

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
и
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

СРПСКИ
ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ
ЗБОРНИК
LXIV

РАСПРАВЕ И ГРАЂА

Уређивачки одбор
*Др Недељко Богдановић, др Милан Драгичевић,
др Мирослав Николић, др Драгољуб Пејировић,
др Слободан Реметић*

Главни уредник
СЛОБОДАН РЕМЕТИЋ

БЕОГРАД
2017

Драгољуб Златковић

ДОПУНА РЕЧНИКУ ПИРОТСКОГ ГОВОРА

Речник пиротског говора, Том 1 (А–Њ) и Том 2 (О–Ш) изашао је децембра 2014. године у издању ЈП Службени гласник Београд. Допуну Речника радио сам у периоду 2015–2016. године и у њу је ушло највише речи из непрегледаних ранијих записа од 1965. до 1994. године, највише са простора Горњег Висока, Средњег Висока, Топлог Дола, а мање од 20% речи потиче из мојих допунских истраживања на читавом пиротском подручју у току последње две године. Осим речи којих нема у Речнику, у Допуну сам унео и хомониме који у Речнику имају сасвим различито значење. Све хомониме који се налазе и у Речнику означио сам курзивом. У малом броју случајева наводим хомоним који се налази у Речнику, али поред унетих значења има још једно или неколико ненаведених значења. У нешто мањем броју су хомоними које уносим и у Допуну због примера који боље прецизирају већ унета значења, а само у неколико случајева уносим хомоним да бих га јасније протумачио

Упутство за коришћење речника

У речник сам унео само оне речи које нису у стандардној употреби у књижевном језику. Да бих избегао превелик обим, нисам уносио познате речи и њихова стандардна значења, имена, надимке, патрониме, зоониме, топониме, микротопониме и хидрониме, етнике и ктетике, као ни ретке речи за које нисам добио потврду у реченици или нико није знао да ми поуздано објасни њихово значење. Изоставио сам и већину имена верских празника и већи део лексике дечјег говора. Глаголске именице, трпне придеве и радне придеве, вулгарне речи, савремени градски жаргон и речи из народних песама уносио сам само када их нисам могао избећи.

У азбучном поретку полугласник *ь* долази после *ш*, а сугласник *с* после *ж*. Акцентат је експираторан и означено је само његово место.

Именице дајем у номинативу а глаголе у трећем лицу презента. Ако се именица или заменица јавља у једном једином примеру, и то у падежу који није номинатив, дајем је у том падежу. Неке ретке глаголе дајем само у времену у којем се појављују у датом примеру. Ако се нека ретка реч налази

само у једној забележеној реченици или изразу, а њено значење не могу да одгонетнем, пишем је тако што стављам тачку иза ње, а затим наводим и тумачим реченицу у којој се налази и чији је смисао јасан. Различита значења исте речи означавам редним бројем, затим дајем тумачење иза којег следи један или више примера који илуструју то значење. Уз ретке речи дајем више примера него уз оне које су у честој и широкој употреби. Иза сваког примера дајем ознаку за село из кога је казивач.

Ознаке и имена насеља из којих су казивачи, по општинама

Б – Бабушница

Б – Ал	Александровац	Б – Км	Камбелевац
Б – Бг	Богдановац	Б – Лн	Линово
Б – БД	Брестов Дол	Б – Лс	Лесковица
Б – Бш	Братишевац	Б – Љу	Љуберађа
Б – ВБњ	Велико Боњинце	Б – МБњ	Мало Боњинце
Б – Вв	Вава	Б – МС	Модра Стена
Б – Вј	Војници	Б – Ос	Остатовица
Б – Вш	Валниш	Б – Па	Пресека
Б – ГК	Горње Крњино	Б – Рљ	Раљин
Б – Го	Горчинце	Б – Рце	Радињинце
Б – ГС	Горњи Стрижевац	Б – Рш	Радошевац
Б – ДК	Доње Крњино	Б – Са	Студена
Б – Дл	Дол	Б – Сл	Стол
Б – Др	Драгинац	Б – Су	Сурачево
Б – Дч	Дучевац	Б – Сц	Стрелац
Б – Зав	Завидинце	Б – ЦЈ	Црвена Јабука
Б – Из	Извор	Б – Ш	Штрбовац
Б – Кђ	Калуђерево		
Б – Ки	Кијевац		

Д – Димитровград и делови општина Бабушница и Пирот

Д – Бб	Бребевница	Д – Вч	Врапча
Д – БД	Бански Дол	Д – ГК	Горњи Криводол
Д – Бо	Бољевдол	Д – Гу	Гуленовци
Д – Бр	Борово	Д – Др	Драговита
Д – Бћ	Браћевци	Д – Зв	Звонце
Д – Вз	Верзар	Д – Из	Изатовци
Д – Ви	Власи	Д – Ис	Искровци
Д – ВО	Височки Одоровци	Д – ЈД	Јасенов Дел
Д – Ву	Вучидел	Д – КВ	Куса Врана

Д – Км Каменица
 Д – Лу Лукавица
 Д – Па Пресека
 Д – Пг Поганово
 Д – Пп Пртопопинци
 Д – Пра Прача
 Д – Пц Петачинци
 Д – Пш Петрлаш

Д – Рд Радеина
 Д – Рк Ракита
 Д – Ск Скрвеница
 Д – Сл Славиња
 Д – См Смиловци
 Д – Сн Сенокос
 Д – ТО Трнски Одоровци
 К – Књажевац

К – Бб

Балтабериловац

К – Вр Вртовци
 К – Гб Габровница
 К – ГК Горња Каменица
 К – ЈИ Јаловик Извор
 К – Јњ Јања
 К – Кл Кална
 К – Ста Стањанци
 К – Ћу Ћуштица
 К – ЦВ Црни Врх
 П – Бела Паланка
 П – Бж Бежиште
 П – ГК Горња Коритница
 П – Кз Козја

П – Кл Клисура
 П – Кре Крменица
 П – Лш Ланиште
 П – Љу Љубатовица
 П – Мкл Моклиште
 П – Ор Ореовац
 П – Пж Пајеж
 П – Сц Сињац
 П – Те Теловац
 П – Цч Црнче
 П – Шљ Шљивовик
 П – Шп Шпај

Остала места

Пир Пирот
 Бе Бела
 Бер Беровица
 Бз Базовик
 Бла Блато
 Брл Брлог
 Брц Бериловац
 Бс Басара
 БЧ Барје Чифлик
 ВЈ Велики Јовановац
 ВЛк Велика Лукања
 Вој Војнеговац
 Вр Враниште
 ВРж Височка Ржана
 ВС Велико Село
 ВСв Велики Суводол

Гњ Гњилан
 Гос Гостуша
 Гра Градашница
 Грш Градиште
 ДД Добри До
 Дој Дојкинци
 Држ Држина
 Зс Засковци
 Изв Извор
 Јал Јалботина
 Јел Јеловица
 Км Камик
 Кп Копривштица
 Кр Крупац
 Кс Костур
 Ку Куманово

МЈ	Мали Јовановац	Рас	Расница
Мл	Милојковац	Рг	Рагодеш
МЛк	Мала Лукања	Рос	Росомач
Мр	Мирковци	Рс	Рсовци
МСв	Мали Суводол	Ру	Рудиње
НМл	Нова Мала (данас део Пирота)	СГл	Сиња Глава
Нш	Нишор	Соп	Сопот
Об	Обреновац	Сре	Срећковац
Ор	Ореовица	Ста	Станичење
Орљ	Орља	Сук	Суково
Ос	Осмакова	ТД	Топли До
Пет	Петровац	Тм	Темска
Пк	Паклештица	Трњ	Трњана
Пл	Планиница	ЦД	Церев Дел
Пн	Понор	Цер	Церова
Пок	Покровеник	Цр	Црноклиште
ПРж	Пољска Ржана	Црв	Црвенчево
При	Присјан	Чин	Чиниглавци
Пс	Пасјач	Ш	Шугрин

Села Велика Лукања (на ушћу Гостушке реке у Височицу), Мала Лукања (око 2 km низводно) и Завој (око 5 km низводно) потопљена су 1963. године у природној катастрофи, када се велика количина земљишта сурвала у кањон Височице. Само у Великој Лукањи било је остало неколико кућа које су иселјене када је на Завојском језеру завршена брана, која је септембра 1989. године затворена, када је почело потапање долине Височице све до Паклештице.

Техничке скраћенице

агр.	аграрни термин	бот.	ботанички
акуз.	акузатив	бр.	број
анат.	анатомски	брз.	брзалица
аор.	аорист	буг.	бугарски
астр.	астрономски	в.	види
арх.	архаично, застарело	везн.	везник
аугм.	аугментатив	вер. праз.	верски празник
бас.	басма	вет.	ветеринарски
безл.	безлични глагол	вок.	вокатив
биол.	биолошки	вулг.	вулгарно
благ.	благослов	ген.	генитив

геогр.	географски	обич.	обичајно
геол.	геолошки	оном.	ономатопеја
гл. им.	глаголска именица	пеј.	пејоративно
грађ.	грађевински	перс.	персонификација
дат.	датив	перф.	перфекат
дем.	деминутив	песн.	у песми
деч.	дечји говор	подр.	подругљиво
енкл.	енклитички	поим. прид.	поименичени придев
ж	женски род	пом. гл.	помоћни глагол
жарг.	жаргон	посл.	у пословици
заг.	загонетка	предл.	предлог
зам.	заменица	прид. индекл.	непроменљиви придев
зан.	занатски	прил.	прилог
зб.	збирна именица	прил. сад.	прилог времена садашњег
зоол.	зоолошки	прип.	у приповеци
изр.	израз	пс.	псовка
имп.	императив	р. пр.	радни глаголски придев
импф.	имперфекат	рет.	ретка реч
ирон.	иронично	реч.	речца
јд.	једнина	с	средњи род
кл.	клетва	свр.	свршени глагол
комп.	компаратив	слов.	словеначки
л	лице	сточ.	сточарски
м	мушки род	суп.	суперлатив
мед.	медицински	трп. пр.	трпни придев
мет.	метеоролошки	турц.	турцизам
мит.	митолошки	узв.	узвик
мн.	множина	узр.	узречица
мтз.	метатеза	уп.	упореди
нар. вет.	народна ветерина	хип.	хипокористично, одмила
нар. мед.	народна медицина	фиг.	фигуративно, у преносном смислу
нег.	увек негативно значење	ром.	ромски
непозн.	непознатог значења	цркв.	црквена реч
несвр.	несвршени глагол	шаљ.	шаљиво
нов.	реч која се користи у новијем говору	шатр.	шатровачки

РЕЧНИК

А

á... а реч. у прилошкој служби *било... било...* – **Á** имáл, **á** немáл, само **ú**бав да је (Пет).

á *наї́ám, á* *наї́ám* изр. прип. *и хајде їамо, и хајде даље.* – **Á** натáм, **á** натáм, срéто га, пошбл навáм (Чин. Вој).

абада́к м *биљна заједница у којој има највише бурјана (абде), їавиїи и кукуїе;* уп. абьда́к. – Ако їма мло́го павїт, абьд и цвелїка, кáжемо абада́к, абьда́к или бурјáн (Ру).

áбакалѐм реч. *нека їи је са срећом їошїо си їако одлучио.* – **Á**бакалѐм, сїнко, нéка је са – срећу (Вој. Пир).

абé с в. антерија (З). – **Абé** или антерија је гóрња аљїна за стáрца, од прте-нице, црнá бојá (Брл).

áби рéч изр. *узалуд говориїи.* – Чудим се зашто си само **á**биш рéчи; тóва при нéга ни бóг не пома́га (Брл). Нéчу си **á**бим рéч да савéтујем будáлу (Пн).

áби се несвр. *їовређиваїи се, озлеђиваїи се; озлеђиваїи враїи.* – Шїје се на говéда мáжу с вóчће, да се не **á**бе (Зс).

áби шїју изр. обич. в. **аби се.** – Мáжемо шїје на говéда сас чорбу́ од вóчће да не **á**бе шїју (Зс).

áбре – **ú**бре изр. *їринудиїи некога галамом и їреїњама да нешїо невољно їрихваїи.* – **Á**бре – **ú**бре, **á**бре – **ú**бре, убраше га и он пристаде да **ú**зне грбаву и грóзну мирашчїку (Вој).

абьд м зоол. *обад.* – Кад абьд ськне говéдо, онó потрóши јерѐм (Зав. Зс). Дрúго је абьд, дрúго је бурјáн (П, Пир).

абьда́к м в. абада́к. – У абьда́кат скúтам влашу ређїју, тáм у не мóж нáјде (Ор).

áђиди прил. *скоро, гоїово; їуно.* – Докара́ **á**ђиди плїне канáте морúзу (Сук. Чин).

áе узв. *је ли.* – **Á**е, Милáне, дожéсте ли (Брц. Вој).

аздїсује несвр. *чиниїи нешїо из доколице, їрошїи вишак енергије на небиїне сївари.* – Нéмају дрúгу рáботу па аздїсују, ћикóте се, пїју каветїја, а јá їдем на нїву (МЈ. Грш).

азѝр индекл. прид. *сїособан, здрав*. – Бѝше азѝр човѝк: и јак, и здрав, и спѝсобан за свѝаку рѝботу (Пир).

азѝр прил. *баш иїада, у иїравом иїренуику*. – Кад је азѝр слнце да зајде, ујѝшим магѝре и врѝам се (Кр).

аиѝр м **1.** *корисиї*. – Од голему рѝботу нѝма голѝм аиѝр (Сук). **2.** изр. кл. **да не вїди аиѝр да нема среѝе**. – Да не вїдиш аиѝр од това што си ми україа (Вој).

ајдѝчица ж бот. *ниска хајдучка иїрава Achilea millefolium*. – Ајдѝчица из ливѝаде млого је лековїта за рѝне (Км).

ајдѝчѝи дувѝн м бот. *велебиѝе*. – Ајдѝчѝи дувѝн је вѝлебиѝе, јѝ това ўбаво знѝм (ВЛк).

ѝје. *Ни чуїе ни ѝје* изр. *иїрави се да не чуїе и да не схваиїа*. – Оратїмо му да се жѝни, ама он ни чуїе ни ѝје (Вој).

ајлѝлиїа платнѝ изр. *бело иїамучно иїлаиїно*. – Полѝте ѝим од ајлѝлиїу платнѝ (Брл).

аканлиїа м *бисиїра и иїамѝиїна особа*. – Твоїј дѝдове су билї аканлиїе, бїстри, пѝметни (Вој).

ѝко, ѝко изр. *нека – нека, само иїи иїако насїїави иїа ѝеш вїдеиїи свога бога*. – ѝко, ѝко, ка кѝжу на баштѝ ти каквѝ си работїл, ти че вїдиш (Вој).

акѝл м/ж **1.** *иїамѝи; мудросиї*. – Имѝл је акѝл тїїа човек, умејѝл је свѝакога да наўчи (Пет). **2.** *иниїелигенциїа*. – Плиїтак у акѝлтѝ, па га поднѝсе, потшѝкују га (Вој. Сук). **3.** изр. рет. **акѝл парасїїа иїамѝиїна особа**. – Маїїа ти бѝше акѝл парасїїа, од ѝу сам запамтїла теј ўмне рѝчи (Рс). **4. бѝре си акѝл** изр. *иїрудииїи се мудро иїосїиуїаиїи*. – Девѝјѝе, пѝметуїте си, бѝрете си акѝл кудѝ одїте, а коїј је твої он че ти дѝјде на вѝрата (ЦД).

ала мрзеїїва изр. *бескаракїїерна и изразиїио лења особа*. – Нестѝ ми помѝгне тѝа ала мрзеїїва (Вој).

алѝлиїкав, -а, -о *брѝљив*. – Нѝје това за у вѝшу куїу: алѝлиїкаво, брѝљиво (ВЛк).

алѝлиїше свр. *иїоклонииїи; даиїи са благословом*. – Алѝлиїса му га, ѝчу да га помѝгнем да се окопїти, да крѝне напред (Сук. Чин).

алаїлом прил. *среїїно; благословено*. – Продадо му алаїлом нѝјбоїїега воїа (Пн).

алапѝча ж *брѝљива жѝнска особа*. – Алапѝча, свѝ што вїди и чуїе, свѝ му је на вѝр језїк и свѝ изнесѝ пред свї (Пир).

алацѝ забѝн изр. *врсиїа зубуна, дуге жѝнске хаїїине иїосїїавїене иїамуком*. – Алацѝ забѝн, това неїе ѝлев, него шѝрен забѝн. Он је с три бѝје: или црнѝ, белѝ и тѝгет, или тѝгет, грао и белѝ (Сре, Пир).

алвацїїа за бѝзациїу изр. *јѝдан лаже а други иїоїїврїуїе*. – Нѝмаїу домаїїнску рѝч, све алвацїїа за бѝзациїу (Пир. Гњ).

– Нема сас кво да се риља, оно и које има ошóв, оно áндраво, чуљаво, лáтаво, никакво неје (Пир).

анџерџа ж 1. *дугачак сџарински кожух*. – Гóга Жívков је носи́л кожџв без рукави лéти, до колéна, звáли су га антерџа (Брл). 2. *дугачак сукнени одевни ѝредмеџ са рукавима, за зиму*. – Антерџа је с рукави и до испод колéна, и преклáпа се. Гајтáни су и на антерџу и на прслук (Брл). 3. *краџак сџарински одевни ѝредмеџ са рукавима*; уп. абé. – Антерџа је с рукавé, све остáло је ѝсто као и јелéк (Брл). Антерџа је гóрња аљина за стáрца, од пртенице, црна бојá, а билé су и белé (Брл).

áој узв. при женском одазивању. – Кошúто! – Áој, Тóдоре! Женá се јáвља áој, а мýж ој или óгхо (Зс).

áпелан несџм изр. *није ми баш ѝо вољи*. – Несџм тóлко áпелан да једém гуличће (Зс).

арабиџа м рет. *ваљана особа*. – Деда – Јéвта бéше арабиџа, крáсан и дóбар човéк (Црв).

áралића ж бот. *шљива џанарика*. – Ымаше блáга áралића усрéd наш двóр (Брл).

арамџија м *нерадник; гоџован*. – Он је голém арамџија, а теквáја му је и женáта, големá арамџика (Пк, Рс).

арáп м зоол. *врсџа голуба црне боје*. – Гóлуби арáпи су црни (Пир).

áркапија ж узак ѝуџи између кућа. – Мињујемо на áркапије меџу кућете (Рс).

арниџа ж *наџушџена џива*. – Напúштено пóље, арнице станúле, у трње урáсле (Гра).

áрно – úбаво изр. *нека буде све добро* (отпоздрав). – Здрáво – жívо, уће! – Áрно – úбаво, чéре! Какó сте, штó сте? (Чин. Вој).

артџше свр. *надмашиџи; ѝобедиџи*. – Нéчу да дозвóлим да ме тáја ар-тџше (Гњ, Пир).

аслџ добре изр. *сасвим добро*. – Какó се разбрáсте? – Разбрáмо се асли добре! (Цр).

áсна ж рет. *корисџ*. – Оди тýја рáботу нéма големá áсна (Пк).

асџлан прид. индекл. *мудар, ѝамеџан*. – Он је асџлан човéк, óче и да посавéтује а óче и да помóгне (Гњ). Нéје асџлан, закáчен мáлко дóјде (СГл).

атапóт м *врсџа ћилимарске шаре*. – Тýја шáру óкамо атапóт, текá остáло (Пир).

афџра свр. *оџкриџи нечију срамоџу, бруку*. – Нéчу те ја афџрам, не пла-шџ се од мéн (Пир).

á – хéј узв. при дозивању козе: *дођи!* – **Óкнем á – хéј, Кúдрошо, и она дóјде!** (Мр).

Б

баа узв. *подржавање блејања овце*. – Овца́ блаји́ баа, а коза́ врека́ мее́ или мео́! (Мр).

баач м *млекар на бачији задужен да бућка и њерађује млеко*. – С бачију́ иду́ млзач, ћиа́, искарувач, баач, парач и вурдар. Баач бије млекото, а парач пари сир (ВЛк).

баба ж *закржљао и незрео клиј кукуруза*; уп. бабичка. – Класињак је кржава моруза, кажемо га и баба или бабичка, па кажемо дај бабете или бабичћете на свињете (Зс).

бабамарџа ж бот. *биљка сијног и жутиог цвећа и лисћа као код винове лозе, а расте на влажном и распресијом земљишту*. – Бабамарта на суревишта и покре воду расте, лис као код винову лозу и ситан жлт цвет, и цвџти најрано, у март, а од масиљ лечи (Пк. Дој). Подбел је друго, а бабамарта друго (Бе).

бабан прид. индекл. *много (добро), баш како ваља*. – Одозгор бабан шљегове, шиροћи ко асталат (Пк).

бабџнце с дем. од баба (*драга*) баба. – Кад смо били млади, па када је мој муж расположан, он ме зове бабо, бабџтино, бабџнце (Б – Са).

бабештерњак м пеј. баба. – Ђбаво времето, па насџдали бабештерњаци, греју се на слнце (Чин).

бабџца ж **1.** зоол. мит. *инсекти њо изледу и величини сличан бумбару*. – Бабџце, инсекти како бумбари, напрј осило и чаурице с меџ. Збере се това гњездо и тура се под јастк на жену која је породена да у не уморе бабџците, да у варде, а шију се и у дреју (Зав). **2.** *зграда за смешијај оваца са њолусводом, њодешена да има добру ѡромају*. – Бабџца је платно с полусвод, стока да има сущину и да се не запаљује (ТД).

бабџчка ж в. баба. – Бабџћете дај на свињете (Зс).

бабџште с пеј. шал. баба. – Бабџштето слабо. Че слазим у село да пресртим једн – дџн на дрвникат, да у испратим у грџбишта (Јел).

бабљача ж зоол. *врџа инсектиа који је већи од гундеља и који оџлођује цвећове*. – Бабљача лети по цвет и оплођује, а поголема је од стршеља (Ру).

бави се рет. несвр. *водиџи љубав*. – Ја и мојата жена, прво смо се бавили две гоџине па се после узџмо (Рс).

бавка ж *руја; огњџиџе*. – Ајде, ти прави бавће, а ја че турам кџмпир и че затрупујем (Зс).

бавџца ж анат. *сузна јама код овце и козе*. – Када овца крвљџше, сечџм у с ножк куде има бавџцу; има жилица и ја у расечџм малко (ТД).

багаљиво мѐсто изр. *ѿруло мѐсто у койиѿу*. – Куде је багаљиво мѐсто у копѣто, очѣсти се и лѣј се тури, најбољи лѣк, у туј рупу (ДД).

баглама́ ж *дугачак ексер који се ѿресавије ѿсле закуцавања, као нераскидива веза*; упор. багламѐта. – Баглама́ се перчини, перчинѡше (ВЛк).

багламѐѿа с мн. в. баглама́. – Багламѐта да бѹду: нек излѣзне јексѐрат па че га перчини́мо (Зс).

ба́д – ба́д – ба́д узв. *којим се ѿдражава оба́д да би се разобадала нечија говеда: бежи!* – Речѐм ли зб – ѿр! Ба́д – ба́д – ба́д! говеда ѡдма бѣгају ко лѹда (Ста). Ѳкне ли не́кој: – Сб – ѿр, ба́д – ба́д – ба́д, бѣга гове́до ѡдма у шу́му (Гос).

бадбада́ва прил. рет. *сасвим бадава, низаѿѿа*. – Ѳче да му га продаѐм бадбада́ва (Пет).

бађави́ја ж *дангуба*. – Ми смо бађави́је, ста́рци (ДД).

ба́са ж *коза ѿеѿѿастѿе боје*. – Ко́зе ба́са или кањоша: ѿста боја́ а две – ѿмена; за́дњи дѣл црн, а прѣ́гни пепеља́с (ВРж).

ба́н се несвр. *задржаваѿи се ѿредуго, касниѿи*. – Немѡј се ба́иш, ра́но да дојдеш (Бз).

бакари́ја ж зоол. *врсѿа голу́ба бакарне боје*; уп. бакари́ка. – Го́луб бакари́ја дојде како бакѐр по боју (Пир).

бакари́ка ж зоол. в. бакари́ја. – Бакари́ка је најбољи го́луб (Пир).

баксу́з дѣн изр. *малерозан дан*. – Баксу́з дѣн: грѡм ѹби чове́ка и за́пали му коли́бу (ТД).

баксу́зи се несвр. *инаѿиѿи се (ѿрема некоме)*. – Баксу́зи се на ѹу и не́че да свр́ча у нас (МЈ).

баксу́зит, -а, -о *ѿркосан; ѿврдоглав*. – Ко́лко је мѣнечко то́лко је баксу́зитѡ (Ру).

баксузѿѿив, -а, -о *мргодан; ѿркосан*. – Ја́ сам си насме́јана у лик откако́ сам си, не во́лим да сам баксузѿѿива (Пок).

баксу́штина ж аугм. *ѿркосник, инаѿија*. – Женѡ́та му је баксу́штина голема́ (Пир).

балали́ка несвр. *оговараѿи*. – Балалика́ле Кру́ну, је́ле какво́ се не једе́ (Рг).

ба́лван м мн. ба́лвање *носећа греда у кровној консти́рукцији*. – У кро́в ѿма ја́н, попо́ве на ја́н, ба́лван до́ле и ѿпри́ја го́ре у кро́ват (ВЛк).

балега́р м зоол. *гундељ*. – Балега́р или говновѡ́љ, црвѣнкаста и те́шка бу-ба́чка, прѣдвечер летѿи и ва́ља лѡптице од ла́јна (Зав).

ба́ло ж *сукно*. – Ба́ло су носѿли на́ши ста́ри; литѡ́к – ба́ло су носѿле же́не (Д – Др, НМл).

ба́лса. Робѿла га ба́лса изр. *био у великој нево́љи*. – Робѿла га ба́лса, па заневѡле́л и изгубѿл во́љу на живѡ́т (Пир).

балто с арх. рет. *бла̑то*. – Само једампút сам чу́л од Церóвку, ма́јка њој је из Балтабериловац, да ка́же балто́, а мисли на блато (Цер).

балто́ мéсто изр. *млака, забарено земљиш̑и̑е*. – Та́мо је барљиво, балто́ мéсто (Цер).

балчѣк м *йойречно йос̑ављен део с̑иуба ис̑од носеће гредe*. – Гредá на-ле́га на балчѣк, а он на стуб (Км).

бансóв м/ж *особа нейожељног облачења, йонашања и карак̑и̑ера*. – Мла́-да женá, бансóв некакѣв: ма́нуто ли је, нежењено ли је, ши́шће направ́ило једне крátће а једне д̑лће и сва́ко јутро óка да́јте кавé, да́јте цигáре (Зав, Гра).

бáнсек м *йес̑и̑ерица за резање мейáла*. – Да́ј ми бáнсекат, óчу да скрátим ту́ја ши́ницу (Вој. СГл).

бања се несвр. песн. *куйáи̑и се*. – Кáд ме је ма́јка бања́ла /У чубри́ку ме купа́ла (Пс).

барáк м *мочварно земљиш̑и̑е*. – Ливáдата му је барáк, барљиво мéсто (Кп).

баралéја м заг. *йанак и дуг йруй̑и којим раба̀ци̑а й̑ера говeда, ос̑ан*. – Чéтри чет̑ирка /Два́ бе̑и́рка /И јед̑н чаралéја /И јед̑н баралéја (Цер).

бáрама реч. *бар*. – Да сам добрá са – здрав́е бáрама да си мóгу спрémим јéло, друг да ми не спрéма (Ру).

бардáк м *вр̑и̑а ш̑иве крушкac̑и̑ог и црвенкac̑и̑ог йлода*. – Бардáци су добр̑и и за пекмез и за ре̑и́ју (Вој).

бар̑сес, -та, -то *који је на зад̑њем делу црн а на йред̑њем йей̑лac̑и̑е боје (коза)*. – Ка̑њесто или бар̑сесто, йста бо́ја: са́гњи дел цр̑н а прéгњи пепеља́с, па текв́у козú зовéмо Ка̑њоша или Бáса (ВРж).

бáрла ж **1.** *йу́йа шубара*. – Бáрла и окрúгла шубара, то је йсто (МСв). Па́да л̑и́гав снéг, (као) големé бáрле (Зс). **2.** *велика заши́љена црна шубара*. – Бáрла је заши́љена големá шубара од штáвену кóжу, сас в́лну нестри́жену, црнá по бóју (Брл).

барљáк м бот. *ледињак Ranunculus ficaria*. – Та́м у водéте растú барљáк и жабљáк (Дој).

бáрљак м *млака, забарено земљиш̑и̑е*. – Та́м млкай́иво мéсто, бáрљак, то-пóле че насáдим (Зс).

барне у óчи изр. *увредий̑и нейри́јай̑ном ис̑и̑ном*. – Óче да бáрне у óчи, да ти га ка́же б̑ш ка не трéбе (Пет).

бáсамчек м мн. бáсамчичи дем. *с̑и̑ей̑еница*. – Да си јед̑нем лéбац на мо́ји бá-самчичи, а не у чу́жду ку́ћу (Зав).

бáсара ж *јака роса ко́ја изазива нагле и масовне болес̑и̑и во́ћа и усева*. – Бáсара је као ћи́шица, као маглá; ка́жемо пáдла бáсара на во́ће и пóврће (Бс).

басма́ ж бот. *врста башиџенског биља са јаким бусеном и дугим њерјасџим листиовима који њо дужини имају беле њруге*. – Басма́ се сади у градинче још од старо време, не измрзиња и има дљи и пересто – шарени листови (ВЛк).

басми́ца ж бот. *врста башиџенског цвећа*. – У градинче имамо басмицу, каравил, начник, милуванку, латинку (ВЛк).

басџи́ја ж (дугачко) дрво за њриџискивање сира њри цеђењу; њроцеђена сирна маса у њроцесу израде качкаваља. – С басџију притискамо сирењето да се исцеди, па после че га режемо и паримо (ВЛк).

баџи́а м *нешџо сџарији браџи или блиски рођак*. – Доде је било до пред Први рат, а после почело даде. Ђсто и баје било до тџ, а после почело ба́те (ТД).

бата́л њили́м изр. *врста њилима*. – Изаткале смо му бата́л њили́м, убав, да му се не нагледаш (Пир).

баџи́љује несвр. *занемариваџи; одусџајаџи*. – Остарело, па батаљује да се реди, да се пере, да рабџти, батаљује све (ПРж).

батислџк м *џроџашњавање (хране, веша, обуђе)*. – Нагризе убаву јаболку па џу врљи, па џзне другу; това је батислџк (Вој).

батџсује дете́ изр. *сувише мазџи; лоше васџињаваџи (деџе)*. – Тџ ми, с това твоје големо мазење, батџсујеш децата, она ме после нече слџшају (Рс).

батлџ с *сува сџабљика кукуруза*. – Батлџ је стеблџ од компир, петлицан и од друђе големе биље (Сук. ВЈ). Батлџ је стаблџ од зрелу морџзу на корен (Вој).

батџк м анат. *баџак*. – Од кокошку се једе жељџд, јадец, батџк, крило, шџја (Мр).

баџка несвр. *боџкаџи*. – Баџкал сам ју с трн и истџскујем ону воду, да у излечим (Зс).

бачевање с гл. њм. од бачџје *мужа заједничког млечно сџада на џашњаку*. – Балме је стока сабрана од сељаци да џде на бачевање, бачџје се (ТД).

бачџло с *бачџја; бачџиџиџе*. – На бачџлото пцџта голема, не смејеш да придеш (Брл).

бачџје несвр. *мусџи заједничко млечно сџадо*. – Дњџс је мен ред да бачџјем, па појдо у планину за млекџ (Зав).

баџа ж *оџвор на задњџ сџрани зидане џеџи за исџџињање дима*. – На вџрњу назад има баџа или тувџк (Орљ).

баџак м *задња нога овце*. – Задње нође на овцу смо звали баџак (ТД).

баџата вџна изр. **1.** *груба вуна са дугим власима*. – Баџата вџна је џстра вџна од џвце, добра за плетење, власата је (ТД). **2.** *расџресџо руно џраменке*. – Баџата вџна се брзо сџши, не задржава воду (ТД).

баџо́сује (се) несвр. *ословљава̀ици (се) за баџо* (пашенози!). – Баџо́сују се на по женéте; женéте њим сéстрe од нéкакво (Рс. Сук).

башлѝк м *камен на коме је њосѝављен дрвени сѝуб*. – Стубови стоју на башлѝци, да не трулеју одземи (Дој).

башне се свр. *скочѝици са висине у воду*. – Млóго сам волéл да се у тѝја ви́р башнем од мóсат (Дој).

баштованѝници ж *местѝо њод великим башѝама*. – Баштованѝнице су билé после у Сѝњак (Пир).

башѝо́ђа м *онај који је сасвим сличан оцу*. – Плтén башто́ђа и у изглед и у карáктер (Зс. Вој).

бeбетáна ж *жена која честѝо рађа и сѝиално је заузетѝе око бебе*. – Та́ја па наша бeбетáна стáлно девојчетѝја рáца (Зав).

бeбeѝáрка ж *жена у њородичној задрузи која брине о бебама*. – Којé како сe рóди у ку́ћу од двајес и пéт човéка, она́ га чу́ва, бeбетáрка је билá (При).

бeбeѝѝна с мн. *бебе*. – Кáпице за бeбетѝна смо плéле (Ру).

бѝбинсѝи, -нска, -нско *који је намењен беби*. – Плетém бѝбинску кáпу (Цр).

бѝга (му) рáбота изр. *све је немоћнији, све мање може да ради*. – Бѝга нам рáбота, отѝма се, старéјемо с бáбуту (ВЛк).

бѝга од чу́му изр. *бежати од беде, сѝасавати се беде удајом*. – Е, јá бeга́ од чу́муту, а дојдо́ у чу́миното селó; бeга́ од лóше, налетé на пóлоше (ГД).

бeдét прид. индекл. *само, једино*. – Тáмо растé бeдét љѝљак (ДД).

бѝди несвр. *окривљава̀ици*. – Немóј ме бѝдиш за прáвде бóга (ГД).

бeднотѝја ж *беда*; уп. бeдочá. – Бeднотѝја, сѝине, големá бeднотѝја, нéмамо нѝшта (Мл).

бeдочá ж в. бeднотѝја. – Немáње је билó, бeдочá (Пн).

бeдóше се свр. пеј. *родитѝи се*. – Дeтe кад се бeдóше да се рóди, да га човéк увáти за мишѝе па да га вр́љи у бумбак (При).

бѝдре с анат. *бедро код сѝоке*. – Клѝк код говéдо, коњá, овцу́, кáжемо бѝдре (Мр). Мојé крáве су ци́бљѝкаве, тњнѝе, а овáј рáса ѝма ширóћe бѝдре (Гос).

бѝђѝрак м заг. *заѝрежно говече*. – Чѝтри четѝрка /Двá бѝђѝрка /И једѝн чаралéја /И једѝн баралéја (Цер).

беженѝц м **1.** *онај који се ѝриси́лно (далеко) ѝреселио*. – Ту́ја фамѝлију у Вучѝдел зовéмо Беженѝци, побѝгли из Стóл, а ѝма Беженѝци и у Погáново, чу́ла сам (Д – Ву). **2.** *онај који нема жену (сѝари момак, удовац, ѝечалбар на сѝирани)*. – Којѝ жѝви у грáд или на дрúго мéсто, а женá му је на селó, кáжемо да је беженѝц; ѝсто и за удовци́ и стáри мóмци (Кс).

бeзвѝзник м *безвезњак, ѝѝоуздана и несигурна особа*. – Тѝја бeзвѝзник не знáје каквó óче (Држ).

бeздѝр м *очáјно сѝање, нѝасѝи*. – У бeздѝр смо стану́ли од њeга (Пир).

бездѣтко м онај који нема деце. – Он је бездѣтко и млого је сѣбичан, само-жив човѣк (При).

бездѣтњак м, в. бездѣтко. – Он је бездѣтњак, криво му, али млого воли деца и купује њим бомбоне (ДД).

бездѣмњак м/ж/с *бескућник*. – Девѳјче сирочѣ, бездѣмњак, несу му дали ништа (ВЛк).

безмѳзан, – зна, – зно *нейромишљен; глуй*. – Ви сте, бре, безмѳзни људи, на влас сте а рабѳтите свѣ наѳпако (Гос).

безрѳдан, -дна, -дно *особа која нема деце*. – Ја сам безрѳдна женѳ, никој ме не поштује у кућу (Сук).

бѣкче с бот. *цвеће са лѳиѳасѳим цвасѳима, које се у сувом сѳању одликује дугоѳтрајношћу*. – Бѣкче прѳви лѳпгасте главѳце, траји и нѳси се на бѣбице да не вѳчају нѳ – очи (Пир). Нѣмају си бѣлога бѳга од снауѳу, душу њим вѳди (При, Вој).

бѣл јелѣк изр. *мушки ѳрслук од беле вуне без рукава*. – Мѳј дѣда је носѳл бел јелѣк (Брл).

бѣл кѳил бот. *ковѳље*. – Набѣри бѣл кѳил и вржи га у нѣку дрѣшку (Рос).

бѣл-пѣмбав, а, о *свеѳлоружичасѳи; бео – ружичасѳи*. – Оно, нѳрод, нѳрод, а јѳ белѳ-пѣмбава у лицѣ (Кр).

бѣл равнѳц бот. *висока хајдучка ѳрава са белом цвасѳи*. – И бѣл равнѳц растѣ у гламу, там кудѣ растѣ и жѳт равнѳц, ѳма га ѳкре вѣнци (Гос).

бѣла бѳка ж бот. *буква Fagus sp.* – Бѣла бѳка је добра за тарѳбе, за шѳнде, за премењѳршѳи кѳвчак (Зав – ддл).

бѣла вратна жѳла изр. анат. *кичмена мождина*. – Бѣлата вратна жѳла се не рѳча; с једнѳг смо се кладѳли, ама не можѣ да у изрѳча (ТД).

бѣла габрѳвина ж бот. в. *белогабрѳвина*. – Бѣлити габрѳвина је помѣко дрво од црнити гѳбар (Зс).

бѣла зѣмља изр. *(бела или делимично бела) глина ѳгодна за ѳрање*. – Прѳли смо с бѣлу зѣмљу, ѳкамо у и белѳло, с ѳму и с цѣц (ВЛк).

бѣла кѳња ж зоол. *врѳѳа ѳѳице*. – Имѳло је пѳѳица бѣла кѳња, текѳ прѳчају стѳри (Бер).

белѳ рѳда бот. **1.** *красуѳак*. – Белѳ рѳда излѣзне рѳно по ливѳде, ѳбав цвѣт, нѳско растѣ (Ш). **2.** *камилица; биѳка сродна камѳлици, али веѳа и разгранѳѳија*. – Нѳска белѳ рѳда је кѳмилица, она јѳ добра за чѳј, а пѳкрупнѳта, она растѣ и у жѳто, нѣје добра за чѳј (Изв).

белѳ садѳна ж бот. *врѳѳа влаѳасѳѳе ѳраве која растѳе на сувим и ѳосним сѳѳанишѳѳима Synodon dactilon*; уп. *белешѳак, белешѳак, белѳшѳак*. – Има белѳ и црнѳ садѳна: црнѳ ѳде гѳсто нагѳре, а белѳ садѳна је пѳниска (Ру).

белá чарбá изр. *бела чорба од њодробице*. – Од подробицу кад напрáве белу чарбу, тој сам најволел (Ру).

белá чемерíка бот. *врста чемерике*. – Белá чемерíка íма цвёт жлт и по неје толко óтровна, црната чемерíка је поопасна (Зс).

белац м *врста голуба беле боје*. – Белци голубови су бели скроз и високолетáчи су (Пир).

беле пчэле изр. *ѡрећа генерација ѡчела у истај години*. – Ако се пчэле три – пути рóје у гóдину, што је врло ретко, прво је рóј, друго пáројак и трећо су беле пчэле (Вој).

белэг м **1.** *црста; обележје*. – На челó íма белег, удари га детé с кáмик у детíнство (Сук). **2.** мит. *део нечега (из куће, од одеће или са ѡчела особе, или од болесног брaва) коју се носи врачари*. – Рáша тражи да му однесém белег од праг, да ми глédа (Пет).

белен м *живи и бели омошач стáбла дрвeта (самбиум)*; уп. белѡак. – Дрво кад прерéжеш, íма белен и црвен (БЧ). Белен да се стúри од црвену врбу (Ру).

белешáк м бот. в. белá садíна. – Белешáк све, нéма кво овцéте да пасу (Мл).

бели брес м бот. *врста бресeта*. – Бели брес, гáнће му íду нагоре и он је лóмав, неје дóбар за јеръм (Ру).

бели гáбар м бот. *врста граба*; уп. белогáбровина. – Рáстимо за стоку горун, цёр и бели гáбар; свинак се не сечé, а бúка ретко (ТД).

бели дрóб м анат. *ѡлућа*. – Бели дрóб несмо јели, а црни дрóб смо јели (Пет, Држ).

бели јáсен м бот. *врста јасена чије лишће стóка радије брсeти, него оцрног јасена, бели јáсен*. – Бели јáсен је пóдобар од црнити јáсен, али и црни и бели смо растили на сúшну гóдину (ТД).

белило с *бела земља као средставо за ѡрање, богаѡа у каолину*. – Белило, íдемо у Радешевац за белило (Рас).

белисвет прил. *много; ѡревише*. – Кá је човék ѡвлија мóж да испије белисвет пијалк (Рс).

белисвет мéсто изр. *велико ѡросцранство*. – Овцéте се изóде и прéјду белисвет мéсто (Зс).

белица ж *врста шљиве круиног лoѡиасног ѡлода*. – Сливе белице крупне су ко јáја и добре су за ракију (Ш).

беличас, -та, -то *белкаст*. – Ѐва íма беличас прут, а реѡита затвореноцрвен (Ру).

беличка ж *оѡише име за белу овцу*. – Мáмим беличка – беличка – беличка и дадем у коричку лéб (Мр).

белка ж зоол. *бела куна*; уп. белѡа. – Вачáл белће у Владíћину плóчу и удавил се у рекуту (Рс). – Белка је вíдра која жíви у шúму (Зс).

бѣлкав, -а, -о *белчастї*. – Коза муса има бѣлкаво лице, позади је кулеста, до пола црна а предње плѣчће белó (Мр).

бѣлмѣ с *стїадо млѣчних оваца*. – Белмѣ, това су само млѣчне óвце, а буљу́к су када су заједно млѣчне, јалове и подмладак (Гос).

бѣло цвѣће с бот. *врстїа цвѣйтне тїраве белог цвѣтїа*. – Тај травá бѣло цвѣће, белó цвѣтї кад се мору́за сѣје (Мр).

бѣлогабрóвина ж в. бѣла габрóвина, бѣли гáбар. – За туј рáботу је најбоље дрво од бѣлогабрóвину (ВЛк). Бѣлогабрóвина јáко горї, мóже да сто́пи шпóрет (Зс)

бѣлóјћа ж *мушка стїабљика коноћѣ*. – Прво бѣремо бѣлóјћете, а после црнóјћете (ЦД).

бѣлокрїлка ж зоол. *врстїа мале тїшце бѣлих крила*. – Бѣлокрїлка је колко жлтáрка големá али има бѣлá крилá (Ш).

бѣлолúковац м руг. *сељак; бедник, тїростїак*. – Дојдóше белолúковци у дућан и мї на једнóга залѣпимо крїшом папїр на грбїну (Пир).

бѣломусáна ж (*ружна*) *женска особа бѣле тїшце и свейле или риђе косе*. – Таја беломусáна уграби прилично момчѣ (Гос).

бѣломýсес, -та, -то *који (је ружан и) има бѣлу кожу и свейлу или риђу косу*. – Боже, сїне, ти ли не мóже да најдеш úбаво момчѣ, него најдѣ беломýсесто (Пир. Гос).

бѣлошáк м бот. в. бѣла сáдина. – Све опáсле овцѣте, остáло само бѣлошáкат (Вој. Јал).

бѣлутýк м в. бѣлýк. – Јајцѣ има лýску, бѣлутýк и жлтýк (Јел). Јајцѣ има бѣлутýк и жлтýк (ТД). Јајцѣ има жлтýк, бѣлутýк и лýспу (Мр. Ру).

бѣлучáн м *камен бѣлутїак*. – Там песку́ша, има у зѣмљу кáмик бѣлучáн (Гра).

бѣлúшина травá ж бот. *врстїа влашастїе тїраве на сувим и тосним стїаништїима*. – Бѣлúшина травá има клáс као лýль, а сáдина како пїр (Ш).

бѣлýк м *бѣланце јајѣтїа*; уп. бѣлутýк. – Јајцѣ има жлтýк и бѣлýк (Мр. Ру).

бѣлýк м в. бѣлен. – Бѣлýк оди лескóвину, остружѣм га на ћитчице за јáганци и јáгне га рúча сїрово (ТД).

бѣлúшáк м бот. в. бѣла сáдина. – Сáдина травá и бѣлúшáк, тој їсто (Мр).

бѣлúћа ж зоол. в. бѣлка. – Бѣлúћа живи у шúму, слїчна ко вїдра али је пóмалечка (Зав. Зс. Пк).

бѣна ж мн. *девојка која игра лажну невестїу у истїоименом обичају који се изводи на неколико дана уочи свадбе*. – Билá сам бѣна, рѣтко кáжемо лáда, пред нóну свáдбу; идóмо бенáрће нá – воду и појáмо (Јел).

бенáрка ж *једна од учесница обичаја бѣна или лáда*. – Бенáрће прáте лáжну невѣсту нá – воду и óд – воду и у пúт појú (Јел).

бѣре реч. *бар*. – Ако не мóж да се помóгнемо да се бѣре не одмáгамо (Вој).

бѣрим реч. *бар, макар*. – Ако га не знајеш бѣрим си чул за њега (Вој).

бесѣја ж (*наѣрасѣиѣа и*) *зла жена*. – Оче таја бесѣја зло да прѣви (Кс).

беслемѣ м *глуѣа живоѣиѣња; глуѣа и неразумна особа*. – Беслемѣ проклѣто, каквó сá очеш од мѣне (ВЛк).

бесникуѣа ж пеј. шаљ. мачкама: (*неѣслуѣина*) *живоѣиѣња*. – Бесникуѣе јѣдне, ја ли че ви давам лѣб, трѣбе да мѣслим на радници уз трпѣзу (ЦД).

бесниѣа ж пеј. кл. *она која се не ѣонаѣа ѣрисѣојно и која бесни (жена, женка уоѣиѣе)*. – По два, по три пути се кóти таја бесниѣа (Зав). (О мачки). Бѣс те вануло, бесниѣо јѣдна, па ти се црѣва у мешѣну изврнула (Нш).

бесóлан, -лна, -лно *који ѣрѣи због недосѣаѣѣка соли у исхрани*. – Бесóлна стока, трчи на крму (ДД. Гос).

бесочá ж (*наѣрасѣиѣа и*) *зла жена*. – Бесочá, нече да орати по цел мѣсец с мѣне (Зав).

бесуѣѣтина ж пеј. (*лоѣа*) *жена*. – Овај бесуѣѣтина ме нашминга (Б – Км, Кс).

бѣѣѣр прид. индекл. *самоѣоуздан; каракѣѣѣран (женска особа)*. – Баба – Мара бѣше бѣѣѣр женá: карáктерна од рѣч и свáкому је помагáла (ВРж).

бећарује несвр. *живѣѣи ѣпаразитѣски и без одговорносѣи*. – Сѣнат бећарује, ѣгра кáрте и нѣшта не рабóти (Об).

бѣбе с *играчка у виду куѣе са изразиѣо оѣѣѣрим врхом, чигра*. – Бѣјемо бѣбичи на лѣдат поди мóс, али мóјто је бѣбе прáјено на струг па се највише врти (Пк).

бѣва несвр. **1.** *боравѣѣи*. – Кудѣ бивá јучѣр, кудѣ се девá? (Зав. Вој).

2. изр. **не бѣва текá** *не може ѣо ѣако, није у реду*. – Не бѣва текá, ти ме лѣжеш, вáраш, не мóже више да смо другарѣ (Км).

бѣволáр м бот. *врѣѣа лиснаѣе ѣраве црвенкасѣог сѣабла сродна садѣни *Chrizopodon grylus*; упор. бѣволско óко*. – Бѣволáр је лѣснат и ѣма црвѣнкас клáс, а сáдина му је слѣчна, али пóниска, и растѣ зáједно с њега (Брл. Гос).

бѣволско óко с бот. в. бѣволáр. – Ума нѣкиква травá бѣволско óко, текá се зовѣ (Пк).

бѣволско челó с бот. *врѣѣа ѣврде и круѣне влаѣасѣе ѣраве која расѣѣ на сувим и ѣосним сѣѣаниѣѣима*. – Бѣволско челó ѣма плáво – зелѣни лѣстови и прáви бусен (Кс. Гос).

бѣрбѣвина ж сѣѣена од бѣгра; *камен од бѣгра*. – Бѣрбѣвина тáм, водá извѣра и пáда (Бз. Орљ).

бѣза ж *овца која је близанац; овца која се близнила*. – Овцá бѣза или је близнѣ или је близнила (Зс).

бијач м дрво *йодешено за млаћење коноџе йосле обраде на тирлицу*. – Прво на трлицу чукамо грснице, па ђи после с бијач ударамо на земљу да се одвоји и очисти влас (ТО, Пир).

бије жега изр. *тиреџи од жеге у џуџу или на йослу у йољу*. – Че ме само бије жега да путујем у град, а нема ништа да направим (Пок).

бије млекó изр. *бућкаџи млеко*. – Млекó бијемо на бучку (Јал).

бије на изр. *слично је, изгледа као*. – Лјскавка рóзе цвџти, бије на рóзно (Нш).

бије на жеглú /бије на жьглú изр. *налегаџи враџом йалицу на јарму (за йрежно грло)*. – Сџрт стока, лúто, бије на жеглú и тегли (Мр). Којџе је лúто оно бије на жьглú, удара на жьглú (ТД).

бије напред изр. *гура найред*. – Ненаучено говџдо када упрџгнеш, оно све бије напред (Гос).

биковито гледа изр. *гледа уздржано; гледа са мржњом*. – Она ме почџ биковито гледа, а не знам зашто (Сук. Пир).

биљобџрац м пеј. *лоџов коџи краде леџину*. – Намложише се биљобџрци, не мóжемо да одбранимо беређџт од њи (Пн. ВСв).

бимбаша м *кмеџ у селу*. – У турско време кмџт се звал бимбаша а прџседник у селó узбаша (Рос).

бир гóдина, бир детџ изр. *посл. сваке године рађаџи (жена)*. – Дóјде од печалбу, зажељи се, не пази жену и после: бир гóдина, бир детџ, и бедата све поголемá (Пир).

бисáси м мн. *бисаге*. – У Засковци кáжу бисáси и косилба, а у Тóпли Дóл дисáси и косидба (ТД).

бисер /бисерчичи м бот. *врџта баџиџенског цвџа*. – Цвџе бисер или бисерчичи йма мálечџи и убави бели цвџтовчичи (Мр).

бичáло с *оно чиме се йџера круџно грло сџоке (говече, коњ)*. – Говџда кáрамо с прúт или бич, а када с бич, и једно и друго óкамо бичáло (Мр).

бица м **1.** *јак во*. – Јáкога волá смо звáли брца или бица (СГл). **2.** *круџан и снажан а йуџи мушкарац*. – Бица је коџи је тупав, височџк и намџтен, као да је нџчис (с пáмет) (НМл. Км). **3.** *пеј. досељеник са села коџи не може да се йрилагоди живоџу у граду*. – Кáжемо бица за нџкога коџи је у град остáл сељáк, неотџсан, ћутúк, не мóж га препрáвиш, запупавџл (Пир).

блáга рáна ж *местџо на йџелу на коме йрули косџи*. – Кáда трули кóска, кáжемо га далџк или блáга рáна (ВЛк).

благодáт м *оно шџо је врло йогодно (за храну, уживање, одмор, разоноду)*. – Гáздинска кућа, све йма, благодáт је нашлá мојá чџрка (Пир).

благодúмац м *особа коџа корисџи само йријáџне речи*. – Оно ни благодúмци не мóж се наорáтимо кад се стáвимо (НМл).

благодумка ж женска особа која користи само иријајине речи. – Свекрва ми је благодумка, куде иде да иде сас нас снаје се ва̀ли (Гра).

бла́жни днѝ м мн. дани када се мрси. – За свадбу глѣду да бѹде бла́жни днѝ када су (Бла).

блани се несвр. изоравати се у кашивима (ледина, иловача, земља саби-вена гажењем). – Тѣшко се оре, блани се орањето (Сук. Вој).

блатска шара изр. шара на њоњавама које се њкају у селу Блаиу. – Тѣг смо млого волеле да ткајемо блатсѣ шаре за црѣ (ТД).

блѣј трава́ ж бот. врста реи́ке и лековитѣ иправе која расте у виду лозе. – Блѣј трава́ има у Западје; расте ко лозицу, корен бѣл и масан, а листове отворено зелени (Брл).

блѣјове. Влачи блѣјове изр. иодноси́ти велику муку, њаи́њу. – До́к је бил у брајѣ влачи́л је само блѣјовѣти, овчар бил по маглу́ту (Пк).

близнаѝња ж близнакиња; она која је родила близанце. – Има там овце искомбуване – јединѣ и овце близнаѝње; трѣбу дѣсѣ да се дѣле, да несѹ заједно (ДД).

близнѣ ћенар изр. врста њлаи́на од најбољег њамука њанког конца. – Близнѣ ћенар смо тка́ле: ситне жичѣ, тријесник памѹк основа, а и натка је тријесник али је појака (Сре, Кр).

близницѣ ж зан. мѣтални додаѝак иријојен заваривањем мѣталној ош-ирици да би је њојачао. – Млого се изѣл ралникат, па да му туриш, близницѹ, мајсторе (Вој).

близницѝ свр. фиг. рет. ирескуио њлаи́иши. – Па ти си близничѝл, преплати́л си за млого, трѣбало је да се распѝташ (Зс).

близо прил. близу. – Близо је, сѣк – че до́де (Ос).

бликне свр. иочѣти нагло и обилаио иѣѣи. – Бликнула крв, главу у рас-цепѝл (Гос). Бликну одједнуш вода на њѣга и намокри га до ко́жу (Кп).

блѝсне се свр. уп. блѝсне се. – Блѝснуше се пред нас Јѣрма и манасти́рат уз њу (Јал).

блѝсне се свр. блеснуи́и; засијаи́и. – Наиде вирушка, ди́же у сѹкњу, блѝсну се гола девојѣа пред жетвѣри (Јел).

блѹткав, -а, -о бљуи́кав, неукусан. – Црвѣни глог је блѹткав (Бз).

блѣзга несвр. баљезгаи́и, говори́иши бесѝидне речи. – Не иде да блѣзгам то́ва, ја сам домаѝин човѣк (Гос). Блѣзга, што нејѣ за у на́род (Пир).

блѣзгѣтине ж мн иразно иричање; увреде, клеи́ве, бесѝидне речи. – Ка́д се жѣне ска́рају, има свакакве блѣзгѣтине (Гос).

блѹдо с илѝи́ка њосуда у виду ѡаѝира од дрвѣи́а или керамике. – Блѹдо је за брашно, а грѣпка је за грѣбење из мѹчник, до́де корѝтаста и сѹжена под вр (Зс).

бљус м бот. *врџија биљке*. – Травá бљус се зовé, има кóрен ко ћиши́р, растé уз плóт, лéчи од реўму (При).

бóбук м *дубок вир у реци; вир у реци њогодан за куџање оваца*. – У Бигџр у реку́ту има бóбук, тáм кúпемо óвце (Ш).

бóг да га вíди изр. *осрећуће се*. – Да ўзне тóва девојче, бóг да га вíди (Пир).

бóг да жáли изр. *узалуд је све, сав њируд*. – Бóг да жáли тóлће гóдине што сам те помагáл да стáнеш нá – нође (Сук. Чин).

богаџи́ја ж *богаџисџво*; уп. богатиња. – У Јáничовци је од време големá богати́ја (Ру).

богати́ња ж в. богатија. – Богатиња брже пројде, не траји (СГл).

богорóдица травá ж бот. *жаворњак Lepidium perfoliatum*. – Богорóдица травá, а кáжемо у и саморóтка, помага да се женá порóди (Мр).

бóдерица ж бот. *коров код сџирнинама на слабим њивама, чије семенке имају бодље Turgenia latifolia*. – На пóсну њиву у жíто излáзи бóдерица, па б́цка длáнове кадá жњéмо и вáча се за чорáпци (Вој).

бóдљав, -а, -о *бодљикав*. – У кáмен растé и дóм се донóси за у вáзу, доóди му лис како грчкаво, брчкаво, како бóдљаво (Орљ, Бз).

бодљíва рéч изр. *увреда*. – Видóмо се и óдма ми рéче бодљíву рéч, ўвреди ме (Гос).

бођи́ прил. *бајаги*. – Рéче бођи́ да че дóјде да ми помага, па га немá (Пет. Вој).

бóже прил. *бајаги*. – Бóже да увеличи сликуту, ама нíшта не направí (Рос).

бóже – здравје изр. *ако Бог да*. – Че идемо, бóже – здравје, да се вíдимо сас њи́ (Км. Пир).

бóже, изе(дé)м те изр. *види му чуда; види му срамоџе*. – Бóже, изém те, тíја њурча купíл големá и ўбава кóла (Пир). Изедém те, бóже, њина је брука до небесá (Пет).

бóже нé-дај изр. *ни њод којим условом; ни њо коју цену; никако*. – Јá да трајим од њега, бóже нé-дај (Рс).

божека несвр. *џозиваџи Бога у џомоћ; кукаџи; молиџи*; уп. божика. – Мúж се забавíл из дрва, па бáбата само божéка у двóрат (Јел).

божема прил. *џобожје*. – Онí се божéма договорíли, а онó не билó текá (Брл. Јел).

божíка несвр. в. божéка. – Сáмо нéшта божíкаш, нéшта кúкаш (Вој).

божјá дáрба изр. **1.** *божја воља; дар од бога*. – Товá је божјá дáрба, нéма се лúтимó, каквó ни бóг дадé че трпíмо (Вој). **2.** *даровиџоси*. – Сиромá, ама божјá дáрба; девојче и ўбаво, и ўбаво појé и нáјбистро у свáта девојчети́ја (Јал).

божја ра́бота изр. *божја воља*. – То што смо ми разо́кави, то је божја ра́бота (ДД).

божја ћи́ша. Испи́је божју́ ћи́шу изр. *врло много попи́иши*. – Испили смо божју ћи́шу, поваљамо се ко сви́ње по со́буту (Пир).

божја́к ж *ћпросјак који живи само од милоси́иње*. – Божја́к, слеп ста́рц на Бериловску капи́ју, ако му даде́ш че има квó да једе́ (Пир).

бои́же, бои́же узв. чуђења, негативног изненађења: – Бои́же, бои́же, каквó се чу́до напра́ви сас та́ја деца́?! (Рс).

боја́ција м *насилник*. – Боја́ција који́ је, он наиду́је, нала́ти, ако осе́ти да му се пла́ши чове́к (По́к).

боја́цика ж *жена боја́ције; жена која држи радњу за бојење ћредива*. – Куражна жена́, боја́цика, сама је држала боја́циску ра́дњу у Бабу́шницу (Бла).

боја́цилница ж *боја́цијска радња*. – То́ва је све́ на боја́цилницу чи́њено (ВЛк).

боје́ва несвр. *борави́иши; ћребива́иши*. – Он бојева́ на то́ва ме́сто, та́м му поја́та и има́ње (Јел).

бо́јле узв. непозн. вулг. само у изразу: – Но́гу ди́гнеш: пýш / О́јле, бо́јле, чу́к! (При, Пн).

бо́јлија м *насилник; онај који се радо ћуче*. – Ја́ несъм бо́јлија, не́мам срце да уда́рим чове́ка (СГл. Гњ).

бо́јница ж *место у реци где се мреси́и риба*. – Куде́ је бо́јница иде́мо те нава́тамо по мло́го ри́бу (Зс).

бо́к-ти-ду́ша изр. *закуни се да говориши исти́ину*. – Бо́к-ти-ду́ша, баје – Срётко, кажи́ пра́во како́ је билó (Вој).

боклуча́рник м *смеи́лишии*. – Што смете́мо у двóр но́симо на боклуча́рник, исто и пепел (Рс. Брл).

боклучаве́је несвр. *заи́рљаваи́и се ћруњем*. – Ста́ро облачи́ кад иде́ш при сто́ку, но́ве дре́је боклучаве́ју (Вој).

боклуча́ви (се) несвр. *заи́рљаваи́и (се) ћруњем*. – Намирља́вам сто́ку у ста́ре дре́је да се не боклуча́вим (ВЈ).

боклуча́ив /боклуча́в, а, о *заи́рљан сувом нечи́стио́ном*. – Дојде́ из плевњу́ боклуча́ив, не мо́гу га очисти́м (Вој). Прво се ўбаво истресе́, да не ула́зи боклуча́в у ку́ћу (Вој).

боклушта́рник м *ћубровник*. – Ка́жемо ћубро́вник или боклушта́рник, на ње́га нами́тамо с метлу́ (Рс).

болежља́в, -а, -о в. *болешља́в*. – Болежља́ва вој деца́та (Пир).

болешка ж *мала по́вреда коже (од ћирна, ножа)*. – Имам болешку на прс, закачи́ се ма́лко с но́ж (Соп).

болешља́в, -а, -о *болешљив*; уп. *болежља́в*, *болушља́в*, *болушљив*. – Болешља́в сам еве́ десетина́ дња́ (Гос).

бо́лка ж **1.** *болесѝ*. – Залетѝл у бо́лку голему́, и не па́зи се (Гос). **2.** *болка*. *мала њовреда коже*. – Са́ че ти превр́жем бо́лкуту и она́ че бр́же заздравѝје (Вој. Чин).

болушља́в, -а, -о в. *болешља́в*. – Тѝг сам осѝбла и после сам билá све болушља́ва (Пир).

болушљив, -а, -о в. *болешља́в*. – Сле́жето је болушљиво́, че га прода́вам (ТД).

бо́мба ж *врси́а шаре на ћилиму*. – Да́ј ми црвенко́ за бо́мбуту (Пир).

борани́ја ж *врси́а јела од ливадског зеља са досѝа ѝри́нча, младог и сѝарог црног лука и са сувом ѝаѝриком (а нема бораније у њему)*. – У јѝло борани́ја не́ма борани́ја, него лива́тско зе́ље, мла́д лу́к, ста́р црвѝни лу́к, ори́з и су́ве шу́шпе (Пир).

бо́рдес, -та, -то *који је бордо боје*. – Ливада́р у жи́то као гра́шак, бо́рдес цвѝт, а белá ситна зр́нца у сва́ку шу́шпицу (Брл).

бо́рка ж, мн. *бо́рће набор на оѝанцима од коже*. – Напра́јмо си свѝнѝи опѝнци с дво́је бо́рће, па жа́пће, вѝрови, ремѝче́, па лѝко за оде́ње (Бс).

босѝани́шѝе с **1.** *њива ѝод босѝаном*. – Начѝс ѝим не́кој све иску́бал босѝани́штето (Пет). **2.** *њива ѝогодна за босѝан*. – Дебѝла земља́, ѝма вода́, то́пло местото́, за босѝани́ште ду́шу да́ло (Сук).

боѝа ж *кофа*. – Ми́ ко́фу зове́мо бо́та; имáло је дрвене бо́те (Пок).

бо́тка ж *бод, омча на игли ѝри ѝлеѝењу*. – Бо́тка по бо́тку и тека́ се плетѝ, лѝко че се на́учиш (Вој).

боѝтур м *корен зреле биљке у виду ѝања који је осѝао у земљи*. – Бо́тур је што оста́не у зе́мљу од ку́куруз или сунцо́крет (Мр).

боѝурачѝи прил. *као коѝљем (ударѝиѝи)*. – Мо́же с мо́тку, сас шта́п или с остѝн да га удáри плѝштимице, а мо́же и као с ко́пље, бо́турачѝи (Рс).

бо́цка ж бот. *бела боца*. – То́ј што растѝ по сла́бе ливáде и што га вѝтар ва́ља преко о́ткоси, ми́ зове́мо бо́цка (Вр).

бо́чило с *врси́а грнчарског алаѝа*. – Шпрѝнгла, бо́чило, рва́цка су [реч!/? – нап. рец.] грнчарѝи ала́т (Кр).

бо́шле ж мн. *ѝразноверице*. – Она́ ба́је, зна́је сва́какве бо́шле (Пир).

бошљина́ ж *ширина; ѝросѝор*. – Кудѝ је бошљина́, ши́рина, а тре́бе да ту́риш дирѝк, та́м га подѝгнемо (ВЛк).

брабу́шка ж *брабоњак, суви лоѝѝастѝи измеѝ (овце, козе или зеца)*. – Нма брабушѝе, улази́ле о́вце у гради́нуту (ВЛк).

бравчѝ за домазлѝк изр. *грло одабрано за ѝриѝлод*. – На́јубаво бравчѝ оста́вљамо за домазлѝк (ТД).

брада на овцу изр. *дуга длака у виду браде испод доње вилице овце*. – Брада и менђуше кажемо коди овцу, а коди козу кажемо менђуше и пелешће (ТД).

брадичка ж дем. **1.** *дечја брада*. – Умазало си брадичкуту а не дава да га обришем (Км). **2.** *брада код лука, корен лука*. – Врани лук као мразовац, има брадичку (Зс).

браздџ м *нож испред раоника на њлугу*. – Испред ралник на плуг има си браздџ, како нож дојде (Вој).

браља м рет. и најчешће у вокативу: *браји*. – Казујем ти, браљо, у поверење као на брата роцепога (Рос). Браљо, дојди навам! Тов је росомачка реч (ВРж. Брл).

бран ђенар изр. *наборано њамучно њлаино*. – Набере се тњко бело платно од памук, кажемо га бран ђенар или бран пребир (Вој. Пет).

бранџ несвр. *њокриваји засејано семе сирнина ѡревлачењем (браном, даском или ѡрњем)*. – Бранам житото сас брану или сас канату, завлачујем га; немам дрљачу да га дрљачим (Сук. Вој).

брани се несвр. *чуваји међу; ѡући се за међу*. – Мирковци и Кљоштица се бранили, за земљу се карали, и Мирковчанин убије Кљоштичанина (Ру).

браник м *зашишиник (на ѡрибору, алаиу, колима); ѡарожак*. – Да ми дадеш дворогу виљу с браник (Ру).

браници м мн. *делови узде (леви и десни) који усмеравају очи коња напред*. – Чампар од узду иде у уста; браници, да гледа право; оглавник иде уз главу (Ста).

брањиште с *забран*. – Све сече у моје брањиште кришом, а његовото поголемо од мојето (Бе).

братија м *браћа*; уп. браћија. – С њега смо братија, по баштину бабу и деду (Сук).

братовчета с мн. *браћа од сирница и шејке*. – Ближња смо рода, братовчета смо с њу (Б – Са, Пир).

братће м вок. од брат: *браице*. – Помагај, братће, у невољу сам голему (Соп).

браћија с в. братија. – Они су његови браћија, рода су (Бз. Ру).

браца м *сирарији браји; девер* – Браца или бата кажемо на постарог брата или на постарог девера (Гос).

брашни несвр. *заљваваји брашном, брашњавији*. – Стурџ цемперат па тџ сџ, да га не брашниш (Пир).

брашњаив, -а, -о *који је ѡсуџ брашном*; уп. брашњив. – Она све иде брашњаива, ко да мџси лџб за цело село (Брл).

брашњеник м *сандук за брашно*. – У нашу кућу се знало рџд: стовне на дџску водџр, брашно у брашњеник, гуње пред врата на мотку (Јал).

брашњеница ж *врећа или ѡорба за држање брашна*. – Имали смо си посебне торбе и врече брашњенице (Зав). Брашњеница за брашно, а тричџрка

торба за трице за помије (Влк). Вреча брашњеница стоји, и у њу седи брашното, из њу га трошимо (Зс).

брашњив, -а, -о в. брашњаив. – Вита Ладин, воденичар, он си све брашњив одеше (Вој).

брбоче несвр. *производиши посебан звук при кувању или врењу*. – Јелото одавна брбоче, скоро че се свари (Рас). Виното почело да ћипи па садé брбоче (Рас).

брдак м 1. *земљани суд за ракију, који је обично крушкастиог облика*. – Ређију смо пили из брдак, текá смо га окали (Гра).

2. *врста шљиве љавоцрвеног крушкастиог љода, љгодна за љекмез и сушење*; уп. брданка. – Брдак је доле подебел (као протуметил), а тргоњи су равни. (Пк. Вој).

брданка ж в. брдак (2). – Брданће и шебеци, кажу сорте сливе у Брлог, а у мој Росомач смо и окали трубунће и шиларће или пожегача (Рос).

брденце с *брдашце*. – Да ми је горе да излезнем на свако брденце, тува ми је срцето (Јал. ЦД).

брдоша ж *овца са роговима који иду љраво увис*. – Брдоша овца, рогови вој иду увис као да су направени (Км).

бревенечичи м мн. дем. и хип. од бревенџи *дечији бевреци, чакшире од абе из народне ношње*. – На мушкото скројили бревенечичи, па га обули, па му се радују (Соп).

бревенечџине м мн. аугм. и пеј. од бревенџи: *бевреци, чакшире од абе из народне ношње*. – Обуло бревенечџине поголемé од њега па му се само ушити вџде (Кс. Пн).

брџ м геогр. *врло стџрма и висока љадина*. – Малá Бреѓановци, онџ су у брегат (Рос. Јел). Ене га горе у брегат над Завој, чува овце (Пк. Бе).

бреговџт, -а, -о *уздигнуџи, на брегу; брежуљкасџи*. – Наџ плац бреговџт, олаџи се зџми (Грш).

бреголаџина ж *џлиџна и слаба њива на (оџџрој) љадини*. – Распродал најубаве њиве, остале му само бреголаџине (Цер).

брџес, -та, -то *бреговџџи*. – Там зџмљџште брџесто, мрџесто, јáко навалено, паџина (Б – Са, Пир).

брежџк м *хумка*. – До пџтат што џма брежџк, тáм ме сачџкај (Сре).

брџа несвр. *џешко дџше и џри џом дува на нос (брав)*. – Болно, брџа кад пџва на нос (Дој).

брџса се несвр. *рикаџи, мукаџи, нервозно се џонашаџи (говече)*. – За кво се брџсаш, сá че ти гáзда стџгне (ТД).

брестовина ж лисѝ, грана или дрво брестѝа; брестѝова дашчица за имобилизацију љреломљене ноге. – Од брѝс напрајм дышчице, кажемо брестовине, па и врзујемо на слóмену нóгу на овцу, текá у лѝчимо (ГД).

брѝниња ж бот. брекиња. – У нáше шúме расту ћисалће, дивљáчће круше, брѝниња, дѝва црѝшња (Пк).

брецљѝво прил. ошѝро, љуѝишѝо, увредљиво. – Јá се брѝкну, брецљѝво се одзвá: – Видите ли куде ми децáта óде, че и змије поједú (ГД).

брѝшче несвр. оглашаваѝи се (срна); суво кашљáиш и ѝри ѝом се јáко на ѝрезаѝи. – Брѝшче ко срнá, а нѝче се лѝчи (Сук. Вој).

брзгало од цволику изр. дечја играчка којом се ѝрскају међусобно. – Брзгало од цволику прáвимо па се прскамо (Јел).

брзе се несвр. шаљиво ѝецкаѝи једно друго. – Сватнѝна су па се брзе сас свáуту, али онá по – љáвол од њѝга (Грш).

брзобѝрина ж њива која даје слабе ѝриносе. – Нáше њѝве пóвише брзобѝрине; мlóго рабóтимо а мáлко набѝремо (Вр).

брзоте импер. хајде брзо. – Брзоте дѝца, дѝда донѝл црѝшње (Зав).

брѝга се несвр. рет. бринуѝи. – Нѝчу се брѝгам за нѝшта, мојѝ је врѝме прошлó (Гос).

бриждѝ несвр. у јáким млазевима излазиѝи (млеко из млечне жлезде). – Билá сам млекúља: бриждѝ ми млеко како на крáву (Кр).

брѝсне свр. дем. обрисаѝи. – Чим брѝснеш рућѝте од пешћѝрат, óдма се познава (ГД).

брѝѝва ж нож ѝреклайáч. – Брѝтва је кúпен нóж који се склáпа (ВЛк).

брѝчене óвце ж мн. изгладнело сѝадо коме оѝѝада вуна. – Кленѝ га да бúде гáзда, да чува рúтави волóве и брѝчене óвце (Дој).

брљѝвшак, ка, ко ѝрилично неодмерен и ѝлаховиѝ. – Женáта му мáлко брљѝвшка (Пок).

бробѝњáрка (травá) ж бот. врѝа влаѝасѝе ѝправе која настáвља да буја и у другој ѝоловини вегѝационе године *Agropyron repens*. – Бробѝњáрка травá, Лукáнци у зовú рескуша, растѝ високó и íма клáс како жíто; за говѝда је добрá, а овцá íма да úмре óд – глади, а нѝче у поглѝда (Гос). Рескуша или бробѝњáрка на бробѝњáло растѝ, тáм куде је кáмик и лице, а црнá земљá (ВЛк. Дој).

бробѝњáрска лисѝца ж лисѝца која коѝа ѝо мравињáцима. – Исцибрѝл ко бробѝњáрска лисѝца, измршавѝл (Нш).

бробѝњóша ж име козе која рије ѝо мравињáцима. – Козá бробѝњóша трчѝ и рѝшка по бробѝњáла (Мр).

бробѝњчѝк м дем. мрав. – Крóтáчка је билá, бробѝњчѝк нѝје нагазѝла (Ос).

брóбошка ж *брабоњак, суви лојџастџи измеџи (овце, козе, зеца)*; уп. брóбушка. – Брóбошће на све стране, минуло млого óвце овáм (Гос).

брóбушка ж в. брóбошка. – Метém брóбушће с úмит, овчáрска рáбота (Пс. СГл).

брóј м мн. брóјове *број*. – Брóјовете се избрисáли, не вíде се (Вој).

брóјација м *особа која броји, бројач*. – Четíрес и пéту брóјације су избројили дванáјес иљаде óвце у Сенакóс (Д – Сн, Пир).

бројáје несвр. *луџаџи; неџрекидно се креџаџи у џослу или на џуџу*; уп. бротúје. – Он не спí, сúноч бротáје ко тењц (МЈ).

бротúје несвр. в. бротáје. – Бротувáл сам по Сувају, знам џу úбаво (Рос).

брóч м бот. *броћ*. – У брóч смо чинíле за затвóрено – црвенú боју (ТД).

брóчишће с мит. бас. *месџо где народ џролази у свим џравцима*. – Урóчишта у брóчишта (Д – Сн, Пир).

брстен, -а, -о трп. пр. *који је обрџиен (грана дрвеџа, грана са лисника)*. – Шúмка кáжемо кад íма лísје, а кáд се обр́сти кáжемо лísковача бр́стена (Ру).

брска несвр. *брсџиџи*. – Козá воли да брска брстíну (Мр).

брсџина ж **1.** *брсџи уоџиџе*. – Кáрај козéте там у брстíну, нек једú ако óче (ТД). Кад козá обр́ска брстíну остáне само грање (Мр). **2.** *грање лиснаџо дрвећа које се сече када сџока изађе на зимски брсџи*. – Брстíна је зимња ранá за козе, кóњи и говéда, што се сечé или не сечé (Дој, Јел).

брце с *део рала који га учврџује*. – Цéвгало се тúри на рáлникат, а брце се набíва одозгóре, широко ко дьскá, држí рáлото (Соп).

брцкóтина ж *набор*. – Свинсџи оп́нци с брцкóтине назúпче се с нóж и набр́чку се (Ру).

брцне свр. **1.** *извуџи (џрљавом) руком комад мяса из јела*. – Брцну детíште-то и íзводи јáдацат сас пр́сти (Пир). **2.** *фиг. џецуџи; изазваџи*. – Брцнеш кудé не трéбе па ти после крív џáвол (НМл).

брчес, -та, -то *који има велике бркове*. – Сítан и кочопéран, али брчес па вáжно изглéда (Цер).

брчкани оп́нци м мн. *оџанци од коже украшени наборима*. – Мој мúж је бил úбав човéк, имáл је úбаве премéне и носíл је брчкани оп́нци (Пн).

бу – бú узв. оном. подражавање буке реке: – Бú – бú, бучí рекáта (Д – Сн, Пир).

буав, -а, -о *ружан; рашчуџан*. – Буáва травáта, прерáсла, па џу џишата мокрíла после косéње млого пúти и сá џу нéче ни козéте (Дој).

буба несвр. **1.** *џуџи*. – Какó – да ме је нéкој бубáл, како да ме је свé ст́кло (Зав). **2.** *буба гр́снице* изр. *млаџиџи коноџу на најрави за млађење*. – Бúба-мо тóпене гр́снице с тр́љицу (Зав).

бубав, -а, -о *бубуљичав*. – Бúбава кóжа, само бубúљице (Зс).

бубањција м *бубњар*. – Бúбањција сам бил (Дој).

бубáчка ж буба. – Ѐма кóнсће и йма говеђе бубáчке (Бз).

бубњáк м бувљак. – Појдóмо на бубњáк да кúпимо нешто за децáта (Д – ЈД, ПРж).

бувáтелник м дрво йодешено за млаћење конойље. – С бувáтелник се пречúкују грснице, више да испáдне прздёр (Бе).

бугарин м југоисточни ветар који дува из йравца Бугарске. – Кривьц дýва од Тоштицу, а бугаринат, југат дýва од југ и раскáра снэгат (Зс).

будáли се несвр. *глуйо радиийи; биийи неумешан у йослу.* – Будáли се сас стóкуту и само штéту йма (МЈ).

будали́нка ж *йриглуйа и йиййома особа.* – Снаá ми је једна – будали́нка и једно – лењаво створење, па пóвише јá слúшам (Рос).

буђа ж буђ. – Плесњйво сйриње, буђу ванúло (Мр).

буђóсује несвр. *буђавийи, хвайийи буђ.* – Мојé сйрање нито вáча сйгу нито се буђóсује (Бе).

буђóше се свр. *убуђаийи.* – Кáд га добрó рéдиш и чйстиш нéче да се буђóше (ВЛк).

бузура́нт м мушкарáц *незаинйтересован за женски йол; хомосексуалац.* – Тија не шéта сас девојчетйја, мóра да је бузура́нт (Пк).

бу́јад м бот. *врсийа йайрайи.* – Ми пáпрат зовéмо нáвалу и бу́јад, кадá растú заједно (Мр).

букáрка рет. шаљ. **1.** *буква Fagus sp.* – На шáлу кáжемо букáрка за бýку (Гос).

2. *фиг. глuyача.* – Немóј да се направйш на бутнйтрн, на букáрку, него у нáрод бúди отвóрена (Гос).

букáрчи, -ска, -ско пеј. *йланински.* – Јá сам букáрска женá којá се досе-ли́ла у гра́д, али с мéн се не мóж мéрите (ЦД. Бер).

буковáча ж *врсийа гльиве која расйе йрейежно на букви (која йрули), али и на још неком дрвећу.* – Буковáча растé на бýков трúп, отсéчен, а скрипьц растé на жйву бýку (Дој).

бúла ж бот. в. бúлица. – Слáбо ми жйто: пóвише бúле, него клáсове (Пк).

бúлван м мн. бúлвање *йврда груда земље.* – Копáчката браздйла и бúлвање направйла, рúће ни отпáдоше од копáње (Вој).

булгúр м *исйуцано и скувано зрневље сйрнина (йшенице, ражи, јечма).* – Воденице несú млéле мéсец дýна, брашно несмó имáли па смо булгúр јéли (Д – Сн, Пир).

бúлица ж бот. *йурчинак Papaver rhoes;* уп. бúла. – Бúлица попúрку големú напрáј, па после свé се расцьвтй (Зс). На стрúчку бúлица цьвтй, йма црвенá и белá (Орљ, Бз). – Од бúлицу правимо лútће, йграмо се (Нш. ВЛк).

будулэ́жник м *конойац којим две особе, једна с лева а друга с десна, йоречно ударају онога ко седи на лyљашки и йако йојачавају или смањују*

йуїї љуљашке и јачину љуљања. – Кóј сѣдне на љуљашку, с булулѣјник га љуљамо, а чўл сам да га нѣгде кáжу полулѣјник (ТД). Булулѣјник за љуљање љуљћу (Брц).

булулѣјче с дем. од бубулѣја, булулѣја *буљина*. – Вачáли смо булулѣјчета (Зс).

булумáч м **1.** *вода са размућеним брашном за йремазивање хлеба йосле йечења*. – Булумáч је пшѣнично брашно у врѣлу вóду, па се с њѣга премáзује жѣжак лѣб кадá се извáди, а мóже с њѣга и ретíја да се лѣпи (Пир). **2.** *млака вода у којој је разбијено јаје и са мало кукурузног брашна за йремазивање свадбене и друге свечане йогаче*. – Погáче за свáдбу, ама пóвише су биле од морузно, па разбијемо јајце и тўримо мáлко брашно у вóду, па премáжемо погáчуту да изглѣда ўбаво (Бз). **3.** *сувише редак йекмез или рецељ*. – Онó нѣје рецељ, него булумáч, млóго рѣтко (Пир). **4.** *фиг. рет. будала*. – О, булумáче, не разби́раш ништа (Бз).

буљáт, -а, -о *буљав*. – Буљáта, грóзна, а óн се заглѣдáл бѣш у њў (Пир).

буљўбаша м *буљубаша, йредсйавник ййурске власйи у селу*. – У тўрско врѣме у селó је бил само буљўбаша (ВЛк).

буљурдйсује несвр. рет. *дружйи се; слагйи се*. – Јá слáбо сас њу буљурдйсујем (Бла).

бўмба несвр. рет. *ударйи*. – Мрѣжа се отѣгне из вóду, па ајкáчи бўмбају и све улетí у мрѣжу (Ста).

бўмбар м зоол. **1.** *йруйи*. – Бўмбарат не дáва мѣд ама и без њѣга рóјат не мóже (ВРж). **2.** *зундељ*. – Бўмбар напрáј лóпту од лајно (Пс). Бўмбар је по величíну између бáбљачу и стршеља (Ру).

бўмбар м анат. *йправо црево*. – Гўжњото цревó óкамо бўмбар (Пир).

бўне свр. фиг. *нагло ўћи; нагло изаћи*. – Бўнула невѣста и отишлá си дóм (Вој).

бўнсав, -а, -о *који је угојен, шйо му се види и на лицу*. – Бўнсав је којí је огóјен и у снагу и у лице (ЦД).

буњиштáрће ж мн. *средсйиво за йревоз љубрейа зайрегом йрилагођено лошим, сйрмим и кривудавим йланинским йуйевима*. – Кóла ймају душамѣ, канáте и капáци, а буњиштáрће само прѣдњи кáпак (ТД). Сáне буњиштáрће: оздóл дѣсће, па испод пóпречно да држí дѣсћете, извртíм прѣчћете, па странíце од дѣскў напрѣд, насрѣд и насáд на пречáнку (ТД).

буовйт, -а, -о трп. пр. *који је круйан, висок и добро развијен, али није ни јак ни смео*. – Тí ли мйслиш што је óн буовйт да се од њѣга нѣкој плáши?! (Рс).

буранйја ж *боранија*. – Сварíла буранйју ко мáсло мѣку и ўбаву (Ру, Вој).

бурѣшка се несвр. **1.** *босйи се (говѣда, јарци, овнови)*. – Измешáмо говѣдата и она́ се почѣше бурѣшкају, јѣдва и раздвојíмо (Пк). **2.** *фиг. кошкйи се*. – Дѣца, немóј се бурѣшкате, размири́сте ми главу (Дој).

бурјан м *врста биљке која је слична бурјану, абди; висок и густ коров око ситочарских ситаништа*. – Друго је абџд, друго је бурјан (П, Пир).

бусаница ж в. *бусеница*. – У старо време у бусанице се седело (Пет. Км).

бусарска кућа изр. *ситамбена зграда од бусења*. – У Барску ливаду живило се у бусарше куће, колибе. Лете изврти са – сврдел, а зима затвори сас какалашку (Зав).

бусеница ж *примитивна колиба њокривена бусенима*; уп. бусаница. – Направи се колиба бусеница на рогове од мотће и колци, и облѣпи се с бусење (Гос).

бусовит, -а, -о *који гради бусен*. – Типџ је бусовита трава (Зс).

буџа несвр. **1.** *гураши*. – Буџају му аутото, не мож да упали (Пир). **2.** вулг. *обављати кошус*. – Затекла га жена, бутал при комшику (Гос). **3.** **буџа меце** изр. *преоравати*. – А чушка, а буџа меце, воли да преорује (Зав).

буџниџри м пеј. *велика будала; глупа и невешта женска особа*. – Она је асли бутниџри, не умеје ни воће да свари (Пир. Гос).

буџрес, -та, -то *иначе*. – Беше срегањ човек и буџрес у лице (Вој).

буџав пешџир изр. *расширени џешкир*. – Буџав пешџир невеста у бџшчу даде на младожењу (Сре, Кр).

буџетина ж аугм. *буква*. – Голема бучетина там беше, када сам бил дете (СГл).

бучкарица ж подр. *она која је украла бућкалицу*. – Једна украла кантар па смо у окали кантарица, а друга бучку па смо у окали бучкарица (ВЛк).

бучумиш м *мноштво ластара из корења око вошке, обично шљиве*. – Једно дрво расте и бучумиш окол њега, ластари, ситно, ни једно не вираје (Кр).

буџује несвр. *дешавати се*. – Буџује да се комшије скарају, али неје добро да се мрзе (Мр).

буџак м *мужјак говечина расе буша*. – Имал сам буџаци волове, од старућу расу (Брл).

бџба несвр. **1.** *ударати силовито и неразумно*. – С голем чуќ бџбал без потребу, и камикат се неје помериљ (Пк). **2.** *фиг. неумесно говориши*. – Млого бџбаш када отидемо у народ, па те избегавам (ВЛк).

бџбат, -а, -о *који је добро њиоварен; који је добро њиуњен*. – Бџбат воѕ сено кажемо, када се убаво натоваре санће (Дој).

бџбато прил. **1.** *добро њиоварено; до врха њуно*. – Кажемо бџбато наплињено за воѕ са – сено када се млого натовари (Дој). **2.** *фиг. њо вољи, до ситосиши*. – Јака работа при њи, ама јако и једење, бџбато (Дој).

бџбне свр. **1.** *јако ударити*. – Ако те бџбнем зачас че се оћутиш (Пок). **2.** *убацити*. – Таја јаганци јачка, ајде да и бџбнемо у јединчетата (ДД). **3.** *фиг. неумесно рећи*. – Старинши си ја бџбам, бџбнем понемоју реч, и оно све старинско (Зав).

бѣље ж мн. *бува*. – Кажемо балá кад је једна, а бѣље каdá су млого (Вр).

бѣдовача ракија изр. *ракија од бурјана, абде*. – Бѣдовачу ракију смо пѣк-ли од абѣд, бурјан (ГД).

бѣдѣк м *шѣенадла*. – Бѣдѣк кажемо ћитку на пáзуку, а чула сам да кажу и крфѣца (Јел).

бѣзгало с *шѣрцаљка од зове коју деца сама ѣправе и корисѣе*. – Прáвимо бѣзгала. Бѣзгало штрца во́ду, ѣграмо се, прскамо се (Брл).

бѣзѣка несвр. вулг. **1.** *голицѣи*. – Бѣзѣка девојђе, гѣдѣчка и, а онѣ се смеју (Зс). **2.** *забадаѣи изненада некоме ѣрсѣи у чмар*. – Ёма повѣарени и жѣне и мѣжје, бѣзѣкају се (Сук).

бѣзља м *сѣрашѣивац*. – Ти си бѣзља, бѣзнут си, ца́бе си мѣшко (Чин).

бѣклица ж *мала ѣлоснаѣа ѣосуда од керамике за ракију*. – Он си бѣклицуту све с њѣга нóси (Сре). Тóтола – тóтола, и ѣспи цѣлу бѣклицу (Вој). Ёма бѣклица за ракију, а ёма и бѣклица за вино́ (Зс).

бѣкличка ж *врѣа лејке*. – Преврзане ча́ше ёмају ёме бѣкличѣе (Мр).

бѣлосѣрина ж *уѣљувак од бува*. – Девојђа, ама на кошѣљуту ву се вѣде бѣлосѣрине (Држ).

бѣсмá ж бот. в. бѣсмѣца. – Магарица трава́ је као бѣсмá, али у дѣђи лѣстови (ВЛк).

бѣсмѣца ж бот. *врѣа башиѣенског цвећа са белим уздужним ѣругама на дугим свеѣлозеленим лѣѣовима*; уп. бѣсмá. – Цвеће бѣсмѣца ёма дѣђи лѣсто-ве и дѣђе белѣ прѣђе крз њи, и ёма јáк кóрен (Кс).

бѣцкав, -а, - о *бодљикав*. – Криз је бѣцкава моруза за булка́ње (Зав).

бѣцкóвчичи м мн. *бодље*. – Тај трава́ ёма на шу́шће бѣцкóвчичи (Гос).

бѣцкóљ м бот. *вѣѣрогон Eryngium campestre*. – Бѣцкóљ и осѣт неје ёсто: бѣцкóљ је млого пóситан, дојде сѣв и лѣчи од шу́љеви, а осѣт растѣ високо́ и ёма црвени – лѣубичасти цвѣтове као чѣткица за бријáње (ДД).

бѣчкóљ м бот. *бодља*. – Тај трава́ у обложине растѣ, чулѣмчице прáви; ма-гáре једе́ бѣчкóљѣти (ВЛк).

В

ва́де си бчи изр. *живѣѣи у недозвољеним односима, курваѣи се*. – Сва́тат и сва́ата, ва́де си бчи, бру́ка големá (Тм).

ва́ди вла́с изр. *извлачѣи влас чѣшљањем вуне, ѣравѣи кудѣљѣе*. – Чѣшљамо вѣну, ва́димо вла́с (Дој, Јел).

ва́ди из кáл изр. *сѣсаваѣи особу (беде, муке, ѣренуѣине велике невоље)*. – Јá сам те ва́дила из кáл цѣл живóт, (а) сá више не мóгу (Зав).

ва́жа несвр. *важѣи, имаѣи вредносѣи (новац)*. – Млого је пáре имáл пред рáтат, пропáдоше му, несѣ више важáле (Јел).

ваздѣгне свр. фиг. **1.** *хвалиӣи*. – Зѣт злато претѣже. Нѣчу си га понѣжим, че га ваздѣгнем (Зав). **2.** *унаѣредиӣи*. – Очемо да ваздѣгнемо стоку, да се крене напред, дѣм да ваздѣгнемо (ВЛк).

ва́ка – ли́са ж *овца која има ѣрсӣенасӣу шару на глави и белегу на носу или лицу*. – Која је овца ваклѣста и лисеста ѡкамо у ва́ка – ли́са (Дој).

ваклуша́на ж (*леѣа*) *девојка са црним обрвама*. – Ваклуша́на бѣше Нада; ваклѣста, црномрѣста, убава невѣста дојдѣ (ВЛк).

ва́ла ж пеј. *размеѣање*. – Од њега мож само валу́ да чујеш; куде да је ишѣл све он бил најголем и најпапетан (ВЛк). Ва́ла голема́ при тебе, ѣмаш свѣнци и клопотаре́ (Пок).

ва́лога ж **1.** *мера за ѡвршину валовӣе ливаде од око 0,5 ха*. – Једна́ ва́лога, једна́ коса́ (Дој). **2.** *враѣило, део разбоја*. – Разбој ѣма ва́логу или кросно́, и отенца́ло (Гос).

ва́лта ж *улегнуће*. – Коњ почѣ да врѣа, па ме ѡбори, па ми ва́лту на́праји на грѣди (Рс).

ва́луга ж **1.** геогр. *уска и дуга долина*. – У Брлог тупан тупа, ва́лугата трешти́ (Брл). **2.** *враѣило које се корисӣи ѣри обарању говечѣа ѣри ѣоѣкивању*. – Поткивач ѣма ва́лугу или кросно́, и чу́љу за обарање говѣдо, и ѣма сантрач за резање (Мр. Тм).

ва́лушка ж *угнуѣи део на ливади; мала и ѣешко уочљива врѣача*. – Лѣгал у једну́ ва́лушку и чека́л да замѣну (Зс. ТД).

ваља́јечи прил. сад. од ва́ла се: *ваља́јући се*. – Кат – пуштим кучѣто, оно се од радос све сасѣпе играјечи и ваља́јечи (ТД).

ваља́вци ка́мење изр. *круѣно лоѣӣасӣо камење*. – У на́шу реку све ваља́вци ка́мење, и све црвени́ (Дој).

ваљуви́чар м *радник у ваљари сукна*. – Рѣше се да уби́ју ваљуви́чара, да га опља́чкају (ВСв).

ва́не га́д изр. *загадиѣи се, загнојиѣи*. – Немѡј да чекаш да рана́та ва́не га́д, ѡдма у ма́жи с јѡд (ВЛк).

ва́не на́ – око изр. *ѣочѣи мрзеѣи (и ѣрогониѣи)*. – Вану́л га на́ – око па га мрзи и го́ни, и све му злѡ ми́сли (Пк).

ва́не си́гу изр. *ѣрекриѣи се скрамом буѣи, ухваѣиѣи цвѣѣи (сир, ѣуриѣа)*. – Чѣстим турѣи́јуту да не ва́не си́гу (Пир). Вану́ло ми сириѣѣто си́га (Мр).

ва́не ѣелепѣ́р изр. *оболеѣи од хроничне болесѣи*. – Вану́ ѣелепѣ́рат и умрѣ (Пир). Лута́ по же́не, мења́ ѣи, и вану́ ѣелепѣ́р, за́качи стра́шну бо́лку (ВЈ).

ва́не ши́ју изр. *сиѣѣи лоѣу навику (ѣркосиѣи, не слушаѣи савеѣе), ѣосѣӣаѣи своје́глав*. – Си́нат вану́л ши́ју, че се де́ли од башту́ и ма́јћу, а једѣнац (Кр).

ва́п – ва́п – ва́п узв. подражавања трапавог играња у колу: – *Sǎsa* ли, *sǎsa*, *ва́п* – *ва́п* – *ва́п* (Зс).

вапиру́је несвр. *беснеџи* (*жена*). – Вапиру́је та́ја, ку́ћата се тресе од њу (Сук).

ва́р м рет. рут. *креч*. – Това́р ва́р на поза́р (СГл).

ва́р кукурéк изр. прип. пеј. *вариџи одвару од кукурека*. – Рекó вој на пијац ва́р кукурéк, потсети пртенуту гóспођу како сам вој гла́ву чапкáла с кукурéг за од вџшће (Држ).

варáј када́. Од варáј када́ изр. *од вајкада*. – Женидба је, чéрко, од варáј када́ (Гра).

варва́рица ж *кувана џшеница*. – У гра́д сам чу́ла за ва́рено жíто да га óкају варва́рица (НМл).

варва́рка ж *учесница у обичају Варвара*. – Варва́рће íду по ку́ће на Варва́ру (Брц).

ва́рди во́ду изр. *шџиџиџи од бујице*. – Бе́демаат ва́рди во́ду да ми не íде у њíву (Зс).

ва́рди до́м изр. *чуваџи кућу, до́м*. – Да си ми, Ви́до, му́шко, тí би ми до́мат ва́рди́ла, а тí си же́нско, че си отíдеш (Гос, ВЛк).

ва́рка га изр. **1.** *џожуриваџи некога*. – Ва́ркамо га да потрчí, да и стíгне (Ор). **2.** изр. **не мо́же га ва́ркамо не сме́мо журиџи са џим џослом, не мо́же брже**. – Не мо́же га ва́ркамо, та́ј се ра́бота пољка рабóти (Ш).

васпи́тује несвр. *васџиџаваџи*. – Бил им је и óчув и башта́, васпи́тувал и ра́вно и не́је гледа́л које́ чијó је (Брл).

ва́ти на зу́б изр. *замрзеџи; џочеџи џрогањаџи*. – Ва́тил ме на зу́б, не да́ва ми да ди́шем (Бла).

ва́тил се у прсте́ње изр. ирон. *радиџи џобоже ва́жан и џежак џосао*. – Де, неси́ се ва́тила у прсте́ње, до́јди да ми помо́гнеш (Гњ. Вој).

ва́ча на́рав изр. *стиџаџи лошу навику; џосџајаџи својеглав*. – Де́те́то размазíмо, почé да ва́ча на́рав нíкога да не слу́ша (Држ. Кр).

ве́дри се несвр. *разведраваџи се*. – Раздра́чује се вре́ме́то, ве́дри се (ВЛк, Пк).

ве́ја ж *мања гомила сложеных окресаних лиснаџих гранчица, џриџремљена за сушење и дењење*. – Тџкмимó шу́му на ве́је до ко́ла или до лísник (Мр).

ве́је ве́тар изр. песн. *дуваџи веџар*. – Ве́тар ве́је, гра́д леле́је /Па íзвеја вра́но ко́њче (При).

ве́је ли ве́је изр. *дуго викаџи и џри џом вређаџи (о жени)*. – Јеврóсимка се распуца́ла, с Ми́лку се ка́ра; ве́је ли ве́је, село́ се тресе́ (Вој).

ве́к. Откако́ је ве́к изр. *одвајкада; од времена усџосџављања реда*. – Откако́ је ве́к у на́ше село́, он си је текџв и нí га не мо́же изме́нимо (Рс).

великоша ж *леѝа кобила алаѝ боје*. – Великоша кобила је алат – боја и иде раван, нема да кљоца када оди (Мр).

велича се несвр. *хвалиѝи се; гордиѝи се; уздизаѝи се*. – Драгутко беше ленчуга: велича се и лѝже, и занесе се, и сам себе верује (Гос).

величи се несвр. фиг. *ѝонашаѝи се уздржано уз ѝирѝезу (о госѝу)*. – Тетка ми се млого величеше; дојде на – госје а отиде си гладна (Вој).

венчурак м *венац сѝена*. – Там стене, венчураци, изводе се курјаци (Гос).

венѝи м *челусти*. – Овцата бези зуби, само венѝат остал (ТД).

вепре с *мужјак свиње од шесѝ до дванаесѝ месеци сѝаросѝи*. – Вепре је мушко од шес до дванајес месеца, штројено или нештројено, а вепар је од једну – годину (ТД).

вѝра. 1. изр. *да га вѝра вѝди баш (ѝако)*. – Ладно, да га вѝра вѝди (Дој).

2. изр. *че дојде на вѝру ѝрезуеће одговорносѝи за ѝородицу*. – Че дојдеш на мојуту вѝру па че уловиш за мѝру (Цр). Че дојде време децата да дојду на нашу вѝру, па после че и занѝмују ѝина деца (Гњ).

вѝрверица ж зоол. *веверица*. – У Смакову кажемо вѝрверице, а у Бзобик [?] изговор? – рец.?]кѝтерице (Ос).

вѝргав, – а, – о рет. *шарен у виду крѝа на белој основи (овца, коза)*. – Овцата мрка у лице и преко снагу вѝргава, крпеста, као крпе да има (При).

вѝргоша ж рет. *име овце која има мрко лице и ѝамне велике крѝе ѝо белом руну*. – Вѝргава овцата по снагу и у лице, окамо ѝу Вѝргоша (При).

вѝрѝија ж *дажбина која се давала Турѝима у наѝури*. – Турци су доодили у село само да купе арач и вѝрѝију, а у село је бил само буљубаша (Влк).

вѝрига ж *вериге*. – На дрвену веригу закачим котле и у ѝега сѝр почиња да се топи, текѝ правим бѝлмуж (Ру).

вѝриѝе ж мн. 1. *муња*. – Кад загрми, вѝриѝе се свѝју; вѝриѝе ти поред ноѝе лазе (Дој). Вѝриѝе падоше преди једнога овна и отидоше као невестуѝља (ТД).

2. *ланац за кочење заѝрежног возила*. – Вѝриѝе ѝмам за кочење сѝне, наше мѝсто стрмо (ЦД). 3. *ланчиѝ на клеѝеѝуши*. – Гломотѝр ноѝи, на вѝриѝе гломотѝр, и са стране две – ѝлѝе ѝма, а с кљештеви се отвѝра (ТД).

вѝс м *фес, невесѝинска каѝа*. – Кад на невестуту стуре вал, туре у вѝс (Ру).

вѝселко с *коњ ѝробач*. – Прво вѝселко зарѝпује, а после на кобилуту рѝпа пастув и завршава работу (Бла, Пир).

вѝсне се у свѝѝ изр. *ѝочѝи ѝѝознаваѝи свѝѝ одласком меѝу ѝуде; ѝочѝи се изједначаваѝи са другима*. – Пуштете момчеѝо да се вѝсне у свѝт, да поче да се равња с друѝи и да поче да се тѝкми (Трњ).

вѝѝ, -а, -о 1. *искрзан*. – Лито, вѝто, немој това да облачиш за на – оро (ВРж). 2. *нарушеног изгледа, нескладан*. – Са вѝто изгледа там куде беше водаѝа, све прекопано (СГл).

ветровáља трава́ ж бот. бела боца *Eryngium campestre*. – Ветровáља трава́, ветар у но́си из о́ткоси (Pт).

ветро́вине ж мн. болесѝ козе изазвана веѝром. – Ветро́вине, уби́л у ветар, изланси́ла се (ТД).

ве́ћа ж 1. велика грана са више ракљи љогодна за сѝуши́ање сена низбрдо. – Ве́ћа је се́но здѣнуто као волóвњак или плас на ве́лику гра́ну. Зака́чимо у сас ланаци и волóви у влаче до пúт куде́ се това́ри у ко́ла (Pс). 2. мала грана којом се ручно свлаче мале количине сена. – На ве́ћу ту́рим се́но, па и дете́то ту́рим на сенóто, и оно́ се ра́дује што га во́зим надóле (Pс).

вече́ прил. већ. – Ми смо на́ши љúди вече́, сродѝли смо се (К – Ћу, Пир).

вече́ром прил. у љоку сваке вечери. – Добро́ је вече́ром да запáлим ламбу да има гáс (ДД).

вешка се несвр. љеѝи се у дрвеће и љовремено висѝи држеѝи се о грану. – Вешкају се дечѝштата по цре́шње и ћину вислетѝја (Пет).

вешѝегáр м/ж особа која (мађѝјама) наноси зло. – За теквú женú, која пра́ви зло́ с маѝѝе, вештегáр ка́жемо (Пк).

вештица ж зоол. ноћни леѝѝир. – Лѝптер летѝ дѝњу, а вештице но́чу (Ш).

вѝгња ж рет. 1. оѝак. – Де́да је оѝáкат ока́л вѝгња, не зна́м да ли на ша́лу, чѝни ми се на о́збиљно (Јел). 2. изр. **напра́ви се црн на вѝгње** угаравѝи се као у ковачкој радионици. – Та́м турло́, направѝли смо се црни́ на вѝгње (Пир).

вѝдало с свеѝлосѝ; дневна свеѝлосѝ; свеѝѝѝка. – Јóш вѝдало, мо́ра до́ма да сам (Гос).

вѝделче с мала свеѝѝѝка, жиѝжак. – Служѝли смо се сас вѝделче, а ко́ј је имáл лампу он је бил богáт (Д – Па, Гњ).

вѝдовка трава́ ж бот. врѝѝа баѝѝѝенског корова *Anagallis arvensis* L.. – Вѝдовка трава́ има: за му́шки је му́шка плава́, а же́нска је црвења́ста – жлтуња́ва (ВЛк).

вија́шка ж венац од клиѝова кукуруза. – Направѝмо вија́шће од најубави клáсове мору́зу за се́ме, венци (Соп. Pс).

ви́јен бѝк изр. бик ојаловљен уврѝањем моѝница. – Ви́јен бѝк по има сна́гу, него чу́кан бѝк (ТД).

ви́јена ша́рка изр. шара у виду (вишесѝруке) сѝирале око које су руѝѝе. – Já имам куде́љу с ви́јену ша́рку, исечено како да је преплѝтано (Гос, ВЛк).

вијолѝѝја м свирач на виолини, виолинисѝа. – Пáвол је бил вијолѝѝја и свирѝл је о́длично на виоли́ну (ВС).

вилдán бојли́ја изр. млад, висок и леѝ момак. – Тѝ тг бѝше вилдán – бојли́ја, самó сам у те́бе гледáла (Пир).

вилар м **1.** дуга дрвена вила са два рога њодешена за тирње (ѡмерање, уѡовар, грађење). – Трње беремо и с вилар га товаримо (Чин). **2.** сѡара дрвена вила са ошѡећеним роговима. – Сас тѡја вилар да потпреш плотат (Вој).

вилдиста девојка изр. висока, виѡка и леѡа девојка. – Тњка, висока, вилдиста девојка, па се вистанат само вије на њу (Тм).

вилина свечá ж бот. биљка из фамилије *Digitalis* са љубичастим цветѡвима и дугим и шиљастим лисѡовима, са цветним врећеном циклама боје. – Тај биљка има цвет као зевалица. Расте поред воду и тражи влагу. Искара прут и уз њега листевети и цветови. Не знам да ли је това тврдѡц или њега зову вилине свече (Пк).

вилнеје несвр. јако желеѡи; коѡниѡи од желе. – Она вилнеје да га види а он па не дојде (Пк. Рас).

вилошка ж коза са роговима у виду виле. – Вилошка коза има вилести рогове (ДД).

виљак м рет. навилѡак сена. – Кажемо навилѡак, ретко кој каже виљак (Рс).

виљцáн м шољица за кафу. – Јá пијем жешку ређију у виљцáн, да ми не буде млого (ВЛк).

вирá ж умањење масе; ѡразнина између нивоа суда и нивоа ѡечностѡи у њему; кало. – Отишла ређијата на вирú, изветрела. Вирá и јексиќ, исто је (ВЛк).

вѡриветар м/ж/с врло живахан, вредан. – Она је била вѡриветар; била је вредна, највредна у свете (Гос, ВЛк).

вирушна вода изр. болесѡи ѡлућа. – Вирушну воду у плућа добила (Брл).

висѡбаба ж бот. један од весника ѡролећа са белим цветѡм. – Први излазе висѡбаба и кукољдеда. По висѡбабу цвѡту кандѡлчичи; једни бели а једни плави (Гос. Дој. Пк. Зс). Крѡвдеда је посебно, а висѡбаба посебно (Чин. Пл). Висѡбаба расте и у шуму и у градѡну (Соп). Висѡбаба и крѡвдеда, исто је (Ста). Висѡбаба у шуму расте куде је припечина (Ш).

висѡна ж висѡја. – Нема на висѡну метѡљ, него сáмо куде су млаће, јечмишта, па никне нѡв јечѡм, и од то ватају (Дој. Брл. Јел).

висне свр. **1.** крикне; огласи се снажним гласом. – Ђбаво сам појáла: кад виснем горá се прејетѡ (Нш). **2.** ошамариѡи; снажно удариѡи (особу, брава). – Сѡне, ка те виснем (звезде) че видиш (К – Ту, Пир).

висока реч изр. громак глас. – Мѡн је висока реч, јá сам си на башту (Зав).

високодупес, -га, -то коѡи има висок ѡур, дугоног. – Дѡје вој нѡје, високодупеста, не личи на жену (Бла).

висѡѡáн м хаљина од финог ѡлаѡина. – За Велигден башта ми купи ѡбав вистан и задевојчише ме (НМл).

висуљћа ж **1.** *део цвастии који виси.* – Луди стратор напрáј црвенé висуљће по пола метар, и на сваку прáви рéп, црвенó, úбаво (Ру). **2.** *леденица, висуљак леда.* – Пáде ми висуљћа од чáндије и úдари ме у глáву (Цр).

виськ. **На виськ** изр. *високо (на ÷ашњаку).* – Овцéте да плáднују на виськ (ТД).

вйй, -а, -о **1.** *јогунастй; ÷врдóглав.* – Витó говéдо и витóга човéка пóвише бйју (Чин. Сук). **2.** рет. *себичан.* – Сóпочање су по – витй од нас Стрелчáње, óче да присвóје (Б – Сц, Соп).

вййел м **1.** *врйешка за моñање ÷редива на кануре.* – Закáчће úзокол од козú од чéтри спрéгнемо, на вйтел превртíмо (К – ЦВ, Пир). У Зáскоци га кáжу вйтел или вйтал, а мй Топлодóлци кáжемо га јелéнче (ТД). **2.** *дрвена найрава за зайварáње врайа окреñањем.* – Вйтел на капйју дрвен, окрéнем га да за-твóрим капйју (Гра).

вйййль м фиг. *увијен ÷рамен.* – Рéјава овцá је на коју је рúното увйјено на витильé (ТД).

вйтка ж *део брда на разбоју.* – Брдо се нанизује и íма гóрњу и дóлњу вйтку, двé вйтће (Вој).

вййлушка ж в. вйтел (2). – Íма вйтлушка једнó, завйтлујемо вртá са ÷у (Мр). Вйтлушка се вртй и текá затвáра вртá, а кључáнка кльизи и закључује се. Магáре вáне вйтлушку са – зúби и отвóри вртá (ТД).

вйтне се свр. кл. према имену Вйта: *йогодиийи зло.* – Вйта, бéс да га свйти, па да се вйтне, да се не вйди (Изв).

вица несвр. рет. в. вицáва. – Вицáл сам те два – трй – пути и разговарáли смо, али је билó одáвна (Гњ).

вицáва (се) несвр. *виñайи;* уп. вицáва. – Já га одáвна не вицáвам (СГл). Вицáвате ли се сас сватнйната (Км).

више прил. *йрейежно.* – Онó родитељи више чёрће жéне, ÷и млóго и не питују кој ÷им се допáда (Мр).

вишемá прил. **1.** *веñ; скоро да.* – Тй си вишемá стану́л домаñин (Рос). **2.** *више.* – Немóј ми вишемá добдиш у кућу (Пет).

вишња́к м *засад вишања, вишњик.* – Вишња́к насадíмо, голéм (Ру).

вишња́рник м в. вишња́к. – Вишња́рник íмам, úбаво рáца, дóјдем до пару (Бла).

вишње с *младица вишње.* – Дáде ми трй вишњетйја да си насáдим у лóзје (Гра).

вишњóва реñйја ж *вишњевача.* – Дáде ми влáшу вишњóву реñйју (Пир).

вишће прил. *мало више.* – Дáј ми (мáлко) вишће, да íмам за качемáк (Пок. ВЈ).

влача́р м власник влачаре који чешља вуну. – Влајко из Завој бeше влача́р, коди њeга смо носиле влну (ВЛк).

влакџнцџ с дем. од влакно *џанко* (и *крајико*) влакно. – Држи се само за једно влакџнцџ (Вој).

вла́с ж власџ. – Не ваља таја влас, козарџ дојдоше на чело (Сук).

вла́сан, сна, сно који има џрави и власџ над неким или нечим. – Муј ми је и с њег рабџтим па не могу да му се џутим; на њег сам власна а теб не могу да трпим (Пир).

власџн м бот. **1.** *црвени вијук*. – Власџн растџ на бусен и лис му је на послџшњо као црвенџ. Садина као власџн искара, али јаче и крупније, и лоше се коси (Зс). **2.** *лаџица, влаџасџа џрава која има лисџове и клас као џшеница, али јој је клас са ошџрим бодљама*. – Власџн, има га две – врсте. Класи се као жџто и има чџсто бел клас. Клас му има бџдље и назабада се у чорџпе када пројдеш (Ру). Власџн се вага за дрџу; вагају се лаџица и власџн (Ш). **3.** *било која ливадска џрава која класа*. – То је све власџн у ливаду којџ се искласи, а све остџло је трава (Зс).

власџна ж бот. *лаџица*. – Пчџшка трава, власџна и овсџга су лоше за пашу и за сџно (ВЛк).

власџњ м бот. *жабокрџина*. – На водуту се ваги одозгоре зеленџ, кажемо га власџњ (ВЛк).

власџњак м биљна заједница у којој џреовлађује влаџасџа џрава власџн. – Не карај овцџте там у власџњакат, кара камто Прчџвицу, кудџ је по – чџпкава трава, пониска (Зс).

власџца трава ж бот. *власџн; овчији вијук*. – На поџдобру ливаду излази власџца трава, овцџте у џбаво пасу (Гос).

влача́ра ж џосџројеђе за машинско чешљање вуне. – Тџшка влна се влачи на дрндару, боља на влача́ру (Мр). На два грџбенца влачимџ власницу, а штџм у Тџмску на машину, у влача́ру (Зс).

влачџг м мн. влачџси **1.** *наџрава за вучу џежих џереџа по неџгодном џуџу*. – Влачџг је од две мазниџе паралџлне, а између њиџ на средџну има прџанка, и на њу колци; као да су кола. Замџњује задњи део кола, а влачи се (Рс). Влачџг на прџдња кола: две рупе на дрвја, две прекџвџе (попрџчне лџтве преко џздушна дрвја) и на њџга плуг, сџме, три врџче козињаџве, папрат одозџол, сџно (Ру). **2.** *брана*. – Брану зџвџмо влачџг (Гос).

влачџње с **1.** *други глас у џесми*. – Влачџње у пџсму има. Ја сам влачила када две појџмо (Ос). **2.** *чешљање вуне*. – Сабџремо се влачуџље на влачџње при једну којџ има млоγο влну (Гос).

вла́чи блџјове изр. *осрамџиџо се, иде лош глас о њџму*. – Влачџе блџјовџти, брукуту, и неје и млоγο срамџта (Зав).

вла́чи ка појемо изр. *йева други глас йри йевању удвоје*. – Једна поје а дру́га вла́чи, када́ појемо две (При. Дој).

влачи́љѝа ж *седељка на којој се ручно чешља (влачи) вуна*. – Тај и тај има влачи́љѝу, идемо да вла́чимо в́лну (Б – ЦЈ, Бла).

влачу́љѝа ж *йосйројење за машинско чешљање вуне*. – Све одвеземо на влачу́љѝу. На два грёбенца се чешља вуна. Својак је од рунску ву́ну кад се очешља, рунсѝи својак, а штим отпадне (Зс).

вльњеница ж *йоњава од йрйене основе и вунене йойке*. – Вльњенице смо тка́ле: пртена основа а вльњена натка́ва (Км)

вльњес, -та, -то *који је добро обрасйао вуном (о овци)*. – Грместо, вльњесто, само му се очити ви́де ко на бу́лу (Зав).

вльбо́р м пеј. (*неквалийеййна и йрљава*) вуна. – Да пропёремо вльбо́рат, да се најде за претка́ву (Пет).

вльча јаболка ж бот. *вучја јабука*. – Вльча јабалка је отровна, али с њу се на́род лечи (ВЛк. Нш. Зс). У наше мёсто има вльче јаболће (К – ЦВ, Пир).

вльчја штра́пка изр. *вуков йраг (на снегу, блайу)*. – Видомо вльчје штра́пѝе на сне́гат и уплаши́мо се (ВРж).

во́д – во́д – во́д – во́д узв. којим квочка тобоже ваби пилиће да иду за њом – Квачка во́ди пи́личи во́д – во́д – во́д – во́д! кад излёзне на́ – двор (ТД).

водени́к м *йосйоље за йшесйије и койлове са водом*. – У домаћинску ку́ћу има водени́к, дьска́ на коју́ оста́вљамо стовне́ и котло́ве с во́ду (ВЛк).

во́ди чёс изр. *йошйовайи*. – Ја́ му па некако во́дим чес, ама ти́ га ич не почиту́јеш (Бла).

во́ди ша́ле изр. *шалийи се са блиском особом*. – Били́ смо добри́ другаре́, водили́ смо ша́ле, гостували́ смо једни́ при дру́ђи (Кс).

во́дан, -дна, -дно *воденасй; сочан*. – Ймамо сипкаве и во́дне јабалће (Зав).

водй́р м *косачева дугуљасйна йосуда за влажење и држање бруса, коју он везује за ногу исйод колена*. – Водй́р за остри́ло, има́ло је и дрвени, а прави́ли смо и од плёк (ЦД).

вододр́жљив, -а, -о *који задржава воду*. – Вододр́жљива њивата па да́ва на́јубаву мору́зу на су́шну го́дину (Црв).

водоно́сник м арх. *дугачка и дебела йолуга за ношење йерейна удвоје*. – Чебрња́к су на́ши ста́ри некада́ ока́ли водоно́сник (Вој).

водопи́ја ж бот. *биљка сродна цикорији, али дебља и чвршћа*. – Водопи́ја је подебела́ од гологу́зу. Сас водопи́ју и гологу́зу, ка́жемо га муа́р, врзува́ли смо снопље (Ру).

воду́ља ж *она која води сйадо (овца, коза)*. – Са́мо што помамим ша́р – ша́р, воду́ља о́дма поведё́ триста о́вце (ТД).

водурља́к м пеј. вода (у земљишћу). – Кркнуло водурља́к, не мо́ж се у њиве улéзне (ВРж).

водурља́ив, -а, -о који садржи много воде (земљишти́е). – Водурља́ива ли-вадата, млакайво, иска́рује ло́шу тра́ву (Зав).

во́з ж заїрежне саонице за кабастіу храну (и дрва). – Во́з је само се́но кад се во́зи, а не ђу́бре (Зс). Двајес во́за сам извезал се́но, а за зи́му че ми тре́бу окол сто́ во́за (ТД).

возди́гне се свр. уздићи се; унаїредити́и домаћинсїво. – Како́ им дојде та́ја снаа́, оні се возди́гоше (Зав).

вои́ште м руда на дрвеној ралици. – Вои́ште за плу́г је струка́ (Мр).

воје́ва несвр. сїтално боравити́и; бити́и власник їросїора. – Он је на то́ва ме́сто бојева́л, војева́л откако́ се роди́л (Јел).

во́ли – нево́ли ж хо́у неђу, їарчужак. – У́знемо во́ли не во́ли, девојчети́ја, па се їграмо да ли ме неко́ј во́ли или не во́ли (Пк).

во́лка несвр. хип. волеїи. – Баба си га во́лка, ти си ба́бино зла́то (Зав).

волóвња́к м навиља́к или їласї́ сена на великој рачвасїој грани, који се ве́же ланцима и који могу волови да їовуку навише или наниже; уп. волѣвња́к. – На голему́ ра́кљесту гра́нку здéнем плас́ или навї́љак се́но и тека́ напра́вим волóвња́к, па у вр́жем с ланци и с волóве у одвлчém кудé че това́рим сенóто или кудé че га дéнем на сто́гове (Дој).

волово́дица ж фиг. курва́е. – Сабїру се коди њу као на волово́дицу (ВЛк). Она́ не́че, не́че, па óбуши, па почé да збїра волово́дицуту (Зав).

волово́дник м в. волово́дња́к. – Рани́ла сам коко́шће у воловодник: од клас́ што остане од Меч́фин дѣн, зрна́ нарóнимо у волово́дник (Зс).

волово́дња́к м їоводац за говече. – На Ѓгнотов дѣн коко́шће ра́нимо у волово́дња́к, да но́се ускúп (Зс).

волóвска муа́ ж зоол. говеђи шїрка́љ. – Ѓма ко́нска муа́ и їма волóвска муа́, ла́зи му уз те́ло (Пк).

волóвске са́нке ж мн. заїрежне саонице које вуку говеда. – Та́мо се мо́же ми́не само сас волóвске са́нке, те́сан је и лош пúтат (ЦД).

волóвсћи звонї́ц изр. звонац који носи говече. – Волóвсћи звонци су дрúк-ши него за óвце: по́кратћи су а поширо́ћи и уну́тра игла́ како зрнце ((Мр)).

волокра́дица ж велики лоїов који краде (само) говеда. – Јако́в из Ве́лики Боњинци бил је волокра́дица, говеда́ је кра́л, волóве, и кла́л и високо́ над село́, а имал је и помагачи (Б – МБњ).

волѣвња́к м в. волóвња́к. – Волѣвња́к, пéсто до шéсто кїла, на једна́ ко́ла мо́же (Рс).

воља́ ж воља, жеља. – Óвце ни воља́ да їмамо, а не́мамо (Рг).

воља. **1.** изр. до вољу до ситности. – Чу га бијем до вољу (Гос). **2.** изр. **прај (му) вољу угађајти; дворијти.** – Њграм се с децата, прајм њим вољу, и она ме воље (Пир).

вољан је изр. *мило му је; заинтересован је; жељан је.* – Вољна сам да имама снаје, зéтове, да ми цвџти дóm (Пн).

вољи несвр. **1.** *ујорно подносијти невоље на љују до циља.* – Некако сам вољила, подносила сам, издржавала сам и моја деца сам извела на леб (Гос). **2. вољи ми** изр. *дојдада ми се; шако ми одговара.* – Вољи ми што текá испáде, што победи правда (Гос).

вољује несвр. *намејати и одржавати власти над неким или нечим.* – Че вољује, вољује, па че превољује и он, че пројде и њему време (Об).

вордовће ж мн. *ковани ојанци од аутомобилских гума.* – Носила сам ковани опњци, вордовће, кад бејо детé, све ми нође огуле, па боље бо́са (Соп).

воћке ж мн. рет. *суве шљиве.* – Јели смо воћке, лук, љуту паприку, имало је брашно, правило се за једeње (Ш).

воћњак м рет. *воћњак.* – Воћњак насади Вучко Чучћин поди село (ДД).

воће ж мн. **1.** *суво воће (најчешће суве шљиве).* – Воће смо цепили, парили и сушили од сливе, од диве и питовне круше, од праскове, шéвтелије, јабалће, од хисалће јабалће (Ру). **2.** *кувано суво воће, комјој.* – Варимо воће, чарба од њи излезне, тој смо волели и правили (Ру).

враголес, -та, -то *враголаси, који је склон шали; лукав.* – Ђаволес, враголес, свакога че насмејé (Зс. Рс).

вража ж *извођење враџбина; бајање.* – Вража је лжа, ја у това не верујем (Јал).

вража несвр. *врачати.* – Тавá несмо вражали; од вражу несмо разбирали ништа (Д – ЈД, НМл).

вражање с гл. им. од враже *изговарање речи њесме љри љевању удвоје.* – Кад појемо, она изводи вражањето, изговара речи од туј пéсму (Цер).

враже несвр. *изговарати речи њесме у љоку љевања удвоје.* – Враже једна а друга влачи када појемо две (Цер).

врајсне свр. жарг. *(изненада) јако ошамаријти.* – Ћути, да те не врајснем (Дој).

врáнес, -та, -то *који је врáne боје (коњ, коза).* – Која је коза врáнеста óкамо у врáноша (Гос).

врáнилук м бот. *врањилук, врсиа дивљег лука Ornithogalum.* – Врáni лук или сврáчи лук, исто је (Ру). Врáнилук је тњак, висок, јели смо га (К – Ћу, Пок). Врáнилук не једемо, има зелен и жлтуњав цвёт, мерише на прáзилук и расте где је кисели камен (Зс). Мрáзовац је једно, а врáнилук си је бьшкá (К – ЦВ, Пир). Врáнилук згрџцкам, згрџцкам и испљујем. Ђсто: бели лук (Мр).

врануша ж црна коза са великим белим шарама. – Врануша, ретко кажемо и враноша, је коза црно и бело шарена (СГл).

вратић м ошвор на горњем воденичном камену. – Воденица има кош, крећетало, вратић на горњи камик, паприца је у камен (Мр).

вратиоша ж коза врране боје. – Вратиоша улéзе у градину, трчи по њу (Зав).

вратићак м ланац као оковратићник за крућну сивоку. – Моји волóви су имали вратићаци ланци (Мр).

врачáлћа ж врачара. – Ја не верујем у врачáлће (Рс).

врвáнса ж колона особа које пролазе. – Ово се поврвил народ, врвáнса големá, а ја тов не волим (Гра).

вргоláзина ж илшћика и неилодна њива на (ошипрој) иадини. – Не орéмо више вргоláзине, вода све однела (Цер).

врдóљ м дроњак; иохабани хаљеићак. – Лешници и орáси натурá у бучкуту, па тури одозгоре врдóље и поклопи (Гос).

врéва ж разговор; иричање; иреношење иредања. – Несъм, синко, дњнс рáсположна за текве врéве (Ос).

врéви несвр. **1.** издаватић звук; оглашаваић се. – Почé нешто да врéви одозóле, не мóгу да знам да ли је човéк или друго (Гос). **2.** чиниић иокреиће (ирсчију, шака, ногу) који се ионављају (беба, врачара). – Детенцето почéло да врéви с прсти (Зав). Вражалицата овак врéви с рућете и бáје ми (Вој). **3.** рет. зваић. – Јесенку су стáри врéвили мише (Гос).

врéвка ж разговор; боја гласа. – Прича мéко, нежно, теквá му врéвка (П – Кр, Пир).

врeвљив, -а, -о говорлив. – Овај женá по – врeвљива оди нáс (Зс).

вреднића ж вредна женска особа. – Јá и ти, вредниће, прве смо билé у све (ПРж).

вредно прил. заслужује, има значаја; добро је. – Неје вредно да идеш с њéга (Цер).

врéка несвр. мекеићи. – Козá се оглáша на три глáса: врéка јáко, ћећече пољка и мрмрче за јаренце (ТД).

врéнга ж (мали) злшћник. – Дванáјес врeнђе ми је свекрва дáла (ВРж).

вретéно с **1.** бот. врсиа влашасиће ираве *Setaria glauca*. – Вретéно је чисто, нéма бркове, нéма óсје (Зс). **2.** бот. цвейино врeићено код неких биљака. – Ретка травá там излáзи, искáрује вретéно (Зс). Сáдина, длго вретéно, па као маóвинка на вретéноту, увíјено као маóвиница (Гос). **3.** вратићило. – Кáжемо вретéно онóј на бунáр што навíјамо (Вр). Чуљá и вретéно за поткóвување гвéда (Ш).

врже се несвр. фиг. **1.** обесиић се. – Који се врже, тија згóди; че га боли док стéгне врцáта, и све готóво (Зав). **2.** изр. **врже се у пáмет** иосићић иосићојан

и мудар. – Да се жéни, да се (мóж) врже у пáмет (Ос). **3. вржу се** 3 лмн од врже се *сјојити се браком, венчајти се.* – Да најде једног залъмњака па да се вржу, да íмам унúче (Зав).

вржѝца ж *врсӣа врло љуѝе ñаѝрике са малим махунама.* – Тај паприка ситна али млого љута, óтров. Зовéмо у вржица, кржица или кршка (Тм).

вржúка несвр. фиг. *свирајти (на лисѝу крушке, на лисѝу харѝије, на ñеру од лука).* – По цéл дñн вржúка уз овцéте, свѝри да му врéме прóјде (Пк. Влк).

врз м **1. ñрви замейак.** – Кажемо први врз кадá се замéтне плóд. Сланáта попарíла првити врз, нéма да íмамо слíве (Пк). **2. ñрви ñлод.** – Што – је први врз, први заврзак од краставице и тикве у пóље, она обéре и нóси дóм (Рс).

врзаница ж *ñрегриши.* – Даде ми једну – врзаницу лúк и једну зéље, да си насадим у градину (Вој).

врл, -а, -о **1. вредан.** – Чéрката ми је врла, свé урабóти по кућу док се дигнемо (Чин). **2. ñргав;** *жусѝар.* – Теја су гóдине најврле, кад остáнеш без венчање (Сгл). **3. ñейромишљен;** *ñейосиојан.* – Бíл ми је свéкар мáлко врл, па се кáра с мéне што нéмам децá (Пок).

врл, -а, -о р. пр. од врше. – Јá сам врл и по вагóн жíто, áко сам у плáнину (Ш).

врлétина ж *врло сѝрмо земљишиѝе.* – Там врлétина, свлáчиште, само шу́ма растé (Влк). Там врлétина мéсто, не мóж се излэзне са – сáне (ТД).

врлина ж *ошӣра ñадина; сѝрми део ñуѝа.* – Тáмо врлина големá, само са – сáне мóж се излэзне (Пк).

врлинка ж *краћа мойка (за ñросѝирање веша, сушење низа ñаѝрике, сѝавање кокошака у кокошињцу).* – Врлинку намéстимо у кокошáрник за кокóшће (ТД).

врло мéсто изр. *сѝрмо земљишиѝе.* – Пóјдеш уз врло, па излэнеш на льсно, па шéвнеш дéсно (Изв).

врља дúпе изр. *ñрави нагле ñокреѝе сѝављајући до знања да је срдиѝа, љуѝа.* – Не знам кво неје прáво на снау́ту та врља дúпе (Држ).

врља на снагу изр. *дебљаѝи.* – Óлењи се женетíната и почé да врља на снагу и úдебели се ко свиња (Пн).

врндало с *дечја игра; дечја играчка.* – Íма чéтри врндала: чíгра на лéd, макарé од двá комада, врндало с дьшчицу (па се коньц двоји и вучé се) и кáд се врндало врти у круг и жау́че (Ру).

врндóљ м рет. пеј. *ñреврѝљива (жéнска) особа.* – Тíја ли врндóљ?! Оно сè обрча и текá и текá (Вој).

врндúп м рет. пес. *лењивац; заѝушиѝена особа.* – Врни се, врни, врндúпе / Трíста ти крпће на дúпе (ДД, Јел).

вртањ м *вршача.* – Бéше се скутáл у вртањ, јéдва га најдóмо (Рос).

врѣиња ж *врѣилог*; велики вир за куѣње у реци. – Вѣр голѣм, вртѣња голема у рекуту; подгрѣбла га водѣта и удавил се (Пк).

врѣи за деца изр. *неѣрекидно радиѣи и сѣварѣи за домаѣинсѣво и ѣоѣомке*. – Јѣ и мѣж ми вртѣмо за децѣта, рабѣтимо дѣн – нѣч (Рс).

врѣи, кѣј ти дѣва изр. *једи бесѣлаѣино колико хоѣеш; ово је ѣрава ѣрилика да добро једемо (а да не ѣлаѣимо)*. – Врѣи, кѣј ти дѣва; дрѣг га чувѣл и пѣкал (Јел, Јал. Км).

врѣи – сврѣи изр. *неѣоузdana особа*. – Он је врѣи – сврѣи, нѣма човечѣнску рѣч и нѣма обрѣз (ГД).

врѣи се несвр. мит. *кружѣи око*. – На мртвѣца до четѣрес дѣна душѣта му се вртѣ (окол) дѣм и после се гѣби, лѣца се (Зав).

врѣи – сѣче изр. *ѣокушаваѣи на разне начине усѣѣи (рѣшиѣи ѣроблем, осѣварѣиѣи циљ*. – Вртѣ – сукѣ, вртѣ – сукѣ, па нѣправи кво си је намислил (Сук).

врѣкалце с дем. и хип. **1.** *оно ѣиѣо се корисѣи за уѣредање конца (врѣѣено; сѣрава за уѣредање)*. – Он ми врѣи вртѣкалце, ѣче да трѣим у мрѣк по ѣњага (Пн). **2.** рет. *врѣѣено уѣиѣиѣе*. – Допѣднем му се дрѣгу вѣчер и ѣн ми врѣи вртѣкалце у мрѣк, там да се нѣјдемо (Ста).

врѣлѣшка ж *врѣѣешка*. – Јѣганцити ѣѣоше на вртлѣшку надѣле, рѣпу, ѣгру се, па се укрѣсте, па се обрѣјау (Зс).

врѣтна ж *курва*. – За теквѣ кѣжемо вртѣна, вртѣуна; само се вртѣи, муштерѣје си тражи (Гѣ).

врѣглаве гѣдине изр. *младосѣи; ѣуберѣѣѣи; време снаге и недосѣѣѣика искусѣѣва*. – Тѣг смо билѣи у вртѣглаве гѣдине, чинѣло нам се да све мѣжемо а несмѣ ништа разбирѣли (Дој).

врѣглавица ж *болесѣи ѣваца, врѣѣоглавосѣи*. – Једѣн Брлѣжанин је лечѣл вртѣглавицу, вѣди црѣвика из глаѣу на вртѣглаѣу ѣвѣу (Пк. Мр).

врѣѣпина ж пеј. *велика врѣѣача*. – По вртѣѣпине идѣмо, тражиѣмо и (Кп).

врѣѣри се несвр. *врѣѣѣи се; налазиѣи се*. – Сѣмо се јѣш једѣн од туј фѣмилију вртѣри, жив, јѣш је у сѣло (ДД).

врѣчка с ѣчи изр. *немирно глѣда, глѣда час ѣѣамо час ѣвамо*. – Лѣпѣв врѣчка с ѣчи, глѣда гѣре – дѣле ко звѣр (П – Мш, Цр).

врѣчвес, -та, -то *који је дѣбео а ниског расѣѣа*. – Женѣта му мѣлѣчка, врѣчвѣста (Пн).

врѣши се несвр. *ѣбавѣѣѣи се; осѣварѣѣѣи се*. – Чѣрапе на рѣгове за рабаѣију; тој се врѣши тѣја зѣкон на свѣдѣбу (Зс).

врѣшина ж *врх; горња сѣѣрана вѣѣег ѣредѣѣѣа*. – Снѣп ѣма врѣшину и дѣпе (Соп).

вршиње с грање са окресаног дебла. – Сечења́к или вршиње ка́жемо за грање које ора́стимо од др́во (Пк).

вршка ж *врси́а шаре на ћилиму*. – Ту́ј ша́ру ка́жемо вршка, или вршко, или вршко колено, врашко колéно, која́ како́ (Пир).

вршка́ља (коли́ба) изр. *шиљаси́а илеи́ена колиба иокривена бусењем*. – Колиба вршка́ља, у њу ле́то проведéм са – сто́ку у пла́нину (ТД).

вршљови́то др́во изр. *високо дрво које има врх*. – Вршљови́то др́во узéл и понéл (Јел).

вуза́ља ж фиг. *и́ревара́ни; курва*. – Ја́ не би мога́л да бу́дем вуза́ља, има́м обра́з (Гос).

ву́зија ж *клизавица*. – Ву́зија или вузија́на ка́жемо за кли́заво ме́сто, куде́ мо́же да се де́си да се одву́знеш на дупе (ВЛк).

ву́зне свр. *ударии́и ши́бом, каше́м или дланом уз караки́терисии́чан звук*. – Ву́зну га сас прут од ре́ћиту по голо́ дупе (Км).

вуни́ја ж **1.** геогр. *левкаси́а иади́на*. – Вуни́ја до́јде како шопка, како две пади́не окрeнуте једна́ према дру́гу, и у сва́ку вуни́ју има вода́ (Зав). Вуни́ја је ме́сто куде́ се сли́вају сипа́ци (Дој). **2.** ж *уска косачева иосуда у којој држи брус у води и коју везује исидод колена*. – Вуни́ја за оstriло, у њу су оstriло́то и вода́, и ма́лко трава́ да се не испли́скује вода́та (Чин).

вуња́ри несвр. *шири смрад (и́рди, иуши́а веи́рове)*. – Научи́ло да вуња́ри: пџ́шка, прди́, пушта смра́д и смејé се (Пет).

вурди несвр. *искуваваи́и суруи́ку и добијаи́и вурду*. – Си́рим и вурди́м; веч сам навурди́ла пли́но качé вурду (Сук).

вурй несвр. *зврјаи́и (враи́а, и́розор)*. – На вратáта вурй, несú у́баво лéгла, па има про́маја (Ш).

ву́цка несвр. **1.** *журии́и (нервозно и некорисно)*. – Ти́ мислиш ако ву́цкаш по́брже че урабóтиш, а оно́ нејé текá (Вој). **2.** *врдаи́и; насии́ојаи́и избећи (одговорносй́, и́осао, ойасносй́)*. – Немóј да ву́цкате, него се ва́чајте на ра́боту, од њу ле́б једéмо (Јал). **3.** *љуи́ишио се креи́аи́и и махаи́и рукама*. – Научи́ла да ву́цка када́ вој ка́жеш у óчи ако не́шта погрéши (Вој). **4.** *неи́промишљено и честй́о чини́и*. – Цéл дџ́н ву́цка др́ва у шпóрет, а са́ дошло́ до тр́т, нéма ни једно́ (Цр).

вуч́љак м бот. *ћи́иовина Chrysopogon gryllus*. – Ја́ закаса́ од вуч́љакат, од ширóкуту тра́ву: ја́ уда́рим с косú, косáта одлетí а трава́та се пак успра́ви (При).

вб́ – вб́ – у узв. подражавања гласа свиње када трчи: – Вб́ – вб́ – у, до́трча свиња́ (Вр).

вб́глен м рет. *угљен; ћумур*. – Ћумур, у́глен или вб́глен, све једно́ (ЦД).

вѣздан прил. *сїално*; *увек*. – И карале се, и биле се, ми смо си вѣздан јетрѣве (Бз).

вѣпе свр. *силовиїо удариии*. – Ја се нагаџам и помѣрам, а овѣнат вѣпе с рогове у дрвото и расцепи си главу (Зс).

вѣпне свр. *силовиїо удариии*; *бацїии*. – Ако те вѣпнем че одлетиш дор доле (Бз). *Ўзне сол у шаку и вѣпне га у васуљат* (Зс).

вѣро 1 лј од глагола врше: – *Вѣромо дѣнѣс, љбаво жице навѣромо* (Ос).

вѣровина ж 1. *їањи део сїабла*. – Докарал све вѣровине, с њи да ме греје зїмус (Гос). 2. *сїїне махуне їаїрике (їоследња берба); уї. вѣровинка*. – Вѣровинете оберї да и не оберѣ сланá (Ру).

вѣровинка ж в. вѣровина (2). – Она їспржи вѣровинѣ, тóв најблага за прѣжено (ВЈ).

вѣровиње с 1. *сено лошег квалиїеїа са врха сїога или їласїа*. – Барљиво сено стóката слабо једѣ, па га тўрамо ко вѣровиње одозгóре да штїти стóг (Вој). Подњак је одоздоле, испод стóгат, а вѣровиње је гóре, на вѣр (Јел. Брл. Дој). 2. *сїїни незрели їлодови (їаїрике, їарадајза)*. – Најблага ми је прѣжено љјесен од вѣровиње од папрїку (Рас. Пк).

вѣшанче м *їек сїїїена ваика*. – Кáд се гњїде искóте, изљўску се, стању вѣшанчега (Ру).

вѣшљак м *їрљава и заїушїїена особа, вaшљивац*. – Сабрало се там све ашљáци, вѣшљаци и шушљаци, чувај бóже! (Зав).

Г

гá узв. пристајања, одобравања: *да*. – Јá сам чекала да рече га! да бóде што мóра да бóде и да се истрпї (Нш). Деца нéмају мѣру, óче оно гá! а тї нá! (Пет).

габрóвица ж *грабова мейла*. – Ако љзнем габрóвицуту, че се оћутїш за час (Сук).

гавѣтина ж *шїїеїне живоїїиње које наїадају сїоку или усеве*. – Нéкакве дијáније и гавѣтїне напáдле њївуту (Кр).

гагрїво прил. *їїїаво, сїоро се ради и изискује велику їажњу*. – Лѣча, гагрїво за рáботу (Б – ЦЈ, Гњ).

гáдно прил. *мучно*. – Подлáница је једнó, једнá травá којá се гáдно чїсти кад се увáти за чарáпе (Ру).

газдѣје несвр. *уживаїи у богаїсїїву*. – Óче зѣтат на мојѣ да газдѣје (ВСв).

газдóсује се несвр. *усїешно сїиче и нагло се уздиже*. – Дошљ на пóложај, богатѣје, газдóсује се, дїгал нóс (Пир).

гајдуница ж *писак на гајдама ѿмоћу кога се изводи мелодија*. – Ручáлото на гајдето сучи сууу – у, а доле гајдуницата каже дьду лиду, ди – ду – ли – ду (Зс).

гајтаница ж *украсна ѿеиља од гајтана на чарайи за коју се веже врйца*. – Омóта се окол чарáпу врца и закáчи на гајтаницу (Пн).

галáти се несвр. *свађаиши се; шале се самарећи један другог ѿогрдама и масним изразима*. – Кад пóчну да се галáте мўжје ја си мрднем нá – страну, срамотá ме (Бер).

гамлйче несвр. *говори неразумљиво; гунђаиши*. – Детéто гамлйче, неје му нéшто прáво (Пир).

гáнстер м жарг. *лукава и вешиа особа; ѿреваранй, мангуй*. – Он је голém гáнстер, пази се од нéга (Држ. Пир).

гардéјац м *гардиса*. – Мóј мўж је бил гардéјац (Мр).

гасáрац м *куйасйи лимени жижак на ѿеиroleј или зејтин, са фишйљом и без сйакленог цилиндра*. – На гасáрац ткáјемо (Пир).

гéгне свр. *насумице угазишйи (и йасйи)*. – Гéгнем на врат, напрсал ми пршњáк (Вр).

гйли – гйли узв. при голицању детета. – Гйли – гйли, бáба си га обйча (Држ).

главá. **1.** изр. *главу че си отйине од нéга никако га не ѿодноси*. – Дошлó ми је да си главу отйинем од нéга (Држ). **2.** изр. *зáборави си главуту занейши се (уморан, йијан, заљубљен) ѿа заборавишйи на свој дом и своје обавезе*. – Тй си главуту зáборави тáм (Пир. Кр). **3.** изр. *колиба на једну – главу колиба у виду сйога, куйе*. – Колиба на једну – главу је како стóг, а кад – је на две – главе она је на свóд (ТД).

главйца ж *врсиа цвасйи са гусйо сабијеним цвейовима*. – Цвѳти на глумци и прáви главйце (ВЛк).

главйчица ж бот. (*мали*) *гомоль*. – Кокóшчица йма главйчицу ўземи (Соп).

главóчка ж бот. **1.** *различак*. – Главóчка, тáј травá што прáј главйце, зовé се у књи́ге различак (ВЛк). **2.** *броћ*. – Ми туј траву што прáј главйце кáжемо главóчка, а у Јелóвицу у кáжу брóч (Пк).

главу си врже изр. *имаиши муке са неким или нечим*. – Главу сам си врзáла од нéга, онó је рђа на свéт (Вој).

главу си йине изр. *кукайши од нечега или некога*. – Бéга од ну, главу си йине (Држ. Трњ).

главурдán м *главайа мушка особа, главоња*. – Йма голему кóмбалицу тйја главурдán (Брл. Бер, Пир).

главурдéс, -та, -то *који има велику главу, главай*. – Бéше главурдéс човéк и големá човечйна (ТД).

гláди изр. *лоше храни́ти*. – Млекó сла́бо млземо, не́чемо да глáдимо јáгништата, да су добрá (Зс).

глас. Извѝја с глас изр. *кука́ти*, *лелека́ти*. – Извѝјала би с глас да ни само види ма́чава (К – Ћу, Пир).

гледају се сас са́гњице изр. *не воле́ти се*, *не разговара́ти*. – Почѝше се сваѝете гледају саз – са́гњицете (ПРж).

гледе си ра́боту изр. *гледај своја ѝосла*; *не обраћај ѝажњу*; *ѝо се ѝебе не ѝиче*. – Ко́ј кво рабóти нек рабóти, ти си гледе ра́боту (Сук).

гле́за ж/м *размажена особа*. – Он је големá гле́за; ако га ўзнеш, че видиш му́ку с њѝга (Дој).

гле́зи се несвр. *мази́ти се*; *говори́ти извешѝачено умиља́ти*. – Немóј ми преми́раш, не гле́зи се (Зс).

глетáви несвр. *без воље и лоше завршава́ти неки ѝосао*. – Сáмо глетáви ту́ја ра́боту, не́ма во́љу да љу рабóти сагла́м (Пир).

гле́цањ м анат. *глежањ*. – Трч́имо у свѝнсѝи оп́нци, ѝграмо се; ка се вр́немо, онѝ озгóр, на гле́цањ (Цер).

гли́бав, – а, – о *жидак (бла́тио, снег који се ѝоѝи)*. – Гли́бав снѝгат, намокри́ше ми се но́ђе до колéна (ТД).

гли́ва ж *врѝта јесѝиве ѝечурке која расѝе на (сувом) дрвѝу (букви, ораху, дуду, клену)*. – Гли́ве расту на сýво (бу́ково) др́во (ТД). Гли́ве расту на сýво др́во од бу́ку, оре́ј, дуд, кл́н (Ру).

гличѝење с гл. им. од гли́чи *уклањање срѝи из зовиних ласѝара ѝри изради цеви за намоѝавање конца као и ѝри изради играчака (ѝушкало)*. – Уси́јамо дебелу жи́цу па прому́шљамо др́во од б́з; тека́ правимо цѝвѝе, а тека́ правимо и пу́шкало (Пк).

гли́чи несвр. рет. **1.** *глича́ти*. – Гли́чим дьску́, пра́јм тронóшку столи́цу (Пк). **2.** вулг. *гладѝти*; *чини́ти наизменичне ѝокреѝе ѝри обавља́ју кошѝуса*. – Јá њѝкња затéко љубáвницити у плѝвњу́ту; он ју вану́л и само ју гли́чи (Пк).

гло́вне свр. *ѝрогуѝа́ти*. – Гли́ну га, гло́вну га одједну́ш (Д – Сн, Пир).

гло́тно прил. *ѝрљаво, гадно*. – Гло́тно до́јде, не́чу се мѝшам у теквѝ ра́боте (Нш).

глувошѝтна ж **1.** *особа која не чу́је*. – Цáбе му óкаш, он глувошѝтна, не чу́је те (Пир). **2.** *глуѝа и невешѝа особа коју не можеш ничим да научиш*. – Оно́ глувошѝтна: јá му ора́тим једно́, оно́ разб́ира и рабóти дру́го (Пир).

глувѝц м мн. глувѝц. рет. *миш*. – Ми́ у селó мишеви óкамо глувѝцѝ (Држ).

глумáк м *мала ѝовршина усред ливада или њива обрасла гусѝим жбуњем*. – Јá се у глумáкат сакри́јем и че́кам га да налетѝ (Изв).

глумка ж *цвасѝ чији су цвѝѝови гусѝио сабијени*. – На кошу́ту цвѝетовити на рѝдови јед́н до дру́ђи, а на ову́ј тра́ву на глумку (Зс).

глумци м мн. *сабијена цвасѝ*. – Кадиве цвѣти на глумци, лѣтњо је цвѣће (Влк).

глумчѣ с *мала гусѝа цвасѝ*. – Дива граорица накара, глумчѣ направи (Дој. Пк). Бабамарта цѣвне на пешѣс глумчича (Гос).

глупана ж *глуѝача*. – Глупана, ништа не разбѣра (Јал).

глуѝарѝна ж *заосѝалосѝ; глуѝосѝ*. – Старо врѣме било глупарѝна (Зс).

глуѝчѣк, -чка, -чко *ѝриглуѝ*. – Цѣлата вамѝлија, онѝ дѝду глупачѝи, али су добри по дѝшу и вредни су (Гњ. Пир).

глѝца несвр. рет. *(усѝѣно) говорѝѝи*. – Глѝце тѝва кво се сѣтиш (Пир).

глѝѝ несвр. **1.** *мумлаѝѝ ѝуѝѝѝѝѝ или весело, нејасно изговараѝѝи*. – Детѣто почѣ да глѝѝ, да се радује и да се смејѣ (Цер). **2.** *галамиѝѝи*. – Деца глѝѝ, ѝуѝѣ се углѝали, мѝло да ти је да и слѝшаш и глѣдаш (Ру). **3.** изр. **да му не глѝѝ да га не узнемирава ѝправеѝи буку**. – Извѣдомо бабуту на врата да не глѝѝ на болнога старца (Кс).

глѣждав, -а, -о *који је чудно изобличен; ружан*. – Глѣждаво, да га не поглѣдаш (Гра).

гмѣца несвр. *гњечѝѝѝи*. – Ако лѣгнем ѝзнак, дѝде некој, мора дѝде, па ме притѝска, сас руѣ ме гмѣца у стомак (Влк).

гмѣчало с *сѝрава за гњечѣње куваног кромѝира*. – Гмѣчало за комѝирје за тѣсто, како макази дѝде: на једн крак му је удублѣње а на друѝити испупчѣње у виду клип (Рс).

гмуран м аугм. и пеј. *слинавко*. – Ћѝти па ти, гмуране, обрѝши си гмурѝат (Вој).

гнило ѝубриште изр. *лења и ѝрљава жена*. – У наше село све су жѣне чѝсте, само је она гнило ѝубриште, нечѝста и лѣњава женѝѝина (Дој).

гнојѝште је мѣсто које је добро наѝубрено, нагнојено (Мр).

гњѣдало. **Растѝра си гњѣдалото** изр. *расѝѝураѝѝи свој дом; разводиѝѝи се*. – Немѝј си растѝраш гњѣдалото, чѣрко, подоброга нема да најдеш (Чин).

гњѣтавка црѣга изр. *врѝѝа ѝоњава чија је основа ѝамук а вуна наѝѝа*. – Гњѣтавку тѝајемо на двѣ подношѣ, па на једнѝ страну проврѝиш нѝтѣте, и бѝјимо и црно, али мѝже и црвено од брѝч. Основа је памѝк а вѝна нѝтка. Гњѣтавка је топла и не пада од крѣвет, не клиза се (ТД).

гѝвањ м *серигуза, дѝвља жалѝѝѝа*. – Гѝвањ бѣремо за свѝње (Мр).

говедарѝѝѝина ж *сеоска организација исѝаше говеди*. – Ја у село распрѝвљам с говедарѝѝѝину (Дој).

говѣља несвр. *са муком жсвакаѝѝи, ваљаѝѝи залогај у усѝѝима*. – Немам зѝби, па говѣљам месѝто, говѣљам, не мѝгу га сажвѝчем (Вој).

говнојѣдица ж вулг. *лажов најгоре врѝѝе*. – Тѝ си говнојѣдица, тѣб више нѝкој не верѝује (Пет. Сук).

говња́рка муја́ ж зоол. *врси́а муве са зеленкаси́тим њреливом која слеи́а на измеи́.* – Говња́рћете, онé при́бде на говна́та, до́јду ма́лко зелéнкасте (Зс).

говња́рка цре́шња бот. *врси́а њрешње мекога њлода.* – Једну – цре́шњу о́камо говња́рка, ме́ка је и не́је ло́ша за једење (Пир).

говња́ча ж бот. *врси́а њечурке, срндаћ.* – Говња́ча. она́ пра́ви голéм шешир и ми у несмо́ јéли до пре двајестина́ го́дине, несмо́ зна́ли да се једе́ (Зс).

годи́ несвр. нег. *радо (не) њрихваи́аиши.* – Не годи́ жена́ да те доведе́м на спање́ (К – Њу, Зс. ТД).

годинáк м *једногодишње деи́е; једногодишње младунче.* – Прво́ је ждре-бéнце, па ста́не ждребé, па је после годинáк (Мр).

гол пџ м зоол. *њуж голаћ.* – Ти́ја пџови зове́мо голи́ пџови или ци́гансћи пџови (Зс).

голéм свéр изр. **1.** *велика зверка.* – У шу́му њма сва́какв свéр; њма свéр и голéм свéр, а ме́чка је голéм свéр (Зс). **2.** пеј. *особа на високом њоложају.* – Из-бра́л га на́род, стану́л голéм свéр (Зс).

голéм осéт м бот. *велика бодљикава биљка која раси́е њоред њуи́ева на сувом си́аниши́у и има цваси́ у виду чеи́ке за бријање.* – Голéмјат осéт, што пра́ви големé глави́це, с њéга ле́чимо о́вце од црвје́ (ТД).

големá глава́ изр. фиг. *важна личност.* – Шко́ле заврши́л, пла́тицу му да́ли, ста́ну о́дма големá глава́ (Вој).

голе́ма игла́ изр. *велика игла за низање (њаи́рике, дувана, воћа).* – Кма си по́себно големá игла́ за низање, она́ њма поголемí у́ши (Пн).

големá ко́ска изр. *велике коси́и (буи́на коси́и, цеваница, вилице).* – Ми́ не ка́жемо ко́кала, него големé ко́сти (ТД).

голе́ма метла́ бот. *биљка која се кориси́и као велика меи́ла и која раси́е у баи́иши.* – Големá метла́ се са́ма се́је у гради́ну, а зове́мо у и сéлска метла́, с њу метéмо двóр или а́мбар (Цр).

голе́ма острíка ж бот. *врси́а влаи́аси́е њправе лошег квалии́еи́а Bromus secalinus.* – Острíка њма две врсте: ма́лечка острíка и голéма острíка (Гос).

голе́ма столи́ца изр. *велика си́олица са наслоном.* – Имáли смо и големé столи́це за го́сје уз аста́л, а ми́ смо по́више седéли на тронóшће (Ру).

голе́ма цволи́ка м бот. *висока и ои́ровна кукуи́а.* – Голéмата цволи́ка рас-те окол ђубре и о́тровна је (Гос).

големá црна́ змија́ ж зоол. *велика црна змија.* – Голéмете црнете зми́је највише и у шу́му њма (Пк).

голе́ме буч́ће изр. *врси́а велике бућкали́це која ради на њринци́у ђерма.* – У голéмете буч́ће големó дрво, само га налéгам, а вржу ка́мик да га не вр́чам, њсто као на ђерáм када́ се вода́ вади́ (ТД).

голѐми котѝл изр. *коѝао заѝремине око 40 или више литѝара*. – Голѐми котѝл ми даѝе кѝм на свѝдбу на поклон (Пет. При).

голѐми стабѝл м бот. *велика георгина*. – Ѐма ма̀ли ста̀мбол и рма голѐми ста̀мбол, разликавају се највише по висину (ТД).

голѐми сѝт изр. бот. *висока бодљикава биљка која гради ситѝастѝу цвастѝ*. – Ѐма ма̀ли сѝт, њѐга ма̀гаришта по̀више једу̀ док је зелѐн, док се не удрвѐни се, а рма и голѐми сѝт (ТД).

голѐми ча̀поњци м мн. анат. *ѝар ѝаѝака којима гази ѝаѝкар*. – Овца̀ га̀зи с голѐмити ча̀поњци, а малѝти ча̀поњци не га̀зе, онѝ су по̀нагоре уз но̀гу (Јел).

голѐмичи ѝрс м анат. *ѝалац на руци и но̀зи*. – Посѐко си голѐмичи прѝс на̀ – руку и са̀ га лекѝјем (При, Рас).

голѐми ча̀понци м мн. анат. *закрѝљали ѝар ѝаѝака који не додирује земљу код ѝреживара (код брава)*. – Голѐмити ча̀понци додирују зѐмљу, а малѝчѝити ча̀понци не додирују зѐмљу (Мр).

големка̀, -о изр. *која је ѝрилично израсла*. – Морѝзете големѝѐ, отрѝгоше се вѐч, ско̀ро че се изрѐсе (Соп).

големѝ ѝислѝ изр. *вишѝедневно кишовиѝо и влажно време*. – Наѝде големѝ ѝислѝ и морѝшете, тамѝн поизнѝikle, све ужлтѝе (Вој).

голѐмштина ж (*извешѝачена*) *оѝменосѝ; уображеносѝ*. – Бѐше ѝбав човѐк, али од големштѝину само мр̀даше с ра̀мена, изла̀зи силѝна из њѐга, снага̀, голѐм партиѝац бѐше (Пир).

голо̀ голиша̀во изр. *сасвим голо (особа; брав)*. – Из по̀јатуту излѐзе голо̀ голиша̀во детѐ (Дој).

го̀луб м зоол. *сиви голуб*. – Го̀луб жѝви у пѐћине и у вѐнци, а гр̀лести го̀луб се изво̀ди у висѝћете бу̀ће и у орло̀вуту бу̀ку (Гос).

голубѝри несвр. *чуваѝи голубове; бавиѝи се голубовима*. – Ја̀ сам, уз по̀-старога бра̀та, почѐл да голубѝрим отка̀ко сам проодѝл (Пир).

го̀лубов, -а, -о сив; *голубиѝе бо̀је; свѝлоѝлав*. – Чу ти исплетѐм ѝѐмпер од го̀лубово ма̀ње (Гос. Бе).

го̀лупче с *име од миља ко̀је невестѝа да̀је најмла̀ђем деверу*. – Када̀ дојдо̀, бѐше детѐ и ја̀ га назва̀ го̀лупче, и до са остѝаде го̀лупче, а̀ко је вѐч дѐда стану̀л (Рс).

го̀па ж пеј. *шаљ. жена*. – Свѝ дѐвери у ку̀ћу сво̀је жѐне су зва̀ли го̀пе, а свѐкар је свѐкрву на ша̀лу зва̀л до̀де (Б – Са, Пир).

го̀р прил. *горе; на врху*. – Ајду̀чка трава̀, бр̀ска му сто̀ката лѝсје, а го̀р га нѐче једѐ (Бз).

го̀ран, рна, рно *шумовиѝ*. – На̀ша плѝнина је за̀ветна и го̀рна (Зс).

горгусѝр м *врѝта дивѝег голуба*. – Чу го̀луба горгусѝра и го̀луба клилу̀ка̀ра (Ш).

горешњак м бот. девојачка *џрава*; биљка слична девојачкој *џрави*. – Горешњак, једн је розан – бел, а други више плаво цвѣти и сличан је на девојачку траву (Гос).

гори несвр. *џецаџи*, *ошиџеџиваџи кожу* (коџрива, хемикалије). – Покрива гори, пази се дѣте да се не испличиш (Сук).

горња дрѣја изр. *хаџеџак који иде до џојаса*. – Горња дрѣја је свака дрѣја која иде до појас (Сук).

горња чѣљуска изр. анат. *горња чѣљусџи*. – Чѣљусџе кажемо: горња чѣљуска и долња чѣљуска (Дој).

горото цвѣџе с бот. *гороцвѣџи*. – Това горото цвѣџе како дојде, како цвѣти? (ВЛк).

горскá мѣчка изр. *неуредна жџена* (*џрисџиџла из џланине*). – Са че виде горсџе мѣџе на туја грацку свáдбу (Брл).

горскá травá ж бот. *врсџи биљке жуџџога цвѣџи која цвѣџи у рано џролеџе, гороцвѣџи* *Orchis morio L.* – Јá гле колко је са цѣвнула горскáта травá (Гос).

горсуз м *џврдоглава и зла особа, угурсуз*. – Бѣше голѣм горсуз, нџкому нѣје тѣл да помџгне (Км).

горџе прил. хип. *од горе мало навише; мало више горе*. – Е горџе, погорџе, печурџе колко очеш (Вој. ВРж).

горушџца ж бот. *нека биљка* (која није *Sinapsis alba!*). – Имаше нѣкоја трáвка, забораџила сам која бѣше, коју óкамо горушџца, ама она не цвѣти жлтó и не растѣ по морузе (Зав).

горчѣвка ж *шљива нагорких џлодова*. – Јá највóлим горчѣџе слиѣе, тека сам навѣкал (Дој).

госјáрска сџба изр. *госџинска сџба*. – У госјáрску сџбу јáбалџе, дуње, круше, па úбаво мерџше, а и липа се набѣре па се там сýши (ВРж).

госпошџџа ж *госџодсџиво*. – У туј куђу је билó све учено, све пáметно, свѣт прошлџ, госпошџџа големá (Тм, Пир).

госџи се несвр. вулг. *уживаџи у сношају*. – Áјде, бáбо, да се гóстимо, несмó скóро това работџли (Пир).

готвáч м *кувар* (на свадби, џрослави). – Јá сам бил готвáч на џџину свáдбу, áко сам мушко (ВРж).

готвáчка ж *куварица* (на свадби, џрослави, сахрани, џарасџиосу). – Загодџл сам те да ми бýдеш готвáчка кадá зажењим јѣдџнцáтога (Рс).

готóв дџм изр. *уреџено домаџинсџиво*. – Баштá ми зѣт, дошџл на готóв дџм. (Д – Ви, Пир).

грáби несвр. *брзо ходаџи; џрчаџи*. – Грабџмо да те стџгнемо, кажу Тѣмштање, а мџ у Орѣовицу кажемо трчџмо да те стџгнемо (Ор).

граница трава́ ж бот. *Lepidium ruderae*. – Граница трава́, искарáло клáс, и као рéса по њéга, на глúмове растé (Пк).

гра́њес, -та, -то *који има (две) ресе исѿод браде (коза, овца)*. – Тај овца́ бéше гра́њеста под гу́шу, рéсе двé íмаше (К – ЦВ, Пир).

грао́р м бот. **1.** *име за више врста́ грахора Vicia sativa и њему сличних биљака*. – Грао́р је пла́в, по́крупан и горчíв, а л́скавица је белá (Зс). Грао́р црвенó цвѣтí, укр́пи жíто, овóљи га, па га текá поло́жи (Кп). **2.** *Coronilla varia, вишегодишња биљка са ѿподземним стíаблом и са бледољубичастíим цвѣтíовима*. – Грао́р зовéмо и овúј тра́ву, она́ íма големí ко́рење у зéмљу и цвѣтовете у до́јду бледољубичастí (Зав).

граори́ца ж бот. **1.** *грахорица (као коров стíрнина)*. – Граори́ца у жíто црвенó цвѣтí, али и белó и рáзне бо́је, па се увíје уз жíто (Мр). Граори́ца у жíто цвѣтí црвенó; пу́шта се кр́в у нóс с њу, твр́да му шу́шка (Ш). **2.** бот. *секирица*. – Граори́ца се ока́ла некада папратари́ца; текá у ока́ла једна́ вражали́ца из селó, тóв је стáро íме за ту́ј тра́ву (Гос). **3.** *једна лейтíирњача, коров у ѿшеници, бело цвѣтíа*. – Мí туј тра́ву ка́жемо граори́ца, ту́ј што белó цвѣтí, а Тóпли Дóл у о́кају л́скавка (Пок).

грацкó лалé с бот. *лала*. – Íмамо стáро лалé и íмамо грацкó лалé у гра-дíнче (Гос).

грбíна ж анат. *део шéла заклатог брава*. – Грбíна је од прéдњи кр́с до зад́њи кр́с (Дој, Јел).

грбó с рет. *леђа*. – Тéрет голéм, на грбó све изно́сим на појáту (ВЛк).

грбоља́к м пеј. (*ѿовијена*) *леђа*. – Лéле, вíдиш ли како́ сам се изгрбавчíла; мло́го сам ти смéшна у грбоља́кат (Гос).

грбуљíло с део *грабуље који се држи ѿри грабуљању*. – Грбу́ља íма два дéла: дршката је грбуљíло а оно́ва што гребé је грбу́ља (ТД).

гр́гавче с пеј. и дем. *закржљало ѿрасе*. – Че кúпим једно́ гр́гавче, др́гавче, жу́жаво прасéнце, па че га рáним (Зав).

гргурéста косá изр. *ѿиаласастíа коса*. – Гргурéста косá, дрндурéсто девојче, ја́ те теквú зна́м (Км).

гргурка ж зоол. *гугу́йка*. – Гргурката ми тáм појé, тáм сам се родíл (Зс).

гргúтаво прил. *ѿромукло*. – Гргúтаво прíча како́ ка у не́кој за гу́шу стиска́л (Гос).

гребáчка ж *лоѿаѿица за захваѿање брашна*. – Јá одбрóјим колко ми гребáчће бра́шно трéбу кадá мéсим (Вој).

гребáчка за жар изр. *наѿрава за извлачење жара из усѿјане ѿеђи за хлеб*. – Уз вур́њу íду гребáчка за жар и лопáта за лéб (Гос).

грéбеничичи трава́ м мн. бот. *крстíач*. – Тóва је грéбеничичи трава́ (ВЛк).

грéблó с мн. грéблá *грэбенац*. – Влáчимо вíну на грéблó (Јел).

грעדár м *рабаџија који превози греде од шуме до месџа продаје*. – Грѣде превозимо, спрѣмам ручџк за гредарѣ (ДД).

грѣдиџа ж *део чараџе који иде уз ногу*. – Чорáпа íма ступáло и грѣдиџу, овáм га кáжу гóрњиште (Б – Са, Пир).

грѣпка за бра́шно изр. *кориџасџа џосуда сужена џри врху за захваџање брашна из мучника*. – С грѣпку за бра́шно грѣбе́мо бра́шно ка́да га сипу́јемо у врѣчу; напáрајена је да се брашнóто не расту́ра (Зс).

грѣшно прил. **1.** мит. *недозвољено, нарушава ред*. – Сíне, немóј у чуждо стокуту да пасѣш, товá је грѣшно (Км). **2.** фиг. *џогрешно*. – И она́ се грѣшно ожени́ла, послушáла наваџије, па сá пáти (Гњ).

грибáчка ж *дуга моџка џодешена за извлачење жара из џеџи за џечење хлеба*. – Сас грибáчку изва́димо жáр из вурњу́ту, па обрѣшемо пóд и после наврљáмо лѣбат (ТД).

грив, -а, -о *гривасџи, који има шару око враџа (брав, џас, голуб)*. – Ёма гривí гóлубје, гривáши (Гос).

гривчес, -та, -то *гривасџи (џас)*. – Ёмајемо гривчесто кúче, у́баво ни је слушáло (ВЛк).

грѣжа. **На грѣжу ми је** изр. *о џо́ме бринем, џо ме оџџеређује*. – Да ти иска́жем шта је на грѣжу ме́не (К – Ђу, Тм).

грипаџв, – а, – о *гриџљив*. – Ба́бата ми грипаџва, брѣшче ко срна́ (Дој).

гржда́ље м мн. *сџаринска дрвена брава*. – Сас гржда́ље смо закључували врата, до́јду ко бра́ва, али дрвена (Зс).

гркљáн ж анат. гркљан. – Гркљáн је јáболката и од јáболкуту нагóре, а од јáболкуту надóле је грло (ДД).

грлес, -та, -то *који има исџод враџа црни џолуџрсџен*. – Ёма грлести гóлуби, црно́ им како пр́стен на гúшту (Зс).

грлести гóлуб м зоол. *врџа дивљег голуба са каракџерисџичном шаром око враџа*. – Ёма грлести гóлубје, па íма гргúрђе, и ја́ си и разлика́вам (Зс). Грлести гóлуб се извóди у висóћете бу́ђе, и у орлóвуту бúку (Гос).

грлич м *(шири) оџвор (џесије) са кога се џије*. – Бџклица за винó, плóсна́то, украсено, као лíније извѣдене, шарено, и гóре си íма грлич, па дрвен затварáч (Зс).

грло м анат. *грло, део враџа*. – Гркљáн је јáболката и од јáболкуту нагóре, а од јáболкуту надóле је грло (ДД).

грма́дáча (крúша) ж *врџа дивље крушке*. – Имáли смо дивлјáчку грма́дáчу крúшу, двојица не мóгу да у обџбну (Зс).

грман. **Спу́ на грман** изр. *сџавáџи у загрђају*. – Ка́да овчарѣ намóкри џиша прекó – ноч, онí спú на грман, да не озѣбну (Зс).

грмањáк м зб. *шибље*. – Кóзе пасу́ по грмањáк (Ру).

грмес, -та, -то *грмасѝ*, који гради гусѝу крошњу или гусѝ и заобљен грм. – Та́м јако ме́сто, има грместа дрвја и грмести грмове (Пк).

грми њим у кућу изр. *свађе су неїрекидне у њиховој кући*. – Почé да њим грми у кућу дѝн – издѝн веч не́колко ме́сеца, ско́ро че се поде́ле (При).

гроздобѣрка ж мет. *чесѝа смена ѝљускова и сунчаних ѝериода у ѝоку једног (їролећног) дана, шѝо лоше уѝиче на род грозжђа*. – Удари ћиша, па изгреја слнце, и па ћиша па слнце; таја је ћиша гроздобѣрка, че обѣре лозја́та (Рас).

гроздовчи́чи м мн. *цвасѝ у виду грозда*. – Нѝксица цвѝти на грóздовчичи, као зумбул, пла́ви и гу́сти цвѣтовчичи (Мр).

гро́зна ре́чка изр. *увредљива реч*. – Гро́зне ре́чће рече́мо једна́ на дру́гу када́ се ска́рамо, ама после се ца́бе пока́јемо (Нш).

грознѝчавка ж бот. *црвени канѝарион*. – Грознѝчавка ле́чи грозни́цу, маларију, бе́ремо у за ле́к (Ш).

грома́да ж фиг. *груѝа*. – Та́мо грома́да же́не, о́кају, поју́ (Цер).

гро́нка ж *гранчица са много ѝлодова*. – Донѝл ми из гра́д цре́шње, сва́кому по гро́нку (Дој).

гро́нће се надѝсу изр. *їојавиѝи се мношѝиво раница у виду грозда*. – Ујутро кад је мло́го ла́дно и љу́та роса́, оро́си се сто́ка па има мрсни́чине, гро́нће се надѝсу (ТД).

грснича́рка ж пеј. рет. *(сиромашна) жена која носи ѝрѝену одећу*. – Грсни-чарка, из село́ слѣзла у гра́д, још ју бију грсни́ците по дупе (Пир).

гру́дес, -та, -то **1.** *који има развијен грудни кош*. – Беше голѝм човѝк, гру́дес, у́бав (ВС). **2.** *која има велике дојке*. – Несѝм била́ гру́деста како што има же́не (Кр).

грудни́к м *гвоздени клин који ѝовезује јарам и руду на рабацијским колима*. – Напрѝд има про́цепат скрипу́шу и грудни́к да се наме́сти јерѝм (Зс).

грудник м део ама код коња. – Гру́дник од а́м иде на коња́ испод гру́ди, колáн (Мр).

гру́дом прил. *їрсима, грудима*. – Он се гру́дом бра́ни, ја́к човѝк (ДД).

груни несвр. рет. *љушѝишѝи*. – Гру́нимо оре́си па ми ру́ћете црне́ (Гњ).

грча́в с па́ре изр. *сиромашан, ѝешко долази до новца*. – Нѝје смо грча́ви с па́ре билѝ (Д – ЈД, Пир).

губа́ ж бот. *врѝа гљиве на дрвеѝу којом се ѝали ваѝира кресањем*. – Ма́лко губа́ и кресне́ш с ка́мик белуча́нац, то́ј што се креска на огњиво́ (Зав. Дој. Цр).

гүвниши́е с фиг. *месѝо уѝабано гажењем (оранице, ливаде, снега)*. – Одрѣва́ сне́г, напра́ји гүвниште́ (Ру). Деца́та се игра́ла по траву́ту, напрајѝла гүвниште́ (Мр).

гúвно ж 1. *гумно*. – Дéнемо стóг на гúвното (Јал). 2. изр. **óткос на гúвна / óткос на гúвно кружно и гусíо на ливади расíросíрíа ñокошена ñрава ñри досушивању. – Сúшимо óткос на гúвна, стрá ни од ñишу (ВЛк). Сабрáли смо сенóто на гúвно да се сúши, а после че га претрíшамо и сабéремо на плá-стовчичи (ВЛк). Óткос на гúвна, па после од ñéга сарьк сéно, мóж га двојíца однесú на двá шíљасти колцá (Дој. Брл. Јел).**

гúгла ж *кайуљача (од сукна)*. – Гúгла је на гúњу, а мóже и опанцáк да íма гúглу (ГД).

гуглár м зоол. *врсиа ñишице са израженом ñубом на глави*. – Гуглár је дíв славúј; íде úвис и појé, а прáво слáзи надóле (Гос). Гуглár је како врапц, само íма чулúмку прáво нагóре. Úвис летí и пéва прáво нáвише, пáда прáво нáниже, и не пéва нáниже. Кад стојí пéва (Гос).

гугутán м *врсиа голуба*. – Гугутán или гугутár, óн гугúче кад појé (Пир).

гузуруља ж *лења женска особа*. – Гузуруља че бúде, нéче да работí жéнсће рáботе дár да спрéма (Бе).

гулámфер м жарг. *наизглед учíив и срдачан мушкарац који ñодваљује*. – Гулámфери су свитí, че ти подвáле (Пет).

гулíчка ж *несазрели замейáк ñлода шьиве*. – Јéла сам гулíчке како бом-бóне да једém, тóлко сам обичáла ñисело (Пет).

гулмé с *мањи рóј ñчела*. – Гулмé или гулмéнце кáжемо за мáлечьк рóј који сáм не мóже да се одржí, а рóј су млóго пчéле заједно и мóжеју да се одржú (ДД).

гúљавец м пеј. *лоше исхрањена овца која губи вуну; мршава овца уоñишице*. – Íмам óвце, окол двáјес гúљавца, оспрéd ошишани, осáд ошишани (ВЛк).

гуљáцика ж жарг. *радница која чистíи ñрењем (имиргла, гули) делове за оñанке ñрипремајући их за лейьење*. – Билá сам гуљáцика у Тíгар на опñнци (Пир).

гúмене сандáле изр. (*ñироñски*) *гумени оñанци (без каишака)*. – Гумеñаци пíротсñи смо носíле, а за прáзник, којá íма, плétени опñнци (Б – БД, Гњ).

гумеñáк м *гумени оñанак*. – Ни опñнци од гúму кáжемо гумеñáци, Завóјци ñи кáжу сандáле, а Зáсковчање лемеñáци (Соп).

гúња ж *мушки сукнени огрíшач са кайуљачом и рукавима за зашиñицу од кишe и веñра*. – Гúња íма рукави, гúглу, и дрвцета и áмће, па се дрвцé закáча, кáжемо закáчка (Зс). Гúња је од прíродно обóјену вíну, али íма бéл гајтán, и íма цéпове унúтра (Брл).

гругусáр м зоол. *врсиа дивљег голуба*. – Гóлуб гругусáр жíви на грáне и мúкло појé (Пир).

гургúсовац м зоол. *гривасíи дивљи голуб*. – Гургúсовац је грíвес и појé гúр – гú (Зс).

гусѣница ж зоол. в. гусѣнка. – Назáд малíti чапоњчичи вáне гусѣница, па одрежем и извáдим с иглú, íма ко црвик, и обично на прѣдње нóге (ТД).

гусѣнка ж зоол. *гусеница; ларва у виду гусенице*. – Мóкро па на слнце, па оболí од мокрињú и гусѣнка улѣзне у нóгу, и мóра да у избáци (Мр).

густíак м 1. *густíа шума*. – Тáм шúма големá, свѣ густáци, нíкад сећíра неје улазíла (ТД. Зав). 2. *честíар*. – Заплѣла ти се овцá у густáтак, íди у спáси (Бе).

густѣје несвр. *íосíајáиши све гушíи*. – Кадá се свáри бóб и ишчúрка, он густѣје какó се лáди и дојде како питíје (Јал). Жíто густѣје на јáку нíву (При. Рас).

гúсти пáпрат м бот. *навала*. – Íма рѣтíи пáпрат, зовú га бúјад, гúсти пáпрат или нáвал и тúжни кóрен (Ш).

густиньá ж *гушва, много особа у уском íросíору*. – Аутобúс плн, густиньá, не мого си кúпим кáрту (При).

гúт м мн. гúтови *гушíљáј*. – Чу да попијем двá – три гúта (П – Ч, Пир).

гутурљíв, -а, -о *који је оболео од коњске болесíи гушурáча*. – Кóњат гутурљíв, неје за твој рачúн (ТД). – Којѣ је гутурљíво онó је мрштаво на јѣдење, спѣкло се, цíма се (ТД).

гуцур м *ишешка и неизлечива болесíи*. – Клнú нéкога: – Крчáп те изéло! Гуцур те изéло! (Цер).

гúша ж *бубац код живине*. – Гúша, крз ну íде ранá на живíну (ТД, Мр).

гúши се несвр. 1. *надуваваиши враи (хуран)*. – Турáнат се гúши, лúти се, пазí се да те не клúцне (ПРЖ). 2. мет. **гúши се врѣме** изр. *íришремáиши се време за кишу, снег*. – Врѣмето се гúши, гúши, ама че утрпí (Чин).

гуштерáча ж зоол. *врсíа змије*. – Има змије камењáча и гуштерáча (Јал).

гúшчица ж део воденице *преко кога зрно из коша силази у ошвор горњег воденичног камена*. – Крећетáлото дрнка, гúшчицата се тресé и преко ну падају зрнáта из кóшат (Ру).

гьдбчка несвр. *голицáиши*. – Немóј ме гьдбчкаш и срамóтиш, стоко поквáрене ти (Цер).

гьнђа несвр. *гунђáиши*. – Закаквó бáбичката само гьнђа, само маанú наоди (Вој).

гьр – гьр узв. при ваблѣњу свиња; подражавање тихог гроктања свиња. – Гьр – гьр, бáбине свíње úбаве, бáба че ви сá нарáни с помићу (Пет).

Д

да везн. *зáио шíио*. – Стáра, ама се слúша; затóва је добрó да мóже да се слúша (Пет).

дá – ми је да знáм изр. *када бих могао да (íроценим, сазнам)*. – Дá – ми је да знáм кóлко пáре че ме кóшта тáја крáва (Сук). Дá – ми је да знáм каквó

са она там рабóти и каквó вој трéбе (Држ). Да – ми је да знам каквó са за мэн орате и кришома ме поглецýју (Вој).

дава бачи́ју изр. *добиа́иши одређену млеко из заједничког сѣада у ѿоку одређеног броја дана сразмерно броју својих млечних оваца*. – Давамо бачи́ју кој кóлко је óвце дáл. Разрéже се на овцý петнајес или двајес ћила, једно или две вéдра, и бачéва се док íма млекó (ТД).

дава му изр. *чесѿо се ои́јаиши*. – Дава му, па га чéсто товá саплита (Сук).

давка ж *курва*. – Она је давка, нéма те одбíје ако си по тýја час (Бе).

дајак м мн. зајеци деч. од зајак *зец*. – Дéдо, дајак! Дајак улéзе у грм (Дој).

далавéрије ж мн. *ћодвала; будаласѿа радња*. – Таја ми рђа напраји далавéрије како на шáлу, да се скáрам и сас брајћа́та и сам мýжа (Кп).

дангá ж *белег на увешу или шелу брала*. – Бýше се рýпе на úво с једну – рýпу, сьбý, а нéки на двéте úши по једну, кажемо га дангá (Мр).

дáндара – дáндара узв. којим се подражавају звукови при вожњи рабацијским колима. – Дáндара – дáндара с кóла по пýт, и стíгомо (Гњ).

даравéле ж мн. *невоља; шѿиѿа*. – Он там направил трíста даравéле (ДД). Којé је мандóв, онó лже, крадне, прај даравéле (Зав). Кáд – кáд че прáве даравéле на децáта, па се пázим од њи (Зав).

даранђи́је. Не бави́ се по тéја даранђи́је изр. *осѿави се ћорава ѿосла*. – Не знам да ти кажем, несýм се бави́ла по тéја даранђи́је (Кђ, Пс).

дарови́та, – о која има *досѿа дара, рубља (девојка, невестѿа, жена)*. – Дојдé снаá дарови́та, донéсе голém дáр, дадé на свý роду понéшто (К – ЦВ, Пир). Дарови́то девојчето, гáздинско, и голém мирáз даву уз њéга (Сук).

двајеспетпáрка ж *новчић од двадесет и ѿеи ѿара*. – Двајеспетпáрку ми нејé дал тáта, све сам с десет – прста створи́л (ПРж).

двéсѿе бр. *двесѿа*. – Остáдоше ми само двéсте дýнара у цéп (Рс).

двéћи, а, о рет. *други*. – Двéћа гóдина какó је умрлá (Дој).

двизáрка ж *млада коза у ѿрвој години бремениосѿи*. – Двизáрка је млáда козá пред козéње, а двизáрче је млáда козá пред гонéње (Зс).

двизáрче с *млада коза ѿред укључивање у ѿрићлод, козица*. – Двизáрче је млáдо од козу́ пред гонéње, а јарчé је ако је мýшко (ТД, Зс).

двизьц м *ован у ѿрвој ѿрићлодној години*. – Двизьц је овън на првóу маторину (Зс, ДД).

двiска ж *млада овца ѿред укључивање у ѿрићлод*. – Кáд су двá зýба мáли, тьг је двiска (ДД). Двiска је од једну – гóдину па док не очува првó јáгне (Дој, Брл).

двишчé с *млада овца од 6 – 18 месеци, до укључивања у ѿрићлод*. – Двишчé је од шéс мéсеца до гóдину и половина (Зс).

двогласан, -сна, -сно *особа чији се глас јако мења од женственог до изразито мушког*. – Окамо га Света Двогласни, час прича тњко час дебело (Гос).

двоје бр. *две врсти*. – Двоје цвелиће знам: једне расту големé, деца пуше праје од њи, а једне малечће (П – Пж, Орљ, Бз).

двоји памет изр. *двоумији се*. – Двојим памет, не знам по кога да идем, да ли по мајћу ми или по жену ми (ТД).

двоји се одома изр. *одвајаји се од својих, од свога дома*. – Оно се неје двојило одома, па га стра да иде (Бер).

двојћа бр. *два; двојка*. – Из школу не доноси двојће и тројће, него све петіце (Бе. Гос).

двојће ж мн. *музички дувачки инструменти, двојница*. – У моје време свирило се у цовару, дудук, двојће, гајде, дајре, ћеману (ВЛк, Пир).

дволистаста чемерика бот. *врста чемерике са два лисћа*. – Чемерика дволистаста трује, оди њу избацују шљам, бљују; а онај што се искласи не трује (Дој, Јел).

двопајес, -та, -то *који има одвојене кости на грудима (говече)*. – Једнопајесто говедо нема одвојене кости на груді, а двопајесто има одвојене кости на груді (Брл). Једнопајесто и двопајесто говедо је према грудну кос да ли се двоји или се не двоји (Вој). Која је једнопајеста крава, лоша је, крв промочује, а двопајесто, виде се обе кости између предње ноге, пожељно је (Зс).

дворога вила с браник изр. *врста виле*. – Да ми дадеш дворогу вилу с браник (Ру).

двотојага баба изр. *баба са два шћа*. – Станула сам двотојага баба, нема и нигде моје убавило и моја снага (ДД).

дебела црева изр. *анат. дебело црево*. – Има тњка и дебела црева (Дој). – Дај дебелата црева да и омјемо и да и изврнемо, па да и усолимо, па на жар (ТД).

дебелопртка ж *лења и дебела жена*. – Таја дебелопртка само седи и чека да вој приносе (НМл). – Кој узне туја дебелопртку че си главу врже (Изв).

дебелача ж **1.** бот. *помоћница Brionia alba, Cucurbitaceae*. – С дебелачу се овјје бучка, и после се бучка (ТД). Дебелача је дја, да се заплетé, ако га најдеш (Гос). Дебелача, пуштило лóзе као павит (Нш). **2.** ж *врста шљиве круиног и лошасног њлода*. – Сљиве дебелаче су црне, како стéнлејке су, крупне су и округле као јаја (Ш).

дебелушак, -ска, -ско рет. *прилично дебео, дебелушак*. – На туј травку стабло́то дебелушко као оловка (Зав).

дебљак м *дебели део штабла*. – Окршено све, дебљацити само остали, и ту немóј ич да караш, нема кво да крше (ТД).

дѣва се несвр. *налази́и се ѿу негде, борави́и, ѿребива́и*. – Куде се дѣваш (Вој).

дѣверје м мн. *ѿри момка, иначе блиски другови младожење, који доносе уочи свадбе јелѣна у девојачку кућу*. – Кад се вије венџ, на девојачка врата отиду дѣверје и там однесу закрано бравче, јелѣна, доносе воду и иде шала с њи (Брл).

дѣвизма ж бот. *дивизма*. – Ми туј травку зове́мо дѣвизма. (Зав).

дѣверсѣи пешћир изр. обич. *ѿсебно украшен ѿшкир који се намењује дѣверу*. – Мож да најде маану што неје убаво извѣзен дѣверсѣи пешћир (Д – Зв, Пир).

деветак ћилим изр. *врсиа ѿпиројског ћилима*. – За свекрву сам изткала деветак ћилим (Пир).

девојство с *девојачки живој, девовање*. – Моје девојство је брзо прошло и све у муку и оскудицу (Пс).

девојћа под нишан изр. *верена девојка*. – Ја сам билá девојћа под нишан кадá се това деси (Брл).

девојчар м *млада девојка*. – Ја сам билá девојчар кад почé рат (ТД).

девосује несвр. *зайураји*. – Не знам куде девосујете тија нож (Вој).

девочљачек м *девојчица, врло млада девојка*. – Ја сам билá девочљачек, сметења́ча, ни детé ни девојћа (Гос, ВЛк).

дѣдини груди м бот. *лековийа биљка која расте ѿ ливадама и има ѿлави цвѣи*. – Дѣдини груди, плаво цвѣти на пуловчичи, по ливаде га има и пију у деца од очи (ТД).

дејак м *косо ѿсѣављен ѿодујирач на ѿредњем ѿрају код зайрежних саница, ѣволских санки*. – На прегњи праг на ѣволсѣе сáне тури се дејак, па се уреже у сáнѣте, а онé су само за (возење) грéде (ВЛк).

дѣјствује несвр. рет. *расѣи, развијаји се*. – Јагодáрчета пи́личи изведу се кад цвѣту јагоде, али да би дѣјствовала мора јагоде да кљу́цну, иначе липцу́ју (Рос).

дѣко везн. рет. *јер, зайо шѣо*. – Сви су били лóвци у Дебѣли дѣл, дѣко тамо дѣвјач и шу́ма има (Зав – ддл). Дѣко баба не може, пома́гамо у (Зав – ддл).

дѣл м *део ѿродичне имовине који се да да у наслеђе једном од наследника*. – Дадоше ми дѣл лóше мѣсто; крós – прсти ми дадоше, и мálко (ТД).

делбедерисује несвр. *ленчарији*. – Чмаји, делбедерисује, а онí само рабóте по њиве, по поље (Тм).

делкóт м *ѿоследница; шѣеѣа*. – Потрсушѣ те убíју и остáне ти делкóт, ако нѣчеш (Пк). Оно ѣу свекрвата сá не́ма, прѣкара се, а од њу ми је здравје попустило, остáло делкóт (Пк).

дѣлница ж *део њарцеле*. – Поделимо голѣму њиву, три брата на три дѣлнице (Ш).

дѣлује несвр. рет. *боравиџи*. – Уз траву се наватају некрстенчета там куде дѣлују на оне травѣ (Гос).

демѣк прид. индекл. **1.** *добар, ваљан*. – Јастѣкат је бѣш добар, демѣк јастѣк (Пир). **2.** *лош; лењ; безвредан*. – Он бѣше демѣк човѣк, ленчуга голема (Пир).

дѣне свр. **1.** *зайџуриџи*. – Куде си ми денула шамѣјуту? (ВЈ). **2.** изр. **да га дѣне нѣгде** *жесѣоко казниџи; уклониџи*. – Града да ме дѣне нѣгде, дојде љут, набрука ме, направи ме на ништа (Бла).

дерѣк грѣбенац изр. *врѣџа грѣбенца за чешљање кучина*. – Клѣџина се грѣбу на дерѣк грѣбенац (Ру).

дѣрмани м мн. *живѣџи*. – Нѣшто ти дѣнѣс несуде добри дѣрмани. Какви су ти тој дѣрмани да не мѣж да трпиш? (Рг).

детѣнство с *дѣџињсѣџво*. – Среѣњити му син бѣше болешљив од детѣнство, ама те, још таљѣга, а брајѣата му помрѣше (Зс).

детѣнѣ гѣдине ж мн. *рано дѣџињсѣџво*. – Мѣж да сам и начула това у теј детѣнѣ гѣдине, ама сѣг не знам (Дој).

дѣџињѣ, -ска, -ско *дѣџи*. – Дѣте, детѣнѣши продума, направи га рече (Пет).

дѣџиљѣк м *одраслије дѣџе*. – Дѣтљѣк сам бил а спѣл сам на појату сам (Дој).

дѣџурљѣк м *одрасло мушко дѣџе*. – Дѣтурљѣк сам бил од дванајес до четрнајес гѣдине, и почѣ се ентѣресујем за девојчетѣџа (Дој).

дѣтушњѣк м, в. *дѣтурљѣк*. – Бил сам дѣтушњѣк још кад почѣ рѣт (ДД).

дѣчка се несвр. *чикаиџи се*. – Дѣчкали се с њѣга, чикали се, имају си шѣлу (К – ББ, Ш).

дѣв гѣвњар м бот. *врѣџа дивље жалѣџије*. – Дѣв гѣвњар по ливѣде растѣ, а пѣтован гѣвњар по слѣговети и њѣвете (Пк. Чин).

дѣв сумбул м бот. *дивљи зумбул*. – Има дѣв сумбул, растѣ у шѣму, ама по-сѣтачко дѣјде (Соп).

дѣв лопѣн м бот. *врѣџа леѣуха коџи расѣџе у дивљѣџини Verbascum sp.* – Има лопѣн, и у плѣнину има дѣв лопѣн (ВЛк).

дѣв цѣцан м бот. *дивља нана*. – Дѣв цѣцан растѣ куде вода има (Пет). Од дѣв цѣцан правимо чѣј за од свѣку бѣлку (Дој).

дѣва граѣриџа ж бот. *врѣџа грахѣриџе коџа расѣџе као корѣв у сѣѣрнинама*. – Дѣва граѣриџа растѣ у жѣто (Дој, Пк).

дѣва зимѣвача изр. *врѣџа крушке*. – ма слѣнопаџе, а има и дѣве зимѣваче (Дој. Брл. Јел).

дѝва кру́ша ж бот. *дивља крушка (са сиѝним и оѝорим ѝлодовима)*. – Ѐмамо некалеме не круше садовће, црвењуше, диве круше и сълнопаца (Дој). Пóвише кáжемо дивља́чће круше, а пóмалко кáжемо диве́ круше (Пк).

дѝва лóбода ж бот. *коровска биљка у баиѝама*. – Дива́ лóбода расте́ по гради́не и ѝма не́жан ли́с (ВЛк). Дива́ лóбода овољила љубрето (Бе. Мр).

дѝва црешња ж бот. *дивља ѝрешња*. – У на́ше пýклешко расту́ диве́ црешње по шýму (Пк).

дѝви петли́ѝан м бот. *ѝасквица*. – Ту́ј тра́ву на́ши ста́ри су зва́ли дѝви петли́ѝан (Гос).

дѝви се несвр. рет. *ѝоносиѝи се*. – С де́цу се дѝвим, свáта су ми добра́ (Ос).

дивѝзма ж бот. **1.** *дивизма*. – Дивѝзма ѝма жл́т цвѝт и ли́сје широ́ћи (К – Цв, Пир). Дивѝзма те́ра јáк ли́с као лепѝнка, али му ста́бло не ѝде го́ре. И лепѝнка жу́то цвѝта (ТД). **2.** рет. *врси́а ѝечурке*. – Дивѝзма је на бýку кад ју ве́тар распýкне, па између напрсли́не излѝзне жѝлава печу́рка ко́ја се те́шко кѝда (Зс).

дѝвја јáбалка ж бот. *дивља јабука*. – Бе́ремо дѝвје јáбалће за сѝрће, а и за једе́ње преко зѝму (Ш).

дѝвја рýжа ж бот. *дивља ружа*. – Дѝвја рýжа ѝма унóтра црвеншкó, а око́ло жл́то (Гос).

дѝвја столи́ста рýжа ж бот. *врси́а дивље руже*. – Ѐма дѝвја столи́ста рýжа, расте́ у на́ше по́ље (Бе. Гос).

дѝвја ѝисалка ж бот. в. дѝвја јáбалка. – Од вьсцý врзýјемо дѝвју ѝисалку (Зав).

дивља́ кокóшка ж зоол. *ѝѝица шљука*. – Дивља́ кокóшка по Бе́лаву ѝма (Ста).

дивља́ рýжа за у лóзје бот. *врси́а ириса Iris*. – Дивља́ рýжа за у лóзје, плава́ је, али ѝма и дру́ге бо́је; са́димо ју куде́ вода мињу́је, да држѝ земљу́ту (Мр).

дивља́рка ж *дивља воћка (крушка, јабука)*. – Кáжемо дивља́рка кру́ша, дивља́рка јáблка, имáло је до́ста по на́ше шýме (Брл).

дивља́чка ж бот. *дивља крушка*. – За те́ј круше кáжемо пóвише дивља́чће а пóмалко диве́ круше (Пк).

дѝвљи љурђѝвак м бот. *самоникла биљка сродна љурђѝвку*. – Ѐма љурђѝвак у мртвине, а ѝма пóсебно дѝвљи љурђѝвак (ВЛк. Зс).

дѝвљи пипѝр м бот. *ниска биљка издужених свеѝлозелених ли́сѝова ко́ја има љуѝи уку́с и ми́рис и ко́ја расѝе око осушених локви*. – Ту́ј љу́туту тра́ву ко́ја расте́ окол вѝрове и мло́го љу́ти óкамо дѝвљи пипѝр или ср́чни ко́рен (ТД).

дивља́ина ж *некулѝивисани део ѝприроде; заѝушѝиен ѝредео*. – На́род се расѝели и дивља́ина отѝ свѝ (ТД).

дiвo зéље с бот. *ливадско зеље* *Rutex sp.* – Ѐма ћисалџ, па дивó зéље, па штáвљак (Дој).

дiгне глáву изр. **1.** *уобразиѝи се.* – Тија што дóјду на пóложaј и дiгну главу високó, јá и зовém овнóви (Пок). **2.** *дoнеѝи смелу одлуку не обaзирајући се на саветѝе.* – Јá дiго главу па се пожéни (Кс).

дiгне дúпе изр. *ѝокренуѝи се, ѝочейѝи радиѝи; оѝићи у ѝечалбу.* – Нéка дiгне дúпе да зарáди, а не да завiди једнóму – дрúгoму и да оговáра (Пир).

дигнóше се свр. пеј. *ѝробудиѝи се; усѝаѝи.* – Сьг се дигносá, нéје ми нéшта добрó (ДД).

дигóше се свр. пеј. *ѝробудиѝи се; усѝаѝи.* – Штóм се дигóшем, óдма на рáботу ѝдем, а после једém кадá постiгнем (Вој).

дiдле ж мн. *ѝриче; шале; ѝсловице, загонейке.* – Јá не знáм теј дiдле, тој знáју бáбичћете (Ру).

диждéвник м зоол. *даждевњак.* – Диждéвник излáзи на ћишовнó време (Гос).

дисáње с гл. им. од *дiса буђење; усѝајање.* – Јá сам тéжак на сéдењето, ама сам пóтежак на дисáњето (ВРж).

дiја несвр. фиг. *исѝуѝиѝаѝи ваздух.* – По црвеляци кáмење гúмете само дiјају (Дој).

дiја му у слáбине изр. *дахѝаѝи са муком.* – Дiја му у слáбине, јéдва душúту сабiра да ми кáже каквó је намислiл (ВЛк).

дијáнија ж *инсекѝи; сѝѝне и једва видљиве живоиѝиње.* – Дијáнија кáжемо сiтне штéтне живóтиње којé не вiдиш али осéчаш да су окол тéбе, а гаветина су крупне и штéтне (кúрјак, лесiца, јáзавци и дрúго) (Кр).

дiјо с *надувана мокраћна бешика као дечја играчка.* – Дiјо или пáнидува, мејур од свињу, надúвамо га да се ѝграмо с њéга (Тм).

дикáтан, тна, тно *ѝоносѝѝ.* – Деда – Áнта Масалéјинсћи бéше врédан, úредан, пóштен, што прича не понáвља; дикáтан бéше човéк (Гос).

дiл...дiл... везн. *или...или.* – Решáвај се: дiл текá...дiл онака (Пир).

дилинтáрка ж *женска особа која оговара, измишља, ѝодмеће, сiлеѝикари, какоm би некоm најакосѝила.* – Сестрá ти је големá дилинтáрка, све ми прави карáње у кућу с мúжа и сас свекрву (ЦД).

динчé с *мала диња.* – Там кудé сам загрiзал динчé после нéче козá да загризé (Вој).

дiњавац м **1.** *врсѝа диње круѝног ѝлода и дебеле коре.* – Купi си двá дiњаваца на вáшар да однесém на децáта (Сук). **2.** *фиг. врсѝа крушке круѝног издуженог и зеленог ѝлода.* – Крушке дiњавацi су крупне, зеленé и úбаве; онé сазрéју за вáшар (Ш).

ди́пла ж **1.** *свежањ вуне њри чешљању.* – Цела кудеља је од вадове, ди́пле, ка́д се извлачи на грѣбенац. Ка́д се ди́пла уобли́чи, повуче се ва́д и мо́та се кудеља́ (Рс). **2.** *мали уређени њласи́ сена, њгодан за њренос, њоварење или за њолагање си́оци.* – Сѣно се де́не или това́ри на ди́пле да се не раскоша́ва (Пк). **3.** *свежањ лисника; мало бреме лисника.* – Ди́пла је снóп од шúму, ли́сник, вр́же се с једну – гра́нђу од њи (СГл).

ди́р – ди́р – ди́р узв. *којим се њерају свиње.* – Ђрја, ди́р – ди́р – ди́р, óш – óш! (ГД).

ди́риман м рет. *дроња́к.* – Ди́риман је ста́ра рѣч: ди́римани или дро́нци њсто је (Дој).

ди́руга ж рет. *дугуљаси́ њредмеи́; смои́уља́к.* – Нача́ди се обло́жина, прца́њ од пртени́це, и нату́рају се клчи́шта, на три́ ди́руђе се ту́ри (Д – ВО, Пир).

длакáт, -а, -о трп. пр. *космаи́; који је са дугом длаком.* – По́рано смо чува́ли длакáте ко́зе, несú ма́риле од стúд када и те́рамо на брсти́ну (Ста).

ди́го вре́ме изр. *дужи њериод времена; њрилично дуго.* – Ди́го вре́ме поседе́мо при њи и у́баво се изорати́мо (Мл).

длгобра́зес, -та, -то *који има дуго лице и образе.* – Длгобра́зеста жена́, грóзна, али и вре́дна и па́метна (Зав).

длгонóсоња м *мушкарац који има дугачак нос.* – Који́ је длгонóсоња, óн има ди́гу и ону́ј ра́боту (Гос).

длгопа́шка овца́ изр. *овца са дугим рејом.* – Лесичји ре́п трава́ до́јде како длгопа́шка овца́ (Зс).

дл́жак, дл́шка, дл́шко *њрилично дуг, њодугачак.* – Дл́шко до́јде у грб́нуду, још ма́лко че га скра́тим (Сук).

дн́и. Кра́тђи му билí дн́и изр. *суђено му да мало живи.* – Умре́ че́рката пред ма́ђу си, кра́тђи њој билí дн́и (Орљ).

до вѣк че им до́јде изр. *њобии́и, униии́иии́и.* – Намину́ли ку́рјаци, али óн че њим до́јде до вѣк, че и истре́би (Мр).

дóббард́н изр. *њразник; свечана њрилика.* – Немóј си занóсујеш те́ја дре́је, онé су ти за дóббард́н, за у наро́д ка по́јдеш (Вој).

дóбе́ре свр. *заврши́и брање.* – Јóш несмо́ добра́ле васу́љат, а оно́ се о́ђиши време́то (Изв).

дóби́је свр. *њобеди́и (ои́клада, њарница, избори).* – Нарóд ва́ну да се изме́њује, после доби́ше комуни́сти (ДД).

дóби́је ду́шу /дóби́је д́ изр. *њочейи́и мирисаи́и (на киселоси́; на њрулеж).* – Сенóто доби́ло ду́шу, има ло́ш ми́рис, неје́ добро́; ко́њ ка́шље од текво́ сѣно (ВЈ). Сирење́то доби́ло д́, па да га премíјем и да му промѣним расóлат (Вој).

дóби́је рѣч изр. ирон. *раси́ричаи́и се њревише.* – Ама́ па Са́ва до́би рѣч ко мага́ре óд (МЈ, Пир).

доблаји свр. *сѣићи блејући*. – Јаганцити доблајаше навам, па отидоше у друђи грмање (ТД).

добра магарица бот. *врста влашасѣ ираве сличне овчијем вијуку*. – Там расте добра магарица, воле у овцете (Дој).

добрé прил. *иако је*. – Добрé, снајо мила, убаво си ми све рекла (Зав).

добро – **зórно** прил. *доброшом и ирисилом*. – Добро – зórно, па че пристане, а после че се завóле (ПРж).

доброчи́на ж рет. *добричина*. – Бил је једнуш доброчи́на, добра душа (ТД).

добър, -бра, -бро *добар; каракѣран*. – Он неје добър, не дружим се с њéга (Зав).

доватаљћа ж *мојка са иодешеном куицијом за оикидање илодова са високих грана*. – Башта направи доватаљћу и с њу бéремо јáбуке (СГл).

довърал, доврла, доврло перф. од доврше *који је обавио вршидбу*. – Он је довърал и убаво је жито навърал (Трњ). Въромо, въромо и довъромо, мину и таја мýка (Држ).

договарља се несвр. *решаваићи ирроблеме и несирозуме договарањем, договараићи се*. – Договарљали смо се с мýжа за свé (Рс).

додавује несвр. *додаваићи; иојачаваићи*. – Пијан, и још додавује на пијанкуту (Гра).

дóдобар, -бра, -бро комп. од дóбар *који је бољи, леиши, јачи*. – По нас иду пóмлади, дóдобри, пóубави од нас (ТД).

додума ж *договор*. – Ништа друго, само додума сачињава човéка (Гра).

дóдумна кýћа изр. *дом у коме влада слога*. – Оженили су ме у дóдумну кýћу, у слóжни лýђе (Гос, ВЛк).

дождéвник м зоол. *даждевњак*. – Да ти дождéвник прéјде преко шаку, убаво да везéш (Кс).

дóжње свр. *завршиићи жсѣиву једне или свих својих њива*. – Дњњс идемо да дóжњемо Голéму њíву (Вој).

дозéман, -мна, -мно *који је нискога расѣа; који је закржљао*. – Дозéмна девојћата, пупава (Цер).

дозéмковина ж *изданак који избија из земље али се не развија у сѣабло*. – С пијук вáдим дозéмковину и чíстим воћњак (Цер).

дои́да несвр. **1.** *јесѣи остѣаи́ке са ирѣезе; јесѣи док има (на залихи)*. – Не дои́да си лéбат детéто (ВЛк. Пет). **2.** *јесѣи иресѣајалу храну*. – Јá дои́дам по унучетија каквó остане, да не проћисне; пóвише једém бајате мánце (НМл).

дои́ма свр. *сасвим се иоирошиићи (залиха)*. – Имáло, јели смо и пóвише, ама сá доимáло, нéма, че купујемо (Бс. Кр).

доица свр. **1.** *завршаваѿи оброк.* – Тамън седнем да једем, оні ме о́кну, и све си не доицам (Сук. Вој). **2.** *усѿеѿи најесѿи се.* – Дај, снајке, леб, мѣн до-не́си ложицу, и све си ја не доицам, стојим њим на – нође (Пир).

доицује несвр. *јесѿи догод има.* – Деца́та си не доицују, трчу́ о́дма да се и́грају (Држ). Не доицује си леб, ослабѣл, бо́лан (ВЛк).

дојадѣје свр. *дојадиѿи.* – Дојадѣ ми од твоје кукање и молѣње (Гњ).

дојаднеје свр. *дојадиѿи; увредиѿи се.* – Дојадне ме што – ме не посматра́ва и што – ми ри́ча теквѣ рѣчи ло́ше (Пет. Вој).

доједѣ свр. *јојесѿи о краја.* – Кад доједем лебат, ја че си и́дем до́ма (Км).

дојело лебацат изр. *доѿрајаѿи.* – Опъ́нци́ти веч зи́нули, дојѣли лебацат, че купу́јем но́ви (Сук).

дојѣцује несвр. *довршаваѿи оброк; насѿављаѿи јесѿи сиѿи.* – Са́ ја дојѣцујем негла́дна, а не би́ требало (Пир).

доју́ља ж *дојиља.* – Сви́ње има: пр́во је шипари́ца, па која́ се гони́ла, па до́јуља, па прасу́ља, па рањени́ца (Мр).

дока́же свр. **1.** *довршиѿи казивање; довршиѿи разговор.* – Че́ке, пр́во да дока́жем то́ва што сам почѣл (ПРж). Ти га дока́жи, ја сам заборави́ла ту́ја при́чу (Зав). О́н по́чне да казу́је, па до́к ти не дока́же не мо́ж се откáчиш од њѣга (Пир). **2.** *реѿи некоме неѿријаѿину исѿину када је у најнеѿовољнијој сиѿуацији.* – Ја́ че ти дока́жем преди́ сви́, не́ма да мо́ж више да мрда́ш (Држ. При).

дока́рује несвр. *доѿериваѿи (ѿерѿи, сиоку).* – Дока́рује о́вце на трља́к, на поја́ту (ТД). Дока́рује бра́шно с камијо́н (Км).

дока́рује се несвр. *доѿериваѿи се; свечано се облачиѿи.* – Дока́рујемо се, че излѣзнемо с де́ду на сабо́р (Нш).

дока́чи се свр. *фиг. увредиѿи се.* – О́н се дока́чил што га несмо́ зва́ли на сва́дбу (Пет). Она́ се о́дма дока́чи када́ љу опо́менем и по ме́сец – два́ не орати́ с ме́не (Чин. Сук. ВС).

докво́ца свр. *ѿелесно сазреѿи (девојка).* – Да́ – је бар докво́цала па да се жени́, а оно́ још детишња́р (Гос). Пр́во докво́цај па се жени́, немо́ј по́рано (ВЛк).

доконди́ше (се) свр. *ѿрајно се ѿовредиѿи; обoлеѿи; уп. докунди́ше се.* – Пази́ да ти та́ја ра́бота не доконди́ше (Рс). Влачи́ло, сеца́ло, докондиса́ло се од ра́боту голему́ (Брц. Вој).

докра́йчи свр. *докрајчиѿи.* – Америкáнци́ти о́че да ни докрай́че (Вр).

докра́йше свр. *докрајчиѿи; осѿаѿи без резерве.* – Докраиса́ли смо ма́зат до и́ч, а не́мамо па́ре да си прику́пимо (Вој).

доктуру́ја ж *рет. лечење; ѿсао медицинског особља.* – Че се ожа́лим не́шта оди теј њи́не доктуру́је (ДД. Зав).

доку́д прил. *докле, до ког месѿа; чак до.* – Ба́ш ме бри́га, па доку́д сти́гнем сас живо́т (Зав).

докундѿше се свр. в. докондише *ѿовредиѿи се; оболеѿи.* – Изсе́бло, гладу-ва́ло и докундиса́ло се, а не́ма ко́ј да га гле́да (Вој).

докуѿи свр. *куѿиѿи још мало да се сасвим ѿокрију ѿѿи́ребе.* – И ја́ при-купи́ још ра́ло, докупи́ зе́мљу да мо́ж да ни ра́ни (Сук).

докупу́је несвр. *наси́ављаѿи са куѿвином све до жеље́не границе.* – Докупу́јемо зе́мљу, газде́јемо, че има́мо све што ни тре́бе (Сук).

до́л м **1.** *уска долина (са ѿвременим ѿѿоком).* – Има́мо доло́ве и доло́ве, по́више с во́ду која́ течé (ТД). – Отка́ре овце́те у до́лат да се напи́ју во́ду (ДД). До́л је само по́ток (Зс). **2.** *урвина.* – На́йде голéм о́блак, однесé вода́ њи́ве, ис-ко́па доло́ве (Зс).

доладне́је свр. *осеѿиѿи хладно́ћу.* – А́рне ми доладне́, че обла́чим гу́њуту (Ор).

до́лањ ве́ш изр. *доњи веш.* – До́лањ ве́ш несмо́ носили, ни же́не ни му́жје (Д – Пп, Пир).

дола́ѿ м удубље́ње у зи́ду за осѿавља́ње хлеба и ѿосу́ћа, ниша. – Ку́ћа ста-ринска́, у зи́дове има́ дола́пи (Пир).

долéчан, -чна, -чно *који је из далека.* – О́н је долéчан чо́век, пу́тник, мо́ж да је гла́дан (ЦД).

долéчко прил. *ѿрилично далеко.* – Долéчко смо од њи, рéтко се вице́вамо (Км. Пет).

долéчно гóсје изр. *размена ѿосеѿа између уда́лених рођака и ѿријаѿеља.* – Оно́ је текво́ долéчно гóсје, не мо́ж се чéсто чу́јемо и ви́димо (Кр).

долика́ва несвр. *ѿриличиѿи, одговараѿи.* – Не долика́ва ти текá да рабо́тиш (Вој).

долѿнка ж *мала долина.* – Слэ́зем у долѿнкуту и сакри́јем се под ли́ску, че́кам да пре́йде ћишата (Јел).

долѿч м *мала долина (са ѿѿоком).* – Бе́ше с о́вце до долѿчат, та́м се ви-до́мо (ТД).

долѿчка ж *мала долина (са ѿѿоком).* – Идеш уз Ма́лу ре́ку, па има́ там долѿчка ле́во (Јел).

долиња́к м. пеј. аугм. *дуга долина.* – Има́ долиња́к ната́м, па уз њега́ че идеш по врвину (Пн).

долња́к м мет. *веѿар који дува навише.* – Подгребе́ долња́кат ја́ко понéкад, о́н одоздо́ле ду́ва (Зс). Од Понóр ду́ва ју́г, а од Покровени́к долња́к (ВЛк). Ис-то́чник ду́ва од исто́к, кривѿц од се́вер, долња́к од за́пад, а ју́г ду́ва од ју́г (Гос).

до́лњи, -а, -о *доњи; нижи.* – На́јдолња́та ку́ћа је ње́гова (Пл).

дољóпује несвр. пеј. *наносиџи блаџо на ѓреосџали део (зида, ѓода) који ѓремазује са њим.* – Дољóпује, óн је за дољóпување мајстор; отуд – одовуд приљóпује, праџи кућу (Дој).

дољће прил. *мало ниже.* – Мálко дољће, пóдољће, е тека (Пс. Вој).

домазлџк м 1. *сва сџока коју чува домаћинсџиво.* – Домазлџк је сва стока, крупна и сџтна коју чува тóва домаћинство (ТД). 2. *ѓорекло.* – Óн си је од текџв домазлџк, на ўћу лиџи, дебел (Км).

домáња ж *дом, све у кући; домаћинсџиво; целокуџан имеџак.* – Јá чу ти домању твоју (Ру).

домаћинсџи, – ка, – ко *одмерен; ѓошџен; досџојансџивен.* – Лапáвина, неје му домаћинска реч (Кр). Његове су шáле домаћинсџе шáле; да те насмеје а да те не увреџи (Гра).

домачџнко м вок. од *домачџн, обич. домаћин.* – Добро – јутро домачџнко / Слаџиш ли младога бóга! (Ру).

домашáр м *онај који осџане да брине о кући.* – Туј гóдин сам јá бил домашáр а брат ми је бил појатáр (ДД).

домашарује несвр. *брине о кућу; обавља свакодневне ѓослове у кући и око ње.* – Домашарују, овчарују, остáли сáми (Јел).

дóмен, – а, – о трп. пр. *ожењен; удаџа; који је засновао свој дом.* – Дóмене чэрће ѓмам, све сам и одомџла (Дој). Ѓма момчетџа дрта по селó ни жењена ни дóмена и ѓма девојчетџа младиштарé у пешеснајес гóдине (Гос).

домéри свр. *додаџи и ѓоново измериџи.* – Домéри ми још две – ћџла сџрење пóсебно (При).

домишлџава се несвр. 1. *размишлџа како да реши ѓроблем.* – Домишлџавамо се са – жену како да напрáјмо тóлко пáре за свáдбу (Гра). 2. *ѓравиџи сџлеџке.* – Сáмо се нешта домишлџава кому какву соплџтку да напрáј (Кп. Ор).

домóри свр. *умориџи до краја.* – Уморише ме рáботе големé, ама сá че ме овџа сџн домóри (Зав).

донесу нишáн изр. *верџи девојку и ѓо обележџиџи музиком и доношењем девојачке оѓреме.* – Синóч донесоше нишáн за њéга (Пок. Км).

дóбка свр. *усџеџи дозвáџи са даљине.* – Дóбка га и óн дојде (Вој).

допáдљив, -а, -о *који се доѓада, ѓривлачан.* – Допáдљив бéше Áрса, мóј мујж (Брл).

допџје свр. *ѓоџиџи још, ѓовећáџи ѓџансџиво.* – Мџне у Пажáр на појáту и туј си допџје, а бил пијáн (Зс).

доплáти свр. *ѓлаџиџи разлику до ѓуног износа.* – Óн ўзне, па је доплáти брашно́то (К – Ѓу, Пир. ВСв).

доплетé иглү изр. *завршиџи дуг и мучан ѓосао.* – Óн и јá смо почéли туја рáботу па ни пуштете да си доплетéмо иглү (Држ).

допр́в(а) прил. рет. *(зар) т̄ек сада; њрекасно*. – Допр́ва постигла градину да сади (Вој). Допр́в ли је реши́л да се жéни, са́ у педесé године? (Кс).

допропа́сти свр. рет. *ӯйро̄йас̄ӣӣӣ до краја*. – Прво ни они упропастише а после дојде и он да ни допропасти (Орљ).

дорабо́чује несвр. *довршаватӣӣ недовршене њослове*. – Ми си отидомо а остаде деда на њиву да дорабо́чује (Нш).

до́рас, -та, -то в. до́рес. – Ти́ја коњ бéше у́бав, до́рас и ока́ли смо га До́рча (ВЛк).

дорасте́ свр. *дос̄ӣӣӣ очекивани узрас̄ӣ*. – Ако се рано прегони јуница после не напредује, не може да дорасте́, да се накара љуц̄и (Мр).

до́рес, -та, -то *који је загасӣӣоцрвене длаке, а са црном гривом и црним рејом (о коњу)*; уп. до́рас. – Који је до́рес коњ о́камо га До́рча (Пет).

до́рим везн. **1.** *до, чак до*. – Слезо до́рим до воденицу́ту (Вој). **2.** *ӣолико да; го̄ӣово да*. – Уплашен, па до́рим очи преврну́л (Зав).

дорі́страшно прил. *њревише*. – Уалили детето дорі́страшно (Цр).

доруча́ свр. *завршӣӣӣ њрекинӯӣӣ оброк*. – Ај да си доручате, деца (Зав).

до́садба ж рет. *досађивање*. – Досадимо ти го́сје! – Тај до́садба да је! (Пн).

доса́ља несвр. *додаватӣӣ њоново со, досо́љаватӣӣ*. – Ја не во́лим то́лко сла́но, а старца́т си после доса́ља у тањір (ПРж. Чин. Цр).

доспа́вује несвр. *довршаватӣӣ с̄јавање без оме̄тања*. – Не доспа́вујем си, па сам си све у́морна (Сук).

дос̄ӣе́је свр. фиг. *доћи до границе ње̄јоднош̄љивос̄ӣӣ*. – Това је доспело да ме уврже па да ме но́си; тека́ је се понашала с мене (МЛк, Нш).

доспе́вује несвр. *с̄ӣасаватӣӣ (њес̄ӣо)*. – Када́ је ла́дно тестото, не доспе́вује (Чин).

доста́ви свр. рет. *њренетӣӣ (њредме̄ӣ, обавеш̄ӣење, њода̄ӣак); до̄јунӣӣӣ нечи́је делом заборављено казивање; разјаснӣӣӣ нејасно*. – Очу да ти доста́вим, али заборави́ како бéше (ДД).

дос̄ӣа́вља несвр. рет. *до̄јӯнаватӣӣ у њоку разговора нечи́је казивање*. – Ми че достављамо ко́ј кво зна́је, а ти све да запи́шеш (Зав).

доста́вља се несвр. рет. *њредс̄тављатӣӣ се; виђатӣӣ се; њовремено се сас̄тајатӣӣ*. – Доста́вљамо се, тека́ се ка́же по старинс̄ӣӣ када́ се ста́вљамо и прика́жемо кој који – је (Зс).

доста́вује несвр. *надокнађиватӣӣ њо̄њрошено*. – Не доста́вујем си, па почé да оску́дујем (Вој).

до́стигом прил. при сустизању (о ономе ко бежи): *дос̄ӣӣњӯћи*. – Че те би́јем до́стигом, не́ма ми побéгнеш (Вој).

досѣраишнѣје свр. *јако се уїлаишии; уїаничиши се.* – Паде грѣм до сáмога мѣне, па ми дострашнѣ (Гос). Јá, детѣ, сáм у плáнину замрѣко, па ми дострашнѣ (Дој. ТД).

досѣудѣје свр. *їосѣаїи (одједном) хладно; їочейи зейсиши.* – Достудѣ ми, осѣбо, дрѣју си бѣјо заборавїла (Вој).

дошїча несвр. рет. *губиши сїрїљење, не моћи чекаши.* – Глáдан не дотїча, гóл не досушује (Кр).

доткавáлник м *їонуде у храни од наручиоца ћилима и свечани оброк їкаља їо завршеїку їкаља ћилима.* – Гáзда донѣсе ўбаво јѣдење за ткаље, їма и колачи, нѣкоја донесѣ и тóрту, и мї ткаље се на крај почáстимо (Пир).

дотрїса се несвр. *долазиши неїозван и нежељен.* – Повáчљиви су, не обїчам да ми се дотрїсају у кућу (Трњ).

доћевнѣје свр. *изненада се јавиши јака (їолна) жеља.* – Тóлко ми доћевнѣје, áко сам бáба, ама га нѣма стáрцат (Зав).

доћѣпа се свр. *дочейаїи се.* – Тї се ўбаво доћѣпа до пијук; áма ако те увáте нѣче ти бѣде лѣко (Зав). Доћѣпáше се до мојѣ бѣуре и не врнѣше ми га (Кп).

доћид м *їроїадање (їканине, дрвейа, їредмеїа уоїшиїе).* – Жїлаво дрво од црвѣну врбѣ, нѣма доћид (Б – Вш, Пир).

доўља ж *доўїа.* – Имáло је доўље жѣне, помлaде (ТД).

доўчује несвр. *савейоваши.* – Једнá другу доўчује какó од мѣжје да обїрају пáре (ДД).

доцан, -чна, -чно *окасни, задоцнели; који касније сазрева.* – Ћише ни насмѣтоше, забавїмо сејáњето, па че се рóди доцнá морўза (Пн).

дочим везн. рет. *иїак; їошїо.* – Онї сѣру, мóчу, пцўју, не знáју каквó орате, а мóј баштá дочим нѣје бил текѣв (Гос).

дочїсти свр. *завршиши їочейо чиићење.* – Тї да остáнеш да дочїстиш, а јá чу с óвце (Јал).

дóчка ж *овца која има їамне мрље исїод очију; овца са сїїним шарама їо усїїима и носу.* – Дóчка је дóчкеста овцá, їма сїтне шáре окол óчи и више по ўста и нóс (Дој).

дóчекес, -та, -то *који има сїїне шаре око очију, їо усїїима и носу (овца).* – Дóчкеста овцá їма сїтне шáре по ўста, нóс и окол óчи, а шáра їма пóкрупне шáре од пóла сáнтим до сáнтим (Дој. Брл).

дочўвује несвр. нег рет. *лоше чуши.* – Остарѣл и манўл да дочўвује (ДД).

дрáгољуб м бот. **1.** *ниска биљка равних и облїх свейлозелених лисїова и црвеног цвейта.* – Дрáгољуб или латїнка, їсто је (Рас. ВСв). **2.** *висока собна биљка.* – Дрáгољуб нѣје латїнка. Он крупно растѣ и мóже у собу до тáван да стїгне. Једнá странá му је црнá а другáта како кадивѣ; црнó и црвенó (Б – Са, Пир. При). Еј, сїпи дрáгољубу вóду да не повѣне (Гњ).

драгоманац м *засѣуѣник и ѣумач груѣ ѣечалбара (радника, дунђера, ѣољоѣривредних радника)*. – Деда – Пера је бил драгоманац, водил је радници, бил је предузимач (Пир).

дразни несвр. *изазиваѣи; дражѣиѣи*. – Немој га дразниш; кад – му ништа не даваш, не ваљаје (Зс).

драм м *део оке, сѣтаре мере за ѣежину*. – Ка она дава, мери на драм, а кад ја давам она га и не мери (Пир).

драмлија ж **1.** *круѣна ловачка сачма*. – Драмлија је крупна ловачка сачма за пушку, па се набије с арбију (Ру). **2.** *фиг. сѣѣне семенке, зрнца*. – Нечу да једем овѣј драмлије, дајте ми нешто покрупно (Ру).

дрангулије ж мн. *безвредни ѣредмеѣи; ѣрибор врачаре*. – Сабрала дрангулије некакве, баје на народ, лђеже, узима паре од сиротињу (Соп).

дранђулије ж мн. *фиг. досѣѣке, шале; анегдоѣе; ѣословице, загонеѣке*. – Он памти по тѣј дранђулије, него ја (Пок).

дрварка ж **1.** *женска особа која бере и ѣревози дрва*. – Дрварка сам, удовица, нема кој да ми помогне (Бер). Бабина дрварка, она баби дрва донеси, баба да се греје (Вој). **2.** *заѣрежно возило ѣодешено за ѣревоз дрва; велика ѣтракѣорска ѣриколица за ѣревоз дрвене грађе*. – С три дрварѣе превезо материјал за моју кућу у град (ТД). С дрварку дрва свѣзо (Гос). **3.** *количина грађе која се ѣревози (заѣрежним) возилом које је ѣодешено за ѣревоз дрва*. – Дрварку несѣм никад могъл да продадем како трѣбе (Рс).

дрвена брава изр. *врѣѣа дрвене браве која се закључава*. – При дрвену браву кључанка се помѣри помоћу кључ, а дреждеве су друга врста дрвене браве (ВЛк).

дрвена лопата изр. *лоѣѣѣа за убаѣивање хлеба у хлебну ѣѣ*. – За лѣб када печемо: ѣѣлберија, дрвена лопата, дьска, пачавра (ВЛк).

дрвеншък, -шка, -шко хип. *који је ѣрилично је круѣи и неумешан у додиру са ѣудима*. – Дрвеншък малко дојде, не умеје с народ (Чин. Вој).

дрвењаста вѣна изр. *груба вуна*. – Вѣната је дрвењаста, неје добра за плѣтење (Пир).

дрвобѣрина ж *шума која се сече само за огрев*. – Немамо дрвобѣрину па си купујемо дрва (Чин).

дрвљак м пеј. *гомила разноврсних дрва*. – Навѣзал свѣкакв дрвљак да има с какво да се грејем зѣмус (МСв).

дрворак м пеј. *аугм. велика количина дрва на једном месѣу*. – Нанѣли дрворак по дворат, не мој се мѣне (Вој).

дрвуљак м *оборена дрва за огрев и грађу*. – При нас дрвуљак има, па оградимо авлију с тарабе (Пс, БЧ).

дргавче с *закржљало ѓрасе*. – Че ти кúпим ја гргавче, дргавче, жужаво прасенце (Зав).

дрдњóри несвр. *гунђаиши*. – Бабичката нéшта дрдњóри у ћошéто, лúта на сви (Сре).

дрeждéви м мн. *врстѝа дрвене браве*. – Дреждéви за кључáнку; кључáнка клизи а мóже и да закључáва (ТД).

дрéзгав глáс изр. *дрхѝав; исѝрекидан (глас)*. – Дрéзгав му глáс, уплашило се, замуцкује (Рос).

дрéја ж **1.** *ѝлеѝени горњи комад одеће*. – Дрéја је плéтена; панталóне не мóгу да бúду дрéје (Зав). **2.** *било који комад одеће*. – Кáжемо парамán и кáжемо дрéја, парамán је пóстара рéч а ѝсто је (Зс). **3. под дрéје** изр. *у униформи (војник)*. – Лéле, рát. Сѝн ми је под дрéје, лéле каквó че бúде (Бла).

дрéмка. **Нéма дрéмку** изр. *не може да сѝава*. – Какó нестáде лéбат, дрéмку нéмамо, сѝн ни не лóви (Пир).

дрешљачéтина ж пеј. *комад ѓрљаве и дроњаве одеће*. – Остáдоше од стáрцатога дрешљачéтине, че и врљимо, не врéди да и пéремо и крпимо (Нш).

дрешљáчка ж дем. *комад (ѝохабане) одеће*. – Облкло дрешљáчће да му нéје зимá и óтиде с овцéте (Зав).

држáљиште с *држáља (за секиру, ашов, лоѝаѝу)*. – Óн ми нáправи úбаво држáљиште и онó јóш трајѝ, а он нестáде (ВРж).

држѝ. **Јá – ме не држѝ** изр. *нисам сѝокојан, не могу да се оѝусѝим*. – Јá рабóтим а тóва а онóва, јá – ме не држѝ (Рос. Вој).

држи – вржи изр. *наѝрезаѝи се (у муци, великом ѝослу, оскудици)*. – Држи – вржи, мýка големá, рабóта големá, нéма каквó трéбе (Брц).

држѝ óгањ изр. *одржсаваѝи ваѝиру (дебело дрво)*. – Турѝ од ћутúцити да држú огъњат (Изв).

држѝ срце изр. *настѝављаѝи осећаѝи се увређеним; ѝераѝи инаѝ*. – Јá не мóгу да држѝм срце на нѝкога, брже се одлúтим (Рос). Óнá не држѝ срце. Речлика је и óче да кáже, ама не држѝ срце па у вóле (Рос. Зав).

држлó с **1.** *ѝоѝречна ѝалица на лесѝвици*. – Какó на трéћо држлó да нагáзим, слбата се одвéзе и ја пáдо, и с главу надóле ударѝ (ТД). **2.** *ѝрай, један од два дела саоница*. – Сánће ѝмају две држлá: једнó напред једнó насáд (ТД).

дрѝкер м *мала койча из два дела*. – Дрѝкер је мáлечко скопчé из двá дéла, мýшко и жéнско, а кóпча је големó скопчé из двá дéла, мýшко и жéнско (Пир).

дрѝлђа несвр. *ѝосѝейено скидаѝи са ѝовршине (ѝирењем, сѝиругањем)*. – Дрѝлђа пéсак и тињу од кóжуту, онó отпáда (ВЛк).

дрѝлђоше несвр. *ѝосѝаѝи одрѝанац*. – Дрѝлђосáло, не лѝчи на домаћѝцу женú (НМл).

дрка́ ж рет. **1.** *циција*. – Он је једна – дрка́, не мо́ж му у́знеш дина́р из – ру́ће (Рос). **2.** *онај ко не враћа узетио на зајам, забушанић; онај ко не враћа тпуђе чим га се дохваићи, као ићрн*. – Ма штó – му да́до дрља́чу, он је дрка́, не́ма да ми ћу врне (Рос).

дрко́тина ж *мушко семе, сїерма*. – После опéрем кошу́љуту да не зака́чим од дрко́тинете (Д – Рк, Пир).

дрља́ се несвр. *обављаићи сношај*. – Три – пути се начёс дрља́мо сас му́жа (НМл. Пир).

дрљавац м *немоћна сїара особа*. – Дрљавцити задрљавéли па пушти́ли лїиће и само седу́ уз óгањ (Пир).

дрљóсан, -а, -о трп. пр. *необуздан; свадљив*. – Жену́ узé, а оно́ дрљóсано, чеља́то (Зав).

дрљóсти се несвр. пеј. *умиваићи се (лоше)*. – Немóј да ми се дрљóстиш над котлóвети (Бла).

дрмка. **Вати си дрмкуту** изр. *одлучићи ићи без размишљања; оићи без договора*. – Вати си дрмкуту и иде кудé си óче (ВЛк).

дрмо́љ м *новац; новчаница*. – Пáре, дрмо́љé не́мам ни мати́ку да си кúпим (Држ).

дрмо́љци м мн. рет. (*дроњава*) *одећа*. – Сїњујем ли дрмо́љци, дрéје, зна́м да не́че да бúде на добрó (Ш).

дрмсýз м *велика циција*. – Оно́ не́је дра́мка, него дрмсýз (Гњ).

дрнгули́је ж мн. **1.** *сїинице; безначајни ићредмеићи*. – Збéри те́ја дрнгули́је и ту́ри ћи на́ – страну, да ме не соплита́ју (Сук). **2.** *фиг. шале, досейке, народне мудрости*. – Зна́ла је мло́го дрнгули́је, све ни је сме́ј прајила (Вој).

дрндав, -а, -о *мршав*. – Кра́вете ти дрндаве, испушти́л си и (Пок). Дрндаве же́не смо стану́ле, мршаве (Бе).

дрнда – **мрнда** изр. *рекла – казала*. – Дрнда – мрнда, дрнда – мрнда и направиш кара́ње у коју́ – год ку́ћу да улéзнеш (ВЛк).

дрндано с *ићексїилна влакна добијена дрндаћем ићексїилних ићредмеића*. – Сирóтиња, па смо тка́ле црће од дрндано и ћилимјé од дрндано (Пир).

дрндурéс, -та, -то *који је иун у лицу*. – Гргурéста коса́, дрндурéсто девојче, ја́ те текву́ пáмтим (Км).

дрнка несвр. *фиг. 1.* *леио одзвањаићи*. – Мо́жити свóнци на́јубаво дрнкају (ДД). **2.** изр. *мла́да, па дрнка врло млада и врло леиа*. – Мла́да, па дрнка, това́ је девојче за мојéга сїна добрó (Кр).

дрнкало /дрнћало /дрáнћало с *брбљивац; оговарач; бесићидна особа*. – Она́ је једно – мљéзгало, а кажемо и дрнкало, дрнћало или дрáнћало, само дрнка и мљéзга без вéзу (ВРж).

дрнћа несвр. **1.** *брбљаџи.* – Немој да дрнћаш, неје текá билó (ВРж. Рос). **2.** изр. **дрнћа му у главу зују му у ушима.** – Дрнћа ми у главу, ўвати ме промаја (Ру).

дрнћач м *брбљивац.* – Тí си млатошум, дрнћач, брбљало, немам каквó с тебе да расправљам (Км).

дрóља несвр. рет. пеј. *обављаџи кошџус (мушкарац).* – Е, тíја рóља íма да те дрóља (Дој).

дромбуља́в, -а, -о *онај који звечи.* – Дромбуља́в ка́мик до́де ма́лко чу́пав, íма ћошкове и од по́себну је стéну, лиску, па када́ га ва́ља вода́та он звóни, а тупеља́в ка́мик не звóни у воду́ту (Бе).

дрончи́чи м мн. дем. од дрóнци. **1.** *сиџни комади џоцеџаног или крџеног веша.* – Облечé му дрончи́чити и прáти га да пасé сто́ку (ВСв). **2.** *одевни џредмеџи уоџиџе.* – Понéло си дрончи́чити и пошлó на – гóсје при ба́бу и дéду (Пир).

дроце́тина ж пеј. *курва над курвама.* – Она́ ми нака́же на мéн и на јетр́ву сва́шта, па ми ка́же да сам дроце́тина (Пир).

дрпа́р м *инсекаџи у џшеници на (њиви).* – Íма б́уба дрпа́р у жíто, она́ пéва дрп – дрп, че íма жíто. Са́мо у чу́јемо кад íма добро́ жíто, а кад је сла́бо не чу́је се (Зс).

дрпоча́ ж *дроња́востџи.* – При на́с је билá големá дрпоча́ и голочá, били́ смо сироти́ња и били́ смо млóго (Сук. Чин).

дрса несвр. вулг. *дрџаџи жéну.* – Ўвати ме зéт, на сестру́ ми му́ж, па ме сеца́, па ме дрса́, јéдва му се отé (Зав).

дрска́во прил. *исџрекидано; дрхџећим гласом.* – Она́ дрска́во појé, а ка́жемо и дрéзгаво, трепéри њој гла́с (Цер).

дрррт узв. *џодражавана џрдежи.* – Кóј је јéл р́жен ле́б, дрррт, повáли се да умéје да прди́; íма си це́плéње којé се с то́ва ва́ле (Зс).

дрт јерђéнин изр. *неожењен мушкарац џосле одслужења војног рока.* – На на́шуту ћошку íма нéколко др́ти јерђéње (Пир. Вој).

дрт ко́њ изр. *сиар (и онемоћао) коњ.* – Дрт ко́њ је када́ више неје млóго ни за ра́боту ни за јашéње, íсто је и др́та коби́ла (Мр).

дрта коза́ (овца́) изр. *она коза (овца) која се омладила џри или више џуџа.* – Козá свизáрка је док не очу́ва пр́во јáре, па млада́ коза́, па др́та коза́ (Дој, Брл, Јел).

дрџе́је несвр. *сиариџи.* – Дрте́јемо, не младéјемо; вану́мо се саплита́мо када́ по́јдемо нéгде (Сре. Км).

другáчка ж *другарица.* – Пáлка је билá моја́ другáчка (Рас).

дру́гњи, -а, -о *други; онај други.* – Дру́гњото има́ње су наследíли од тéтку, она́ неје има́ла деца́ (Гос).

другојаче прил. *другачије*. – Неје текá билó, другојаче га ти казујеш (Рос).
друђи, -а, -о *баш си исти као*. – Одумујеш кога стигнеш, кога срѣтнеш, Мирће друга (Вој). (Он је) Ранча друђи, само лошу реч мoж да чујеш од њега (Вој).

друђи зуб изр. *зуби код овце од њири до чеџири године*. – Кад купујем овцу гледам да има мали зуб или друђи зуб, да је стара до две – три године (ТД).

друкче прил. *другачије; на други начин*. – Очу друкче да је, да неје свађи дђн исто па исто (Ру). Попара се друкче прави, са чу ти покажем (ТД).

друкши, -а, -о *другачији*. – Вилеста крава има друкши рогове, а полóгоша друкши (Пн).

друска га на колéно изр. *йодилазиџи некоме великим угађањем*. – Друска свékратога на колéно, угаца му за имóт (Ос).

друскавица ж *йируцкање*. – Друскавицу на трактор не мoгу да поднесém, па си йдем пéшђи (Сре).

друсу – **друсу** узв. песн. *којим се ойонаша йируцкање и клацкање на коленима*. – Друсу – друсу, накаса /Старац бабу закоља! (Пир).

дрчница ж *халайљива женска особа*. – Таја дрчница извадила месетијата (Јал).

дрчњн, -чна, -чно *халайљив*. – Подршен и дрчњн, све је једно (Тм).

дрвњник м *место где се у дворишу йириремају дрва за огрев, дрвљаник*. – На дрвњник има насечена дрва, йди донеси (Рос).

дубак м *врло дебело вишевековно сџабло(храсџа)*. – Дубак од неколко века, бóтур, пёт човéка за руђе да се увáте около, имáло у мéсто којé зовéмо Пёт човéка (Ру).

дубар м **1.** *сџојеђе йируло дрво*. – Отсечи тџа неколко дубара и одвези и на појату (Пок). **2.** *било које дебело и дуго сџабло било на корену било одсечено*. – Острога је исто: кáчиш се на дубар као на слбу (Зс). Одавна, кад умре женá, дубар да забрадиш десет мўжа че дoјду да га прóсе (К – ББ, Ш).

дубéк м *врсџа диње; диња уойиџе*. – Није кáжемо дубéк, а у Крупњц дињу кáжу дулéк (Дој).

дуби несвр. фиг. *свима угађаџи не маређи за себе*. – У селó сам морáла да дубим, на сви да стојим нá – нође (Д – Пг, Км).

дубука прил. изр. непознатог значења, можда: *сџојеђи*. – Дубука пију (Гњ).

дубьц пџно изр. *йуно до врха*. – Докарамо кола дубьц пџна с морўзу (Зс).

дува несвр. фиг. **1.** *срди се; љуџи се, бесни*. – Нешто там он дува, шашавеја, лудеја (Зав). **2.** изр. **че дува ў – прсти изгубиџи; йројустџиџи йриликү йа йосле залуд нешџо чиниџи**. – Ка мане да има, че дувамо ў – прсти (Вој).

дувајечи прил. *дувајуђи*. – Полудé дувајечи, ама дрвáта мoкра, нече се разгору (Јал).

дúварчичи м мн. дем. од дúвар *зид*. – Кућица малечка: дúварчичи, прóзорчи-чи (ВЛк).

дúвчиште с аугм. *руџа*. – Там има дúвчиште големо, змије зимúју (Вр).

дугњáвчес, -та, -то *издужен*. – Дугњáвчес цвет сећирица има (Зс).

дúдова рећија изр. *дудовача*. – Имáли смо големí дúдове и пéкли смо дúдову рећију, дудóвачу (Тм).

дудулé с обич. *обред додолица; невестџа у додолицама*. – Игрáле смо дуду-лé, с абéd га ућитимо (Држ).

дудулéјка ж *учесница у додолама, додолица*. – Дудулéјке íду, сá че ни прску с вóду (ВСв).

дудуњица ж рет. *њушка свиње*. – Прлјицу на свињу кáжемо дудуњица или чурíљак (Цер).

дудúрка ж *íлодоносно сџабло црног лука, на коме се образује семе у обли-ку лоишица, (чулúмки)*. – На дудúркуту на вёр је чулúмка, сéме као лóптице, од које се добíва арпацýк (Пк. Рас).

дудúчка ж дем. *фрула*. – Волéл сам да свíрим у дудúчкуту и úбаво сам свирíл (Зав).

дужица ж **1.** *одсечен издужени део нечега*. – Сечé платнóто на дужице (Пир). **2.** *дугачки омањи делови кровне констíрукције*. – Тури и овéја двé дужице, овíја двá мертека (Гра).

дúма несвр. рет. *бројати; íрерачунавати*. – Ми ћи дúмамо, парéте, у ди-нари (Изв)

дúмба – дúмба – дúмба узв. којим се опонаша јако ударање метала о метал. – Одбí-ва се óблак с ожéг, острúшку; дúмба – дúмба – дúмба, да се одбíје у Сталиску гóру (Зс).

дúндав, – а, – о *дебео; набрекао*. – Опíнци дúндави, дебéли од навóшта и скóрње уз нóђе (Рс).

дúнђа несвр. *сџавати*. – Сьвнúло одáвна, а они се не дíсају, него јóш дúнђају (Пк).

дунђáње с *сџавање*. – У све рáботе најблагó ми је дунђáње (ВЛк).

дúња. Нéје дúња за мерисáње изр. *лош је; има велике мане*. – Ни једнá оди њи нéје дúња за мерисáње (Кп. ДД).

дуњóва рећија изр. *ракија од дуње, дуњевача*. – Їмам дуњóву рећију, чú-вам ћу само за мераклије (Пир).

дуњýц м *дивља дуња*. – Мí у Палáнку дивљу дúњу зовéмо дуњýц, а не калéмену и кру́пну (П, Пир).

дúпе на – страну (измýкне) изр. *íрејусици другима оно шџо иочинье да се догађа (иосао, расíраву, бригу)*. – Каквó да пóчнемо да рáботимо, она́ óдма

бóлна, óдма дúпе нá – страну (Чин). Напрај јетр́ва ми карање, па она́ дúпе нá – страну, а мéне окр́иве да сам ја́ то́ва напра́вила (Пет).

дупетíја мáлечка изр. *недорасла деца*. – Нек рабóте дупетíја мáлечка, сва́кому лéб трéбе (Пир).

дупекрáјац м *онај који се не уýлиће ни у расц́раву ни у сукоб већ чека исход би́ишке да би се о́йределио п́рема свом инт́ересу*. – Вí сте свíти дупекрáјци, чéкате кој че побéди па да бúдете уз њéга (Пир).

дúпне свр. рет. *ударити*; *шyио одјекнути* *п́ри удару или п́аду*. – Дúпну нéшто, детé паде из др́во (Рс).

дúр узв. коњу да стане, да пође напред или да пође назад: *ст́ој!* – За коња́ нéма наза́д или нап́ред, него дúр! и за наза́д и за нап́ред, а за говéда стý! (ТД).

дурац́ок м *дубак*. – Стојéчка за детé се кáже дубáк, а чу́ла сам да кáжу и дурац́ок (Пир).

дурд́ише свр. (*радо*) *п́рихваити*, *слóжити се*. – Оне́ дурдисáле, и мýжјете сас њи (Пир).

дúрлес, -та, -то **1.** *који има дебеле и п́овијене усне (као код црнаца)*. – Дúрлесто момчé, не допáда ми се по ýзглед (Цр). **2.** *који има искривљена уснa*. – Дúрлес, шаврáдес, ýснице му ражлéбене; големá úста а несклóпена (Зс).

дúрлица ж *свињска њушка*. – Свињска дúрлица све прерíје само да нáјде нéшта за јéдење (Пк. Влк).

дúрна ж *срдљива женска особа*. – Дигни се, дúрно, да опéреш сýдове, мáни се од срдéње (Пир).

дурули́че несвр. пеј. *свираити у фрулу*. – По цéл д́н пасé óвце и дурули́че, ýчи се да свíри у дудúк (Орљ).

дúрча м *срдљивко*. – Немóј да зовéш то́га дúрчу, ср́ди се, нéче да дóјде (Пир).

душá. **1.** изр. *душá му испáда го́йово да умире, једва дише (од умора, бриге, глади)*. – Кóлко да ме је нéкој газíл, кад вíдим душá му испáда, ја́ притрч́им, помóгнем му (Зс). **2.** изр. *у дúшу му улéзло јакó се доп́асити*. – Тóва девојче ми је у дúшу улéзло, њéга че ýзнем (Гос). **3.** изр. *у једну́ дúшу једва, са муком; брзо и без одмарања*. – Излéзо у једну́ дúшу да му помóгнем и да га спáсим (Бе).

душéван, -вна, -вно **1.** *који има душу, који сажáлева и п́омаже п́аити* *нке*. – Свí смо лýди душéвни, помáгамо човéка у невóљу (Бз). **2.** рет. *душевни болесник, лудак*. – Нáјвише ме билó стрá од лýди, душéвни (Цр).

душéчан пршáв изр. *чаршав који се п́росити* *п́реко душека*. – Ѐмам чíпку на душéчан пршáв (Бла, Кс).

душичé с бот. *мајчина душица Thimus sp.* – Кáжемо туј трáвку душичé, мáјчина душица, а чу́ла сам да у óку и бáбина душица (Влк).

дб м *задах*. – Покварило се месото, има дб (Кр).

дбгне свр. *йодуирейи*. – Дбгни га, потпри га, притури му нешто да боље стоји (Соп).

дбду – лиду, диду – лиду узв. којим се опонаша звук гајдунице при свирању: – Ручало на гајдето сучи сууу – у, а доле гајдуницата свири дбду – лиду, диду – лиду (Зс).

дбн га донел изр. *случајно се десило*. – Дбн те донел, са че си ми гос (Рс).

дбн и ноч м бот. *дан и ноћ, врсиа цвећа*. – У градинче смо садили стамбол, зумбул, дбн и ноч, зевалце, шебој (Мр).

дбн орање изр. *мера за йовршину од 0,25 ha, рало*. – Тај ми је њива дбн орање (Гос).

дбнгубав, -а, -о *који изискује много времена*. – Не могу туја плетку да плетем, она је млого дбнгубава (Пир. Вој).

дбњом – ночом изр. *и дању и ноћу*. – Дбњом – ночом, сћита, дом се не сврта (Ру).

дбска за лѐб изр. *дуга и йрава даска са лейвама на рубовима, намењена сйасавању йешиа йосле мешења*. – Месим и турам лѐб по лѐб на дбску за лѐб, па и покријем с месалѐ (ГД).

дбшчурина ж пеј. аугм. од дбска *даска*. – Нанесоше дбшчурине, че малтерисују кућу (Пет).

дбър узв. којим се подстиче обадање говеда: *бежи!* – Само да кажем дбър, говедата отоше сасвѐ јерѐм и плуг (Ш).

Ђ

ђавне свр. *залајайи йа ућуийайи*. – Ђавнуше пцетата и ја се дйго да вйдим какво је (Јел).

ђаволија ж *сабласй, авей, нечисйа сила*. – Вѐрувал сам, било си је теја ђаволије, излазиле су, плашилe народ (Д – Пг, Пир).

ђаволина ж рет. *ђаво; авей уойийе*. – Суноч ђаволине сњувá (ЦД).

ђаволице сáне изр. *саонице које имају само йредњи део, йогодне за йревлачење йешких йруйаца йо бесйућу*. – С ђаволице сáне појдо у Смрденџ на појату (Ру).

ђезија забѐн изр. *врсиа зубуна, дуге женске хаљине йостйављене йамуком*. – Истина, онѐ ђезије забѐнѐ немајоше, али њим сукната убава бѐјоше (Брл). Ђезија забѐн је како кадивѐ, али и на уздужне рѐдове (Брл). Ђезија забѐн: цйгла боја и крз њѐга сйтне жичѐ (Сре, Кр).

ђезме с *цезва*. – Штом исйпе из ђезмеѐ, одма га пије (ТД).

ђйвга несвр. фиг. *кевйайи (йас); љуийийи се без разлога (човек)*. – Кво ми мѐже? Мѐж само да ђйвга (Сук).

Ћига несвр. *ходаџи на шџулама*. – Ћигам преко реку́ту, у лóв сам пошљл (ПРж).

Ћижа ж фиг. *лоза, грана фамилије*. – Таја ыижа више не раца, остадоше без потóмство (Пир).

Ћиздави несвр. *киџиџи*. – Кажемо ыиздави или циздави, ћитимо венџ на свадбу (Гос).

Ћилимóније ж мн. рет. *заџиси, белешке*. – Он теквџа ыилимóније вóди по књиђе (Бе).

Ћирне свр. пеј. **1.** *изненада уџасџи*. – Какó да се теква ыирнем усрéd нáрод? (Об). **2.** *завириџи*. – Не мóгу текá да ыирнем по селó од куђу на куђу (Соп).

Ћокас, -та, -то *који има црну шару на белом лицу или белу шару на црном лицу (коњ, овца)*. – Ћокас коњ има беличасту шару на главу (Кс).

Ћубрав, -а, -о **1.** *џођубрен*. – Наше су њиве ыубраве, имамо стоку (СГл). **2.** *џрљав; неџомеџен*. – Њина је куђа ыубрава, а три жене седу у њу (Б – Са, Гњ).

Ћубрóвник м **1.** *ђубравник*. – Дај ми метлу и ыубрóвник да сметем у пресекат (Пет). **2.** *смеџлиџиџе*. – Кажемо ыубрóвник или сметлиштáрник куде исипујемо тóва што сметемо с метлу (Рс). Ћубрóвник или буњиште, џсто је (Гра).

Ћувеч м *гусџо јело од бораније, кромџира, белог и црног лука*. – Слично је јанија и ыувеч, али у јанију има óвчо месо, а у ыувеч нема (Нш).

Ћувечáрка ж *глеђосана керамичка џосуда у облику широке зарубљене куџе за џриџрему ыувеча и других гусџиџих јела, као и меса*. – Ћувеч смо спремáли и пекли у ыувеч, а у њега, имáло је големџ, пекли смо и месо (П – Крм, Пир).

Ћуђумáча м пеј. пес. (*дебела и лења*) *девојка*. – Дџсајте се селсће ыуђумáче (Ку, Ор).

Ћурђевка ж бот. *врсиа џланинског цвеђа*. – Ћурђевка високó расте и има жуте и крупне цвётове, који су по бóју и тџп као код камџлицу (ТД). Ћурђевка је као бела рада, крупно, жуто као код камџлицу (ТД).

Ћурђевка ж бот. *врсиа јесџиве џечурке која леџо мирише*. – Меришљџвку печурку зовемо ыурђевка (ВЛк).

Ћуч прил. *мучно, џешко схваџљиво, нејасно*. – Тóва је ыуч за мене, не мóгу те разбéрем (ВРж).

Е

é – га é изр. *ено га*. – Éга é Мирко куде седи у ладовџну (Вој).

е – чás прил. *мало касније*. – Е – чás, кад дóјде нáрод, ти мálко повџкај, текá је ред (Брл).

éј сéга изр. *ускоро, убрзо*. – Када че дóјдеш? – Па éј сéга чу дóјдем! (Ру).

ели реч. *јел да*. – Ели си и ти преспáл у њи (ВЈ. Кр).

ентересантно прил. нов. *занимљиво*. – Ентересантно је до леле, боље че је да се оћутиш (Зс).

епá де изр. *хајде*. – Епа де да идемо, чекају ни (Бе).

ербáп прид. индекл. *који је сѝособан за сваки ѝосао, било да је ѝоѝребна снага било дух, довиѝљивосѝ, мудросѝ, сѝреѝносѝ*. – Беше ербáп човек, ама нема дни (Јал).

ете – тáм реч. *ено онде*. – Најдó га ете – тáм, до сáмуту вóду (Јал).

ететé – га реч. *ево га*. – Ететé – га тóва и Милáн, па се договорете ко човéци (Вој).

Ж

жа́бљак м бот. *барска биљка Polygonatum hidropiper*. – Жа́бљак растé окол бáре и лóути кадá га померѝшеш (Нш).

жаб́рљѝв, -а, -о *мочваран*. – Жаб́рљѝво местóто, растú само сукá и тра-вá коју једú коњи (Вој).

жавóрњак м бот. *жаворњак*. – Жавóрњак је за од кáшљицу, чáј, у њéга се угáсе úглењети од врбúту (ВЛк).

жа́ло с анат. *јабучица; неѝце*. – Гледáла сам какó уми́ра: жа́лото, човéчекат у гúшуту, сáмо мрда текá, мрда – мрда (Зав).

жа́ра ж *крава која има кружне црвенкасте ѝеге на лицу*. – Жа́ра је крáва која има црвенó зрнчéнце на лицé (ВЛк).

жарáвичка ж дем. од жарáвица: *жсеравица*. – На кóжуту му црвенó, као жа-рáвичка да је (Ру).

ждра́љ травá ж бот. *ждраљевина*. – Ждрáљ травá растé поди појáтуту на пес́кат (Зс).

ждребѝца ж **1.** *млада кобила*. – Ждребѝцата úбава и на бóју и на сна́гу, óчу да у кúпим (Пн). **2.** *фиг. снажна, леѝа и ѝожелна млада жена*. – У, у, каквá ждребѝца мѝну (Бла).

ждр́ца несвр. *ѝрзайѝ се у јарму (заѝрежно говече) (ненавикнуѝо, уморно, немоћно, наѝаднуѝо инсекѝима)*. – Говédата úморна, почéше да ждр́цају у браздúту (Пк). Напáдоше мúје говédата па почéше да ждр́цају (Пк. Рас).

жежнѝчѝи ѝумúр изр. *врѝа угља који се ѝрави за кројачке ѝегле од круѝнијих комада дрвеѝа*. – Їма ѝумúр жежничѝи од крупно дрво и ѝумúр кова́чѝи од пóситна дрва (ЦД).

железарѝја ж *скуѝ (безвредних) гвоздених ѝредмеѝа*. – Окол шúпуту железарѝја и ни се ѝграмо, прáвимо си ору́жје (Пир).

желéзо. Од желéзо да је изр. *ма колико био чврѝѝ (здрав, јак, моралан)*. – Онó човек од желéзо да је нéма да мóж да издржѝ да се не полакóми кадá вѝди тóлко злáто (Пет).

железџц узв. као отпоздрав при прављењу црепуља: *нека вам цреџуље буду чврстие као гвозђе*. – Кóј мине, каже добар дан и ми му одговóримо. После óн каже тврдџц, а мѝ му одговóримо железџц! (Ру. Гос. Пк. Рс).

женá ħисела изр. *глуѝа и уображена особа*. – Óн је женá ħисела, не орати са – свакога (Пет. Јал).

женетерáча ж пеј. и аугм. од женá ħросѝа, *неукусно обучена и велика жена*. – Дојде некаква женетерáча да у бајем (ВЛк).

женѝште с пеј. од женá ħросѝа и *некаракѝерна жена*. – Она́ је лóше женѝште, пазéте се од њу (Брл).

жерáвиште с *огњиишѝе са расѝаљеном ваѝѝром и великим жеравицама*. – У жерáвиштето је дебелáкат, чéкамо га да прегорѝ (Ру).

жéшак, -шка, -шко *ѝоѝао*. – Пѝпну га да вѝдим да ли је жéшко (Гос). Десѝло се, закачил га с чúk у главúту; поварkáмо да га лéчимо док је још жéшак (ВЛк).

жѝва рáна изр. *доживоѝина брига за несѝалом драгом особом*. – Кáд ти некој тека нестáне, това је жѝва рáна, рáна којá се не лéчи и цѝл живóт боли (Гос).

живаница ж вода која се с *ѝролећа ѝојави, када се ѝоѝе снегови или кад ѝочну јаче кише, ѝа је има све до око Духова, када ѝресахне*. – Живаница је вода којá се појáви кадá се тóпи снѝг или пáдају големé ħише прóлети, па се задржи до Дúхови, кадá потсѝне (Ру).

жѝво му гáјде изр. *здрави му гајде*. – Нéје му жѝво гáјде, пропáдло, па свѝри у гајдуницуту (Бз).

животѝна ж *живо биће*. – Мрзи ли га да си óчи измије, не рачúне га за човéка, за животѝну вѝше (Д – Пг, Чин).

жѝвци удáре изр. *ѝреѝрѝеѝи велику бригу; нервно оболѝи*. – Домаћницата ми не ваљáје за две пáре, жѝвци у ударише (К – ЦВ, Пок).

жѝга се несвр. *навикаваѝи се на ѝежак физички рад*. – Нéк се жѝга детéто, нéк се учѝ косáч да бúде (Ш).

жѝла ж **1.** *један од два исѝа дела бране који је ѝовезују са ѝроцеѝом*. – Бранá има две жѝле, лéву и дéсну, онé држу бранúту за прóцеп (Гос).

2. *фиг. чврстѝина (грађе)*. – Добро је да се горá сечé у мазгу и кад се мéсец плѝни, да има жѝлу (Гос).

жѝлава врбá ж бот. *ракиѝа*. – Ракѝту зовéмо пóвише жѝлава врбá, али се чúје и ракѝта (Зс).

жилáви несвр. *фиг. јесѝи и ѝиѝи без айѝиѝиѝа, нејуначки*. – Стáри лúди су пѝли, а нѝ сá само жилáвимо (Км).

жѝња несвр. рет. *жѝѝи*. – Жиња́ли сам пр́во у нáдницу у пóље, а после нáше у плáнину (Бе).

жџица ж ѿсебан укус (и мириџ). – Виното ѿма слатку жџицу (Км. БЈ).

жџичка ж врло ѿнанак и фино исџреден конаџ. – Вуџ је жџичка убава и дојде како вџна (Вој. Дој). Жџичка од кудеџьћу се преде и лџпка се, кваси се с плџнку, да се измаџни убаво (Рс).

жлетарка ж зоол. шумска ѿџица ѿевачица са жућкасџим шарама, жуџовоџка. – Жлетарће смо ватаџи на примку (Бе).

жџт равнџц м бот. жуџи раван *Achillea clypeolata*; уп. жџти раван, жуџи равнџц – Жџт равнџц расте у Гламу, ѿма га окре венци и мџого је добар за под – груди кад боли (Гос).

жџта џурђеџка ж бот. врџа биџке у ѿџиу џурђеџка. – Жџта џурђеџка расте у ливаду у млаку, жџто цџвти а лџсјети вој округли (ВЛк).

жџџарка ж зоол. жуџовоџка. – Жџтарка је како врапџц, али ѿма жуџа криџа (Ш). Жџтарка је као врабац, маџо већа али жуџа, не сџли се (Гос).

жџџеје несвр. **1.** жуџеџи. – Морџзете почџше да жџтеју, суша голема (Јал). **2.** ѿсџајаџи све блеђи, бледеџи. – Како њој тоџа реко она жџтеја – модреја, жџтеја – модреја и признџа на крај (Пет). **3.** добијаџи изглед (џеџког) болесника. – Јоџа само жџтеје, само џине (Држ).

жџти раван м бот. в. жџт равнџц. – Жџти раван је жџт, а миша оџаш је бџла (Зс).

жџтне се преџ – очи изр. засвеџлеџи сјајно – жуџо. – Жџтнуло њој се преџ – очи, оно жџтица (Пир).

жџто лалџ с жуџа лала. – Жџто лалџ смо само имџли када сам ја бџла дете (Гос).

жџтуџнав, -а, -о жућкасџ; болесно – жуџи. – Таја слиџа жџтуџнаџа, гуџи у водаџа (ВЛк).

жџтуџнав, -а, -о **1.** жућкасџ. – Вранилук ѿма зелен и жџтуџнав цџет (Зс). **2.** болесно – жуџи. – Од голему муку стануџ жџтуџнав у лице (Пет).

жџџурка ж шумска ѿџица ѿевачица са жућкасџим шарама, жуџовоџка *Emberica citrinela*. – Доле дошле жџтуџрџете на рџништето коди овџете, ѿдемо да њим туџримо примку (Зс).

жџџт, -а, -о жуџи. – У Дођинци кажу опџнци, утреџа и жџто, а ни тека не кажемо (Рс).

жџџџк м жуџанџе јајеџа. – Кажемо да јајџе ѿма жџџџк и белџк, а када се покџари оно је мутџк (Мр).

жџџи несвр. рет. изнуђиваџи (досађивањем, ѿрекорима, галамом, брбџањем); уџџџџџи се у ѿреџрку. – Бџл ни је, па ни је жџџиџл на завијаџ (Пок).

жџчка у црнити дрџб изр. анат. жуџна кеса. – У црнити дрџб ѿма жџчка; одрежемо у па у врџимо (ТД).

жљезда ж анат. *повећан размак између првих секућиха код сипаре овце, налик на ласин реј, који се носејено повећава и омеја је да добро йасе.* – Од шесту годину па нагám, јавља се жљезда на челушку коди овцу и она губи зуби (ДД).

жљокайв, -а, -о *који има гнојне кесе на меким деловима шела (код говеда).* – Јунџат ти жљокайв, лечи га (Чин).

жмурав, а, о *зрикав.* – С једно – око жмурава тај женá (Брл). Малечка бáбичка бéше, жмурава, најмикнула с једно – око (Зав).

жмурушка ж рет. *игра жмурке.* – Там ймаше јагњилиште, там се йграомо жмурушку (ТД).

жњéје несвр. *жсеши.* – Ми жњéјемо на Пејани рт, па кад дожéмо она стíже (ТД).

жужав, -а, -о *кржљав, малога расиá.* – Мршаво, ситачко, жужаво, угрчило се ко терајез (Зав). Че кúпим прáсе грáвче, дрáвче, жужаво, ама јéвтино, па че га рáним (Зав).

жу́ли несвр. *фиг. йиши ракију (и вино) без мере.* – Ракију најде, жули – жули – жули и млад умрé (К – Ђу, Пир).

журњава ж *журба.* – Рабóтимо свé на журњаву (Б – Вј, Пн).

жути равнџ бот. в. жлт равнџ. – Жүти равнџ је лéк за мушкарци, а бéли за жéне (Мл).

жүткасто – сивкасто – црн, а, о *жућкасио – сиво – црн.* – Козá мóроша йма длáку мóресту па дóјде као жүткасто – сивкасто – црнá (ТД).

жүткó прил. *жућкасио.* – Манóвилка ситно цвџти жүткó и црвенó – шарено (Мр).

жцака се свр. *йосвађаши се и убрзо уђушайши, уйусийиши се у краћу йреширку.* – Брајђа, жцаку се, па се умíре, па како ништа да нéје билó (Брц).

жбгљав, -а, -о *мршав; закржљао.* – Стáну жбгљав, йспи га ређијата (Зав).

S

сагња плéчка ж анат. *буйна коси код заклане живоийше.* – Дáдо му сагњу плéчку, да йма ўбаво месцé за тија дбн (Мр).

сáдње кроснó изр. *врашило на разбоју на које је намојана основа за йкање.* – Сáдње кроснó је за оснóву, а прéдње за онóј што чéмо, за платнó (П – Пж, Орљ, Бз).

сагњина ж *задњи део шела (живоийше).* – Пресéче свињүту нáпола, па нáм óстави сагњинүту, а он ўзе прегњинүту (Рос).

са́гњи чапо́нци м мн. *закржљали њар њаџака који не додирује земљу.* – Кичица њма големи чапо́нци и са́гњи чапо́нци, а ка́жемо и и ма́ли чапо́нци (Јел).

самбу́љ м зумбул. – Насади́ла сам бѣл самбу́љ, млого́ у́баво цвѣти́ (ВЛк).

сванча́рица ж *овца која носи звонац, меденицу.* – Ку́рјакат у́дави сванча́рицу́ту, она́ бѣше на́јдебела (Рос).

свездáн м *баши́енско цвѣће које се увек сади у баши́и кад се она расађује.* – Свездáн њма кру́пни цвѣтове, жлтí, плави́ или бели́, и са́димо га када́ раса́цујемо пипѣр (П – Пж, Орљ. Бз).

свенчѣ́к м дем. *звоно.* – Свенчѣ́к њма, сѣ́нка се (ТД).

свѣ́р м *дивља живоџи́ња; звер.* – Ми́ ка́жемо за сва́ку дивљу животи́њу свѣ́р, само не за за́јака (СГл).

сврѣ́ца несвр. фиг. *џокушаџи́и измаћи се, џобећи.* – Сврѣ́ца да бѣгам ама ме увати́ше и врну́ше (Ос).

сврѣ́чак м *крайџак комадић дрвѣџа са шестí сѣ́рана, који се корисџи џри карџиању.* – Сврѣ́чак, дрвце њма шѣст стране и на сва́ку нешто пи́ше, користи́мо га када њграмо ка́рте (Б – ЦЈ, Гњ).

свѣ́нти свончѣ́ изр. *звонџи́и звонце.* – Свѣ́нти свончѣ́, ула́зимо у шко́лу (Дој).

сѣвсѣ́ ко́рзо изр. *корзо зевзѣка, џросџака.* – Сѣвсѣ́ ко́рзо је билó у Терси́ницу, у Ти́јабару. Не зна́је се ни дѣн ни вре́ме, него ѡду сва́џи дѣн текá. Оста́ве стовне́ на Гу́шевицу и шѣтају се (Пир).

си́бри несвр. *сушџи́и се, мршавџи́и.* – Не јѣло, си́брило, изси́брили, ста́нуло сѣ́нџа од жену́ (МЛк).

си́бричало с *закишељена слана вода са исецканим белим луком (и кра- сџавџима), џредјело и освежење у време леџње жѣге.* – Си́бричало, сиврѣ́пало или таратóр, њѣга смо на́јвише јѣли у жѣтву (Брл).

си́в м *зифџи́.* – Сивџи́рам а́уто́то одоздо́ле сас си́в да га рѣ́ата не јѣде (Пир. Вој).

сивџи́ра свр. *заџушаваџи́и зифџи́ом.* – Сивџи́рам рупе да ми не ду́ва (Сук).

сидови́не ж мн. *зидине.* – Живи́л некада там на́род, оста́ло сидови́не (Кр).

си́н м *конкавни мѣџални део бубџа од месинга или бронзе, са руџом на средини, у који се удара џанким џруџиџем од џвѣрдог дрвѣџа.* – Оди си́лно удара́ње на тупанџи́јуту си́нат напу́кал, че мо́ра да купу́је но́в (Пк).

си́нси несвр. *уџорно гледаџи́и.* – Само́ си́нси у компју́терат и не изла́зи на игру́ (Пир).

синсу́ље. Да си поора́те ра́зне синсу́ље изр. *шалиџи́и се на свој и џуџи́ рачун; ругаџи́и се џуџим манама.* – Ђду на седѣнђу да си поора́те ра́зне синсу́ље (Гра).

сѝнѝа несвр. *ѝлакаѝи*. – Немóј да сѝнѝаш да те још не бијем (Бе).

сѝпса узв. при скакању: *оѝ!* – Када рѝпнемо, у Ћсовци кажемо сѝпса, текá остáло (Рс).

сóмбава кóла изр. пеј. *грубо израђена рабаѝијска кола*. – Ѐмаше сóмбава кóла, големá, лош му ји мајстор правѝл (Б – Км, Пир).

срмбóљ м *ѝредмеѝ или биће доѝрајали од коришћења*. – Мучѝло се, гладувало, ишло по нáднице, стануло асли срмбóљ (Цер).

срчáло с *слаба свейшљка*. – Срчáло је слáбо видело, а јá сам плéла и прéла на њéга (Гос).

sysán м подр. *дебео (и ружан) мушкарац*. – Шугрѝнци, све sysáni, а Шугрѝнѝе sysánѝе (Мр).

сујѝ несвр. *зужаѝи*. – Сујѝ муá, не дава ми да зáспим (Пир).

суќ м **1.** *ѝлодоносно вреѝено*. – Ћисак, тесни му лѝстовети, искáра сýкат, жвáчемо кóпат (Соп). **2.** изр. **че ти излэзне суќ ускоро ће се чуѝи лош глас о ѝеби, ѝочеће брука**. – Почé се доцкан дóма врчаш, скóро – скóро че ти излэзне суќ, девојѝо (Пир).

сумбóул м бот. в. *сумбóљ*. – Ѐмам сумбóул бéл, рóзан и плáв (Соп).

сумбóљ м бот. *зумбул*. – Сумбóљ ѝмамо у градинче, ўбав, црвén (Нш).

сýр...сýр узв. *час ѝамо, час овамо; навири овде, навири онде*. – Сýр тáмо, сýр овáмо и на крáј сýрне у зевникат (Рг).

сýрне свр. *гвирнуѝи, завирѝи*. – Сýрну женá на врата и óтиде; кад погледа, онó билá Цѝганка катунáрка (Бз).

сѝ – сѝ узв. којим се подстиче разобадање говеда на паши: *бежи!* – Само кажемо ли сѝ – сѝ, разбéгају се говéда како шашава и трчý прáво у шуму (Бе).

сѝба ж *усечен или уѝиснуѝ белег на увейу или кожи живоѝиње, зумба*. – Сваки ѝма свој белег, сѝбу, договáрају се како да обележáвају своју стоку (Мр).

сѝса несвр. **1.** *ѝуниѝи (уз гњечење)*. – Бубалото сѝсамо с трéсће, па кадá се разгорѝ, усѝја се (Гос). **2.** *фиг. јако належа с ноге на ногу ѝри ходању*. – Сѝса ка óди, како да гáзи змију кад ступне (Зс). Сѝса од високó, óди кóњсѝи (Мр).

сѝкне свр. *убосѝи (оса, сѝршљен, обад)*. – Кад абѝд сѝкне говéдо, онó по-трóши јерѝм (Зав. Зс).

сѝн узв. којим се опонаша чист звук звонца. – Оди тáблуту ми учѝтељат ўдари главуту, онó само рéче сѝн (Гњ).

сѝна ж зоол. *врло мали инсекаѝи сличан осѝ, чији је ујед врло болан*. – Сѝна је сѝтна и тњка дивљá осá; кад уједé млóго заболи и јáви се óток, али брзо нестáне (Пир).

с́нса несвр. **1.** *јако свирай̑и.* – Немој то́лко ра́дијото да с́нса (Пл). **2.** изр. **с́нса лопту играй̑и с̑иално лој̑иу; дриблай̑и.** – По цел д́н с́нса лопту а́ увечер до́јде да се наједé и о́дма за́спи (Брл).

с́нка несвр. **1.** *лоше одзвањай̑и.* – Свон́цат не ва́ља, с́нка (Зав). С́нка и др́нка, исто је (МЛк). **2.** *звечай̑и; звецкай̑и.* – Какво́ ти с́нка у це́пове када́ играш у оро́то? (ВЛк).

с̑па́ње с гл. им. *дечја игра сави́љивим њо́љагама.* – Ми́ који смо се до-сели́ли у гра́д, игра́ли смо се и с̑па́ње с тојáђе (Пл, Пир).

с̑р – с̑р узв. којим се подсти́че разобадање говеда на паши: *бежи!* – О́кне ли не́кој: – С̑р – с̑р, ба́д – ба́д – ба́д! бе́га гове́до у шу́му ко ша́шаво (Гос).

3

за предл. *њо.* – Прача́ла му је пи́смо за пи́смо (Сук).

за свѣт изр. *никако.* – Ко́њ или мага́ре те́шко здраве́је кад се уби́је; за свѣт не здраве́је (ТД).

заа́мује несвр. *везива́йи омчом; везива́йи у лако развезив чвор који добро држи.* – Ја́ све заа́мујем, л́ко ми за одвр́зување (Пк. Дој).

заа́мчује несвр. в. заа́мује. – По је добро́ када се заа́мчује, него́ када се врца́та врзу́је преко тру́п (Гра). Оста́вим заа́мчено вретено́то, да се не размóтује (Рс). Заа́мчи коно́пацат (ВЛк).

заба́вује се несвр. *(чеси́о) касни́йи.* – Откако́ се про́пи он се поче́ заба́вује за вече́ру (ВЛк).

забарáн, -рнá, -рнó *забораван.* – Ти́ си стану́л забарáн чове́к, остаре́л си (Цр).

заба́ри свр. рет. *заборави.* – Забарíла сам да ти́ и ово́ј ка́жем (К – Ћу, Пир).

забѣл м *закречавањем означена забрана исџаше њуђој с̑иоци.* – Забѣли се с крѣч шу́ма, па́шњак или ливáда да не ула́зи чу́жда сто́ка, то́ва је забѣл, а имамо и мѣсто Забѣл (Рс).

забигра́вје свр. *њокри́йи се каменцем, нечиси́оћом (њосуда у којој се кува вода).* – Неопрана кантата, па забигравѣла (Цр).

заблесáви се свр. *њос̑иу́йи́йи нењромишљено; њобудали́йи.* – Заблесавíло се бѣше, сироти́ња, мло́го деца́ су били́, и о́тиде за же́њенога чове́ка (Зс).

забл́кне се свр. *збуний̑и се, њомес̑и се (у говору, њослу, њонашању); њри-времено изгубий̑и моћ говора.* – Немој да се забл́кнеш кад излѣзнеш у на́род, него у на́род буди́ отворена́ (Гос).

забл́ска несвр. *њоћи насле́ио у њогреи́ном њравцу; чиний̑и неи́йио без мно-го размишљања.* – Еј, кудé ти забл́ска, де че́ке ма́лко, разми́сли (Брл).

заблудава несвр. *обмањивајџи; замајавајџи некога да не схвајџи сушџину џроблема*. – Буда Цар те заблудава, вођи те жеђнога преко вођу (Нш).

забојник м *џљоснајџи (дрвени) клин којим се уџврђује коса уз косило*. – Забојник или заглавка на косу стеса косилито уз косу (Зс). Забојник је закосичен, нађије се у гривну да стегне косу (Зс).

заборљив, -а, -о *који има ођор укус и мирис*. – Седев расте у лозје, он заборљиво мерџше, лек је за од зуђи кад болу и глава кад боли (Соп).

заборно прил. *ођорно; неукусно (храна)*. – Заборно за жеђење, нечу га жеђем (Вр).

забраи свр. *заборавијџи*. – Умре ми муђ, тођ сам све забрајла, не знам да ти казујем (Зс). Не пантим, забрајла сам (Б – МС, Пир).

забрџчи свр. *џонейџи велики џерей*. – Забрџчим дете на – руку и однесџм га на џиву, а на грбину носим плно цедџло (Јал).

забрил, -а, -о перф. од заборави. *заборавијџи*. – Остарџла сам и све сам забрила што сам знала (Ос).

забрињен, -а, -о трп. пр. *забринујџи; који има џешку бригу*. – Које (не)је забрињено да не жађи, него да поје (Бз).

забрчка (се) свр. **1.** *замешајџи, замујџијџи (сџлачине; кашу за џилиће)*. – Забрчкају се помије и однесу на прашчина да лочу (Пир). **2.** пеј. *џријремџијџи храну без много џажње да буде укусна (чорбу, качамак)*. – Ћипне се млеко и забрчка се качемак, жеђемо на брзину и одма идемо на рађоту (Пир). **3.** изр. **забрчка некакву рађоту зајочейџи џосао са неизвесним исходом**. – Забрчкамо некакву рађоту с малко паре па не знам какво че испадне (Пир).

забуба се свр. *занейџи се, замајајџи се*. – Ја се забубам у телевизор и не чујем ништа (Бз).

забунђше се свр. *зајусџијџи се; оронујџи*. – Само, па се забундисало, усмрдело се, нешишано, небричено, жиђи и оди на два штапа (ДД).

забџкљив, -а, -о *џлашљив; сџлејен*. – Који је коњ плашљив, кажемо забџкљив, он се усрта, укопа се, нече да мрдне (ТД. Мр).

забџн литак изр. *зубун украшен шљокицама*. – Носиле смо сукна – литаци и забџне литаци, лскаво по џега цџк – цаќ доле (Зс).

завајџи свр. фиг. *добџи незарађено са сџране (мајеријалну џомоћ)*. – Сами смо томарали и створили овџа дом, несмо заватџи нџгде (ВРж).

завача несвр. *јесџи (госџи уз џриезу)*. – Ајде, завачајте госје (Кр).

завачџвина ж *нерашчишћени имовинско – џравни и други односи*. – Несџм имал с брајђа никакве завачџвине (Пн).

заведа ж *свађа, завада*. – Несџм имал с нџкога заведу да ме је стра (ТД).

заветан, -тна, -тно *који је зашџићен од вејџрова, који је у завејџрини*. – Наша планина је заветна и горна (Зс).

заветинка ж **1.** *заклон од ветира*. – Када се удџва ветар, покáрам стокуту куде мóгу да нáјдем заветинку (МЛк). **2.** *фиг. сигурно боравишиџе*. – Да има опњак, заветинку, крветчџк, на старога кво друго трéбе (Зав).

заветрина ж **1.** *оџворени део џојаџе (џокривен или без крова)*. – Појáта је тáм куде је од све стране затвóрено, а заветрина је испред појáтуту само покрџјено одозгóре, а мóже да бóде и непокрџјено (Гос). **2.** *џривремено боравишиџе сџада на џашињаку џокривено грањем и џаџраџом*. – Заветрину напрáјмо на пáшњак, стари су текá звáли куде склáњамо стоку од џишу или јáк ветар, а Топлодóлци тóва и сá текá зову (Гос).

зáвид м *зависџи*. – Нéкој ме од зáвид узнемирава, дооди ми под прóзор усрéd нóч и óкне ми џме (Брц). Пребџл ми нéкој из зáвид сéдам вилдáна јáбалџе (При).

завџсљив, -а, -о *завидљив*. – Завџсљиво, зáвидно, изродџло се, нéје ко нас (Рос).

завишéтак м *вишак; оно шџо ником није џоџребно*. – Билá сам завишé-так у куђу, млóго смо децá били (Дој).

завóзи се несвр. *фиг. 1. џричаџи бесмислице*. – Áјде, не завозџ се (Пок). **2.** *фиг. излаџеџи*. – Јá се почé завóзим, што кáжу женéте, почé се гóбим с пáмет (Зав). **3.** *изр. завóзе му (се) колетџјата излаџео, џрича бесмислице*. – Остарéло, завóзе му колетџјата, мануло да знáје да лџ је сњџувáло или се ствáрно десџло (Вој).

завóј м **1.** *вијак*. – Затесáли кóла дрва сас завóј, а завóј дóјде на прéкрет (Бе). **2.** *јака кожна џрака или омча ширине око 10 – 15 цм, која сџаја јарам са рудом или ралом*. – Завóј или привóј за јерџм, џсто је (Км).

заврáзи свр. *фиг. 1. наџравиџи збрку, зáџеџљаџи*. – Штó ти умéјеш да заврáзиш, нџкој га после не умéје разврáзи (Бз). **2.** *замуцкиваџи*. – Мóј дéда кад говорџ, он заврáзи, не мóж óдма да изречé (Зс).

заврaчџја м *обмањивач, безобзирна особа*. – Јóса трговујеше са – стоку, ама бéше голém заврaчџја (Тм). Он је голém заврaчџја: свáђалица, преварáнт, не врча ўзето, не одржáва обеђáње (Цер).

заврaчџка ж *безобзирна жена склона лагању и обмањивању*. – Тај женá је заврaчџка, безобрáзна, поквáрена (Цер).

заврџе ўста *изр. наџераџи некога да уђуџи*. – Заврзá вој ўста с туја реч (Пир).

заврзóтина и заплитóтина *изр. неразмрсиво клуџко; неразмрсив чвор међусобних (лоших) односа*. – Оно џма рáзне заврзóтине и заплитóтине, не мóж џи ни сўд распрáви (Вој).

заврзује језџк *изр. џуџке џодносиџи неџравду и увреде*. – Сá трéбе да си заврзујеш језџкат, свекрва си станула (Рс).

заврѣиоѣина ж замлаћивање. – У Гостушу неје имало теквѣја заврѣтине и баѣине деветине (Гос).

заврѣша несвр. *заврѣшавати*. – Гѣс ни почиња ни заврѣша без гѣзду (ВЛк).

завукује несвр. *завлачиѣи*. – Завукују се дечиштата по грмаѣити и по змијѣрницити (Гра).

завуни се свр. *сушиѣи мокар веш на себи умоѣивањем у ѣоњаве или одећу*. – Намокрѣмо се кад ни ѣвати ћиша, па се завунимо с цржлѣаци да мѣж да се осуѣшимо (Брл).

завушиѣи свр. *јако удариѣи*. – Че те завуштим да одлетиш чѣк у рекуту (ВЛк).

загадеје свр. рет. *огадиѣи*. – Загаде ми од њега и дѣго се од ручѣк (Бе).

загаздује се несвр. *ѣочѣи (брзо) сѣицаѣи*. – Почѣ се загаздује и да се сѣли пред нѣрод (Сук).

заглавља несвр. фиг. *умираѣи, биѣи унеѣи у свој гроб*. – Таја рупа ни чека сви да заглављамо некада и ми када ни дѣјде време (Зав).

заглавља расад изр. *ручно расаћивати расад*. – Када саѣимо пипѣр кажемо заглављамо пипѣр или разглављамо пипѣр (Сук).

заглавће ж мн. *краѣике мушке или женске чараѣе само од ѣојачаног сѣоѣала*. – У Пѣклешицу кажу заглавће, а у Лукању наглавће; тарлѣци су пѣ – прѣсти од наглавће (ВЛк).

загледа сѣн изр. *ѣочѣи сањаѣи*. – Јѣ тѣја нѣч загледам сѣн како смо с мѣжа нашлѣ злѣто (Км).

заглибљује се несвр. *заглибавати се (у блаѣо, у мокар снег)*. – Не мѣж да ѣдеш по ѣлицу, онѣ топѣж, че ти се заглибљују ноће (Пир).

загмура се свр. *загњуриѣи се*. – Јѣ се загмурам у водуту, ваѣам рѣбе (ВЛк).

заговѣжда несвр. *ѣочѣи ѣосѣи*. – Заговѣждали, запостѣли за Велигден (Бс).

загомѣља несвр. рет. *нагомилаѣи; ѣовећаѣи број*. – Свиње, кѣзе, ѣвце, говѣда, загомиљѣл млѣго стѣку (Дој).

загомиљѣч м *гунћало*. – Тѣ си, сѣне, загомиљѣч, само тражиш и квѣ мѣже и квѣ не мѣже, а ништа ме не помагаш (Сре).

загѣн м *ограћено месѣо за ѣвце ѣод ведрим небом*. – Јагрѣк, трлѣк или загѣн, ѣсто је; ѣвцете су надвѣр (ВЛк).

загѣни се свр. *ѣѣлодиѣи се (крава, ѣвца, коза)*. – Не мѣж се загѣни тај крава (ВРж).

заграѣска свр. фиг. *зѣицаѣи*. – Каквѣ заграѣска од мѣн (Пир).

заграште свр. *загреѣи чврѣи ѣредѣи и осѣавиѣи ѣраг на ѣему*. – Заграшталѣ детѣто шѣрпугу однадвѣр сас јексѣр (Сук).

загрѣаво ѣрати изр. *ѣромукло говориѣи*. – Болѣ га гѣушицата, (па загрѣаво ѣрати (Трњ).

загребаште несвр. *йочейи грейсйи*. – Загребаштала му ма́чка на врата и уплаши́ла га (Пир).

загребе́ свр. фиг. *йонайиши се*. – Када́ загребе́ ма́лко мо́ј му́ж, о́н се са́мо смеје́ (Држ. Пир).

загрџка несвр. песн. *йочейи йевайи грлица*. – Загрџала грџичица: ко́ј има че́рку да да́ва, не́ка у да́ва (Гњ).

загрџа́ч м мн. загрџачје *радник који обавља друго йрашење кукуруза*. – Дњџс смо били́ загрџачје́ у Манасти́рџи до́л, у́баво покарала́ мору́зата (ТД).

загрџа́чка ж *женска особа која обавља друго йрашење кукуруза*. – Има́ли смо три́ загрџа́че дњџс (Грш).

загрџка́ ж (*било који комад одеће као*) *огрџа́ч*. – Поне́си си загрџку, мо́ж йи́ша да те ува́ти (Рс).

загу́жви се свр. *йочейи гужсва, мейеж*. – Са́д кад се за́гужви, поче́ наро́д да купу́је бра́шно (Ру).

загу́ли свр. *зарозайи*. – Загули́л пантало́не, га́зи по водо́ту (Кс).

загу́ши у́во изр. *йрестйаши чуши на једно уво*. – За́гуши ми у́во, ману́ да чу́јем на ње́га (ВЛк).

загу́шљив, а, о *йромукао (глас), нейогодан за йевање*. – Й́ма загу́шљив глас, остаре́ло, а у́баво је поја́ло (Држ).

загу́шно прил. *загушљиво*. – У со́буту за́гушно, да напра́јмо про́мају ма́лко (Сук).

зада́ва ја́дове изр. *сйварайи велике бриге*. – Ста́лно ми је задава́л ја́дове, жи́вци ми попушти́ше од ње́га (Тм).

зада́ви с ре́ч изр. *збунйи чињеницама које наводи*. – За́дави ме она́ с ту́ја ре́ч и ја́ се оћу́та; она́ лъга́ла да момче́то има шко́лу (Дој).

зада́вљује несвр. фиг. *гушиши*. – Ба́гај пољ́ка, не зада́вљуј врша́чкуту (Вој).

зада́вује несвр. **1.** *давиши; гушиши*. – Ја́ сам се с ка́шу зада́вувала (Тм).
2. *наилазиши из даљине, йојављивайи се изненада на видику*. – О́блак се зада́вује, да́ј да саби́рамо сно́повети у кла́дње (Зс).

задво́јен, -а, -о трп. пр. *одвојен од целине, мало даљи од осйалих*. – У Де́бели де́л смо били́ ма́лко задво́јени од село́ (Зав).

за́дње повр́тало изр. *дрвена йолуга на разбоју којом се йовремено йоуиши, окреће и задржава задње врайишло*. – Й́ма пре́дње и за́дње повр́тало за разбо́ј (Гњ).

за́дњи кљу́ч изр. анат. *крсти са целокуйним задњим делом йшела; скочни зглоб*. – Кашџк је у за́дњи тра́п, а напре́д је колéно (Дој).

за́дњи тра́п од ко́ла изр. *задњи део зайрежних кола*. – Й́ма пре́дњи тра́п од ко́ла и за́дњи тра́п од ко́ла (Цр).

за́дњи опле́н изр. *део задњег тираја рабацкијских кола*. – Ко́ла имају прѐдњи опле́н и за́дњи опле́н (Ру).

за́дњо колéно изр. анат. *колéно на задњој ноzi*. – Ударил крáвуту у за́дњо колéно (ТД).

задолéје свр. *учини́ти неї́равду, нане́ити зло*. – Како́ си, свекрво, задолéла с ба́бу, тека́ че и ја́ с те́бе (Гњ).

задомачи́ни се свр. *оже́ни́ти се; њоси́а́ти ваљан домаћин*. – Још не́је задомачи́нен, ско́ро му башта́ умрél (Б – ГК, Бла).

задр́жује несвр. *задр́жавати*. – Да́ – те не задр́жујем, ти́ имаш ра́боту (Пет).

заду́вује несвр. *раси́љивати*. – Не́мам зу́би, па не мо́гу да заду́вујем огъ́њат (ВЈ).

заду́жава несвр. *заду́живати*. – Си́нат ме заду́жава, не зна́је ко́лко тро́ши, а ја́ му пла́чам ду́гове, срамота́ од на́род (ВСв).

задуру́чи се свр. *њої́руди́ти се, њредузе́и њої́ребне мере*. – Они́ че се задуру́че, че се зау́зну да се завр́ши та́ја ра́бота (Зав – Дл).

заду́ша несвр. *гуши́ти*. – Заду́ша ме чу́рат, не мо́гу да ди́шем (МЛк).

зађуран, -рна, -рно *заїуши́ен; нерадан*. – Стану́л зађуран, па када́ слéзне од поја́ту како да је ме́чка слéзла (Дој).

зађурно прил. *заїуши́ено; нечисі́о*. – Да не бу́де зађурно у поја́ту, редóвно метéмо, чи́стимо (ТД).

за́ек м зоол. мн. зајџици. – Ка́жемо за́ек за једно́, и ка́жемо за́џици за по́више, а кад је мла́до ка́жемо зајџе́нце (Ру).

закма́вује несвр. *жми́ркаји; њочиња́и дремаји*. – Ја́ почé да закма́вујем, прі́спа ми се (Јал. Вој).

засивти́ра свр. *заїуши зифі́ом; добро замазаји да нема луфі́а*. – У како́ га сивти́рал с ма́лтер, замаза́л га и засивти́рал га (Зс).

засі́ра несвр. *засираји*. – Ми́ смо од ти засира́ли, пазі́ли смо да се не дру́жимо с њи (Рг).

заср́тује се несвр. *загледаваји се; буљи́ти*. – Он се почé заср́тује у мене, о́че да і́де с мене (Сук. Пир).

засџ́дни свр. *њреграді́и; заївори́и њрої́ок*. – Ниша́ва че се засџ́дни ко́лко му је она́ ло́ше рекла́ (Б – Кђ, Пир).

засві́је свр. *заузви́и, зарозаји (рукаве, чараје, ногавице на њани́алонама)*. – Зазві́л бе́ше рукавé, плава́ кошу́ља подвї́јена, момче́ као сли́ка (Орљ).

заслéје свр. *њасі́и у невољу; оболеји*. – Ни једна́ ми че́рка не́је заслéла и ни једна́ ми не́је роди́ла ша́шаво (Пк).

засно́вује се несвр. *зноји́ти се*. – Засно́вујем се кад се мло́го облечéм, па ме после увáти ве́тар (Сук).

засо́ри свр. *њочейи зреји*. – Житáта зазорі́ла ве́ч, ско́ро че жњéмо (Гра).

зазубица ж *нейожељна њромена на вилицу (код коња, овце)*. – Зазубица се јави на стару овцу там куде нема зуб, и одрежем то (ТД).

зајац м зоол. *зец*. – И(з) – жито излеті зајац и он окне зајац колко га глас држи, и крстише и Зајаци (ТД).

зајерђенчује се несвр. **1.** *ѡосѡјајѡи момак*. – Кад – се зајерђенчува, па ме стара момчетија ударіше што њим у оро не правим место (Д – ВО, Пир). **2.** *ѡочѡи се ѡравиѡи јак, уобразиѡи се*. – Поче се синат зајерђенчује и ману да ме слүша (Чин).

зајечи ћисељаќ м бот. *мали кисељаќ Rumex acetosella*. – Зајечи ћисељаќ, мало у грмићи расте, у сењаќ не (Ру).

зајтиница ж *ѡосуда за зејѡин у виду флаше*. – Имали смо посебно зајтиницу, у њу смо држали зајтин (Пир).

зајтиња́в, -а, -о **1.** *који је зајрља́н зејѡином*. – Рућете ми, тетко, зејтиња́ве, не мој се рукујем с тебе (Држ). **2.** *који је боје зејѡина*. – Облeкла блүзу зајтиња́ву, исту ко шамијата што во – је (Пир).

зајтиња́вка шамија изр. *марама боје зејѡина*. – Моја баба носеше зајтинљиву шамију (ВЈ).

зајушује се несвр. *не оѡицаѡи ѡекућа вода*. – Там се набрало шљамак и зајушује се водата (ПРж).

закѡи́анчи га изр. *добииѡи зајвор*. – Закатанчило га, три – дни понадвор не иде (Држ. Трњ).

закáчи срáм на капи́ју изр. *не моћи сакриѡи бруку од јавносѡи*. – Са, сине, закачи́мо срáмат на капи́ју (Пир).

закачóтина ж *расѡрава; нераицишићени имовинско – ѡравни односи*. – Богóмир и Јордан си имају ододавна некакву закачóтину окол óвце (Вој).

закáчуше ж мн. **1.** *закачке за оѡанке кроз које се ѡровлачи узица*. – На правим си од кожуту закáчуше за свинсчи опњци (Пк). **2.** *обредне радње*. – Закáчуше има млого за тија обичаји, али и ја не знам како трeбе (Соп).

заквó прил. *зашиѡо, због чега*. – Заквó је жмáло тóлће гóдине (Сук).

заковрчи свр. *зарозаѡи*. – Заковрчим си рукави до лáктове кадá перем (Б – Кмб, Кс).

закокршује га изр. *говориѡи оѡмено, градски*. – Почел да га закокршује, станул голем господин (Вој).

заклóй. **У заклóп /на заклóп** изр. *ѡод кључем; закључано*. – Ја све у заклóп живим од њега, он ме мој цeпне зачáс (Зав).

закља́ќа свр. *зајрљаѡи жиѡиќом масом*. – Куде си текá закљаќал панталóнете (Рс. Гњ).

закон м 1. *поштовање обичаја*. – Чорáпе на рóгове за волóве на свáдбу, тој се врши тија закон (Зс). **2.** *ред; морална начела*. – Ѐмаш закóн у главúту, управљај се (Гос).

закосичено прил. *искоса*. – Забóјник се набије закосичено у гривну да мóже да стéгне косú (Зс).

закрáљи свр. *поставиши за краља*. – Закрaљише Пётра, синатóга, а óн јóш дете (Сук).

закрéне (се) свр. **1.** *заокренуши (се)*. – Закрéни колáта мáлко на лéвуту страну да бúде пóзгодно за товарéње (МЛк). **2.** *обрнуши (се)*. – Само једампúт úради онóј, па се закрену и заспа (Зав).

закрívи несвр. *почеши храмаши*. – Шáп, кад овцá закрívи, не лéчи се лýко (Мр). Нéкоја свиња ако закрívи, кáжемо шáп наишýл (Мр).

заламéје свр. рет. *излаиеши*. – Остарéло, заламéло, не мóж се разбёреш с нýга (ДД).

закрívли свр. фиг. *захвашиши површину, просипор (радна група)*. – Óсам чёрће закрívле óсам рéда на нýву (Сук).

закркóја м *гунђало*. – Женáта ми, онá је голém закркóја, утрнé ми главá од нýу (Цр). Немóј да си закркóја, промýсли да – ли сам јá крív или тí (Пн).

закрми свр. *даши, према обреду, посебну храну младенцима*. – На невéсту и на младожењу, текáв је óбичај, даде се нéшто да поједú заједно (Јел).

закрпи свр. фиг. *уилесиши и повезаши сшабљике усева*. – Лýскавка црвенó цвётí, укачи се на жíто па га закрпи одозгóре (Гос).

закукúљи свр. *(јакó) савиши врх шиласиог предмета*. – Ѐбаво закукúљи жíцуту да мóж да ђу закачиш (Чин. Јал).

закукúљи се свр. *јакó се савиши*. – Орýл мóже да жívи сто – гóдине, али му се кљуницата закукúљи на крај и не мóж да се рáни (Сук).

закукúљи – замумúљи изр. *збунити саговорника намерно нејасним ишињањима или нејасним одговорима*. – Каквó да ме пíta, не знáм каквó пíta, а текá ми и одговáра кадá га јá питúјем, све нéкако закукúљи – замумúљи (БЧ. ПРж).

залéби свр. *омогушити некое да дође до сшалне и сигурне зараде*. – Онá га зáлеби, а óн ђу после óстави (ВС).

залeжí свр. *почеши боловаши; одлежаши, преболеши*. – Залeжáла је од Божич и јóш је бóлна (МСв). Залeжáл сам рáно мáле богíње (Бер).

залéжује несвр. *(често) боловаши*. – Сáма да је залéжувала, јá не знáм, несýм чула (ЦД).

залетí свр. фиг. *ушасиши у неврилику*. – Самó ни рабóтимо док друђи одмáрају; или смо залетéли или смо будáле (Пл).

залéти се свр. *почеши леши*. – Кад се залéти, па седíмо до срéд нóч; напрáјмо седéнђу у град и цéлу нóч си причáмо (Д – Гу, Пир. ВРж).

зализује (се) несвр. **1.** *лизаџи своју длаку (говече); лизаџи длаку свог младунца.* – Штом се нече зализује говедо или је слнчосало или насэбло (ТД). Погледе како крвата зализује телэто (Сре). **2.** *фиг. квасиџи и чешљаџи уназад љрамен косе на челу;* уп. залисује (се). – Како се зомомчи, по цел дџн се зализује пред огледалото како телэ (Држ. Трњ).

заликав, -а, -о *који има белег на лицу; ружан.* – Заликаво девојчето, не допада ми се (Гос).

залимава се несвр. *забављаџи се нечим у доколици.* – Залимавам се док пасэм овце, правим шарене тојађе (ТД).

залисује (се) несвр. в. зализује (се) (2). – Момчето се сваџи дџн залисује пред огледалото (Вој).

заложан, -жна, -жно *вредан; љредузимљив.* – Несу дџншња деца заложна за роботу, не работи њим се (Рс).

заломи се свр. *љасџи у део; случајно се десииџи.* – Нема субота, нема недеља, како ни се заломи текá работимо (Пл).

заломоти (се) свр. *разгаламиџи се.* – Ми се заломотимо и несмо га чули када је тражил да му помогнемо (Рг).

залудеје свр. *љолудеџи; иџи као омамљен.* – Две ноци су залудели, траже га, рову, мирку немају (Зав).

залудница ж **1.** *бесљослена женска особа.* – Ви сте залуднице, немате другу роботу него да исмејавате једнога – другога (НМл). **2.** *игра.* – Манете теја залуднице, деца, ајде на роботу (Об. Д – Ж, Пир).

залутује свр. **1.** *љовремено луџаџи; губииџи љуџи.* – Два – пути сам залутувал у голему маглу (ВЛк); Све урасло, а ја несэм скоро мињувала по теја потеће, па се са дешава да залутујем (Пк). **2.** *изр. залутује с памет љовремено губииџи љамћење; љовремено губииџи разум.* – Почела бабата да залутује с памет (Пс. Бла).

залучи свр. *засолиџи и налиџи сирђе и зејџин у салаџу.* – Салата се залучи са – сол, зајтин и оцџт (Пир).

залапавеје свр. рет. *лоше омазаџи (зграду) блаџом.* – Залапавеје га тија каљштар како било а траже да му платиш ко на мајстора (Гњ).

залисбиље м бот. *љоџино љрасе.* – Залисбиље пушта црвенá зрнца; она су за од чуму, за од болку, од зло да не улэзне у кућу (ТД. К – Ћу, Пир).

залупен, -а, -о *својеглав; уврнуџи.* – Он је залупен човек, нечу с њег да се дружим да ме не пцује (Гос).

залутује несвр. *одаје (благо) љуџи укус.* – Шушпата малко залутује, отвара апетит (Пир).

замán. Који је замán изр. **1.** *које је време.* – Погледам у будилникат да знам који је замán, да – ли је време да га будим (Цер). **2.** *касно је.* – Који је замán, а он га још нема, млого се забави (Мр. Вој).

замáсли свр. *заїрљаїи.* – Носи замáслену кошуљу, нема кој да њој у опере (ВЛк).

замáчи се свр. *їочейїи їорођај (мачка).* – Мáчка се замáчила тám (Пн).

замáчка свр. рет. *окречїи.* – Он ўзне и замáчка това мéсто, закречи га (Пок).

замацијóше свр. *омађијаїи.* – Женáта га замацијосáла и ванула га за нóс па га вóди (Зав).

замéра несвр. *гађаїи (човека, брава).* – Замéра ћу с кáмење (Јал. Пл).

замéри (се) свр. *бацїи се (на човека, брава).* – Замéри се с кáмик, замáлко да ме погоди у главу тáја рђа (Сук). Замéри га с дрво, с кáмик, с квó му дóјде дó – руће, óче да га уништи (ВС).

зáмерно прил. *увредљиво; недосїојно.* – При нас је зáмерно да Српкиња ўзне Цїганина (Бла).

замéсїи свр. *добро їосїавиїи.* – Замéстим нóгу да (мóгу да) подїгнем тéрет (ТД).

замéї м *наїоран рад како би се нешїо завршило.* – Трнтувáл му, замéт му правїл, млого му настóвувал (Гос). Че ти направим, това ми је од замéт, нема пáре да ми дáваш (Пет. ВЈ).

замéї м **1.** *исїусї за сїоку їоред їојаїе, обор.* – Замéт или обóр, їсто је: оградено, тám искáрамо стóку, а їма и пóрта на замéт (Дој). **2.** *їривремена колиба на їашињаку у коју се склања сїадо од неїогоде.* – Направимо замéт за стóку, посебно колибу за овчáра, и после искáрамо стóку там у плáнину (Рос).

замейáрник м *исїусї за сїадо исїред їојаїе, обор.* – Заметáрник је испред појáту, а јегрék је кудé óвце лежý на отворено (Гос).

зáмейно прил. *необично.* – Очїла, дóјде зáметно да се кáже, нáши стáри су ћи окáли ћóравци (Пир).

замирýје се свр. *умириїи се (сїадо).* – У, амá се па ўбаво замирувáше овцéте (Пок).

замїца несвр. *удаљаваїи се (їролазећи).* – Јá му óкам да се врне, али он замїца и не обрча се (Тм).

замишљава несвр. *замишљаїи; їланираїи.* – Нїкад несэм замишљавáл злó, а помагáл сам нáрод (ДД).

замóмчује се несвр. *їосїајаїи момак; їочейїи се їонашаїи као момак.* – Почéло се замóмчује детéто, залїсује се веч (Сук, Чин).

заморáва несвр. *замарайїи.* – Заморáвам срце кад їдем нагóр (Пл. Сре).

замрзне се свр. *йочейи се мрзейи*. – Замрзли се млого, несú тели да се вíде (Пк).

замрзје свр. *йочейи губийи вољу за рад*. – Млого ме нешта замрзејало, не знам да ли че ме вáча грипат (Брц).

замузује се несвр. фиг. *говорийи недолочно, замлаћивайи се*. – Оно се занóси по жéне и прича оно што – му не доликује; глúпава рéч, ама је тáчно текá (Б – Км, Пир).

зámук м *болесий оваца; болесий јагњади*. – Зámук ватíл јáгње, не мóже да óди (Д – Ву, Гњ).

замуљен, -а, -о трп. пр. *ћакнуий*. – Тí си замуљен, ко да те мúтна водá валбáла (Км).

замутује несвр. *замућивайи*. – Деда – Лéка је правíл млечник од млекó којé замутује с брашно (Ш).

замучи га (нешто) изр. *нека невидљива сила (бог; йорушена свейиња йод земљом) йера некога да учини нешйо велико за веру и народ*. – Нешто у замучíло, у сьн у доодíла света – Пётка (Бз).

занђија ж *део ашова који олакшава гажење йри риљању*. – Дáде ми ашóв без занђију па сам с њéга риљáла (Пн).

занéмује несвр. **1.** *йочейи се браниийи ћуйањем од йрийиска околине*. – Какó старéјемо почиáмо да занéмујемо, више нíкому несмó пóтребни (ДД). **2.** *найерайи некога да ћуийи*. – Че дóјде врéме да дóјду на нáшу вéру, па после њи че занéмују њíна децá (Гњ).

занесóја м *особа која йрелази границе йрестйојносийи, бесрамник*. – Он је голéм занесóја, пазí се да те не обрúка пред нáрод (Јал. Сук).

занóсује несвр. **1.** *йомерайи у сйрану*. – Занóсујемо мáлко колáта да мóж да улéзну на капијуту (Сук). **2.** *йочињаийи носийи (нову одећу, обућу)*. – Немóј си занóсујеш нóвете панталóне, нéче да мóж скóро да ти кúпимо друђе (При). Немóј си занóсујеш тéја дрéје, онé су ти за дóбар дьн, за у нáрод ка пóјдеш (Вој). **3.** фиг. *храмайи*. – Девóјчето крívи, занóсује на једнú стрáну (Гра). **4.** фиг. *говорийи недолочно (неразумно, скаредно)*. – Тí мáлко занóсујеш у оратúту, па несí дóбар ни за гóста ни за домаћíна (Држ).

заоблáчи несвр. **1.** мет. *наоблачийи се (време)*. – Врeмéто а пригрéје а (се) заоблáчи; ка добрó ка лóше, не íде нíкако (ВС). **2.** *йочейи облачийи йрви йуий (одећу, обућу)*. – Ако нóвото заоблечéте и оно че се сцéпи (ПРж).

заóкује несвр. *йовремено грдийи громким гласом*. – Само заóкује по децáта, по сíнатoга нáјвише (Бер).

зайавља несвр. *давайи малoј беби йрви гуйљај воде; йовремено найајайи*. – Јá сам запављáла унúчетата с вóду, да њим је блáга водá (Сук, Чин).

запа́вљује несвр. *дава̀ти бебама њрви гу̀иљај воде*. – Ја сам ви тетка и свити сам ви запавља́ла с во́ду (Вој).

запа́ли му гла́ву изр. *изазва̀ти немир, бригу, сањарење, фана̀тизам*. – Запалил му је гла́ву с то́ва; ма́ну да учи, о́че да иде у А́мерику (Зав).

за̀и́али се свр. фиг. *добѝти за̀и́аљење (сѝадо)*. – Запалиле се овцете па и покára у дебелу ладови́ну (ТД).

запа́љује се несвр. **1.** *доби́јати за̀и́аљење; њрѐи́ерано се загрева̀ти (сѝо-ка)*. – Под ба̀бицу ка́да је сто́ка, она́ има су̀шину и не запа́љује се (ТД). **2.** *дражѝти се (жена)*. – Кво́ да ме потка́рује ка ми га не́ма му́жат; зашто́ само да се запа́љујем (Зав).

запа́мчује несвр. рет. *ѝам̀ишѝти; за̀ам̀ива̀ти*. – Ја сам од ба́бу запа́мчува-ла тој (П – Пж, Орљ).

запа́тује несвр. *одга̀јати и умножава̀ти (сѝоку, расу, усеве)*. – Однесу́ коко́шће јастреби, па по́ново запа́тујемо домазлѝк (Зс).

запе́вљује несвр. *ѝевушѝти; ѝовремено ѝева̀ти*. – Он и тој запе́вљује, чу́л не́где (Цер).

запе́кљује ја́гне изр. *везива̀ти заклано јагње у колу̀и и ѝако га ѝећи*. – У́зни пекљу́ што се запе́кљује ја́гне (Кр. Рс. Пир).

запе́рес, -та, -о *који има шару у виду ѝраке*. – Пе́роша је белá коза́, а има не́где црно́ као ша́чка или тра́ка, запе́реста, ша́рката иде у́страну (СГл).

за̀и́ече́ се изр. *не мо̀ћи родѝти (жена)*. – Моја́ ма́јћа се запе́кла и бра́та ми је роди́ла после петна́јес го́дине по ме́не (Бе).

запљако́тина ж *недолична реч; о̀исцена реч*. – Пија́ни, запљако́тине при́чају (Рг).

запље́вљуше, -а, -о трп. пр. *који се чудно ѝонаша; који је неѝого-дан за сарадњу и договор; ѝакну̀и; ѝврдоглав*. – Ѐма јед́н Заво́јац та́мо запље́вљуше, о́чу да ка́жем недока́зан; зацепастѝло не мо́ж га вр́неш (Пок).

запље́вљуши са – жи́то изр. обич. *ба̀цѝти из сѝа зрневље ѝшенице ѝреко глава учесника (лѝиѝа, додола)*. – Че́кају низ село́ же́не са – сѝто, сва́ка са – жи́то ни запље́вљуши (Гос).

запље́вљује несвр. *за̀и́љувава̀ти оне који су о̀и́кривени у игри жмурке*. – Ку́тавушка, сви да жму́; о́п – закло́п изо́ка кој пр́ви дотрчи́, запље́вљују се деца́ (Ор). Играмо се, запље́вљујемо се (Пет).

за́пне грѝ́чка изр. *сѝезање у грудима у виду грудве*. – За де́цата ми му́ка; ту́ка ми се грѝ́чка за́пне у грудѝти, душá не́че да проо́ди (Зав).

запооди́л си изр. рет. *на умору је*. – Запооди́ла си ба̀бичката, днѝс – ју́тре че вој се зби́рамо (Гњ).

запо́слује се несвр. *ѝрихва̀ишѝти се ѝосла (у ѝредузе́ћу, усѝанови)*. – Му́ж не́че да се запо́слује, а не́мамо ле́б да једе́мо (Дој).

зарíне свр. рет. *обави́ти друго њрашење кукуруза код кога се сваки стíрук огрће земљом*. – Онí први зарíну морúзу, први дóжњу, у све су први (Тм).

зарóг м геогр. *рíи; њеснац*. – Тамо је зарóг, дóјде на лáк и не мóж натáм да идеш (ВЛк).

зарúжи несвр. *њоче́ти грди́ти, њрекорева́ти*. – Кад се забáви úвечер, ако га зарúжим óн ме óдма псу́је (ТД. Ру).

засá прил. засад, *до сада*. – Довéдо снау́ и засá је добрó (Пн. Вој).

засвáдбује несвр. *њочиња́ти свадбене свечанос́ти*. – Че га засвáдбују, отишли́ на купува́ње у гра́д (ПРж).

зáсвет прил. *никако*. – Длбóк му кóрен, зáсвет се не скубé ни да се крши (ТД).

засви́ђа се свр. *доњас́ти се*. – Тóва ми се млóго засвиђáло, че га купу́јем (Јел).

засéдне свр. **1.** *сес́ти исњред некога и њако га омења́ти (да једе, њрича, ради)*. – Де се мáлко помéри, засéдал си чича – Рáду (Трњ). **2.** *фиг. ос́тањти на залихи*. – Њего́вете пáре засéдоше, несмó и троши́ли (Зав).

засéре капи́ју изр. *уне́ти немир у дом у ко́ји је дошла (невес́та)*. – За мéсец – двá невестата зáсра капи́ју (Ста).

заси́пљив, -а, -о *ко́ји има гушење, ас́тмањичан*. – Заси́пљив, íма áсму (Рс).

заси́ра несвр. *балега́ти*. – Че одв́штим гла́ву на коко́шку да ми не заси́ра íжуту (ВЛк).

заси́тни пáре изр. *размени́ти веђу новчаницу за ма́ње*. – Заси́тни ми иљада́ркуту на – по стó дíнара (ТД).

заси́тује се несвр. *заси́жива́ти се*. – Тíја ка сéдне у чужду ку́ћу уз трпéзу, не заси́тује се (Кп).

заслепáви свр. *заслењи́ти*. – Заслепáви нéшта човéка и óн не вíди кадá че погрéши (ВЛк).

заслéшче се несвр. *задиха́ти се*. – Нес́м се заслешчáла што излéзо (Рс).

заслúтује несвр. *онесвешћава́ти (јаким ударцем)*. – Не бíје га ко се дете бíје, него га заслúтује (Чин, Вој).

засóчи свр. *захвањи́ти (буњица, мањица реке)*. – Водáта га засóчи, увáти га и однесé га (ТД).

застáвује несвр. *сиаја́ти ма́ње делове у целину*. – Застáвујем после полéте и прáвим црђе од њи (Гра).

засњ́áне свр. *фиг. 1. заос́тањти (у развоју, нањрењку)*. – Глúпав, застáл, нéје се мешáл с нáрод (МЛк). **2. ос́тањти нежења; ос́тањти уседелица. – Бíл му брáт застáл, нежењен (При). Она́ је застáла дево́ђа, нежењена (Вој).**

засњ́áњује несвр. *засњаја́ти*. – Застáњује ми зáлокат у гúшту (Сук).

застура се несвр. *почеџи скидаџи одећу; почеџи се преоблачиџи*. – Ја се застура да се соблечем, а таја ала улезе и зграби ме (Соп).

засуди свр. *пужџиџи; почеџи парницу*. – Засуди ме једн да има право на једну моју њиву (Сре).

затавује се несвр. **1.** *повремено се гушиџи (од џлача, кашља, болесџи, дима)*. – Кад – год се бабичката закашље, затавује се, дотрајало веч (Пир. Вој). **2.** *фиг. зацењиваџи се од смеха*. – Кад минем пред њину капију, свете што су там насedale почну да се затавују, шегују ми се (Пет, Вој).

затавушка ж *гушење, асџма*. – Џмам затавушку, а од њу је моја мајћа умрела (Пир).

затврдне свр. *засџиџи (оброк)*. – Ако нема манца да ти затврдне, џсто је како да неси доручкувал (Дој).

затврдње свр. *посџаџи џврд*. – Кад је овца подударена, затврдње вџме и млеко се сасџри унутра (ТД).

затезало с *канаџ и клин на џкачком разбоју којим враџило заџеже, оџиње и учвршћује*. – За чуљу је кросно, а за разбој затезало (Зс).

затискач м *заџушач (од џлуџе, окласка, убијеног лиџи)*. – Не остављај балонат без затискач да се не вуќне змија у млекото (Вој).

заткавалник м *понуде које наручилац донесе џлимаркама када почињу џкање*. – Она, добра жена и гздерица голема, донесе ни најубав заткавалник (Пир).

затлцне се свр. *посџавиџи (као случајно) глџо џџиње*. – Затлцну се па џу пита како вој је свекрвата са – здравје, а она ме џмаршира, виде да сам начула какво с њу рабџти (Држ).

затока ж геогр. *рукавац на реци*. – Там џма затока на Јерму и там смо се купали (Д – ГД, Пир).

затонак м рет. геогр. *крај, бочни део који шџрчи*. – Затонак је наше село, крај, краќ (Ор).

затравен, – а, – о трп. пр. *засејан џравом; заџрављен*. – Окол кућуту затравено, зелено, да џма куде деца да се џграју (ПРж).

затре свр. *саџрџи, униџиџи*. – Муж пијаница, ленчуга, коцкар, затър џу начисто, умре млада жена (ВСв).

затрџса пџсму изр. *преџериџи гласом џри џевању сџаринских џесама*. – Лужничане ка поју, затрџсају пџсму, затрџсају глас (Км). Кад поје, затрџса пџсмуту (СГл).

затърни свр. *фиг. обмануџи*. – Тџли да га затърне, да не мџж да најде водуту, да се испати за воду (Зс).

заусти свр. *їриїремийи се рећи їа одусїайи*. – Заусти да кажем, али не смеја (Гњ).

зацепїасїи свр. пеј. *їоћи насумице їречицом (їреко усева, оранице, мочваре, їрњака, јаруга) не водећи рачуна ни о себи ни о шїїейи*. – Зацепастїли ловције преко житата, їма млого покварен наро̀д (Пет. Сук).

зацепачен, -а, -о трп. пр. *својеглав, нейогодан за сарадњу*. – То̀ва је зацепачено (створене), ло̀ш човек (Дој).

зацепљак м пеј. **1.** *својеглава особа*. – Тија ка зацепи не мџ га врнеш (Пет). **2.** *особа која нема осећај за меру (уїушїа се у расїраве без чињеница; їрейире се, свађа се; изражава се скаредно)*. – Ти си бил голем зацепљак, їсмеши женете (При. Пет).

зацџпен, -а, -о трп. пр. *заљубљен*. – Ја несџм била у нїкога зацџпена (Гњ).

зацрви се свр. *добийи румену боју*. – Ка̀д се зацрве кришће под вршник па рскају у зуби, то̀ва најволим (Јел).

зацвџтї свр. *їочейи цвейїайи*. – Лопен зацвџтї (прво) одоздоле (Гос).

зачавен, -а, -о трп. пр. *који гледа расејано; који гледа лево десно*. – Оди ко зачавен, ћевлија рано одјутро (Пир).

заче́пци м мн. *оїкинуїи или їреломљени врхови бокора из корена или сїабла (на кукурузу, сунцокреїу, виновој лози, їарадајзу)*. – Донесо за козуту заче́пци од ћижете (Вој).

зачїстује несвр. *їрочишїавайи (їролаз, їок воде, канал)*. – Зачїстујем ва̀дуту, по̀брже водата да мињује (Пет).

зачоврка рупу изр. *издубийи малу рупу*. – Зачовркам рупу колко да мџе да се закачи по̀ртицата (Зав).

зачуд ми је изр. *чуди ме*. – Мен ми је зачуд што је текá (Влк).

зачурка свр. фиг. *измешайи; замесийи*. – На нџвїти зачурка мálко кравáј и опече́ га (Гос).

зачушка 1. несвр. *їочейи гурайи*. – Какџ зачушкамо колата насáд, она̀ ни се измькнуже їз – руће и кре́нуше нис – па̀ди́ну (Пок). **2.** свр. *одгурнуїи; угурайи*. – Смькнужа се до креветџт, умрела са̀ма; зачушкаше, закопаше, гото̀во (Ос).

зашамутује несвр. *одузимайи свесї*. – Ту̀ва го̀ре нешто зашамутује у Ку̀клу кој ми́не преко но́ч (ЦД).

зашарабасти свр. *кренуїи мимо (їуїа, їравца; їравила їонашања)*. – Ти си млого зашарабастїл, отишџл си ў – страну; че напрајш големо́ карáње (Држ). А̀рне зашарабастїла, не мџ ћу врну (Вој).

зашашавеје свр. *изгубийи разум*. – Па̀метна женá, ама зашашаве́ од голему́ муку (Гњ. Пир).

зашашáвује свр. *ошамућиваџи*. – Грѣјаната ређија по зашашáвује, него лáдна кадá је (Сук. Сре). Бије га дýшмансћи, зашáшавује га (Км. Бер).

зашáшне свр. шалъ. *намерно се ѿонашаџи као ћакнуџи*. – Свѣ смо волѣли кадá се он зашáшне, úбаво прáвеше смѣј (Рс).

зашѣлђа свр. *учиниџи шиљасџим*. – Мајсторат ми зáшилђа опњцити да су úбави (Брл).

зашлђскује несвр. *џрскаџи, обливаџи (шечносџи)*. – Кр́кавче испод сáм дýлич йма нѣско рýпу, да те водáта не зашлђскује кад пѣјеш (Брл).

зашпáрује несвр. *шидедеџи*. – Зашпáрујем све, мóрам да ймам ка дóјде човѣк (Зав).

зашшурѣје свр. *излаѣџи*. – Од големѣ брѣје сам заштурѣла, не знам кудѣ да се дѣнем (Јал. Км).

заштýца несвр. *џочѣџи шиџуцаџи*. – Заштýца нѣколко пýти; óдма му дáдо-мо водѣцу да пѣне (Гос).

зашугавѣје свр. **1.** *добииџи шугу*. – Девóјчето зашугавѣло, че ми кáжеш како да га олѣчим (Сре). **2.** фиг. *оболеџи; џочѣџи кржлђџи*. – Цвѣћето ти зашугавѣло, не пѣстујеш га како трѣбе (Вој). **3.** фиг. *џрѣѣџи од намѣлђивца*. – Зашугавѣмо од њѣга и сá се не мóже курталишѣмо (Вој).

зашл́ човѣк изр. *нема му више џомоћи*. – Зашл́ човѣк, уватѣла га страшната бóлка, не мóже га спáсе (Брл).

зáрга несвр. пеј. *силовиџо се усмериџи*. – Кудѣ си заьргáл; тáм се главá гýби (Гос).

зáржѣ коњ изр. *огласиџи се каракѣерисџичним рзањем (коњ)*. – Зáржѣ коњ и стáну на сáгње нóје (Пк).

збабýши се свр. *џочѣџи личиџи на (ружну и немоћну) бабу*. – Неје се збабушила ко мѣне, још úбава и здрава (Кс).

збáда несвр. *сѣјаџи врховима (сноџове, кочеве, моџке) џод косим углом*. – Збáдамо снóпје у крстѣне: у петѣне пѣт, у десетѣне дѣсет и у клáдње двáјес и јед́н снóп (Мр).

збѣра несвр. **1.** *сакуѣлђџи*. – Сабѣра се разнѣсено, а неразнѣсено се збѣра (Цр). **2.** изр. **збѣра кáјмакат узимаџи од нечега најбоље, највредније**. – Он тѣпа тупáнат, а они збѣрају кáјмакат (Цр).

збодѣ се свр. *сѣџиџи врховима*. – Урѣже се па се заковѣ или се рóгови збодý кадá се прáви кошáра на копрúљи (ТД). Кад прáвимо кошáру па се збодý капрúљи као сóје (Дој). Збодý се двѣ остро́ге, па се одозгó вѣже жѣца, па преко тóј опанцáк (Зс).

збóрњак м *џогача џлеѣеница за огледе и свадбу украшена јáбукама*. – Сабóрњак или збóрњак је плетеница за óгледи и свадбу, украсена с јáбалђе (Пир).

збрбóри се свр. *уврну̀ти се лишће од жеге или суше*. – Збрборила се шума-та на пиперат од голему́ жегу (Дој).

збр́ка се несвр. **1.** *йомес̀ти се, збунѝти се*. – Какó ја бубну на вратáта, они́ се збркаше (Дој). **2.** **збр́ка д́иру** изр. *збунѝти се, йомес̀ти се од с̀йраха; уйá-с̀ти у кло̀йку*. – Збркала сам д́иру, сá че ме увáте у кра́цу (Бла).

збу́ба свр. *(брзо и) лоше най̀равѝти*. – Збубáл си га, лóше си га направил (Пс, Бла).

звездáн м бот. *башѝенско цвеће са великим главицама на рачвама*. – Звездáн има рáзне бóје (Ш).

звездáнка ж бот. *башѝенско цвеће са йлавим или розе главичас̀тим цве-тшовима*. – У градину смо на једн кра́ј садили боси́љак, големо цвеће, стрáтор, лúди стрáтор, звездáнку, кади́ицу, сítно и крупно стамбóлче (Зс).

звизь́ц м млад ован од једне и йо године йред йрви йри́ус̀ти. – Звизь́ц је ов́н од гóдину до гóдину и половина, пред пр́ву маторину (Дој. Јел).

звóно ж мн. *црквено звоно; мање звоно*. – Ймамо две – звóне: једну́ за ђаци, малу́ту, а дру́гу за мрлó (Ру).

звóнчић м бот. *ђурђевак*. – Насадила сам звóнчић, млóго во́лим тóва цвеће (Нш).

звóнчичи м мн. бот. *дивљи ђурђевак*. – По нáше ливáде расту́ звóнчичи, дивлји ђурђевак (К – ББ, Ш).

звь́нџ м мн. звóнци *звоно које носи брав, меденица*. – Купи́ си звь́нџ за мојé стадо (Пн).

згáца несвр. фиг. *йравѝлно изговарáти*. – Не́је убаво згацáл у орáту, па смо му се смејáли (Пк).

згло́б м *издубљено лежиш̀те за с̀тубац (4) на зай̀режним колима или саоницама*. – Сльпь́ц на кóла или сáне тóри се с дéбљи кра́ј у згло́б (Зс).

згов́њи свр. вулг. *(са муком и лоше) завриш̀ти неки йосао*. – Зговњи́ некак-во једење на брзину, па óдма отидóмо на дру́гу рáботу (Пет. НМл).

згóдначьк, -чка, -чко *леиушкас̀ти*. – Згóдначћи и óн и она́, нашли́ се, тамьн на пáр (Зав. Рс).

згáцује несвр. *градит̀ти*. – Решíмо да згáцујемо кúћу, па смо згáцували не́колко гóдине (Зав).

згáшче свр. *изгрей̀с̀ти; унаказѝти (се) гребáњем*. – Јá вану́ кúчкуту зá – гушу да ме не згáшче (ВЛк).

згрóзи свр. *изгрдит̀ти, набрука̀ти йреко мере*. – Брукá га, брука́ пред нáрод, згрóзи га (Дој).

згрома́ди се свр. *окуй̀ти се одједном на гомилу*. – Јá, мláда неvéста, óчу да удáрим младожéњу, али мýжје се згрома́де, не дáву (Гос).

згроња се свр. *родитији превише, окитији се плодовима (воћка)*. – Згроњаљ се лимон (Д – Пш, Чин).

згроше се свр. *расијасији се (при удару о шле)*. – Цак кад падне од високо он се згроше, распадне се, та човек ли (Пл, Пир).

згруа се свр. **1.** *јак се повредији при паду, згруваји се*. – Имал удес и све је згруан (Пс). **2.** *згрушаји се*. – Млекото се згруало, пресекло, на грудвице дојде (Мр).

згубена работа изр. *лоше урађен посао; лоше испланиран шок догађаја*. – Згубена работа, не испадне како смо тели (Кс).

згруппи се свр. *придружитији се групи; организоватији групи*. – Згруппимо се па појемо сви заједно (Ос).

згрчен, -а, -о трп. пр. *склуичан*. – Јагнето болно, згрчено на клувче (Зс).

згубљоше се свр. *исаји (од умора, болести)*. – Љуљћу врљам, згубљошем се на кревет и одма вечерујем (Рс).

згдичка се свр. *ујуститији се у инитимне односе*. – Тамо има козарé, овчарé, згдичкају се; че најде мачкатаго по горуту (Гос).

здеси свр. *деситији се*. – Здесило се, на пијано је децата прајил (Зав).

здрава здравјана изр. *сасвим здрава, сјамена*. – Здрава здравјана вурња, с убаве латинске цигле пражена (Д – ТО, Пир).

здравује се несвр. *поздрављатији се (на свадби)*. – Дојдоше за невесту, здравујемо се, шалимо се, појемо (Зав).

здрнка свр. рет. фиг. *завечатији коирљајући се*. – Че у свљама надоле, главата да њој здрнка (Зав).

здругари се свр. *здружитији се*. – Из немање смо се здругарили са – жену (Д – Па, Гњ).

зејтин-боја изр. *жутио – зелена боја као код зејтина*. – Неје баба носила шамију зејтин – боју, него браон (Пир).

зејтинића шамија изр. *дуга марама боје зејтина*. – Имаше маркезетне шамије зејтиниће (Брл).

зејтинлија ж *једнобојна жутио – зелена сипаринска марама овичене шарама*. – Баба ми је носила шамију зејтинлију сас шапе на ивицу (Пир).

зејтинлива вода изр. *вода са преливима у виду масних мрља*. – У Војводину је вода зејтинлива (Рас).

зејтинова боја изр. *жућкасиозеленкасиа боја зејтина; беложућкасиа боја*. – Тај вљна после добије зејтинову боју, беложућкасту (Б – Са, Пир).

зекес, -та, -то *који личи на зеца*. – Те га зекестото пиље (Јал. Бер).

зелениште с *зелена биљна маса као ситочна храна*. – Крвата јела зелениште, па се све удрупала (Вој).

зеленко́ поим. прид. *зелена храна за људску исхрану*. – Да си наса́дим лу́чек за зеленко́ да има́м (Зав).

зељи́с – биље́ с бот мит. *једна биљка која љрави махуне*. – Узима се шу́жба од зељи́с – биље́ и уш́ива на војни́ка да га не мо́ж погóди ме́так; оно́ на ли́сат има ма́лечьк ли́с и не цвѣта (К – ББ, К – Ћу, Пир).

земљи́ца ж в. земни́к. – Иди, си́не, у земљи́цу, донеси́ не́колко ко́мпира (Бз).

земни́к м *їодрум*. – Ми́ по́друм ка́жемо земни́к (Ку, Рг).

зѣмно́ прил. *земљови́ио, има дубок слој земље*. – Го́вњар расте́ у сло́г, куде́ је зѣмно́ (Зс).

зена́на текстѝл изр. *врси́а ѝтекси́ла који се користи́ио среди́ном дваде-сеи́иог века*. – Зена́на текстѝл је као жоржѣт, сви́лкасто од једну́ страну (Пир).

зенги́ја ж *узенгија*. – О́тђину се зенги́ја од седлóто (ТД).

зѣтњача ж *жена која је довела мужа у своју кућу*. – Моја́ је ма́јђа била́ зѣтњача; воле́л де́да ми да ма́јђу ми зѣти, а́ко је имáл си́на, али по́младаго (Гос).

зи́мзелен м бот. *врси́а ѝправе слична хајдучкој ѝрави која је зелена чи́иаве године*. – Зи́мзелен, у Се́лиште га има, ре́цкава трава́, ста́лно зелена́, до́јде ма́лко како ајдучката трава́ (Брл).

зи́мње вре́ме изр. *хладни ѝериод године; зима*. – Зи́мње вре́ме, дрваре́ до́јду и ту́ре но́ђе у ре́лну да љи згрѣју (Брл).

зи́мњина ж *озими усев*. – Зи́мњину се́јемо о́дјесен, а проле́тњину ўпро-лет, а јесе́њину, то́в што се ро́дило преко ле́то, приби́рамо (ДД).

зимóвка ж зоол. *врси́а ѝи́ице слична свраки*. – Зимóвка је црно́ – бе́ла, као свра́ка до́јде али по́малечка је (Пир).

зјаве́и м **1.** *свечани ручак у време ѝремлаза на Ђурђевдан*. – На сва́ки Ђурђевдан зјаве́т чи́нимо, ручьк ўбав за ти́ја пра́зник (Ку). **2.** *свечани оброк у ѝрироди*. – Ка́ ми до́јдеш на́ – госје, че ко́лемо ја́гне и че пра́јмо зјаве́т (ДД).

зла́тчица ж дем. вок. *драга женска особа*. – Ја́ сам поја́л ту́ја пѣсму, моја́ зла́тчице (МЈ).

злóба м посл. *клевети́ник*. – Два́ злóба направи́ше рóба (Пир).

зловре́мац м зоол. фиг. *деи́лић*. – Кљуводрва́ц, а деда – Ђѣра га зва́л зловре́мац, што има пи́скав гла́с и најављује злó вре́ме (Брл).

злóкоба ж *зла жеља, ѝрижељкивање несреће за људе из окружења*. – Не́је имáло злóкоба ра́није како што има дњѝс (Пир).

злокóбан, -бна, -бно рет. *који же́ли и чини зло*. – Ма́чава не́је била́ злокóб-на према нас и све ме је ле́по учи́ла (ТД).

злокóбац м *особа која најављује зло; особа која се ѝлаши да ће наићи велико зло*. – Немóј да ми́слиш да сам злокóбац, али преди́ свáдбуту ми за-копа́ше бра́татога, и не́је билó лько на башту́ ми ту́ј свáдбу да препра́ј (Зав).

змијино грóзје с бот. *врсӣа о̄т̄ровне ѿраве сочних лис̄ѿова*, *рас̄т̄е на ка-мениш̄ом и изразӣо сувом земљиш̄ӣу*. – Змијино грóзје напра́ви чулу́мку, јед̄н пло́д на стру́ку исто као шиша́рка од бо́р (Ру). Змијино грóзје смо га зва́ли, тој што зову́ чувара́ркућа, а расте́ на ка́мик, на стѣну (Зс).

зна́м несвр. 1 лј. од зна́је **1. ја си зна́м** изр. *само ја знам како је мојој души*. – Ја си зна́м, че́рко, како́ ми је и како́ поми́њујем недѣ́гава и са́ма (Вој). **2.** изр. **не мо́гу да зна́м** *није ми јасно*. – Не мо́гу да зна́м откуде́ се створи́ тија чо́век (Вој. Држ. Пир). **3.** изр. **не могу да знам како́ се о́ка** *не знам како се зове*. – Не мо́гу да зна́м како́ је, како́ се то́ва о́ка (Зав).

зна́ци. **Догово́ре се на зна́ци** изр. *договоре се које ће знаке користи́тӣ ѿри с̄ѿоразумевању на даљину*. – Догово́ре се Пѣ́клешање на зна́ци како́ че те́пу Турци́ти (Пк).

значѣ́је несвр. *значи́тӣ; би́тӣ ва́жно*. – Ништа му не́је значѣ́ло што па́тим због њѣ́га (Гос).

зобни́к м *ѿорба за давање коњу, зобница*. – Воденича́рат ту́ри раши́рен зобни́к у ко́шат, па што улѣ́зне жи́то у њѣ́га не изла́зи на ку́тлицу́ту, текá кра́дне (Ос. ЦД).

зобѣ́к м бот. дем. од зоб *овас*. – Да́до на коња́тога зобѣ́к, овсѣ́к да се у́баво наје́де (ТД).

зо́р м **1.** *зор̄ӣ; ѿриси́ла*. – Почѣ́ше о́дма Бугаре́те да да́вају голѣ́м зо́р на на́род (ВСв). **2.** изр. **зо́р за бла́го вино́** *немаш излаз, у кло̄ици си*. – Зо́р за бла́го вино́, дојде́ ни на ма́шку, са́ да ви́димо како́ че се бра́ниш (Трњ. Грш). **3.** изр. **ѿма зо́р** *у нево́љи је, мора брзо да се извуче*. – п́мам голѣ́м зо́р: сва́дбу запрај́имо, па́ре ми тре́бу големе́ (Јал. БЧ).

зорлама́ прил. *силом; нерадо*. – Зорлама́ се ди́саш, зорлама́ орати́ш, зорлама́ рабо́тиш, не зна́м кво ти је (Рс).

зри́кав, -а, -о *кра̄ӣковид*. – Зри́кава, грóзна и глупа́ва, а он се б̄ш у њу загледа́л (Зав).

зр̄нкав, -а, -о *који има мале гус̄т̄е ѿге на белом лицу (о овци)*. –

Када́ овца́ ѿма по лице́ ма́лечѣ́ и гу́сте пе́ге, ка́жемо зр̄нкава; а када́ ѿма големе́ пе́ге ка́жемо ша́ркава (Км).

зу́берице ж мн. анат. *вили́це*. – Зу́берице́те че ти избѣ́јем, ако ка́жеш (Пир. Сук).

зубетѣ́рина ж аугм. и пеј. од зу́б зуб. – Бо́ли ме зубетѣ́рина (Брц. Гра).

зу́би за гла́ву изр. *оно ш̄ӣо сасвим одговара*. – О́че да се же́ни, тра́жи зу́би за гла́ву (Гос).

зубо́рљиво прил. *о̄ѿоро; неугодно; неѿрија̄ино*. – Зубо́рљиво за једење, бо́ље че си одгла́дјем (ПРж).

зукáр м бот. *зуква Heleocaris palustris*. – Та́м барљ́иво, зука́р растѣ́ (Рос).

зупци м мн. дрвене игле између којих се њровлаче нијши основе на разбоју. – Зупци су дрвене игле које чине брдо (ВЛк).

зъл венџц изр. геогр. *ојасан венац*. – Там потека има, а зъл венџц, опасно (Зав).

И

йва ж бот. *зелена јова Alnus viridis*. – Йва је како врба, али само кара прүтове, добри за плетење кошѐве и друго (Кп).

иванско цвеће с бот. *ивањско цвеће Gallium verum u Gallium album*. – Иванско цвеће беремо на Свети – Јован Биљобѐр, оно је розе, црвенó (Нш). Иванско цвеће, ситна му шумица, цвет жлт, обичан (Зс).

йвор¹ м геогр. удубљење у сѝени које задржава кишицу (*служи као њојило за људе, сѝоку и дивље живоишиње*). – У тија йвор има чудес злато; там смо се до њѐга и скијали (Кс).

йвор² м *крујно иверје које йада йри обарању сѝабла*. – Йвор је крупна треска, кат – се сечѐ дрво на корен, па што отпада; кад обориш стабло или кат – сечѐш дрво (ДД).

йгла плетачка изр. *игла за йлеишење*. – Дадѐ ми мајћа игле плетачѐе и учи ме да плетѐм (ДД).

йгла плетильћа изр. в. игла плетачка. – На вашар си купи игле плетильћу (Ру).

йглица ж рет. *брош (са иглом за йрикоичавање)*. – Ја имајо брош, у Рсовци га кажемо иглица (Рс).

йгличѐ с дем. од игла *мала игла*. – Ја не видим у игличѐто да удѐнем конџц (Вој).

йгличица ж бот. *јаглика*. – Имали смо у градинѐе божур, лалу, жуту и црвену игличицу (Цр).

йгра му у – срце изр. *дрхѝи му срце (од узбуђења, хладноће, болесѝи)*. – Смрзал сам се, па ми йгра у – срце (ГД).

йграбрац м в. *игробрац*. – Играбрац је који воли да йгра и убаво йгра (Д – КВ, ЦД. КМ). Играбрац је билá мама ми, а и кад је викала знала је да вика, и кад је појала знала је да појѐ (СГл).

йграбрка ж **1.** *женска особа која добро йгра*. – Билá сам големá йграбрка у младо време (Ш. Цер). **2.** *фиг. йечурка челадинка која расѝе на йројланицима у виду кола за йгру*. – Чељадинѐе печурѐе у Шугрин се зову йграбрѐе; као у коло да су се уватиле па йграју, текá расту (Ш).

йгриште с мн. *йгришѝа њолукруг или круг на йравњаку*. – На йгришта се појави вилина косица (Орљ). Тај трава на омѐе, на окóлишта, на йгришта растѐ (Гос).

игробрица м *играч у колу који радо и лејо игра*. – Башта му беше игробрица, мајћа му игроорка, имал је на кога да се метне (Сук).

ијњи човек изр. *укућанин*. – Напреда, одавна, била је слога, а са једн ручк у кућу не мож да ручу заједно; ијњог човека ти да преговараш, на – шта личи (Вр).

ижодомница ж *кућевна жена*. – Добра му је жената, она је кућевница и ижодомница (Пир).

ијцамба се свр. *окућати се у реци са њосебним задовољством*. – Ијцамбамо се у Вражубару и идемо да вечерамо и да спимо (ВЛк).

ијцивка свр. *исцедиши сипискањем или увршањем*. – Ја га јако ијцивкам и оно пусти повише сок (Гаџин Хан, Пир).

из предл. *од*. – Ја сам кућу правил из сиротињску душу (Гос).

изазамку прил. *ниско, у мривом углу*. – Тија што и Стојанов стреља, били су изазамку, ниско; чу да и изби, а не видо (ДД).

из-љуђе изр. *мимо свећа*. – Да гледамо да се не брукамо, да несмо из – љуђе (Дој).

из ... у ...везн. *од... до*. – Из козе у козе, из козе у козе, па и најде (Брл).

изаби си реч изр. *порећи се; њогазиши даиу реч*. – Па че си изабиш ли реч или нече да се брукаш? (НМл).

изазем прил. *из земље*. – Изазем избива овај трава како кошевчичи, че буде родна година (Ш).

изака се свр. *находати се; наскипати се*. – Доста ми је лук и сол да се изакам по планину (Бс).

изапошљава се свр. *заослиши се (њосијено) велики број*. – Изапошљаваше се много из моје село (ТД).

изаче свр. рет. *изаикаши*. – Чемо, ткајемо, поставка се изаче (П – Пж, Орљ, Бз).

избегне свр. *преселиши се, наусишиши родни крај*. – Они су и – село избегли, отселили се у град (Брл).

избива несвр. *лућати; курвати се*. – Женетината му само негде избива, тражи си какво си дома не мож најде (Изв).

избиколџ м *незрела и њоуздана особа*. – Онава све опишљаре, избиколџи (Бе).

избиљоше се свр. *обавиши велику нужду*. – Избиљосало се насред пут (СГл).

изблани се свр. *њоорати се у виду кашева (угажена иловача; ледина)*. – Избланило се, изврнуло се орањето (Вој).

избрана се свр. *њоравнаши засејану ораницу бранањем*. – Трње за напер добро да најдеш, да се житото убаво избрана (СГл, Грш).

избрџсти свр. *обрџиши*. – Козџте све избрџтиле, остаџи само дебџлациџи (ТД).

избуџба свр. *исџуџи*. – Ѐзбуџба га башта си, неџа се више сеџи да краџдне (Пн).

избуџаје се свр. *џограџи се*. – Еџ, деџа, избуџаџте се, још маџлко се побуџаџте (Пок).

избуџца се свр. *излудоваџи се (моџак; девоџка)*. – Неџе се још избурџало, још је у луџдете гоџдине (Орљ, Ку).

изваџи бунар изр. *искоџаџи бунар*. – Изваџимо с муџа бунар, аџа са суџша па водаџа јексиџчи од бунарат, оџиде ниџско, али ја ваџдим па даџвам на коџџте (Соп).

изваџи свр. *нахваџиши*. – Млоџо те она рзвали по Присџан; ваџли те све при поџладе жеџне (При).

изваџи се свр. *хваџиши џреко мере једно друџо; хваџиши се*. – Каниџмо се, ваџлиџмо се, изваџиџмо се; па он мене звџа, па ја џеџга; па се више не звџмо ни он мене ни ја џеџга (Бла).

изваџа паџтка изр. *оџказати ерекџија џениса*. – Ѐџа луџди, у триџес гоџдине га изваџа паџтка, а мен неџе изваџала ни једанпуџт до осамдесе и две гоџдине (Зс).

извеџри га изр. мет. *извеџриши се*. – Чим га извеџри, че паџдне слана и че поџари граџдинете (Цр).

извеџри се свр. фиг. *џринудиши ударџем у главу некога да се сеџи, да каже оно шиџо џаџи*. – Ако ти плуџснем шамарџину че ти се извеџри заџас (Вој). Мџсну се у коџску од каџмикат, па ми се, чиџни ми се, извеџри (Вој). Ако ти не донесу за јеџдење, че ти се извеџри (Пет).

извеџе свр. песн. *донеџи веџар*. – Веџтар веџе, граџд лелеџе /Па рзвеџа враџно коџџче (При).

извиџди свр. *излечиши*. – Маџџори га да га извиџди (Вој, ВЛк).

извиџе у три глаџса изр. *зариџаџи из свеџ гласа*. – Да – се не смеџџем, у какве сам муџе, извиџла би у три глаџса (Зав).

извиџка свр. рет. *крикнуџи*. – Извиџкал како женџа: – Таџта умре! (Зав).

извиџкне свр. *крикнуџи; јако викнуџи*. – Каџд сам извиџкла, то Паџџарат је проџектеџл (Бе).

извиџраше /извиџрџше свр. *смаџиши се исџараваџем*. – Ти си оставџил там млекџоџо, оно извиџрџсало. Да паџзиш да не извиџраше, да се не намаџиџи (Зс).

извиџрка ж *месџо где вода (џовремено) изџиџа*. – Ѐџа там извиџрка, изџивџа водаџа (Јел).

извисокó прил. *са висине*. – Пијан, па гази извисокó, штрапа извисокó (Дој. Пк).

извице́ва се свр/несвр. *имаѝи бројне сусреѝе са особама које реѝко сусреѝе*. – Ама се па извицевáмо овѝја дѝн (Дој).

извицу́је свр. *нагледаѝи се много ѝога*. – Јá сам млого змије извицувáл, рáзне (Гос).

извлáчи власнѝцу изр. *чешљаѝи вуну*. – Прво се извлечé власнѝца на једѝн или два грéбенца, а што остáне је штѝм (ВЛк).

извóди вóду изр. *ѝосѝављаѝи водовод*. – Кад изводише водéте по чеш-мéте он је бил сас ѝи (Брц).

ѝвзозак /извóзак м 1. *део заѝрежних саоница излизан од ѝрења са ѝлом*. – Извóцити нéма да гóримо и сечéмо, мóже да ни устрéбу да крпимо сáнѝете (Пк). 2. *фиг. вулг. шаљ. ѝенис (сѝаријег мушкарца)*. – Извóзакат ми се неје из-лизáл, мóже, само ако си жељнá (Зс).

извоју́је свр. *осѝариѝи; ѝресѝаѝи биѝи сѝособан за ѝолни акѝи*. – Тéј же́не извојувáле, минúло ѝино врéме (Орљ).

изврáзи свр. *ѝревезаѝи у чворове (коноѝац, врѝцу, ѝерѝилу)*. – Óсука вљѝену врцу́ и ѝзврази у, врзано до врзано, све до крај (Зс).

извришті се свр. *ѝокриѝи се бубуљѝама, красѝама*. – Све ми се ѝз-вришти лицé (Бз).

извркне с пáмет изр. *шенуѝи; ѝолудеѝи*. – Извркну́л с пáмет и запáлил појáту (Бер).

изврндúѝи се свр. *ѝрејесѝи ѝа се надуѝи*. – Говéдо или овцá кадá преједé, изврндúпи се (Рс).

изврне се човéк изр. *изненада умреѝи*. – Јúтре се (мóж) изврне човéк, трéбе да ѝмам парú у кућу (Зав).

извúзга се свр. *фиг. ѝревариѝи се*. – Јá се извúзгá што појдó с ѝи (Гра).

изгле́цује несавр. *ѝиљѝи глaдан у некога док једе*. – Изгле́цује му док једé (Пир).

изглі́чи свр. 1. *учиниѝи сасвим равним, изглaчаѝи*. – Изглі́чи га úбаво сас рендéто, да се сјајѝ (Пк). 2. *ѝробушиѝи; уклониѝи срж из ласѝара зове ѝри ѝрављењу цевѝи*. – Изглі́чимо б́з, после сечéмо цéвѝе од ѝéга (Пк).

изглобéвља свр. *ѝокажњаваѝи (у новцу)*. – Изглобевља́л нáрод ка је бил кмéт, па га сá сви мр́зе (Вој).

изгорéл јексéр бес – чулúмку изр. *безвредна особа*. – Мóж да кáжеш да сам изгорéл јексéр бес – чулúмку, ама ка заковéш јексéр без чулúмку он не мр́да (Пир).

изгосѝѝира свр. *фиг. ѝревариѝи и искорисѝиѝи*. – Тáј женетѝна изгосѝѝира једнога – друђега, па после вáне да млзé трéђога (Зав).

изгрбáвчи се свр. *йогрбила се*. – Лэле, лэле, видиш ли како сам се изгрбавчила? (Гос).

изгребáска свр. *изгребе (нокѿима, канѿама, ошѿрим ѿредмеѿом)*. – Све сте ми послужевникат изгребаскали (Вој).

изгризé свр. *изуједатиѿи*. – Коњ ни је журил да ни изгризé, и тата га продаде (Ш).

изгрознéје свр. *йоружнеѿи*. – Остарéмо, изгрознéмо, плашила станúмо (При).

изгрѿба несвр. *гребањем разбијатиѿи (оѿшок, рану)*. – Изгрѿбамо стоку кад је жабица (ВЛк).

изгубен, – а, – о трп. пр. фиг. *излаѿео; шенуо*. – Ти си, бре, изгубен станул, нема ти каквó више да ми командујеш (Изв).

изгуби из вид изр. *не сећам га се добро; не ѿамѿим његово лице и изглед*. – Другували смо, ама одавна је било, вéч сам га изгубил из вид (Км).

издáва несвр. *чесѿо даватиѿи, ѿревише маѿеријално ѿомагаѿи*. – Ти на сестру ми, мамо, све издава (Зав).

издáви свр. *йодавиѿи*. – Ако га удавим, бог че издáви сви нас (Соп).

издaдé свр. *јaко смањити залиху ѿродајом или ѿоклањањем*. – Издaдо си житóто, мaлко остаде за нас (Ш. Бз).

издaдé грбицу изр. **1.** *йогрбиѿи се*. – Не издaвај грбицу кадá одиш, дигни главуту гóре (Грш. Сре). **2.** *йосѿаѿи ѿогрбљен*. – Издaло грбицу, остарело, навело се ко да иглу тражи (Вој).

издaѿи м *зайаљење слијог црева*. – Знала је да бaје од издат (Гос, ВЛк. Пир).

издвáвља несвр. *одвајатиѿи, делиѿи*. – Прајм за свако дете туршију, и мaлко издвáвљам да има за мене и за дедуту (Сук. Грш).

издéлано прил. *оѿсечено*. – Там има три камика, од њи на једн издéлано, знак да има злато (Зав).

издигне га ђавол изр. *йочейѿи радиѿи на шѿейѿу других*. – Издигал га ђавол и запалил њим сенóто (Јал). Некога издигне ђавол и нече да ти помóгне (ТД).

издлбé (се) свр. *издубиѿи*. – Право дрво издлбé се сас ћесер или просек, који од две – стране има супротна сечива; с дужу страну се копа, а с другуту страну се ископује (Ру).

издлбен, -а, -о трп. пр. *издубљен*. – Купал се у корито од издлбену врбу (Брл).

издлжи лице изр. *имаѿи дуго лице*. – Издлжила лице, белá – модра, грозна, никаква неје (Зав).

издóвује несвр. *ѿразниѿи виме (сисањем, мужом)*. – Јагнето не издóвује овцуту (ДД).

издонóсе свр. *донеџи много (више њих са разних сџирана)*. – Издоносише поклони, родá големá, наплнише њим sóбицуту (Трњ).

издр̄дње се свр. *изрећи се; одаџи п̄ајну*. – Ўбаво вој запрети да не казује, ама она се пак издрдња́ла (Пет). Не могла да утрпи да не ка́же, него се издрдња́ла (Сук, Вој).

издр̄жа несвр. *п̄односиџи; издр̄жаваџи*. – Јá издр̄жам моји два – члáна с нáдницу и с мајсторџу (ВЛк).

издр̄нда свр. фиг. *п̄рисилиџи на п̄олни акџи*. – Пазџ се, óче да те довáти момче и да те издр̄нда (Пир).

издр̄нка свр. *завониџи, одјекнуџи (звоно, п̄лех)*. – Издрнка́ше шерпе, лóнци, и јá се разбудџ (ВЛк).

издр̄ска се свр. *п̄роџпресџи се од росе, кише (п̄ас)*. – Кучето улéзе мóкро и издр̄ска се, истрéсе се на паркétат (Пк).

издруг̄ује свр. *здружџи се и биџи дуже заједно у некој п̄рилици*. – От-идемо на свáдбу, издруг̄ујемо нéколко д̄на, и поново мóрамо свáк на своју појáту (Зс).

изду́ја се свр. рет. *п̄реџуниџи се*. – Крнула је водá од све стране и мóј пóд-рум се издујáл с вóду (ПРж, Вој).

изду́пи се свр. *јáко удебљаџи у п̄уру*. – Свлéкла дупéто, издупџла се, само на дупе отишла; пóгрозну жену́ несџм видéла (Пир).

изедé се свр. *п̄оџусџиџи од велике бриге*. – Изéдомо се ко мéсец од јáд што мláди не рабóте а ми стáрци идемо по њ́иве (ВС).

изедém те изр. *(љубим п̄е, гризем п̄е), много п̄и се радујем*. – Изедém те, сине, тџ си бáбина пóмоћ и бáбина дџка (Тм. ТД. Држ).

изéл му вóл језџк изр. *не уме да говори, ћуџи*. – Да – ли ти је изéл вóл језџк па не умејеш да ора́тиш (БЧ. Пир).

изду́ши се свр. рет. *наџуниџи се димом*. – Дџм, дџм, дџм, па се издуши ту́ва, не мóж се дџше (Вој).

изедé куче изр. *учинџи велико зло из п̄оџаје*. – Да – ли ме тóва куче и мр́тво изéде? Да се ўзем не распáдне! (Зав).

изедé срéћу изр. *унесрећџи*. – Тџја ми изéде срéћуту, ўпропасти ме (Вој. При).

изедém ти дџшу узр. *да си жив и здрав; јáко п̄е волим*. – Óн је очувáл тај децá, изедém ти дџшу, довéла га ма́јна у туј ку́ћу (П – Ч, Пир).

изем прил. *из земље*. – Избџвају дозémци изем окол слџвете, па и чџстим (Пок).

изсáнса свр. *добро п̄роџпресџи, исџруцкаџи (кола на лошем п̄уџу)*. – Млóго ме изсáнсáше колáта, возџл сам се свé до Расни́цу (СГл).

изси́бри свр. *омршави́ти*. – Изсибри́ла невестата, једе уз сиротинску трпéзу (ВЛк).

изсѣда свр. *изидати́и*. – Че се изсѣда, че се напрај дѹвар о́коло (Сук).

изсѣдан, -дна, -дно трп.пр. *озидан*. – Дóлњити спрát је изсѣдан с кáмик (Зс).

изсѣдни свр. рет. **1.** *снажно удари́ти (їесницом) у леђа*. – Сѣсну га, удари га, изсѣдни га однасáд (Мр. Зав). **2.** фиг. *їреїуни́ти; уїюну́ти у избоби́е*. – Има да се изсѣдне од морóзу (áмбари), има да се у чѹд вáтите (ЦД).

изсѣмба свр. *јакó исїу́ћи (їесницама у леђа)*. – Брáнко га ўбаво изсѣмба, нéма се више сéти да кра́дне (Вој).

изср́тује несвр. (*їовремено*) *вири́ти*. – Ене́ га тáм, изср́тује из рúпуту, пáзи момчé и девојче (Сук).

изсѣнтí свр. *доїраја́ти*. – Чéкају га да му изсѣнтú ципéлете (Брл).

изигра́ва несвр. *исмејавати́и*. – Тí ли си нашлá ўчено момчé да изигра́ваш (Пок).

изиде гúсто изр. *їочей́и гужсва, мейеж*. – Изидé гúсто у комшилѣк, разбеснéле се снаá и свекр́ва (Рс).

изиде оратá изр. **1.** *їочей́и велика галама*. – Изидé оратá, Ржáнци пошлí на Светога – Или́ју (Рс). **2.** *їронесе се глас*. – Изидé оратá, грóм утепáл Брлóжанина у Понóр (Дој).

изјадóви се свр. *извика́ти се*. – Изјадóви се на њу, áко му она́ нéје билá ништа кри́ва (ТД).

изједно прил. *одједном*. – Кáд се вр́нумо од рáботу, он га изједно пресечé (Дој).

изјектí свр. *одјекну́ти ехо*. – Мíла кад óкне ооо – о, онó изјектí у венцítи (Бе).

изјúди свр. *навеси́ти на зло*. – Ём те изјúди да га утéпаш, а после га мóра и нóсиш (Брл). (О непослушној овци). Каквó те изјуди да бијеш децáта без пóтребу (Пет, Вој). Изјудíл ђу ђáвол да ми потéпа пíлиштата (Вој).

излáди се свр. **1.** *охлади́ти се*. – Там́н сéдо у ладóвину да се излáдим, онí ме óдма óкнуше да кáрам стóкуту у плáнину (Пк). Ока́ше, рипáше, излáдише се децáта у реку́ту (ВЛк). **2.** фиг. *сїласну́ти узбуђење (љубав, радосїи, гнев, самоїоузда́е)*. – Излáди се, нéје ми више до њу; нéк íде с когá óче (Пок).

излáнси се свр. *їобацїи́ти (брав)*. – Козá кад једе мр́злу брстíну, она́ се излáнси, исáби се (ТД).

излэзне сýк изр. *їрочу́ти се лоше їонаша́е некога*. – Че ти излэзне сýк скóро – скóро, просћитáла си се (Пир. Нш).

излэзне из ат́р изр. *изгуби́ти углед, љубав*. – Ако отíдем óдома, че излэзем из ат́р на тáту и мáму (Изв).

излѣзне на големó изр. *увећаи̑и се зло (брука, свађа, туча)*. – Боље си прећути, да после не излѣзне на големó (Пет, Трњ. Рс).

излѣти се свр. *йохабай̑и се од дуге уйо̑иребе*. – Излѣте ми се панталóне, па крпка на крпку, по три – чѣтри (Кр).

излѣчи се свр. рет. *йојави̑и се; изаћи из (о ногама у обући)*. – Какó ме ўвати ћишата, ноћете ми се само излѣчише из опњцити, излѣзоше одозгóр (Брл).

излудѣје свр. фиг. *добро израси̑и; врло много роди̑и (о усеву)*. – Ћијовсћи рид, Целаковци разорáli ливáду, месечáр кóмпир излудѣл (Км). Там куде належа́ ѓвце њиву, излудѣје жито (Зав).

излуди свр. *разбеснеи̑и*. – Тóлко га излуди да почé пене на – уста да пушта (Пир).

излүцује несвр. *излүживай̑и*. – Немóј ме само излүцујеш, че побеснејем (Пир).

излүоче свр. пеј. *исйи̑и надушак (вино, ракију)*. – По цѣл дњн пије, по ћило рећију излүоче (Зс).

излүска се свр. *ослободий̑и се омо̑ача, исйили̑и се, излүску се (младунче йи̑ице, младунче инсек̑иа)*. – Кáд се гњи́де искóте, излүску се, стáну вьшанчѣта (Ру). Излүскају се пиличи из лүску и пóчну да пијучу (Мр).

излүти се свр. *йрасну̑и; наљуй̑и се*. – Излүти се на мене, а на друђити неје смејáл (Држ. Грш).

измáже свр. грађ. *йремазай̑и бла̑иом*. – Чекмáра: туриш дирѣци, исплетѣш плóт па измáжеш плóтат (Зс).

измáзи свр. *йомазий̑и*. – Дóјди, бáбино, бáба да те измáзи, да ти се изрáдује (Пир).

измáзни се свр. фиг. *йо̑уний̑и се у лицу; удебља̑и*. – Измазни́ла се у лице ко јајце, али њóј зуби́ти испáдли (Зав).

измáје свр. *замајай̑и*. – Оче да ме измáје, да не стигнем куде сам пошла́ (Пл. Пир).

изманђаје свр. фиг. *изла̑ей̑и*. – Изманђајála бáбичката, вану́ла се гү́би на́чисто (Кс).

измањүје се свр. *одусйай̑и један за другим*. – Сви се измањүва́ше, згáди им се једење (Гос).

измáчи свр. *омаци̑и (мачка)*. – Три мáчће измáчиле дѣсет мачетија (Пн).

измењүје се несвр. *мењай̑и се; смењивай̑и се*. – Нáрод ва́ну да се измењүје, после доби́ше комуни́сти (ДД).

изметѣ се свр. рет. *умей̑ну̑и се, личий̑и на најближси крвни род*. – Дóбар метáч тја овбн, изметү се на не́га јáганци (ТД).

измѣшају си кáпете изр. *йо̑иући се*. – Млóго се наостри́ли једбн на дру́го-га, скóро че си измѣшају кáпете (Јал. Сук).

измѣшта несвр. *ѿмератиѿи*. – Трљаќ на њиву измѣштамо, ђубримо за жито (Зс).

измије (се) свр. *умиѿи се*. – Сви се измију, дотѣрају, отиду на сабор (Км).

измилује (се) свр. *ѿомиловаѿи (се)*. – Ја си легнем и измилујем се с мјужа, а јетрва не легне с мјужа и изеде бијење (При, Пн).

измичан, -чна, -чно **1.** *складан*. – Јагнето чампурѣсто, бије на алу, неје измично, згрчено ко клувче (Зс). **2.** *виѿиак, ѿанак, висок (и лей) (девојка, момак, невѣста)*. – Беше измична девојћа, и врцкава, вѣсела, и убаво и појеше, па се у њу загледа (ДД). Ја кад сам дошла у Понор невѣста била сам височка, па измична, била сам нумера један (При, Пн).

измишљава несвр. *измишљаѿи; лагаѿи*. – Ти само измишљаваш, никад не казујеш истину (ПРж. Изв).

измлекује свр. *искорисѿи за ѿпроизводњу млека у ѿоку лакѿације (млечно грло, сѿадо)*. – Купи овце, измлекује, ошиша и продаде, а не чува домазљк (Пок).

измљен сноп изр. *сноѿ са кога је оѿѿало зрневље*. – Житото тргано, сноповѣти измљени, све је било измљено (Ш, Мр).

измљацка свр. *изљубиѿи*. – Допада ми се, па че га уванем да га измљацкам усред оро (Зав).

измори се свр. *умориѿи се*. – Изморише ме дечиштата, остарѣла сам, не могу да трчим по њи (Гра).

измрази свр. рет. *измрзнуѿи*. – Пазимо цвѣће, уносимо га у собу да не измрази (К – Ђу, Пир).

измрмља свр. *ѿромрмљаѿи; ѿѿихо и нејасно одговориѿи*. – Она измрмља и нестѣ да ми каже (Пир. ВЈ).

измрцује несвр. *изврдаваѿи*. – Она све измрцује да не плати (Гњ. Кр).

измршавѣје свр. *омршавиѿи*. – Только је измршавѣла ко да ђу мјужат с глисте рани (Пир).

измуљи свр. *извириѿи*. – Тиће измуљи однѣгде та ме исплаши (Пир). – Измуљи из водуту и глѣда голѣ девојће како се купу (Пк).

измуљисан, -а, -о трп. пр. *кога су инсекѿи сѿѿасѿио избуѿили*. – Гредѣте све измуљисане (Сук).

измуљише се свр. *ѿроѿасѿи због инсекѿиа који су га сѿѿасѿио избуѿили*. – Измуљисало се гајде, инсекти га избуѿили (Бз).

измурдари свр. *увредиѿи оѿсценим рѣчима*. – Мене ни једна девојћа неје измурдарила (Бз).

измутка се свр. фиг. *уквариѿи се*. – Народ се сад измуткал као мутко јајце; кад га сломиш, оно смрди (Ос).

измући се свр. *намучиѿи се*. – Измучила сам се млого у мој живот (Кс).

измушља свр. *сѣиасѣио избушиѣи* (о инсекѣима). – Мушица га измушља́ла, све измушља́но, за врљање (Сук).

измушља́кан, -а, -о који је *сѣиасѣио избушен*. – То́ва дрво измушља́кано, не мо́же там куде́ тре́бе здра́во дрво (ЦД).

изнаби́ва свр. *набиѣи* (у више махова). – Изнаби́вају им под но́кти боро́вину, па у запа́ле (Пк).

изнака́ра свр. *довесѣи* (у више махова). – Изнакара́мо дрва да има́ за це́лу зѣиму (Држ).

изналéзне свр. *ући* (у више махова). – Мло́го изналéзе на́род уну́тра (Пет).

изнапи́ва се свр. *оѣиѣи се* (велики број; у више махова). – Изнапи́ву се па се би́ју (Соп).

изнапи́је се свр. в. *изнапи́ва се*. – Онѣ се најдо́ше и после се изнапи́ше по кавене́те (Трњ).

изнапрости́ра свр. *ѣросѣиѣи* (у више махова; много ѣога). – Изнапрости́рале дево́јће пла́тна на лива́дугу (Чин. Гра).

изнасáди свр. *засадиѣи* (у више махова, много ѣога). – У двóрат је изнасади́ла све што вој тре́бе (Сре).

изнасéре се свр. *загадиѣи измеѣом* (у више махова). – Улази́ле коко́шће и изнасра́ле се по со́буту (Јал).

изнату́ра свр. *сѣавиѣи; ѣосѣавиѣи* (у више махова; више ѣога). – Изна-тура́ла тётка све да си понесе́мо за је́дење (Бла. Изв).

изнена́дна бо́лка изр. *наѣрасна болесѣи*. – Изнена́дне бо́лће су наишлé, човéк у́мре одједну́ш (Гра. Пир).

изну́ди свр. **1.** *ѣринудиѣи* (наговарањем, уценом, силом). – Другари́ца ме изну́ди да даде́м на дру́гога му́жа (Дој). **2.** **изну́ди ѣáвол** изр. *ѣринудиѣи ѣáво: наговориѣи ѣáво да чини зло*. – Тека́ понéкоје изну́ди ѣáвол па побесне́је (Вој). Изну́дил га ѣáвол, та по́тепа дечи́штата ко да њим не́је башта́ (Сук).

изнутра́шњи ло́ј изр. анат. *лој око црева, грезла*. – Окол црева́ је изнутра́шњи ло́ј (ДД).

изну́трица ж *унуѣрашњи органи заклане живоѣиње*. – Изну́трица је све што изва́димо, и оста́не трупѣна (Мр).

изњу́жди свр. *ѣринудиѣи* (велика невоља). – Оно́ изњу́жди човéка да мо́ра да се ка́ра, да се бра́ни (Вој).

изњу́рен, -а, -о трп. пр. *изнурен; ѣреморен, малаксао*. – О́н човéк изњу́рен, доскре́бал, не́ма више ону́ја си́лу (Гос).

изогла́ви се свр. *извући главу* (из ѣовоца, узде, јарма). – Изоглави́л се, па иде ко изогла́вено говéдо (Чин).

изодéка прил. *одакле*. – Изодéка бе́ше дошла́ (Зав).

изоднесé свр. *однеїи* (у више махова). – Кокóшћете све изоднесé јáстреб (ВСв).

изосéбне свр. *озейстїи* (више їуїа); *јакó се їрехладиїи*. – Ўвати ни нé-каква љапáвица, па изосéбомо и јéдва извлéкомо колáта из шúмуту (Бс. Кр).

изонóден, -а, -о трп. пр. *уїроїашићен*. – Изонóден бéше крсат, а сáд га по-правише (Црв).

изопáше свр. фиг. *окужїи око нечега*. – Изопасáла кућу и заврtéла ком-то Сúково и Држину (Пл).

изорáвља несвр. *стїављаїи у ров, зарављаїи*. – Синóч сам изоравља́ла лúк (Вр).

изóрак м делови њиве неїогодни за ораће (*ширче или су исїрани*). – У свéте њíве чíча узé дебелиштето, а нам даде изóрцити (Брл).

изóчи свр. *изгубїи из вида нечији лик*. – Изочїл сам те, изгубїл сам те из вїд; тї си веч порáсла големá (Пк).

изóчи се свр. нег. (*не*) *їогледаїи їраво у очи*. – Јá се несéм изочїла сас женú; за ни једнú несéм лóше реклá нїгде, ни у óчи (Рос, Брл).

изóшка свр. пеј. *їонизїи и исїераїи*. – Изошкáше ме како да и несéм служїл цéло лéто, ко да сам сто́ка (Вр. Ос).

изрáвњује несвр. **1.** *їоравнаваїи*. – Изрáвњујем пúтат пред капију (Трњ). **2.** *равнаїи*. – Јá те не изрáвњујем сас њи, лóше си ме разбрáл (Сук).

изрáни свр. **1.** *оїхраниїи*. – Млóго децá, не мóж да ћи изрáне (Рс). **2.** *уїиро-шиїи за исхрану*. – Изрáнимо веч трї сто́га сéно (Сук).

изрáни се свр. *їрекриїи се (биїи їрекривен) ранама*. – Овцéте се наро-сїле и изрáниле се (Дој. Брл. Јел). Свé ми се изрáнише ушїти (Пк).

изрáњен, -а, -о трп. пр. *који је уїоїребљен у исхрани*. – Ѐмам изрáњено шáшње по двóрат, с њéга потклáцујем (Пл).

израсéли се свр. *їреселиїи се (у више махова и на више месїа)*. – Израсе-ли́мо се, селó остáде прáзно (Бс).

изрéди се свр. *нићи у редовима*. – Лúкат се веч изредїл, че га бúде (ПРж).

изреси се свр. *избациїи ресе (ораси, леска, врба)*. – Изресїли се оресити (Сук).

изрїжа несвр. *исецаїи на жељене комаде*. – Пазї какó изрїжаш платнó-то, да га не поквáриш (Пир. Чин).

изрїта свр. *избациїи риїањем; сурово исїераїи*. – Изрїтали га ко штéт-нога, и несú му ни платїли што ћи је слушáл (Кр).

изрїта се свр. *исїраћкаїи се (лежећи у љубавном загрљају)*. – Вáни га, поизгдїчкај га, нéк се изрїта да му је добрó (Зав).

изришка свр. **1.** *изриши (свиња)*. – Свиња изришкала злато до Алачевсџити бунар (Трњ). **2.** *ишчейркаши (живина, ишица, човек)*. – Кокóшћете изришкале расадникат (Цр).

изрни се свр. **1.** *обликоваши замейке у зрна*. – Прецьвтé грóзјето и изрни се (Сук). **2.** *учиниши да са гроздова ошћадну бобице*. – Децáта изрнила две – ђиже пловдину (Рас).

изроди се свр. *не личиши на своју најближу род*. – Тí се неси́ изродила, паметна си на мајћу си (Држ).

изувреди свр. *изврећаши*. – Она́ ме изувреди, али ја у не остадо дужна, убаво у наказá (Гос).

изупропасти свр. *уiproасиши много шoга*. – Изупропастише све, све распрóдадоше (Кр).

изъзве свр. *изненада наићи невоље, ипроблеми*. – Кад изъзве њéга, ја помóгнем, и óн помóгне мéне (Рс).

изърба свр. *ошћейиши услед дуге или лоше уиоипребе*. – Рáлникат мlóго изърбан (Пл). Изърбáла се колáта, дотрајáла; малкогá ли су дрва превлéкла из Влáшку плáнину (Сук).

изърмба се свр. *доипрајаши (услед лошег коришћења, сипаросиши, болесиши)*. – Изърмбал се тíја човек, дотрајáл (Гњ).

изърска свр. *исхрскаши; гризући зашкријаши*. – Нáблаго сам изърскала рúбат, ублажи ми се (Држ).

икс прил. жарг. *одједном, без засипоја*. – Пије на икс (Пир).

иксёр м рет. *ексер*. – Наплíни си цéпове с иксéри да му дрнкају док играје у оро́то (Вој. Д – Ву, Пир).

илалија ж бело *иамучно илаино; бела кошуља од иамучног илаина*. – Имáла сам кошуљу белу илалију (Чин, Вој). Илалија кáжемо за бело памучно платно́ (Рас).

илалиска кошуља изр. *невесишина (или младожењина) кошуља од белог иамучног илаина*. – Ћенáр или илалиска кошуља за невесту, иста теквá и за младожењу (Гос).

илдина ж рет. *себичноси*. – У нáрод улéзла илдина: свáко граба да има пóвише и свáко óче да бóде преди свáкога (Рс).

има несвр. *имаши*. **1.** изр. **има да идем време је дошло, ипреба ускоро да умрем**. – Стáр сам, дошло ми врéме, има да идем (Км). **2.** изр. **има да си стýри кóжуту да ти дадé даје све шћо има само да ипомогне човеку**. – Текв́в је човек, има да си стýри кóжуту да ти дадé, да те помóгне (Тм). **3.** изр. **има ђи ко óвче глáве има их много**. – Сá ђи има ко óвче глáве, сви стану́ли грацáње (Гњ). **4.** изр. **имáли су га кáсно родили га у иозним годинама**. – Кáсно су га имáли, ко да њим је унóче бил (Соп).

имѐнтује несвр. **1.** *ословљаваѝи љо имену или љо надимку, именоваѝи.* – Онѝ га имѐнтују Ўћа, а ѝме му је Тóма (НМл). **2.** *именоваѝи кривца јавно.* – Óчу да га имѐнтујем, нѐка сви чују да је лопóв, да сам га затѐкал у градъшничко лóзје (ДД).

ѝмне се свр. *нагнуѝи се; изненада се зањихаѝи.* – Де, ѝмни се мálко да мѝнем (ТД).

имóт м *имовина; богаѝсиѝво.* – Имóт, па немóт, човѐк се нашѝл у голему брѝгу па ѝде ко зашашáвен (Ру, Пир).

ѝмотан, -тна, -тно *имућан.* – Њмотан је, мóж те помóгне, а родá сте (Пк, ВЛк).

ѝмоћан, -ћна, -ћно рет. в. ѝмотан. – Њмоћни су били и помагáли су сиротињу (Пс).

инатлѝка ж *женска особа склона инаѝу и својеглавосѝи.* – Мојá јетрва је инатлѝка женá, слáбо спорѐцујемо (Држ. НМл).

инвалида ж *инвалиднина; ѝензија удовици љогинулог раѝника.* – Примáле су удовѝце инвалиду, али рѐтко је било (ВЛк).

ѝнтериз м *камаѝа, ињѝерес.* – Вукашѝн је давáл пáре по ѝнтериз (Зс).

интерѐслѝиво прил. рет. *занимљиво, ињѝересанѝино.* – Дóјде из град цѝп, пуште бѝоскоп, интереслѝиво бѐше (Јел).

инћáр. **Држѝ инћáр** изр. *ћудљив је.* – Не óвчим млóго с њѐга, óн држѝ инћáр и не мóж да оцѐним кадá каквó че прáви (Вој).

ѝњес, та, то *ѝосуѝ сиѝним белим ѝегама; ѝеѝѝасѝи (о кози).* – Њњоша, ѝњеста козá, по снагу ко пѐпел (Ру. Бз).

исáби свр. фиг. *ѝремлаѝиѝи (ударајући у ѝрбушину дуѝљу).* – Јá че те осá-
мим па че те исáбим (Брл).

исáби се свр. *ѝобацѝи.* – Теглѝла млóго кадá су правѝли кућуту па се исáбила (Пир).

исáбница ж *женка која је ѝобацѝла.* – Исáбница је тáј овцá, исáбила се (Јал. Сук).

исѐре свр. фиг. *ѝонизиѝи на најѝростѝачкији начин.* – Онá ни је свѐ исрáла, теквá вој сóрта језѝчна (Гра).

исѐрчек м мн. исѐрчичи дем од иксѐр, ексѐр, јексѐр *ексер.* – Трѐбу ми исѐрчичи да приковѐм ћóнат (Вој).

исѐцује несвр. *извлачѝи (са муком).* – Исѐцујемо дебѐла дрва нагóр, на-
дóл не мóже да и свлáчимо (ДД).

исиктерѝсује свр. *исѝоваѝи (ѝиешким ѝсовкама).* – Јá га исектерѝсува ѝбаво и он си óдма óтиде (Пир).

исѝпка се свр. *усѝѝниѝи се (о ораници).* – Исѝпkáло се, мрзло зѝмус (При).

исѝпује несвр. *изручѝаѝи.* – Исѝпујемо млекóто у кáцуту (ТД. Дој).

искаже свр.

иска́је се свр. *покаја́и се (гласно, у више махова)*. – Не могу се искајем ко́лко сам погрешил према сви – вас (Км. Кс).

исканцо́лоше се свр. пеј. *обави́и велику нужду на недозвољеном месџу*. – Која́ ли се рђа íсканцолоса насре́д пу́т? (Б – ГК, СГл).

иска́ра зу́би изр. *израси́и зуби*. – На ја́гне нѝкну зу́би, на два – три ме́сеца иска́ра зу́би (Дој, Јел).

иска́ра на посѝрку изр. руг. *изба́ци ѝри великој нужди*. – Ока́, ока́, ока́, па до́де после те то́ва зло́ иска́ра на посѝрку (Пир).

иска́ра сви́тће изр. *засвеи́лии ѝред очима (од јаког ударца у главу)*. – Мо́ре, у́дари га па му иска́ра сви́тће (Цр).

искара́ч м *овчар који ѝриѝерује овце ѝри мужи*. – Де́те, би́л сам на поја́ту искара́ч, а де́да млзѝ (Зс).

искла́си се свр. *искласа́и*. – Искласи́ла се житáта (Ру. ВРж).

искле́нси се свр. пеј. **1.** *глуи́о се осмехну́и*. – Искленси́ло се и не ви́ди да му се шегу́ју (Држ. НМл). **2.** *ѝодругљиво се насмеја́и*. – Ва́рка, ва́рка, па ста́не да ни саче́ка, па се искле́нси (Пир. Грш).

искле́чкује се несвр. *шали́и се; руга́и се*. – О́н се све не́шта искле́чкује, бађи се ша́ли (Зав. Кп).

искли́је свр. рет. *исклија́и*. – Искарáло клилѝц, искли́ло (Ш).

искли́нчи свр. **1.** *(усѝеи́и) ѝоднеи́и оскуди́у*. – Како́ че искли́нчимо, не зна́м; ни́шта не́мамо а све тре́бе (Вој). **2.** *са муком ѝокри́и ѝоѝребе*. – Не мо́гу сас житóто да искли́нчим ни до Божѝч (Пет).

искли́сне свр. *заобли́и; ѝодеси́и да може да клизи*. – Искли́сни га да не зака́чује у ка́мање ка́да га вла́чимо (Зс).

исклому́чка свр. *исклому́ћкаи́и*. – У́знем во́ду у у́ста и не́колко пу́ти у исклому́чкам (Гос).

искли́чи свр. *ѝовредѝи́и зглоб; шичаши́и*. – Искли́чи ми руку́ту како́ ме заврте́ (Грш, Чин).

искоби́лчи се свр. фиг. *сави́и се у неѝравилну сѝиралу услед ѝешког рада (кичма)*. – Искобилчи́ла сам се од голему́ ра́боту (Вој).

исковѝља се свр. рет. *силом се изву́ћи*. – Заградѝше ме око́л аста́л, се́ди, се́ди; је́два се искове́ља да изле́знем (НМл).

искокодáка свр. *огласи́и се кокошка ка́д снесе ја́е*. – Искокодáка коко́шка на тлакану́ту, тре́бе да је снѝла (Вој).

исколѝба свр. рет. *изву́ћи; сѝаси́и*. – Да мо́же деца́ да исколе́бамо, до ле́б да до́јду и да си створе до́мове (МЛк, ВЛк).

искомбу́је несвр. *ѝомеша́и; искомбинова́и*. – Їма о́вце је́динће и ѝма близна́иње; искомбуване су, тре́бу дњѝс да се де́ле (ДД).

испи́ча несвр. *добро испи́цайи*. – Нék се нízете испи́чају текá, да се úбаво исúше (Сук, Вој).

исплáкни свр. (*йовршино*) *испáрайи*. – Исплáкни тепси́јете, а јá че ђи после опéрем (Км).

исплýскан, -а, -о трп. пр. фиг. *йоружнео*. – Сáд све жéне исплýскане, дро-ги́ране од дувáн и пи́ће (Пир).

испод гóдине изр. *није доси́игао одговарајућу сiтаросi; неiунолеiан*. – Сiнат је испод гóдине, непунолétан, још му нéје врéме за жени́дбу (Зав).

исподéли свр. обич. *йоделийи на равне делове*. – После исподéли клáсат на сви́ (Рс).

испојé му тргóвац изр. *добийи байине*. – Јá мiслим да че ти испојé тргó-вац кадá стiгне баштá ти (Цер).

испóји се свр. рет. *найийи се (воде) са уживањем и у више махова*. – Испојiмо се сас блáгуту вóду по ручýк, од тóва нéма пóблагó (Дој).

испољé прил. *са сiољне сiране; йо рубу*. – Њивуту испољé жњéмо са – срп, после че дóјде комбáј (ВСв).

испóљи свр. *испичайи (у йоверењу) своју неугодну йајну*. – Што – нé испóљиш, онó ти после у сiн дóјде (Пир).

испослýша се свр. *завришии све (кућне) йослове*. – Кадá се испослýшам у кýћу јá излéзнем на пúт (ВРж).

испáвда свр. рет. *оiправдаийи*. – Погрешiл, па са óче да се испáвда (ВЛк).

испáви грбицу изр. шал. *испáвийи леђа*. – Де мáлко испáви грбицуту, штó си се тóлко поњури́ла? (Пир).

испреглéда свр. *йемељно йрегледаийи*. – Óн óче све да испреглéда какó трéбе (Пет).

испредé се свр. рет. *уврнуийи се у виду низа конаца*. – Тiква се сасуши кад стојi преко зiму, и испредé се (Рс).

испремењýје се несвр. *свечано се обући; дойтерайи се*. – Испремењувáли се ко да су пошли́ на венча́ње (Држ). Спроти нéдељу игрáнка, испремењýјемо се (Рс).

испреми́њује свр. *йомрейи*. – Тiја је нáрод испреми́њувал, измрéл (ТД).

испрепу́ца га изр. жарг. *йремлайийи*. – Испрепуцáмо те úбаво, лýко че си отiдеш дóма (Дој).

испреси́ца свр. *испiресецаийи; йокидаийи*. – Свé сам прéцуту испреси́цáла, исшiну́ла (Ру).

испречегóли се свр. **1.** *йромешайи се вайiра*. – Испречегóли се жартá и огъ́ат се усiли (Чин. Пет). **2.** *йокрийи жаром*. – Вршњакат се пречегóли са – жар да се пóубаво погáчата испечé (Дој). – Испречегóли се жар, извучé се и порáвна, и (после) се одмýкне жартá у стрáну (Дој).

испрéчкан, -а, -о трп. пр. *ïосïављен ïоïречно*. – Испрéчкано, па зéсек; теквá му шáрката (Соп).

испржóрен, -а, -о трп. пр. *који је излаган ïламену*. – Прáвим испржóрену тојагу: нашáрам у па у испржóрим (Дој).

исприда се несвр. фиг. *измишљаïти деïаље о неком догађају или о некој особи*. – Испридају се свáкакве приче за њу и за њéга (Гос).

исприштóше се свр. вулг. *обавиïти велику нужду (на недозвољеном месиу)*. – Исприштосáла се дечиштата пред сáмата врата (Вој).

испроваља свр. фиг. *учиниïти курвом*. – Тóва девојчиште бéше úбаво, ама почé с момчетија, испроваљáше га по њíвете (Зав).

испродава свр. *(све) расïродаïти*. – Сíнат све испродавáл и отселил се у Ниш (ВРж).

испрси се свр. *исïаћи груди (жена)*. – Девојче си, де се мáлко посклни, каквó си се тýка испрсíла (Цр).

испрши се свр. *нарушиïти се сïање коже због влаге и веïра*. – Испрши ми се кóжата, идó да сам садáч на њíву, а онó вéтар (Сук).

испуца бýлће изр. *ïравиïти кокице на врелом ïлеху*. – Кá – да испуцам бýлће, глéдам да се свáта зрна испуцају, и нáјвише једно неиспуцано да остáне (Бла).

испуца се свр. шалъ. *свечано се обући: доïераïти се*. – Испуцáла се мојá комшика, пошлá на свáдбу (Вој).

испушта се несвр. рет. нег. *не биïти без*. – Из црнíну се неје испуштáла; онó ка покáра нéкога, текá íде (Зав).

исрамотíла се свр. *ïрейрйеïти сïид*. – Тí си билá невéста, спáла си с њéга, исрамотíла си се, нéма бегáње (Брл).

истáка несвр. **1.** *ïосïейено ïочийи ïечносï из бачве, буреïа, каце, било ког већег суда*. – Че истáкам винó из голéмото буре, онó веч поопразнéло (Сук. МЈ). **2.** фиг. *исïушиïаïти садржај уïробе ïри клању*. – Сéтим се за сýнат и као да глéдам какó му истáкам цревáта (ТД).

истáлпи се свр. *ïокриïти грубим цеïаницама (ïалáма)*. – Од бýку цепáнице и једно и дрýго, па се истáлпи, направí се стáлпена кóлиба (ТД). Искáру се трéће гредице са – стрáне, па се истáлпи (ТД).

истéса се несвр. *ïружайи се, исïезаïти се*. – Мáне овцá да пасé и пóчне да се истéса кадá се је затрóвала (Дој, Брл).

истéзга свр. *исïресоваïти (на сирарском сïолу)*. – Бóље је сíрење кад га úбаво истéзгаш, исцéдиш (СГл).

истéнчи се свр. фиг. *укруïиïти се и не ïомераïти се, ленсïивоваïти*. – Пóдобре је да се човéк нéшта залимава, нег да се истéнчи и да седí или лежí (Јел).

истѝика се свр. шаљ. *ѝосѝаѝи расејан; излаѝеѝи*. – Ја сам се истикала скроз (Пир). Истикал се начисто, истикан човек, изгубил се (Соп).

истѝикан, -а, -о фиг. *који се изгубио; који је изгубио разум; излаѝео*. – Истѝикан човек по млого пути објашњава једну ствар и не умеје да стане и да заврши причање (Соп).

ѝистин прил. *заистѝа*. – Њистин, мамо, ѝистин је текá било (Вр. Цр).

ѝистина прил. в. ѝистин. – Орати́л си ѝистина, с ѝуши сам те чу́л (Вој).

истинтачује несвр. *ѝражѝи ѝоѝиуну иѝину; ѝрецизираѝи разговор до деѝаља*. – Де, не истинтачуј толко, све сам ти ѝистину рекла (ВРж).

истѝиска свр. *исцедиѝи сѝискањем и уврѝањем*. – Муку видо́ док ѝбаво истиска́ копѝнете (Брц).

истѝиска се свр. *исцедиѝи сѝискањем*. – Рánата да се набѝцка, сас во́ду да се испѝра и да се истѝиска (ТД).

истѝича несвр. **1.** *исѝицаѝи (ѝечностѝ)*. – Лоша бурма́та па истѝича вино́, ка́пе (ВЈ). **2.** *сѝављаѝи исѝред других, исѝицаѝи свог кандидаѝа*. – Њу истѝичају највише, она́ че ѝим бу́де снаá (Држ).

истѝича се несвр. *исѝицаѝи се*. – Уме́је све, па се истѝича за све на сва́ку сва́дбу: и за готве́ње, и за поја́ње, и за ћите́ње невесту (Сук).

истишти́ се свр. **1.** *осушѝи се*. – Там́н се испили́ло пѝлето, не́к се истишти́ под ква́чкуту (МСв). Не́к се погáчата ма́лко истишти́, после че ѝу ло́мимо (Пет). **2.** фиг. *излежаваѝи се (ѝосле сѝавања)*. – Во́лим да се истишти́м ѝјутро па после да се ди́сам (Гос).

истѝицан, -а, -о трп. пр. *исѝиуцан*. – Донеси истѝицан бе́ли лу́к да нама́жем ши́је на гове́дата (Пет).

истѝичен, -а, -о трп. пр. *исѝиуцан*. – Мо́ра да бу́де истѝичен тру́дат добро́ (Зс).

истова́рља несвр. *скидаѝи ѝерей са ѝревозног средсѝива*. – Истоварљао́мо сеното и онѝ намину́ше, видо́мо се (Пет).

истóчи свр. *наошѝириѝи на ѝоцилу*. – А́јде ми истóчи се́ћируту (Сук, Чин).

истра́га свр. *исѝражѝи*. – Све мо́ра да се истра́га и да се најде који је улази́л у поја́туту и укрáл ја́гње (ВЛк).

истре́би свр. **1.** *уредиѝи ѝросѝорију враћајући све на своје месѝо*. – Истре́би ма́лко по ку́ћу, го́сје че до́јду (Вој). **2.** *уклониѝи нежељено; ѝросејаѝи*. – За нас је пу́шка, (па) да се истре́бимо, добри́ да оста́ну (Пир).

истѝресе́ се свр. пеј. *изненада наѝи*. – Одне́куде се истресе́ шумáр (Гос). У то вре́ме мо́ра да се истресе́ вл́к или му ви́дим ди́ру да је мину́л (ТД).

истр́са несвр. *заѝезаѝи; развлачиѝи*. – На́зема (ма́њето) истр́само, и на ку́п, да се не мр́си (Брц).

истријѝри свр. *очистиѝи ѝријером зрневље ѝшенице од семена корова, изломљених зрна и нечисѝоће*. – Истријѝрила сам три – вре́че жи́то (Цр).

истрине свр. *сасвим усийниџи*. – Погáнцити све истрине снóповети уну́тра (ТД).

истрсне свр. **1.** *искрснуџи*. – Ёвек се текá истрсне нéшта и не мóгу да оти́дем при тётку си (Сук). **2.** фиг. *охрабриџи се; исџрсиџи се; намеџинуџи своје мишљење*. – Ёстрсну се и не дáде ми да завршим рáботу (Вој). Она́ се ёстрсну да му кáже све ё – очи (Чин).

истртује несвр. *исџицаџи се; намеџаџи се исџред свих*. – Мили́воје истртује т́ва (Дој).

истружé свр. **1.** *скинуџи (кору) ножем*. – Истружéм бе́лак оди лескóвину за јáганци, ёбаво га једу́ (ТД). **2.** *сасџругаџи; уклониџи сџругањем (нечисџођу, каменац)*. – Истружéм пару́ту сас сýв жабрња́к и она́ после ко нóва (Сук).

истрчý свр. *наиграџи се џрчеђи*. – Децáта се ёбаво истрчáше, и веч су огладнéла (Км).

истумба свр. *исџасџи и џочейџи се ваљаџи (буре)*. – Истумба се буре из колáта (Сук. Вој).

истькне свр. пеј. *гурнуџи другога исџред себе како би обавио џосао (или џоднео грдњу, ризик)*. – Све дрýгога истькне да рáботи место – њéга (ВРж).

истьни ши́ју изр. *омршавиџи*. – Откако́ почé мýж ми да иде у дунђери, ёстьни ши́јуту (Држ).

истьнчује несвр. *џрецизно одмераваџи; џицијашаџи*. – Пóгоре – пóдоле, немóј тóлко да истьнчујеш бшх у динáр (Вој).

истьциња́ч м онај *који другога гура да ради или ризикује умесџо њéга*. – Бáбата је билá истьциња́ч, дрýгога истькне да рáботи (Рос).

исћоравéје свр. кл. *ослеџейџи*. – Да исћоравéјеш, да бóг дадé (Зав).

исћутý свр. *оџћуџаџи на увреду или изазов*. – Она́ ми рече лóшу реч, ама јá исћутá (Пет).

исцврчý свр. *зайишиџаџи*. – Ёсцврча детé, уплаши́ло га кúче (Пет). Ако исцврчý ёглен, знáчи да сам уплáшен (Зс).

исцéли свр. *завршиџи веђу целину или целу џовршину (џри орању, џрашењу, косидби)*. – Нéма да се мањýјемо док не исцéлимо овýј страну на њýвуту (Гос).

исцело прил. *џоџџуно, од џочейка до краја*. – Сиромáси су ёсцело слуша́ли у кúћу иму́ћни рóднине, да мóж нéкако да помýну (Дој).

исцивкáви се свр. *избаџиџи слину*. – Исцивкáвила си ми се на дрéјуту (Чин).

итýбар. На итýбар изр. *на џовршину, исџред других*. – Свако́ј тра́жи, нýкој не помáга, сви глéду да излэ́зну на итýбар (Изв).

и́цује се несвр. *и́рска се бораксом и си́и́ним кварци́ним и́еском и́ри заваривању на ковачкој ваи́ри*. – Ва́ри се с бо́ракс и и́цује се с чи́с пѣсак, ко́ји се ба́ца у ви́гњу́ту (Пн).

ичѐр прил. рет. *јуче*. – Још се деја́ни, ама ја́ко ужлте́л; видо́ га ичѐр, не́ма га бу́де (Чин). Ичѐр идо́ наго́ре и видо́мо се, поврѐви́мо (Зс).

ишанта́ви се свр. *изобличии́и се*. – Ударил га шљо́г, ишантави́ло му се у́ста, а и о́ко му ма́лко зака́чено (Км).

иши́ли се свр. *изоши́риии́и врхове и и́овезаии́и их (о и́риии́кама и́реко си́о-га)*. – Врво́виње на вѐр сто́г: уплету́ се притѐе једна́ за дру́гу уна́крс, па се иши́ле, уви́ју и укрсте́ (Јел, Брл, Дој).

иштѐти се свр. *зайрља́ии́и се измеи́ом*. – Детѐто се иштетило́, усра́ло се (Мр).

иштѐмка свр. *исцеди́ии́и и́риии́скивањем или уврѐиањем*. – Од кула́стру смо си́риште прави́ли; четврта́ста крпа, иштѐмка га у млекото́, исцѐди (Ру).

ишћѐмби се свр. *наду́ии́и се*. – Дебѐл а прејѐл, па се ишћѐмбил како да је у девѐти ме́сец (Рс. Изв).

ишуга́вчи свр. жарг. *и́ремлаи́ии́и*. – Ко́ји су га тека́ ишугавчи́ли (Дој).

ишушули́ше свр. *уси́еии́и (кришом и ша́иаи́ом) сазна́ии́и оно ши́о се и́аји*. – Отишла́ та́м да ишушули́ше све (Пир).

ишча́љи се свр. *наи́рави́ии́и и́одругљиво лице, накрѐвѐлиии́и се; обраи́и́ии́и се изобличени́м речима; уп. искрѐви се, ишчѐпи се* – Јарѐнцето му се ишча́љи и поно́ви њего́ве рѐчи, онó билó ђавол (Пл. Сук).

ишча́нчи се свр. **1.** *изобличии́и и́ело и́ри седењу или си́ајању*. – Што си се тека́ ишчанчи́ла, стани право (Сук. Чин). **2.** *искрѐвѐлиии́и се (деи́е у игри; жена́ и́ри ругању)*. – Ишча́нчи ми се пред женѐте кад ми́нем пред њи́ну капи́ју, а ја́ се пра́вим да не ви́дим (Вој).

ишчегáри свр. *добро иси́ући (мои́ком, ши́иаи́ом)*. – Ишчегари га у́баво и пра́ти га при́ – овце (Влк).

ишчѐзне свр. *неси́аии́и; количински се смањива́ии́и иси́аравањем; и́очѐии́и се кварии́и*. – Ти́салото млекó у бу́рето после три – чѐтри д́на ишчѐзне, по́чне да се квáри, после доси́пујемо но́во (Зс).

ишчѐи́и се свр. в. ишча́љи се. – Ишчѐпи му се ја́рето и он́ примѐти да је со́тона (Брл).

ишчи́љи у́ши изр. *наћули́ии́и уши*. – Кра́вете, кад сам лѐт, онѐ ишчи́ље у́ши и стрижу́ (Зс).

ишчи́тује несвр. *чи́и́аии́и (и́оси́еи́ено и и́овремено)*. – Он́ је цѐлу зи́му ишчи́тувал књи́гугу напomáлко, мло́го му се допа́дла (Пир).

ишчоврка свр. 1. *їродубїїи кљуцањем (їїица)*. – Тїчи ишчовркали кру́-шете (Ру). 2. *їродубїїи алаїком (мајсїор)*. – С узимало ишчовркам дрвото кад правим на ложїцу кусало (Зс).

ишчубри ўши изр. *начуљїїи уши и кришом слушаїїи разговор*. – Скутал се зади вурњуту, ишчубрил ўши и слўша каквó женéте орате за онўја рáботу (Држ).

ишчўва свр. *одгаїїи; (усїейїи) очуваїи*. – Бóлно, јéдва га ишчува́ (Рс).

ишчўди свр. *згрануїи, заїрейасїїи*. – Ишчуди онїја нáрод дóле што чéка кадá рéче да нéма да стїгне бра́шно (Гњ).

ишчўљи свр. *їодиїи уши*. – Кóњат ишчуљи ўши, стáну и почé да пїра (Пк). Чїпа овцá їма крáтће ишчўљене ўши (Дој, Брл, Јел).

ишчўїи се свр. фиг. *извуїи се из їосїеље, усїаїи*. – Ишчўпим ли се из црђете óдма поóдим на појáту (Држ. Вој).

ишчўчка свр. *ишчачкаїи; извуїи уз много наїора*. – Тó сам јéдва нашбл, їземи сам га, штó се кáже, ишчўкáл (Брл).

ишбл, ишлá, ишлó р. пр. од їде несвр. *иїи*. – Он је ишбл по свéт, по знáје од нáс (СГл).

Ј

јá (ме) реч. за истицање: *(види ме!) ја сам (за све сїособан)*: – Јá ме, у свáко ме бїва (Пк).

јá што си тї изр. *види їии њега*. – Јá што си тї, óчеш да бóде свé за тéбе а за мéн нїшта?! (Вој).

јáа несвр. *јахaїи*. – Јаáл сам кóњи од детїњство (Б – ГК, Бла).

јаáвица ж бот. *врсїа їечурке*. – Че ти покажем печурку јаáвицу (Рс).

јáбалка ж бот. *јабука*. – Мї кáжемо јáбука, а Присјán, Кáмик и Раснїца кáжу јáбалка (СГл).

јáбалчка ж дем. и хип. од јáбалка *јабука*. – Имáли смо једну – јáбалку, рáцаше мáлечће јáбалчће блáђе ко мéд, и све ти озелéни ўста ко копрїва (Зав – ддл). Невéста на ускўтњаче даде јáбалчку и чорáпе да су њу свé мўшка децá, или прво дете да је мўшко (ВЛк).

јáблкар м *јабукар*. – Пушти ме у јáблкарат да си набéрем јáбалће које óчу и кóлко óчу (ВЛк).

јáгми се несвр. *їрудїїи се шїо више сїеїи (радом, али и їреваром, краћом, оїимањем)*. – Рáботи, отїма, подвáљује, крадне све што му пáдне, јáгми се да се огáзди (Вој).

јáгне с *јагње, младунче овце све до одабирања за їриїлод*. – Јáгне је догóд се не одвóји за домазлѣк (ТД). Јáгне је дó – јесен, а шлéже до гóдину (Дој, Брл).

јагнѐћи, ћа, ћо *који поџиче од јагњейџа, јагњећи*. – Јагнѐћо месо најобичам (Сук, Чин).

јагњѐћина ж *јагњейџина*. – Једѐм и јарѐтину када има, ама повише волим јагњѐћину (Дој. Јел).

јагњѐлиште с *место где се овце јагње и где се држе јагањци*. – Там има јагњѐлиште, там се играмо жмурку (ТД).

јагрѐк м *искусџи у оквиру џојџиџе; џирла на њиви или ливади*. – Јагрѐк или трљај је и испус у појату, а и на њиву када се лежи с овце (ВЛк).

јад да јадује изр. (*дуго и јако*) *јадиковаџи*. – За онова што имаш, само има јад да јадујеш и срце да те боли, стално си мислиш на њега (Ста).

јадеж м *ојклада*. – Јадеж окамо игруту када се опклацујемо, а кад се кршимо (јадацат) и опкладимо, ја кажем јадац и он каже јадац (ТД).

јади се несвр. рет. *љуџиџи се (лако и чесџо)*. – Кад видиш да се јади, не дирај га (Јал. Бер).

јадничко м дем. и хип. *јадник*. – Весел јадничко: осудише га као за кокошку, а черку ми згазил с кола (К – Вр, Ш).

јадџк м дем. од јад (*мања*) *љуџиња; јад*. – Прошл јадџк, прошло време, сџ се не карамо, живујемо си с јетрву (Бз).

јазов маз изр. *масџ од јазавца*. – Јазов маз је лек од реуму (ТД).

јаа несвр. рет. *јахаџи*. – Јајала сам коња, ако сам женско (Д – Вч, Пир).

јајчанце с дем. од јајце *јаје*. – Да узнеш сиренџе, јајчанца и да си понесџш (ВЛк).

јак, а, о *снажан; моћан; бујан*. – Овце пуштамо у отпас само у јако жито; житото (после) да не полџгне (Зс).

јаловар м *изданак из калемџене џодлоге*. – Јаловар је това што не раца, а излази из дивљото на џижуту (Бла).

јан м *грџа у кровној консџрукцији*. – Попове су на јан, балван је доле, а ћуприја је горе у кроват (ВЛк).

јанагач м (*краћи*) *џодуџирач у кровној консџрукцији*. – Јанагач је пајанта у кров (Пир).

јане свр. *ујаџиџи*. – Че јанем коња и че га престџгнем (Бер).

Јанко и Станко. Нџчу да ме преговарају Јанко и Станко изр. *нећу да ми било ко џребацује и да ме оговара*. – Нџчу да ме преговарају Јанко и Станко, очу да си имам дома и да си једѐм моје (Вој. Пир).

јаре мушкар изр. *млади јарац од једне године све до укључивања у џриџлод*. – Мушко код овце кад зазими, оно је шлџг, а код козе је јаре мушкар, и после јарц (Зс).

јаретинка с мн. дем. деч. *јарићи*. – Имамо си и јагнџнца и јаретинка (Сук, Чин).

јарећо месо изр. *јареће месо*. – Ја повише обичам јарећо месо, него јагнећо (Вој).

јари се несвр. *козији се, омлађиваји се коза*. – Пóчесто кáжемо кóзи се, а јари се кáжемо дóста рéтко, слáбо (ТД).

јаришка с мн. дем од јаре *јаре*. – Козíца ми окóзила трí јаришка (Дој. Јел).

јаролика ж *јанарика Prunus rasifera*. – Од сливе íмамо јаролиће, тргóњи и мацáрће (Зс). У јаролику се укачíмо да глéдамо каквó рабóте у сóбуту (ВЛк).

јарци м мн. *ишиј кровне констíрукције»на две воде*. – Íма крóв на јарци и крóв на капрулé; на капрулé је кад је за мању згрáду, а на јарци за већу (Пк).

јарчаста козá изр. в. *јарчеста козá*. – Јáрчоша је јарчаста козá, личи на јарца по снагу и по големí рóгове (Зс).

јарчé с 1. *одрасло мушко јаре до једне године*. – Двизáрче је млáдо од козú, а јарчé је мýшко (К – ЦВ, Пир). 2. *млади јарац íре укључивања у иришлод*. – Јóш је јарчé, не дáвамо му да зарíпује козéте (Гос).

јарчеста козá изр. *велика коза са великим роговима*. – Којá је козá големá како јарц и íма големí рóгове, кáжемо јарчеста козá (Пн).

јарчлé с в. *јарчé 1*. – Јарчлé је одрáсло мýшко јаре до једну – гóдину (ТД).

јарчоша ж *круйна коза са роговима као код јарца*; уп. *јарчаста козá*. – Јáрчоша је јарчаста козá и као јарц по снагу и по големí рóгове (Зс).

јасења́к м *јасенова шума*. – Идó у јасења́кат да најдем прáву óптњку јасеновину, трéбе ми за једну – рабóту (Бер).

јасно нéбо изр. *ведро и свеи́ло небо*. – Отúд íде страшан óблак, а одóвде јасно нéбо (Рс).

јачак, чка, чко *који је одрасíао, ојачао*. – Тáја јáганци јáчка, да и б́бнемо у једíнчетата, ама она́ па óпситна (ДД).

јачьм м бот. *јечам*. – Јачьм смо сејáли, пóрано да стíгне за погáчу (Пк).

јebанá м/ж *иуђинац*. – Жáл ме штó сам зéмљу купувáл за јebанú (Јал).

јebри́к м 1. *кондир за и́озивање свадбара*. – Свadbáри позíвамо с јebри́к рећíју (Соп). Јebри́к напред, кумавé по њéга íду (ТД). Јebри́к или кондír, íсто је (Дој). 2. **свири у јebрик** изр. *ои́јаши се*. – Свирил је млóго у јebри́к, од тúја бóлку је умрéл (ДД).

јeдампúт. Он је јeдампúт изр. *он је исíред свих (гори, бољи)*. – Он је јeдампúт стóка (Пир. Гра).

јeдар, – дра, – дро 1. *круи́ан, велики*. – Дáј ми јeдре, да ти дадéм сítне пáре (Рос). 2. *груб*. – Јeдро сенóто, крúпно, забавíмо му косíдбу (Дој).

јeдва сабéре дýшу нá – дýшу изр. *јeдва диса́ши (због и́ремора, глади, сiраха, сiпаросiши)*. – Варкáла сам се, бéше жéга, па сам јeдва сабрáла дýшу нá – дýшу (Нш).

једења́к грѣбенац изр. *врсӣа великог грѣбенца за вуну и кучине*. – Једења́к грѣбенац прво, а после се сас два грѣбенца вла́чи (ВЛк).

јѣдење́ с дем. од јѣдење *јело*. – Какво́ има за јѣдење́, огладне́л сам, ба́бо (Зав).

једини́чава цр́га изр. *врсӣа вунене ѿоњаве која се одликује сиӣним шара-ма ѿо дужини или ширини*. – Једини́чаве цр́ђе по трѝ, по пѣт, а мо́же и у че́три струће́; осно́ва је рѣтка за једини́чаве цр́ђе (ВЛк). Цр́га се зове једини́чава а́ко је само од в́лну (ВЛк).

једна́ крѣв изр. *рођаци ѿо крви*. – Једна́ смо крѣв с њу (ВСв).

једне́ свѝрће свѝре изр. *шаљ. бӣӣи једногласан*. – Једне́ свѝрће свѝре: у једне́ свѝрће су дували да до́јде та́ја вла́с, после че́ дѣвају у две́, че́ бу́де ма́лко једна́ свѝрка, да љу о́те́рају (Пир).

једно-вр́з друго изр. *једно за другим; једно ѿреко другог (ударци, залобаји, речи)*. – Орати́ једно – вр́з – друго, не мо́гу љу разбе́рем (Вој). Натѣра све једно-вр́з друго у једну́ кро́шњу голему́ (Чин).

једно-два́ пути изр. *у два маха*. – Сврча́л је једно-два́ пути, не́је по́више (Вој).

једно-два-три́ пу́ти изр. *два-ѿри ѿӯӣа; неколико ѿӯӣа*. – Потсеча́ га једно-два-три́ пу́ти, па ди́го ру́ће; не́чу да о́ка по ме́не (Чин, Вој).

једно-дру́го изр. **1.** *много неочекиваног, неѿрија̄иног*. – Ћи́ша, студени́ца, једно-дру́го; мо́кри смо били́ до ко́жу, осѣбому (Зав). **2.** *много ѿога (свега и свачега, и овог и оног)*. – Накупува́ше си једно-дру́го, имају си па́ре (Пир). На-донѣсоше једно – дру́го за јѣдење и пи́јење, и у́баво изгостува́мо (Држ). Не́ма но́ве дре́је за њу, па пренѣсу́је једно-дру́го од по́старете се́стре (Вој). **3.** изр. **отка́зује једно-дру́го ѿочиња̄ӣи сѝарење организа**. – Кад по́чне да отка́зује једно-дру́го, да си чо́вѣк мре́; да је жи́в док је здра́в (Црв).

једно-ка́м-друго изр. *један ка другом, (један насѣрам другог) са високим међусобним разумевањем*. – При́витни, једно-ка́м-друго, а са́д љѣди бе́гају једѣн од дру́гога (К – ББ, Ш).

једно́ ли је изр. *није само један ѿосао; није само једна брига*. – Оно́, једно́ ли је, има́м ра́боту и на́ – уши (Пир).

једно-ѿре́з-друго изр. **1.** *ѿрӣа̄ӣи једно ѿреко другог*. – Не је́ц једно-пре́з-друго, мо́ж се зада́виш (Пк. Рас). **2.** *говорӣӣи брзо и неѿовезано*. – Она́ све при́ча једно-пре́з-друго, па љу не мо́гу разбе́рем (Рас).

једно-у́з-друго изр. *сложно, јединсѝвено*. – Једно-у́з-друго да сте, бра́јћа сте (Чин).

једно́га-дру́ђега изр. *час једног, час (неког) другог*. – Лѣга́ла једно́га – дру́ђега и са́ у избега́ву (Зав. ТД. Гос).

једногрíz м бот. *врсӣа п̄ечурке*. – Ѐма п̄ечурка једногрíz, а н̄где у кáжу целогрíz, једé се (ВЛк).

једнојж̄нина ж *п̄осебне п̄ородице које живе у ист̄ој кући (п̄осле деобе)*. – С њи смо сá једнојж̄нина; поделимо се, али смо још у исту́ту кúћу (При).

једнод̄лбина ж *велика п̄арцела коју су браћа п̄оделила*. – Ливáдата ни је са једнод̄лбина, свáк сам кóси кадá се опрáви (ВЛк).

једноб̄ница ж рет. *п̄рви дан ускр̄ињег п̄осӣа кадá се једе само један оброк и п̄о увече*. – На једноб̄ницу не једéмо све до вечéру (Брл).

једнопáјес, -та, -то *онај коме су срасле кóсти на грудима (о говеч̄иу)*. – Ѐма једнопáјесто говéдо и двопáјесто говéдо према грудну кóс да – л̄и се двоји или се не двоји (Вој. Брл). Једнопáјеста крáва је лóша, крв промóчује, а двопáјесто је пóжељно, код њéга се в̄иде обе кóсти између пр̄едње нóге (Зс). Једнопáјес вóл, кад су срáсле кóсти; и по тó, и по р̄епови, (тека́) кáжемо (ТД).

једнорáмци п̄сове изр. *два п̄са из ист̄ог легла једне кучке*. – Имáл сам једнорáмци п̄сове, úбаво су ми чувáли стáдо од кúрјаци (ТД).

једнострáњаво прил. *изобличено*. – Сли́ве, изл̄зло једнострáњаво, н̄икак-во н̄је (Гра).

једнострáњеста овца (козá) изр. *овца или коза чија једна сиса не лучи млеко*. – Кадá је úпала в̄име, кáжемо подудáрена овцá. Áко се не удáри с барúт в̄име се сасúши и отпáдне, д̄имат да удáри, или остáне једнострáњеста (ТД).

једнóто... једнóто изр. *једно овако, а друго сӯп̄ро̄ӣно*. – Једнóто те уплáши, једнóто те ослобóди (ТД).

једну – п̄о – једну изр. *једну за другом*. – Једну – пó – једну, само омьци́ња чáшу по чáшу (Вој).

једну́ш – двáш изр. *једном или два̄п̄ӯи, неколико п̄ӯӣа*. – Једну́ш – двáш че укра́днеш, па че те увáте (ВРж).

јед́н једно́га изр. *један некога*. – Једнá једну́ пита́ла за њéга и она́ у реклá (Пк).

јед́ннити бр. *један од*. – Јед́ннити с̄ин ме дов́еде у бóлницу (Д – ЈД, ПРж).

јеж̄ира се несвр. *обавља се јеж̄ирање, једна од фаза рада у п̄оку равна̄ња п̄шерена*. – Земл̄á се плани́ра, па се јеж̄ира (Соп).

јез̄ија заб̄н изр. *врсӣа дуге женске хаљине п̄ос̄тављене п̄амуком, са крӯӣним шарама на п̄лавичас̄ӣој основи*. – Мájћа ми је нос̄ила јез̄ију заб̄н (Сре, Кр).

јез̄и́к пуш̄ти изр. *говори́ши неосновано и неумесно; свађа̄иши се*. – Јез̄и́к пуш̄тила снаáта, скóро че љу искáрају (Сук). Кóј кво рабóти нек рабóти, т̄и да нес̄и јез̄и́к пуш̄ти́л (Пир).

јексерина ж аугм. пеј. *ексер*. – Нагази јексерину некакву, па сам ровала па се трéсло (Пок).

јексикó прил на губиѝку. – Ако óч помóгни; áко не, јá че сам јексикó у туја ráботу (ЦД)

јексичи свр. *даѝи мање него шио се очекује (ѝринос, млеко, учинак)*. – Јексичи́ле козéте млекóто. Кудé си љи пáсал?! (Рс).

јéл-јéл-јéл узв. при вабљењу брава: *дођи!* – Јéл Бýлће, јéл-јéл-јéл, јéла дéду! (Сре).

јелечé с **1.** *цемѝер без рукава, ѝловер*. – Цéмпер без рукавé у Пýклешицу ка́жемо цилéтка, а Лукáнци га ка́жу јелечé (Пк). **2.** *краѝак ѝрслук од сукна који иде до кукова*. – Јелечé íде уз бревенéци до ќлкове, а íма лéви и дéсни цéп, и високó íма једýн – цéп (Брл).

јелéчка ж **1.** *мали јелек, дечји јелек*. – Направи́ла сам ти, сíне, úбаву јелéчку (ВЛк). **2.** *горњи дечји хаљеѝак*. – Тóва је детíнска јелéчка, заигра́ло се детé па у заборавíло (ВЛк).

јелéнак м бот. *врсиа ѝечурке*. – Мí туј печу́рку зовéмо јелéнак, а Гостушање и Лукáнци у зову́ мерушљывка (Тм).

јелéнје с *врѝешка за намоѝавање ѝређе на калемове*. – У Висóк га ка́жемо јелéнје или јелéн, а у Пíрот сам чу́ла јелéмје (Брл).

јелија ж *ѝросѝрансѝво; брисани ѝросѝор*. – Да излэ́немо на јелију, да ни ма́лко вет́рат дýне (Нш).

јербíја ж *дрвени клин у играчки ѝушкало, у којој игра улогу клиѝа*. – Јербíјата ако је ла́бава не мóж да изгýра кýглицуту; садé íма да пýшне (Пк).

јеребáс, -та, -то *шарен, граорасѝ (ѝерје, очи)*. – Íма шарени, ливрести, јеребáсти очичи, личи на бабу – Ра́јну (Зав).

јер́м лéгне на њéга изр. *оженѝи се; ѝреузетѝи ѝородичне обавезе*. – Нéк се жéни, јер́мат да лéгне на њéга (Вој).

јесáп м рет. *ѝланирање ѝосла*. – Јесáп, ћесáп, торбá и штап, това́ је трго-вíна (Пир).

јесéнка ж бот. *хризанѝема Aster amellus*. – Јесéнче је ма́ло и сítно, а јесéнка је кру́пна (Ш).

јесéња брусни́ца ж бот. *брусница Vaccinium vitis idaea*. – Јесéњата брусни́ца је црвенá, а лéтњата је црнá (Зс).

јешни́ца ж *женска особа која добро једе*. – Јá сам јешни́ца големá, па се дешавáло и да преједéм (ВРж).

јешчи́ка ж *куварица на великим ѝрославама, ашчика*. – Вíда Вáсина је билá чéсто јешчи́ка на свáдбе (ТД).

јíлмаз м *алаѝика којом сѝақлар реже сѝақло*. – С јíлмаз се ре́же ста́кло, óн је најтвр́д на свéт (Вој).

јоште. Та јоште – **што** изр. *иш̄а ӣо још (зајраво) хоћеш?! – Да́домо ти све што си сака́л. Та јоште – што́?! (Вој).*

југ м мет. *веш̄ар који дува са југа. – Југат дува од Пирот и он је сүв и топал (Гос).*

југов снѐг изр. *снег који брзо ко̀ни. – Ка́д је југов снѐг, глибаво, од сто́ку ко̀жине об́ујемо (ТД).*

јунче́ с мн. *јунче́та/јунче́тија муж̄јак говече́ша до једне године. – Јунче́ или биче́ је испод једну – го́дину, јунџ́ је кад навр̄ши го́дину, исто и јуница́, а биќ је од го́дину и полови́на до две́ године, кад по́чне да мо́же да го́ни (ТД).*

јунџ́ м *јунац. – Јунџ́ је кад навр̄ши го́дину, исто и јуница́ (Мр).*

јури – **пуди** изр. *џрога̀наиши. – Јури – пуди, јури – пуди, уплаши́ше ме и искара́ше ме, и ја више не свр́чам при њи (Зав).*

јурне свр. *џокрену̀ши јак нагон. – То́лко па да у је јурнуло да тра́жи му́жје по гра́д (Зав).*

јуручка ба̀ница изр. *кисело ӣес̄ио са сиром и маш̄у, ӣракас̄ио сави́јено у ӣеис̄ији као ӣиш̄а. – То́ј што ти о́каш ту́рска ба̀ница, Стрелча̀ни о́кају јуручка ба̀ница (Б – Вв, Пир).*

јутрина ж *јуш̄ар̄њи излазак на гроб јуче сахра̀неног џоко̀јника. – Умре́, на Светога – Нико́лу вој билá јутрина (П – Мш, Пир).*

К

кавард́исана магла́ изр. *шаљ. жарг. ниш̄иш̄а. – Пи́та баба – Ка́ту: – Кво́ има за једе́ње? А она́ ми о́дговори: – Пр́жен ве́тар и кавард́исана магла́! Те́ла да се нашáли (Кс, Пир).*

каварма́ ж *месни џроизвод од изну̀ирице и чварака, уз дода̀шак ӣаирике и ирног лука, кавурма. – Ви́тко Ми́личин зна́је како́ се пра́ви каварма́ (Кр. ВС).*

кавта́жа ж нов. *ка̀иш̄ајса. – Куд кавта́жете има́ извор, тој врелá слáзе; из једно́ врелó вода́ излáзи (ТД).*

кавү́к м *ка̀иу̀љача. – Капу̀љачу о́камо кавү́к (ТД). За зи́му кавү́к се исплетé од в́и́ну, а има́ло је и капу̀љаче, кўпи се (ТД). Кавү́к за војника́, само рўпе за ўста и за о́чи (ТД).*

кадиве́ с в. *кади́јица. – Кадиве́ има́ црв́ен и ж́лт цвёт, и пра́ви глав́ице (ВЛк). Кадиве́ или ле́пи чо́век, исто је (Нш).*

кади́вица ж бот. в. *кади́јица. – Кади́јица, сл́ично на голéмо цвё́ће, само ша́рено (ТД).*

кади́јица ж бот. *вр̄ш̄а баши́иенског цвё́ћа; уп. кадиве́, кади́вица, кади́јичка. – Мло́го во́лимо и са́димо кади́јицу́ту (При, Пет).*

кади́јичка ж дем. в. *кади́јица. – Кади́јичка ја́ко и ўбаво ме́рише (Гос).*

кае́ свр. узр. *каже. – Ли ти ка́ем да је отиш́л на по́јату (Дој).*

ка́же свр. *исїричаїи*. – Очу да ти ка́жем при́кашкуту (Ор).

ка́же се свр. *їредїавиїи се*. – Ја се ка́жем који сам и откуда сам (Брл).
Леле, па што се не ка́жеш која си (Пир).

казува́ње с гл. им. од казује *казивање*. – Па́мтимо по казува́ње тога ста́рца из моју роду, он до́јде предеда на мојега де́ду (Вој).

казу́је несвр. **1.** *казиваїи; їричаїи*. – Не́к ти она́ казу́је, с очи је гледа́ла какво́ је било (Сук). **2.** изр. **немој ми га казу́јеш знам га какав је, врло је лош**. – Мло́го ћу убаво зна́м, немој ми ћу ич казу́јеш (Држ). Са́мо немој да ми казу́јеш ту́ја аљкавицу, ту́ја мушкара́чу (Пир).

каї́шен, -а, -о *који је од каиша*. – Има́ло је каї́шен огла́вник, а има́ло је и пр́тен (ТД).

кајди́ше свр. *їохабаїи се, искрзаїи се, доїпрајаїи*. – Кајдиса́ла вре́чата, тра́жи но́ву (Зс).

ка́јца ж *каїа за младу невесїу; каїа за младу жену*. – Ка́јца је ка́па за младу невесту, црвена́ како вџс, три – тра́ће насáд, сре́гњата најдлга, до појес иде, а дру́жете ма́лко по́кратће. Преко све́ на тра́жете целка́, сре́брне па́ре. Сре́брне па́ре на челóто, на ру́бат (Вој).

ка́ка ж арх. рет. *сїарија сесїра*. – Рекла́: – Не́чу ка́ку да преже́ним, че че́кам! А ка́ка се звáла постара сестра́ у на́ше село́ у ста́ро вре́ме (Рос).

какво́ зам. **1.** *заїио*. – Какво́ се петли́чиш то́лко, са́ че ти уда́рим једну́ (Цр). Какво́ се сїиш како пет́л на буњїште (Цр). **2.** изр. **какво је ии́а је**. – Какво́ је, деда – Ми́ко, има ли но́во? (ЦД).

како́ везн. **1.** *їоишїо*. – Љуби́нка, она́ тре́бе све да зна́је како́ ништа не рабóти (Пн). Какó биле узбу́јале дево́јће па си мазáле лице́ сас млéч, па им се све́ лице́ ољушти́ло (Цр). **2.** *донекле*. – Како припа́зувал сам се од не́га, али у на́шу ку́ћу не́је кра́л (ВРж). **3.** изр. **како́ – је, тека́ – је иако́ је ио**. – Какó – е, тека́ – е, штом се во́ле, не́ка се узїмају (ТД). Какó – је, тека́ – је, не́ма како́ да ку́камо (ДД).

каланку́сур м *оно иишїо је мало, сїоредно, безвредно*. – За коси́дбу ми је оста́ло каланку́сур, ма́лко, сма́ли се, гото́во веч (Гос).

калау́зин м *їодваљивач; лажов*. – Сь́н је калау́зин, он те л́же (Гос).

кале́вре ж мн. *цицеле*. – Поне́кој од на́ши ста́ри носи́л је ципеле́ за на сва́дбу и за у гра́д, кале́вре су ћи ока́ли (ВС, Кр).

кале́мено дрво́ изр. *воћка*. – Башта́ ми је пр́ви изнасади́л највише́ кале́мено дрвја́ у село́ (Вој. Сук. Пет).

кале́мица ж *издужена и илїи́ка дрвена кушїца са їоклоїцем за чување оловака и гумице, їерница*. – Када́ сам била́ ћак, има́ла сам купену кале́мицу, уба́ву (Сук. Држ. При).

калѐмница ж в. калѐмица. – Она́ имаше најубаву калѐмницу, преградену, па у једн дел чу́ва пла́вез и гу́мицу, а у дру́ђити перо́ (Пк. Рас).

кали́ја ж *врста голуба*. – Има и го́луб кали́ја, њѐга не́мам (Пир).

калимáнка ж буг. рет. *ласица Mustela pitorius*. – Бугарѐти невесту́љу о́ку калимáнка, па љу и понѐкој од нас текá о́ка на шегу́ (Рс).

кали́на ж бот. *врста шиба од кога се љраве чибуци*. – Кали́на растѐ у Калѐ и има црвѐни плóдове, једу́ љу ко́зе; од њу су правѐна брда за разбóј (Вој).

калкáн м *шѐраса која ши́рчи, балкон*. – Калкáн или ћóшка је кадá је те-раса па висí, а не кадá је у сáму зграду, а отвóрена (Км).

ка́лно прил. *блаи́њаво*. – Кáлно у њíвете, не мóж се ко́па (Пок).

кало́вер м бот. *врста зачина, калофер*. – Од за́чини смо користíли кало́вер, меруди́ју, морáч, цо́цан, магданóс (ВЛк).

калу́ша ж **1.** *овца (или коза) која има на белој основи црне шаре на ушима и око очију*. – Калу́шка нек нóси свонџат; и убава је и ја́ка је (Нш. ДД. ВЛк). **2.** *овца која има љлавичастѐ длаке на лицу*. – Овца́ калу́ша има плавó лицѐ (Зс).

кóзји млѐч м бот. *рудински млеч Euforbia sp.* – Кóзји млѐч, óн је óтрован (Зс).

калушѐс, -та, -то *који има на белој основи црне шаре на ушима и око очију (овца, коза)*. – Ка́жемо калушѐсто ко́је има у́ши пóла белí пóла црнí, или óкре óчи црнкó (ДД). Калу́шка има у́ши калушѐсти, пóла су белí, пóла су црнí (ДД).

калцу́н м *сукнени зашѐиши́ник за ногу од сѐио́јала до колена, који се за-којчава са задње сѐиране*. – Калцу́њѐ од пртени́це до колѐно, па се за-копчу́је о́сад (Брл).

калци́ја м *грађевински радник који љри́љрема блаи́о за мазање и ради најљросѐије љослове*. – На́јпрос дунђѐрин ко́ји је, óн правí кáл за мазање, па га óкамо калци́ја, смејѐмо му се (Пн).

камењáр м *фиг. сѐара раса говѐди, буша*. – Стару́ту расу говѐда о́кали смо камењáри, она́ су подноси́ла и жѐд и глáд (Км).

камењáрка ж **1.** *врста змије*. – У Белáву има змијá камењáрка, óтровна, пáзимо се од њи (Ста). **2.** *вулг. жарг. курва*. – Имаше не́колко камењáрше на Калѐ; му́жје су знáли кудѐ онѐ íду (Пир).

камењáрник м рет. *камењар; слаб љашињак у камењару*. – У камењáрникат откарáло овцѐте, нíшта не разбíра (МЛк).

камењáча ж *врста змије која живи на камењарима*. – Има зми́је камењáче и зми́је гуштерáче (Јал).

камењáв, -а, -о *камени́и*. – Кудѐ је камењáво мѐсто има више жѐљђе, него на дру́га мѐста (Б – Лес, Гњ).

ка́мчък м *камичак*. – Улѐзал ми кáмчък у оп́нак (Ста).

канара ж *проценаї сира према количини млека*. – Ђвце у Гламу кад пасу, најголемá канара (Ру).

канате ж мн. бот. *јод и бочне сїране од дасака на рабаџијским колима*. – С коњско ђубре смо ђубрили њиву у Манастирџи дол и тг набрамо двајес и две канате морузу (ГД).

каначе ж мн. бот. *врџа цвеїне биљке*. – Каначе расту и цвту поред пут (Пир).

кандил м бот. в. кандилчичи. – Кандил и стамболче сам садїла (ЦД).

кандилчичи м мн. *врџа цвећа чији цвеїнови висе у облику кадионица, кандилица*. – Кандилчичи има једнї белї, једнї плави, једнї црвени, трџи има, трџи цвту пролети (Гос).

канџл м *својглава особа која се свему без разлога одуїуре; човекомрзац*. – Прпрмчесто, канџл, ујустунило се, пак се убаксузило (Брл).

канџр м мит. *зло, зло миїолошко биће*. – Канџрат га карало, обеси се (МЛк).

кани се несвр. **1.** *нудиїи једно друго*. – Изнесемо влашу реїїу и две – чаїће поголемшће, и туїримо мезе, и почнемо да се канимо (Сре. Ку). **2.** (*кришом*) *їијуцкаїи*. – Почел да цврцка, почесто се кани (Цр).

кан(т) м бок; *ужа и дуга сїрана (цигле)*. – Редете цїглете на кант да се побрже суше (Км).

кантарица ж рет. подр. *она која је украла канїар*. – Једна украла кантар, па смо у окали кантарица, а другата бучку, па смо у окали бучкарица (ВЛк).

канте с мн. кантетїја, дем. од канта *мала їосуда за преручивање воде и умивање*. – Донеси две кантетїја, че ми требу окол казанат (Сук).

кантиче с дем. *омања канїа; мала їлехана їосуда за захваїање воде*. – С това кантиче че ми, сїне, посїпујеш цвећето (Сук. ВС. Вој).

канурчица ж зан. *мала канура*. – Табле малечко ко шаће, плитко тепсиче за канурчице убаве (Пир).

канце ж мн. *надземни делови корена кукуруза*. – Моруза, када је буїна, има канце над земљу (Сук).

канцолоше несвр. *обављаїи велику нужду*. – Те га тамо, канцолоше позад грмат (СГл. Пн).

кањес, -та, -то **1.** *који има две боје длаке које се мешају по дужини или се укрїтају (о кози)*. – Кањеста коза бучава по главу, а по тело има две боје које се мешају по дужину или се укрїтају (ГД). **2.** *їамноцрвене или сиве длаке (о кози)*. – Кањеста коза је између црно и црвенó, пепељава (Ру).

кањоша ж **1.** *їеїељастїа коза; коза чији је задњи део црн а предњи їеїељастї*. – Кањоша или ба̀са, їста боја: или је пепеља̀ста или њу је задњи

дел црн, а прегњи пепељас (ВРж). **2.** бела коза са много мањих шара њо њелу. – Кањоша или кања, дојде малко шаркава, напрскана (Зс).

каја ж **1.** део појате у виду насипрешнице. – Појата има три дела: капа или поткапина, платно и кошара са – све стране, све дрвено и празно (Дој, Јел). **2.** њена на врху њечности (њосле врења). – Ка се това њипне оно напрјј капу како сапун да излази (Зав).

капаклије опњци м мн. борама и начином израде украшени ојанци од коже. – Мушњи су носили прјјени капаклије опњци (МСв).

каје несвр. фиг. њришцаши (новац, храна). – Нека помалко има да капе за леб, а за друго че си поминемо (Пир).

капе се несвр. њриши чекајући; њашиши. – Видим ко се капеш за мене (Цер).

капес, -та, -то који има шару на глави у виду каје. – Њмам црно капесто јјгне, убаво ко нацртано (Брл).

капиче с дем. од капија мала каија, каицик. – Улезни на капичето, там че те чекам (Пет).

капичка ж дем. (мала и леја) каја. – То је капичка, свет љу нема (Пир).

капнуло. Саде што је капнуло изр. као да се сада родило и одмах расцвешало (о младој и лејој девојци). – Заглецују девојчето, млого убаво, саде што је капнуло (Ор. Сук).

капосује несвр. пеј. не њомерати се с месиа; ленчариши. – Муж пијан седи у собу, капосује текј по цел дњн (Брл). Ништа нече да помери: куде које остави, оно текј капосује (Пет).

капруљ м дрво у кровној констипрукцији које се сучељава са суипроиним. – Њма кров на јјрци и има кров на капруље; на капруље се прјјви мања зграда а на јјрци поголемј (Пк). Кад прјјвимо кошјру, па се збоду капруљи као соје са две расове засечене (Дој).

капсјра ж врши сипаринске ѡушке. – Имјл је пушку капсјру, кремењачу; опјли па убјје тиче зловремца (Брл).

каптише се свр. ѡродиши се (без невоље). – Чекамо само да се каптише, да се породи без невољу (Рас).

капутинка ж дем. од каиуи (дечји) каиуи. – Стјри капутинкуту да се не знјјиш (Сук).

капче с дем. од капа мала каја. – Турјл шарено капче на главу (Об. Сре).

кара – кара – кара изр. прип. и ѡако ѡрошиче дуго време, ѡа се одједном ѡромени (све). – Кара – кара – кара, протјча млого време, па се одједнуш све обрне, па си земља потрбе (МЈ).

кара ме от – срце изр. ѡера ме нешио да ѡако чиним. – Бјл сам бсан у своје време, зло сам чинјл на нјрод, штету; текј ме карјло от – срце (Ру).

ка́ра недељу изр. *редуша је ње недеље*. – Јетрве су кара́ле недељу, смењува́ле су се на недељу д́на у ку́ћу (Чин).

ка́ра си свин́ћу изр. *ругајџи се некоме, њонижавајџи некога*. – Снаа́та си кара́ свин́ћу с мене, а ја ћутим, трпим, кара́ње да не пра́вим (Вој. Чин).

каравил м бот. в. каранвил. – Има́ли смо диви каравил у гради́нче (Зс). У гради́нче имамо басми́цу, каравил, начник, ми́луванку и лати́нку (ВЛк).

каравилка ж бот. в. каранвил. – Каравилка или каравил, исто је (Гос).

каравилъ м бот. в. каранвил. – Има́ то́п – каравилъ и има́ ту́рсџи каравилъ (Чин).

карака́то дрво изр. *дрво које њрави ши́року крошњу са мно́го грана*. – А́бре, ал је ово дрво карака́то (Ш).

карака́чка ж *рачвасџо дрво са два крака њодешено за њодуџирање*. – Карака́чка ка́жемо ра́кљасто дрво с два – кра́ка за потпира́ње пло́т или дру́го (Цр).

кара́љћа ж рет. *галама; свађа*. – Ђде некаква кара́љћа на Би́стар (Кс).

карама́нац ж *крушка караманка*. – Дојдо́мо под карама́нац, се́домо и поче́мо да се догова́рамо како́ да се поде́лимо (Км).

каранвил м бот. *каранфил*. – Има́ли смо каранвил у гради́нче (Мр).

караци́ца ж *врсџа шљиве*. – Насади́ три ро́дна дрвја шљиве караци́це на поја́ту (Гос).

кардаше́ с в. кардашлэ. – Че ми даде́ш од кардаше́то да си наса́дим (Мл).

кардашлэ с *врсџа цвећа*. – Погле́де како́ се у́баво расцвэте́ло кардашлэто (Пет. Вој).

ка́рлица ж **1.** анат. *слабински део кичмено́г сџуба*. – На коња́ од ре́п према гла́ву су са́пи, па крс, па ка́рлица (Дој, Јел). **2.** *џримиџивни самар за коња*. – Ко́ј не́ма седло́, скове́ оди дрво ка́рлицу и одоздо́л ту́рено од покрóвац или цр́гу да не гу́ли коња́ (Мр).

каро́шка ра́бота изр. рет. нов. *руска њосла*. – Са́ му́жје само пи́ју и тро́ше вла́ше, прешли́ на каро́шку ра́боту, оно́ Ру́сити ка́жу карашо́ (Пн).

картерио́н м бот. *канџарион*. – Лековите тра́ве су поду́бица, сме́ицаљћа, картерио́н, души́чина (К – Вр, Ш).

ка́ртица ж мн. бот. *врсџа цвећа у џиџу лале*. – Ка́ртица цве́ће жлто́, има жи́по́н у цвэ́тат (СГл. Вој). Ка́ртице цвэту́ кад и ла́ле, али има́ју плн цвэ́т (Вој. Об).

кару́че несвр. *јакó кашљаџи*; уп. крау́че. – Он је то́лко наса́бал да кару́че како мага́ре (Рас. Вој). Кад по́чне да кару́че ста́рцат, оно́ се ку́ћата тресе́ (Пк).

касџн прид. индекл. рет. *јакó њлаховиџ, џргав; жесџок; џрек*. – Он је ко ку́че, касџн, кад се најадо́ви бе́гамо од њега да ни не поте́па (Пет).

ка́т м арх. џилимарски термин *ниџ, конац*. – Увр́ткано одве, о́три, одједно; од три́ ка́та, од два́ ка́та, од јед́н ка́т (Пир).

каѿмѿр прид. индекл. фиг. ћилимарски термин *који је веома леј и сав је од многобројних лејих деѿаља*. – Ћилимат је катмѿр, нѿма му раван (Пир).

катмѿр шебѿј м бот. *врста шебоја*. – Катмѿр шебѿј има вишеслојан цвѿт и не вача сѿме, само зјајач вача (Пир).

каѿран м пеј. *ћрљава особа (која не мари за околину)*. – Мајћа му је била катран женá: наплује се на астал, суде; на чарапе иде у клозѿт и врне се у кревет с њи (Зав).

катранѿика ж фиг. *врло ћрљава женска особа*. – Катранѿика је, катран женá, ореј из руку да њу не узнеш (Зав).

каѿрањѿше свр. *замазати каѿраном*. – Дрвена кола, катрањѿшу блѿежете, да се лѿко тѿчковете обрчају (Сук).

кáтри – кáтри – кáтри изр. *са муком иде, храмље*. – Ёне ћу, кáтри – кáтри – кáтри, пак пошла при казанат (Вој).

кладáк м *оборена дебла у шуми*. – Ветроизвала, кладáк у шуму на све стране и у корењакат расту малине (ТД).

катуна́рник м фиг. *неуредна кућа*. – Муж сам, бе – жену, нѿма с кво да покáни човѿка; улази – излази ко овчáр, а кућата ко катуна́рник (Зав).

катýл м *мушки ћолни орган*. – Ставе се две – будале па вáре катýлат; кáжемо катýл али не знам каквѿ је (Ру).

каѿћр рáса изр. *изрођена раса; лош брав*. – Оно нѿје крáва, него катýр и по изглед и по нарав (ВЛк).

кацáрство с *кацáрски занай*. – Зачýчкам га за кацáрство и он ка се расприча, не мѿгу га заустáвим (Нш).

кацѿља ж *кецѿља*. – У Покривеник кáжу кацѿља, у Гнилен кáжу опрљáчка, а у Дѿјћинци кáжемо опрѿшка (Дој).

кáч – кáч – кáч узв. подршке детету када се пење: *наћред, ћењи се, браво*. – Кáч – кáч – кáч, не плаши се, дѿдино, ти си мýшко (Сук. Вој).

качáк м *хајдук, разбојник; силеѿија*. – Тúrчин рекýл: – У Рагодеш четýрес куће, четýрес качáка (Цер).

качемáчка ж хип. од качемáк *качамак*. – Једѿмо качемáчку из цедíлото, дрýго нѿма (ТД).

качетѿри се несвр. пеј. *ћећи се ћамо где је врло ојасно не обазирајући се на савѿе и ујѿзорења (о деци)*. – Деца, немѿј се качетѿрите по таја дрвја висока, главе че погýбите (Чин).

качѿтина ж аугм. и пеј. од качѿт *качекѿ*. – Залулило качѿтину и турило руће у цѿпове, и не глѿда у мѿне (Пир).

качка ж *кука за вешање ћредмеѿа*. – На дрвену качку закáчим млекѿто над вратáта (Дој, Рс).

качу́н м бот. *каћун*. – Ѐма једџн рџн плав качу́н, а једџн црвџн; рма и жџт, рн цџвџтџ сџтно (Гос. Км).

кашкаваљџија м *мајсџор који ррави качкаваљ*. – Кашкаваљџијата ме на-
прави на наврште што му потражи ђобћк (Ру).

кашџк м *костџ из скочног зглоба јагџеџа или јагеџа, корисџи се за игру*.
– У прћдњу нргу у зглоб је кашџк, бџш на сџмити свџв (ТД).

квџ зам. упор. какџв. – Квџ деџа рмаш, мршка или жџнска? (ДД).

квџ – **квџ** узв. подражавање квџцања квџке: – Квџца квџчка квџ – квџ (Мр).

квџче несвр. *квџаџи*. – Квџчка квџче за пџличи да и рџни (ТД).

квџчи несвр. фиг. *бучно говориџи без много смисла*. – Не квџчи мрло, неје
тека како ти кџжеш (Пир).

квћкало с рет. *џамеџ*. – Имџл квћкало, на врћме се сетџл каквр трћбе да
рабрти (Гос).

квћца несвр. *квћаџи*. – Квћцаше под колаџа, неџшто глћдаше (Цер).

квр. Та квр?! изр. *џа шџа?!* – Изћл сам лубћниџуту сџм, та квр?! Евћ, рма
друџа за вас (Сук).

кврџ – **кљрц** узв. **1.** подражавање окретања кљџча у брави и слично: *кврџ!* – Кврџ
– кљрц, зџкљџчи се изнуџтра (Сук). **2.** фиг. *џробаџи овако или онако*. – Кврџ –
кљрц, па шта испћдне (Пир).

кегџ прил. рет. *када*. – Кегџ че прџте весћље? (Јел).

кекерћсци м мн. *врџа цвеџа*. – Кекерћсци смо саџџили, у граџинче цвеџе
(Мр).

кекр прил. *како*. – Кекр тека да испћдне да ми не јџвите (Сре).

кћнче с, мн. кћнчџта, кћнчџџа *кликер*. – Јџ му обрџ свџта кћнчџџа (Пир).

керемџија м *радник у цреџани или цџглани*. – Мџ кџжемо у Брџинце
керемџија, у Своџе кџжу џиримџија или керемџија, а у Пџрот кџжу џеремџија
(Б – МБ, Пир).

киквр зам. *шџа*. – Киквр рабртите дрле по град (Рос).

кикџв, -ква, -кво зам. *какав*. – Кикџв је овџнат, брдћ ли? (Рос). – Киквџ ви је
снаџта, рабртна ли је? (Рос).

киџтка ж анат. рет. *џеме; слеџоочниџа*. – Ударџл га у кџткуту, у слћпото рко
(Дој, Јел).

киџшлџија м *киџош*. – Мој мрж је бил кџџшлџија, неје врзуџл клџшње
(Пн).

кџда прид. индекл. *висок, снажџан и складџан*. – Брра бћше кџда момчћ; рн
си је и сџ текџв, рко је улћзал у сеџамдесћ грдине (Вој).

кџдџа ж *унакрс саџенџи сноџови на џиви, крџџина од 20 или 21 сноџа*.
– Дћнемо кџдџе, двџјес сноџа; крџџина је прмалћчка од кџдџу (Ру).

кладњњц м (уређени) извор. – Златари упропастише тија кладњњц (Б – Шљ, Пн).

клаканá ж сїраїї њомоћне зграде, најчешће изнад шїтале, за чување кабасїе сїоочне хране. – Сво́то се́но ми је на клакану́, под кро́в (Км. Држ). Коша́ра за о́вце и за гове́да, плевња́ за се́но, а на клакану́ се ди́же ка́баста сто́чна хранá (Мр).

клања́ч пешћїр изр. њешкир са којим се невесїа клања (кумовима, свекру, свекрви). – Изткáла си је пешћїр клања́ч, кад б́уде неvéста с њега да се клања́ (Сре, Кр).

кла́пна свр. рет. сїена исїод које се можеш сакриїти од кише (или веїра). – Кла́пна, стена́ наткрили́ла, ка́жемо и поткла́пчина, ста́не под њу и сакријеш се од ћишу, слнце, ветар (Брл).

кла́йне свр. фиг. клонуїи; онемоћаїи; њосїаїи несїособан за рад. – Што одједну́ш да кла́пнем, да не́ма у́ – што да се сунем (ЦД).

кла́поша ж овца која има дуге и оборене уши. – Кла́песту овцу́ смо зва́ли кла́поша (Км).

класáт, -а, -о **1.** која има њлодоносно сїабло. – Једна́ чемери́ка је класáта а дру́га се не клáси (Зс). **2.** који има круїне класове (сїрнине). – Житóто у́баво, класáто, једра́ му зрна́та, сва́ћи сно́п че ти пу́шти по пёт ћїла (Сук, Чин).

класáта магарїца ж бот. врсїа влаїасїе њраве која расїе на њоснијим ливадама. – Магарїца је висока́ и бес – клáс, а класáта магарїца је помалечка и иска́рује клáс, како́ тај што у ти зовéш мирїсавка (Дој).

класáта чемери́ка ж бот. врсїа чемерике. – Чемери́ка, једна́ је класáта, а дру́га се не клáси (Зс).

класáти тип́ц м бот. врсїа влаїасїе њраве која расїе на њосним сїанишиїима и коју сїоока не њасе. – Класáти тип́ц, ништа́ га не пасé, ни мага́ре, а ни кúче не́че да лéгне на њéга (Дој).

класáто жїто с бот. лаїшца *Hordeum murinum*. – Латїца или класáто жїто, не́је добра́ за се́но, о́стра је, не́че у сто́ка кад посазрéје (Гос).

класи се несвр. класаїи. – Житáта се веч клáсе, али ћи припé големá жéга (Кс).

класичїчи м мн. дем од клáс класићи. – На ма́чће, онó класичити као на жїто, и лéпи се за чара́пе (Мр).

кла́цка несвр. рет. љуљаїи. – Кла́цкам уну́ченцето на колéна и појém му (Нш).

клаце́ва се несвр. уїушиїаїи се у клађење. – Клацева́ли смо се, па ко́ј прева́ри да му се даде перáшка (Соп).

клéкаво млекó изр. *лоше млеко оваца њред сам крај лактације*. – Оно пред крај млекóто на овцете постање клéкаво, густо, неје како куластра и неје добро за једење (Зс).

клемпоушав, -а, -о *који има дуге уши (које висе)*. – Он бéше клемпоушав, оклемпíл ўши како магаре (Гос).

кленсáри се несвр. *шалии се; задиркиваии*. – Он воли да се кленсáри, да се клéчкује, неје млого óзбиљан (Кп).

кленчé с дем. од клén *млада риба клен; мала риба уоишии*. – Кленчетија навáча, мálечко, нéма ни колко ша́ку (Пир).

клепáч м *лош мајстóр самоук*. – Теквí мајстори клепáчи íма кóлко óчеш, него јá мајстора тра́жим (Кп).

клецо́ш м *дечја игра школице, небо*. – Млого смо се играли клецо́ш, и јá б́удем пр́ва (Тм).

клетчурáк м *гомила сииних (и сувих) гранчица*. – Донеси ми клетчурáк да зава́тим огъна́т (Км, Бер. Цр. Зс).

клéштав гóвор изр. *недовољно јасан и брз говор*. – Јá íмам клéштав гóвор, брз; ућéви су та́ко говорíли, понéшто преска́чем (Б – Шт, Гњ).

клибу́са се несвр. *храмаии, љуљаи се у ходу*. – Ене га, íде: клибу́са се, клибу́са, кли́мка се, поклéчкује, ама íде пра́во на казánат (Кр). Деда – Кóла по нас клибу́са, клибу́са (Вс).

кли́ја несвр. *клијаии*. – Сéме од пипéр, кли́ло (Ру). Васу́љат кли́л (Вој).

клилукáр м зоол. *врсиа дивљег голуба*. – Чý голуба гургу́сара и голуба клилукáра (Ш).

кли́мав, -а, -о *који није добро учвршћен, који се љуља*. – Ти́ја ексéр кли́мав, начу́кај га бóље (Вој).

климне свр. рет. фиг. *йоустиишии; увенуии*. – Јесéнчетата кли́мнуше, увену́ше (Тм).

кли́мне се свр. *заљуљаи се*. – Кли́мнуше се колáта одједну́ш и преврну́ше се (Вој).

кли́н на кли́н удáра изр. *расириваии свађу, мржњу*. – Заштó да му удáрам кли́н на кли́н, сви смо љу́ди (Дој).

кли́нарице панталóне изр. *ианишалоне са истиакнуиим ѡроширењем изнад колена са сioлне сиране*. – Ми кáжемо кли́нарице панталóне, а Вални́ш и пíротската сéла кáжу панталóне на бри́ч (Б – Са, Пир).

клинду́павац м *врсиа иишице*. – Клиндупавац је мáло тиче, летí óкре реку и ста́лно мрда с дупе, па га у нéкоја сéла óкају мрдогúзица (Гос).

клинду́пар м зоол. *врсиа голуба која живи ѡ дуиљама*. – Гóлуб клинду́пар жíви по рúпе, затовá га текá и óкамо (Пир).

клинкар м *врдалама; неискрена особа*. – Који је клинкар, лош, нема да ти каже једну – думу тачно; и пет пути разво каже (Д – Сн, Пир).

клинчѣк м *дрвени клин који њовезује два суседна најлаиѣка у њочку рабаѣиѣских кола, ѡишљаѣк*. – Клинчѣк или пишљаѣк, ѡсто је, ѡн врзује два наплата (Ш).

клипес, -та, -то *који има велике и оборене уши*. – Клипестуту овцу ѡднѣл курѣк (ГД).

клипне свр. *ѡѡусѡиѡиѡи се; ѡнемоѡаѡиѡи*. – Овесѣли се, овесѣли, и тиѡе клипне и че мре (Пет, Брц).

клѣк м анат. *кук*. – Кѡжине су дѡле што увѣва нѡгу, а скѡрње ѡду до клѣк (Мр).

клобрѣца несвр. *риѡмички удараѡиѡи (ѡоклоѡаѣ ѡри куваѡу, нога у широкој ѣиѡели)*. – Помѣри поклопаѣат да не клобрѣца на шерпугу, да не играје (Пир).

клобура ж *ѡсудиѣа за брус коју косаѣ везује исѡѡд колена*. – Косаѣ врзује клобуру испод колѣно и у њу држи ѡстрило у вѡду (Зс).

клобураѣ м *мехуриѡ*. – На – преко двајес града реѡија праѡи клобураѣи, а на – преко двајес и пет се задржаѡу клобураѣити (Соп).

кловне свр. *ѡдједном узѡиѡи и ѡрогуѡаѡиѡи као ѡиѡиѣа*. – Дѡвати месѣто и кловно га заѣас, а ми че препљѡцкујемо после ѣѣл дѣн (Мл).

клокче несвр. *клокѡаѡиѡи*. – Клокчу ми ѣреѡа, клѡкче ми вода у мешѡну (Вој). Нѡч, а ја сам ѡдем и само ѣујем како клѡкче водата у Долину (Сук).

кломбаѣа несвр. *клоѡѡаѡаѡи (ѡбуѡа)*. – Чѡзмете ми кломбаѣају, широѡе (Цр).

клопетар м *клеѡеѡиѡуша*. – Сма жало и у свенѣц и у клопетар (Мр).

клопне свр. **1.** *нагло се (невољно) сѡусѡиѡиѡи*. – Болна сам, али с вѡљу се дѡгнем, а после тиѡе клопнем (Кр). **2.** *ѡѡасѡиѡи у лежѡиѡиѡе*. – Башта ми ѡстргну нѡгу и ѡна клопну, врну се (Дој).

клопотарѣе с *мала клеѡеѡиѡуша*. – За ѡвѣе клопотар, а клопотарѣеа за јаганѣи (Зс).

клопотарѣија ж *мајсѡор коју израѡује и усаглашаѡа клеѡеѡиѡуше*. – Кѡј је свѡнѣар умеје да усагласи свѡнѣи, а кѡј је клопотарѣија, усагласи клопотари, и ѡбѡчно је ѡсти ѣѡвѣк (ДД).

клоѣаѡиѡи несвр. **1.** *мазиѡиѡи*. – Бабата клоѣати деѣата, мази ѡи, радује ѡм се (ВРж). **2.** *ѡѡиѡи лошем ѡнашаѡу*. – Немѡј с ѡега да се ѡграш, ѡн клоѣати маљѣка деѣа да не слѡшају родѡтељи (Вој).

клуѡи се несвр. *савѡјаѡи се у виду клуѡка*. – Видим, нешта се клѡи пред мене, кад ѡнѡ – моје деѣе (Дој).

клѡѡри несвр. рет. *радиѡиѡи мајсѡорске ѡслове (ѣѣкиѡем)*. – Мѡј – муж клѡѡреше си све, ѡвек праѡи нешта, мајсторѡиѡе (Дој).

клѡиѡаѡ, -а, -ѡ рет. *ѡрѡиѡен*. – Пртено, клѡиѡаѡо смо носѡле (Рѡс).

кљу́ч. Превр́љи кљу́ч изр. *ѿрокључаѿи, узавреѿи*. – Вода́та превр́љила кљу́ч (Рос).

књи́ђе ж мн. анат. *део желуца ѿреживара, лисѿавац*. – Ка́д на овцу́ ста́ну књи́ђе не вре́ди крв да њој пушташ, нече да течé (ДД. Мр). Ка́д на овцу́ ста́ну књи́ђе од отровну тра́вку, ле́чимо у сас бѿрка со́ду за глистира́ње (ДД).

коба́ђим прил. *ѿбобож, као да; можда*. – Коба́ђим да до́јде, па не до́јде (Брл).

коба́ц м зоол. *кобац*. – Ѐма ко́пци тича́ри, ко́пци кокошка́ри и ко́пци голу-ба́ри (Пир). Ѐма ко́пци тича́ри (ТД).

кобила́шња́к м пеј. *си́ара и изгладнела кобила*. – Кудé се де́ну кобила́шња́кат (Вој).

кобилéтина ж пеј. аугм. пеј. *кобила*. – Кобилéтината пак улази́ла у гради́нете (ТД).

коби́лица ж дем. *обрамица*. – Де́да ми направѿл коби́лицу да му но́сим у стóвне во́ду (Чин).

кобу́р м *кофица за брус у виду фуѿироле, коју косач везује за цеваницу*. – Косачѿи при́бор, који но́си у торби́цу, је гривна, остри́ло, кобу́р оди дрво или плéк, чукчé и на́ковања (Мр).

ко́ван, -а, -о трп. пр. *ѿѿкован (коњ, кобила, во, крава)*. – Ко́ван пасту́в уби́је зачас, затóв се пасту́ви не поткóвују (ТД).

ко́ваница ж ку́ћа од ѿанких и дугих кованих цеваница које се ѿрикивају са си́олне и нуѿирашње си́ране дирека ѿри грађењу зграде. – Правѿли су на́ши стáри ку́ће – ко́ванице и појáте – ко́ванице, нејé се зида́ло с ѿерпѿч (Чин).

ко́виљ м бот. *ковиље*. – Ко́виљ трава́ расте у Власáту арни́цу и ўвек си па́дне на иглицете (Кс).

коврца́њ м *обредни колачић од ѿресног ѿесѿа који се си́рема за Бадњи дан за коледаре и укућане*. – Ѐдемо у колéду, да́ву нам коврца́ње (Рс).

коврца́њ узв. при изненађењу. – Он налетѿи и ка́же *оѿоѿрч*, а ја́ му о́дма одговóрим *коврца́њ* (Рс).

ко́вчег за ле́б изр. *сандук за држање хлеба*. – Ко́вчег за ле́б смо правѿли од бо́ље дрво, него за сьндѿк за бра́шно (Пл).

ко́вчег за дево́јђу изр. *сандук са девојачком оѿремом и ѿклонима које она ѿриѿрема за обе родбине на свадби*. – Сва́ка дево́јђа је да́р спремáла за ўдају и чувáла га је у ко́вчег за удавáчу (ТД).

ко́вчек за бра́шно изр. *сандук за чување брашна*. – Имáли смо ко́вчек за бра́шно, а ле́б смо чувáли у нѿчви (ТД).

ко́вчечек м дем. од ко́вчег *мали ковчег*. – Ѐма ко́вчечек, и ни́шта дру́го у ку́ћуту (Зав).

коглица несвр. **1.** *йравиџи йокреџе гуџања а не гуџаџи; йрџеџи велику оскудицу.* – Додѣк имаше пारे, живѣјемо; са само мѣже да коглицамо (Пл). **2.** *замуџкиваџи.* – Уплашил се па коглица, не умѣје да нам каже каквѣ се десило (Ру).

коглицање с гл. им. од коглица *йокреџи гуџања (услед узнемиреносџи, глади, жеђи).* – Коглицање је преглџување; запне ти у гушту када се узнемириш (Пл).

кожуварка ж бот. *врџа јабуке чији йлодови йодсеђају на изглед коже.* – Кожуварка јабука је спѣља жлта као кѣжа, а има белѣ и сѣпкаво мѣсо (Брл).

кожувџина ж *кожух.* – Ја си кожувџинуту облачим и зѣме и лѣте, у њу ми најзгодно (Км).

кожушар м *масџор који йрави кожухе, кожувар.* – Башта ми је бил кожушар, доодил је лѣко до пару (Брц). Кожушарѣ су сврџали из Црни вѣр (Зс).

кожушѣтинка м дем. (*омањи*) *кожух.* – Дрешљачѣ, кожушѣтинѣ сабирало, које нѣво, које старѣ (Зав).

коза ж фиг. *захваџи иза жеџивара од два-џри корака који он жење.* – Када не мѣже да кара, барабар да жњѣ, него заостањује, билѣ жетвар билѣ жетварка, смејемо се: – Остал на козу! Остала на козицу! (Вој).

козарица ж *женска особа која йасе козе.* – Иако сам козарица била бѣса, голѣ и гладна, тѣва ми је врѣме билѣ најубавѣ у живѣт (Гос).

козарлѣк м *чување коза; исџаша коза.* – С козарлѣк сам се бавил пет – лѣта, чужде сам козе чувал (Бе). Од козарлѣк је сирѣтиња живѣла, ама после државата затрѣ козѣте (Гос).

козарник м *йојаџа за смешџај коза.* – Петрађини су имѣли пѣсебно козарник, појату за козе, а пѣсебно појату за ѣвце (Бе).

кози се несвр. *младиџи се коза.* – Пѣчесто кажемо скѣзно, кози се; кажемо и јари се, ѣјарило се, али рѣтко, слабо (ТД).

козина ж *кожа од козе (са длаком или без ње).* – Торба прѣча је од козину, па страњеник од окол четѣрес до шејесѣ ћила, и ѣн је од козину (ТД).

козињарка ж *йредмеџи израђен од козје длаке (йросџирка, йорба, вређа).* – Спѣл сам на црђе козињарѣ, носил сам торбу козињарку, и врѣче козињарѣ су најдобре врѣче; коза је дивѣ, али кѣрисно (Д – Пг, Вој).

козица ж бот. *биљка са йлавим цвѣџом, један од весника йролеђа.* – Крив дѣда, козице и кокѣшчице најпрве излѣзну (Бер, Км).

козјарка торба изр. *йорба од козје коже са длаком.* – Козјарка торба је од козју кожу сас козину (Брл).

козлѣц м бот. *један од весника йролеђа, козлац.* – Козлѣц рѣно излѣзи и растѣ у мрѣвину (Мр).

кој над кога може изр. *нема њравде, сила се намеће*. – Оно је са дошло време кој над кога може (Пет. Сук. Пир).

кој те бије по шију изр. *ћуџи, мируј, нико ње не ѡрисава да ѡричаш и радиш на своју шиџеџу*. – Кој те бије по шију да казујеш каква си алишта правил када си бил момче?! (Вој. Изв. Ста).

кокар м мн. кокари пеј. рет. *кућерак*. – Ђди мѣти кокарат и ћути (Цер). Сви смо ми овде с кокари (Цер).

коко прил. *како*. – Кокó да се забáви, тóлко време (Об). Кокó ми сестрáта, нѣје јавила за чичу (Зав).

кокодáнка ж *целовиџо јесџиво језгро ораха*. – Не може ореси све на кокодáнће да су када се ољуште; кóлко да пáзиш, онó се понéкоја стрóши (ДД).

коколáс, -та, -то *који има избуљене очи*. – Нáписа ми на голém картóн слóва големá, коколáста (Пн).

кокоњѣшта ж бот. *врџа ѡраве*. – Чул сам да ѡма у нáше травá кокоњѣшта, али не знам која је (ВЛк).

кокорџи се несвр. **1.** *ѡариџи се (кокошка)*. – Кокóри се кокошка, кокорџи ћу петъл (Сук. Вој). **2.** пеј. *кочоѡериџи се (ѡеџао, човек)*. – Кокóри се ко петъл на буњџште (Вр. Ос).

кокорѣши се несвр. в. кокорѣ се (2). – Немóј се тóлко кокорѣшиш да тѣ се не потсмѣвају девојћете (Пир).

кокорѣнка ж *ѡаласасџо или сџирално увијање косе*. – Увијте с крџице и напрајте кокорѣнће да ви је грчкава косáта, да сте ўбаве (Гос). Навијем прáмен кóсу па ўзбрдо га на тѣме уплетѣм; товá је кокорѣнка (Зав).

кокочица ж бот. *весник ѡролећа који има цвасџи налик ѡагоди и који има лоџџасџи гомољ*. – Петличък је лила бојá, а кокочица је белá; само бóје рáзличите, а све (остáло) ѡсто (Бз. Цр).

кокоши се несвр. *кочоѡериџи се*. – Чопѣркује се петъл кад слѣзне од кокошку, кокоши се (Мр).

кокошја јанија изр. *врџа гуџнег јела са кокошџим месом*. – Кокóшја јанија: испрџи се вáрено кокошињо мѣсо у брашно и јáја, па се врне у шѣрпу и направи се запршка, а ако је лозјáрска јанија, тури му се исѣцкан зелѣни лўк пред запрџување док се вáри месóто (Пир).

кокошкáрник ж *живинарник, кокошињац*. – Лисѣца њим улѣзла у кокошкáрник (Вој).

кокошлѣнце с в. кокошчица. – Петлѣнце је плаво и бело, а кокошлѣнце је ѡсти цвѣт, ѡста травá (Дој, Пк).

кокошчица ж бот. в. кокочица. – Кокóшчица ѡма крупначък цвѣтък, па како на шóпчице, и главѣчица ўземи, а бело цвѣти; петлóвчек ѡма слѣчан цвѣт

мáлко пóмалечьк, а цвѣти црвенó, рóзно, белó, свáкакво (Соп). Кокóшчица, а кáжемо у и кокóчица, цвѣти плаво́ – рóзно и цвѣти белó (Ста). Кокóшчице íма плавé – лиле, белé и рóзе, у мртвиња́к расту́ и нáјпрве излэ́зну (Бер). Петлѣк је белó, а црвено́то је кокóшчица (Гос). Кокóшчице су плавé и црвенé, а петлóвчичи само црвенí и íсти као онé (Мр). Кокóшчица је жу́та, а петлíчица плава́ (Ш). Кокóшчице су белé, а црвено́то су петлóвчичи (Зс). Кокóшчица белá, а петлíчица црвенó – рóзе (К – Вр, Ш).

кокрáдава косá изр. *крайíка коврџава коса*. – Íма кокрáдаву ко́су и дóјде пла́в (Мл).

колáрсџи лáнац изр. *дебео ланац (којим се коче рабаџијска кола)*. – Тѣнак лáнац је синџíр, а дебел лáнац је колáрсџи лáнац (Зс).

колáч м **1.** *обредни колач*. – За свáкога у ку́ћу мéсимо за Велигден по колáч с јајцé (Гос). **2.** *колуи́; коиур*. – Од гáбар или од лíпу, подмлади́ло се, истерало мláдо, и од тóва прáвимо колáч, алку́ за коно́пац за брéме. С тóва га бо́ље стéгнуеш и не ћíне се коно́пацат; коно́пац кад се претáка он се ћíне (Пок).

колачáра ж *врсиа воћке (јабука, крушка) чији су ÷лодови у виду сíљошиџене лóиџе, колача*. – Íмамо кру́шке колачáре, мло́го ўбаве, баштá ми и садíл (Вр). Колачáре јáбалће, крупне, црвенé дóјду, нáјвише сам њи волéла (Трњ).

колачáрка ж *врсиа јабуке*. – Íмамо јáбалће петрóвће, јáблани и једну́ колачáрку (Дој, Пк).

колачéс, – та, – то *који је у облику сíљошиџене лóиџе, колача*. – Колачéсто направено, како колáч дóјде од двéте стрáне (Км. При).

коледáрсџи, ка, ко *који ÷риџада коледару; који изводи коледар*. – Коледáрску тојáгу понесéм и нижем коврждáнци на ћи́ћич (Рс. ВРж. ВЛк).

колектíва ж *земљорадничка задруга, ÷о узору на совјейске у Лењиново и Сíљалиново време, у којој сваки сељак усíпуџа задрузи све шíџо има и у којој ради*. – Тóлко галáма да улáзимо у колектíву, па се колектíвете после распáдоше, онé су само за лéњави (Пет).

колектíвско поим. прид. *заједничка својина*. – У Óгрењу као у колектíвско, све ўцело корíстимо заједнички (П – Шљ, Пн).

колéно с *сíеџен сродсíва*. – Мí смо с њу четвѣрто колéно, четвѣрти пóјес, родá смо, пóштујемо се (Вр).

колендрó с бот. *врсиа оџировног коро̀ва у сíрнинама, који има јак мирис и белу цвасí са црном шáчком у средини*. – Колендрó замерíше кад íде óблак (Зс).

коленíчи изр. *кличаџи (џри молиџви)*. – Íдемо у цркву и там коленíчимо (Пир).

колéно с *сíеџен сродсíва*. – Несу́ ли прошлá шес – колéна, да се не узíмају децáта (Јал. Вој).

колѐнце с мн. колѐнцета *ѿришѐн, чвор (podus) (на сѣаблу ѿрешѐе, кукуруза, жийѣарица, влаѣастѣих ѿрава)*. – Морѹза ѣма канце над корѐн, над зѐмљу и ѣма колѐнце на шашку (Вој).

колибáрка ж пеј. *мала и неуредна колиба*. – У каквѐ су колибáрѣе, у каквѐ су кошáрѣе живѐли тáм, а иљадѣли су са – стóку (ТД).

колибáшка ж дем. прип. *мала колиба*. – Цѣгаѐе у једнѹ колибáшку у плáни-ну замркли (ДД).

колó с мн. колетѣја **1.** *круг*. – Омалáкшем, и пред óчи ми зеленá колетѣја, и само пáднем наземи (Зав). **2.** *ѿочак*. – Стрóши ми се једно – кóло у пѹт, па мѹку видó док докарá колáта у селó (Км).

колибáрњак м пеј. *доѿрајала колиба; доѿрајала (и нечисѣа) кућа*. – Кућата њим асли колибáрњак, грóзна, нѐчиста и само што нѐје пáдла (Сук, Чин). Онó нѐје кућа, него колибáрњак, само штó му нѐје пáдла на главу (ТД).

колибáрче с дем. в. колибáрчек (1). – Стáрцат си ми исплѐте колибáрче у лóзје и јá отѣдем да сам пудáр (Сук).

колибáрчек м **1.** дем. *мала колиба*; уп. колибáрче, колибáшка, колипче. – Ума там колибáрчек, там побѐгнемо од ѣишу (ВЈ). **2.** пеј. *мала и неугледна кућа*. – Направѣли колибáрчек да ѣма кудѐ главе да сѣвру (Вој).

колибáшка ж в. колибáрчек. – Нади колибáшкуту у Вáсину њѣву ѣма крс (Зав).

колибáшњак м пеј. *лоше исѣлеѣена колиба*. – У колибáшњакат дѹва ко да сам надвóр, че осѐбнем там (Јал. Вој). Оправѣ мáлко колибáшњакат, сá че там сѣлимо овцѐте (ТД. Вој).

колибѐтина ж пеј. *велика (и неуредна) колиба*. – Онá у колибѐтинуту спи зáједно сас пцетáта (Сре).

колипче с дем. в. колибáрчек (1). – У алачѐвсѣете њѣве ѣмаше колипче, там побѐго од ѣишу (Вој).

колизица ж *улизица*. – Óн је колизица големá, обрча се и текá и текá само њему да бѹде добрó (При, Пет).

количáр м *грађевински радник који колицима ѿревози ѿерейѣ*. – Правимо цѣгле нас чѐтри: калција, количáр, секáч и простирач (Пн).

колкóв, -а, -о рет. *колики*. – Лѐле, колковбг сам кѹрјакá видѐл; колѣиви си кѹрјак појдѐ на мѐне (ВЛк).

колко – гá ли је изр. *колико много; колико велико*. – Колко – гá ли је зѐмљу накупувáл, да се чѹдиш (Вој).

колкóто /колкѐто прил. *колико*. – Колкóто си глѹпав кóто јá (Бз).

колониѣни, -ска, -ско *које је (било) својина колонистѣа*. – Баштá ми не дáваше у колониѣско да сечѐмо дрва (Гос).

колћи је драђи – дњн изр. (без одмора) *чиїаваог дана*. – Не стањујем кад рабóтим, не одмáрам колћи је драђи – дњн (ДД).

колћиви, – а, – о *који је јако велик; који је иїако много велик*. – Колћиви си је кúрјак (ВЛк). Колћива си се кáмик сваља́л на пúтат. Колћива си кáмик сваља́л (Чедомир Цветковић, 1929, ВЛк).

колцé с *омча, ирсїен или гривна (од меїала, жице, коноїца, канаїа, ирућа или иавиїи) за разноврсну уїоїребу*. – Колцé од пáвит и од лескú, а мóже и од желéза, и гúжва оди пáвит се користи за врзување капију, врата, лéсу (ВЛк).

кољеба несвр. с *муком живеїи немоћан и у беди*. – Кољебамо с ба́буту, ста́рци, сиротиња у пла́нину (ГД).

комáнда ж ред у *кући; иошїовање реда*. – Чёрћете отидóше под дрúгу комáнду (Пк).

комáиї м мн. комáти /коматї **1.** *већи комад хлеба*. – Штó си надїгал тóлћи комáт, ли сá јéдомо? (Пк). **2.** *оїсечено или одломљено иарче хране*. – Ћисалица: бра́шно (и шићер) у вóчће, и пирїнач, па одвојим чорбú, па га сечém на комáти (Зс).

коматáн м *нерадник, гоїован*. – Óн је голém коматáн: ништа не рабóти, а волéл би свé да и́ма (Пк. ТД. Рас).

комбај м *комбајн*. – Комбај изнел ђóл ко тéнк (Соп).

комбинé с *комбинезон*. – Купїла сам си комбинé (Пир).

комéндија м/ж/с *весело деїе; весела особа; особа која развеселáва ирисуїи*. – А, комéндијо ба́бина, тї (Пн. Кс). Она́ је комéндија, дóјде, развесели ни (Трњ).

комиња́к м *слабо свеїлоцрвено вино од воде и дрождине иосле оїакања, шилер*. – Комиња́к стојї сас вóду у комїну само кóлко водáта да покрије комїнуту, а шїлџер је и́сто, али се úбрзо пїје и и́ма више вóду, и пóслаб је (Цр).

кóмка се несвр. фиг. *и́рогуїаїи сасвим мало (храну, иїиће)*. – Винó, не сéтим се ни да се кóмкам (Ос). Узó мáлко лéб, кóлко да се кóмкам, да ме кúкавицата не закúка (Јал).

компирь́к м мн. кóмпирчичи дем. од кóмпир *кромїир*. – Че ти дадém пасуљь́к и компирь́к, али немóј мúжат да дознáје (Гос).

кóмса се несвр. **1.** *кидаїи (месо, сир) на сиїи́не делове у иїоку ириїреме јела*. – Кадá се свáри месóто, кóмса се (Пир. Вој). **2.** *пеј. грубо се чешаїи*. – Вшлїиво, па се само кóмса (Цр).

комú да је напредá изр. *коме даїи и́редносї*. – Тї óчеш, с тéб да пóјдем, она́ óче с њу да остáнем, комú да је напредá (Б – Рце, Бла).

комће́ва се несвр. *и́овремено гуїиаїи (храну, иїиће)*. – Јá кад рáдим с маши́ну не комће́вам се (Ос).

комши́че с млада женска особа (девојчица, девојка). – Ђмамо у́баво комши́че (Ос).

кона́ди несвр. **1.** *ѿодешаваѿи*. – Кона́дим га да ли́чи на ба́бу (Гос). **2.** *ѿо-смаѿираѿи и ѿроцењиваѿи*. – Кона́димо га да – ли́ мо́же зёт да ми бу́де (Гос).

конда́к м брав или особа нескладног ѿшела. – Оне́ сестре́те гро́зне ко конда́ци (Сук).

конди́р м калем на виновој лози. – Конди́р је то́ва што ра́ца гро́зје, калеме́ното (Бла).

ко́ндрес, -та, -то *који има високе и незграјне ноге (човек, брав)*. – Гле ква́ је ко́ндреста овца́, и ли́сеста, има белу́ ша́ру по дужи́ну обра́з, ле́во и де́сно, и брада́ у црна́ (ТД).

кондуре́сто прил. *убражено, надмено*. – Он се држи́ кондуре́сто, изучи́л шко́лу, жи́ви у гра́д (Гос).

кондуре́тина ж аугм. и пеј. **1.** *циѿела ѿросѿе израде са дрвеним ѱоном*. – Носи́л сам сироти́нске ципеле́, кондуре́тине (Пир). **2.** *си́ара циѿела*. – Нанело́ кондуре́тине, опњ́чѿетине, кој зна́је од када́ су (Кр).

коно́пна пре́ца изр. *ѿређа од коноѿље, ѿрѿена ѿређа*. – Коно́пна пре́ца се користи́ за осно́ву (Д – Сн, Пир).

коно́пно с поим. прид. рет. *ѿрѿена ѿоњава*. – Од клчи́на поња́ве за покрива́ње, коно́пно ка́жемо, од пр́тено (Бз).

конопча́р м *ужар*. – Конопча́р је мута̀вѿија, он пра́ви и коно́пци и покрóвци, и дру́го (Пир).

ко́нска буба́чка ж зоол. *коњски ши́ркаљ*. – Че ти пуштам ко́нсче буба́чке под су́књу само ако ме још једампу́т увре́диш (Бз. Сук. Гос).

ко́нска плóча изр. *коњска ѿѿѿковица*. – Ко́нска плóча има ши́п, ве́ртикално појача́ње, три́ на плóчу (ТД).

ко́нсѿи клопота́р изр. *коњска клеѿеѿуша*. – Ко́нсѿи клопота́р има иглу́ унутра, ја́ко се чу́је (Мр).

ко́нсѿи типѿц м бот. *ѿѿѿаѿ *Festuca rubra**. – Ко́нсѿи типѿц не клáси се сва́ку го́дину, а када́ се клáси те́шко се ко́си (Гос). Мо́дар типѿц, ко́нсѿи га ка́жемо (Гос).

ко́нча м деч. *коњ*. – Ја́ нашега ко́нчу почé да ја́шим (Пет). А́јде, ко́нчо (Вој, Пет. Чин).

конча́к м мн. кончичи, дем. од ко́нѿц **1.** (*краѿѿак*) *конаѿ*. – На́јди ми црвѣ́н конча́к да му га извезе́м на ка́путу (ВЈ). Не врља́ј ти́ја кончи́чи, тре́бу ми (Чин). **2.** *фиг. ѿорекло*. – Нејé вој до́бар конча́кат, ба́бата вој је билá ша́рена, сѿи́тала је (При).

коњџ м **1. конац**. – Спрегни одве пртен коњџ и сас њега га вржи (ПРж). **2.** фиг. *ѿорекло*. – Пендánовци, текѣв њим коњџат, лѣко уче школу и пáметни су (Пет).

коњџ од два – кáта изр. филимарски термин *конац од два уѿредена вунена коњаца (а има и од ѿри каѿа или више, ѿрема броју уѿредених коњаца)*. – Туја шару тkáјем сас коњџ од два – кáта (Пир).

коњáра ж *овца која сѿиално ѿрчи у шѿеѿу*. – Која овцá стáлно трчí у штéту зовéмо у коњáрá (ДД, Гос).

коњéтина ж пеј. *коњ*. – Чија је тáја коњéтина, јéдва нá – нође стојí (ТД).

коњи се несвр. *гордо се држáѿи, одуѿираѿи се ѿриѿиску*. – За – квó се тóлко кóчиш и кóњиш? За – квó не пристањујеш за њега? (Зав).

коњóсује несвр. **1.** *радиѿи без мере и одмора*. – Коњóсувал сам од рáботу, по цéл дѣн не одмáрам само да завршим каквó запóчнем (Држ). **2.** пеј. *ленчарѿи; глeдáѿи у ѿразно и не ѿкреѿаѿи се*. – Тí јучéра коњóсува, ништа не работí цéл дѣн (Брл). Научíло текá: ém коњóсује ém се шегу́је на свí (Рс).

кóњска копита ж бот. *коѿиѿњак Asarum europеum*. – Има у нáше мéсто травá кóњска копита, па има лисíчја стопа (Дој, ТД).

кóњска љубичица ж бот. *врсиа љубичице Viola tricolor*. – Бáба ми тóја трáвку зовé кóњска љубичица, она сличи на љубичицу (Изв).

кóњсѿи босíљак м бот. *дивља нана*. – Дíвуту нáну зовéмо кóњсѿи босíљак, којí какó (ВЛк).

кóњсѿи здрáвац м бот. *биљка у ѿиѿу здравца*. – Кóњсѿи здрáвац íма рóзе цвёт, íма лís као здрáвац и нíско растé (Јел).

коњчé с *млад коњ од једне до две године*. – Коњчé или óмак, íсто је, јóш нéје пасту́в стануло (Мр).

коњштрак м *коњска балега*. – Док ѣумурци́јете стуре ѣумурат, коњíти њим напáраје кóњштраци (Пир, Зс).

кóѿ м бот. *високо цвeѿно врeѿено биљке киселац Rumex acetosa*. – Ћисалац íма кóп, вретéно којé нóси семéто (Пк, Дој). Тај травá кóп прáви кóпове (Јел).

кóпа несвр. **1.** *дубиѿи (земљу, дрво)*. – Кóпа сас ѣисёр корíто (ТД). **2.** *усиѿњавање земље; обрада земље моѿишком*. – Лóзје се прво кóпа, а после прáши (Јал, Вој).

копéша се несвр. *ѿариѿи се (змије)*. – Змијéте се умóтују једнá у дрóгу, копéшају се ўвек у тíја мéсец (ДД, Гра).

коѿилáрка ж *млада овца која се оѿлодила и ојагњила ѿре времена*. – Копи-лáрката копили́ла кóпиле (Дој, Брл).

кóпиле с *шѿеже се које се ојагњило; јагње жиљежеѿа које се ојагњило*. – Слéже кад се ојагни зовéмо га кóпиле, па кáжемо копилéто копили́ло, а и његовото јáгне зовéмо кóпиле (ДД).

копи́ли свр. **1.** *родиии ван брака.* – Мајћа ђу копили́ла (Бла). **2.** *омлади́и се шиљеже или козица.* – Кад се ши́ле оја́гни ка́жемо копили́ло (Дој, Брл).

ко́пилче с рет. *нејако деи́е.* – Оста́ла су пѣт сироче́та, копи́лчичи, све мѣненка (Гос).

копи́ље́ва несвр. *млади́и се ѿре доси́гнуио́г узраси́а (шиљежица, јуница).* – Копи́љевају му слежѣната, бу́јна, ура́њена (ВЛк).

копиња́во ме́сто изр. *место где раси́у дивље куйи́не.* – Ду́б, копиња́во место́то, њивата мло́го иска́рује копи́не (Вој).

копи́тњак м бот. *копи́ињак Asarum europеит.* – Копи́тњак, има га две врсте, једн је подлѣшчек а друђити је копи́тњак, и једн од њи је с три́ листа (Гос).

ко́пје с *млада сѣабљика великог и малог кисељака; ѿраво и високо ѿлодоносно сѣабло биљке.* – Ко́пље смо јели док је још мла́до, док је мла́до и ѱисело, а семѣто несмо́ јели (ВРж).

ко́пно прил. *ѿоѿлије, без снежног ѿокривача.* – Јучѣра је било́ ко́пно, па́соше овце́те, а начѣс га за́бели (снег) (ДД).

ко́прѣља ж фиг. *нос.* – Ди́же копрѣљу́ту и ѿтиде бе – збо́гом (Вој).

копрѣ́ва ж бот. *врси́а цвећа са лиши́ем које је слично лишићу копрѣве.* – Има цвеће копрѣ́ва, ли́с му до́јде како на покрѣ́ву (Вој).

копрѣ́вица ж бот. в. копрѣ́ва. – Че ми даде́ш од копрѣ́вицу́ту да си наса́дим (Држ).

копрѣ́вка ж бот. в. копрѣ́ва. – Копрѣ́вка се са́ди у сакси́ју, а мо́же и у гради́нче (Пир).

копрѣ́вчица ж бот. в. копрѣ́ва. – Копрѣ́вчица цвеће́, има́м га у гради́нче (Пж, Орљ. Бз).

копрѣ́на ж *комад одеће од свиле.* – Ми́ смо носи́ле копрѣ́ну, сви́лено, било́ је бело́, жлтó, зелено́, сва́какво (Д – КВ, ЦД).

копру́ља м. в. капру́љ. – Уре́же се па се закове́ или се ро́гове збоду́ када́ се пра́ви кошара́ на копру́ља (ТД).

ко́пча ж *већа койча из два дела.* – Ако је скопче́ големо́, ка́жемо га ко́пча, а ако је ма́лечко ка́жемо га дри́кер (Пир).

ко́равица ж *врси́а диње која има издужени ѿлод са дебелом кором.* – Ко́равице ди́ње смо сади́ли у риље́вину (Соп).

корде́љ м **1.** *сува сѣабљика зрелог кукуруза.* – Стеблó од мору́зу у Су́ково ка́жемо ша́шка, а ова́м у Бла́то га ка́жу корде́љ (Сук, Бла). **2.** *корен одсечене зреле сѣабљике са ѿаѿирљком (кукуруз, сунцокреѿ, шећерна реѿа).* – Корде́љ је од мору́зу ўземи, када́ ја́ка ша́шка оста́не (Вој). **3.** *дрвенасѣа сѣабљика (зреле) биљке.* – То́ је се́но по прздерљѣ́во, по́ – крупно, само сурлу́к, само корде́љ (Соп).

кóрен м 1. *клиї кукуруза*. – У Црни Ђр кажу кóрен, а у Завóј клас (Пок). У Враниште кажу кóрен, а у Рагодеш клас (Рг). 2. *целовиша биљка; сїручак за расађивање*. – Ѐма цвѣтове и црвени и шарени на исти кóрен, сїтни цвѣтове, слїчно као кадївица али нѣжно (ВЛк). 3. *фиг. усїравни шиљак на горњој лоїри, који држи кабасїи пїерей*. – Двѣ су лїтрила за једну лїтру. Гóрње йма кóрен или кљун, а мóже и без њѣга; пóпречно су кóлци, а шиљаста дѣо, који вїри, је рóжица (Ш).

корења́ча ж *суви остїаци нейоїашених биљака на йашињаку*. – Јóш је снѣг, не мóже óвце да збїру корења́че, да промьциња сѣно, а веч нѣма сѣно (Зав).

корзїра се несвр. нов. *шеїаїи се; губиїи време шеїајући се*. – Óче јá да сам дóма и свѣ да рабóтим а óн да се корзїра (ПРж, Црв).

кóри се несвр. *окривљаваїи се (без разлога)*. – Немóј се кóриш, несї ти крїва што је óн пијáница, него његово друство (Бла).

корїта с мн. *водоїој са низом (дрвених) кориїа*. – Ймаше корїта, водопóј, слáзеше млóго стока од Белáву тáм да пїје (Гњ).

кóрлав, -а, -о *кори има кору, корасї*. – Бил биковїт, кóрлав снѣг, па се заглобїл (Ру).

корупчина ж геогр. *дуга и уска деїресија йод нагибом у виду кориїа*. – Óн је бил најголем гáзда за корупчину од Горчїнци до Камбелѣвци (Б – Го, Гњ).

корче́ва се несвр. *ругаїи се*. – Корче́ва се на једнога – дру́гога, а не вїди си њѣга какѣв је (Зс).

корь́м м *саїи*. – Корь́м, па плѣчка, па ногá задња. Удáрам га по корь́мат кадá га кáрам (ТД).

косáчка ж *женска особа која коси*. – Билá сам косáчка, ора́чка, сенáрка (Гос).

косїчи се несвр. *сећи и фино обрађиваїи (дрво алаїком косицом; сабијену земљу у лончарсїву)*. – Земљá се прво осуши, па наквáсимо да се раштумї, па на трупци вáдимо и добро љу набїјемо, и косїчи се с косїцу (Кр).

космура́т, -а, -о *космаї*. – Кáд сам бил мóмак волѣл сам да йдем космура́т (Ш).

космура́ци м мн. *врло дуга коса*. – Кáд сам бил момчѣ носїл сам космура́ци до појас (Пир). Запуштило космура́ци и йде небрїчено, и чѣка ћїшу да га пропѣре и прокўпе (НМл, Гњ).

костади́нће ж мн. *сїари новчићи, обично из археолошких налазиїи* [Негде их везују за време цара Константина Великог – рец.]. – Пáре костади́нће наодїмо на тој мѣсто (Вр. Дој).

костоља́к ж *карсї; камењар*. – У Вїдлич костоља́к, вртопи, и љїљак и здравац расту (Рс).

кóт̄ар м део појату или посебно одељење за смештај јагањаца. – Кóтар је у исту појату, а мóже и óб̄шка оделéње за јаганци (ДД).

кóт̄арка ж кош у облику двеју кућа сјојених, са оивором на средини или ирема једном од два врха, служи за чување сушеног меса или сушеног воћа. – Тутулé или кóтарка, плétена од прúђе, у њу смо чувáли вóчће (Вр).

котелáчи. Излéзне на котелáчи изр. *иод иришиском, уз байшине*. – Ако ви дóјдем там, че излéзнете на котелáчи, на гúсто (МЛк, ВЛк).

кóти – кóти – кóти узв. *деиешу ири обувању*. – Детé кад се обúва кáжемо му кóти – кóти – кóти, и онó се смејé док се обúва (Зав – ДДл).

кóт̄лáј̄ћа ж омања посуда од иечене земље са лучном дршком иреко оивора, служи за ношење ручка у поље, ручконоша. – У котлáј̄ћу нóсим јéло у пóље или на повáту (Бз).

котлáј̄чица ж дем. од котлá(ј)ћа, в. котлáј̄ћа. – У котлáј̄чицу ми донéсе јéло за ручк (Ос).

котлáнћа ж омањи кóт̄ао, кóт̄лић. – Дáдо њу котлáнћу млекó да направити на децáва качамáк (Рг).

котлáћа ж в. котлáј̄ћа. – Котлáћа, тој землéно што ти зовéш рукáтка, с њег нóсимо кíсело млекó на њíву (Ос. Бз).

котлé за качемáк изр. *кóт̄лић исиод десет̄ лишара намењен само за иравлéње качамака*. – Имамо си пóсебно котлé за качемáк, збíра највише десет литра вóду (Рос, ВРж).

котловáрка – биволáрка изр. *дечја играчка за ношење воде од двеју иоловина ишкве, које су иовезане вршом*. – Котловáрка – биволáрка: пресечé се тиква на пóла и очисти се, па се теј полови́не вржу с врцú ко две котлетíја и текá се нóси водá у њи (Зав).

кóт̄о везн. рет. *као; баш као*. – Колкóто си глúпав кото јá (Бз).

котрлáје се несвр. арх. *живоиарии, иреживлáваии*. – Котрлáје се нéкако, талýгамо, помíњујемо (Бс).

кóфа за остри́ло изр. *посуда за брус, коју косач везује за цеваницу*. – Кóфа за остри́ло се врзúје испод колéно, у њу има мáлко водá и брус, и затíсне се с траву (Пк).

кóфица ж в. кóфа за остри́ло. – Кат – пóјдем да кóсим, понесém косíло, нáковањ, чуклé, и тóтулицу, а óкамо у и кóфица (Пн).

кóч – кóч – кóч узв. при ваблэњу свиња да уђу у свињац: *уђи!* – Кóч – кóч – кóч, áјде – áјде! Кóч – кóч, áјде – áјде! (Мр. ТД).

кочáн м бот. *келераба*. – Дóјшинчање га зовú кочáн, а ни ропóњ; онó је како ћиши́р, лис као на зéље, ўземи као рéпа (Јел).

кóчек за јаганци изр. *одељење у појату у коме се држе јагањци*. – Има си у појату кóчек за јаганци, пóсебно (ВЛк).

кóчи се несвр. *круџио се држаџи, љравиџи се важан*. – Она се кóчи ка óди, ва́жна, га́здинска че́рка (Пир. Зав, Пок).

коша́ра ж *џодрум исџод колибе или џлевње у коме је обично круџина сџока*. – Коша́ра је зевник испод плевњу или колибу (Гос).

коша́ра и трља́к изр. *заџворени део џојаџи са исџусџом*. – Коша́ра и трља́к за óвце, а за говеда штала (Ру).

коша́ра на копру́љу изр. *џојаџа у виду круга за смешџај оваца (и коза) од џодешених и сучељених ракли*. – Коша́ра на копру́љу скроз је доземи у кру́г. Уре́же се па се закове или се ро́гови збуду́, искову́ се пре́ћете греде са стране, па се исталпи, од бу́ку талпе, па се оталпи једно – до – друго, па се покри́је прво с па́рпат, па с ржени́цу, а мо́же ма́лко и да се подзи́да, и огради се с плóт да не приóди сто́ка да једе сла́муту (ТД).

коша́ра за ко́њи ж *џривремена насџрешница за смешџај коња на исџаши*. – Љр за зџму, а у плáнину коша́ра за ко́њи док су у пáшу (Мр).

коша́ра углавэ изр. *засвођена џросџорија за смешџај (круџине) сџоке без џаванице*. – Колиба је поја́та за óвце и ко́њи, са – зи́дови и та́ван, а коша́ра је углавэ, свóдасто је извэдена одозго́ре, са – сла́му је покри́јена и не́ма унутрашњи зид, слíчна на ве́јник (Мр).

коша́рка ж дем. *(мала и џривремена) сџаја за сџоку*. – Вла́јко там праји коша́рку (ДД). У каквэ колиба́рће, у каквэ коша́рће су живи́ли там, а иљади́ли су са – сто́ку (ТД).

кошарка ж дем. *врикара*. – Запáти че́ле, íмам пéт кошарће (Бе. Влк).

кошарчичи м мн. бот. *Convolvus arvensis*. – Íма једна – тра́вка, прај цвэтовчичи како кошарчичи па у зовемо кошарчичи (Дој, Пк).

коше́вчичи м мн. бот. *једна коровска биљка у сџрнинама*. – Коше́вчичи трава́, тека́ у зовем, не зна́м у íме, изазем избíва како коше́вчичи; кад распу́кнемо ча́уру, онó пл́но са – семе (Ш).

коштиља́вац м *врсџа џврдог ораха*. – Íмамо коштиља́вац оре́ј у лóзје, па се договорíмо да га изва́димо, што – че́ ни је (ВЈ).

кошúта ж бот. в. кошúтица. – На кошúту на редови цвэтовити једн до дру́ђи, а ова́мо на глúмку (Зс).

кошúтица ж бот. *џланинска биљка која расџе на шумским џравњацима и џројланицима Tanacetum vulgare*; уп. кошúта, кошúтњак. – Кошúтица лéчи од бубрэси ка се мóча крв (Нш). Кошúтица као венџц, цвэти жу́то у браниште (Мр. Д – Ви, Јал). Вратић, то́ј што ти зовеш, то́ј не́је кошúтица; на кошúтицу је тврдо ко прúчка то́ј што цвэти (Тм).

кошúтњак м бот. в. кошúтица. – Кошúтњак и кошúтица, íсто је (Нш).

кошчѝна на задњу нѝгу изр. анат. *ѝоѝколенѝца и буѝина косѝи задње ноге*. – Кажемо кошчѝната на задњу нѝгу испод колѝно и кошчѝната на задњу нѝгу изнад колѝно (ТД).

крава на прво телѝ изр. *крава која се ѝрви ѝуѝи оѝелила. Иѝио: крава на друго ѝтеле, на ѝтреће ѝтеле*. – Ѐмам краву на прво телѝ (ТД).

кравајчѝк м мн. кравајчѝчи. – На Младѝнци мѝсимо и разнѝсимо кравајчѝчи (Пет).

краветина ж аугм. од крава. – Голѝму краветину купи́л, нече да мѝж да ѝу рани (Пет).

крaвешњак м пеј. (*лоѝа*) *крава*. – Кравешњакат млого јѝдѝ, а малко млекѝ дава (Сре). Кравешњакат се не тѝли овуј гѝдин (Вој. Трњ).

кравља трава ж бот. рет. *Lepidium draba*. – Кравља трава бело цѝвти и уз кѝмпире на гѝвно што растѝ, не знам да ли је бѝш текá (Држ).

крављѝник м рет. *кравље млеко*. – Јá обѝчаје ѝвчо млекѝ, нечу крављѝник у град да купујем и јѝдѝм (Гос).

крагњи, -а, -о *који је најдаље, крајњи*. – Нашата је ѝѝва крагња кад се пѝјде за у град (БЧ. Рас).

крадник м *лоѝов*. – Краднику јѝдан, не улази ми у куђу (Кр. Ор). Јајдѝк, крадник и лопѝв, све јѝдно, ама пѝвише кажемо крадник (ВЛк. Пк). Крадник не мѝже да не украдне; кудѝ га види, смѝрка га, и после тѝва не осѝвне кудѝ је билѝ (Пк).

крај крајеве изр. *на крају; када се све добро размоѝри; иѝак*. – Крај крајеве, ти си си сáм крив, нѝкој ти нејѝ крив (Чин).

крај с крај искара изр. *ѝреживѝи оскудишу*. – Нѝма с квѝ крај с крај да искарамо (ВЛк).

крајчѝк. На крајчѝк изр. *на самом крају*. – Ми смо били на крајчѝк у сѝло, и све жѝнска чѝљад (Д – Пг, Пир).

кракљѝсто дрво изр. *дрво са више ракљи*. – Кракљѝсто дрво је чапурѝсто дрво, ѝма више, а расово је када су два чапура (ДД).

краљ м (*велика*) *круѝа камене соли*. – Набавѝмо сѝл у краља за овцѝте (Цер).

краљче сѝл изр. *мала круѝа камене соли*. – Зѝвѝ овцу́ту с краљче сѝл (Дој).

крам и чѝс изр. рет. *частѝ и ѝоѝѝовање*. – Крам и чѝс на сви вас, млого смо се пѝштували с вашѝга дѝду покѝјнога (Цер).

крампа несвр. *радиѝи ѝѝешке физичке ѝослове*. – Цѝл живѝт је крампáл и нѝшта нејѝ створи́л (Пет. Држ, Трњ).

краснолѝсан, -сна, -сно рет. *виѝак (младић, девојка)*. – Краснолѝсно девојче, краснолѝсна снага, вилданѝсто, младо и ѝбаво (Гра).

красочá ж рет. *доброѿа; каракѿер; лейоѿа*. – Ёбаво, добрó, красочá девојче (Мр).

краставица ж *красѿавац*. – Краднемо краставице по градинете, а нема ништа поблаго од крадене краставице (Ру).

краставичé с мн. краставичетија дем. *красѿавац*. – Лозáта почéла да врзује краставичетија (Трњ. Сук).

крастовица ж *красѿавац*. – Донéла сам нéколко крастовице за ручѿк (Км).

кратинѿá ж фиг. *оскудица; беда*. – Кратинѿá смо били, из једну паницу смо јéли (Пк).

краѿико с *краѿиак* и *узак горњи хаѿеѿиак* код оба ѿола, било ѿлеѿен било од сукна. – Крáтко је прво имáло, тéсно ко цемперат, и облечé се прслук преко њега, и после ѿéбе (МСв. Пир).

крáтко с рукавчичи изр. *горња мушка хаѿина у виду ѿрслука са рукави-ма*. – Направѿмо на детéто крáтко с рукавчичи, да не сéбне на ветѿрат (Соп).

краторéпка ж *врѿи краѿике* и *оѿасне змије*. – Краторéпка је без рéп, најопасна је (Ста).

краткосвёт, -а, -о рет. *који је мало живео*; уп. краткосвётан. – Краткосвёт бил, текá му писано (Зав).

краткосвётан, -тна, -тно в. краткосвёт. – Таја вамѿлија, онѿ су краткосвётни, немóј се залáтиш там да се жéниш (Сук, Вој).

краткошѿја м/ж *краѿиковраѿиа особа*. – Краткошѿја, нéје ёбава, не вáта ми у óко (Гос).

краткошѿјес, -та, -то *који има краѿиак враѿи; који је ѿогрбљен, склуѿчан*. – Краткошѿјесто, цéлата снагá му крáтка, сѿбрано, згрчено (Зс).

кратуна ж бот. *врѿиа ѿишке са ѿврдом кором, чије варијанѿе имају различѿиу дужину («дришке») и различѿије облике*. – Кратуна је крáтка, а чáша дуга. У кратуна се вода нóси, врже се за дршку (Ру). Чáша је с прáву дршку а кратуна је са – загрлчесту дршку (Ру).

кратунка ж дем. од кратуна, в. кратуна. – Кратунка је кривá а чáша је прáва (Гос).

крауче несвр. в. каруче. – Кáжемо да крауче кадá кáшље како говéдо, кóњ (Вој). Нéје да кáшље, него крауче, кућата се тресé (Пет). Крауче како срнá (Мр).

крашњице ж мн. *грубо обрађене рачвасѿе леѿиве на заѿрежним санка-ма, које ѿовезују ѿредњи и задњи ѿраг*. – Сéдо на сáнете а нођете подѿго на крашњиците и текá се превéзо, да не гáзим преко рекуту (Пк).

крв у óчи му је изр. *мрзи га, желео би да га убије*. – Он ми је крв у óчи, големó злó ми је направѿил (Цр).

крвѿна ж *немилосрдна ѿуча; крварење или убисѿиво ѿриликом ѿуче*. – Чéкај, стóј, немóј се бѿјете да се не прáви крвѿна (Пир).

крвљóсује несвр. *ѿроваѿи се у ѿоку ѿаше од оѿровних ѿрава (овце)*. – Крвљóсују овцете од туја траву (Сук).

крвнїна ж *убисѿиво ѿриликом ѿуче*. – Излази да не напрáјш крвнину, да некој мртѿв не пáдне (Пир).

крвомóчљив, -а, -о *који мокри крв (брав)*. – Купи крáву из Рáвно Бúчје, она крвомóчљива; там растé травá којá ствáра крвомóчљиву стоку (Зс).

крвчи́ца м дем. *крв*. – Потéкла му крвчи́ца на нóс (Чин).

кребењó материјáл изр. *ѿособна врста ѿекѿила од свиле само за рукаве и крајеве кошуља*. – Кребењó материјáл за кошуље, свилен, само за рукавe и за пóле (Пк).

крéзлице ж мн. *лој у уѿроби живоѿише око црева*. – Обéри лојчи́цуту од цревáта, крéзлицете, па и тури́ на жáр (ТД).

крекéче несвр. *крекеѿаѿи (ѿѿице, жабе, змије)*. – Жáбете почéше да крeкéчу, егá пáдне ѿиша (ДД).

кремењó престїлка изр. *кецеља од свиле (која се носи уз зубун ѿокривен кадифом)*. – Кремењó престїлка је од свилу́ било којá бојá, али ўвек ѿста по бóју као кадивé уз које се нóси (Гос).

крéне свр. фиг. *ѿомаѿи се*. – Несѿм моглá да крeнем, тóлко ме је болéло (Км. Пс).

крéча несвр. рет. *кречиѿи*. – Крeчамо дњњс, спрeмамо се за свáдбу (Соп). Нeма да га мáжемо, да га крeчамо (Соп).

кречáч м *особа која кречи*. – пмамо кречачá, окну́мо човéка да крeчи у нас (Сук, Вој).

кречљїва земљá изр. *крашки ѿерен*. – Кречљїва брда ѿмају и Бугарéти тáм; ни при ѿи нeје подобré (Дој).

крешáло с *кресиво*. – Огањ смо палили с крешáло и с трúд (Пн).

кржавица ж рет. *сув ѿањ јоргована на корену*. – Кржавица од љиљакóвину, су́вото добрó за горéње, а лѿко се крши и бeре (Јал).

кржавка ж бот. *мала љуѿа ѿаѿрика*. – Вóлим да једeм кржавѿе уз качамáк, ўбаво ме заљúте и отворе ми апетит (Пир).

кржаљ м зоол. *крїељ*. – Овцáта на прeводат ѿма кржаљ (Мр).

кржица ж *мала љуѿа ѿаѿрика*. – Туј ситну и љúту папрїку кáжемо вржица, кржица или кршка, и сáдимо ју (Тм).

крз предл. *међу*. – Свáшто се дешáва крз нáрод (Зс). Петрóв крс ѿма жу́ти у плáнину, а у пóниско црвeни крз пáпрат (Зс).

крїв пúт изр. в. *крїва дeлка*. – Јá се чeшљам на крїв пúт, текá ми косáта нáјубаво стојї (Брл).

крїва дeлка изр. *раздeљак са сїрaне*; уп. крїв пúт. – Прáву дeлку нóсе поштeне девојѿе и жeне, гáздине, а крїву дeлку нóсе намигúше (Нш).

крива баба ж бот. *весник њролећа са љубичастим цветом*. – Крива баба има лила цвет (Д – Ви, Пир).

крива неправдина изр. *велика неправда*. – Това је крива неправдина: на једнога сина дали све, а на друготога ништа (ВРЖ).

кривак м *ѡасѡирска ѡољага са благо ѡовијеним дебљим крајем*. – Када те наљути, најдеш кривак, опечак, омашљак, какво било, да га изрѣчиш (Зс).

криведа м бот. *весник њролећа са ѡлавим цветом*. – Крива баба има лила цвет, криведа је плав, а кокошчице су друго (Д – Ви, Пир). Криведа расте у Соколов камик у Влашку планину (ЦД). Има криведа, кокошчице, петловчици, игличка (МСв).

криви несвр. **1.** *ѡреѡежавати, нагињати се ѡереѡ на једну сѡрану*. – Турим на коњатога камик од другуто страну, теретат му избарабарим, да не криви на једну – страну (ГД). **2.** *храмати*. – Девојчето њим наѡвје на једну – страну, криви (Вој). **3.** изр. **криви шију нећкати се; обарањем главе давати знак неѡрихваѡања онога шио се ѡражи**. – Нема да кривиш шију, него че пристањујеш (Вој).

кривократија ж нов. *хаоѡично сѡање сисѡема вредности (у ѡородици, ѡредузећу, држави, свеѡу)*. – Неје демократија, него кривократија, дошло је време кој нат – кога може (Пир).

кривоча ж вет. *ѡрулеж ѡаѡака код ѡаѡара*. – Плануле су моје ѡвце сас кривочу и са – шугу (Дој). Мукавица у – ноје удара, а кривоча је друго, она се добѡва од голему влагу, од мокро у појату (ДД). Кривоча је пренѡшљива болес; куде пасу теј ѡвце, нагодину че се заразе друје (Зс).

кривуљица ж део сѡабла, *гране или корена, који ѡ облику, димензијама и кривинама одговара за израду неке од ѡољѡивредних алаѡки, криво дрво*; уп. кривундѡл. – Отидо у шибуто, там има кривуљице; ја омерљава које да отсечѡм, које че ми одговара (Пн).

кривуљице од лѡскавће изр. *нанизане шљокице у виду шара на одевним ѡредмеѡима*. – Носиле смо литаци пртени сас кривуљице од лѡскавће (ВЛк).

кривундѡл м в. кривуљица. – У шупљар вртѡм с кривундѡл пољка и излѡзне гњездѡто сас јажца или пѡлишта (Брл).

кривѡц м мет. *хладан веѡар који дува ѡреѡежно са исѡѡчне сѡране, али и мења ѡравац зависно од рељефа и јачине*. – Кривѡц дува од топлодѡлскуто страну и најде све рупе, и све живо раскрѡва (Зс). Кривѡцат че ни поједѡ, уши ни има откапу (Зс). Кривѡц дува од Кѡпрен (Гос).

криз м *врѡѡа кукуруза ѡгодног за ѡечење кокица*. – Криз је бѡцкава моруза за булкање, а зѡѡмо га и бѡцкава моруза (Зав, ВЛк).

крило. **1.** изр. *крило од кокошку крило кокошке или ѡурке које се користи за уклањање мрвица са ѡрѡезе ѡосле оброка*. – С перушку, а кажемо и кри-

кросно́ м *врайшило* (на бунару; на разбоју; код њошкивача). – За чуљу је кросно́, а за разбој затезало (Зс).

кротачьк, -чка, -чко *ийиом, миран; сѝор*. – Ма́ма ми је билá кротачка једна́ (женá), не́је волела да се ка́ра (Ос).

кротну бвце изр. *усѝорийи крейшање, раширийи се на ѡашњаку и мирно ѡасѝи* (*сѝадо оваца*). – Има убава па́ша, кротну овце́те, запасу́ се, уми́ре се и пр́сну сва́ка сама́ као ко́њи (Кр. Рс. Бе).

крощњас, -та, -то *који је у виду корѝе; који има рахийичне ноге у виду слова О*. – Крощњасте но́ђе има ко да је ујашѝл тѝкву печенку (ТД. Бе).

крощње за лазарицу изр. *корѝа ѡрилагођена учесници лазарица*. – За лазарицу исплетемо крощње за лазарицу, оно́ је посебно направено (Пс).

крощњица за ѡгле изр. *корѝица ѡрилагођена за ношење ѡлейиива*. – Ба́та ми исплел крощњицу за ѡгле (Пс).

крѝа ж анат. **1.** *један од чеѝири дела желуца ѡреживара, мрежавац*. – Шћембе́ је код говедо: има шћембе́, књѝје, крпа и сѝриште (Мр). **2.** *скрама која омоѝава унуѝрашње органе*. – Ка́же се скра́ма ел крпа од за́клану свињу́ (ТД).

крѝа́к м *врло дуга ѡеѝаница неодређене намене*. – На дрвни́к има дрва крпа́ци, па че најдеш којé је позго́дно (Вој).

крпа́ри несвр. фиг. *живоѝариийи, с муком ѡреживљаваѝи*. – Крпа́римо не́како с ба́буту; тека́ че бу́де док смо жи́ви (Јал). Крпа́римо, помѝњујемо не́како (ЦД).

крпес, -та, -то фиг. *који (као да) је ѡокривен крѝама*. – Овца́ ве́ргоша: мрко лице́, а преко сна́гу ве́ргаво, крпеста, као крпе да има (При).

крпа́чка игла́ изр. *велика игла за крѝење ѡњава, гуњева, врећа*. – Ку́пи си на ва́шар крпа́чку иглу́, у́баву (Об).

крпа́чка ра́бота изр. *лоше изведен рад ѡриученог мајсѝора*. – Јевтин је мајстор, али је при њега крпа́чка ра́бота (Чин, Сре).

крпа́ција м **1.** *мајсѝор који крѝи (обућар, кројач)*. – Ско́ро че но́сим ципелете при крпа́цију (Пир). **2.** *слаб мајсѝор; ѡриучен мајсѝор*. – Немо́ј да но́сиш то́ва парче́ при крпа́цију, ску́по сам га платѝл (НМл).

крпе́љ м *краѝика (и неокресана) моѝика*. – Ударѝл га с крпе́љ по – главу (При. Бер).

крпена ба́ница изр. *врѝаа ѡиѝе од искиданих кора*. – Крпена ба́ница и нала́гана ба́ница, исто́ је (ВЛк).

крпи́љћа игла́ изр. *велика игла са широким ушима*. – Крпи́љћа игла́ је са – широ́ћи у́ши, с њу крпимо вре́че, ца́кове (Пн).

крпља́чек м дем. и пеј. од крпља́к *мала крѝа*. – Затѝсни га с ти́ја крпља́чек да не истѝа вода́ (Држ).

крпóри несвр. **1.** *крп̄ӣӣӣи; радӣӣӣи њовремено њослове мајс̄ӣора који кр̄ӣи (обућу, одећу, лимарију).* – Крпóрим још; шп̄ӣјем помáлко да не седим ца́бе (Пир). **2.** *фиг. ѓ̄р̄ӣе̄ӣи (оскудицу, немоћ), ѓ̄реживљава̄ӣи.* – Крпóримо не́како, ама не́мамо па́ре, не́мамо бра́шно, све нестáњује (Гра).

кр̄с м **1.** *са̄ӣи.* – На сто́ку најнасад што је, зове́мо га кр̄с (Км). **2.** *кр̄сӣа.* – Однасáд су прво са́пи, па кр̄с, па кáрлица (Дој, Јел). Кóжу да држиш на кр̄сат од ту́ја бо́лку (ДД).

кр̄сти свр. *да̄ӣи име; наме̄ӣнӯӣи (увредљив) надимак.* – Лázарови же́ли и из жи́то излет̄и за́јац, и јед̄н од њи о́кне за́јац; то́в чу́ју жетварé, кр̄сте и За́јаци и са́ су За́јаци (ГД).

кр̄сти се несвр. *кр̄сӣӣӣи се и ис̄ӣовремено молӣӣи богу.* – Кр̄сти се да су ти сви жи́ви; док су ти сви жи́ви до ту́ва је жи́вот (Гра).

кр̄сӣӣна ж *унакрс саденӯӣо снóйље на њож̄њевеној њиви (5 до 21 снóй);* уп. кр̄ст̄џ. – У пет̄ину здéнемо пет – снóпа, у ма́лу кр̄сти́ну се́дам, а у ве́лику кр̄сти́ну два́десет и јéдан (Вр).

кр̄сӣџ м, мн. кр̄с̄џ, в. кр̄сти́на. – У кр̄сти́ну има шесна́јес снóпа а у кр̄ст̄џ два́јес (Дој). Рукóл̄ња, па пешчи́ца, па снóп, па се дéне у кр̄ст̄џ или кр̄сти́ну (Дој).

кр̄сӣӣнка ж *фиг. који је сла́дак, ѓ̄ривлачан, млад.* – О́н у́бав, при́личан, кр̄ти́нка, ама не́је ми во́ља за њéга (Рос).

кр̄ӣӣш вода́ изр. *мно́го њо́кисла особа (или брав).* – Ува́ти ме прóвала о́б-лак од Чóриндол до село́ и кад сам сти́гал бил сам кр̄ӣӣш вода́ (Пл).

кру́на ж *кост̄и из скочног зглоба јаг̄њетӣа или ја̄ретӣа, корис̄ӣи се за игру.* – У Понóр га ка́жемо кру́на, а у Др̄жину га ка́жу каш̄џк, с њéга се и́грамо кру́ну (Пн).

крӯња́чка ж *крӯња́ча за кукуруз.* – То́ј што трóшимо мору́зу ка́жемо и трошáчка и крӯња́чка (Цр).

кру́џа ж *болови у с̄ӣомаку услед ѓ̄реједа̄ња.* – Јелóвичанката је бајáла и од кру́пу, и од свáшта, само да у́зне па́ре (ВРж).

кру́пан млéч бот. *бодљикави коров на за̄уӣӣеним орани́цама, који се бере за сви́ње и ис̄ӣуӣӣа густ̄у белу ѓ̄ечнос̄ӣ звану млéч.* – Млéч има с̄итан и кру́пан, по́голем што је, о́н б̄џка (Ру).

кру́пан тип̄џ бот. *вр̄сӣа ѓ̄ӣӣџа Nardus sp.* – Тип̄џ, има га од две – со́рте; јед̄н ка́жемо с̄итан тип̄џ, а јед̄н кру́пан тип̄џ (Сре).

крупи́ца ж *овећи комад камене соли.* – За крупи́цу со́л напра́вимо рас-кóлницу, па овцéте приóде и ли́жу (Мр).

кру́пна (ли) па ра́бота изр. *ирон. великог ли њосла; ѓ̄ра̄ӣаво и ѓ̄овршино урађено.* – У, кру́пна па ра́бота; о́чеш ли да те повáлимо?! (Нш).

крўпна рáставица ж бот. *круїнија врстиа расїавића*. – Крўпна рáставица растé по бáре (Гос).

крўпна сáдина ж бот. *оїшиїе име за круїније врстие влаїасїих їрава које расїу на їоснијем земљишїу и на їриїеци*. – Крўпната сáдина дóјде како жїто класáта и искарá клáс на пóсно мéсто, жлїт клáс, стóка у не пасé а у сéно у једé (Гос). На крўпну сáдину чулўмката дóјде више уокóлено (Зс).

крўпна црéва изр. анат. *дебела црева*. – Има сїтна црéва, па крўпна црéва и дебéло цревó на крај (ДД).

крўпначьк, -чка, -чко комп. од крўпан *овећи; виши; круїнији*. – Крўпначьк бéше на пóрас (Гос).

крўпно зéва изр. *їрозеваїи се врло јако и гоїово неїрекидно*. – Ванўл крўпно да зéва, готóв је, немóј му се нáдате (Брл).

крўпно стамбóлче бот. *висока георгина*. – Имáли смо и крўпно и сїтно стамбóлче (Пк).

крупнозўбес, -та, -то *који има велике зубе*. – Крупнозўбеста овцá жїви шéс до сéдам гóдине и пóрано гўби зўби, него ситнозўбеста (ДД).

крупноклáсес, -та, -то *који има круїан клас*. – Рétко жїто је крупноклáсесто (ВЛк).

крўше не бéру мóјете рўће изр. *бранићу се*. – Онó, крўше не бéру мóјете рўће, нéчу му се дадém (Вој).

крушóв, -а, -о *који їоїииче од крушке; који їриїада крушки*. – Цепїли смо и вóчће сливóве и вóчће крушóве (Зс).

крџица ж рет. *киїа свадбара*. – Турїше ми крџицу на пáзуку, јá у платї, текá се на свáдбу рабóти (Јел).

крџа несвр. *јестїи са айейиїиом*. – Сédла и крџа ли, крџа, ублажїло вој се јагњéће мéсо (ЦД).

крчáн м *їешка и неизлечива болесїи органа за дисање*. – Крчáн га ватїло, гўцур га ватїл, све ми стьпкáл градїнугу нéчији кóњ (Цер).

крчї несвр. **1.** *браниїи се исїушїањем засїрашїујућих гласова*. – Квáчка-та се накостршїла и крчї, брáни пїличи (Мр). **2.** *кркљáиши (у смрїном часу)*. – Крчáл још кад га нашлї (СГл).

кршї се несвр. фиг. *извееїиачено се извијаїи у куковима; уображено се їонашáиши*. – Једїнац, па се кршї, а нéма нїшта; кој је имућан, нéма пóтребе (Рс).

кршкa ж, мн. кршїће *мала и врло љуїа врстиа їаїрике*. – Бáба мојá је на свáк обрóк јéла по кршкy, да њу отвóри апетїт (Тм).

кршно мéсто изр. *кри, бесїуће*. – Нáша су сéла у кршно мéсто, а нéје билó ни пўтове (Зав. Пк). Два – дьна кóсим, три – дьна изнóсим, нáше је мéсто кршно мéсто (Км).

кувѐт м снага; здравље; весело расїоложење. – Нѐма снагу, нѐма кувѐт, нѐма вѐсело расположење, не мѐж му заїгра срце (Пок, ДД).

куд прил. код; ѿред; око. – Куд Забрец куди водуту га најдо (Гос).

кудѐлчица ж дем. од кудѐлѓа мали свїѓак власи (вуне, кучина). – Гребѐмо га на дерак гребенац и увијемо га на кудѐлѓу, на кудѐлчице (Ру).

кудѐно прил. где. – Најубаво ми је билѐ там кудѐно сам расла (Зав).

кудѐто прил. рет. кудикамо више. – Он је кудѐто помлад од мѐне (Вој).

куди прил. код. – Срѐто га пијанѐга куди Бѐлу водицу (Гос). Че се најдемо дѐвечер куди вас (Бс).

кудроша ж име козе са дугом длаком. – Окнем: е – ѐј, Кудрошо! и она дѐјде (Мр).

куѓељ м рет. лако раздрешив чвор. – Закачѓе се намѐсте, па ремїк или врцу провлечѓ крз ѓи, па га навржеш на куѓељ, на кукљар (Вој).

куќа ж мн. куће **1.** кривина; окука. – То мѐсто їма с куће пѓт па га ѐкамо Куће (Км). **2.** шїѓаї са країком рачвом за извлачење сена или сламе из сїѐга. – Нѐчу да скубѐм сенѐто с руће, бѓцкаво је, него че си направим куќу (Пет. Вој). **3.** фиг. ѿдругљива и грабљива особа. – Он је куќа, нѐје лопата, че те пак закачи да му дадѓш без пारे и после че ти се смејѓ (Изв). **4.** изр. **че га закачи куќа:** а. долази му ред да иде. – На гѐдину че те закачи куќа, че їдеш војник (да си) (Вој). б. шїрїѓе ѿпоследїце. – Крал бостан и он сас ѓи, и ѓега че закачи куќа (Пет).

куќа и искуќа изр. ѿ навици, Chesїѐ ѿражїїї ѿмоћ; ѿросјачїїї уз куќање. – Научїло тека: куќа и искуќа, нѐче сáмо да си произведѓ каквѐ му трѓбе (Сук, Вој).

куќаља за свїнћу изр. шїѐљага са благо ѿодвијеним дѐбљим крајем, ѿгодна за игру свїнћа. – Ћма си посебна тојага за туја игру, кажемо у куќаља за свїнћу (Гос).

кукѐлдеда м бот. в. крївдеда. – Мї туј траву што рáно излáзи не кажемо крївдеда, него кукѐлдеда (ТД).

куќу – **мау** узв. каракїерисїично оглашавање кукумавке и кукавице. – Кукавицата куќу куќу – мау, куќу – мау (Вој).

куќуљ м закривљени крај на (коледарској) шїѐљаги. – Крупчáње пáзе да им коледарска тојага їма куќуљ (Гос).

куќуљдеда м бот. в. крївдеда. – У Добродѐл туја травку, што рáно ўпролет излáзи, ѐкају крївдеда, а мї у ѐкамо куќуљдеда (Пок. ТД). Куќуљдеда нѐма цвѓт а искарá лїстови на тачкице (Зс). Куќуљдеда је тѐва што ти опїсујеш како крївдеда. На куќуљдеду су поситни лїстови, а на чѐбанку су и лїс и цвѓт пѐкрупни (Дој, Јел, Пк).

кукуљѐс, -та, -то *који је (благо) закривљен на једном крају (шп̄аӣ, ш̄ољага)*. – Кривачка за свинђу је кукуљѐста (ТД).

кукуљѝца ж **1.** *један од два дела кљуна*. – Кад орђл млого остарѝје, кукуљѝцете на кљуницуту му се млого закукуље и не мѝж више да се рани (Сук). **2.** *кашљача*. – Турали му у кукуљѝцу од гуњу камик и он га текá носил цел дѝн (При).

кукума́вка ж *врста ишѝце сличне буљини, кукувија*. – Кукума́вка стáне на кућу па кукума́у – кукума́у, и кажемо некој че умре из туја кућу (Вој).

кукурѝг м бот. *кукурек*. – Има две врсте кукурѝг – плѝдни и мушки. Мушки се увѝва на сврѝдоловичи и ѝтрован је, али кад измрзне јесени овцете му једу петѝлку од листове (Ру).

кукурѝк јѝдинак м *врста кукурека*. – Ѓдвара од кукурѝк јѝдинак се прска за од златице у крѝмпир (Гос).

кукурузán м *шѝао који се исѝиче величином*. – Голѝм петѝл, кукурузán, накурушѝл се, корѝрѝши се кад слѝзне од кокѝшку (ТД).

кукљѝцѝ м *шѝна чѝка*. – Сѝтнуту чѝпку ѝкајемо кукљѝцѝ (Рос).

кула́к м *главица на доњем крају дирека, зубац који онемогућава његово иомерање изван лежшѝа*. – Дирѝк има на дѝлђуту, пѝдебелуту страну, кула́к, који улази у камик на који се потпѝра (Км).

кулучáр м *фиг. слуга*. – Слуга бил, кулучáр цел живѝт (Вр).

кула́је *несвр. шикљашѝ*. – Кула́је крв, не мѝж љу заустáјмо (Вој).

куми́ца ж *кума која венчава и кришѝава*. – Кумѝца је која је венчала, а кумáча је која је венчана (Вој. Км).

кумицавѝла ж *зоол. врста ишѝце*. – Кумѝцавѝла је шарена и убава, прáви висѝћо гњездѝ у које – било дрво, сá три – концá га врже и оно се љуља (Вој). Кумѝцавѝла као љуљашку прáви гњездѝ на сливу (Пл).

куму́ва се *несвр. кумовашѝ, бишѝ иовезан кумсѝвом*. – Кáжемо куму́ву се, ама кáжемо и куму́ју се, ѝсто је (МЈ).

кумѝе м *дем. вок. од кум*. – Здрáво – живѝ, кумѝе, каквѝ рабѝтите (Вој).

кумулија ж *зоол. врста ишѝце*. – Кумулија на сáм вѝр на орѝј гњездѝ прáви (Бз).

кумша м *рет. 1. венчани кум*. – Ѓн му је кумша, он га крштѝва (Пир). **2.** *дем. (млади) кум уѝшѝе*. – Глѝде, кумша веч порáсал, че га жѝнимо (Вој).

куна ж *зоол. врста ишѝце*. – Има пѝца кúна, знáл сам која је (Вој).

кунтав, -а, -о *рет. наймурен*. – Кадá је некој кунтав, мрштав, знáм да неје дѝбар; лѝш чѝвѝк се брзо познáје (Д – Сн, Пир).

купи́ло с *оно шѝо се кујује (за храну)*. – Нѝмам ништа, све на купи́ло; тѝва је град, неје селѝ (Бе, Пир).

кúпне свр. (*ћовремено и мало*) *куйишии*. – Стрина – Љуба ме сажáли и по-нешто ми кúпне (Вој).

кúрвино óко с бот. *врстиа башииенског цвећа које ноћу јако мирише*. – Кúрвино óко или швалéрово óко, исто је, óно прекó – ноћ јако мерише (Пир).

курвóсује се несвр. *курваиши се (не кријући)*. – Курвóсује се с једнога – дрýгога (Пир). Курвóсује се мајћата, брúка чéрћете (Сук).

кúрца се несвр. вулг. *курваиши се*. – Она се сá почéла кúрца с њега (Пир. Кр).

кúско прил. прип. *крайико, кусо*. – Кúско да је, нóвшко да је (Држ. Вој).

кускун м *каши испод реиа коња везан за седло*. – Кускун или подопа́шник је кáиш на коња испод реп, а ждрепченик је код чéзе, да се не смíца кад íде нíзбрдо (Мр).

кúт м *угао од огњишииа íрема зиду у којем се налазе саџак, сач, ваи́раљ*. – Кúт је прóстор између сýд и гóрњу страну, и там стојú црепње, сáцак, вршник, острушка и ожéг, и сéдне понéкој да се грéје (Гос).

кутэж м *дечја игра жмурке*. – Игрáмо се кутэж, децá мáлечка (Цер).

куткудá – **куткудá** узв. подражавање кокошке која се оглашава када снесе јаје: – Квáчка квачí, а кокошка крека, а кад снесé она куткудáче куткудá – куткудá (Вој).

куткудáче несвр. *оглашаваиши се кокошка која је уи́раво снела јаје*. – Куткудáче кокошка окол појáту, трéбе је снела у сенóто (Држ).

кутлáћа ж *ручконоша од керамике са лучном дршком íреко ои́вора*. – У кутлáћу квáсимо млекó и нóсимо га на њíву (П – Пж, Орљ, Бз).

куи́рáк м *вијак; крайика дрвена йолуга за заи́езање*. – Кадá вржем дрва или дрýго на кола на кутрака, не мóж се одврже (Чин).

кúтулица ж *косачев йрибор који везује испод колена и у коме држи брус у води*. – Нáши кáжу кúтулица онóј за острило за косачá (Б – Го, Гњ).

кúћа ж рет. *соба са огњишием*. – Кúћа смо зváли там куде је огњиште; онó је насрéd кúћу, а лéво и дéсно су сóбе (2015, Мирољуб Стојичић, 1934, Б – ЦЈ, Гњ).

кућáрка ж *жена која је задужена за йослове у кући*. – Јá сам тој лéто билá женá кућáрка (Бз).

кућéвник м *домаћин (који ради и уме да сiииче и и да брине о домаћинсiиву)*. – Óн је бил кућéвник на тiја дóм; стварáл је и држáл дóмат (Бс).

кућéвница ж *жена која уме да сiииче и брине о својој кући*. – Добрá женá, кућéвница и ижодóмница (Пир).

кућерак м *макар какво боравишије; најйросiиција кућа*. – Лéњави, не мóж да скрсте ни кућерак, него живе ко на појáту (ВРж).

кхú – **кхú**, **кб** – **хб** – **у** узв. којим се подражава тежак кашаљ: – Лежáл је десетiна дбна и само је кашлáл кхú – кхú, кб – хб – у (Зав).

кúце с деч. *кученце*. – Бáбино кúце, бáбино мúшко детенце (Б – Вв, Пир).

куче. Чијо ли че куче липче изр. *како ѿо да се деси; ѿо од шебе нисмо очекивали (ѿозиѿивно изненађење)*. – Ти си дошла у нас на – госје, чијо ли че куче липче (Вој. Грш. Сре).

кучечка трава ж бот. *врсиа корова који расије на заѿушиѿеним ораница-ма, ѿасји језик*. – Чул сам за кучечку траву али не знам да – ли у има у наш топрак (ВЛк).

кучка бачијарска изр. *оѿака жена; жена велика свађалица*. – Ти, кучко бачијарска, ти све правиш карање (Пир).

кучољаќ м *измеѿи ѿса*. – Лечила је од туј болку сас кучољаќ (К – ЦВ, Мр).

куччино добо изр. *зло време; време велике оскудице*. – У кучечко време, у куччино добо допраћемо кућу (Б – Го, Гњ).

кљѿи м **1.** мн. кљци *клица*. – Васуљат пуштиљ кљци (Вој). **2.** фиг. *ѿорекло*. – Не знам одокле ми је кљѿат (Кр).

кљѿје свр. *избаѿиваѿи клице, ницаѿи*. – Сува земља, не може семето да кљѿје (Бер, НМл).

кљѿи свр. *исклијаѿи*. – Компирете кљѿили у зевник (Сук, Чин).

кљѿѿ м фиг. *удови; ѿрсиѿи*. – Пази да си не строшиш кљѿѿи, обуј се (СГл).

књњав нос изр. *ѿрђасѿио изобличен нос; ѿрђасѿи нос*. – Момчеѿо има књњав нос, неје за мој рачун (Пир).

кѿра се несвр. *ѿревише се физички ѿрошиѿи (човек)*. – Нече народ да се кѿра, да се троши; нече да троши снагу (Брл). Волим да се кѿрам, да се за-мѿрам, да се трошим; тека се одржавам (ВЛк).

кѿс петѿл изр. *ѿеѿао са слабо развијеним крилима и краѿким реѿом*. – Подрипкује како кѿс петѿл (Пк). Кѿс петѿл си је пиље до – века (Пас).

кѿт – кѿт – кѿт узв. којим се ваби пас: *дођи!* – Кѿт – кѿт – кѿт, тека мамимо куче (Зав – ддл).

кѿша га ватиљ изр. **1.** *изненада оболеѿи од неке (ѿеже) болесѿи*. – Кашљем, че ме ваца некакв кѿша, некаква болка (Брл). **2.** фиг. *олењиѿи се*. – Кѿша ѿу ватиљо, почела да оди непрапа и незакрпена (Км). Боље одма да си завршим рабѿу, че ме после улови кѿша, па че ми остѿне рабѿа (Кр).

Л

лабавоус, -(т)а, -(т)о *брѿљив, лајав; који не чува ѿајну*; уп. лабавоустив. – Женѿ ми лабавоуса, све исприча на женеве каквѿ радимо када легнемо (Тм).

лабавоустив, -а, -о, в. лабавоус. – Ти си лабавоустив, мора да кријемо од тебе кућне тајне да и не износиш преко праг (Цер).

ладавина ж *кладовина*. – Данѿс ладавина, добрѿ време за у поље (Бз. Рг).

ладнеје несвр. *йосїајаїи хладније; хладиїи се*. – Ладнеје времето, об-
лачи се убаво (Км). Вáну да студеје, да ладнеје, зајесени се веч (Сук).

лажіца м рет. *кашика*. – Лажице правимо од ситан јáвор, óн је тврђ, одго-
вара (Зс).

лазне свр. *йочейїи гмизайїи мношїиво (црва, бува, вашака)*. – Че ни лáзну
црвје од теја áле штрóкаве (Кр).

лајáч м *свађалица; алайáча; оговарач*. – Она је голém лајáч; ни овчáрска
пцета ђу не мóж надлáју (Јал).

лаје несвр. фиг. *говоритїи без много обзира*. – Јá млóго и лáјем, па њим реко
отвóрено (Пок).

лајсе / лáје се реч. *изгледа; вероваїно је*. – Онó, лáјсе да че бóде (Јел. Рос).
Млекó че има, лáјсе, двéста ћїла (Д – Бћ, Пир).

лајна. За нїкаква лáјна неје изр. *некорисїан је; не може да обави ни
један задáк*. – Тї за нїкаква лáјна несі бил; неје требáло теб да прáчамо
на тóја рáботу (Сук. Грш).

лајће м/ж/с само у вок. рет. *драги*. – Де, лáјће, да ископамо појáтку, а околo
за лóзје (Км).

лаком, -а, -о халаїљив. – Лáком, лáкомо дóпе, глeда само óн да се најeдe
(ТД).

ламка несвр. фиг. *йокушаваїи ухваїиїи; йокушаваїи наћи*. – Лáмкаш га
по гóдину дьна и не мóж га срeтнеш (Соп).

лáнско лeто изр. *йрошлог лeтїа*. – Јá лáнско лeто улови јeребицу (Ш).

лапáвина ж *брбљивац; нейоузана особа*. – Лапáвина, нeје му домаћїнска
рeч (Кр).

лаїи несвр. *халаїљиво јесїи, ждeраїи*. – Онó жeшко, а óн óдма почe да
лáпи, па се їзгори (Рас).

лапушeс, -та, -то 1. *који је широк, дуг и заобљен (о лисїу)*. – Лопeн има
лапушeсти лїстове (Пк). **2.** фиг. *који има широко, йуно и заобљено лице*. – Бóш-
ко је крупан, лапушeс; има широкó лице, дундес дóјде (Рос, ВРж).

лáса ж бот. *врстїа биљке*. – Имаше једнá травá, зовeмо у лáса, заборавїла
сам којá бeше (ВЛк).

лáсес, -та, -то *који йреко главе (лица, кљуна) има црне и беле йруге*. – Си-
нїгар је по величїну као врáбац, а онака је као лáсес; преко лице има црне и
беле пруге од челó до кљун, а окол óчи сївкасто – жућкасто – бeлкасто (Зс).
Лоска или лáсоша је козá којá је лáсеста у лице (Гос. Зав).

ласнóје се несвр. *живейїи са шїпо мање брига и обавеза*. – Глeда да се што
мáње рáди, да се ласнóје (Зав).

ластїја ж *йогодностї (за животї, рад, креїшање)*; уп. льснїја. – Живїл је на
ластїју, једїнац из богáту кућу, слóђе су имáли (ВЛк).

ла́тав, -а, -о *који је лоше наїправљен, незграїан; исїпрошен (о алаїки)*. – Оно и које има ошóв, оно а́ндраво, чољаво, ла́таво, никакво неје (Пир).

лати́н м в. латинка. – У гради́нче смо има́ли канди́л, лати́н, сели́н, јесѐнче (Б – Сц, Пир).

лати́нка ж *врси́а баши́енског цвећа, драгољуб*. – Латинка напушта лозице по́зем и цвѐти жу́то и ша́рено (Мр).

ле́бат ђи иска́рује изр. *хлеб им досїиже (у їоку године)*. – Искарује ли ви ле́бат, мло́го сте на једењето (При).

ле́вац м/ж/с рет. *особа која брзо жање*. – Ја сам билá ле́вац, најбрза у свѐте жетварѐ (Гос).

леви́на ж **1.** *велика зграда (кућа; економска зграда)*. – Колѐе су си леви́не у гра́д (Б – Бш, Пир). Леви́на је по́моћна зграда – шу́па, појáта или плѐвња (СГл).

2. *највећа їросїорија у кући*. – У кућу имамо ода́ју, леви́ну, їжу и ћилер, а кажемо га и ћилерче; тека́ су и зва́ли на́ши ста́ри (ВЛк, Гос).

лево́сује несвр. *краси́и*. – Ло́повска кућа: башта́ њим лево́сујеше, исто и мај́на њим, а после и сино́вете (Брц).

ле́гне вре́ме изр. мет. *неїрекидно їадаїи киша*. – Ле́гло време́то, ћи́ша дѐн – їздѐн, не да́ва ни да рабóтимо у по́ље (ПРж).

ле́гне свр. *ужлеби́и се, лећи у лежиши́е*. – Па́зимо да ле́гне гредá там куде́ смо усѐкли (Пет, Држ).

ледљи́во прил. *са глаїким ледом, клизаво*. – Окол чешму́ту ледљи́во, пази́ се да се не прзнеш (ЦД, Бер).

лежачáв, -а, -о *који је їао на земљу (о вегейацији)*. – Кажемо лежачáво др́во које падне, или лежачáва трава́, лежачáво жито, када́ и обóри ветар (Зс). Лежачáво жито које је, оно́ прорáстује (Зс).

лежи́ несвр. *ноћи́и*. – Лежáл сам при њи не́колко пу́ти, приме́ ме човѐци домаћинсћи (Гос, Зав).

лезѐт м *оїуши́еносї; безбрижносї*. – Живи́ на лезѐт, има све што вој тре́бе (Вој).

леја́ ж *леја за расад на земљи (а не на ђубреїу)*. – Леја́ је на́зем кад га прајмо, а расадник на ђубре (П – Пж, Орљ).

лелѐ узв. за изражавање чуђења, изненађења. – Лелѐ, васу́љат пресóлен (Зс).

леле и преко леле изр. *не може би́и горе, лелек до небеса*. – Са́ је ста-ну́ло леле и преко леле у на́шу кућу (Тм).

лелѐје (се) несвр. фиг. *скиїаїи (мушкарац)*. – Он је лелеја́л и по же́не, неје му ни тој оста́ло (Ш, Бз).

ле́нгер м *рендген*. – Ишла́ на ле́нгер, има јѐвтику (Пк). На ле́нгер му про-нашли́ да има лóшуту бóлку (Сук, МЛк).

лењавштина ж ауг. *лењивац*. – Беше големá лењавштина, а нејé га било срамотá да тражи да му давамо од наш труд (НМл).

лењавшњк, -шка, -шко *йрилењ*. – Она је големá плетугља, али је лењавшка за сваку рабóту (Пк). Они малко лењавшњи, па њим све недости́са, несу испестували (Зав).

лењи се несвр. **1.** *йосйаје лењ*. – Почé се детé лењи, мáну да слýша, не завршáва рабóте (Цр). **2.** фиг. *одлагати ејакулацију; усйоравати завршавање сношаја*. – Почé се лењи, не свршáва на врéме, њéму до игру́ (Ос).

лепо, та свéт нéма изр. *не може бићи леише*. – Лéпо појé, та свéт нéма (Бз).

лејён м бот. *лејух Verbascum phlotoides*. – Їма нисћи лепён, корá на зéмљу, големó лисје. А онија што растé високо́ йма тњко лисје и оно йде гóре (Зс). Лепён, црвён, и цвётови йду нáвише, стáбло лепён (Зс).

лејендék м **1.** *најбоље решење (йосйуак; средсйво); особа која најлакше решава йроблем*. – Он је лепендék за тýја рабóту, йде му óд – руће (Пир). **2.** *вербални обрй; йрик; шала*. – Знáје лепендéци, али не знáје у домайнство да си упрáвља (Мр).

лејёнка ж бот. в. лепён (1). – Лепёнка је жу́та, растé до јéдан и по до двá мéтра, листови као волóвсћи језици и йма плесњиви изглед. Једн лепён мáав, а гóре што растé млóго мáав, па ко маóвину да увáтиш (Зс).

лепотйња ж *угодносй*. – Какó смо живйли, тáја лепотйња се више не врча (Пир).

лејушас, -та, -то *лејушкасй*. – Он лепушас и узéл лепушáсту девојђу, па милина да ји глeдаш (Цр).

лепýшкав, -а, -о в. лепушас. – Јá сам лепýшкав чóвек, óч ли ме нéкој ўзне за овнá (ДД).

лесáрка ж **1.** *двоколица од йредњег дела рабацијских кола са йлејенем и благо савијеном лойром на задњем делу, која је клином йовезана са рудом*. – Подвојe се кола, па се тýри на прéдњиштата крлешка или лесáрка за (у) воденицу, провртй се процеп и тýри клин, слпци, и две – врече мóгу да вóзим (Ру). **2.** *део йојатиe ограђен лесама за издвајање дела сйада или јагањаца*. – Добра и големá појáта йма: појáту, плéвњу, колибу, трља́к, јагрéк, загóн, зевник, кóчек за јагањци, козáрник, млзáрник, бáбицу и лесáрку (ВЛк).

лесйце ж мн. *йроугласйи део задњег дела зайрежних кола*. – Лесйце ймају клин којй и врзýје с рáстоку и с прéдњиштата (Ру).

лесйчина ж бот. *лисичина Echium vulgare*. – Їма једнá жлтá лесйчина, а дрýга дóјде лила бојá (Зс). Лесйчина йма и на ливáду и на облóжину, жлтó сйтно цвгтй (Ру).

лескáр м *шума леске*. – У лескáрат чýчнул и чéка с пушку (Рос).

лесовит, -а, -о *ѿанак, висок, јак и складан*. – Лесовита, кршна са – снагу, неје цеперикава, неје бјава (Пок. ДД. Гра).

лётња брусница ж бот. *боровница Vaccinium myrtillis*. – Јесења брусница је црвенá, а лётња брусница је црнá (Зс).

лётњице ж мн. *ѿар дрвених сандала са каишкама*. – Лётњице су с каишће а сандále су без каишће (При. Пет).

лећаив, -а, -о *ѿодводан; јакó влажан*. – Тáм лећаиво, млакаиво, не дава добру граву (Гос).

либаде с *горња женска хаљина широких рукава, украшена срмом*. – У град су имућне жéне либаде носиле, убаву гóрњу дрéју украсену са – срму (Пир).

либне свр. *изненада јакó удариии (ѿреко носа)*. – Дојде ми да ју либнем (преко нóс), да се мóж оћути (Цер).

ливадар м бот. **1.** *нека коровска ѿрава у сѿирнинама*. – Ливадáр има ци-клама цвёт по бóју (Гос). Ливадáр плаво и црвенó – рóзе цвѣти, не иде изнад жíто и има црнó зрно ко на арпацк лóк, као лéча (Гос). Ливадáр има ситан цвёт, плав, на сваћи члáнак цвёт, и по једнó или две зрна. Чулумчице, и унутра зрно ко жíто да је, бóји лéб модрó, па поцрнеје лéб. Нájвише óно бóји лéб (Зс). У жíто расте ливадáр и прави плави цвёт, а иде као рéп који се лéпи за дрéје (Зав). Ливадáр како шушњáр, али црвенó како гајтáн цвѣти, има више грáнчице него шушњáр, али је пóситно од њéга (Соп). Кад омéсе лéб, óн дóјде црн од ливадáр. Ливадáр се умерише у житá ўпролет кад се плéви. Накáра слпје у житóто и жлтó цвѣти. У чíсто жíто не мóж га раздвóјиш, а лéб од њéга зелén и блáг (Зс). **2.** *врста лейѿирњаче*. – Ливадáр је ситан граóр којí цвѣти црвенó и мóдри лéб; кáд је жíто као рúжно, нájвише има ливадáр, и зрно му крупно пó оди жíто (Зс). Ливадáр плаво цвѣти; шушњáр и ливадáр гóре ливáду (Соп).

ливрав, -а, -о *бисѿроок*. – Детéто ливраво и óче све да вíди и да запази (Рос, ВРж).

лида несвр. *гледаѿи радознало у свим ѿравцима*. – Кóј је пóштен он има мíрне óчи, нéма óчи да му мрдају, нéма да лида лéво – дéсно (К – ЈИ, Цер).

лидав, -а, -о *који је радознао; који је вредан*. – Јá сам лидава, пргава (Ос).

лизгаво прил. *клизаво*. – Немóј там да проóдиш, млóго је лизгаво (Пир).

лизгавица ж *клизавица; блаѿињав и клизав ѿѿи или сѿаза*. – Заледíло се, пред вратáта óпасна лизгавица (Вој).

лизне се свр. *клизнуѿи се (изненада)*. – Лизну се на лéдат сасвé стóвне (Пир).

лијаришта с мн. *лукавосѿи; ѿодвале*. – Лијаришта нíкаква не поднóсим (Кс).

ли́к м *лице*. – Ја сам си насмејана у лик откако сам си (Пок).

ли́ле, ли́ – и – ле, леле – варáј ма́јчице ми́ла! узв. када се упадне у велику невољу: (*нејовољна*) *весѝ*. – Ли́ле, ли – и – ле, леле варáј, ма́јчице ми́ла, како тека да се деси да умре најубав човек у селó?! (Рс).

ли́мбе с *сти́ара чийка* (*у виду увейта, или дуга, или троугласи́а*) за *прекриваче и кошуље*. – Лимбе је стара чипка за прекривачи и кошуље; дојде или како ўво, или је дига, или троугласта (Пир).

ли́нгов, -а, -о **1.** *вредан; ви́шак и леј*. – Беше девојче по мѐру, лингово, убаво (Брл). **2.** *мршав*. – Детето млого лингово, сас кво га раните? (Брл).

ли́сас, -та, -то *који има шару или белегу преко њушке, чела или главе*. – Он имаше лисасту кобилу, млого се је убаво слушал сас њу (ТД).

ли́сес, -та, -то *који има (белу) шару лево и десно по дужини образа и црну браду (брав)*. – Лисеста овца има (белу) шару низ образ, лево и десно, и црну браду, и почесто је белá овца а ретко црна (ТД).

ли́сица ж *део запрежних кола или саоница из два дела који у виду троугла и преко клина повезују срчаницу са задњим трајом*. – Сáne имају две струће, две сáne, два оплена, четири слпци који се не ваде, него се заглављу, и насред је лисица (К – ЦВ, Пир).

ли́сице на брану́ изр. *део бране који се састоји од два дрвета подешена да праве троугао у да држе прње или даску када се брана*. – На брану́ има лисице које држу трње и исте су како на задња кола (Мр).

ли́сичина ж бот. в. лисичја стопа. – Лисичину рачунамо у чѐтри најотровне траве (Пк). Лисичина трава плаво цвѐти и пѐцка као коприва (К – ЦВ, Мр).

ли́сичја сто́па ж бот. *лисичина Echinum vulgare*; уп. лисичина, лисичѓк. – Није туј траву од змије зове́мо и лисичѓк и лисичја стопа, а Пѓклешање у зову само лисичѓк (Дој).

ли́сичњак м бот. *врста корова на заушћеним ораницама*. – Лисичњак има длакави листове, цвѐти плаво и црвенó, и расте у запуштену њиву (Чин).

ли́сичѓк м бот. в. лисичја стопа. – Лисичѓк расте голем и има га там куде је земља рабóтена (Зс, Ру).

ли́скав, -а, -о *илишак, каменит* (*земљишће на лискуну*). – Садина расте у камање, у лискаво, посно, куде је вода однела (К – ББ, Пир).

ли́сковача ж *обршћена грана лисника*. – С лисковаче зачас напалим вурњу (ВЛк).

ли́снати мети́љ м вет. (*крујни*) *метиљ*. – Има рудинсћи или ситан метиљ, који неје толко óпасан, а онај лиснати метиљ, он је крупан и óпасан (Дој).

ли́сник м *садеване лиснаће гране и припремљене за зимску исхрану коза и оваца (на земљи у облику кује; у разгранитом дрвѝу; делом у дрвѝу а делом уз њега на земљи)*. – Лисник је и у дрво и на земљу (Км).

листічи м мн. в. листовчичи. – Морач, листичити му рескави (ВЛк).

листовчичи м мн. дем. од листѣк м *врло мали листѣови*. – Жвачемо листовчичи од ћисаљак жедни када смо (Зс).

литѣје несвр. *хабаѣи се (одећа, ѿосѣљина)*. – Које често облачиш, оно литѣје, не може више да буде како нѡво (Чин. Пет).

лиѣка несвр. **1.** дем. *леѣѣи*. – Литка мушица окол ламбуту (Пет). **2.** *ѡремено леѣѣи*. – Дивете гусће литкају окол водѣту, нѣма – нѣма па литну, премѣсте се (Брц). **3.** изр. *лиѣка му дуѣ неѣрекидно радиѣи; ѣрчкараѣи, не мироваѣи*. – Море, дѣдо, че ти литка дѣпе цѣл дѣн на косидбу (Д – Пг, Пир).

литну му краци изр. руг. *ѡсаѣи са ѡоложаја (уображени моћник)*. – Литнуше му краци и њему, са че и он једѣ сиротѣнѣи лѣб (Пир. Чин).

лиѣѡ прил. *глаѣко*. – За тѣнак литак тѣнко се предѣ у два – нѣта и литѡ се тѣјаје, равно (Брл).

лиѣре ж мн. лѡтре. – Литре корѣстимо кад превѡзимо сѣно, снѡпје, шуѣше; онѣ ѣму одозгоре рѡгови да задржаѡу тој што вѡзе. (Цр). Распѡнка држѣ лиѣтре да се не саставе (ВЛк). Литрила су крѣвата дрѡја, а ѣржѣшта су прѣче, тојаѣше (ВЛк).

лиѣрило с једна од двеју гредѡ које чине лѡѣру. – Улѣзо там да отсѣчем литрило, па вади трепетлиѣе с корѣње, с кљѡнове (Ру).

лиѣцка се несвр. *ѡмало ѣробаѣи; ѡлако ѣѣи*. – Љѡта реѣѣја се не лиѣцка, него се пѣје одједнуѣш (ЦД).

личарје с геогр. *ѣресоје; ѣресојна сѣрана*. – Нашето је личарје, па изгорѣ морѡза ка је жега (Јел).

личѣје несвр. *одговараѣи (брачни друг; одећа, накиѣ)*. – Кад се облечѣ ѡбаво, личѣло му је на прѡвога господѣна (СГл).

лишаѣвац м бот. *руса; уѣ. лишаѣвка ѣрава*. – Травѡ русѡ или лишаѣвац за лечѣње од лиѣшу, пушта жлтѡ млекѡ, па се намаже (Гос).

лишаѣвац м бот. *једна од биљака које лече русу и друге болесѣи коже*. – Млѣч лишаѣвац, високѡ растѣ, жлтѡ цѡѣе, рескав лѣс бѣл стојѣ, сѡк црвѣн пушта када се преѣине (К – ЦВ, Пир).

лишаѣвка ѣрава ж бот. в. лишаѣвац. – Лишаѣвка травѡ је лековѣта (Рос).

лиѣшчичи м мн. рет. од лишчѣк *мали листѣови ѣраве којѣ чувају вѣш од мољаца*. – Жење су турѡле у вѣш за од мољци нѣкакѡ лиѣшчичи о – траву (Дој).
логове. У логове да падне изр. да постане одузет. – У логове да паднеш па да се оковеш (ТД).

логовѣтин м рет. *вођѡ груѣ ѣчѡлбара*. – У Румѡнију ѡн им логовѣтин, не рѡди, вѡди туј групу (ВЛк).

лозињаѣк м зб. *гомѣла исечених лѡѣара винове лозѣ*. – ѡ си завѡчам ѡгањ с лозињаѣкат (Држ, БЧ).

лози́ца ж бот. **1.** *врста собног цвећа.* – Имала сам у саксије мушкátлу, лози́цу, резетлу, покривку и зéвалце (Гос). **2.** *фиг. њорекло; њошмак.* – Од каквú (добру) лози́цу каквó чу́до испáде (Зс).

лози́ште с пеј. *виноград.* – Големó лози́ште имамо и големú рáботу у њéга (Пир).

лозјáрска прáскова бот. *стáринска сортиа бресака која се гаји само њо виноградима.* – Лозјáрсче прáскове има жлтé, белé, црвенé; прáскова је лозјáрско воће (Ру).

лоји се несвр. *прелазити у чврстио агрегатно стáње (лој, маси, њошљено масло, восак, вода).* – Мрáз, водáта се почé лóји на пэнцерете (Вој). Маслóто се веч лóји, óдма га пресипуј у сúдове (Вој).

лојчи́ца ж дем. од лóј *лој око унушрашњих органа.* – Обéри лојчи́цуту од цревáта, крэзлициете, па и тури́ на жáр (ТД).

ломав, -а, -о *ломљив.* – Бéли брэс, грáнће му иду нагóре, он је лóмав за јербм, не одговáра (Ру).

ломот м *галама; дрека.* – Голém лóмот прáје дечиштáта, беснэју, не мóгу си поорáтим са – женú (Вој).

ломьк м мн. лóмци *њоскурица.* – Ломьк за задúшницу, колачк као пепелáш (Рс).

лопáра несвр. **1.** *брбљати.* – Сá лопáрам, причам и што трéбе и што не трéбе (Пир). **2.** *оговараати.* – Иде от – кућу на кућу и чás лопáра за једну́ час за дрúгу (жену́) (Пир).

лопáта за наврљувáње лéб у вурњу изр. *дуга и равна дрвена лошатиа којом се убацује хлеб у хлебну њећ.* – Продáл ми је лопáту за наврљувáње лéб у вурњу (Вој).

лопáч м *бескаракићерна и брбљива особа која говори скаредно не базирући се на околину.* – Он је голém лопáч, лопáвина је големá (Пок. Кп. Нш).

лоповьц м *врстиа клејетиуше која се јакó чује и која се везује на говече.* – Своньц и лоповьц, исто је, само што се лоповьц тúра на говéда, а своньц на óвце. За говéда је пóголем, и разликује се по бóју глáс, и врзује се на меденицу на најбоље говéдо (Јел).

лопужэс, -га, -то *особа склона њодвали.* – Лопужэс је: обрта га текá, обрта га овакá, обрта га онакá, док те не превáри (Бриц). Млекарицáта је лопужэста, нéје тáчна (Гос).

лопчу́г м *жишико блашю.* – Напримо лопчу́г за плóвће (Цер).

лóчка ж *локва.* – Лóква или лóчка, тáм кудé се стица водá, кáжемо и једно́ и дрúго (Зс).

лóша бóлка изр. *рак.* – Умрél од лóшуту бóлку (ВРж. Пир).

лоша реч га прати изр. *о њему се само лоше говори.* – Залуд смо добри и паметни, кад ни лоша реч прати (Гра).

лошња́в, -а, -о *нездрав, болешљив.* – Лошња́в он, лошња́ва и ба́бата, а са́ми жи́ве (ТД. Зс).

лошња́во му изр. *болесѿан је.* – Да му неје лошња́во (ТД).

лошоѿи́ња ж *болесѿи; невоља.* – Закачи ме лошоти́ња и са́ несѿм како́ требе́ (Ш. Цер).

лубенича́рка ж *врѿѿа јабуке која има црвено месо.* – Јаблка лубенича́рка, црвена́ када́ у расече́ш (Брл).

лу́говина ж *ѿлодна земља ѿред реке (коју река реѿко ѿлави).* – Куде́ је са́ Ти́гар, све лу́говина, све́ је било́ на́ша земља́, најубаве њи́ве ни узеше́ (Гра).

лу́да тѿкѿва ж бот. *биљка чија се лоза у ѿролеће брзо ѿење уз ограду.* – На Џурцовдѿн одвечер у крми́ло смо тура́ли млече́, лу́ду тѿкѿву, сели́н (Чин).

луда́ча ж бот. *дебелача Brionia alba.* – Луда́ча рано́ пушти́ дѿгу лози́цу, па ѿупли́тамо у венци́ на Џурцовдѿн (Д – ГДр, Пир).

лудоча́ ж *бесна жена.* – Какво́ оче та́ја лудоча́ од тебе́, си́не? (Бер, Јал).

лужан, -жна, -жно *који је заѿрљан соѿсѿвеном балегом.* – Вла́чи се ко лужно́ куче́ (Зав).

лу́сне свр. *јако удари́ши (у леђа, груди, главу).* – Лу́сну га не́колко пу́ти и за́таји га (Рс). лу́сни га, на́не, или ја́ че га лу́снем (Д – Бр, Пир).

лукузи́рује се несвр. нов. *ѿроши́ши новац на бесмислице.* – Огазде́ла, па се са луксузи́рује, оче сви́ да ви́де да се дѿгла нади́ сви́ (Бла).

лу́ла-лу́ла-лу́ла узв. при љуљању и успављивању детета: *љуља́м ѿе, љуља́м ѿе!* – Дете́ кад успављу́jem, појем му лу́ла – лу́ла – лу́ла (Кп. Држ).

лула́нса ж *ѿушач на лулу.* – Де́да њи́ан лула́нса бил, на лулу́ пуши́л, па су по ње́га Лула́нсе (Рос).

лу́нга несвр. рет. *луѿѿѿи.* – Сва́ку го́дину лу́нгајоше по село́ (Соп).

лу́нса несвр. *ѿуѿи.* – Лу́нса ли га лу́нса; уда́ра ко у ста́ру ка́нту (Вој).

лу́тка ж *име од миља које невесѿа даје најмлађој заови.* – Најмладуту зѿву, она́ бе́ше још дете́, назва́ла сам лу́тко; тека́ су зва́ле мла́ду зѿву и дру́ђе сна́је (Рс).

лу́тѿе. **Да му про́јду лу́тѿе** изр. *да ѿресѿане да мисли на нешѿо; да ѿресѿане да се јогуни.* – Губи́ се док ми про́јду лу́тѿете, а после до́јди (Км).

лу́ч-лу́ч-лу́ч узв. овцама при раздварању више запата из заједничког стада при повратку са паше: *излази, излази, излази!* – Када́ двојимо о́вце о́камо лу́ч – лу́ч – лу́ч и сва́ка се дво́ји на своју́ капи́ју (Вој).

лу́ша ж рет. *осѿѿѿак на дну суда ѿри ѿоѿењу масѿи или маслаца, ѿроѿи; осѿѿѿак ѿо издвајању млечне масѿи ѿри ѿравењу белму́жа, белму́ж.* –

Ју́римо пцѣта окол ку́ћу да се окрѣне бѣлмуж. Кад пѣчне да плѣва у ма́слац, опе́кло се, оцѣдимо ма́сло и чу́кам лу́шу да се исѣпе (Ру).

лѣбне свр. *омршавиѣи*. – Нѣк једе помáлко, текá че лѣбне (Сре, Чин).

лѣжнѣк м/ж/с *лажљивац; лажљивица*. – Она́ је стану́ла голѣм лѣжнѣк, ману́ да њој веру́јем (Кр).

лѣжидете с зоол. *врсиа мале ѣиѣице која, леѣиѣи ѣоред реке са камена на камен, неѣрекидно ѣосакајује ѣодѣжуѣи и сѣушѣајуѣи ѣело Motacilla*. – Лѣжидете ѣде поред реку, поред ви́рови рѣпа, нѣма га на дру́го мѣсто (Ш)

лѣк на орату́ изр. *брбљива будала која лако каже оно шѣо не ѣреба*. – Поиспѣтај га ѣзокол, он је лѣк на орату́, све че ти иска́же (Кр).

лѣка вода́ изр. *врло ѣиѣак извор (млаке) воде*. – Лѣка вода́ ка́жемо ѣзвор кудѣ је добра́ вода́ за апетѣт а нѣје мло́го ла́дна (Изв. Бс. ДД).

лѣскавица ж **1.** бот. *Vicia sativa, Lathyrus tuberosus* и њима сродне *врсие леѣиѣирѣгача као коров у сѣрнинама*; уп. лѣскавка. – Граор је по́крупан од лѣскавицу и горчѣв је (Зс). Лѣскавица белó цвѣтѣ, граор плаво́ (Ш). **2.** *шѣокица*. – Лѣскавице на литáк, у́баво да изглѣда, а мо́же и на шамѣју (Ру).

лѣскавка ж бот. в. лѣскавица. – Лѣскавка црвенó цвѣтѣ; ука́чи се на жѣто па га закрѣпи одозгóre (Гос). Лѣскавка цвѣтѣ црвенó, шѣроки листови у жѣто као код гра́шак (Гос). Лѣскавка има црвѣно – лѣубичасти цвѣтове и дѣѣе по́пушѣе (ВЛк). Лѣскавка црвенó цвѣтѣ (ВЛк). Лѣскавка цвѣтѣ белó (Мр).

лѣснија ж в. ластѣја. – Жѣтвуту заврши́мо лѣсно, на лѣснију, рóднине ни по-мо́гоше (Јал). Лѣснија там за ора́ње (Вој).

лѣснина ж *ораница исѣод шуме*. – Лѣснина је њѣва испод шѣму (Цер).

лѣсно прил. *ѣогодно (за живоѣи, рад)*. – Да́домо му све да ѣма кудѣ да жѣви и са́ му је там лѣсно (Вој).

лѣсци́ м мн. *ѣродавци ѣредмеѣа који блисѣају, сјаје*. – Лѣсци́ти ми про-да́доше лѣскавчета, а она́ у́бава, лѣскају се, лѣштý се (Дој. Рс).

Љ

ља́је несвр. *шикљаѣи*. – Донѣсоше у на дрвја, крѣв љáје (Гос. Сук).

ља́га м/ж пеј. *балавац, слинавко*. – Ћу́ти љáго, тѣ ли си нашѣл да ми да́ваш пáмет (Кс). Тѣ ли че ме, љáго јѣдна, искару́јеш (Пир).

љѣљако́вина ж *оно које ѣоѣиѣе од јоргована; дрво јоргована*. – Кржави-ца од љѣљако́вину, сѣвото бѣремо, лѣко за горѣње (Јал).

љѣпше свр. *цркнуѣи*. – Лѣчи коња́тога, немóј да љѣпше (ТД).

љѣѣа несвр. *ѣрскѣи жиѣѣим блаѣом у ѣоку хода*. – Опѣнци́ти свѣнсѣи па ме љѣпају одоздо́ле како́ трчѣм; другари́це како́ трчѣмо грбѣнете ни ка́љаве (Дој).

љої́авина м/ж фиг. *брбљивац; лажов; оговарач*. – Тија је големá љопáвина, немóј га слúшаш и немóј му верујеш (ДД. Пир).

љопало с фиг. *особа која њрича без ограничења и сїида*. – Нечу да ми тóва љопало доóди у кúћу преди мојá децá да орати гáдне рéчи (Сук, Вој).

љопација м пеј. (*їросї*) *грађевински радник; лош молер*. – Какъв молер, óн је љопација, и пóвише пијан, него трéзан (Пир).

љопна ж пеј. *женска особа чије су одећа и обућа чесїо замазане блаїом*. – Пробїрај, љопно, кудé гáзиш, не мóраш прáво у лóчку (Сук).

љосак м *їовршина їокривена локвама*. – Порáвнај га и ўбаво га угáзи, кад пáдне ћиша да се не напрáви љосак (Зав – ддл).

љуљало с *їири коца за вешање љуљашке на њиви*. – Понесém и бебé и љуљало на њїву, и там рабóтим барабáр сас остáли (МЈ).

љуљне му шамáрчину изр. нов. *ударїи шамар*. – Љуљну му шамáрчину пред нáрод, посмéши га (СГл).

љускавица ж бот. *врсїа круїне и лоїиасїе јагоде која расїе на їроїланцима, ливадама и їо шумама*. – Љускавице су поголемé од сýнице, лóптасте су и, зáједно са – сýнице, расту у шúму (Пк).

љусне свр. *їреснуїи; їасїи уз їрасак*. – Јá љусну дóле како да ме некој чúшну (БЧ).

љута осá ж зоол. *врсїа осе чији је ујед врло болан*. – Ѐма љута осá, млóго боли ка она уáпе (Гос).

љута черемїка ж бот. *врсїа чемерике Veratrum nigrum*. – Љута черемїка не цвѣти, а нељута черемїка цвѣти (Гос). Черемїка їма од две – струће; једнá је љута и бези клáс, а што клáса неје љута, блáга је (Гос).

љутинá ж *љуїиїосїи*. – Сóл и лúк тóримó у рúпу, па се тлїца, тлїца, тлїца да излéзне љутината (Ста).

љутна м рет. *љуїиња*. – Прóјде љутна, помирише се (Пир).

љúто колéно изр. *їо својој їрироди љуїиа особа*. – Јá сам љúто колéно билá и дњн́ска сам їста; ако нешто не урадим, јá чу црќнем (Ос).

М

ма...ма везн. рет. *било...било*. – Ма с волóве, ма пéшћи, дóм се врче са – слнце (Зс).

маанá. Тї си (си) за маанú изр. *їи си крив*. – Нејé детéто нїшта крїво, тї си си за маанú (Вој).

маање с *їрећа*. – Прéли смо рукавице од влїњено маање (ТД).

маалкá ж *женска особа из исїиог дела насеља, исїие махале*. – Нї смо с мáјћу ти друшће билé, а и маалћé смо (Сук).

мајтапи се несвр. *шалићи се задиркујући саговорника*. – Мајтапимо се сас мўжа; шáла је дру́го, а ўвреда је дру́го (Д – Пш, Чин).

мајћетѣрина ж пеј. *неодговорна мајка*. – Мајћетѣрината оставила деца до́ма и отишла на сабо́р (Сук).

мајћо реч. *за изражавање чуђења кад оно; види; молим ње*. – Улѣзо там да отсечем литрило; мајћо, шиба ўбава, горá, трепетлиће, не знајеш којé да избѣреш. И ја извадим с корен, за кљунове (Ру).

мајћо, глѣде си ра́боту изр. *ишá ње брига, не обраћај њажњу на увреде*. – Мајћо, глѣде си ра́боту, с карање нѣма ништа да постигнеш (Тм).

мајунѣца у сѣрење изр. *ларва у сиру*. – Мајунѣце у сѣрење, дешавáло је се, па ћи чѣстимо (Д – ТО, Пир).

макар – какѣв, ква, кво било *какав*. – Макар – какѣв да је, мўж да је, жени се, чѣрко, на вре́ме (Ру).

мáла мрѣжа изр. *рибарски њрибор*. – Мáла мрѣжа има óсам до дванáјес ра́стега (Ста).

мáлакче свр. *малаксаћи*. – Малакчáла сам, дўшу нѣмам да óдим (Рг).

мáлацак, -цка, -цко *мален*. – Бѣл сам мáлацак кадá је билó рáт (ТД).

мáлењћа, -ћо рет. *мала*. – Мáлењћу сам ћу чувáла (Рас).

мáлечка острѣка ж бот. *врѣша влашасѣ ѡправе лошег квалиѣѣа Dechamptia cespitosa*. – Острѣка има двѣ врѣсте: мáлечка острѣка и голѣма острѣка (Гос).

мáли гóсти изр. *узвраћина ѡсеѣа уже родбине новом дому невесѣе недељу – две ѡсле свадбе*. – По свáдбу има и мáли гóсти, најближа родá иде код невесту (Вр).

мáли зўб изр. *анат. зуби младе овце од две до ѡри године, обележје њених година*. – Кад купујем овцу глѣдам да има мáли зўб или дру́ђи зўб. Мáли зўб је до двѣ – три гóдине, а дру́ђи зўб је од три до чѣтри гóдине. Пóсле отпáдне мáли зўб, а само остáну стáри зўби (ТД). Кáд су два – зўба мáли тг је двѣска, на трећу и четврту гóдину овцá рáвња зўби, а од шес – гóдине па натáм јáвља се жљѣзда и гўби зўби (ДД).

мáли стáмбол бот. *врѣша георгине мање висине*. – Има мáли стáмбол и голѣми стáмбол, евѣ и овáм у градѣнче (ТД).

мáли сѣт м бот. *бодљикава коровска биљка (расѣе ѡред ѡуѣева)*. – Сва магáришта једу мáли сѣт највише кад је зелѣн, после се удрвѣни; кáжемо и осѣт, а има и голѣми сѣт (ТД).

мáли чáпоњчич изр. *анат. један од два закржљала ѡаѣка изнад ѡаѣка код ѡаѣкара*. – Назáд малѣти чáпоњчичи вáне гусѣница, па одрѣжем и извадим с иглу, има ко црвик, óбично на прѣдње, али мóже и на зádње нóге (ТД).

малкаши м онај који у заједничком сѣаду има најмање музних грла. – Малкаш на крај узима млеко (Зс).

малоземац м фиг. себична и незајажљива особа која шири свој њосед њомерањем међа и кујовином. – Брат ми је малоземац, све му се мали (При).

мамка ж **1.** дем. од мама мајка. – Пóстарити од мене маму óкају нане, а помладити, напо мене, óкају ђу мамка (Д – БД, Пир). **2.** мит. (оѣака) болесѣ иренеѣта мађијама. – Оно билá мамка и свртелá се óко да ми исфорáви (Гос).

манáв м зоол. врсиá змије. – Змијá манáв дóјде зеленá и жлтá на дужице, длгá је окол мéтар и жívи у шúму и у грмање (Зав).

мандалика несвр. пеј. рет. љуљáѣи, њихáѣи; узалуд нешиѣо чиниѣи. – Сáмо мандалика кáнтуту натáм – навáм и не вáча се за тéшку рáботу (Јел).

мандорáча ж пеј. **1.** велика и груба алаѣика, ѣрибор. – Тóј неје ложица ко ложица, него мандорáчу направѣл (Цер). **2.** огромна, груба и ружна жена. – Нéчу се жéним за туј мандорáчу, че трајим које лѣчи на жену (Цер).

мансóв м ѣреврѣѣива и лења особа. – Које је мансóв оно лѣже, крадне, прај даравéле (Зав).

мансúпа се несвр. губиѣи време; узалуд се креѣаѣи; чиниѣи нешиѣо неко-рисно. – Мánете се од тóва мансúпáње; не мансúпáјте се, рáбота ви чéка (Кр).

манѣстен литáк изр. дуга женска хаљина од неваљаног сукна, без рукава, украшена (разнобојним) ѣрлама и оѣишивена жуѣим шириѣиима. – Умам манѣстени литáци, с манѣста прáвени (Д – Вч, Км, Пир).

манисѣор м бот. једна од леѣѣирѣача као коров у сѣрнинама. – Манисѣор у жѣто растé, црвенó цвѣтѣ и на житóто се укáчи (Бла).

манѣѣ, -а, -о који има велике мане; ћакнуѣи. – Несу манѣти, несу ашлáци, работни су и вредни, умејáтна децá (Вој).

манóвилка ж бот. башиѣенско цвеће, кадиѣица. – Манóвилка сѣтно цвѣтѣ жúтко и црвенó – шáрено (Мр).

манђа ж шиѣим. – У Óрљу сам чúла да штѣм кáжу мánђа (Ку).

манут, -а, -о трп. пр. **1.** остáвљен; наѣуѣиен. – У селó се не орé, све мáнуто (Ш). Сви óбичаји, све мáнуто (МСв). **2.** разведен. – Мáнуто ли је, развэдено ли је, бансóв некакъв станúло (Зав).

мањáнац м ѣриѣадник националне мањине. – Нáшити мањáнци се úбаво слáгају сас нáс (П – Сц, Вр).

мањáк м недосѣаѣак; недовољносѣи. – Шúму сам растѣла, мањáк сéно бéше (Гос).

маóве. На маóве изр. ѣовремено, на махове. – Доóди му на маóве, на маóве (Пет, Вој). Маглáта доóди на маóве, ветѣрат ђу помéра (Бер).

манѣцни, -а, -о мали. – Óн нóси манѣцнијан дудúк (Орљ).

маобвина ж **1.** бот. *маховина*. – Не купуј дрва која су ватила млого маобвину, она су из мртвину (Пир). **2.** анат. *џајерје; сийне длачице*. – Кад се пиле прокубе оно прорасте, избјиге га маобвина (Цр).

маобвиница ж бот. дем. в. маобвинка. – На вретено то тај травка има како маобвиницу (Бе).

маобвинка ж бот. *сийне и нежне длачице на њлодоносном сџаблу*. – Сади на има дугачко вретено, па као маобвинка на вретено то, и увијено па маобвиница (Гос).

маркар м нов. *џродавац немачких новчаница, марака*. – Купи сто – марфе на пијац од једнога маркара (Ш, Пир).

маркезџи м *џексџилно влакно од којег се израђују џредмеџи који се не гужвају а шуџије (завесе, венчанице, мараме, блузе)*. – Маркезџе је по квалитет између свилу и памук; шамџа зејтинлија је маркезџе (Бла).

маркезџтна шамџа изр. *мараме за свечане џриликџ жуџиозелене боје*. – Маркезџтна шамџа је по боју жлто – зеленa као зејтин од сунцокрет (Брл).

мармор м зоол. кл. *круџан шумски мрав, чији је ујед болан*. – Мармори да те изеду, баксузе (Бе).

марџа ж бот. *један од џрвих весника џролеђа, који има сийан и жуџи цвейи*. – Марта рано излази, уз реку лис, у сурџвиште расте и има ситан жлт цвет на пешџ глумчича. Прва цвџти, најпрво на Младџнци (Гос). Пџдбел зову марта у наше село, бџре се за лек (Влк). Марта има жлт цвет како пул, како слнчоглџд (Пк).

маружњак м *џиџа од кукурузног брашна*. – Напраџила маружњак и сваџила васуљ, па убаво поклацувамо (К – Ѓу, Пир).

масацика ж *јединица која је од родџиџеља наследџла велико богџиџиџво у новцу*. – Ја сам билa масацика, тражили су ме млого (ТД). Јединица, мирашчиџка, масацика кажемо (Цер).

маслар м зоол. **1.** *гундељ*. – Маслар је бубачка која прави лџпте од балегу (Дој). **2.** *врџа круџниџег инсекџа оџнокрилца са белџм џачкиџама на леђима*. – Маслар лази и има белџ тачкице, а живи по стџне и колибе (Б – Вш, ЦД).

масурје м мн. *џређа смоџана на мџшовилу џа скинуџа с џега, канура*. – Масурје су преца: смота на мџовилку, па се стџри од џу, и после се чџни и припрема за џбразу (Д – Сн). Масурје на мџовилку мџгају, па му одбрџе пасамцџта; каже се тека и за конџпно и за вџњено (Д – Сн).

матарица ж бот. *врџа ливадске џраве*. – Там расту рескуша и матарица, ливатџе травџе (Пк).

маџеријалан, -лна, -лно нов. *себичан, грабљив*. – Бил је материјалан и имал је дџста пaре (ВСв).

материнство с наслеђе *по мајци, мајчин мираз*. – Њмам материнство у Куманово (Ста).

материнсћи језик изр. *мајтерњи језик*. – Куде да идем, ја си говорим материнсћи језик (Зс).

мајтерја ж рет. *мајка*. – Матерјата болесник, па га је тетка одранила (К – ББ, Ш).

матерчетина ж пеј. *неодговорна мајка*. – Муж овчар, матерчетината сћита по мужје, а деца дрпава и гладна играју се уз рекуту (Дој).

матруна ж бот. *мојруна*. – Њма трава матруна, чул сам од овчарете, али не знам која је (Чин).

мацосује се несвр. *звати мацо, умиљавати се*. – Немој се мацосујеш, че те молим; немој се замлачујеш пред народ (Пир).

мачка ж бот. *једна коровска биљка у окољавинама; врх њлодоносног сѡабла ѡрсѡике*. – Вър на трску зовемо мачка, а и у морузу расте трава мачка (Д – КВ, Пир).

мачкар м *особа која се бави мачкама*. – Черката мачкар, пригрне мачку ко малечко дете (Чин). Бакат повише мачкар и кучкар, а у књигу слабо гледа (Трњ).

мачкарка ж *женска особа која се бави мачкама*. – Стрина – Брана покојна беше голема мачкарка, деца неје имала (Пир).

машалэ с мн. машалетија *њокладна бакља од делова ѡрешњине коре (и гумених оѡѡадака), нанизаних на жици*. – Машалэ је жица и на њу корá од прешњу (СГл. Кр).

машење с гл. им. од маши *њромашај*. – При мене нема машење, тачно удáрам куде требе (Об, Пир).

машина ж *шибица*. – У Пајез, куде сам се родила, чула сам да ѡбрић окају машина, а у Орљу га окамо само ѡбрић (П – Пж, Орљ).

машчица ж дем. *масѡ*. – Донеси једну – ложицу машчицу да запржим васуљат (Пет).

меее – **мео** *њодражавање мекеѡа козе*. – Козá врека меее – мео (Мр).

мед и душа изр. *који је широког срца, сѡреман да сажали и ѡмогне*. – За човека сам мед и душа, ама ка се накрвáвим на некога после му не могу опростим (Зав).

меда м/ж/с *мили, драги*. – Дођинчање кажу медо, а Јеловичање не (Јел). На дете кажемо пиле, меде, метке текá му се радујемо (Дој).

медена година изр. *медоносна година*. – Тѡг беше медена година, а порано су си биле повише медене године (Пл).

медовина човек изр. *добродушна особа благе нарави*. – Башта ми је бил медовина човек, душа му је билá медовина (Зав).

мѣдоша ж овца која је по лицу жућкаста – браонкаста. – Овца мѣдоша има по лице жућкасто – браонкасте шарке (Мр. Ру. Цер).

медуника ж бот. весник њролећа, две врсте – ситна и крупна; уј. медуничје. – Медуника се сиса, има у две врсте, ситна и крупна. Ситната цвѣти плаво – љубичасто, а крупната има крупни жлти цвѣтове (Зс). Медуника има шилвави листови који се пресијавају и цвѣти у мај – мѣсец, цвѣт рѣзан, сисамо у цвѣт, оно благо (К – ЦВ, Пир).

медуничје с бот. в. медуника. – Јегличће и медуничје рано упролет излазе по наша мѣста (Бер, Јал). Медуничје беремо, па му сисамо цвѣтаг, оно благо (Вој).

мезгаљ м ошвор на шили за избацивање сѣтајњака. – Имам мазгаљ на шталу, кроз њега избацујемо ђубре када ринемо (Соп).

мезетљк м храна уз њиће, мезе. – Пијалк и мезетљк, све има у овуј кућу (БЧ).

мѣјес, -та, -то који има јако изражен њрбух. – Таја овца мѣјеста, има големо шѣмбѣ (Гос).

мејурче с анат. дем. мокраћна бешика (код јагњѣта, овце, козе). – Мејурче је код јагње, овцу, козу, а код свињу је поголемо па може да се лупи и зовемо га мејур (ТД).

мѣка мамудија изр. њанак и широк њурски новац од сребра или злата. – Чѣтри мѣке мамудије су једна жлтица (Соп).

мѣка на мѣзење изр. која се лако музе. – Крава, овца или коза, има некоја мѣка на мѣзење, ама има понѣкоје жилаво, не мож га измлзеш како трѣбе (ТД).

мекокорес, -та, -то који је са меком кором, мекокораст (ѡлод). – Тѣја крушће мекокоресте, блађе су и убаво мерѣшу (Јал).

мекомѣска ж она која се лако музе. – Деца се уче да млзу на овце мекомѣсче (Дој).

мѣл м геол. **1.** бела земља. – Това мѣсто окамо Мѣл, там је бела земља, па затова (ВЛк). **2.** врста меког и белѣчастог камена који се лако распада. – Мѣл је ситан и љускав камик, има га у наш атар (МСв).

мелѣз м **1.** врста ѡлаина домаће израде са осном од кудеље или лана и са ѡѡком од вуне или ѡмука. – Мелѣз је памук и пртено (Гос). **2.** изр. ѡамноѡлав ѡмѣр домаће израде. – Плѣтен мелѣз кажемо ѡмпер који неје ни црн ни плав (ТД).

мелѣм чѡвѣк изр. великодушна особа која радо ѡеши и ѡмаже. – Он је бил мелѣм чѡвѣк, млого дѡбар (Зс).

мелѡ. У мелѡто изр. на лицу мѣта; у најважнијем ѡренуѡику. – Бѣјоше се најѣли, напили и тамн се распојали, и ја и там затѣко у мелѡто (Дој). **мѣмица** ж ситна чѣпка. – Мѣмица је ситна чѣпка, по три у ланче, па га склопиш; ради се с кукицу, хѣклицу, рѣзни мѡтѣви спѡјиш у једно (Сре, Кр).

мешлárка ж *чисти́ачица*. – Сине, сине, боље ўзни метлárку да те слўша; таја студíра, че те мáne кад заврши за судíју (Кс).

метли́ца ж *врси́а шаре у виду гранчица на ћилиму*. – Шаре на ћилим има метлице, кўвари, ћулови, вэнци (Пир).

мéчка. Пра́ча га на мéчкуту у устáта изр. *шаље га йáмо где му йре́йи смрiна ойасносiй*. – Пра́ча ме на мéчкуту у устáта, али јá тáмо нéчу да iдем (Рос).

мецанли́ја ж *местiо на међи (двају айiара)*. – Тó је мéсто мецанли́ја меци топлодóлско и госту́шко (Гос).

мецули́ја/мецунли́ја ж *сусед (са кућом, йлацем, њивом)*. – С Рўжу су мецули́је, кућа до кућу (Зав).

мецури́на ж *канал који иде дуж међе*. – Мецури́на зовéмо вáду за вóду, нава́цујемо (П – Пж, Бз).

мецу́себе прил. *међусобно*. – Ћóргови се мецу́себе би́ју (ТД).

мешáјник м *велики сандук за брашно и хлеб*. – Мешáјник кáжемо кóвчег за бра́шно и лéб, у њéг се и месiло (Вр).

мешани́ја ж *фиг. збрка; гужва*. – Идé мешани́ја, идé, идé, бише се момчети́јата (Сук).

меши́на ж **1.** *йрбушина дуи́ља*. – Одоздóле је меши́на, од грўди до вiме, а са стране је слáбина; кáже се ўдари ме у слáбину (Дој, Јел). **2.** *део гајда који се йуни ваздухом*. – Гáјде има руцáло, пувáлник (има пiс), гајдуницу (с прсти се вра́же), меши́на (Пн).

мешчíна ж *месо без кости́ју, крiшина*. – Ти ми дáваш само кошчiнуту да глóцем, јá би да има уз њу и мешчiна (Цер).

ми́жла ж *пеј. женска особа која је физички и духовно несiособна*. – Áјде ми́жло ми́жава, повáрке, да те не чéкамо (Сук).

ми́зес, -та, -то *који је леiо заобљен и уобличен*. – Ми́зеста је добрó уобли́чена, заобљена, згóдна (Цр, Вр). Ми́зести сте сас свáуту двоји́цата: сўвачћи, мршавшћи, згóдначћи, ббш сте (се) напарiли ўбаво (Зав).

ми́лбог. Од ми́лбога да глéдаш изр. *гледаiи са усхићењем*. – Порáсла, развiла се, лепоти́ја над лепоти́ју, од ми́лбога да у глéдаш (ВЛк).

мили́је несвр. **1.** *волеiи*. – Милéје да се милу́је с младожењуту, млада не-вэста је (Вр). **2.** изр. **мили́је за њéга драг јој је**. – Милéјем за њéга, самó на њéга ми́слим (Вој).

милица́јче с (*млад*) *йолицајац; йолицајка*. – Једна уну́ка ми је милица́јче (Јал). Милица́јчето пресрétло нóгу (Тм).

ми́лома прил. *без йрисиле, милом*. – Óн нéче ми́лома да отiде, че мóра да га искарáмо (Сук, Вој, Пет).

миломужица ж *жсена која се превршише интересује за мушкарце; курва*. – Таја ли миломужица, она само у мужје гледа, друго не знаје (Пир. Дој).

милуванка ж бот. *врста башиенског цвећа, дан и ноћ*. – Милуванку и латинку имамо свете у градинче (ВЛк).

мирак м *мир, синојсиво*. – Више урадим ноћу, него дњу; ноћу имама мирак (Рг).

миранчък, -чка, -чко хип. *мих, миран, крошак; несвадљив*. – Он, сиромá, миранчък човék (ЦД. Км. Пет).

мири изр. *умиривати завађене*. – Иде да ћи мири да се не карају (Пет).

мири стоку изр. *обављати свакодневне јутарње и вечерње послове око стоке*. – Муж отиде да мири стоку, а ја појдо у градину (Цр. Вр).

мириса несвр. песн. рет. *мирисати*. – Нит ме беру, нит ме мирисају (Зав).

миришљавка ж бот. *властита права миришљивка Antoxantum odoratum, која даје сену врло пријатан мирис*. – У тој сено има миришљавка, волим да заспим у њега (К – Вр, Ш).

мирко че игра изр. *биће башина*. – На дете запрете с прут: ако не слушаш, че игра мирко (Зав. ВЈ. Пет).

мисал ж/мн. мислове **1.** *мисао; брига*. – Имама мислове, имама си бриђе големé (Сре). **2.** изр. *на мисал оиседнуи је великом бригом, забринуи је*. – Он је на мисал човék (П – Пж). Брат ми је на мисал; плашим се мój да нестане а да се не чујемо и не видимо (БЧ). Бш ми на мисал, кудé се дену детштето (ТД). **3.** изр. *не – мало мислове има имати велике бриге*. – Не – мало мислове сам имала: шеснајес грóба сам закопала откако сам на – нође (Ор, Кп).

мисирка ж зоол. *сива птица певачица, мања од голуба*. – У наше сенакóшко има тиче мисирка, помалечка од голуба, сивá је и убаво појé (Д – Сн, Пир).

мише с бот. (*ниска*) *хризантема*. – Има јесенка и мише; мише́то је пониско и порано цвџти (ТД). Мише́ је поситно од јесенку, цвџти белó, а има и мише́та која цвџту рóзе (Мр). Мише́ је ситно, а све остáло је исто као код јесенче (Пк. ВЛк).

мишићина ж бот. *бела и ниска хајдучка права*. – Мишићина је белá и ниска ајдучка травá, беремо у за рáне (К – ЦВ, Пир).

мишја ошаш ж бот. *бела и ниска хајдучка права Achillea millefolium*. – Мишја ошаш, листове му дóјду рескави, зелени, а вануло се зэдеми; превива се на рáницу (ВЛк. Ш).

млава ж мет. *олуја са великим падавинама*. – Када најде јак ветар па донесе град, ћишу или вејавицу и направи голему штету, кажемо млава, наишло млава (МЛк, Зав).

млада козá (овцá) изр. *она која се омладила два иуиа (коза, овца)*. – Свизарка док не очува прво јаре, па млада козá, па дрта козá (Дој, Брл, Јел).

младар м мн. младарѝ *младо воћно сѣабло; садница*. – Насадѝ рѝдна дрвја, све младарѝ, тамбѝн прородѝла (ВСв).

младачѝк, -чка, -чко *који је јако млад*. – Младачко (девојчето), срцѝто му појѝ (Изв).

младѝнац м *обредни кравајчић који се меси на Младенце и размењује са рођацима и ѝријатељима*. – Колачи на Младѝнци што размењујемо, младѝнци и ѝкамо (Зс).

младѝнач ж *девојчурак; млада девојка*. – Ајде младѝначо, ајде ти тѝва заврши! мојá баба ме је текá оkáла кадá сам билá ни детѝ ни девојћа; ѝче да кáже да сам порáсла (Пир).

млади́на ж *оно шѝто је младо (ласѝар, млада воћка)*. – Прѝлет почѝла, изрáсло веч младѝна на све стрáне (Ш).

млади́ца ж *млада жена*. – Дојдѝ једна – младица и ѝстави овѝј за тѝбе (Ш).

млади́чка ж *ласѝар; млада воћка*. – Ѐмам младѝчће за калѝмување (Зав, ддл).

младишáр м мн. младѝшарѝ /младишарѝ *момци и девојке, омладина; млађе особе*; уп. младѝштарѝ. – Сабѝремо се младѝшарѝ, мýзика, ѝро (Ор). Овѝо младѝшарѝ, ѝче зачáс и какѝ билѝ да га напрáје (ЦД).

младо сѝриње изр. *сир који није сазрео; млад сир*. – Кáжемо прѝсно сѝриње или младо сѝриње, кадá га оцѝдимо и исечѝмо (Мр).

младиштáр м мн. младѝштарѝ, в. младѝшарѝ. – Ѐма младѝштарѝ, момчетѝја дрта по селѝ, ни жењена ни дѝмена, а ѝма и девојчетѝја у пешеснáјес гѝдине (Гос).

младожѝнци м мн. младѝнци *невесѝа и младожења*. – Ишли́ смо с мýжа, младожѝнци у Смакѝво у цркви (Вр).

младожѝнче с рет. дем. младожѝња *младожења*. – Немѝј се, младожѝнче тѝлко срáмујеш, сá сви у тѝбе глѝдамо (Гм).

младожѝњци м мн. в. младожѝнци. – Младожѝњци, отидѝмо там у гѝсти (Ру). Не мѝж да прѝспу нѝчтý ко младожѝњци (Зав).

мла́шав, -а, -о *ѝесѝастѝ*. – Тѝнтава землѝáта, млáтава за орање (Пок). Млáтав лѝбат, несѝ га допѝкла, гѝспоцо (Вој).

млáти грање изр. *ѝричайѝи бесмислице, јуначѝѝи се на речима*; уп. млáти прáзну шýму. – Нејѝ ти мѝсто да млáтиш грање, домаћѝн си чѝвѝк (ДД).

млáти прáзну шýму изр. в. млáти грање. – Напѝју се па пѝчну да млáте прáзну шýму (ВЛк).

млати́шума м/ж *југоисѝточни вѝшар, развигор на крају марѝа*. – Почѝ да дýва млати́шума, скѝро че озеленѝје горáта (Вр).

млáтка ж *млада кокошка која носи*. – Млáчица кадá прѝнесѝ, после је млáтка, а после стáне дрта кокошка (Мр).

млатошум м *брбљивац; машиџар*. – Он је млатошум, нема какво паметно да чујеш од њега (Км).

млатчѐ с *млада кокошка док не ѝронесе, кокица*; уп. млачица. – Млатчѐ о́камо млади́ кокошку када́ пронесѐ (ГД). Млатчѐто пронѐло (Зс).

мла́чица ж в. млатчѐ. – Мла́чица, одвоји се и са́мо се ра́ни; после ка́жемо мла́чицете пронѐле (Мр).

мле́кација м *ѝреносилац млека од бачије до сабирног или ѝрерадног ценѝра*; уп. млекарција. – Мле́кација (на бачију) је тија што но́си млекото́ (Зав).

млека́рка ж *млекарница; жсена која разноси млеко ѝо кућама*. – Млека́рка сам билá, поштѐна, најубаво је било моје млекó (Брл).

мле́карција м в. мле́кација. – Мле́карција, а зовѐмо га и бачија́р, си́ри си́риње (Зс).

млѐч м бот. **1.** *маслачак*. – Бе́ремо млѐч за сала́ту, са́ је то́ва улѐзло у мо́ду (БЧ). **2.** *рудински млѐч и гоѝово све друге биљке које на ѝресеку исѝушијају леѝив, бео и оѝор биљни сок*. – Све тра́вље које пуштају млѐч там кудѐ љи пређи́немо, о́камо млѐч, не разлика́вамо љи (Вој). Бѝцка једѝн по́голем млѐч, а има и си́тан млѐч и кру́пан млѐч (Ру). Једѝн млѐч о́камо млѐч или о́тровна сала́та (Дој). Млѐчеви има́ пѝно, не зна́м им име́ (Брл). У мору́зуту набѐрем млѐч за свиње́те (ВЛк).

млѐч којѝ се обр́ча према сѝнце м бот. *врси́а млѐча Euforbia helioscopia*. – Има млѐч којѝ се обр́ча према сѝнце свѐ док оно́ не за́јде, а када́ за́јде, цвѐтат се збѐре. С тија млѐч си ма́жу па́тку, а кој болу́је од србѐчку, си́тне вржи́це му излѐзну, када́ се нама́жу, изгубе се, а исто́ и испод но́кти, и ли́ша на вра́т и дру́го (Брл).

млечни́к м *јело од млека у које је сѝављено брашно*. – Деда – Ле́ка је пра-вил млечни́к, заму́тује га с бра́шно (Нш. Ру, К – ББ).

млечни́ца ж бот. *врси́а јесѝиве ѝечурке*. – Млечни́цете, једѐмо и, оне́ пуштају млекó када́ се прелóме (ВЛк).

млечни́ца ж *јело од млека коме су дода́ти кукурузно брашно, ѝшквa или кромѝир*. – Млечни́ца се пра́ви од млекó и мору́зно бра́шно, а мо́же и сас тѝкву или кромпѝр; ска́шка се и си́пе (Ру).

млза́рник м *део ѝојаѝе (или ѝора) где се обавља мужа*. – На поја́ту има плѐвња, поја́та, колиба́, трља́к, јагрѐк, заго́н, зевни́к, ко́чек (за јаганци), ко-за́рник, млза́рник, ба́бица, леса́рка (ВЛк).

млза́ч м *музач*; уп. млзнича́рин. – На ту́ја бачију били́ смо троји́ца млза́ча (ВЛк).

млзнича́рин м в. млза́ч. – Млзнича́рин сам бил, не́је ми оста́ла ни та́ја му́ка (Рс).

мли́во с *зрно које се ѝревози или ѝреноси до воденице*. – Муштери́ја дово́зи мли́во, а вр́ча бра́шно (Рас).

мљњóсује несвр. *ошїећиваїи квалиїеї усева и воћа*. – Блиска смо до рекúту, па чéсто сланáта мљњóсује пипéрат (Трњ).

мљњóше свр. *ошїеїиїи и смањїи квалиїеї и їринос усева или воћа (роса, слана, град, болесї)*. – Јáка росá óче да мљњóше ошáв (Вој).

млóго гоцá изр. *јáко много*. – Бéше дошлó млóго гоцá нáрод (Д – ЈД, Пир).

млїсти несвр. **1.** *немилосрдно удараїи*. – Нéтко је тóва лéто млстїл кáмење, проширувал си је њїву у Црну дрму (Вој). **2.** *їући (у главу, лећа)*. – Кá-те увá-нем їма те млстим до пртку (Сук).

мљáїав, -а, -о прил. *безвољан; неїредузимљив; невешї*. – Мљáтаво нéкак-во, сеїира се, не умéје (Зав).

моглá ж мет. *магла*. – Стúнти се моглá големá (ЦД).

модерїсује се несвр. *кицошїи се*. – Ўбава, їма пáре, све накупувáла и само се модерїсује (Ос. Црв).

модерїше свр. *обезбедїи савремену и скуїу одећу*. – Јá сам билá прва и моїј ме модерїсали (П, Пир).

модрá жїла изр. анат. *вена*. – Кад удáри овцá на вїме, б́ццем модрú жїлу да исцúри крв (Рос).

модрен́ц м *врсїа крушке їлавкасїог меса*. – Отсéкал ми је модрен́ц присáд (ВЛк).

мóдри несвр. *боїїи у (їамно) – їлаво*. – Ливадáр, сїтан граóр у жїто, коїј цвтї црвенó, зрно му крупно пó оди жїто, мóдри лéб (Зс).

модрїло с *врсїа шминке за сенку око очију*. – Шмїнку смо турáле: белїло, црвїло, пудрїло, па модрїло пód – очи (Пир).

модрїца ж *врсїа шљиве са їлавим їлодом, слична їожегачи*. – Мóдрице и мецáрће, їсто (Вр). Мóдрице су слїчне с мацáрће, али су пóстара и пóситна сóрта слїве, и полуокрúгле су (Гос).

модрó/мóдро с *країак сукнени горњи женски хаљейтак са рукавима, обично їамноїлав, коїи су најчеїше носиле у хладне дане сїтарије жене и їруднице*. – Модрó су носїле само стáре жéне које су сиротїња, а и кадá се женá порóди па облечé модрó да се не вїди штрóкавото (Гњ). Мóдро за у пóље а не за у кућу (Вој).

модрокóрка їечурка ж бот. *врсїа їечурке са великим и їодврнуїим шеширом*. – Модрокóрће їмају голém шешїр и нагóре подврнут, а растú и онé на їгриште кудé растú и друђе печурће, као на пóлумесец излэзу (Гос. Пк).

модрúша ж посл. *їамейна особа, мудрица*. – Из модрúшу двé излáзе (Цер).

мóж да їгра јелéну изр. *чиниїи нешїо бесмислено, їрудїи се без їоїребе*. – Тї мóж да їграш јелéну, јá се у нéкорисне рáботе не вáчам (Јел).

мóзак да ти ўзне изр. *занеїи, замајаїи*. – Правдá из Рудиње, млóго знáје, мóзак да ти ўзне кад заприча (Ру).

моје године изр. *мој узрасї, моје живоїно доба*. – Тѣг је он бил у моје године и отишїл у рат (Пк).

мојете руће круше не беру изр. *бранићу се ако ме ко наїадне*. – Онó, мојете руће круше не беру; че удáрам и ја, че се браним (Вој).

мокавица ж *болесї оваца и јагњади*. – Мокáвица се јáвља само у јаганци (Мр).

мокрéж м *влажно и мокро земљишїе; кишни дани*. – Онó мокрéж на све – стране, не мóж се у њїву улéзне (Вој).

мокро кадивé изр. *врсиа дугачке їамучне женске хаїине їокривена наїскуїљом кадифом, зубун од скуїе кадифе, део народне ношїе*. – Ка сам билá неvéста свéкар ми кúпи мóкро кадивé, тéгетно, наїубаво што їма (Вој. Пет).

мокрочá ж *велика влажностї (земље, усева, одеће)*. – Мокрочá големá, не знам како че пројду морúзете (Држ).

мокруњаво врéме изр. мет. *влажно време са (дугом, сиїном) кишом*. – Мокруњаво врéмето, не одговáра за косїдбу (Ста).

моли́в, -а, -о арх. *који је їонизан; који моли (бога; човека)*. – Били смо моли́ви (К – Ћу, Пир).

моли́твена вода изр. *вода за їрво куїање бебе у коју је насуїиа освећена вода*. – Бебé прво кúпемо у моли́твену вóду (Брл, Јел).

моли́твено детé изр. *некришїена беба која је, їо обичају, ношена у цркву на молишїву*. – На моли́тву голéму нóси мајїна детé које неје крстено; неје добро ако детé неје моли́твено (Кс).

мољїсује се несвр. *наїаднуїо је од мољаца*. – Почéло да се мољїсује (При).

мољїсан, -а, -о трп. пр. *уїроїашїен од мољаца*. – Чорáпцити ти све мољїсани, мољци́ти їи изéли (Пир).

мољїц у вóду зоол. *мала водена живоїшїња жућкасїе боје и црволиког облика која живи у хладним изворима и креће се укусо*. – Мољїц у вóду, жлтó, мálечко, у клáденац жїви и по косїну їде; корїсти се за од температура́ту, тури се насрéd челó (ТД).

момени́алан, -лна, -лно їлахови́ї. – Милка је моментáлна, учás че ти каже наїлоше рéчи, а после ко да ништа неје билó (Нш).

момина слáза ж бот. *звечац, влашасїиа їрава*. – Туја тра́ву óкамо момина слáза (Д – Сл, Рс).

момкúје несвр. *живеїи момачки*. – Пóказа ми сли́ку да вїдим како је момкúвал некада, слика́л се с девојїе ўбаве (ВС).

момчетúша/момкúша ж *девојка која радо їражи друшїиво момака*. – Таја момкúша, момчетúша не седи си дóма, по цéл дьн орлéца (Пир). Онá неје билá големá момкúша, неје ишла млóго по момчетїја (Пир).

мóндиш м жарг. *особа која, без укуса и осећаја за меру, њрајни моду; гиздавко, каћийерка*. – Беше мóндиш, купувáли су му родитељи, правеше се вáжан (Пир. Сук. Кр).

морá ж **1.** *болесѝ гушења (асѝма, ѡриѝисак)*. – Почé ме гуши морá, исплаши женúту (Бс). **2.** *болесѝ усева*. – Угрози ни морá, нéма ништа од градине овúј гóдин (Рс).

мóрас, -та, -то в. мóрес. – Мóрасте и шутé кóзе смо чувáли (Ру).

морáч м бот. *врсиа ароматѝичне и лековиѝе биљке Anethum foeniculum*. – Морáч, зеленó озгóре како колцé, цвёт му је зеленó, листѝичити му рéскави (ВЛк).

мóрена децá изр. *угушене бебе, убијене ѡ рођењу*. – Имáло је мóрена децá, мáјће су љи морíле, не мóж љи очúву (Брл).

мóрес, -та, -то *зайворено – црвен; риђ*; уп. мóрас. – Имáли смо кóзе, мóреста бојá, рицó, затвóрено – црвенó (Гос).

мóри га изр. *бринуѝи; мучиѝи*. – Сиротѝња ме морíло цёл мој живóт (Зав).

мóроша ж *коза жућкастѝо-сивкастѝо-црне длаке*. – Козá мóроша íма жућкасто-сивкасто-црну длáку (ТД).

мóрошка ж *коза која има ѡамно – браон длаку*. – Козá мóрошка íма тáмно – браон длáку (ВЛк).

моружњáк м *ѝиѝа од ѡројеног брашна са разним додацима*. – Од кулáстру тóрају у бáницу, у моружњáк; јéла сам, úбава је (Ру). Моружњáк од мáз, вóду, сёр, кúкурузно брашно, јáја, све се измéша и печé се (ТД).

морúзиѝиѝе с *њива ѡод кукурузом; њива са које је уклоњен кукуруз*. – Спровёл се ко Лénка у морúзиште (Пир).

мóстрица ж *извезена ивица на кошуљи око враѝа и на рукавима*. – Óче да напрáј мóстрице на кошуљуту окол шију и на крајевима на рукавé, да бóде пóубава (Гос).

мóта пáре изр. жарг. *ради са великим новцем и са много људи*. – Све óн мóта нéке пáре, умéје с пáре (Гос).

мотљáвина ж *фиг. ѡреваранѝ*. – Óн је мотљáвина големá: продáва, препродáва, узíма на зáјем, не врча, све на прéвару (Пет, Држ).

мóтри несвр. *ѡредвиђаѝи; обрађаѝи ѡсебну ѡажњу*. – На Мéчћин дьн нéкој мóтри за врéме (ТД). Já не мóтрим тој, не мóгу ти ништа кáжем (Зс).

мóчне свр. *неконѝролисано ѝшинуѝи (од радосѝи, сѝраха, зависѝи, узбуђења)*. – Сá че онаја да мóчне од завидлýк кадá види каквó сам тí купíла (Пир).

мочокрвљив, -а, -о *који мокри крв (брав)*. – Мочокрвљиво говéдо штом је, óдма га продáвај или кóљи (ТД).

мрака се несвр. *свађаићи се, иужсићи се*. – Тужи се с некога, мрака се (Б – Гр, Пир).

мраморан, -рна, -рно шаљ. *мамуран*. – Дојдоше мраморни из кавену (Пир).

мрда одома од комат изр. *радићи код некога макар само због хлеба (слуга, иасиир, иечалбар)*. – Сиротиња смо, подносе ни, идемо да помагамо, да мрдамо одома од комат (ПРж).

мрдалца на ништаље изр. *делови хоризонталног разбоја*. – На ништаљете има мрдалца (Рс).

мрдне му око изр. *обратићи иажњу; иосвидеићи се*. – Мрдну ми око на њу штом љу видо (МЈ).

мрдогузица ж зоол. *мала иишица Motacilla, која, леићећи иоред реке са камена на камен, иеирекидно иодиже и сиушиа ишело*. – Мрдогузица иде по камење поред воу, нема ју другде (Ста).

мрдољи несвр. рет. шаљ. *мрдаићи; креиаићи се; радиићи*. – Мрдољим некако, још си могу на – нође стојим (ПРж).

мрешка ж рет. *смри*. – Увоштила сам се, удиплила, и са нема мрешка (Д – КВ, ЦД).

мрждаво време изр. мет. *иимурно време иред кишу; кишовићи дани*. Мрждаво времето, не дава ни да косимо ни да сушимо сено (Вој).

мржљак м *иарче замрзнуиог блаиа или замрзнуише балеге*. – Ене љи децата, ритају мржљаци окол чешмуту (Брл).

мрзашљив, -а, -о *безвољан; лењ*. – Башта мрзашљив човек, а деца слуђе по селата да се преране (Јел).

мрзелан м *укућанин кога мрзе*. – На мрзелана кућа остањује (Бла).

мрзеливштина ж аугм. *лењивац*. – Он је голема мрзеливштина, ништа у живот неје створиљ (Сук).

мрзли су на изр. *нису волели; мрзели су*. – Има који су мрзли на нас што смо сложни у кућу (При).

мрзло прил. *залеђено (блаио, земља)*. – Разљигавило га, мрзло одоздоле, не мож да се сеје жито (Гра).

мрзос м *лењоси*. – Оди мрзос продаде њим све по њиве (Пн).

мрзосветник м *лењивац*. – Мрзосветник голем, нема вољу ни кућуту да си окречи (СГл).

мрзосветњак м *човекомрзац*. – Тија је мрзосветњак, а ја сам му трн у око, не воли ни да ме сретне (НМл).

мрка се несвр. *бићи у иолном жару (овца, коза)*. – Када се овца мрка она блаји и тражи овна (Сук).

мркуљаво време изр. *иимурно време (иред кишу)*. – Мркуљаво времето, мож да че падне ћиша, да збирамо сеното (Зс).

мрло с *смрлї*. – Ѐмамо две – звоне: малата за ђаци, а големата за мрло да огласи (Ру).

мрља̀ви несвр. фиг. *обмањиваїи; ѓодваљиваїи; ѓодмукло говориїи и радиїи*. – Он је подмуклица, све нешто мрља̀ви, неје му чїста ра̀бота (Кс).

мрмењиче несвр. рет. *мрмљаїи; ѓїихо ѓричаїи (самом себи)*. – Ка ме нема, она̀ си све по со̀буту мрмењиче, прегова̀ра, или прича̀ изљко (Гос).

мрмње несвр. *неразговейно говориїи*. – Старца̀т нешто мрмње, не разбра̀м га (Км. Јал).

мрско ме да изр. *нейријаїно ми је*. – Мрско ме коко̀шку да зако̀љем, а он ко̀ље човеци (Држ. НМл).

мрс м кл. в. мрсо̀љ. – Мрс те ватило (Пн).

мрсо̀љ м *раница на усни или кожи (афїа)*. – На усницу ми се диже мрсо̀љ, и за̀гноји (Пир).

мртва̀к м *мрївац*. – Дешавало је се да се мртва̀к увампїри и да ја̀ши коња̀ кога̀ је јашил (Гос).

мртва̀кос ж бот. *врсиа лековиїе ѓраве*. – Чула сам да има једна – тра̀вка мртва̀кос, за од мртву ко̀с, али у не зна̀м (ВЛк).

мртва̀чка глава̀ ж зоол. *велики (црни) лейїир*. – Мртва̀чка глава̀ је преперуга голема̀; кад ста̀не и погледа̀ш ђу, како мртва̀чка глава̀, исто (Пир).

мртвиња̀к м *осојна сїрана*. – Коко̀шчице, има плаве – лиле, и беле, и ро̀зе; у мртвиња̀к расту и цвту̀ за заду̀шницу (Бер).

мртвица̀ место изр. *мрївина, осојна сїрана*. – Там мртвица̀ место, сла̀бо греје слнце, а зими не греје Бу̀динов за̀гон (Зс).

мртвичина̀ ж *осојна сїрана*. – Има једно̀ бело као кривдеда и има успра̀ван цвѣт, расте у мртвичину̀ (Мр).

мрцка̀в, -а, -о прил. *који слабо и нерадо једе*. – Свиња̀та млого̀ мрцка̀ва на једење (Мр).

мрцо̀ћѣавштина̀ ж пеј. **1.** *безвољна особа; безначајна особа, нишїарија*. – Ао, та̀ја ли мрцо̀ћѣавштина̀ че ви је зѣт?! (НМл). **2.** *који слабо и нерадо једе*. – Од ту̀ја мрцо̀ћѣавштину̀ ми се зга̀ди једење, па не во̀лим да ми доо̀ди на̀ – госје (Пир).

мрцо̀цу̀ца̀в, -а, -о *безвољан; лењ*. – Мрцо̀цу̀ца̀в, ра̀боти га од белу̀ (Брл).

мршавшк, -шка, -шко хип. *који је ѓрилично мршав*. – Мизести сте са – сва̀уту двојїцата. су̀вачћи, мршавшћи, зго̀дначћи, напарїли (сте се) у̀баво (Зав).

мршта̀в, -а, -о *смежуран, неугледан (о ѓлоду)*. – Има једна̀ врста шипк̀, пло̀дови му сїтни и мршта̀ви (Зс).

мршти се врѐме изр. мет. *ѓриїремаїи се ѓадавине*. – Почѣ се одједну̀ш мршти врѐмето, па почѣмо да збра̀мо сеното̀ (Пет, Држ).

му́ало с **1.** *сналажљива особа*. – Она́ је му́ало големо́, сна́јде се зач́ас када́ какво́ да рабо́ти (П – Сц, Вр). **2.** *їреврїљива особа; їреваранїї*. – Он је бил му́ало, л́ко је доодїл до па́ре (Цр).

му́ар м бот. *мухар Setaria glauca*. – Му́ар наскубѐм да врзу́јем сно́пје с њѐга, а и с водопїју и сас гологúзу мо́же да се вр́же (Ру).

мува́ ж зоол. *обад*. – Говѐда се млого́ пла́ше од мувúту (Дој).

му́ва несвр. (*їесницама*) *удараїи у меке делове їїела*. – Бїли, мува́ли и све́ ђу стлїкли (Зав).

мудра́к м *мудрац*. – Цѐнко калацїја је бил у Пїрот и бил је мудра́к, па́ме-тан (Рос).

му́жин, -а, -о *мужевљев*. – На му́жино има́ње довѐла човѐка (Нш).

му́жи́на ж пеј. *муж*. – Мужї́ната се за́бави (Км).

муја́ ж зоол. *мува*. – Ѐма муја́ у млекото́, їзвади ђу (Гра).

муја́р м фиг. *їргава и їлашљива особа*. – Он је голѐм муја́р, от – све се пла́ши (Вој).

мука́вица ж вет. *болесїї оваца*. – Мука́вица у но́ђе уда́ра, дру́го је кривоч́а. Мука́вица само коди ја́ганци, а овца́ їде по́ширин и не мо́же да доби́је мука́вицу (ДД).

мукајѐтин м *їредузимљива особа*. – Да́ – је бил мукајѐтин, да се потруди́л, мо́гъл је (К – Ђу, Пир).

мукајетли́ја м *їрудолубива особа, сїваралац*. – Башта́ ми је бил мукајетли́ја, две – ку́ће је напрајїл у свој живото́ (Рас. Рс).

му́комачїи прил. **1.** *їуїке*. – Он сваку́ рабо́ту мукомачїи урабо́ти, не́ма млого́ да при́ча (СГл). **2.** *їодмукло*. – Мукомачїи га уби́л (ЦД).

мукачки́ прил. *неїријаїїељски; їодмукло*. – Гле́да мукачки́, по́преко (Пн).

му́ле с зоол. *мула*. – Ма́зђе и му́ле по́више мо́гу да понесу́ и од коња́ и од мага́ре (Сук, Чин).

му́ле узв.(непознатом) мушком детету: – Еј тї́, му́ле, кажї ми кудѐ је башта́ ти (Вој).

му́ља несвр. **1.** *гњечїиї грозђе муљачом*. – Почѐмо да му́љамо, са́ че ви загребѐм бла́го вино́ (ВЈ). **2.** шаљ. *шишаїи некога до коже*. – Му́љају га до ко́жу, да не ва́ча вѐшће (Пир).

му́љав, -а, -о подр. *који је ошишан до коже*. – Ала си му́љав. Кој те ошиша до ко́жу и тека́ огрози (Пир).

муља́к м геол. *врсиа земље*. – Рѐтка земља́ се зове́ росу́ља, муља́к (П – Бж, Пир).

муљоти́на м *исїрана ораница*. – Муљоти́на је њїва коју́ је вода испра́ла, смуља́ла; парасїна је бо́ља (Гос).

мумчѐ *с.момак*. – Ја сам бил веч мумчѐ, па отидо на акцију (Гос). Мумчетија млого, било је шољћѐ (Рс).

мўрес, -та, -то *који има длаку шамно – браон боје (шас, во)*. – Їмамо мўресто кўче, окамо га Мурча (Км, При).

мўрча *м шас који има длаку шамно – браон боје*. – Кўче којѐ је прицрњено – црвенó, окамо Мурча (Км).

мўси се *несвр. дуриши се*. – Она óче да се намўси, надўрли и да ћути по два – три дња (ВЛк). Мўсе се нѐшта децáта (Изв).

мўска *ж 1. коза са сиво – црним лицем*. – Мўска дóјде како мáлко црна у лице, мáлко како сурá (ВЛк). **2. коза или магарица која има шлавичасиосиве бокове**. – Магарицу мáним мўска – мўска или пўлка – пўлка (ТД).

мустаклија *м мушкарац са леиш брковима*. – Деда ми беше ўбав, голем човѐк, мустаклија и рáзуман човѐк (Пет, Држ).

мўшав, -а, -о *који ћушећи шркоси; који не жели да разговара*. – Ботуресто, мўтаво, нѐче ти се јáви из инáт кадá те срѐтне (Пир).

мўшавишина *м пеј. особа која ћушећи шркоси*. – Каквó óче таја мўтавшина од мѐне? (Чин, Вој).

мутуљак *м мушан шалог*. – Истрѐси мутуљакат из бўрето, мутуљигуту (Сук).

мўцне *свр. посл. мукнуши*. – Сажалѐло се на волá телѐ, па мўцнул (Соп). Да си во́л, ти би мўцнул, а ти ни рѐч не рѐче (Гос).

мўчан, -чна, -чно *нешријатиан; шешко шодношљив*. – Ја нѐмам големó памтење, али пáмтим (све) што је мўчно (Цер).

мўчи си дўшу *изр. замарати се (бригама, чииањем, размишљањем; физичким радом)*. – Нѐчу си мўчим дўшу да ўчим шкóлу (Пет, ВСв).

мушичѐтина *ж зоол. мушица која у шролеће наиáда стиоку, ша стиока мршави од ње, зоља; (било која) ошасна мува*. – Тáте, пази, мушичѐтината че те изедѐ, сувопиздата че те изедѐ (Цер).

мушкáдла *ж бот. собно цвеће, мушкашла*. – Имáли смо сóбно цвеће мушкáдлу и резѐтлу (Мр).

мўшља *несвр. бушиши руш инсекаи или црв (у дрвешу, зиду, сиру)*. – Осѐте мўшљају стенѐте, бўше рўпице па после отпáда лѐпат (Пет).

мьциња се *несвр. нег. (не) уклањати се боја*. – Тáј се бојá држи, не мьциња се (К – Вр, Ш).

Н

на *предл. у*. – Ишла сам на зáдругу (Црв). На мојѐ гóдине бѐше баштá ми кадá нестáде (Об. Јал).

на... **на** реч. у прил. служби *на њојединим местима, местимично*. – Излэзну кокошчице, медуника, јеглика на – ливаде, на – ливаде. Има млого пир на њиве, на њиве у целото поље (Сук).

на-прсти му наврза изр. *много љуџа му њонови шиџа љреба да уради*. – Орати му, орати, па му на-прсти наврза (Вој).

на чучће на чучће изр. *местимично*. – Никло на чучће на чучће (Вој).

наака га изр. *извређаџи*. – Че га наакам, свакакво че му накажем (Зав).

наблиза прил. *убрзо, једно за другим*. – Умреше наблиза и он и она (Грш. Сук).

набоби свр. вулг. *ојлодиџи (жену)*. – Набобил љу убаво, скоро че је башта (Пет).

набoј м *место убода на шелу*. – Там куде је убодено оди трн или оди друго, кажемо га набoј, а набoј млого боли (Држ. Сук).

набоклуцави свр. *зајрљаџи љруњем, најруниџи (љрашином, љрином, сламом)*. – Набоклуцавил си новјат цемпер с плеву (Вој).

набосује се свр. *находаџи се бос (у љоку одрасџања, и касније)*. – Набосували смо се, па смо си на нођете мочали да љи згрејемо (Гра).

набраздује несвр. *ораџи љрву бразду на њиви*. – Жената ми води када набраздујем (Трњ). Кравете тачно иду куде трэбе када набраздујем, не карам никога да ми води (При).

навам прил. *наоiamo; све до данас*. – Тегај осебо. И од тегај навам несъм добар; кад добре, кад лоше (Ру).

навиду прил. *видљиво; са кога се добро види околина*. – За кречану место да не буде на виду, и да буде у завет, меко место (Рас).

навилчено сено изр. *сено саденуџо на љласџове*. – Понэкад навилчено сено навилчимо на плас и носимо га на веђу (ТД).

навиљњује несвр. *сакуљџаџи сено у (мале) навилке ради досушивања љред љрансиорџи*. – Почнете да навилњујете сеното, па че га возимо (ДД).

навина ж зоол. *врџа оџровне змије*. – Навина је змија оди шаренете, љутете, што иду у дрво. Човек се не мoж олечи од њи (Зав).

навод м *дрвена најрава за лучно савијање код љрављења рогова дрвених вила*. – Најдем нагодно дрво за вилу, отсечем га, спреим га и турим роговете у навод (Д – Вч, Пир).

наводни свр. *наквасиџи наводњавањем (земљиџе)*. – Ја имам воду да наводним туја земљу (Сук).

навоња шију изр. рет. *исџегнуџи враџи*. – Навоњал шијуту, претегал (Зав).

навраска свр. *иџибаџи*. – Деџе, немoј, че те навраскам (Пир).

наврчи свр. *уџресџи (у виду врџе)*. – За добар дњ опњци чучуље имају, брчкамо странете, наврчимо и, закачће узокол (К – ЦВ, Пир).

навурди свр. *ѿриѿремиѿи довољно вурде за зиму*. – Навурдили смо неколку качетија вурду, че се најде и за славу и за свадбу (Јал).

наглавља несвр. *доѿуњаваѿи; надокнађиваѿи; ѿовезиваѿи делове у целину*. – Ка се исплетé, наглавља се и напрај се плétена дрéја (ПРж).

нагне га изр. *ѿринудиѿи*. – Нагнуше ме да га узнем, а несъм га волéла (Гос).

нагњаса свр. пеј. *наѿуниѿи до самог врха (уз ѿриѿисак)*. – Ђбаво нагњасај крошњуту, наплни ју до вёр (Кп).

нагодан, -дна, -дно *ѿогодан*. – Неје ми таја матика нагодна, држаљето криво (ВЛк).

нагој(и) се свр. *набубреѿи (зрно, ѿлод)*. – Паде ћишица, че се нагоје зрната на грóзјето (Гра. Вој).

нагоспóдњичав, -а, -о *који се ѿонаша оѿмено*. – Мој мўж је бил нагоспóдњичав и водил је рачун да сваћи има (Цр).

награбуса свр. *наћи се у невољи*. – Награбуса ја, оболé (Дој).

награња се свр. *разгранаѿи се*. – Чаше се награњу, наприче се сáме; ус – притку се сáме дигну па се сáме вржу и награњу се (П – Пж, Орљ, Бз).

нагрíзује несвр. *грисѿи (мало)*. – Изнесé три – клáса и сваќ нагрíзује (Зав).

нагрмиш прил. у *виду жбуна*. – Нагрмиш цвѿти цволика; отидóмо да кóсимо, онó само цволичáк (Гос).

нагрчкана косá изр. *ѿодешена коса, колмована*. – Нагрчкана му косá, начешља́л лáрме, оправил косóту (Дој).

нагугли свр. *навући на главу*. – Што – сѿ текá нагуглил кáпуту? (Вој. При).

нагугуши се свр. **1.** *набрекнуѿи враѿи (код разљућеног ћурана)*. – Нагугуши́л се ко ћуран (Пир. Гњ). **2.** *фиг. набораѿи се*. – Каквó ти се тóва нагугуши́ло на грб́инуту (Јел).

нагусто прил. *угушићено са мало воде (о ѿриѿреми јела)*. – Васуљ вáримо чóрбасто и нагусто с пипер (Ру). Све заједно нагусто се вáри (ТД).

на́да ж рет. *саденуѿо сено између навилька и ѿласѿа*. – Сéно големó кад се садéне, уз не́га се оста́ви на́да, садéно сéно између навильак и плáс, које се на́кнадно надéне, ка́да се слéгне сенóто; ни ка́жемо сéно. Стóг је за ж́ито, а кама́ра, она́ не́ма вёр, за сла́му (Рс).

надбачује сас рéчи изр. *ѿобедиѿи у разговору*. – Лајáч је, ама несъм се дала да ме не́кој надбачује сас рéчи, одговарáла сам вој на сва́ку рéч (Б – Дч, ЦД).

надбрóји свр. *изброји више него шѿио јесѿе да би ѿодвалио*. – Тѿ на́дброји јајцáта, óчеш да ти пóвише плáтим (Брц).

надватрѿипути прил. *два – ѿри ѿуѿа*. – На два – трѿ – пути доодише навацѿје за њу (Сук).

надва́ш иде изр. *хода ѿогрбљен*. – Остарé и она́, почé надва́ш да иде (Дој).

надвиши свр. *увећаиши; њодићи*. – Надвишили ми године да не идем у школу (К – Ћу, Пир).

надвлáда свр. *њобедиши њри њакмичењу*. – Билá сам жетвáрка, неје имáло кој да ме надвлáда (Соп).

надгáчкује се несвр. *њакмичиши се у бацању камена у даљину*. – Надгáчкује се с кáмик кој че га пóдалеко врљи (ТД).

надéка. Кој надéка изр. *свако у свом њравицу*. – Сабрáмо се, провеселимо се и отидоше кој надéка (Јел). Нек íду кој надéка види, мéн ми не трéбу ни једбн (Вој).

надéне свр. *накнадно сложиши сено на врх сѡго, њосле слегања сена*. – Кáд се сенóто слéгне, надéнемо на њега нáду, коју смо саденúли уз њега, она је између навíљак и плáс (Рс).

надéњује несвр. *дењуши (кабасѡу сѡочну храну; цигле)*. – Тúва сам надéњувал мóж и по двáјес стóга сéно (Соп).

надíца се несвр. *јести више од некога, надједати се*. – Надíцају се др́ти-ти, а онó нéма лéб ни за децáта (Бер).

надјáшује њи изр. *намеће им се као ѡређиосѡстављени; ѡнижава их*. – По-чéла јетрвата да ѡу надјáшује (Држ).

надовлáчи свр. *довући у више махова*. – Бéше сáјле надовлáчил, кóлци на-бивá; после рекáта дојде и зáтиња, и (текá) прóшири си њívуту (Соп).

надотéра се свр. *леио се обући; нагиздати се*. – Íдемо на урáнак, па се девојчетíја надотéрају да су úбава (Зав).

надрсан, -а, -о *неодмерен; брљив*. – Óн је цангазá, надрсан, неодмéрен, брљíв (Зс).

надрнчи свр. *навадиши се*. – Надрнчíле се крáвете у óтаву (Зав).

надúје се свр. кл. *црћи (од надуна) (брав)*. – Надúло се, да бóг даде, úлэзлó ми усрéd градину (ДД).

надúма свр. *наговориши*. – Надумáли га баштá и мáјђа да убíје човéка (ТД).

надунђéрњичав, – а, – о *који се донекле разуме у зидарски занáи*. – Já сам надунђéрњичав, зарáдим текá нéкоју парú (СГл).

нажарíл, -а, -о *заруменио се (од узбуђења, ѡјансíва)*. – Бéше árне на-жарíл, запупури́л, напíл се (Вој).

назамлáтњичав, -а, -о *који без зазора ѡрича бесмислице*. – Назамлáтњичав си је оди детé и ни знáје каквó прíча ни кудé прíча (Влк. Пк). Назамлáтњичава аlá, само се утéпује, ни једнá девојђа нéче да шéта с њéга (Рас).

назр́нен, -а, -о трп. пр. *накруњен*. – Назр́нена зр́на морúза у кот́лат (ТД).

наíми свр. мит. *одредиши ѡ имену*. – Наíмимо за стóку, и дáвамо (Бе).

највоља ж *највећа жеља*. – Нémаш што ти је највоља, рéд и слóгу у кућу (ТД).

најдава несвр. *највише даваџи*. – Шипковица, там је најдобра трава, најдава млеко (Зс).

најде, па зајде изр. *заборави се у изобиљу*. – Понекоје најде, па зајде (Вој).

најмераклија м *онај ко највише воли оно о чему је реч*. – Ја и ти смо најмераклије на пијење и на једење (ВЛк).

најнезгодја ж *највећа нејрилика; велика беда*. – При њега је најнезгодја: голема су сиротиња, а он је, најстар брат, мора да брџни брџгу за свата сирочетија (Гос).

најпоследњо м поим. прид. *оно што је на самом крају*. – Остарџе и дојдо на сам крај, најпоследњо што – је (Рс).

најскоро време. У **најскоро време** изр. *ускоро, убрзо*. – Шап га ване у језикат и мора да црца у најскоро време (ГД).

најстаровремџи, ка, ко *најстарији (о цвећу)*. – Мушкџтла је најстаровремџко цвеће (Ш).

накаден, -а, -о трп. пр. **1.** *окађен*. – Дрејете су му накадене од уроџи (Пир).

2. изр. **накаден сас црн тџмњан** изр. мит. *зао је*. – Он је малко накаден сас црн тџмњан (Вој).

наказ м *наказа; особа одврајног морала*. – Он неје човек, него наказ (Вој)

накамарили се свр. фиг. *легли једно преко друго (при сношају)*. – Затџкал и, накамарџли се једн на друђега (Пок).

накара се свр. **1.** *нарасџи, телесно сазреџи*. – Ако се рано прџгони јуница, не мџж да дорастџе, да се накара лџџџи (Мр). **2.** *удебџаџи*. – Најџло се, напило се, одморџло се, ко плџнина се накараџло, човечџина (Зав).

накловџе се свр. *халаџљиво јесџи (без жвакања)*. – Сџднем, накловџем се зачџс и бџгам на рабџту, нема сџдење (Вој. Пир).

накнада ж *надокнада*. – Накнаду че дадџш ли што смо рабџџили пџвише, него што смо се договџрили (Изв).

наковџнсуба несвр. *наговараџи некога да се свађа са неким или да га мрзи*. – Наковџнсубала га женџта и он дојдџе да се бџје с баштџ ми (Д – Зв, Пир).

накосџ прил. *џод нагибом*. – Успон је, али је накосџ, па мџгу да изнџсим вџду (Соп).

накошување с гл. им. од *накосџи косџдба (у џоку)*. – Ёма гоџа за накошување и убаво се реже тај трава (Соп).

накошџље прил. *само у кошуџи, у џанкој одеђи*. – Ёма да се распуштџм накошџље, завет је там (Дој).

накрујно прил. *у веђим комадџма*. – Сџчи га накрупно, немџј насџтно (Сук).

накџчи свр. **1.** *наџџениџи (кучка)*. – Кџчката накџчила неџколко кџтришта, свџта белџ (Изв). **2.** пеј. *нарађаџи (жена)*. – Деџа сам накџчила бџлисвет (Рс, Пк).

налабује несвр. *слабији (иријисак, дојок, бол)*. – Бóлката почé да налабује, сá веч мóгу да óдим (Јал).

налага óгањ изр. *ложии (са много цeyианица)*. – Налагáли óгањ голém, пéкли вола́ (Вој).

налади се свр. фиг. *смањии блискоси (особа)*. – Слагáли смо се úбаво, ама се налади́мо откако́ преписа́ на шура́катаго ку́ћуто (ВЛк).

наладни вре́ме изр. *захладиии*. – Нáладни времето, зајесени се (ВЛк).

наланће ж мн. *нануле, дрвене клони у виду изрезаних илоча и са кашиком*. – У рáтат сам носила наланће (Држ).

налога ж *врсиа лисника који је саденуи у великом дрвеиу*. – Нáлога, у расовáто дрво шу́ма, лисник у дрво (Д – Ис, Сук).

налоповњичав, -а, -о *који је склон крађи*. – Налоповњичав, поткра́чкује (СГл).

налу́тује несвр. *наилазиии усйуи иовремено*. – Налу́тује понéкад и овáм, али не зна́мо када́ че пак на́йде (При. Вој).

намаа свр. фиг. *добро наиуниии*. – Намáамо кавторчéто и úбаво се грéјемо (ЦД).

намањбк прил. *недовољно*. – Туј гóдин сéно бéше намањбк, а и шу́ма бéше намањбк, бéше у гусénка изéла (ТД).

намесии се свр. мит. *случајно се десии баш како је најбоље (или најгоре)*. – Кад трéбе нéшто да се деси, оно́ се само наме́сти (Пир).

наме́и се свр. *наследии особине једног од родииеља или рођака*. – Све се на њега наметáла децáта (Гњ). На то́га овна́ се наметáла све јáганци (Ру).

наметно прил. *намеиуио*. – Кад човéк батáли нéкоју рáботу, то́в му после до́јде како на́метно (Вој).

нами́ца несвр. *навлачиии*. – Немóј да нами́цаш кáпуто на уш́ити (Цер).

намла́зи свр. *иомусии*. – Сто́ и педесé óвце сам чувáла, осамдесé и пéт ли́тра сам намлази́ла, сéстре су помагáле (Брл).

намотавéје свр. *озейсии; имии болесиан изглед (човек, брав, вегетиација)*. – Угрéвушка при óвце: намотавéје у лице, ла́баво пасé и ниско држи́ гла́ву како́ пасé, и по́лка óди (ДД).

намр́дне свр. *намигнуии*. – Ја намр́дну́ с óко на Бису (Рс).

намрзл́к м *мржња*. – При њи́ је намрзл́к голém (Пет).

намр́зне си изр. *иочеии се мрзеии*. – Да си намр́знем једну – јетр́ву, нéчу, а нéчу ни м́жу с бра́та да си намр́знем; како́ је билó, нéка је, че претрп́им (Кр).

на́мртво стану́ло изр. *ниии се не мења, све остиáје сасвим истио*. – На́мртво све стану́ло, ни́шта се не покрéће, ни́шта се не мења (Пир).

наму̀ва се свр. **1.** *уву̀ћи се (мноштво)*. – Кад човек спí, до́јду ђаво̀лѣти па му се наму̀вају у гузи́цу (Б – ЦЈ, Пир). **2.** *фиг. много њо̀јесѣи; њрѐјесѣи*. – То̀лко се наму̀ва да не мо̀ж ни да се са̀ведѣ, ни да дíше, само пѣшче (Пир).

наму̀кује се свр. *њоднеѣи велику ња̀иѣњу*. – Му̀ће сам се наму̀кува̀ла, несѣм ја̀ко до̀бро видѣла (Гра).

на̀на ж *ма̀јка*. – По̀старити од мене ма̀му о̀кају на̀не, а по̀младити, на̀по мене, о̀кају ђу ма̀мка (Д – БД, Пир).

на̀низу̀је (се) несвр. *низа̀иѣи, њовезива̀иѣи исѣе елеменѣе у целину њред-меѣа*. – Брдо се на̀низу̀је од зу̀пци, др̀вене њгле, и њма го̀рњу и до̀лњу ви́тку (Вој).

на̀облака ж рет. *(изненадна) облачносѣи*. – Ство̀ри се на̀облака одједну̀ш и на̀мокри ни ѡи́ша до ко̀жу (Пир).

наодѣк прил. *у ходу*. – Наодѣк ручу̀је, наодѣк вечеру̀је (Пет).

нао̀куп прил. *заједно, ску̀иѣ, на оку̀иу*. – На Бѣдњи дѣн сви да смо нао̀куп (Зс).

наорлѣ прил. *њреко оба рамена (ношење деѣеѣа; ношење вѐнег ѡерѣѣа)*. – Чíча ме ту̀ри наорлѣ, но̀ђе на̀ – груди, и но̀си ме, ра̀дује ми се (Пл).

напарасу̀је се несвр. *за̀иушѣа̀иѣи се, не одржа̀ваѣи како ѡ̀реба (ѡ̀шело, одеѡу, зграде, имање)*. – Немо̀ј се тека̀ напарасу̀јеш, дево̀јѡа си, свекр̀ве те глѣдају (Држ).

напељу̀шти свр. *пеј. набаца̀иѣи без реда*. – Вода̀, ѡи́ша, вѐтар, у бунарат напељу̀штило шу̀му, гра̀њак, ли́сје, све (ПРж).

напíпа свр. *фиг. налѣѣеѣи; наслѐио изабра̀иѣи*. – Ја̀ би се ожени́л, него не зна́м кво че напíпам, него а̀јд ми на̀јди нѐкоју (Зав).

напíчи свр. *вулг. свом снагом усмериѣи, ѡ̀ринудиѣи*. – Че га напíчим и он че ми све ка̀же (СГл).

напла̀стује несвр. *саку̀иѣа̀иѣи сено и дену̀иѣи га у ѡ̀ласѣи*. – По четíрес ко̀ла се́но сам напла̀стувала (Рс).

наплíта несвр. *исхабана и ѡ̀цеѣана делове одеѣе замењива̀иѣи ѡ̀леѣиѣвом*. – Ко̀јѣ се сце́пи ја̀ га наплíтам, не́чу да су ми деца̀ др̀пава (Пир).

наплíтак м *део ѡ̀цеѣана чара̀ѣе обновљен ѡ̀леѣењем*. – У̀бав ти је наплíтакат, не позна̀ва се мло̀го да је наплéтено (Пир). Нагла̀вак или наплíтак је на чара̀пе ко̀јѣ су биле сце́пене (ТД).

напни́гајде м/ж/с *срдљивац*. – Он је напни́гајде, ср̀ди се ко ма̀лечко дете (Чин, Вој).

на̀права ж *ма̀ђије*. – Баба – Жíка из Грл́ан од на̀праве ба̀је (Зс).

на̀правено с поим. *прид. ма̀ђије*. – Не́што вој је на̀правено, не мо̀ж се ожени́ (Пет).

напра́ви си комéндију изр. *учини нешто нејпромишљено себи на шпјеиу*. – Пази да си не направиш комéндију сас то́ва девојче (Вој).

на́право íде изр. *без обазирања, без размишљања*. – Она́ íде на́право, срамота́, несрамота́ казу́је га преди сви́ (Кп).

напрај́ дáмбу на чо́века изр. *најравиши смицалицу*. – Он ми је прави́л дáмбу не́колко пу́ти и ма́ну да се дру́жим с њéга (Пл).

напрај́и па́ндало изр. *учиниши (намерно) да неко ирејриши шпјеиу*. – Напрајила му па́ндало, рекла́ да га је видéла како́ из једну – појáту излáзи с не́какву жену́ (Сук).

напрај́и га ко бéз – ру́ће изр. в. *напрајил га та му избил óчи*. – Напрајил га ко бéз – ру́ће, а казу́је се да је мајстор (Вој).

напрај́ил га та му избил óчи изр. *лоше га најравио*; уп. *напраји га ко бéз – ру́ће*. – Напрајил га та му избил óчи и са́ тражи још и да му га плáтим (Сук, Чин).

напривечéри се свр. *јриближии се вече*. – Штóм се напривечéри сто́ка се покрéне кам појáту, а óгањ по́ светлије (ГД).

најпри́иус прил. *без ограничења; без мере*. – Најприпус пи́ју, не знају за мéру када́ се там збéру (ЦД).

напри́чи се свр. *везаиши (се) уз јриику*. – Ча́ше се награ́њу, напри́че се са́ме, па се са́ме вр́жу и награ́њу се (П – Пж, Орљ, Бз).

напрóстре свр. *разастриши (веш, сено јри сушењу, циглу јосле калуљења)*. – Напрóстром вéш да га издúва и исúши вет́рат (Км).

напрéкан, -а, -о трп. пр. *фиг. који има много сииних шара јо шелу*. – Коза́ кањоша или ка́ња до́јде ма́лко ша́ркава, напрéкана (Зс).

напу́цује несвр. *јераиши, гонииши (из боравишиа)*. – Зéтат напу́цује ба́бичкуту, не́че да чу́је за њу (Сук, Грш).

напши́ва несвр. *јојачаваиши ивице вишесируким шивењем*. – Напши́вам тарл́ци и но́сим и како́ ципéле да су (Брл).

нара́мак м *оно шпо може да се носи о рамену(а није везано) (грање, дрва, сено)*. – Ла́стримо, т́кмимо у вéјће, а нара́мак је више од вéјћу, ко́лко мо́ж да понесéш (Мр).

нара́мчује несвр. *ређање одсечених гранчица у мале гомиле јогодне за јреношење, јревоз и дењење у лиснике*. – Мужјéти нара́стили шу́му па íдемо да ју нара́мчујемо (Пк). Када́ се осуши нара́мчена шу́ма, ми́ у врзу́јемо с врбо́во прут́је у нара́мци и дéнемо на лисник (Пк).

нари́ча несвр. *намењиваиши*. – Она́ нари́ча кому́ која́ њи́ва да се па́дне (Пет).

наро́ни свр. *намрвиши*. – Од клáс што оста́не од Мéчфин д́н, з́рна наро́ни-мо у волово́дник (Зс)

на́рцис м *врсиа башиенског цвећа у шпју нарциса*. – Нарциси са́димо у гради́нче, они́ су ситни (Пк).

насамарчи свр. **1.** *намагарчиџи*. – Насамарчи́ла га шурњајата, да́ла му мрзлу тикву да си понесе (ВРж). **2.** *оџиужии за џајну љубавну везу*. – Онџ ме насамарче с њега, а ја с њега несџм ништа има́ла (Дој).

насе́ва се несвр. *засејавии се*. – Врат трѣбимо у жѣтву, да се не насе́ва (Гос).

насе́вује се несвр. в. насе́ва се. – Ако забавимо жѣтву оно́ житото́ по́чне да се истрѣса и да се насе́вује (Држ).

наси́лство с *насиље*. – Не́че с наси́лство у ку́ћу, у бра́к (Рос, ВРж).

наси́тно прил. у *сиџним комадима*. – Када́ је се́цкано на́ситно бо́ље га је́ду (Пет. Вој).

насли́чи свр. *грубо оџредиџи конџуре (џрџежа, џредмеџа, замисли)*. – О́чу ма́лко да насли́чим ра́ло, и да га напра́вим (Сук).

наслу́тује несвр. *наслуђиваџи*. – Ја́ наслу́тујем да о́че да ми подвали (Чин. Вој).

насме́јан и наша́лен изр. *весео је и воли да се шали*. – Он је ја́ко бил насме́јан и наша́лен, то му је од деду – Ла́зара (Пс).

насмѣне се свр. рет. *осмехне се*. – Какво́ да вој ка́жем, она́ се не вре́ђа, са́мо се насмѣне и отѣде (Бз).

насмѣтушка ж *особа која омеџа*. – Ја́ има́м ра́боту, а ти́ си ми бџш на-смѣтушка (Пир).

насрѣди свр. *(јако) наљуџиџи; расрдиџи*. – Ко́ј те на́срди, ко́ј те то́лко на́љути? (Пир).

настра́њичав, -а, -о фиг. *који је џошао на џогрешну си́рану и не можеш га враџиџи; џакнуџи*. – На́страњичаво, за́пне ли на не́коју стра́ну не мо́ж га врнеш (Км).

наталамбáси свр. *џонейџи џревелик џерейџи (бочно, у рукама)*. – Шѣрпу голе́му наталамбáси (ВЛк).

натáм – навáм м *врџиа џлейџења*. – Ка́т – се плетѣ здра́в бо́д или се плетѣ же́дн о́пако же́дн лице́, тџ се позна́ва које́ је о́пако а које́ лице́, а ка́т – се плетѣ натáм – навáм тџ се не позна́ва које́ је о́пако а које́ лице́ (Б – Са, Пир).

наџáм(о) прил. *каснѣ (за који дан, недељу)*. – Е натáм, ка́ се отѣни ра́бота, че свр́нем да си поорáтимо (Чин, Вој).

на́те ви изр. *ево вам*. – На́те ви, де́ца, по кри́шку ле́б, само да ми не ула́зите у ку́ћу (Пир).

натѣсал, сла, сло перф. од натисне свр. *џриџиснуџи*. – Као да ме натѣсал то́п, осѣчам тежѣну (Гос).

наџковáли свр. *обориџи у рвању*. – По́малечџк, али жи́лав; натковáли га, пребо́ри га (Вој).

на̄й̄ла̄й̄а ж фиг. *уображена особа*. – Он је напоница, на́тлапа, оче све у њега да гледају (Пк).

на̀товáрује се несвр. *и́реузима̄й̄и и носӣй̄и ӣере̄й̄и*. – Немóј се то́лко на̀товáрујеш, т́и си веч ба́ба стану́ла (Пир).

на̀тротóњи се свр. *обу̀ћи се неукусно и много*. – На̀тротóњим се и íдем по Ти́јабару, купу́јем кво ми трéбе (Пн).

на̀тр̄ги вла́шу изр. *нейрекидно и́ије из флаше (ракију, вино, и́иво)*. – Мён срамотá да на̀тр̄гим вла́шу да пи́јем или да улéзнем у кавену́ (ТД).

на̀тр̄ги ср̄це изр. *ошӣе̄й̄ӣй̄и ср̄це*. – С голему́ ра́боту ср̄це́то си на̀тр̄гил (ТД).

на̀тр̄ује свр. *зай̄рова̄й̄и*. – Ко́ји је пасти́р не́искусан мо́ж да на̀тр̄ује о́вце ако и пасé у цволи́ку, жлтéницу или дéтелину, па се дéси да поли́пшу све (Дој, Јел).

на̀тр̄укује несвр. *и́реносӣй̄и шару са и́ла̄й̄на на и́ла̄й̄но индигом или алу̀минијумским кашиком која се и́овремено и́рља о косу и о и́ла̄й̄но које и́реузима шару*. – На̀тр̄кувале смо с и́ндиго или с алу̀ми́нијумску ложи́цу, коју трља́м ча́с сас косу́ ча́с сас платно́то на ко́је се пресли́кује (Сук, Сре).

на̀тр̄утује несвр. *гњечӣй̄и и ошӣе̄й̄ива̄й̄и (рана)*. – Пази́ да ти се ра́ната не на̀тр̄утује, да мо́ж да зарастé (Вој).

на̀тси́ли свр. *надвлада̄й̄и; наме̄й̄нӯй̄и се*. – На̀тси́ли снаа́та и са́ сви́ у ку́ћу почéмо њу да слу́шамо (Цр).

на̄й̄ӯй̄а несвр. *добро са̀бӣй̄и ӣо̄й̄ку и́ри и́ка̄њу*. – Ка́т – се у́баво на̀ту́па, бо́ље се тка́је (Пир).

на̄й̄у́ра несвр. *наме̄й̄а̄й̄и; клевет̄а̄й̄и*. – Нéчу да на̀ту́рам ко́је нéје билó, нéчу да си грéшим ду́шу пред бо́га (Брц).

на̄й̄у́рица ж *ујорна и и́врдоглава особа (у и́ослу)*. – Он је голема́ на̀ту́рица на ра́боту, и како́ га ре́ши текá га пра́ји, не мо́ж га препра́јш (Пир).

на̄й̄у́рлив, -а, -о *ујоран у о́сӣварењу својих замисли*. – На̀ту́рлив је, кад нéшта на́мисли мо́ра да је текá (ПРж, НМл).

на̀ту́рња́к м *сва̄ђалица; насилник; крвник*. – Он је голéм на̀ту́рња́к на би́јење, ама и њега би́ју, нéје му л́ько (Цр).

на̄й̄б̄кми свр. *сложӣй̄и; уредӣй̄и*. – На̀т̄кми́мо шу́му на на̀ра́мчӣи, и не ве́же се (К – ЦВ, Пир).

на̄й̄ӣй̄и свр. *сложӣй̄и у буке̄й̄е, свеж̄ње́ве, на̀рамке*. – Са́мо једно́ је сл̄п, а по́више гра́нће је ве́јћа, на̀й̄итена шу́ма за ли́сник (Дој).

на̀ћо́пује несвр. *и́омало) храма̄й̄и*. – Девóјчето на̀ћо́пује ма́лко, али л́ько се слу́ша и вре́дно је (Црв).

на̀ћора́в, -а, -о *слабовид*. – Ма́лко сам на̀ћора́в од дете́нство (Б – Лес, Гњ).

нацртује се несвр. *улејшавати лице, шминкаати се*. – Задевојчила се, почела да се нацртује (Соп, Пир).

начви м мн. рет. *дрвени ковчег за брашно, наћве*. – Једна из село удала се у град, па када у питали месила ли је у начви, а она рекла: – Ја не знам шта су начве! (Ру).

начетри се свр. *обликоваати предмет дељањем по дужини како би имао четвори ситране*. – Начетри се клис и напишу се на њега римски бројеви (Соп).

начит, -а, -о трп. пр. рет. *онај који много зна и мудро говори*. – Моја баба је била начита, иако је била неписмена; она ме је учила како да се владам у народ (Д – Ву, Гв).

начичкује се несвр. *накуљавати се једно до друго; хваитати се као чичак*. – Начичкује се осил на нову дреју (Вој).

начник м бот. *дан и ноћ*. – У градинче имамо басмицу, каравил, начник, милуванку, латинку (ВЛк).

начубри уши изр. *начуљити уши и (кришом) слушаати разговор*. – Скутала се зади плотат, начубрила уши и слуша какво оратимо (Чин).

начуруши се свр. пеј. *лоше се обући*. – Начуруши се, навлче – облче шарено и разно једно преко друго, и текá излезне на собор (Зс).

нацак човек изр. *својеглава особа*. – Он је нацак човек, не могу га убедим никако (Пир).

нацунцури се свр. *погрбити се; превише се обући*. – Мálко ли сам се нацунцурила, мечку че уплашим (ТД).

наша рабоџа изр. пеј. *наша глуџоси, наша глуџоси*. – Све што је прошло, лоше је; све што дооди, че буде добро, а неје текá. Товá је наша рабоџа, српска (Пир).

нашиван литак изр. *дуга женска хаљина од неваљаног сукна, без рукава, везењем украшена и ошивена жуџим шириџима*. – Нашиван литак сам носила за – на сабор (Д – Гу, ВРж).

нашивује несвр. *иришивати*. – Нашивује шарфе на платното (Држ).

нашминга свр. *нашминкаати*. – Несмо се шмингале када смо биле младе (Б – Са, Пир).

наштџпка се свр. *иштиџати своје образе како би џоруменили*. – Наштџпкамо се да будемо џбаве, па излезнемо у народ (Јел).

нашущеничи свр. *исећи на џпракати одреске (месо, сланину); одвоџити сво месо од костџу*. – Код – нас се не каже мезри месо, него се каже нашущеничи месо (ТД).

наърве свр. *начети*. – Гризне баба од свá три – клáса и остави и, и као мечката дојде и наърве и (Гос).

набрмњак ж *себичњак*. – Данас је тако: ми смо набрмњаци људи, саможивни; само да живим ја, да не живиш ти (Ш).

не вача ми га око изр. **1.** *изгледа ми болешљив; забринути*. – Не вача ми га око, заштукал, једва оди (Пет). **2.** *не доида ми се; ойрезан сам са њим*. – Подмукло гледа, а вали ме, ич ми га не вача око (Изв).

не знаје ни за квó ни за штó изр. *чинити нешто без размисљања и без користи*. – Ока, а не знаје ни за квó ни за штó, а повише он крив него друђи (Трњ).

не могу да знам изр. *мало знам о томе; нисам баш сигуран*. – Не могу да знам. Рода су, ама не могу да знам колико и од коју страну (Пет. Држ).

не пипа се изр. *не може да се користи (ирескуто, јако горко, ирслано, ирвише љуто)*. – Скупо, не пипа се (Држ). – Оно љуто, не пипа се, не тура се на – уста (Вој). Горчиво, на – уста се не тура, не пипа се (Сук).

небо с рет. обич. *паваница*. – Јајце вржемо с конџц и иглу за небо, па га ламкамо (Зс).

невесџуља ж зоол. *ласица; нека живошња слична ласици*. – Невестуља је друго, ласица је друго (Рс).

невестачћи, -ка, -ко *оно што ирида невести, невестиински*. – Све што је невестачко че туриш на послужавник (Брл). Купише ми невестачће ципеле (Брл).

невињен, -а, -о *невин*. – Јетрва му клне невињено дете (Д – Пш, Пир).

недељарка ж *јетрва редуша у току седмице*. – Три брата: једн овчар, друг говедар, једн орач, а једна јетрва је недељарка туј недељу (Влк). Мајћа ми беше тг недељарка у кућу, а били смо једанјес деца (Кс, Пир).

недовицује несвр. *не видиш добро због слабог вида*. – Откако мукува, отегј недовицујем (Рс).

недознавује несвр. *не сазнавати, не обавештавати се на време*. – Карају се, договарају се, продаву, праве какво праве, и све гледу да ја не дознавујем (Сгл).

недојџује несвр. *не завршаваши оброке*. – Невеста сам, све си недојџујем (Сук).

недомаћин м *лош домаћин*. – Башта и мајћа ствараше, а син јединач, недомачин, које запушта које продава (Сук).

недоорачује несвр. *не моћи све рећи*. – Све – ме пресича свекрвата, и какво да закажем све недоорачујем (Пир).

недопричује несвр. *в. недоорачује*. – Не даву му да допричује када нешто закаже, супурдисују га (Вој).

недорича несвр. *не завршаваши исказ*. – Почнем да се жалим, али недоричам, свекрвата ме одма измаршира (Држ).

недосаља несвр. *недовољно солиши*. – Ја не обичам слано, па недосаљам, па ми се мужат љути (Јал).

недоспелац м рет. **1.** *недоношче*. – Ти си недоспелац, прајен си с плу́нку (Зс). **2.** *закржљало грло сѣоке*. – Чемеричаво јagne је као недоспелац, као да је прајено с плу́нку (Зс).

недоста́не свр. *не имаиши довољно (на расѣолагању)*. – На мајку ма́лко украднем пре́цу, мо́ж да вој (после) недоста́не (Б – Са, Гњ).

недои́реџан, -а, -о *џираив*. – Недотрепан, једва́ влачи но́жете (Д – КВ, ЦД). Со́паво о́ди, недотрепа́на (Пл).

недѣ́гља м *слаба и немоћна особа*. – Тија па недѣ́гља, не мо́же си ни ду-пе́то но́си (Чин, Вој).

незадо́јак м *младунче које није сисало љрво млеко, колосѣрум*. – Незадо́јак, не́је попи́ло кула́стру; незадо́јило се, запу́павело, запр́так (Зс).

незадо́ји се свр. *неџодоји се младунче у љравом љренуџику ља не љосиса најквалиџеџније и неоџходно љрво млеко*. – Де́те ако се не задо́ји на вре́ме, оно́ запу́паве́је, а и при сто́ку је љсто (Држ).

незара́ден, -а, -о посл. *који није сѣечен љрудом*. – Незара́дене па́ре се лѣко тро́ше (Пет).

незграбно једе́ изр. *журно јесџи*. – Незграбно једе́, ва́рка се да љде на поја́ту (Пк).

неизџспан, -а, -о *неисџаван*. – Неизџспана сам, де́те ми бо́лно, це́лу но́ч сам му насто́вувала (НМл).

неистрѣљиво прил. рет. *несѣрѣљиво*. – Он све рабо́ти неистрѣљиво, па му не́је чи́ста работата (ВЛк).

неје́ без љч изр. *неџио џу није у реду (кривица, лоша намера, брука)*. – Неје́ без љч; не чу́мо када́ су се кара́ли, а ману́ли да ора́те и да се дру́же (Чин, Об. Вој).

неје́ мукајет изр. *незаинѣресован је; неѣредузимљив је*. – Неје́ си мукајет да си произведе́, да си напра́ви или да си ку́пи, него све тра́жи од дру́гога (Вој).

неје́ му пра́во изр. *не одговара му; није му љо вољи*. – Неје́ му пра́во што на че́ркуту да́домо ту́ја љиву мира́з (ВЈ).

неје́ ти това́ за рабо́ту изр. *не дирај љо (да се не љовредиши; да га не ошиѣиши)*. – Това́ ти, де́те, неје́ за рабо́ту, че се уби́јеш (Вој).

неје́дење с гл. им. *изосѣављање оброка*. – Кажњава́ли су ме с неје́дење и с би́јење, а девој́ћа сам билá (Дој).

не́к ти се ро́ди благ. при ну́ђењу храном: *хвала, не могу јесџи*. – Не́к ви се ро́ди, до́ма там́н преруча́мо (Чин, Вој).

некој(а) си изр. *некада неки / нека (особа)*. – Некоја си Госту́шанка рекла́ (ВЛк). Бил не́кој си Зла́тко, у Јарчиште му бил коза́рник (Јал. Вој. Чин).

нељута череміка ж бот. *врсиа чемерике* *Veratrum album*. – Љута череміка не цвѣтї, а нељута череміка цвѣтї (Гос). Череміка има од две – струће; једна је љута и бези клас, а што класа, неје љута, блага је (Гос).

нема га буде изр. *ускоро ће умреѣи*. – Млого болна, нема љу буде, че си останемо без бабу (Сук. Трњ).

нема – куде је дошло изр. *дошло се до самог краја, не може се даље*. – Дошло је више нема – куде (Грш).

немá – немá изр. *после краћег времена*. – Немá – немá и поново чумо глас (Сук, Чин. Вој).

нема нигде нікога изр. *нема никог нигде*. – Остало само, нема деца, нема роду, нема нигде нікога на свет (При, Пир).

нема нішта с нішта изр. *нема баш нишиа, љука је сироиша*. – Пропило се, испродало, нема нішта с нішта (Вој).

нема пару изр. *без новца је*. – Нема пару, све на зајем узима, и све да одработи лѣтоска кому је дужан (Пет. СГл).

нема прѣгни зуби изр. **1.** *није у сѣању да сачува ѣајну*. – Немој вој казујеш, она че раскаже на сви; она нема прѣгни зуби (Држ. При). **2.** *није у сѣању да ѣређуши*. – Јá немам прѣгни зуби, у очи че му све речем преди сви, само ако ме закачи (Пок).

нема траву стискавац изр. *не сме да се усуди; ѣлаши се да ѣо учини*. – И он би краљ, ама нема траву стискавац, плаши се од бијење (Вој).

немам кáга изр. *немам времена (баш сада)*. – Сá немам кáга, после че сврнем (Вој).

немотно прил. *бедно, оскудно*. – Сиротинсчи се живило, немотно (Пир).

ненасмејан, -а, -о *невесео; намршиен*. – Сá наро́д ненасмејан, невесел; ни причамо ни се насми́вамо (Дој).

неокóсен, -а, -о *неѣокошен*. – Остаде од ливадуту на једн – крај неокóсено (Пок).

непорáсал, -сла, -сло перф. *који је, ѣрема узрасѣу, слабо развијен*. – Отиде у бѣли свет у дунђери, још непорáсал (Б – Лс, Гњ).

неправ, -а, -о **1.** *неѣраведан*. – Ти си неправ, дѣлиш како теб одговара, теб да је највише (Орљ). **2.** *лажан; лажљив*. – Она је неправа, не говори истину (Ос).

неправија ж *неѣравда*. – Знаје разне неправіје какве су биле у државу (Б – МБњ, Пир).

неѣраво прил. *лажно*. – Нѣправо се закунѣш или присвојиш туђе, па те стигне проклетіја (Цр).

непревишија ж *јогуница; ѣврдоглава особа*. – Он је непревишија, нема се мѣж договорите (Пет).

несвеслија ж *неоипрезна особа; несипашно деипе*. – Баба ми је често говорила: – Немој, несвеслијо једна, че паднеш, пази се (Пир).

несклопена уста изр. *изобличена усипа*. – Нечу га, глде га какв је шаврадес, голема уста а несклопена (Зс).

неукаљано дете изр. *невинашце*. – Зашто клнеш неукаљано дете, неино (Соп).

неукрoтљив, -а, -о *неукроипив*. – Младо, лудо, неукрoтљиво, какво намисли това че направи (Дој).

нецеден, -а, -о *неипроцећен*. – Потсирила домаћицата нецедено млекo (Гос). Испил нецедено и неварено млекo (Пк).

нецује несвр. *хеклаипи дужом (и иосебно) иглом (завесе, чипке)*. – Волела сам да нецујем, па си имам нецоване завесе (Сук, Сре).

нече га посеру како оचेју изр. вулг. *неће им се оспварипи (зла) намера*. – Нече га посерете како очете, че ви закачи дрете па че ви смрди (Пир).

нече да му мисли изр. *неће више да брине о ипome*. – Че ти платим колко тражиш и нечу више да му мислим (Вој).

нече да праж питање изр. *сложипе се, ирисипаће*. – Колко кошта да кошта ја нечу да праж питање (Грш, Чин).

нече жито да ти се истресe изр. *има времена, чему безразложна журба*. – Де, нече жито да ти се истресe, (ожел си га); де, седни малко да пооратимо (К – Ћу, БЧ).

нече ти се одједe изр. *нећеш иреиприетип већу (материјалну) шипетипу*. – Де, нече ти се одједe ако на сирочето дадеш крошњу грoзје (Јал. Вој).

нечињен, -а, -о *необојен (ипрећа, илаипно, одећа)*. – Топодолци су носили црно и црено, нечињено (Црв).

нечис сас памет изр. *ћакнуип; луд*. – Примећавам да је нечис у главуту (СГл).

нечу ви иглу изр. *не ипражим од вас баш нишипа (иосебно)*. – Ја ви иглу нечу, нечу ви оштетим (При. СГл).

нештавен, -а, -о трп. пр. *нешипављен*. – Има сирова кожа, и има нештавена кожа, и штавена кожа (Мр).

неште прил. *наипашипе, ире узимања јела изјуипра*. – Какво прво се узима неште (срце) сам заборил (Зс).

ни број ни крај изр. *не може да се одреди*. – Оно овецe, овецe, овецe, не знаје њим се ни број ни крај (Вој). Народ налезло и још налази, не знаје (му) се ни број ни крај (Кр).

низан литак изр. *дуга женска хаљина од неваланог сукна, без рукава, украшена шљoкицама и оипшивена жуипим шиприипима*. – Низан литак је од пртенице, па нанизан с перле, за убаво (Брл).

није зам. ми. – Није смо ишли у њи на – госје (Км).

никсица ж весник *ѵролећа сличан зумбулу, има сиѵне и ѵлаве цвѵтове и расѵе ѵо ливадама*. – Никсица има ситачћи плави цвѵтове и растѵ по ливаде (К – Вр, Ш).

никуде прил. *нигде; ни у ком ѵравицу*. – Кудѵ че идеш? На никуде! (Сук, Вој).

ниска черемѵка ж бот. *врсиа ниске чемерике*. – Ниска черемѵка је лековна, она ниско растѵ и бези цвѵт је, а стабло њој свѵтло (Зав).

ниѵи(а) м/ж, мн. *ниѵи конац (основе)*. – Ѐма од једну нѵт, од две – нѵте, од три – нѵте препредено, уврткано одједно, одве, отри; кажемо га од једн – кат, од два – ката, од три – ката (Пир).

ниѵи м мн. *дебеле вунене ниѵи кроз које се ѵровлачи ѵоѵка ѵри ѵкању на разбоју*. – Између ниѵи провлачим конѵцат и тупам с тупицуту (Пир).

ниѵи несвр. *гладоваѵи (до мрака ѵрвога дана ускришег ѵосѵа)*. – По поклададе, ниѵимо све до вечѵру (Б – Са, Пир).

ножице ж мн. *верѵикално ѵосѵављени делови (заѵрежних) саоница (4), који држе ѵредњи и задњи оѵлен, јасѵук*. – Санће имају чѵтри ножице, које држу два оплена, предњи и задњи, а коди ђаволсче сане је само предњи оплен и њега држу две ножице (Ш).

ножѵк м дем. од нож м *мали нож, ножић*. – Ѐма бавчица и има жилица, и ја с ножѵк расечѵ малко да истечѵ крват (ТД).

носи литѵје изр. *иде исѵред колоне (веселих, ѵијаних)*. – Ти кад се напијеш, ти носиш литѵје; по теб млого иду, сас теб пију (Пир).

ноћна фрѵјла ж бот. *врсиа цвѵћа које ноћу јако мирише*. – Тѵв цвѵће нѵчу најјако мерѵше, па га окамо ноћна фрѵјла (Пир).

ночнѵ лѵб изр. *хлеб, који је вредна домаѵица умесила и исѵекла ѵреко ноћи*. – Прекѵ – ноч омѵсим лѵб и опечѵм, да мѵгу да постѵгнем на раѵоту, а свѵкрва ми се лѵти што мѵсим ночнѵ лѵб (МЛк, ВЛк).

ночнѵк ж бот. *врсиа цвѵћа*. – У градинче смо имали ђурђѵвку, божѵр, девојачко срце, игличку, зумбуљ, лалѵ, ночнѵк, латѵнку, милованку, сѵтне рѵже, јесѵнку и јесѵнче; јесѵнката је крупна а јесѵнчето је сѵтно (К – Вр, Ш).

нѵни – нѵни узв. при лѵљању бебе: *сѵавај, сѵавај!* – Нѵни – нѵни, бабино малечко, бабино злато (Соп).

Њ

њѵкалица ж *носница; њушка*. – Њѵкалицу на свињу окамо њѵшка (НМл).

њѵњав, -а, -о *глуѵ, својеглав и ђуѵљив*; уп. њѵњав. – Њѵњав, само ђуѵти и раѵѵти си какѵо раѵѵти а не знајеш какѵо ти мѵсли (Км. Пет).

њѵња се несвр. *(дугѵ) обавља разноврсне лакше ѵослове*. – Ѐвек се нешто њѵњам, раѵѵтим, тарашѵјем (Чин).

њуњава, - а, -о, в. њоњава. – Њуњава снаага, не знам како че се слојимо (Вој).
њури несвр. *ћуиаиши расрђен*. – Не знам кво ти је, њуриш цел дџн ко муџав (Пир).

О

оба̀мре свр. *биџи на самрџи*. – Стáрцат веч оба̀мрел (Пир).
обвџва несвр. *оба̀вијаџи*. – Марáмица унутрашњос обвџва, црџва, дрóбове (ТД).

обдáрен с пáмет изр. *лако учи, исџиче се инџелигенџијом*. – Детџто обдáрено с пáмет, све пџтице доноси и – школу (Гњ).

обдóји свр. *џосисаџи (младунче)*. – Детџ бóлно, нџче да једџ, нџче да обдóји млекó, па млекó брждџ и шврска (Д – Бо, Пир).

обдџши се свр. *навиџи се на одређени мирис (и уживаџи у њему)*. – Сáмо чџре сас сџнатога, пуше, ама њим не шкоди, онџ се обдџшили (Држ).

обџди свр. *окривиџи; наклевеџаџи*. – Обџдише ме да сам њим укрáл сеџиру (Пок. ВЛк).

обдржа несвр. *издржаваџи; џодносиџи*. – Нџје могућан да обдржа два – џáка (Нш).

обџре мџат изр. *обријаџи*. – Áјде да дóјде да га обричи, да му óбере мџат (Брл).

обџаџује несвр. *обџлазиџи*. – Доóде чџрђете, обџаџују џу (Бер).

обџбне свр. рет. *обухваџиџи*. – Грмадáча круша, дивљáчка, двојџца не мóгу да у обџбну (Зс).

обџвáти несвр. *обухваџиџи*. – Обџвáти ме с двџте руђе (Чин, Вој).

обирџџа м *онај који џо неком (свом) џраву долази и узима део џрихода*. – Пóп је обирџџа (Кр).

обџáчка свр. *џорасџи довољно и ојачаџи (џодмладак)*. – Нџк још мáлко обџáчка сџнат, па че му после дáвамо да рабóти тџшће рабóте (Пир).

обџедџњује несвр. *сџајаџи у целину*. – Já че си обџедџњујем њџвете, почџ да се замџџујем сас комшџјете (Грњ).

облáжи свр. *загадиџи додиром (живоџиња, гусеница, инсекаџи)*. – Не износи клáсат на дрвнџк да га не би облажџле мáчће (Пк).

облaк. 1. изр. *пáда на облaк џадаџи џонегде киша*. – Пáда на облaк: нџгде пáдне нџгде прескóчи; пáда до меџу (Јал. Чин). **2.** изр. *прóјде на облaк краџико (и мало) ће џадаџи киша и неће свуда џасџи*. – Ако беснџје, не сеџире се, при њу како на облaк пројдџ (Држ, Грњ).

облóжина ж рет. *оно чиме се неџџо џокрије*. – Начáди се облóжина, прцањ оди пртенице, па се преко њџга натџрају клчишта на три – дџруђе (Д – ВО, Пир).

облчѐ се свр. *добиӣи њерје (о ӣӣици)*. – Голиштáри, нѐк се облчѹ, па после че и ѹзнемо из гњѐздало (Ш).

обљутавѐје несвр. *иосийа̄ӣи неукусан*. – Којѐ чѐсто једѐш, онó ти пóсле обљутавѐје (Км. БЧ).

обмртав, -тва, -тво *који је на умору*. – Купáл сам и облачил сѐдам – óсам човѐка обмртви (Гос).

обневидѐва несвр. *иосийейено губӣӣи вид*. – Кој́и млóго пи́ју раки́ју, обневидѐвају; Бóшко Тўрчин је затóва обневидѐл (Гос).

обнесѐ свр. *одне̄ӣи (далеко)*. – Окáмо да га Џѐрман нóси у јеља́кат, па обнесóмо у Чипровци, у Бўгарску (Зс).

обнóси свр. *облачӣӣи; носӣӣи дуже време (одећа)*. – Каквó јá обнóсим, после сестрѐте ми нóсе (Гњ).

обóљује несвр. *обољева̄ӣи*. – Обољувáл сам од тўја бóлку (ВЛк).

обóси свр. *учинӣӣи босим*. – Т́и једнóга коња́ обóси при водени́цете, паде му поткóвица (Соп).

обрадљиво зѐмљиште изр. *ораница*. – Обрадљиво зѐмљиште смо имáли дóста (Зав).

обрадушка ж *о̄ӣок ис̄ӣод браде*. – Обрадушка кáжемо кад испод бра́ду отечѐ (Мл).

обра́здује несвр. *обележава̄ӣи браздом (ӣравац орања, међу, круг)*. – Сáма и́де тај кра́ва поред слóг, с њу се л́кко обра́здује (Пн).

обрне се колóто изр. *ӣроменило се време и власӣи*. – А, сá се промени́ло, обрну́ло се колóто, ре́пат излѐзал напред (Пир).

обўзда свр. *изградиӣӣи и о̄иремиӣӣи*. – Он је три – ку́ће обуздáл од тѐмељ до крóв, све с кра́цу (Зав).

обўјен, -а, -о *који је ӣо̄ӣкован (о с̄ӣоци)*. – Обўјени волóве су кој́и су за слуша́ње, потковѐмо и (ТД).

обўши свр. вулг. *ӣочейӣи се курва̄ӣи*. – Она́ нече, нече, па дóјде и то, па обўши, па почѐ да зб́ира воловóдицуту (Зав).

обўд м бот. *бурјан Sambucus ebulus*. – Обўд или крстáтац, и́сто је (К – Ћу). М́и туј тра́вку кáжемо абўд или обўд, а кáжемо у и крстáтац (Зс).

обўд м зоол. *обад*. – Од обўда се штр́кљу говѐда, бѐгају у шўму (Гос). Обўд, од њѐг се штр́кља говѐдо (Ш. Ос).

овика́ва несвр. *ӣричайӣи уз ӣлач и кукња́ву*. – Н́икад се не насме́је свекрв́ата, све некако овика́ва (Брл).

ови́кује несвр. *о̄илакива̄ӣи*. – Када́ се напи́је он си пóкојну ма́јћу ов́икује, а чѐсто је пи́јан (Вој).

ови́сне свр. **1.** *(ӣривремено) ос̄ӣа̄ӣи без рода (воћка) или без ӣодмла̄ӣка (жена, брав)*. – Шупљѐје дрвóто, че ови́сне и нѐма да рóди (Гос). **2.** пеј. *сест̄ӣи*

и не померајти се. – Дојде у нас, седне на столічку, пружи нође, овисне тека, и не сеча се да си до́м иде (Пк).

овлечé свр. *препирејти* (муку, байшине, грдњу). – Домаћин га на крај овлечé ко бос по трње (НМл).

оврво́шти свр. *завршиши* *јосао*. – Вејамо васуљ и оврво́штимо га све (Јел).

овсѝк м дем. од овѝс. – Дадо му трице, сол, зобѝк, оvsѝк, нарани коња́ убаво (ТД).

овча́рница ж обич. *хлеб који представља појају и сјадо оваца на бадњевечерској ирјези*. – За овце и појату меси се посебан леб за Бдњу вечер (Зс).

овча́рска души́чина ж бот. *врсиа мајчине душице*. – Овча́рска души́чина је ситна, а има пошироћи листове, и добра је за у манцу, за у васуљ. (Мр).

овча́рѝи боси́љак м *овчарски босиљак* *Origanum vulgare*. – Овча́рѝи боси́љак плаво – модро цвѝти (Мр).

овчи несвр. *уско сарађиваши*. – Они́ не овче с њега, скарали се (Вој).

овчица ж зоол. *инсекти који јузе као вашка уз кожу овце, овчији ширкаљ*. – Овчица је као вашка, мала, види се, црвена глава а тело тамно – бело, нема у откока је уведено купање овце (Дој). Овчица је мува која нема крила и уједа овцу (Мр).

огањ у дупе изр. *јолни нагон*. – Дрѝта старче́тина, ама још има огањ у дупе, закачује младете жене (Зс). Још имам огањ у дупе, му́ж ми тре́бе, очу пак да се жéним (Зав).

огрегáтор м нов. рет. *агрегаи*. – Добивају струју од огрегáтор (ДД).

огрљ́ица ж *вуна око грла овце*. – Влна окол грло, зва́ли смо у огрљ́ица, иде у штим (ТД).

огрóзи свр. *ошпешити*; *ошљачкаши*. – Турци су доодили по пориз и млого огрозили народ (Пк).

огру́ли свр. *изломиши* (класје) *гажењем*. – Грувају га коњити у вршу како́ га га́зе, па га огру́ле (Вој).

огу́ли му ўши изр. *разнеши*, *ошеши*, *ошљачкаши*. – Три – че́рфе имам, зéто-ви че ми огу́ле ўши (Рг).

од коно́пац до венѝц изр. *од јочешка до краја муке*. – Сви су ме пцува́ли од коно́пац до венѝц (Кр, Вој).

од Ру́ј до Ко́м изр. *шаљ*. две најудаљеније тачке у општини Димитровград: *ићи дуго по јланинским врлешима*. – Прове́до ѝи од Ру́ј до Ко́м (Д – Ж, Пир).

ода́ва се несвр. *удаваши се*. – Остарé веч, а још се не ода́ва (Зс, Пир).

одалеко прил. *фиг. изокола*. – Ја млого не заорáчујем одалеко, него на́право (ЦД).

одаљује се несвр. *удававаиши се*. – Почё да се одаљује од нас и одаљи се од сву роду (Сук).

одачка ж *ходалица*. – Он си напрати одачку за дете, побрже да прооди (Вој. При).

одбедё прил. *без воље, под иришиском околности*. – Одбедё иде на рабóту, нёма више кој да га цабе рани (Пир).

одбира се несвр. *идешаваиши*. – Зевта да се отвори, цепц; да се одбира зевта на цепцат (Рс).

одвёдено дете изр. *иасиорче које је доведено у други дом*. – Он је одвёдено дете, неје му било лёко у чуж дом да растё (Гра).

одвезё се свр. *склизнуиши у сирану*. – Какó на друго држло да нагазим, слбата се одвезе и ја падо и с главу на дрво ударí (ТД).

одвиши, -а, -о, в. одвитан. – Кóлко му даваш пóвише, он пó одвит стоји (НМл).

одвитан, тна, тно *круи; својеглав; иврдоглав*. – Он је одвитно човёче, с њег нёма дóговор (Вој).

одгледа свр. фиг. *одгајиши, однеговаиши*. – Одгледала му је децата од мрву мёсо (Рос).

одёк-додёк изр. *одакле – докле; оикада – до када*. – Одёк – додёк че се там задржите (Вој).

одёлка свр. дем. од одёља (*мало*) *одељади, задељаиши*. – Одёлка кóру на младичку и она се после осуши (Зав).

одземан, -мна, -мно *висок*. – Она је одземна женá, висока и ўбава (Цер).

одима ли изр. *ако му се иружи ирилика да дође до новца*. – Одимате ли пáре, злато, кúпете си да се види нёшта у кúћу (Пир).

одлжи се свр. *иоирајаиши; закаснши*. – Његово се шкóлување óдлжи, испродáдомо си све ис – кúћу само да га ишкóлујемо (Чин).

одликава се несвр. *одликоваиши се*. – Он се одликава од нас и сас пáмет и са – знање (ДД).

одљóска свр. фиг. нов. *одиграиши*. – Ајде да одљóскамо једну – партију (Тм).

одмёкне свр. *омекшаиши (кожа, хлеб)*. – Кад натóпим опњици од кóжу у вóду, они одмёкну (ТД).

одмёни свр. *замениши на иослу; иомоћи*. – Остарели, децá развачáла, нёче и нíкој одмёни, а рабóта големá (ДД).

одмётне се од главу изр. *заборавиши; иревидеиши*. – Нёшто сам тёл да ти кажем ама ми се óдметну óд – главу (Д – Пг, Пир).

одмивује се несвр. *исиираиши се*. – Не одмивује се тлсто сас лáдну вóду, него сас ипёч и с цёц (Вој).

одмрзиња се несвр. *одмрзаваиши се*. – Месóто се одмрзиња, сá че бóде гóтов ручёк (Пир).

одне́кња прил. *ономад, ових дана*. – Видо́мо се одне́кња не́колко пу́ти, а дьнѝс се несмо́ виде́ли (Бз).

одоброва́ља се несвр. *ослобађајѝ се гнева, ѿоуушѝајѝ*. – Свекрва ми је била брза, али се брзо одоброваља́ла (СГл, ВСв).

одо́ди несвр. рет. *чиниѝ*. – Одо́дем да купим воло́ви у Пи́рот (Тм).

одо́ди свр. *ости́ајѝ дуго неоче́њен или неудајѝа*. – Че одо́де ста́ра момчети́ја и девојчети́ја, не́че се же́не (Вој).

одо́ми че́рку извр. *довеси́ домазејѝа*. – Одо́ми че́рку, доведе́ зета из бу́гарската се́ла (Гра).

одора́чује несвр. *одговарајѝ на ѿи́ања*. – Ти́ му ора́тиш, ти́ му одора́чујеш (Пс, Бла).

одоту́дака прил. *оѿуда*. – Дојдо́ше одоту́дака не́какви, ка́жу да су трго́вци (Ш).

одра́дује се свр. рет. *зарадовајѝ се*. – Идо́ у село́, три́ срне видо́, и одра́дува се (Зс).

одра́жен, -а, -о трп. пр. *јаче изражен*. – Она́ја боја́ је по́више одра́жена од ту́ја (ТД).

одра́ни свр. *оѿхраниѝ*. – Ја́ сам га одра́ни́ла с моји́ де́сет прста (Јал).

одре́ме свр. фиг. *не ѿкрејѝајѝ се; не радиѝ на ѿслу*. – До́јде, одре́ме и ўзне си па́ре (Бла).

одри́пи му ну́мера извр. *уздићи се, доћи на већи ѿоложај*. – Са́ је посла́ник, одри́пи му ну́мера; са́ че ни одма заборави (Рс).

одри́пне свр. *одскочиѝ*. – Ја́ уда́рим ло́птуту, она́ одри́пне (При).

одроби́ свр. *(ѿрајно) ослободиѝ невоље*. – Че да́вам и че прида́вам, да ишко́лујем и одроби́м дете́во (Бз).

одрпаве́је свр. *ѿочеѝ ићи у ри́јама*. – Чове́к ка остаре́је, он без здра́вје оста́не, осаме́је и одрпаве́је; ста́не пла́шило (Сук).

одрсне се свр. *дрско одговориѝ, брецу́ѝ се*. – Ћу́ти, че́рко, па се поне́кад и одрсни, бре́цни се, лутито́ њој одговори́ (Дој).

одру́са се свр. *обавиѝ сношај са уживањем (мушкарац)*. – Ўбаво њу се одруса́ (Рс).

оду́жен, -а, -о трп. пр. *дужи него шѝо ѿреба; све дужи*. – Погрби́ се, пантало́нете ми све (повише) оду́жене (Д – ЈД, Пир).

одума́ свр. *наговориѝ да одусѝане*. – Одумаше га да не и́де с – нас (Ш. Цер).

одби́не свр. рет. *изненада јако гурнуѝ*. – Ка́ – те одпнем од мо́сат има да пли́ваш ко жапче́ (ТД).

о́жми се свр. фиг. *олењѝ се*. – Да се расе́дне, да бог даде́, што се тека́ ожма́л (ДД).

озгóra прил. *одозго*. – Таја вода иде озгóra (Бе).

озелéни свр. *обојити зелено*. – Имали смо благу јабалку као мёд и све ти озелéни уста (Зав. ДДл).

ојáри се свр. *омладићи се, ојарићи се*. – Кажемо ојáри се коза, али слабо, рётко, пóвише кажемо окóзи се (ТД).

óјда, сь – сь – сь узв. при пујању паса: *гони га, држи га!* – Кад óкнем óјда, сь – сь – сь, свáта пцéта крéну да гóне (Д – Ви, Пир).

óјле узв. непозн. вулг. само у изразу: – Нóгу дигнеш: пьш /Óјле, бóјле, чúk! (При, Пн).

окáзује се несвр. *јављати се један другом, одржавати добре рођачке односе*. – Ока́зујемо си се, ни смо с њéга сватни́на (Изв).

оклеђи́ја ж мит. *оклагија*. – Пéру оклеђи́ју, појé те, или пéру крúг, растака́љу, да мóж лько да рóдиш (ТД).

оклémпи ўши изр. *висе му дуге уши*. – Оклемпи́л ўши како магáре (Гос).

оклiпчи се свр. *оiустийи се и безвољно седеиши*. – Оклiпчил се, човéк у најбоље гóдине и усрéd лётњи дьн и усрéd селó седи у ладовiну (ТД).

околiнка ж дем. *околина, најуужи круг око нас*. – Тај околiнка се још држи́, још iма нáрод у тај сéла (Соп).

окр́ни свр. *обићи (iаiаак, коийио, роз)*. – Плéкче му тóрим уз копiту да држи́, да не окр́ни копiту (ТД).

óколо – óколо изр. *у широком кругу около*. – Óколо – óколо, па се врнем дóм (Зав).

окопiти свр. *однеговати младунче да се развије; однеговати болесног брaва да оздрави*. – Окопiтимо га, опрáви се јáгне, почé да заи́грује (Пк).

окр́ни свр. фиг. *расiарићи*. – Бóг ме окр́нил оди дрúство, удовица сам пре-ко трiјес гóдине (Нш).

округли́на ж *и́редмеи кружног облика; кружно обележена иовршина*. – Одне́си сакси́јуту у ћошéто и тóри љу на округли́нуту (Пир). – Трпéза на којú смо јéли дóјде како округли́на на трi нође, остáло од дéду ми (Вој).

окрúпи се свр. *и́рејесиши (и и́рейиши)*. – Дешáва му се да се окрúпи; препи́је млéко, па бљúје (Ш).

оку́шује несвр. *кушати, ииши алкохол*. – Баштá му испи́је по ћило ређи́ју на дьн уз астáл, а мóј мýж Брáнко неје оку́шувал (ВРж).

окьш/ókьш узв. запрежним воловима да стану: *сиој!* – Окьш Сiвчо, окьш Мúрцо! (Вој). На коњá се óкне љóкьш, а на волá óкьш, да стáне (Вој, Пет).

олéне свр. *иоiустийиши у гневу; оiустийиши се*. – Он се зачáс наљúти, зачáс олéне (Пк).

олéњи се снагá изр. *омлиiавиши; иосiаиши безвољан и и́ром*. – Олéњи се човéку снагá кадá не рáди и дóјде бóлес (Бз).

оло́жи се свр. *сѣустѣиѣи се ниско; ѣрилећи*. – Последњи нарамак с крупну шѣму се окрене наопако и оло́жи се одозго́ре, да штѣти лѣсник (Ру).

ољкчѣје свр. *ѣосѣаѣи лакши; омршавиѣи*. – Ољкчѣла у сна́гу, како за-но́си се и јѣдва оди (ПРж).

оља́ва несвр. *клеветѣаѣи; кудиѣи*. – Са́ он мене ља́га, а ја́ њега не оља́вам (Пир. Држ).

омага́ри се свр. *омладиѣи се магариѣа*. – Ка́жемо да је ждрѣбна магариѣа-та, а после ка́жемо да се ождреби́ла или омагари́ла (ТД).

омак м коњ од једне до две године, омац. – Од једну́ до две године мушко́ је омак, а же́нско омица (Мр).

омерља́ва несвр. *двоумиѣи се ѣред одлуку; одмераваѣи*. – У ши́буту има криву́љице; ја́ одмерљава́ које да отсече́м (Пн).

омеѣе свр. фиг. (*кришом*) *безобзирно ѣрисловоѣи*. – Не мо́же све да ометѣ, сви на́с да одби́је од има́ње (Пир).

омѣчи свр. *омладиѣи се мечка*. – Ме́чка оме́чи по две (Зс. ТД. Брл).

омѣци се свр. мит. *оцрѣаѣи се на ѣлу*. – Са́мо се њѣму, а парнича́р бе́ше, омеци́л гробат, испуца́ло око́ло (ДД).

омѣцује (се) несвр. *оцрѣаваѣи (се) на ѣлу*. – Гробат му се оме́цује, земља́та се слѣга (ДД).

оми́ца се несвр. *ѣадаѣи са висине; ѣадаѣи*. – Оми́цала сам се у плѣвњу, одвисоко́ (СГл).

ома́ди се свр. *озелениѣи се и ѣочѣи бујаѣи (ѣрава, усев, ошиѣѣене во́лке ѣосле града или мрза)*. – Омлади́ла се трава́та по ћи́шту (Км. Вој).

о́мразје м мн. *мржња*. – На Свети – Стѣван се прошта́вају дуго́ве, о́мразје, све се прошта́ва (Д – Сн, Пир. ВРж).

омржњује несвр. *немаѣи воље (за игру; креѣање, рад)*. – Почѣње да ме омржњује, не ра́ди ми се (Ос).

омрси се свр. *добѣи заѣаљење услед додира инсекѣа*. – Омрси́ла се ѣсни-ца, мрсни́чина ми се ди́гла (ВРж).

она́да се свр. *надаѣи се*. – Ја́ се онада́ да че свр́ну, али не сврну́ше (ПРж. Кр).

онде́а прил. *онде*. – Зна́ци поста́ве: не́кој ту́а, не́кој онде́а (Пк).

ономо́ђеје свр. *занемоћаѣи*. – Ономо́ћел сам, за ни́где несѣм, ма́нете ме (Зс).

оно́ билó изр. *заљубљени ѣар ѣочео сексуални живоѣи*. – Оно́ билó, че бу́де ско́ро сва́дба (Пк).

оно́ва зам. *оно; ѣо; ѣолни орган*. – Мазáл га с млѣч, па му отѣкло оно́ва. (Држ).

оно́јте зам. *оно; ѣо*. – Оно́јте ми донѣси, ене́ га та́м (Гњ).

опази се свр. рет. *зайрудниџи*. – Ја сам се опазила, ал нечу да им кажем да че родим (ТД. Соп).

опалка ж *свечана марама браонкасије боје*. – Опалка шамија, цигласта боја када је (Ру).

опалује несвр. *излагати љламену или јакој ваџри*. – Буре опалувал, и оно експлодира (Пир).

опари свр. фиг. *дати некоме много гоџовог новца*. – Ја и женá ђи опаримо и са óче да ни нема у кућу (Рос, Пир).

опечак м *неоџесана баџина; моџка љгодна за џучу*. – Најди једн опечак, једн омáшљак, каквó ти дојде дó – руку, па да га изрџчиш (Зс).

опива несвр. *оџијати*. – Врат опива и кад је лѳ ладан, ама не вара свáкога (Пк).

опинци м мн. рет. *оџанци*. – У Дóџинци, Брлóг, Јелóвицу и Висóчку Ржáну кажу опинци, а ми кажемо снадале (Рс). У Рсовци кажемо опнци, утѳпа и жљтó, а у Доџинци кажу опинци, утрѳпа, жљтó (Рс).

опиња се несвр. *невољно љрихвџати, усџезати се*. – Она се опиња, па се опиња, па једвá пристáде на крај да пóјде за неѳа (Изв).

опири се свр. *закоровиџи се зубачом (и љревином); јако се закоровиџи (ораница)*. – Нáрод нема, па се њиве опирише и пóље стáну бучаво (ВРж).

оплаџија ж *љроџланак; љросџрана и равна љовршина без високе вегџације, љгодна за исџашу*. – Оплатија, бузалѳк или отрадија је ширóк прóстор за џспашу (Пк, ВЛк).

опишљар м фиг. *незрела млада особа*. – Онова тáм све опишљарѳ, све избíколци (Бе).

оплѳн м *љоџречно љосџављѳн горњи део љредњег одн. задњег дела за љрежних кола или заџрежних саоница, јасџук*. – Сáне џмају две – струѳе, две – сáне, прѳдњи и задњи оплѳн (Мр). Ђáволсѳе сáне џмају два – слпцá, једн – оплен, појáнте (Гос).

оплишáк м *млад момак; врло млада девојка*. – Јóш си ти оплишáк, још неси почѳл да се брѳчиш (Кп).

опóди несвр. *џрудџи се око некога или нечега*. – Опóди ме дóктурат, дáва ми инѳкције (Зав).

оџојѳ свр. *деловати анесџеџички, оџојџи*. – Црна бúка је за осовине, прóцеп, јерѳм, да му дрúга дрвја не опоју врат (Зав – ддл).

оџоју свр. *оџојџи; ошамуџиџи; довесџи у болесно сџање*. – Осѳбла сам, опојила сам ноѳете (Гос).

опóјка ж *оно иџо оџија, ошамуџује; анесџеџик*. – Дáдоше ми инѳкцију с опóјку, да не усѳчам, да ме ништа не боли (Зав).

опомиња несвр. *помињаићи; подсећаићи на*. – Добро је што писујеш за нас и наш – крај опомињаш (Гос).

опóрит лéб извр. *хлеб који се мучно једе (ојор, неукусан, тврдо)*. – Опóрит лéб једеоше, ама ја и, млада невеста, зачас оправи (МЛк, ВЛк).

оїрај(и) се свр. *поїравићи (здравље, кондицију, карактер); поїравићи се*. – Јаганци се опраје када се крме; ако се не крме, не мóж се опраје (ТД).

опргља́ча ж *радна прегача*. – Има неколко опргља́че тканé (Пн).

оїре свр. *не може даље; не може више*. – Дошла је коса до камик, опрло, са – síлу ра́бота (Сук).

опру́дује се несвр. *оједати се (од зноја, мокраће)*. – Детéто се више не опру́дује (Држ. Пир).

опт́рчује несвр. *окружује т́рчећи*. – Свако јутро опт́рчујем Кéј од Голéми мóс до Желéзничћи мóс (Пир).

оїу́и се свр. *јакó испаћи сїомак или шур (породиља; гојазна особа)*. – Тí седíш а опупíла си се, скóро че рóдиш (Соп).

опу́шта га извр. *пдећи; пихо пушиаћи ветар*. – Обíча да га опу́шта, текá прáј смéј на будáле које га уважавају (НМл).

о́пште прил. **1.** *никад*. – О́н о́пште не сврча при својí родíteљи (ВЛк). **2.** *никако*. – Нéкоја смрака о́пште нéма зрна (Зс). **3.** *нимало*. – Она о́пште не разбíра (Нш).

оп́нци. Ла́је си оп́нци́ти извр. *узалуд преићи, клеветати, омаловажавати*. – Мáni га, нéк си ла́је оп́нци́ти, нíшта ми не мóже (Вој).

ора́тацїја м пеј. ирон. *свадљива особа*. – Оратацїја нéје билó у нашу кућу, слагáли смо се (Дој).

ора́чка ж *жена орач*. – Ра́т, жéне су билé ора́чке, нéма кој (Зав).

органди́нт м рет. *врсиа реи́ког плаи́на*. – Органди́нт је рéтко платно́; како́ га уштíркаш и испéглаш, текá стојí (Б – Са, Пир).

оре́же свр. фиг. *јакó ударићи каишем, шибом или пољагом*. – Прво оре́же сваку сестру́ сас тоја́гу, после íде кудé íде (МЛк).

орéшчек м зоол. *пшца слична славују али мања од њега, која прави гнездо у корену ораха*. – Орéшчек је малечко тиче које прáви гнэздáло у шупља́р на оре́ј или у кóрен на оре́ј (Гос).

оризь́к м хип. од ориз *пиринач*. – Купí и однéсо на тётку ма́лко шићерчек, оризь́к и ћеску бомбóне (Нш).

орóвује несвр. *жалићи, оїлакивати*. – Почéли га орóвују, гúши се, че ўмре (МЛк).

орóњује несвр. нов. *сїарити; нагло оїадаћи*. – Бриће ме налéгоше, почé да орóњујем, а несэм то́лко стáр (ТД. Пир).

орóси се свр. *одједном се јако ознојиши*. – Изби га знóј, све се óроси и умрe (Брл).

оруби свр. *изгрисши са уживањем; исећи зубима као ножем*. – Увaнeм зeљђуту и орубим ђу како зaјак (Пл. Вој).

óршишина ж *йарлог, зайушиена њива уошише*. – Сaдина растe по óршти-не, напуштене њиве (Ру).

осавина ж *осовина*. – Моја кола имају гвóздене осавине (ВЛк).

осáмен, -а, -о *усамљен; одвојен од осталих*. – Нaшето лóзје је осáмено (Брл). Нaша кућа далeко од селó, па сам рaсaл осáмен (Д – Пг, Пир). Рaсaл је баштá ми осáмен на појату у Кључ (Сук).

осeм селó изр. *далеко од сеоских домова*. – Ми смо били осeм селó, тaмо сам рaсaл (Мр).

осeши се свр. *йредосешиши*. – Свекрвaтa се осетилa да је снаáтa трóдна дошлá (Соп).

óсећај м *досйојансйво; брига за ближње и друге људе*. – Онó нeма óсећај; нeма си човечáнство (Вој).

óситан, тна, тно *који је малогa расиa*. – Моја бáбa бeше óситнa бáбa, али је све знáла и умејáла (ДД).

осица ж дем. **1.** зоол. (*мала*) *оса*. – Кадá те уáпе осица, óдмa извáди, сине, жáлото (Сук). **2.** фиг. *вредна (и љушa) особа*. – Јá сам осица на рáботу, не сeдам; кад јeдну – рáботу пóчнем, мóра да ђу завршим па каквó да је (Д – Бо, Пир).

óскудне гóдине изр. *време дуге и велике оскудице*. – Јá сам билá у óскудне гóдине, па несeм смејáла да имам млóго децá (Кс).

оскупи свр. *йодићи цену (изнад очекивања)*. – Оскупилa си грóзјето, нeче га лeко продаeш (Држ, Трњ).

оскуцује несвр. *оскудеваши; одрицаши се живојних задовољсиава*. – Тáја је карáла до крај, нeје оскуцувала за мýжа (Зс).

ослушује несвр. **1.** *ослушкиваши; ойрезно йрашиши сумњиве шумове*. – Сeднем и ослóтујем, да – ли че чујем нaшити свóнци (ДД). **2.** *йредосећаши*. – Ослóтујем да ли се нeје нeшто лóше десило (Пок).

óсмеј м рет. *осмех; црше доброћудности на лицу*. – Човeка познáвам да – ли је дóбар по лик, по óсмеј, по глáс, по причу (Зав).

óсмени опънци м мн. *врсиа ойанака од йособно шйављене коже (за свeчане йриликe)*. – Опъцити њим óсмени сас два – рeдa брчканице (Брл). Óсмени опънци су од пóсебно штáвену билó коју кóжу (Брл).

осмуди свр. *додиром или уједом изазваши голицање, црвенило или уйалу (инсекай, гусеница)*. – Кóнсће мýје сам пуштáл и на девојће и на куче; онó у óсмуди, óблази у (ВСв).

остојање с **1.** *размак*. – Згрáда се прáви на остoјање од мецý (Кп).

2. одсїојање. – На остојање смо с њега (Влк).

остојї на реч изр. *одржаїши реч.* – Поверење је да остојїш на реч, и ја, и тї, и сваћи (Зав).

острїани свр. *одсїраниїши; уклониїши се.* – Ја се острїани да им не смїтам (Рос).

острївак м *осїаїаїак саїуна.* – Узїмајте оди острївцити, немој да начињате нoв сапун; нема сапун за врљање (Пк. Рас).

острїжљак м пеј. *онај кога су ошишали до коже (особа, брав).* – Острїжљаку, че ти изгорї главата ако не нoсиш капу (Трњ. Јал).

острїлце с *зарезач за оловке.* – Украдо у школу острїлце и уватише ме (Пир).

oстро на шїљаво (удари) изр. *сукобиїши се две сїране сличне ѿо јачини, ѿосвађаїши се.* – Удари oстро на шїљаво, ни једн не попушта, једва ћи одвојимо да се не потeпају (Пир).

оструше ж мн. *сасїругано шесїо са зидова суда у коме је мешен хлеб.* – Млоγο мрзим кад врљам оструше оди тестото; да имамо свиње турала би ћи у помїје (Пир).

острушчица (за нчви) ж *широка и країка пїроугласа ѿлочица са дрвеном дршком, за сїругање осїаїаїака шесїа са зидова суда (коїања, нађе, шекне).* – Нема врљање рана: сас острушчицуту за нчви све обeрем тестото оди зїдовете, па и њега опечeм (Ру).

оступи свр. *одсїуїїїши.* – Мїрковчанин убије Кљoштїчанина и Кљoштїчани оступе (Ру).

осудено прил. *досуђено, судбински одређено.* – Оно што – ти – је осудено, не мeњај (Пк).

осуљ м *бодље на ѿлевици сїрнина, осје.* – Сас решeто сeјемо житото да га одвојимо од осуљети (Ру). Улeзе ми осуљ у грбїну (Зс).

осїї м бот. *бодљикаве врїе пїрава.* – Осїт растe високо, има црвени цвeтове и прави лубичасту чeткицу као за бријање, а бeцкoљ је ветроваль (ДД).

оталпи свр. *їокрије дугим и ѿљоснаїшїм буковим цeїаницама.* – Шилатица се оталпи, а ако нема гора, плетe се и корїсти се слaма (Зс). Од бyку цепанице, талпе, па се оталпи једно до дрyго, оталпена колиба (ТД).

отвори алу изр. *не моћи се засїїїїши (хране, ѿїћа, мушкараца, жена).* – Отворила једну – алу, па пропушта једнога – дрyгога (Зав).

отвори му се грцман изр. *їочeїши халаїљиво и безобзирно јесїи за заједничком пїрїезом.* – Отвори ли му се грцман, волa пeченога че изедe (Држ. Вој).

oтїeгне свр. фиг. *їоднеїши (шeрeї, муку).* – Која је чeрка покре башту и мајћу, она највише отeгне (МСв).

отéдевка ж бот. мала линџура *Gentiana cruciata* i *G. Verna* L. – С отéдевку смо лечили овцу (ВРж).

отежáло с дрвена руда (између јарма и њлуга; између јарма и њереџа). – Тај руда од јерџм до плуг, кáжемо у отежáло (Ста).

отéзaљђа ж оно шџо заџеже задње враџило на разбоју. – Повртáљђа је на дéсну рúку, а оној што отéсамо, отесáљђа је на лéву рúку (П – Пж, Орљ, Бз).

отéни се рáбота изр. њривришиџи се главни њослови. – Е натáм, ка се отéни рáбота, че сврнем да си поорáтимо (Вој. Пир).

отерéтен, -а, -о трп. пр. оџџеређен; који неџресџано обавља џежжак физички рад. – Јá сам отерéтен човéк, све рáботе јá мóра да завршáвам (Сук. Јал. ВЈ).

óтет, -а, -о трп. пр. својеглав; оџак. – Билá је óтета свекрвéтината, изазивáла ме је (Гос).

отíде му од дúшу изр. лакнуџи. – Звáл сам те, дошљл си ми; отишлó ми óдушу (Б – Км).

отíде од пáмет изр. заборавиџи; џревидеџи. – Ошлó ми од паметџт да че дњњс гóсје да ми доóде (ТД).

отклембúси свр. оџиџи њолако, одхрамаџи. – Пóрано че пóјдем, да отклембúсим до мрáк до селó (К – ББ, Ш).

отклучí свр. њоднеџи клечање. – За тíја дњн íма да отчучíш, отклучíш, отседíш, ама че претрпíш (Вој).

отклóни се врéме свр. џресџаџи лоше време (мраз, међава, чесџа киша). – Чéкамо да се отклóни времéто да мóж да излázимо у пóље (ПРж. Сук).

откóпчује несвр. оџкојчаваџи. – Немој се откóпчујеш, голém је стúд (Бс. Пир).

отлúцује несвр. нехоџице се јáко удараџи у косџи (џрсџа, лакџа, колена, џеванице) уз јак бол. – Тíја кáмик да извáдиш из калдармúту да се децáта не соплíтају од њега и не отлúцују (При).

отовáнка ж бот. мала линџура *Gentiana cruciata* i *G. Verna* L. – Отовáнку бéремо у ивáкат; она је нáјбоља кад се осúши за чáј и за дрúго (Бе).

отпíра зéмљу изр. исџираџи и односиџи (оранични слој). – Водáта отпíра земљúту и она после постањује пóсна (БЧ).

отпрámка свр. одлазиџи говоређи неразумљиво. – Катунарé дојдóше, а јá и искарá; они отпрамкáше надóл низа – селó (Гос).

отпúши се свр. изложисџи се диму (џчелињак, џчеле). – Отпúши се пóвече кре óчи да ме не ујéдају пчéле (Зс).

отрвé свр. одвојисџи од целине (зрно, делић). – Свáк отрвé по зрño – двé од тíја клás, причéсти се (Дој. Гос).

отрвѐ се свр. *ослободиѝи се некога*. – Она, да се отрвѐ од њѐга, рекла му иди кудѐ очеш (Брл). Да те бѓг сачува од писмену будалу, од њу се не мож отрвѐш никад (Рс).

отрештý му се бочи изр. *избуљиѝи очи*. – Очи му се отрештý, не мѓж да заспи; мисли на једнѓ, па на дрýго, па на трѐћо (ТД).

оѝрѝса несвр. *ѝомерайѝи; оѝклањайѝи; удаљавайѝи*. – Отрѝсај лѐво – дѐсно све, напрáј ми пýт да мињýјем (Пет. БЧ).

отрѝне свр. бас. *уклониѝи лоѝайѝом (ашовом, вилом)*. – Девѓјче откѓпа, момчѐ отрѝне (При).

отсѐвује несвр. *сејайѝи до ѝоѝребне количине*. – Отсѐвујем брáшно, јýтре лѐб че мѐсимо (ВЈ. Кр. Чин).

отсѝита свр. *одлуѝайѝи; оѝиѝи без најаве (и без циља)*. – Отсѝита мýж, а мѐн остаѝи и деца нá – руѝе и сву рáботу (Јал).

отсѝита се свр. *наскиѝайѝи се; науживайѝи се луѝања и живоѝа без обавеза*. – Нѐје се избурцáло, нѐје се још отсѝитáло (Орљ, Ку).

оѝсýкује несвр. изр. *ѝреко мере ошѝиро одговарайѝи, брецаѝи се*. – Каквѓ – год да ѝу пѝта мýжат, она мý одма отсýкује (Пл. Чин).

отýри једнý жýглý изр. *смањиѝи оѝѝеређење на ѝола*. – Чѐрку ожени, једну – жýглý сам отури́л (Пок).

отфикари свр. *оѝсеѝи као бриѝвом*. – Јá га отфикари́ са – срп (Рс. Пир).

отчѝиви свр. *извуѝи чивију и ослободиѝи резу*. – Отчѝиви резу́ту и пушти га да улѐзне да се огреје (Км. Вој).

отчучѝ свр. *издржаѝи чучање*. – За тѝја дѝн че отчучѝиш, откљечѝиш, отседѝиш, ама че претрпѝиш (Вој).

ѓтввно-дѓтввно изр. *неѝрекидно, од свануѝа до мрака*. – Свѐ – сам ѓтввно-дѓтввно на рáботу (Трњ).

отѝд прил. **1.** *оѝшуда*. – Отѝд је бил тѝја чѓвѐк, али нѐје бил лѓш (Вр). **2.** *од ѝада*. – Отѝд сам га замрзѐла и нѐчу да ми у кýћу навр́та (Ос).

оѝебáси се свр. *виснуѝи; не ѝомерайѝи се*. – Оѝебасѝл се ко тѝква на плѓт (Вој).

оѝелавѐл, -а, -о *који је сав у ранама*. – Оѝелавѐл, па оборѝл главýту нѝско, срáмота га што текá изглѐда (Пок).

оѝерли се свр. рет. *ѝогрбиѝи се*. – Лѐдена ѝиша ме ўби, ўби дýшу, па сам се оѝерли́л (К – Ћу, Пир).

оѝѝика свр. *брзо исеѝи; брзо ошѝишайѝи*. – Јá офѝка́ тројѝца, че бýду свадбарѐ (ДД).

ѓхо узв. при мушком одазивању: *ѓво ме, ѝу сам*. – Мýшко јављáње је ѓхо или ѓј, а жѐнско ѓј (Зс).

очáнчен, -а, -о трп. пр. фиг. *својеглав; уврнуџи*. – Башта́ му је ма́лко очáнчен, а оно́ је детéнце за мерáк (Сре).

очáнчи (се) свр. *изобличџиџи (се); искривџиџи (се); извиџиџиџи (се)*. – Ба́бата држџи дево́јченцето за́ – руку, а оно́ се очанчи́ло, отџма се (ВЛк).

оче – не́че, оче не́че изр. *ма како било, иџак ће (џоџи, џомоџи, учинџиџи)*. – Оче – не́че, оче – не́че, сџн ти је, колко – го́д да се ка́ра с те́бе, па че те пригле́да (Вој. Чин).

очеја́л р. пр. *хџеџиџи*. – Не зна́м какво́ би ти очеја́л од ме́не (Ру).

очи. 1. да́ва му о́чи изр. *савеџиџиџи; учџиџи га занайџи; школоваџиџи*. – На твоје дете́ немо́ј да да́ваш о́чи, ако о́ч да те гле́да (Б – Са, Гњ). **2.** изр. **орони́ си о́чи дуго џлакаџиџи**. – О́чи сам си оронџла, бра́т ми мла́д умре́ (МЈ).

очигле́дац м рет. *очевидац, сведок*. – Ишџи кра́ву, она́ ле́же и о́тели се; то́ва сам бил очигле́дац (Гос).

очи́пен, -а, -о трп. пр. *оџиџеџен, скраџен*. – Ово́ва џво ми је ма́лко очи́пено од гра́ње (Д – ВО, Пир).

очу́ка свр. *исџресџиџи (од џрашине, џеџела, сламе)*. – Убрашња́вил си си ка́путу, очу́кај џу (Држ).

очу́ндрак м **1.** *окресано сџабло (без грана и врха)*. – Од сли́вете оста́ли само очу́ндраци, ветџрат џи све покршџил (Јал). **2.** фиг. *сџара и немоџна особа*. – Оста́ли смо с ба́бу са́ми, два́ очу́ндрака, не мо́жемо више са́ми да се слу́шамо (Вој. Бер).

очу́ндри свр. *џоломиџи дрвеџу врх и (све) гране*. – Очундри́ле козéте мла́дата дрвја (Вој).

ошавлџк м *(разноврсно) воџе*. – Ошавлџк се раца́ло у моје́ село́ Јáловик Изво́р (К – ЈИ, Цер).

ошáнчује несвр. *ограџиваџиџи шанцем (јендеком)*. – Ошáнчујем џџвуту да ми с ко́ла не проо́де преко џу (Сук. Изв).

ошви́ца ж *руб одеџе у висини груди*. – Го́ре је ошви́ца на́ – груди, а надо́л је пола́ (ТД).

ошкџд прил. *још оџкада*. – Ошкџд дојде́ и не казу́јеш за какво́ си дошџл (Ос).

ошџџџиџе свр. арх. *оџкинуџиџи (лисџи, џеро)*. – Работџмо у лóзје у на́дницу, па не сме́јемо да ошџпемо лу́к, че речу́ да смо ајду́ци (К – Ћу, Пир).

оштрџбен, -а, -о *коџи је окрњен (џосуда, зуб, рог)*. – Ка́жемо цре́пња, а црепу́ља је ако је оштрџбена (ТД).

ошџурџина ж *глуџак; склероџична особа*. – Не́чу там да џдем, не́чу се распра́вљам сас оштурџине (ВРж).

ошу́шка се свр. *скине се окласак са кукурузног клиџа*. – Ка се ошу́шка мору́за, зеленци́ се ва́ре (Д – Бр, Пир).

о́брбља́к м који је *у̀йро̀йаи́шен услед и́рейџеране у̀йо̀йџребе (и́редмеџ, брав, особа)*. – Тетка стану́ла о́брбља́к, упропасті́ла се од голему́ ра́боту дџн – і́здџн (Чин). Ја́ ти да́до но́ву ка́нту, а ти́ ми са́ врташ о́брбља́к (Цер).

П

па́далиште с арх. *на̀йуши́шен і́лац*. – Та́м је билó наше па́далиште, па смо га прода́ли (Ор).

пади́коса ж бот. *љу̀йи́ић Ranunculus repens*. – Пади́косу немóј да б́ереш, од њу опа́да коса́ (ВСв).

и́јај прил. *и́йак*. – Пај ме позна́ваоше па ме пушти́ше (Д – Сн, Пир).

палапа́шник м *велики комад хране (хлеба, сира, меса, краси́ваца)*. – Да́де ми тетóлћи палапа́шник од слани́нуту (Бер).

паларі́ја м мтз. од паралија *и́рџеза кру́жног облика (са і́одигну́иим рубом као ко і́еи́сије)*. – Паларі́ја је трпéза оди др́во, и і́ма поді́гнут рúб і́сто ко ко тепсі́ја, и і́ма на четри – ме́ста ножи́це, и ту́римо у насрéd со́бу (Соп).

паларі́на ж *огрџа́ч који ші́иіи од кише*. – Ја́ им придр́жим јенџ́ци и паларі́не и мен замі́не бі́јењето (Пн).

и́а́лка несвр. *и́рейи́аваи́и*. – Па́лка ми по це́пове, пребр́кује ме, узі́ма ми па́ре (Пет. Вој).

и́а́меџ. 1. изр. **до кудé че сті́гне сас ту́ја па́мет не види да иде у і́огрешном і́равцу и на своју ші́еи́у. – Не зна́м, сі́не, до кудé че сті́гнеш сас ту́ја па́мет, стра́ ме ва́ча (Вој). 2. изр. **до́јде му у па́мет сеи́иіи се**. – Са́д ми до́јде у па́мет да смо заједно ишли́ у Ба́рсће лива́де (Зс). 3. изр. **і́де му памета́ ин-и́тересоваи́и се за неи́ио и лако га схва́иаи́и**. – А́ко му і́де памета́ и кудé га вучé ср́це, там че га да́вам на занат (Држ). 4. изр. **на једну́ па́мет су и један и други су својеглави и ћакну́и**. – Оні су на једну́ па́мет, ако рéше селóто че запáле (Јал). 5. изр. **разб́ива памету́ неі́оџребно мисли́и на више сі́вари**. – Не разб́ивај памету́, не і́ди на мло́го стра́не (Зав).**

па́па, па ка́ка изр. деч. шалџ. *и́рекор млађој генерацији која је і́реузела домаћинсі́во: і́осле доброг дошло лоше*. – Пóнапред ова́м билó па́па, а са ка́ка (ТД).

памуклі́ја ж *горњи хаљеи́ак обложено і́амуком*. – Памуклі́ја і́маше, гóрња дрéја, носі́ле су и жéне. Памуклі́ја, па кр́атко, па прóслук, и мóже сас ће́бе или бес – ће́бе (МСв).

папи́ри́на ж аугм. и пеј. од папі́р *велики (изгужвани, і́раи́њава) і́аи́ир*. – Онде́ у онéј папи́ри́не сам га зату́рил (Гњ).

па́прат м *биљна заједница навале и бујади*. – Па́прат или папратáк ка́жемо ме́сто кудé расту́ заједно бу́јад и на́вала (Мр).

пáпратарíца ж бот. арх. *дивља грахорица*. – Папратарíца је окала грао-рицуту једна – вражалица из селó, тóв је старó íме за туј траву, она́ íде уз пáпрат, а нéгде у кáжу и секíрица (Гос).

папúчи. **Íде му на папúчи** изр. *иде са осећањем кривице; додвораваíи се*. – Че му íдеш на папúчи, изгледа ми, нéче ти он тóва лéко опрóсти (Пир).

пáпци м мн. *íлейена обућа за сíиоíала са ојачаном ивицом за креíање íо кући*. – Пáпци су чарáпци кадá се нóсе без гóрњишта (Пн).

пáројак м *друго ројење једне íчелиње зајднице у íшоку године*. – Рóј, парóјак и бéле пчéле, трí – пути у íсту гóдину ако се рóје, штó је врло рéтко (Вој).

пастíрштина ж *íасíирски живóи*. – Já сам билá сítна, мýнечка, утлчена од рáботу, пастíрштину, па несéм моглá да порастéм (Гос).

пáиши несвр. *умножаваíи сíоку; сíицаíи*. – Тíја не пáти, него распáчује, растура дóм (СГл).

пáишњак м пеј. *деíе*. – Мúжа сам водíла колко да начúвам пáшњаци, деца́ (Гњ).

педéпсује несвр. жарг. *шúћи*. – Мóра да те педéпсујемо, да те наúчимо на рéд (Дој).

пекáч м *íосуда од íечене земље у којој се íече месо, јело*. – На вáшар си кúпи пекáч и сá све у нeга печéм мéсо (Пир).

пеливáнче с хип. (*вољено*) *мушко деíе*. – А мојé пеливáнче, што нéчеш да слúшаш (Вој).

пéљушка ж мет. рет. *слаб снег који íада или је íао на голу земљу*. – Пéљушка је слáб снeг на голу зeмљу, а лóпчуг је пóјак и мóкар снeг, големé бáрле (Зс).

пензúк м в. пенúр. – Игрáли смо се са – свíнсћи пензúк, али он прсне усрeд игру́ (Б – Ц, Гњ).

пензионíсује несвр. *уживаíи íензију*. – Гúстим овíја свeт да íма пóвише нáрод и пензионíсујем (Пир).

пенúр м анат. *мокраћна бешика свиње*. – Надúвамо пенúр од свињу́ и íграмо се с нeга док не пúкне (Пс).

пењава ж *íоњава (за íокривање)*. – Убíју га, па га увíју у пења́ве и остáве у пóдрум (Ос).

пењорáк м *íена*. – Пењорáк íма на водúту одозгóре, нeчиста је (Чин). Пењорáк ђи íзби кад почeше да кóсе (Пл).

пепелчíца ж дем. *íеíео*. – Тúрим пепелчíцу у ћeску и спúштим ђу у блáгото винó (Вој).

пéйeљáв, -а, -о *свеíлобео, íеíељасí*. – Не допáда ми се цeмперат, млóго пепељáв (Пир). Дивјé кокóшће као пепељúђе, пепељáве дóјду, а íма мáлко и белó (Бе).

пепеља̀ви (се) несвр. *ṽрља̀ӣи (се) ṽей̄елом.* – Немој си пепеља̀виш ру̀ћете, тека̀ че си упепеља̀виш и дрѣ́јете (Пет, Држ).

пепеља̀р м шаљ. *онај који је ṽей̄еља̀сӣо обојен (грло сӣоке).* – Теј кокóшће, пепеља̀рете, јереба̀сте како јеребице, а има и и дѣ́ђе, црне како гавран, црнѣ; са̀ма се изведе у плѣвњу и излѣзне с пи́личи (Мр).

ṽей̄ељу̀га ж 1. бот. *врсӣа коро̀ва ṽо башӣама и њивама.* – Има једна – трава̀ пепеља̀ста по гради́не и по њиве, зове́мо ју пепељу̀га (П – Крм, Пир). 2. *коза ṽей̄еља̀стӣе боје.* – Кањеста коза̀ има црно́ и црвенó, а пепељу̀га је пепеља̀ва скроз (Ру).

перó лу̀к (не врѣди) изр. *ṽредме̄и без вредностӣи.* – Не́чу да њим се ца̀бе трти́м за перó лу̀к (Зав).

перó на плу̀г изр. *део ṽлуга.* – Перó на плу̀г превр́та земљу̀ту (Вој).

ṽе́роша ж бела коза, која ṽонегде има ма̀ње црне ша̀ре у виду ша̀ке или ṽира̀ке. – Пе́роша је белá коза̀, а има не́где црно́ као ша̀чка или тра̀ка (СГл).

ṽеру̀шка ж *ṽеро (живине, ṽӣица).* – Иде брзо као перу̀шка (Пир).

песка̀љив, -а, -о *ṽесковӣи; који садржи много ṽеска.* – Млóго песка̀љива та̀ја земља̀ (Рс. Зс).

пестѣ̀вка ж зоол. *ṽастѣ̀рма.* – Пестѣ̀вка ри́ба има у реку̀ту, лóвимо у са – сркме́ или с ко̀ш, та́м куде́ водата́ иде на ско́к (Зс).

петлетѣ̀ја с мн. бот. в. петлóвчичи. – Кокóшчице и петлетѣ̀ја рáно излѣзну, иде́мо да и бе́ремо (Пок).

петлóвчак м бот. *весник ṽролѐћа.* – Петлóвчак је бело́, мо́ж ви ње́га да зо̀вете кривде́да (Бер, Км).

ṽей̄лóвчек м бот. *весник ṽролѐћа који има црвену, розе, ṽлаву или белу цвасӣ у виду ṽагоде, личну али сӣӣнију него код ко̀кошчице.* – Кокóшчица има крупначќ цветќ, па како на шóпчице, и главичица́ уземе, а бело́ цвѣти́, а петлóвчек има сличан али ма́лко помалечќ цвѣт, а цвѣти́ црвенó, рóзно, бело́, сва̀какво (Соп).

ṽей̄лóвчичи м мн. бот. *весник ṽролѐћа који има цвасӣ који донекле ṽодсѐћа на кинеску ṽагоду; уп. петлетѣ̀ја.* – Кокóшчице су плаве́ и црвенé, а петлóвчичи само црвени́ и слични на ко̀кошчице (Мр).

ṽей̄оṽрсѣ̀ица ж бот. *лековӣиа ṽрава са лисѣ̀овима од ṽо ṽей̄ режњева Potentilla argentea.* – Петопр́стица, с њу смо запóвљували од óчи, она́ има пѣт цвѣта́ (Гос). Петопр́стица је ле́к од про́лив (Б – Сл).

печалбарѣ̀ина ж најамни рад на сѣ̀рани на дуже́ време. – Ишли́ смо сви по печалбарѣ̀ину, да мо́ж да преживља̀вамо (Бс).

пече́ се на жера̀вицу изр. *на великој је му̀ци.* – Пече́ се на жера̀вицу она́ у ти́ја до́м (При).

пешáчка ж *врста народног кола*. – Чáчак и пешáчку смо играли у кóло (Соп).

пéшичáв, -а, -о *мршав*. – Кáже се пешíчав и за мýшко и за жéнско, али пóвише за мýшко. Поглéдај га, вíснуле му панталóнете, пешíчав је одзáд (Тм).

пијáнштина ж пеј. *пíјаница*. – Све се збрáли пијáнштине (Пн). Ако úзнеш ту́ја пијáнштину, че си вр́жеш гла́ву (Гњ).

пíјáчка ж *женска особа која пòдноси пíће и досíа пíје*. – Несъм нéкоја пијáчка, али пíнем чáшу – двé саш – човéка (При).

пíли-пíли узв. при вабљењу пилића и кокошака. – Пíли – пíли, иш чúжда! (Вој).

пíлки -пíлки – пíлки узв. при вабљењу пилића и кокошака: *пíрипíше, дођипíше!* – Мáме се кокóшке: – Т́к-т́к, ц́р-ц́ър, пíлки-пíлки – пíлки! И онé се збéру (Мр).

пíлчичи ж мн. обич. *пíлићи*. – Кóлко íскре тóлко јáганчичи, пíлчичи... (ГД. Гос).

пипéрак м *пòкошене сíабљике пíрикe*. – Чинíле смо и у пипéрак, и тóва смо пробáле (ВЈ. Сре).

пипéрчек м дем. од пипéр *пíрика*. – Донесъм солчíцу и пипéрчек, ту́рим на астáл (Сук).

пíска ж фиг. *реч*. – Пíску му једнý несъм реклá, да сам му проклéла детé (Сук, Чин).

питáра ж *јабука која је пòгодна за пíшу*. – Јáблан је јáбука питáра (Пир).

плáв качún м бот. *кађун Colchicum autumnale*. – Ѐма жíт качún и плáв качún (Мр).

плáвкес, -га, -то *плавичасí*. – Петрóв крс, јед́н дóјде жíт, а дрúги дóјде плáвкесто (Зс).

планцíка ж ирон. *жена која пíрезвено води пòслове у домаћинсíву не бринући сувише за пíрадиционалне обрасце пòнашања*. – Онá је големá планцíка, не мóжемо ни сас њу да се мéримо (Држ).

пíлапóли несвр. *дрхíапíи, пíрейерипíи; ле́ршапíи се*. – Оно све плапóли на њи кад íграју (Сре).

пíлас м мн. плáстови, зб. плáсје *пíласíови сена*. – Плáс се дéне прíвремено, а после се плáсје вóзе и дéну у стóг (Дој. Брл. Јел)..

пласт́к м мн. **пластóвчичи** *мали пíласí сена*. – Сабрáли смо сенóто на гúвно да се сýши, после га претрíшамо и сабéремо га на плáстовчичи (ВЛк).

плáтна с мн. *врста пíримипíивног крова на пòјапíама и надсíрешиницама за сíоку*. – Плáтна су кóсо постáвен крóв на рáсове, на двá, да брáни од ћишу а донéкле и од слíнце и ветáр, и пómалечк је него шупрóн. Не затвáрају се óвце у плáтна, кúрјак мóже да прокóпа (Ру).

плацѣк м дем. од плац *мало сѣанишиѣ, ѿлац за кућу*. – Плацѣк му дал да има куде кућу да си направи (ПРж).

плесњаѿв, -а, -о *ѿлеснив*. – Какó почé да се мéље, осетí да је житóто плесњаѿво (Трњ).

ѿлétика на смétове изр. *врсиа ѿлétења*. – Плétка на смéтове је кадá се склáпају два бóда и óнда се дóда нóви бóд (Пир).

ѿлétчка ж анат. *ѿлétчка; лоѿаѿиѿца*. – Їма задња плéчка и прédња плéчка. Плéчка је на жíво, а кад закóлемо кáжемо лопáтица. Напрéd је плéчка, а на зад је бóт и плéчка (ТД).

плéчна кóс ж анат. *ѿлétчка, лоѿаѿиѿца*. – Кáжемо кóкала, цовáра, плéчна кóс (Дој, Јел).

плíни гузѿцу изр. пеј. *халаѿљиво јесѿи*. – Оне глédају само да има да плíне гузѿците, дрúго не глédају (Цер).

плóсан -сна, -сно *ѿљоснаѿи*; уп. плóсан. – Плóсан је свонѿцат (Зав). Донéси ми плóсан кáмик (Вој).

плотарѿна ж аугм. *груба ограда или колиба од дугих ѿѿаних облица*. – Плотарѿна од ѿпáнице се направи и тáм су стока и лúди (Б – ЦЈ).

плтóше се несвр. *ѿосѿајаѿи исѿи као*. – Плтосáл се све на мáјћу си од зајнатлѣк (Зав).

плét м *кожа; ѿѿлесни мирис*. – Окупемо се заједно, али не мóж до њу да седѿш, плét вој мирѿше (Б – Са, Пир).

ѿљишиѿр м *недорасла особа (дечак, девојчица)*. – Квó че га жéнимо, онó је још пљиштáр, детé (Држ).

плóсан, -на, -но в. плóсан. – Нáјди ми плóсан кáмик, и да је ширóк (Држ. Рас). Трлáк, загón и столóве оди трúп или плóсни кáмик (ТД). Цибáн: чáмово, затвóрено, плóсно, мáленко као буретѿћа, дéсет до петнáјес ћила млекó у њéга, мóж се нóси на грбѿну или на коњá (Зс).

ѿо предл. **1.** *ѿрема*. – Ако чéмо по прáвицу, он трéбе да добѿје пóвише од тéбе (Вој. Пир). Мóј дéда је бил богатáш по стоку, по њíве, по ливáде, по све (Гос). **2.** *због*. – Їдем по рáботу, нéмам врéме за поседѣк (Сук).

побéгал му пúпак изр. нар. мед. *сѿусѿиѿи се сѿомак*. – Подѿгла сам тéшко, па ми је побéгал пúпак (Пир).

ѿобéре свр. *ѿокуѿиѿи*. – Кóј побéди, он побéре сви кашѿци (ТД).

пободé главу изр. *оборѿи главу*. – Не мóж само да пободеш главу и да ћутиш (Пир).

побúни се свр. *збунѿи се, ѿмесѿи се*. – Јá се побунí, не знáм кво да рáботим (Зав).

пóвала ж **1.** *хвала, ѿохвала*. – Пóвала је стáра рéч, то је кадá повáлиш нéкога и дадеш му вољу за живóт (Кр). **2.** *Тóва нéје за големú пóвалу* изр. *брука*

је, срамоѿа је. – Тová што сте ишли по чужда лозја за грóзје нејé за голему пóвалу (Вој).

пóвáchкује (се) несвр. *дрѿаѿи; радо доѿушиѿаѿи дрѿање* (о девојци, жени). – Почéше да ђу пóвáchкују момчетијата, и она њим почé стоји (Сук).

пóвívкa ж посл. *ѿелена.* – Каквó је у пóвívку, теквó је у стáрос (Пир).

пóвívлушка ж *ношење већег ѿерейѿа окаченог о моѿки, удвоје.* – Сьњујем: онѿ ка се рѿпише, па ка ме лáпише и однéсоше ме на пóвívлушку (Зав).

пóвívрује се несвр. *снебиваѿи се; бесѿосличѿи.* – Самó се по кúћуту пóвívрујем, нѿгде мéсто нéмам (Гра).

пóвиш прил. *ѿодосѿа, (само мало) више; ѿреѿежно.* – Онѿ чúвају по пóвиш децá (Ш). Јá издáдо пáре пóвиш на лéкови (Бз).

пóвлáчљив, -а, -о *који се неуредно облачи и обува; који се не закоѿчава.* – Момчé си, сѿне, немóј да си пóвлáчљив, урeди се (Кп. ВЛк).

пóвлчé се свр. фиг. *ѿоћи неѿозван и нежељен.* – Пóвлчло се тúва па свáко јúтро висѿи и óка дáјте кавé, дáјте цигáре (Зав).

пóвод м рет. *ѿоводањ.* – Двеѿладе и четврту бéше голем пóвод, тьг сам се нáјвише уплашила (Цр).

пóвратѿѿ м бот. *једна лековиѿа билка.* – Пóвратѿѿ је лековѿт, бéру га за чáј (К – ЦВ, Пир).

пóврзлó с арх. *ѿлеѿен женски каиш из народне ношње.* – Плéтен жéншѿи каиш смо окáле пóврзлó (Рс).

пóгáна дúма изр. *оѿсцена реч.* – С погáне дúме ми је дéвер досадѿл (Кр).

пóгáнчек м дем. од погáнац *миш.* – Сѿтно ко погáнчек (ВЈ).

пóгмúрне свр. прип. *угураѿи; убаѿиѿи.* – А Србѿин пóгмúрне у рибóљат (Зс).

пóгонѿч м *ѿомоћник главног овчара.* – Ђејá је глáвни пастѿр, погонѿч му је помоћник, а бачијár живѿи на бачију и сѿри млекó (Мр).

пóгоре-пóдоле изр. *оѿѿриликe, грубо одмеравање.* – Пóгоре – пóдоле, немóј тóлко да истънчујеш бьш у динар (Вој).

пóгрéпци м мн. *сѿѿна влас која оѿѿада ѿри чешљању кучина.* – Кадá чéшљамо клчѿшта, отпáдају пóгрéпци (Пет, Држ).

пóд зóр изр. *ѿод ѿриѿиском, ѿрисилно; у невољи.* – И бúку смо растѿли под зóр (Пк).

пóдбел м бот. *ѿодбел.* – Пóдбел зову мáрта у нáше селó, бéре се за лéк (ВЛк).

пóдбéцује несвр. *окривљаваѿи, оѿѿуживаѿи.* – Женáта га пóдбéцује (да) по курварлѿк ѿде (К – Ђу, Пир. Зс).

пóдбѿзгује се несвр. *учесѿивоваѿи у недолѿичним (оѿсценим) играма.* – Сáми јурите врáпци и пóдбѿзгујете се, а за нѿкакву се рáботу не вáчате (Об).

пóдведé свр. *ѿодвући.* – Пóдведém две – дрвја под плáс (Бе).

подвѝра водá изр. *сливаѝти се вода (сѝално и ѝомало) исѝод (сѝога, земљѝишѝа)*. – Свлáчиште, ѝма там свлачóтине, подвѝра водá (Вој).

ѝодвр́зан, -а, -о ѝодвезан, *који има слабо изражен сѝомак (човек, брав)*. – Дóрес коњат, ўбав, подвр́зан, дóбар за јашење (ТД).

подвр́ска ж *конац, део чарайе, за њихово замоѝавање ѝри одлагању или ѝо назувању*. – Подвр́ска је педесет до седамдесет сáнтима, с њу замо́тамо чарáпе кадá ји исплетемо. Мо́же да се исплетé од јед́н коњц, а мо́же и ша́рена подвр́ска. Замо́тује се окол но́гу на панталóне или испод њи. Мо́мци су после носѝли без подвр́ске (Б – Са, Пир).

ѝодвѝцне свр. *ѝргнуѝти се (журећи), брзо обавиѝти ѝосоа*. – За све ја мо́ра сас дѝпе да подвѝцнем (ВЈ).

подглéда свр. *ѝраѝиѝти развој младе особе*. – Несѝм имáла ма́јђу, не́је имáло ко́ј да ме подглéда; све сам работѝла, и шу́му сам растѝла (Пк).

ѝодгрéбé свр. *фиг. силовиѝо ѝојуриѝти (већи број)*. – Подгрéбоше га пцетáта и одјурише по њéга (Зс. Тм).

подгрéвује несвр. *зайѝољаваѝти, грејаѝти краѝико (на ѝихој ваѝри)*. – Јá ма́нцу не подгрéвујем (ВЈ).

подгрѝба несвр. *фиг. захваѝаѝти (веѝар)*. – Ако је зáветно мéсто, подгрѝба овцéте југат, развѝје се и вáне и угрéвущка (ДД).

подéсује (се) несвр. *ѝодешаваѝти*. – Подéсује се да се óре длбоко́ с тој др́во што ѝде уз рáло (Д – Пг, Пир).

подсѝда свр. *зидом ојачаѝти сѝрану која ѝоѝушѝа*. – Подсѝдај óградуту одоздóле да се не смѝкне на пѝтат (ТД).

подѝгне мѝшће изр. *унаѝредѝти домаћинсѝво*. – Сѝнат, óн ти је подѝгал мѝшће, и врédан и пáметан домаћин поста́де (НМл).

подидѝпњак м *ѝодмеѝач на сѝолици или клуѝи*. – Ту́ри си подидѝпњак на столѝчкуту, пóзгодно че ти је (Пир).

подјáкне свр. *ојачаѝти, развѝи се, ѝорасѝти*. – Јá подјакнѝ, порáсто и почé да им пома́гам (ТД).

подјéдé свр. *ѝојесѝти део нечијег следовања*. – Гостушање вр́ну нáшата го-вéда да и не подјéдѝ (Зав).

подлáжује несвр. *обављаѝти ѝрву ѝосеѝу као ѝоложајник*. – Цѝганка је подлáжувала сви у нáшу малу́ (П – Шљ, Пн).

подлéшчек м бот. *коѝиѝњак*. – Подлéшчек плавó цвѝтѝ, а нáјнапред цвѝтѝ и кокóшчицата (Ста).

подл́сни свр. *учиниѝти ѝогоднијим*. – Траву́ту ту́рете одоздóле, па да подл́сните санéте, да мо́ж тепсѝјата да стојѝ рáвно (ВЛк).

подméта несвр. *йравиџи сийне йакосии са циљем да се неко омаловажи и наљуџи*. – Волёл сам да подméтам, да се подигравам с човека, али не умéјем да напрајм дáмбу на човека (Д – Ви, Јал).

подми́ца човека изр. *доводиџи некога у нейријаџан йоложај; йодваљиваџи*. – Јá човека да подми́цам нéчу; јá само пра́вицу óчу (Бз, Ш).

подмо́ча се свр. рет. *йосйаџи мокро и љигаво месо йри одмрзавању или кварењу*. – Подмочáло се месóто и почéло да смрдí (Пир).

йодму́љује несвр. *лукаво враћаџи лошији йредмеџи уместио йозајмљеног*. – Немóј ми тóва подму́љујеш, јá си познавам мојити послужéвник (Вој).

подна́шка ж *дрвена йаџучица на йкачком разбоју која омогућава оџварање зева*. – Подна́шке на разбо́ј да им врже (Кс).

подолеко прил. комп. *даље*. – Сви смо се распрштáли; ко́ј откудé је – подолеко је (ДД, Гра).

подочéкује свр. *(срдачно) дочекиваџи гостџе у више махова*. – Мојá сестрá је млóго госпóду подочéкувала (Гос).

йодóчестџа овцá изр. *овца која има испод ока круџињу црну белегу*. – Дóчка, подóчеста овцá, йма испод óко црнó колко с прс да пипнеш (Зс).

подóчњааци пуштíл изр. *склон је крађи и злу*. – Позна́ва се ко́ј је лопóв; пóчне ли да модреје под очíти, подóчњааци пуштíл ли је, че крадне (Ос, Орљ).

подрéпњак м *улизица најгоре врсте*. – У предузéће бéше голéм подрéпњак и л́ко дојдé до стáн (Пир. Брц).

подрíткује несвр. *не уважаваџи; одбациваџи*. – Подрíткују ме, заклáпају капи́ју од мéн (Тм).

поду́вушка травá ж бот. *йодубица Teucrium chamaedrys*. – Травá поду́вушка или подубица у бáре растé, а цвёт мерíше као на цоцан (Дој).

подудáрена овцá изр. *овца која има заџаљење вимена; овца која има ошџећено виме од заџаљења*. – Подудáрена овцá затврднéје њóј вíме и млекó се сасíри унóтра, па мóже да остáне једнострáњеста (ТД). Упала вíме, подудáрена овцá. И ако се не удáри с барúт, вíме се сасúши и отпáдне, дíмат га удáри (ТД).

подудáри (се) свр. *ошџећи (виме, дојка)*. – Та́ј овцá подудáрена, подударíло ју, затврднéло ју вíме и сасирíло се млекó унóтра; сп́шка се вíме и мóра да мре́ ако се óдма не лéчи (ТД). Подударíло у, нéје м́зена на врéме, нéје сísана (ТД). Ако се овца не измлу́је до крај, она се подудари

поду́ж прил. *йо чийавој дужини*. – Клáсат окру́њен подуж (ТД).

подь́нушка ж **1.** *йредах*. – А́јде да пра́јмо подь́нушку, ократéше ми но́ђе (Бе). **2.** *место йредаха на џуџу*. – До мо́ју појáту у Рóвиње йма трí подь́нушке, текá и óкамо та́ј мéста (Гос).

п̄ожд̄ӣӣи свр. *п̄очет̄ӣи вређа̄ӣи и омаловажава̄ӣи у свакој ӣрилиц̄и*. – Пождипише га и не дадоше му ми́рак док га не умори́ше (Пир).

пожењушка/пожењува́шка ж *други брак, ӣреудаја*. – Пожењушка је крпена кошу́ља (Пет). Пожењува́шка је теква́: сва́кому тре́бе, сва́ко вуче на своју страну, сва́ко има деца́ (Д – Пг, Пир).

п̄осве́ри се свр. *п̄очудӣӣи се*. – Пóсвери се, пóсвери па се вр́ну (Пет).

позадево́јчи се свр. *п̄очет̄ӣи се п̄онаша̄ӣи као одрасла девојка*. – Девóјче почело да изла́зи на сока́к, позадевојчи́ло се (При).

поза́јчера/пóзајчера прил. *нак̄јуче, ӣре ӣри дана*. – Ка́жемо јутре, за́јутре и пóзајутре, и ка́жемо јучера, за́јчера и поза́јчер (Зав). Дооди́ше поза́јчера и за черку ми донесо́ше у́бав пóклон (Нш, Пир).

позамр́зне (се) свр. *ӣрилично се замрзнӯӣи (земљиш̄ӣе, река, језеро)*. – Позамр́зла земља́та, мо́ж да идеш и направо преко њиву́ту (Сук).

позаша́ави се свр. *ошамӯӣӣи се од ӣића*. – Пíнем ма́лко ређи́јицу, позаша́авим се, пóлџк живóт да ми је (Чин).

поздр́чка се свр. *п̄освађа̄ӣи се око с̄ӣилице*. – Поздр́чкамо се, поска́рамо се, али би́јење не́је билó (Сре).

позд́уши се свр. *ӣриближ̄ӣи се једно другом, нави́ћи се једно на друго*. – По́лџка, да се нау́че на те́бе, да се позд́ушите (ВС).

позе́вује несвр. *ӣрозева̄ӣи се*. – Позе́вује бравч́е да прíми ва́здук, кад је зади́љиво (Дој, Јел, Брл).

п̄оизгд̄и́чка свр. *п̄оголиц̄а̄ӣи (жenu)*. – Ва́ни га, поизгд̄и́чкај га, не́к се изр́ита да му је добрó (Зав).

поизнадо́бде свр. *доћи у више махова у великом броју*. – Дóста ви гóсје поизнадооди́ше (Пет).

п̄ојас м *мушки п̄ојас*. – По́јас је црв́ен по бо́ју, окол пѣт мѣтра је дл̄г и ши́ро́к је окол двана́јес – трина́јес са́нтима, и има рѣсне на кра́ј, подв́ива се. Му́ж никад не иде бес – по́јас, он му обухв́ати све стома́к (Брл).

п̄оја́ӣа ж *п̄оја̄ӣа као целина*. – Цѣла поја́та има коли́бу, куде́ живе овчаре́; кошáру, која́ је затвóрена от – све стране и мо́же да б́уде за о́вце, или говѣда, ко́њи; потка́пчину, која́ је отвóрена од једну́ страну; платно́, оно́ иде ко́со, и трља́к или јегрѣк, који́ мо́же да б́уде и у са́му поја́ту или однадвóр, а поред поја́ту је и раниште, ако не́ма ја́сле, али се тека́ ѓуби се́но (Дој, Брл, Јел).

п̄ојѣ́ несвр. фиг. *одзвања̄ӣи; врађа̄ӣи ехо*. – Мíла Цáјко се одзové у Лѣлчу: – Оооо! и изјекту́ венци́ти, поју́ венци́ти као свóнци; то́ва бѣше живóт (Бе).

појед̄нред прил. *донекле је ӣако; п̄осма̄ӣрано са ӣе ӣачке могло би да буде да је ӣако*. – Појед̄нред оно́ си је тека́ како што рече старцат (Вој).

појучер прил. *ӣрекјуче*. – Ка́жемо јучер, за́јучер и по́јучер (Пир).

покаже се свр. *јавиџи се (неочекивано) (болесџи, љроклеџисџиво)*. – Неће да му се одма покаже проклетџија, него после, па нема да видимо (П – Шљ. Бла).

покара ветар изр. *љочейџи јако и дуго дуваџи ветџар*. – Било љопаво време, па покара север, па се на старца смрзне гуња и осебне (ГД).

поклапач м прип. *нож љреклаџач који се савија у корице*. – Наносџ се шџла и огњџла, и нож поклапач (Брл).

покорава се несвр. *указиваџи на некога као на лош љример; ругаџи се*. – На Попокаче се покоравају у село, потсмџвају им се (Гос).

покрпи (се) свр. фиг. **1.** *углавном љокриџи своје основне љоџребе*. – Беше сџшна годината, неродна, јџдва се покрпџмо да преживџмо (Бе). **2.** *корисџиџи још љокоју љрилику за радосџи љред сам крај живоџа*. – Неје млого добро, ама те да покрпџмо још малко сас старцаџога, оно ни време веч дошло (Пир).

покрстица ж *месџо где се укрџијају две љейџље љри љлейџењу или везењу*. – Тија бодове куде се укрџтају кажемо покрстица (Сре, Кр).

пола – бас /полабас м *дувачки музички инсџрументџи*. – Пола – бас, тој што Цџгање држу напред када свџре (ГД).

полагат, -а, -о *који има мали нагиб; који је благо нагнуџи*. – Ако је полагат кров на голџму зграду, неје добро; притџсне ли га голџм снег, оче да га обори (Б – Цџ, Гњ).

полџгује несвр. *љовремено љрилеџи*. – У Равни жлџб оремо и почџ крава да полџгује (Гос).

полица на јерџм изр. *доњи део јарма*. – Јерџм џма рамењачу одозгоре и полицу одоздоле (Ру).

полишује несвр. *сувише шџџиџиџиџи; мазџиџи*. – Полишујеш ли детџ, нема да испадне добар човџк од њџга (Об. Црв).

џолови свр. *заразџи се (народ, деца, сџадо)*. – Мене стра црвје че полџве овџете (Пк).

џоловина ж *крџа*. – Мен ми неје добра половџната, јџдва одим (Соп. Пир).

положџс, -та, -то *љодмукао; снисходџлив*. – Пазџ се од положџсти; онџ ти џбаво причају бџш када ти злџ праве (Пн).

полонбџтка ж *руџица на љлейџиву као грешка љри љлейџењу*. – Кад се испушта преврџкано, па уватиш на грџшку само јџдн – конџц с иглџту, а друџџи испуштиш, направиш полонбџтку, остане дџпка (ГД).

пољакџје несвр. *обавџаџи љосао чувара љоља*. – Три – године сам пољакувал да могу сиротџнска деџа да прераним (Сук).

пољже (се) свр. *љодлеџи ласкању (момка); заљубџи се. (момак, девојка)*. – Польгало ју момчџ. Польгало се девојчџето по њџга (Пн).

џоље с *обрадива земља (у аџару; у домаџинсџиву)*. – Немају поље, нема куде да им се роди, па џду по надницу и у печалбу (Гњ).

пољска змија бот. *врста змије која живи у низији и у пољу*. – Има пољска змија, живи у поље, по њиве, црвена змија има, шарена змија има, и има камењарка, отровница, пазимо се од њу (Ста).

поми́не свр. фиг. нег. *(не) проћи без последица*. – Мálко му је това́ бијење, нече текá да помине, че га бијемо још (Вој).

помомкúје свр. *уживаћи дуг момачки живој*. – Кáре си ћев, помомкúј си још мálко (Вој).

помúти се свр. *настајати збрка, пољуља се систем вредности*. – Почé рáт, помúти се све (Бла).

понављáчка ж руг. *ученица која је понављала*. – Понављáчка тáчка, манастирска мáчка (Вој).

понаврже гóдине изр. *постајати већ стар, остаријати*. – Понаврзáла си дóста гóдине и тí, ако си ш – чéрку ми врсна́ца (Пир).

понадвечéри се свр. *приближити се вече*. – Оно́ се веч понадвечéри (Јал. Чин).

по́нанавамће прил. хип. *још ближе, сасвим близу*. – Стáни по́нанавамће да мóж и онí да се ука́че (Пет. Вој).

понапи́је се свр. *подоста појити, понајити се*. – Понапи́мо се на свáдбу-ту, залетéмо úбаво и једвá се дóм врну́мо (Пет).

понацрвéје свр. **1.** *постати црвенкаст у лицу (од боје)*. – Стрљáмо од божур цвёт и нама́жемо се, понацрвéјемо (Дој). **2.** *поцрвенијати (од стида, љубави, радости)*. – Кадá ме срéтне това девојче, оно́ понацрвéје и обр́ча главу на дрúгу страну (Сук).

поњу́ри се свр. *оборити главу и савити леђа*. – Де мálко испрáви грбицу-ту; немóј си се тóлко поњу́рила (Пир).

поњу́рлив, -а, -о *који загонейно ћути и држи оборену главу*. – Поњу́рливо некакво, само ћути и глéда надóле (Пир).

поовесéли се свр. хип. *развеселијати се (донекле)*. – Мíла се поовесели́л, бéше т́ван (Гос).

поокóпа свр. хип. *(углавном) окојати (и ојрашијати)*. – Поокóпај, чéрко, цвёћето, и сипни му водíцу, че му дошкóди сúшата (Сук).

поокопнéје свр. *окојнети, појети се појити (снег)*. – Кадá дóста поокопнéје, пúштамо овцéте у пáшу, па каквó најду (Км).

поокóси свр. *покосити мању повшину; привршијати сезону косидбе*. – Очу мálко да поокóсим окол кућáрат (Пок).

пооно́ди свр. хип. *чинити нешто око нечега (надгледајати, гајити)*. – Идó да пооно́дим парадáјз, да га пооплéвим, поокóпам, нава́дим (Ос. Вр).

пооплéви свр. хип. *ојлевити*. – Пооплéвете градину́ту, травољáкат ћу ујашíл (ВЈ).

поопóрит, -а, -о комп. *їврђи, оїїорнији*. – Чим је поопóрито дрво, оно је на слнце и на ветар рáсло (Зс).

поотрéсан, -сна, -сно *оїтресїї, ошїпроуман; сазрео*. – У туја кућу има поотрéсна децá, порáсла веч (ВРж). Тџ сам веч бил поотрéсан, бéјо завршил четврти рáзред оснóвну шкóлу (Рос).

поплýне свр. хип. *їљунуїи (у добром расїоложењу)*. – Поплýни си два-три пути на рúће и заврши једампút туја рáботу (Гос).

попóдруће прил. *не гледајући обављаїи ручни рад*. – Плетém попóдруће, не мóра да глédам, не трéбе ми вїдело (Пир).

попоклéцне свр. хип. *клецнуїи*. – Стáрцат љу посéцне, бáбата попоклéцне, нóђе љу не држý (Пет).

попрај квасьц изр. *освежїи квасац сїварањем услова за ново врење*. – Одвечер попрајмо квасьц, а ујутро рáно размéсимо (Орљ).

попрекрáти свр. хип. *(мало) скраїиїи*. – Да вој мáлко попрекрáтиш језїкат (Пир).

попрепрји свр. *добро исїржїи; їоново исїржїи (на слабијој ваїри за краће време)*. – Попрепрјим јечъм, и с брашњцé, па дáвам на децáта да једý (Вој).

попресрéди свр. *раичисїиїи; (углавном) їовраїиїи їређаињи ред*. – Она попресрéди, прéпра, прéчисти све и тија дóm зáличи на кућу, а и у двóрат чїсто, мéтено (Ос).

попречїсти се свр. *їосїаїи уреднији; їосїаїи леїи и здравији*. – Како девојђа не бéше нїкаква, ама сá нáраца децá па се попречїсти, па сá ўбава (Бла).

попривáрцује несвр. хип. *чуваїи (децу, сїоку, виноград)*. – Стáрцат попривáрцује овцéте, нéма штéта од њéга (Пл. Км).

поприглéцује несвр. хип. *їазїи; неговаїи*. – Бáбичката поприглéцује децá, прашчїна, кокóшће, цвéће у градїнче, а тумáра се и окол кóшнице (Сук).

попримїри се свр. *умириїи се; оїусїиїи се*. – Полќка с њу, она че се попримїри па че ти све кáже (Км).

попримлца свр. *їихо їрогунђаїи*. – Бáбичката попримлца па се óђута (Кр).

попримóли се свр. хип. *їихо замолиїи*. – Попримóли се, егá ти дадý ћїло – двé брашно (Јал).

попристїгоше свр. *(гоїово) досїићи; їриближїи се*. – Попристїгоше децá, трóшак, бриђе, свáко тражи (Рас).

попритвáра несвр. *зайвараїи (али не сасвим)*. – Јá попритвáрам и једнá и дрúга врáта, пázим сóбата да се не лáди, бебéнцето да не сéбне (Сук).

попритвóри свр. *зайворийи (али не сасвим)*. – Попритвóри и врата и пѣнцере, млого ми студено у sóбуту (НМл. Кр. Км).

поприцр̀ни свр. *добийи загасийу боју*. – Слнцѣто те поприцр̀нило, не мóгу те познáјем (МЈ).

поприцр̀њен, – а, – о трп. пр. *који има загасийу боју; уй. йойрицр̀њен*. – Мáлко си поприцр̀њен, калайсан, закачил си од Цигањѣте (НМл. Кр).

поприцр̀њет, – а, – о трп. пр. в. поприцр̀њен. – Ако óчеш да је поприцр̀њето, тýра се карá бојá у орејóво, а и јáсен бóји поприцр̀њето (Д – Ви, Пир).

поприштѣје свр. *йокрийи се бубуљицама йо йелу*. –

Поприштѣла децá, само им се дрѣјете цр̀вију (К – Ћу, ТД).

попрокúпе се свр. хип. *окуйийи се*. – Йдем да се попрокúпем, почѣ ме једѣ снагá (Вој).

йойријује несвр. **1.** *йовремено йрднуийи*. – Стáрцат попр̀цује, чѣсто му се омáкне (Рс. ДД). **2.** *фиг. љуийийи се без разлога; јогунийи се; йравийи се ва-жан*. – Де, немóј да попр̀цујеш, знáмо те и којí си и од којí си (Изв).

попу́ца свр. *йочейи йуцайи; йочейи се расйадаийи*. – Свáта јáјца попуцáла од голѣм стýд (Гос. МЛк).

йóйушка ж **1.** *махуна уойийи*. – Васу́љат обра́мо на по́пушће (Цр). **2.**

махуна йайрике. – П́лим по́пушће, слáва доóди (ВЛк. Тм).

йоразíја ж **1.** *безвредан йредмей; безвредан брав*. – Преночíле слíвете у кóвуту и станóуле поразíја (Сук. ВЈ). **2.** *фиг. безвредна личносíи; бескарактерна особа*. – Óн је поразíја, за нíкакво нѣје (НМл. Кп).

поразјáсни свр. *йосийийи јасно, разјаснийи се*. – Какó је пропатíла му́ће големѣ, њóј се поразјаснило каквó је добрó а каквó лóше (Дој).

поразмр̀да се свр. *олабавийи се (заглавка, кајла, майица, йочак)*. –

Áрне се поразмр̀дало, тражи мајстора (Пет).

пóраншће прил. *мало раније*. – Јá једѣм пóраншће, па йдем на рáботу (Бер). Пóраншће дојдѣте да си мóж поорáтимó (Чин).

порѣзује несвр. *ойорезиваийи (у новцу; у найури)*. – Порѣзували су и да дáвају жíто, мору́зу (П – Крм, Пир).

порíтује несвр. *ударайи ногом; йонижавайи, одбациваийи*. – Нѣче по́ново да се жѣни да љу жѣњети пáсторци не псу́ју и не порíтују (Км).

порóже с *крайак конойац као йоводац за говеда*. – Порóже, крáтак конó-пац, вѣжемо за б́уку и љу́љамо се (Д – Ву, Гњ).

йóрша ж *йлейене врайинице на обору*. – Пóрта је на замѣт и пóрта су пр́ва врата, она́ су плѣтена, а на кошáру и коли́бу вратáта су од д́сѣ (Дој).

пóсебито прил. *йосебно*. – Требáло је пóсебито да закáжем за њи, да љи ува́жим (Бла).

поседѣк м дворишѣ са кућом и осталим зградама. – Наш поседѣк је бил најубав у селó (Д – Лу, Мл).

посецóтина ж *пирзавица; нерашчишћени односи и рачуни*; уп. посецушка. – Нечу да íмам посецóтине с брајћалѣк и да íдем по сýдове (Сук).

посецушка ж в. посецóтина. – Имáл сам посецушће, тужíли ме да íдем на сýд (Држ. Сук. БЧ).

посíпе (се) са – жáр изр. *обрукайи (се); осрамоийи (се)*. – Женáта ме тáм пред нáрод пóсипа са – жáр (Гра).

пóсийан, -тна, -тно комп. *сийнији*. – Мишé је пóситно од јесéнку, белó је, а íма и рóзе (Мр).

пóсле веч изр. *пóсле пóга*. – Пóсле веч примíше и нѣга там да рабóти (Пир).

пóслешањ, -шња, -шњо **1.** *пóследњи; крајњи*. – Влáсен растé на бýсен, и лís му је на послéшњо као црвенó (Зс). **2.** *фиг. најбезначајнији*. – Стану́л си послéшањ човéк у селó (Вој).

послóвачћи прил. *(ийамíано) слово пó слово, основачки*. – На сíна у вóјску послóвачћи сам писáла пíсмо, свé штáмпана слóва, а óн ми пíше áзбуку (МЛк, ВЛк).

послужíчка ж *млада девојка која је пóзвана да пóслужује гóсте*. – Девóјчице смо веч, и јéдва чéкамо да ни óкну комшíје да смо послужíчће за слáву или свáдбу, да вíди нáрод каквé смо (Пир). Ёбава, мláда и вéсела послужíчка девојка понóуди гóсти (Пир).

посóвује се несвр. *пóпкрадайи*. – Посóвује се у чýждо, научíло рúку (Вој).

пóсийавлív, -а, -о *више склон сíавању (и ленсйивовању)*. – Трњáнци су поспавлívи од Алачéвци; највредни су Алачéвци у нáш крај (Кр).

поспржи свр. *исйржйи*. – Умéјем да си поспржим, да на брзíну (ДД).

посрбí свр. **1.** *засврбейи пá пресйайи*. – Нéма – нéма, па ме посрбí кадá се знóјим (Сре). **2.** изр. *дúпе љу посрбí јави јој се жеља за мушкарцем*. – Кадá љу дúпе посрбí, óдма óка мојéга мýжа да њим помóгне (Кр, Вој).

постáвка ж рет. *пáйно*. – Чéмо, ткáјемо, постáвка је кад се изачé (П – Пж, Орљ).

пóстан качамáк изр. рет. *качамак без масноће*. – Нájвише смо јéли пóстан качамáк (Ру).

постéља се несвр. *просйрйи*. – Постéљамо прво шúму па се преко њу дéне стóг (Дој).

пóстид м *срамойа; брука*. – Да те селó знáје каквó ти је у кућу, тóва је нájгори пóстид (Дој).

постíсне свр. *сйиснуйи прилично*. – Постíснем цедúљћуту да излáзи пó-више сóк (Пет).

постјисне се свр. фиг. *смањити њрохџеве и њрошкове*. – Ка не́ма кво да бе́remo, а ни се постјиснемо и помјнемо, не купујемо (ВРж).

постојано прил. у *њросеку, без много колебања броја, нормe*. – Ја сам ши-шала постојано до педесé и óсам óвце на дњн (Бс).

пострви се свр. фиг. *њостјити забораван; излајетити*. – Са сам се пострвил, не мо́гу се сéтим како бе́ше (Д – ТО, Пир).

посуља свр. рет. пеј. *лоше се обући; обући њредугу одећу (деџе, девојка, момак)*. – Она́, суљћа, посуљала капутат доземи, срам да б́уде мајћу њој (Пк).

пóтамњи, а, о *онај који је мало даљи*. – Пóтамњијат снóп ми донéси (Вој).

потéнчује се несвр. *њреџварити се у џенца*. – Бе́ше се потéнчувал једњн у Чјвлик, па су се сви плашјили (Вр).

потјкује несвр. *губити; остјајати без*. – Ја не́мам на́меру да се по́ново жéним и да си потјкујем децá (Нш).

потјча свр. *њоџицаџити*. – Óн потјча од ту́ја вамјлију из коју́ је моја́ баба покóјна (Км. Трњ).

њоџкајже свр. *издаџи џајну џобож случајно; наговесјити неџио о не-коме или нечему*. – Óн си сáм потказáл да је наш́л зláто на тóва мéсто (Дој).

поткапút м *хаљешак који се носи иснод каџуџа, џрслук*. – Баштá ми је носјл поткапút (БС).

њоџкајчина ж *велика надсјрешница у оквиру џојате без унуџрашњег дужег зида*. – У појáту су трља́к и поткапчина, кудé овцете́ иду слóбодно (Дој).

пóткар м **1.** *њомоћ џољском раднику џоред себе да не заостјаје иза других у радној груџи*. – Ја сам од бáту имáла пóткар и у копање мору́зу и у жéтву (Рс). **2.** *њомагање суседној џкаљи џри џкању ћилима*. – Не́је њој дáла пóткар у ткање́, па застáла млóго (Пир).

поткóпује несвр. *њоџкоџаваџити*. – Рекáта почéла да поткóпује ку́ћуту (Ру).

њоџкрји се свр. *снабдеџи се неоџходном количином (новца, брашна) и џако ублажјити оскудицу*. – Узó úбаве парјце од ту́ја рáботу, че́ има да се поткр́пим (Сре, Вој).

потќсена женá изр. рут. *жeна која носи врло крајике сукње и хаљине*. – Дá му је Јéлка потќсена женá, вјди се; да – ли́ га вáра, не вјди се (Пир).

потплетé свр. *џлешењем џродужити (рукаве, чараџе, џемџер, сукњу)*. – Крáтћи рукавete, па џи она́ потплете да џи продужи (Изв. ВЈ). Потплето́ в́р на ступáло, сцепјло се (Пир).

потпудáљћа ж зоол. *њреџелица Cotumix communis*. – Тра́жимо јáјца од потпудáљће да пр́жимо (Пк. Гос).

потпјча несвр. *згушњаваџити кувано јело додаџним загревањем у рерни*. – Потпјчам џувéцат, још мáлко па че ручу́јемо (Пир).

потпúт – натпúт изр. *са обе сѝране љуѝа*. – Потпúт – натпúт људи насéда-ло, Мѝта Гага јáришта че купúје (Гос, ВЛк).

потпúшује несвр. *излагáѝи диму ради лечења*. – Сѝтне бубáчће úпролет једу крáве по вѝме, па потпúшујемо говéда (Бз).

пóтрес м *душевни љоѝрес*. – Какó доби́ пóтресав, све сам изаборављáла (Ос).

потрéбе свр. *зайребаѝи*. – Каквó да ми потрéбе, а нéмам га, с њѝно се услúшам (Пет).

потсѝле прил. *ѝрисилно; невољно*. – Потсѝле се врчам у кућу, сирочé, мláд, а при чѝчу више не мóгу, па смо са – сестру́ почéли наш дóм (Бс).

потсмејáва се несвр. *ѝодсмеваѝи се*. – Потсмејáва ми се тáја копилáрка (Зав).

потстри́жа несвр. *обављáѝи ѝодсѝриг (оваца, коза)*. – Лóше потстри́жаш овцéте (Сук).

потђáјá м в. потђиá. – Потђáјá је замењеник на ѣáју. Одрéде ѣáју за óвце, ѣáју за кóзе и бáча да сѝри млекó (Км).

потђиá м *заменик главног овчара*; уп. потђáјá. – Били́ смо четвóрица с тѝја буљúk: ѣиá, потђиá, чирак и искарувач (ДД).

ѝоѝурња́к м *одбачени комад одеће који се ѝовремено користѝи*. – Нéмам ни аљѝну, ѝмам само потурња́ци (Пир).

потурóтине ж мн. *оѝрцани веш који се све ређе користѝи*. – Потурóтине су стáре дрéје које пóчнемо да подврљúјемо час тáмо час овáмо и само ји по-нéкад корѝстимо (Цр). Мáмо, до кадá че јá теј потурóтине да нóсим и обúвам; вѝ све на дáду купúјете и прáвите (Соп).

потчѝстује несвр. *чисѝиѝѝи биљку од бочних изданака*. – Кад потчѝстујеш цвећето, че ми дадéш пéлцерје (Тм).

потши́је свр. *само ѝонегде ѝрихваѝиѝи иглом; окрѝиѝи*. – Јá потши́ сцé-пено колéно на панталóнете на мóјетога дрнóсанога сѝна (Држ. Пир).

потши́јен тарлѝк м мн. *ѝлеѝени или сукнени наглавак за сѝоѝало са јáко оѝлеѝеним рубом као обућа у кући и ван ње*. – Нéмамо опѝнци, него потши́јени тарлѝци са – стáре пртенице, па с њѝ играмо, па вртѝмо кóло (Рс).

потши́лене тáрабе изр. *ѝарабе са шиљасѝим врховима*. – Óграда од потши́лене тáрабе да не прескáчу псéта и вúци (Б – ЦЈ, Гњ).

потштумѝ се свр. *зайариѝи се (вуна, одећа)*. – У жéжак зевнѝк овцéте прáве пашкулѝе, онé се потштумú од жешчинúту (ТД).

поћецóш м *сѝаривање, сношај*. – Ыма ли поћецóш? (Брц).

поћѝма свр. хип. **1.** *(мало) махаѝи*. – Онá поћѝма, али онѝ ѣу не приметѝше и заминúше ѣу с колáта (Рс). **2.** *фиг. (мало) косѝиѝи*. – Мѝлко, мѝло име, ако óчеш још поћѝме, помóгни ми да докóсим (Дој).

поћину си пúловети изр. *поћинући се*. – Немој ме дираш да си не поћинемо пúловети зачас (Пир).

поцрни образ изр. *обрукајти (се)*. – Пази, немој си поцрниш образ (Пир).

пóчас м *чаићавање; поноуда*. – При мене кој је дошл без пóчас неје излэзал (Рос, ВРж).

почэшкује се несвр. в. *почэшује се*. – Почэшкује се куде у не срби (Бс).

почэшује се несвр. *повремено се чешајти*; уп. *почэшкује се*. – Деца́та се почэшују, да видиш да несú вшће ванула (Јал).

поширин прил. *на брисаном постојору; на пошњаку*. – Овца која иде поширин не може да добије мукáвицу; она се оди топлóту доби́ва (ДД).

поштра́нкује несвр. *неодлучно полазијти: газити у месту*. – Поштра́нкува, поштра́нкува па се врну́, не смеја да вој íдем на врата (Држ, Трњ).

по́рга свр. кл. *побијти сирелом (чума)*. – Чу́ма и по́ргала што ми пуштају у ливáдугу (Бе).

пра́в дёл изр. в. *права дёлка*. – Мај́на ми је се чешља́ла на пра́в дёл (Брл).

пра́ва дёлка изр. *чешљање на раздељак који иде симетрично од чела ка шемени*; уп. *пра́в дёл*. – Пра́ву дёлку но́се поште́не жéне, гáздине (Нш. Ру).

пра́ви здра́во изр. *поздрављајти по сусрећу*. – Видо́мо се, правимо здра́во (Изв. Чин).

по́рави́на ж *права линија; правац*. – Копље има две крилца да му држу правину (ТД).

по́раг м *хоризонтални делови разбоја који поведују леву и десну ситрану(2)*. – Разбој има но́ђе и прагове (Бе).

пра́ј ра́боту изр. *одговарајти по потреби*. – Тишата пра́ј ра́боту, морузете има да се изгóје (Кр).

пра́јен с плу́нку изр. вулг. *закржљао; слабог ајетити*. – Пра́јен с плу́нку, не мо́гъл да порасте́ (Зс).

пра́јен у шу́пља́р изр. вулг. *глујак*. – Разбра́ га ја́ и реко му: – Де пољка, несъм пра́јен у шу́пља́р! (Брл, Пир).

пра́ји – чини изр. *прудити се да се заврши неки посао; чинити све да се реши неки проблем*. – Пра́ји – чини́, какво не пра́ји и ништа не на́праји (Сук, Чин).

пра́се сиса́лче изр. *прасе до два месеца ситаросити*. – Прасе сиса́лче је до два – месеца највише, а после је до шес – месеца свињче́ (ТД). Ѐмам праши́на сиса́лци за про́даву (ВЈ).

пра́ши се несвр. *излагајти се прашици*. – Помэри се од вршáчкуту да се не пра́шиш (Пет. При).

пра́шња́в, -а, -о *који има много прашице, прашилив*. – Дре́јете му пра́шња́ве, иде од гúвно (ВЈ).

їрвѣ прил. *наїїре*. – Наредї конїц првѣ, па у вѳду га спуштá, па га дисá (Б – Ос).

првѣнствено прил. нов. *їре свега, наїїре*. – Не мѳже текá: првѣнствено че кўпимо аљїну на девојчето (Пир. Вој).

први мрáк изр. *сумрак*. – Врнўмо се у прѳви мрáк, пред вечеру (Пк).

їрво и їрво изр. *наїїре, їре свега*. – Прѳво и прѳво, да си ми врнеш парѣте, па после мѳж да орáтимо за дрўго (Сре. Км).

їреáби се свр. *ошїиїиїи се ошїирица; изломїиїи се врх алаїке*. – Нѳжат се преабїл, нѣче да сечѣ (Вој). Преабїло се глетѳто (Сук).

їреáїује (си) ўснице изр. *(нервозно) сїављáїи зубе час їреко једне час їреко друге усне; грисїи усне*. – Најáдовїло се, па си само преáпује ўснице (Зав. Пет).

прѣбалалїкује несвр. *їражїиїи їиемељно, їа однеїи оно вредно*. – Тїја истришѳја само прѣбалалїкује по крѣденчето и по крѣветити, тражи шићѣр (Рс).

їрѣбир м бѣрба *їосле бѣрбе, сакуїљáње (омашком) неубраних їлодова*. – Градска децá по рáтат ишлá су у прѣбир по стрнїшта, сабирáла су клáсове (Пир).

прѣбрáдује несвр. *їомерáїи међу їреоравáњем*. – Тї ми, комшијѳо, почѣ прѣбрáдујеш њївуту. Да – лї óчеш да се бїјемо или парнїчимо (Сук).

прѣбрзи свр. *учинїиїи нешїио неїромишїено; їочейїи вређáїи без већег разлога*. – Прѣбрзи женáта понѣкад, претрчї (ТД).

їрѣбрка свр. рет. *їреїїражїиїи јело мешáњем и извући из њѣга комаде меса*. – Претрѣсли, прѣбрkáли јѣдењћето и ништа несў оставїли за нас (Пок).

прѣвáља га брїга изр. *савладавáїи велика брїга*. – Прѣвáља ме брїга за чѣрку ми, млѳго је бѳлна (Зав).

прѣвáне га свр. рет. *узейїи некога їод своје, уїрављáїи са неким као са їсом*. – Сїнат ми нѣје лѳш, али га прѣванўла женáта (СГл. ЦД).

їрѣвáча се несвр. рет. *благовремено їадавáїи киша, снег*. – Сá се прѣвáча, мѳж се рѳди, а јўтре не (Кп).

прѣвѣвује несвр. *їоново вејáїи, їревејавáїи*. – Ветърат нáруси васўљат па га мѳра прѣвѣвујем (Пет).

прѣвесѣли се свр. *науживáїи се у радосїи и игри*. – Знáм си јá онѳј, мојў брїгу, али мѳра да се прѣвесѣлим и да се изїграм (Б – Сц, Вр).

прѣвїје нѳгу изр. *савїиїи ногу, їредахнуїи од ходања и їосла*. – Цѣл дњн несъм нѳгу прѣвїла (Зав).

прѣвїљак м пеј. рет. *ружна и лоша жѣна*. – Тѳга ли прѣвїљака че ўзне, онá је саранїла до сá двојїца мўжа (Држ).

п̄реврѣи́и свр. *п̄ремоѣи́и*; *ӯпрестѣи*. – Ўзнеш си две – жи́чће па преврѣиш на вретѣно (ВЛк).

прегáзује несвр. *п̄релазѣи́и* (реку). – На брód прегáзујемо реку́ту (Брл).

п̄регладнѣје свр. *јáко огладни́и због изосѣанка оброка*. – Да је дѣн – два па че прегладнѣје, па че дóјде да једѣ (Пир. Грш).

преглóбица ж *оши́ар п̄регѣб на ѣу́у* (усек, ру́а, дубока локва са водом и бла́иом). – Їма преглóбица на лѣвуту стрáну, глѣдај да љу омѣнеш (Кр).

прегно́ји свр. *ош̄вори́и се гно́јна рана, изгно́ји́и*. – Јѣл фафарóнће и чѣр му прегно́ји, пукне и све искáра, и óн оздравѣје (Гос).

прегња нога́ изр. анат. *п̄редња нога*. – У јáгње ѣма сáгња колѣнца, кашѣк у сáгња колѣнца, прегња нога́, рáмо, колѣно, цовáра, чáпоњак (ДД).

прегњи пра́г изр. рет. *п̄редњи јасѣук на за̄прежним колима или саоница-ма*. – На прегњи пра́г на љáволсће сáне, а онѣ су само за грѣде, тѣри се дејáк, па се урѣже на сáнћете (ВЛк).

прегóрен, -а, -о трп. пр. *који је излаган ѣламену, ва́ири* (шећер, зрна жи́иарица, зрна махунарки). – Тлчѣмо рж прегóрен у чѣтару, за кáфу (Соп).

п̄регори́ свр. *одсѣојáи́и у ѣоку једне фазе обраде*. – Здѣнемо грснице у гомѣлу да прегорѣ (ВЛк).

прегору́ ру́ће изр. *оши́еѣи́и се руке услед п̄рења ѣри наглом сѣуши́ању низ коноѣац*. – Кáт – се спѣштам с коно́пац тѣрим крѣпе да ми не прегору́ ру́ће (Ру).

п̄регрáбује несвр. *п̄реѣерива́и* (ѣовремено) у јелу или ѣи́у. – Нѣје пијáница, ама прегрáбује кадá отѣде на весѣље (Изв. МЈ. Пир). Прегрáбује, једѣ кво не бѣ требáло и кóлко не бѣ требáло (Цр).

прегрѣби свр. *ѣогрѣи́и у ѣонашању или говору, уврѣи́и*. – Прегрѣбила сам мáлко, нáне, немóј ми замѣриш, наљу́тише ме комши́ће (ВРж. ВЛк).

прегѣсти свр. *учини́и гуши́им (јело)*. – Прегѣсти́ла си мánцуту (Пир).

п̄редводница ж *овца која иде ѣрва и води сѣадо*. – На Цѣрцовден венѣц се тѣри на овцѣ п̄редводницу (МЛк).

предѣ да изр. *п̄ре него шѣо*. – Предѣ да дóјду госѣти ми постáвимо столóве и сви се нарѣдимо да и дочѣкамо (Зс).

п̄редјутро прил. у *сви́ање*. – Да не отѣдем за дрѣгога, п̄редјутро дојдѣ да ме тра́жи с навацѣје (Ор).

п̄редњо повртáло изр. *дрвена ѣолуга на разбоју којом се ѣовремено ѣо-ѣуши́а, окрѣе и задрѣжава п̄редње врѣи́ло ѣри ѣкању*. – Разбóј ѣма п̄редњо и зádњо повртáло (Гњ).

п̄редругојáчи се свр. *ѣосѣа́и сасвим различѣи́, сасвим се ѣромени́и*. – Врѣме ка се мѣња, онó се предругојáчи (Пир).

преживи свр. рет. *доживеџи; ѿоднеџи*. – Преживели смо ја и мујж и добро и лоше, али је било повише лоше, мука, зло големо (Пок).

преживљај м (*мучан*) *доживљај*. – Ја памтим сваки преживљај што сам преживела у село (Гос).

пресѣбњује несвр. (*чесџо*) *ѿревише зейџи*. – Девојчетијата себну и пресѣбњују у тњиће дрје, али млада, оче да су љбава (Сук).

пресѣпкује се несвр. *ѿреврџаџи се ѿреко главе*. – Децајата се играју, пресѣпкују се и само се ребѣчу (Пет).

пресѣпује се несвр. *ѿреврџаџи се ѿреко дуже сџране (џољага)*. – Пресѣпујемо се с тојађе и ја љвек побѣдим (Вој).

презове свр. *ѿрозваџи*. – Кад не научим, млого ме стра да ме не прозове наставникат (ВЛк).

преџде свр. нег. (*не*) *џи чесџо*. – Ја несѣм млого преџшла у село (Дој).

преџцује несвр. мет. *ѿресџајаџи џадаџи (киша, снег)*. – Ћишата дњи се нема намеру да преџцује (Вој).

преџмџсли свр. рет. *досеџиџи се извуџи корисџи из нечега*. – Свако понешто преџмџсли према закон, да искорџсти (Ш).

прекалбаси се свр. *ѿресавиџи се ѿреко нечега и виснуџи*. – Прекалбасил се преко биџклуту и не мрда; џшијас га тревџл (Пир).

прекара страове изр. *ѿреџреџи велике сџрахове*. – Страове сам прекара, двеје џчи сам отвара (Изв).

прекарци. На прекарци изр. у мањим *грујама*. – Појдомо си на прекарци (ВРж).

преко шџју кџси изр. *високо косиџи косом*. – Кџси га преко шџју, само обџра цвѣтат (ВЛк).

прековџка ж **1.** (*џоџречно*) *ѿрикована кованица, лейџва*. – Ржена слама се на крџв врзује с прекџвџе (ТД). **2.** *водоравни носач на огради од џараба*. – Постаџе се две прекџвџе, закову се на кџлци (стџбове), па се после на џи накову и нанижу тарабе (Зс).

прекогџцне свр. (*нервозно*) *гуџаџи наџразно*. – Ја само прекогџцну и ни рѣч му не реко (Вој).

прекомѣља се свр. *џокушаваџи јаџе сџегнуџи лоше џовезан џасач*. – Лоше се облѣкла и опасала, па не мџже да се прекомѣља, да се урѣди и да се стѣгне (Пир).

прекострашно прил. суп. *наџсџрашнџе*. – Оно је страшно, страшно, па прекострашно (Држ. Пир).

премиџа се несвр. *џогрешно се сеџаџи; бркаџи џок догађаја*. – Ти се мџж премиџаш, пребаџуџеш, неје он мџж брџт (Б – МБњ, Пир).

п̀ремишља́ва несвр. *мисли́ти о нечему; сећа́ти се*. – Ја си све премишљавам за моја деца када отидем у печалбу (Ста). Съњувала сам зелено, премишљавам на зло (ВЛк).

п̀ремлазиште с *месџо на коме се, у време леи́ње исџаше, музу сџада*. – Премлазиште, там су некада мџзли на́ши овце́те (ЦД, Црв).

п̀ремџкне свр. прип. *п̀реву́ћи п̀реко; п̀рећи п̀реко нечега*. – Дадү му да премџкне преко рибља́кат (Зс).

п̀ренамо́ра свр. рет. *п̀ринуди́ти*. – Пренаморал сам га да пристане, а после ни Божана направи да се скарамо (Мр).

п̀реноси́ свр. *носи́ти п̀уђу и сџару одеђу и обуђу*. – Ја сам преносила дрџе оди тџтку ми (Соп).

п̀ребтне свр. *п̀реои́еџи*. – Преотџла вој му́жа (Пет).

п̀ребу́је несвр. *п̀релази́ти*. – Пази да ти млекото текá не пребу́је, штџта је (При, МСв).

п̀репа́да свр. *п̀ресџа́ти п̀ада́ти (киша, снег)*. – Чекам да препа́да ћишата (НМл).

п̀репаза́ри свр. *изнова се п̀огађа́ти п̀осле обављене куйо́родаје*. – Снаа́та издала тајну из ку́ћу и он чу́је и препаза́ри ову́ја ку́ћу тегáја (Дој, Пир).

п̀репа́лка га изр. *добро ои́џа́ти; п̀реп̀ражџи́ти п̀рсџима*. – Прџпалка ми џџпове и торбу да ви́ди да – ли́ џмам цџга́ре (Вој, Сук).

п̀репи́вује несвр. *п̀реви́ше џи́џи; ои́џа́ти се*. – Ја не препи́вујем, знам си ме́ру (Рас).

п̀реплет м *п̀лоџ као п̀одуџирач и зашџи́џа код складџи́џења кабасџе сџочне хране*. – Прџплет ту́римо са – стране да зашџи́џимо се́но, сла́му или надрвња́к (Мр).

п̀реплито́тина ж **1.** *одевни п̀редмеџ од п̀ређе добијене расџли́џањем сџарог одевног п̀редмеџа*. – Расплџто му ста́р џџмпер и од преплито́тинете му после исплџто чара́пци и рукави́це (Сук, Вој). **2.** *фиг. замршени међусобни односи*. – При нас преплито́тине па не мо́ж да распра́виш, а трџбе да се разго́димо (При, Пет).

п̀реп̀оје свр. *фиг. не мо́ћи више п̀ева́ти (немо́ћи, нерасџолошења, гласа)*. – Прџпојала је веч, остарџла, огрубџла (МЛк).

п̀репредџ (се) свр. *уп̀рсџи*. – Прџпредџ се, уврџка се о́двџ или о́три (Пир). Трџ вретџна зајџдно, па препредџм (Пс).

п̀репро́с, ста, сто *п̀рип̀росџ; скроман*. – Прџпросто јџло во́лим, по́сначко (ТД).

п̀репу́па свр. деч. *п̀рејесџи*. – Ублaжи ти се јџдењето, пази да не препу́паш па да одболу́јеш (Кр).

препу́цује се несвр. *надме́таи́ти се*. – Препу́цујемо се на колéду кој че скý-пи више ора́си (Пн).

прерабо́ти по́ље изр. *заврши́и́и сезонске њољске њослове*. – Да прерабо́-тим по́ље лéтос, па че íдем у гра́д (Кр).

прераспо́лóви свр. (*ѡривремено*) *враи́и́и особу на самрѡи у свесно сѡање; омесѡи самрѡи́ника да мирно умре*. – Прерасполовила сам ју кад сам тéла да ју разборáвим, да ожíви (Ос).

прерѡпувач м фиг. *особа која лако мења нацију, ѡарѡију, друшѡво, класу*. – Ђма прерѡпувачи из пáртију у пáртију (Об. Сре).

пресéцује несвр. фиг. *кришом ѡрисвајáи́и део ѡо део заједничке имовине*. – Осéти снаáта да че ѡу искáрају и пóчне да пресéцује све што довáти (Пир).

прескака́ло с пеј. шалъ. *оно шѡо омѡа слободу креѡања и миран живоѡи*. – Че се жéним да си доведéм прескака́ло (При).

пресбóл м *расо; саламура; слани расѡвор у коме се држе сир, куѡус, ѡуришија уоѡи́и*. – Кýсамо расóл од зéље (Зс).

пресртѡ свр. *изгуби́и́и време у чекању или на мучном ѡослу*. – Бабиштето ми слáбо, бóлно. Че слáзим од појáту у селó да пресртѡм једън дън на дрвнѡ-кат, да у испрáтим у грóбишта (Јел).

престрáда свр. *ѡреѡрѡеѡи велику муку*. – Ђн прéстрада од оперáције (Гос).

пресу́ши се свр. *ѡросуши́и́и се; осуши́и́и се (о одеѡи, ѡосѡељини)*. – Ако је ѡиша прекó – ноч, пресу́шимо се у појáту (Зс).

пресъѡ́је свр. *одсања́и́и*. – Свé сам пресъѡува́л што смо работѡли с ѡу (ТД).

ѡреѡáка се несвр. *ѡремоѡава́и́и*. – Конóпац кад се претáка, он се квáри (Пок).

претáка на пáмет несвр. *ѡокушава́и́и се сеѡи́и́и*. – Нéчу си претáкам на пáмет каквó је билó (ТД).

претáка се нáрод изр. *иѡи мношѡво народа у два суѡроѡна смера*. – Са-бóр у Пáдеш на Сédми ју́ли, претáка се нáрод цéл дън (Пет).

претáпка се свр. *ѡасѡи као ѡрошѡац лицем ка земљи*. – Одједампúт се претáпка девојче, пóклопи се, пáде, а јá га осипá с водѡцу и спасѡ га (Гос).

претв́рди свр. *наѡрави́и́и ѡврђим него шѡо ѡреба*. – Пазѡ да не прет-в́рдиш качема́кат (ВРж).

претечé рéч изр. *замоли́и́и за дозволу онога ко уѡраво говори за краѡку најомену*. – Че ти претечéм рéч, видóмо се с ѡéга јучéра и он ми све íсприча по рéд (Сук, Чин. Гос).

прéтич м *ѡреѡицање; ѡакмичење*. – Áј да се íграмо трчање на прéтич (Сук).

претрљује (се) несвр. *ᵱресецайи ᵱрљањем (конац, врџу, жицу)*. – Стáni с кола́та, де́сни преѓњи то́чак зака́ча коно́пацат и почи́ња да га претрљује (Сук).

претупе се нође изр. *ᵱремориџи се од ходања и сџајања*. – Цело јутро стојим па ми се нође претупише (Гњ).

претури се свр. *ᵱреобуђи се*. – Једно но́си до – пла́дне, једно о́т – пладне, па се претури (Вр. Цр).

претутњи свр. *ᵱрођи уз шуџињ (облак, међава, воз)*. – Претутња о́блак, пројде́ (ЦД).

префрџшак, -шка, -шко нов. *сасвим свеж*. – Га́зда чо́век, пла́ти у́баво, али о́че да му је све префрџшко (Пир).

пречаница ж *ᵱоџречна греда уоџише*. – Надрвњак мо́же на једну со́у с по́длђе ра́сове, и на сре́дину пречаница (ТД).

пречапка свр. *(бос) ᵱрегазиџи џлиџку воду*. – Река́та плитка, па џу пречапкамо (Трњ. Сук).

пречапкује несвр. *(бос) ᵱрелазџи ᵱреко џлиџке воде*. – На брoд пречапкујемо реку́ту (Брл).

пречини адет изр. *обавџи обичај*. – Тре́бе да пречини тџа адет, да се ожéни док сам жџв (Пир).

пречини се свр. *учинџи се*. – Те́бе се пречинило да је она́, а оно́ је била њо́њата сестра́ (Вој).

пречистен брав изр. *ушџројено грло*. – Пречистено ми је прасéто, о́чемо да га го́јимо (Зс).

прештапује се несвр. *корисџиџи два шџаџа џри ходању*. – Млoго остарé, прештапујем се сас два – шта́па (Зав).

пређрска свр. *сажвакаџи оно шџо хрска (руб хлеба, краџко сџабло на коме је главица куџуса)*. – Детéто пређрска цéлити кочáн (ВЛк).

пржи тојагу изр. *излаже џламену шџољагу џосле украшавања резбарењем*. – Тојага се пржи на огањ, за́прли се (Зс).

прибадња ж *ᵱодуџирач*. – Прику́пља лџсник као кама́ру и ту́ра му прибадњу или прéплет (Ру).

прибџва несвр. **1.** *ᵱрибџџи*. – Прибџвај дџсће́те по́ уз ду́варат (Јал). **2.** фиг. *(жесџоко) обављаџи сношај*. – О́н прибџва оздо́ле, ја́ озго́ре и направџмо си с му́жа џев (Гос).

прибоцује несвр. *ᵱрибадаџи*. – Вџла се ова́ка прибоцује да не испáдне из кола́та (Пет. Вој).

привџва несвр. *сџављаџи (на рану) у виду облоге*. – Прививáл сам леско́ву шу́му кад змија́ уједé (ТД).

привој м јака кожна њрака или омча, ширине 10 – 15 цм, која сјаја јарам са рудом или ралом. – Привој је каиш, круг се савије у осмицу. Кожа, па се дуплира, једно испред а једно иза јеръм, као дисаси. Ту је штџпка, проз јеръм се прѳвре заворња. Циљ је да ублажи угао да би плуг морал равнo да оре. Сада има гвѳздени привѳји (Ру).

приврзује несвр. фиг. жении, уводии у брак и њако везиваи за кућу. – Време је веч да га приврзујемо, да пѳчне да мисли на дѳм и на порѳдицу (Држ).

привукује несвр. привлачии. – Косата привукује грѳм (Нш).

привуцкује несвр. замуцкиваи. – Имаше једн Трајко, привуцкујеше кад орати (ТД).

пригревује несвр. јако грејаи (сунце, ваџра). – Слнцѳто арне пригревује (Пет).

пригустѳ свр. фиг. ѳочѳи недѳијајѳи време да се обави ѳосоа, ѳриѳрема. – Веч пригустѳло, ближи се дѳн (Брл).

придавује несвр. ѳовећаваи; расѳи; дебљаи. – Дѳн пѳчне да придавује од Андрѳјин дѳн (Трњ).

придобреје свр. ѳѳсиаѳи јако ѳријаѳно, ѳробудиѳи се жеља. – Када ме пѳчне тека глѳда онѳ ми придобреје, придобреје и ѳдма би му пристала (Сук. Јал. Држ).

придружује се несвр. ѳравиѳи друѳиѳво; ѳридруживаѳи се. – Придружувале су ми се сѳстре од чѳчу, несѳм имала другу ѳдбрану (Пе).

прижѳжа несвр. јако зрачиѳи и грејаѳи (сунце, ваџра). – Слнцѳто почѳ рано јутро да прижѳжа (Трњ).

присѳнђује несвр. жељно глѳдаѳи некога ко једе и ѳѳје. – Нѳчу да ме нѳкој присѳнђује када једѳм, да ми не глѳда у глѳдна уста (Вој).

призбѳде свр. ѳѳбиѳи, забѳѳи. – Призбѳдемо испред трљак трѳ или чѳтри сѳје с чапѳрје и закачимо котличѳ, дисаси, све (ТД).

призѳтак м домазѳѳ. – Призѳтак је, али бѳље пѳштује башту ми, него што сѳнове пѳштују (Дој).

призѳчује се несвр. ѳрѳлазиѳи у женин дом, ѳѳѳајаѳи домазѳѳѳ. – Ја не знам за квѳ се призѳчувал кат – си има уѳбаву кућу (При).

приказ. За приказ изр. ѳримѳр за (лош) углѳд. – Мој дѳм је за приказ, свѳ ѳма, а за приказ че бѳде кад га униште синовеѳте (Пет).

прикапе му (на пѳтку) изр. зажеѳѳѳи се жене. – Ка – му прикапе на пѳткуту он че се врне дѳма, при женуѳту (Сук).

прикара се свр. јавѳѳи се жеља за свађом. – Прикарало вој се па ме сѳмо закача (Пет. При).

прикаџује несвр. *изазиваџи загоревање; загореваџи*. – Тај шерпа прикаџује млекото (Држ. Брц).

приквџаца свр. фиг. *доџирајаџи*. – Приквџацало, кајдисало, џрне дотрајало, трајжи ново (Зс).

приклиџује несвр. *џримамљиваџи (џозивањем, џонудама, џубављу)*. – Деца си приклиџуј и зарејжи сви остали (Сук).

прикџпче свр. *закоџчаџи*. – Чеке да прикџпчем кџпчетата на сџкњуту (Пир).

џриџлазан, -зна, -зно фиг. *који је џрисџиџачан сваком ко му се обраџи за савеџи или џомоћ*. – Он је говорљив, има добру дџшу и приџлазан је (Рс).

приљџпа свр. *замазаџи жиџџком масом*. – Понесо мџлтер да приљџпам неколко рџпе на дџварат (Гњ. Пк).

приљџпује несвр. *замазиваџи жиџџком масом*. – Неје доста само да приљџпујеш калиштето, него га замаџуј како трџбе (Изв). Дољџпује, приљџпује отџд – одовџд, праџи кућу (Дој).

приморно прил. рет. *џод џриџџском*. – Оженили џу приморно за гџупаво момче, текџв бил закџн (Рос).

прилиће ж мн. **1.** *лош узор*. – Какџ проџде убавете, черко, имаш прилиће; памет у главу мора да имаш (Чин). **2.** *џрагична судбина*. – Има свакакве прилиће, свакакве сџдбине, чџвек мора све да претрпџи (Вој).

приџди свр.

приџкује несвр. *џозиваџи*. – Приџкувале су ме да слџжим када им дџјду гџсти (СГл). Комшиџе бабе су ни приџкувале: погџчу леб даде, па ни збере, деца (Д – Ис, Пир).

припадљив, -а,-о *који је склон (негаџџивном) узбуђењу*. – Она је припадљива, џдма се узнемири када чује текџ лоше (Пет, Држ).

џриџлав м *сџрах; џреџлашеносџи; велика неугџдносџи*. – Чџвек се по џчи познава, и дџјде, ако не ваља, као приплав (да има) и гледа пџбрже да побегне (Д – Лу, Мл).

приплаџује несвр. *говориџи (као) кроз џлач*. – Приплаџујем ја, приплаџује сџн ми, па каже: – Тџте, неси гџупав чџвек, најди си жену да не живиш сам (К – ЦВ, Пир).

џриџлеџе свр. *исџлесџи (кике)*. – Од свилу деца приплету перчињети (Гос).

припџњује (се) несвр. *џуниџи (се) скоро до врха*. – Кантата се веч припџњује, помџри џу да се не расџпе (Кс).

припраји свр. рет. *обавиџи свечаносџи (свадбу, криџење)*. – Припрајимо сирџтџнску свадбу без мџзику (Зав).

џприрањује се несвр. *даваџи јарму, џрихрањиваџи; добро храниџи*. – Ако се прирањује, овџн, мџже да измџка и до седамдесе џвце (Зс).

пририта́л, -а, -о р. пр. од пририта *на умору је*. – Пририта́л ста́рцат, гото́в је (Сук, Чин).

приро́вује несвр. *говори́ти уз њригушен њлач*. – У́трча дете у со́бу и поче́ да приро́вује (Зс).

приси́нен, -а, -о трп. пр. *усвојен, усвојена*. – Приси́нен је бил Јелéнко (ТД).

приси́ни се свр. *њоси́ајати усвојеник*. – Ја́ се приси́ним у туј ку́ћу (ТД).

приси́пе свр. *доси́ајати, доли́ти*. – Ши́љер или комиња́к, ко́лко ото́чиш, то́лко приси́пеш (Чин, Пир).

присте́ње свр. *њригушено загунђа́ти*. – Ста́рцат не́шта присте́ња, не допа́да му се тека́ да бу́де (Пет. Цр).

прису́мња се свр. *њосумња́ти*. – Ако се не́шта укра́дне, о́дма се прису́мња на ти́ја што кра́дну (ДД).

притва́ра несвр. *зайвара́ти (али не сасвим)*. – Дечи́штата утрчу́ју, изла́зе, па ула́зе, врата́та не притва́рају, а ме́н студенó (Гра).

притежа́ва несвр. *брину́ти о својини над земљи́шињем, зградама*. – О́н притежа́ва то́ва има́ње (Чин).

притесни окол ши́ју изр. *сти́зати се врай; осећа́ти се неугодно (због умора, сти́рейње, сти́раха, болеси́и)*. – Притесни́ло ме окол ши́ју па јéдва ди́шем (ПРж).

притисне с ра́боту изр. *захи́евајати сти́алан и ши́жак рад да би се њоси́и-гао ци́љ*. – Чи́ча притисну с ра́боту, па трсе́ње, па ора́ње, па о́вце, па гнојéње; три́јес и ши́с е́ктара је де́да има́л (Д – КВ, ЦД).

притишті́ свр. *заболе́ти од умора (рука, нога)*. – На не́колко чове́ка су ко́лена притишті́ала покре њу; збира́ла је му́жје (Ор).

притопља́ва се несвр. *њоси́ајати све њо́лије (време)*. – Почé да се притопља́ва време́то (Пир).

притра́жи свр. *зайра́жати*. – Ови́ја ми притра́жише више па́ре (Влк).

њришју́жљив, -а, -о *који изазива сажа́ење (и њлач), њужан, мучан*. – Она́ има мло́го притужљив гла́с, а ме́н ми не́је до вика́ње (Држ). Ората́та му до́јде притужљива, па ми до́сади да га слу́шам (Чин).

притв́њен, -а, -о *загаси́и*. – Ма́њето ти је мло́го притв́њено (Пир).

приты́ткује несвр. *везива́ти за себе (љубављу, васи́ињањем, бригом)*. – Де-те́то приты́ткује и оно́ у слу́ша и мло́го у во́ли (ТД).

причéша му се изр. *фиг. њира́жи бајшине*. – Те́б ти се причеша́ло, приср-бе́ла те грби́на (Пир).

причли́ја м/ж *њричали́ца*. – Ја́ сам причли́ја чове́к, ја́ не во́лим да се дру́жим сас ћутли́ју (Јел).

пришумка́ свр. *шушину́ти*. – Не́какво при́шумка у плéвњу́ту и у́рипа се; ка погледа́, оно́ мо́јето шлэ́же (ТД).

прлѐнта. **Врже шами́ју на прлѐнту** изр. *везајѝи мараму високо да не омеѝа рад*. – Врзало шами́ју на прлѐнту, па се само слу́ша (ВРж).

прља́вштина ж *неморалносѝи*. – Када́ му́ж иде сас дру́гу жену́, то је прља́вштина (Бе).

прљу́га ж рет. *слаба њива; кржљава шума*. – Распродáл најубавото, а остáле му само бреголáзине, врголáзине и прљу́ге (Цер).

прмђало с *гунђало*. – Ти си прмђало, теквѐ никој не уважа́ва (Пир).

провр́ви свр. *ѝровуѝи конац или канай*; уп. проврвóри, проврвóрчи, проврвóшти (1). – Ѐма две подно́шће, па на једну́ страну провр́виш ни́тћете (ТД).

проврвóри свр. в. провр́ви. – Провр́ви, проврвóри или проврвóрчи, исто је; проврвóрим конѝц и уткајем га (Пир).

проврвóрчи свр. в. провр́ви. – Да́ј ми ши́лото да мо́гу да проврвóрчим врцу́ту (ВРж).

проврвóшти свр. **1.** в. провр́ви. – Проврвóшти врцу́ту кроз свѐте жа́пће (Рс). **2.** фиг. *брзо урадиѝи, макар на рачун квалиѝеѝа*. – Ја паприкуту пропѐко, проврвóшти љу на брзину (Јел).

прову́ка зу́би изр. *јавиѝи се размак између левог и десног секуѝиѝа, код овце у шестој или седмој години, у виду лаѝинског слова V, ши́о је знак да ће овца све ѝеже да ѝасе и да се одржава*. – Таја овца́ провукáла зу́би, проретѐли вѐч (Дој, Брл).

прога́зује несвр. *иѝи мимо ѝуѝа (ѝреко негаженог снега, неѝожњевене ѝшенице, неѝокошене ѝраве)*. – Кат – па́дне голѐм снѐг прога́зујемо га сас ко́њи, текá прáјмо пртину (Рс. Рос).

прода́вује несвр. (*честѝо*) *ѝродаваѝи*. – Не прода́вуј си текá баштини́јуту, после че гладујеш (Сук).

продр́нка свр. *завонииѝи (са више звончиѝа)*. – Продр́нкаше деца́ сас свончети́ја и замину́ше надóле (Пет).

проср́га жену́ изр. *кришом и бесѝидно вириѝи исѝод женске одеће (муш-карац)*. – Ѐма не́који који су проср́тали жену́ кад се наведѐ или кад то́чи во́ду на извор (Б – Са, Пир).

прозу́кне свр. *добииѝи болесѝан изглед (човек, живоѝиѝа, биљка)*. – Црвик улѐзне у гору́н, ако је гору́н прозу́кал, ако ѝма кроз црвен бели́ конци (Ру).

ѝро́јде свр. *видеѝи свѐѝ; ѝроживеѝи свој живоѝѝ (ваљано)*. – Прóјдете живóт како́ трѐбе, ѝдете по свѐт, мѐшајте се с наро́д (ТД).

пројект́и свр. *одјекнуѝи; јако одзвонииѝи*. – Кáд сам извѝкла, то Пажáрат је пројектѐл (Бе).

прока́ра детѐ изр. *ѝобациѝи (жена)*. – Женá ми про́кара детѐ, у му́ку смо голему́ (ДД).

проко́плев ме́д изр. мит. *мед који је издвојен из саћа на њразник Свејџи* – *Прокој*. – Проко́плев ме́д се узима на прázник Свети – Прóкоп и за (од) про́бод је; ако кúснеш или лизнеш тија медьк, онó мáne, дóста је за лéк (Зав).

проко́сује несвр. *кошењем оиварајџи ѡролаз (крóз ѡраву, ѡшеницу, висок коров)*. – Проко́сујем да мóж да улéзнемо у појáту (Брл).

ѡрома́зни свр. фиг. *исѡглајџи*. – Промáзни ми панталóнете нáдве – нáтри, пропéглај ђи (Пир).

прома́мјја ж рет. *курва*. – Немóј сас њу да ѡграш, онá је прома́мјја (Брц).

про́метан, -тна, -тно рет. *ѡслован*. – Височка сéла су про́метна сéла, про-óди нáрод од све стрáне (Гос). Вáско је бил про́битан, про́метан и ўметан човéк (Бла).

про́мично вре́ме изр. мет. *време које доѡушиџа да се ѡднесе оскудица (у храни, огреву)*. – Још про́мично времéто, још не кладéмо (Цр).

промрждóри ѡишица изр. мет. *ѡочейџи ѡадајџи ѡа ѡресѡајџи слаба киша*. – Промрждóри мáлко ѡишица, само кóлко да збéре прашѡштето (Пл).

промьциња сéно изр. *шидејџи сéно захваљујуђи ѡвољном времену за ѡашу*. – Јóш је снéг, не мóже овцéте да збѡру корењáче, да промьциња сéно, нестáњује сéно (Зав).

пронесé на грóбишта изр. обич. *изнейџи мрѡвом на гроб*. – На грóб да ти пронесú теја кру́ше (Рс).

проњушка свр. *ѡреријџи ѡражеђи ѡвољну храну*. – Говéдо свóто сéно проњушка, трађи чемерику, њу вóли (ТД).

прооно́цује несвр. *ѡродирајџи; бушијџи (шилом, иглом)*. – Пешкѡри се тkáју: с иглú прооно́цујеш и са – свилú прештéпујеш, пребéреш (Дој).

проо́цује се несвр. **1.** *ѡочињајџи ходајџи (дејџе, болесник)*. – Почé болнѡкат да проо́цује, сáм се веч слúша (Грш). **2.** *шејѡајџи се*. – Проо́цуј се, мѡни крз сéло да те вѡде да си жѡв (Пет). Проо́цујем се, не седѡм само уз огњѡште (Јал). **3.** *ѡодносијџи оскудицу*. – Кáд ѡмам шúму на лѡсници, пóдобре се проо́цује кад пóчне да нестáњује сéно (Чин).

пропáдло (му) дúпе изр. *(чесѡ) ѡрдејџи*. – Кáд нéкој чéсто прдѡ, кáжемо пропáдло му дупéто, садé сврца (Зс).

пропиштѡ свр. *нађи се у великој невољи, залелекајџи*. – Ако се нéје научил сáм да је, сá че пропиштѡ (ПРж).

проплéска свр. *грубо изравнајџи (мазањем, равнањем или дељањем)*. – Мáлко га дéлни, проплéскај га, да мóж говéдата да лежú на њéга (Соп).

проплéскан, -а, -о *који је грубо ѡравњан*. – Он је цеплénка расцéпена само, али нéје проплéскана (дељањем) (Соп)

пропúцује несвр. *гонѡјџи (засѡрашивањем, силом), ѡроѡеривајџи*. – Ўсе-ли се тáја женá у чúжду куђу и почé да му пропúцује децáта (Сре).

пропу́ши се свр. *одаџи се љушењу*. – Пропили се, пропушили се и млади помрели (ДД).

пропц́увује несвр. *љочињаџи (се учии)* *јсоваџи*. – Унучето веч пропц́увује, че га б́уде, мушко (Пет).

прор́чује несвр. *уклањаџи нечистиоћу и оџвараџи љуџи (води у цеву, диму у чунку)*. – Са – сајлуту прор́чујем и оно се отпиши куде је запело (Сук).

просвешта́ва несвр. **1.** *враџи свесџи (болесног, љовређеног)*. – Просвештавамо га с ладну воду, и с ређију, и квó – све не прáвимо (Вој).

2. фиг. *љросвеђиваџи; учии џисменосџи*. – Тџи си учитељ стану́л, че просвештаваш овџа наро́д (Пет. Чин).

љросеве́ри се свр. *расаниџи се*. – Чекај ма́лко да се просеве́рим, са се дџго из црђете (МЈ).

просе́вује несвр. *љросејаваџи*. – Пр́во се на прóток просе́вује па после на реше́то (Вој. Сук).

прóсено з́рно ми не́је дошлó изр. *ни мрвицу нисам добио*. – Прóсено з́рно ми не́је дошлó од њи, а ако је и дошлó, оно́ је шушљаво (Кр, Вој).

прос́ича мору́зу изр. **1.** *љроређиваџи кукуруз у време када се реси*. – Прос́ичамо мору́зуту, прорéтимо у ма́лко (Зс). Прос́ича мору́зу дњ́с, џма мло́го главњџца у све́те мору́зе (Вој). **2.** *љросецаџи љуџи кроз кукуруз у време бербе*. – Ёзни срп и просе́чи мору́зуту да мóж да ми́немо с кола́та (Вој).

љросџира́ч м *радник коџи љросџице и суџи цигле*. – Када́ се прáве цџгле, ћерпџч, јед́н је калција, јед́н простира́ч, јед́н секáч и јед́н је количáр (Пн).

љрóсџо. Не́ма за прóсто изр. *сасвим је недовољно (за дочек гостџију)*. – Сас то́ва јáгне не́ма да мóгу ни пет – гóста да дочекам, не́ма за прóсто, него че ќупим јáгне да мóж да дочекам бар двајес чове́ка (Соп. Зав).

љрóсџре се свр. фиг. *љрихваџиџи велики џереџи (у љородици)*. – Јá сам се прострела, пристáла сам да нóсим тeрет и да рабóтим за дрýгога (ЦД. СГл).

прóструга ж **1.** анат. *(веђи) размак између секуџиџа*. – Прóструга је рáзмак између зу́би, ако су разма́кнути (Рос). **2.** фиг. *љосечени део шуме (окужен високом шумом)*. – Прóструга је када́ се усрéd голему́ шуму исече́ шџба (Мр).

просту́да ж *велики назеб, дуга љрехлада чџџавог џела*. – Прóстуда када́ је, загре́је се вода́ да се ле́чи (Мл).

простудџи́ се свр. *јакó назеџџи*. – Простудџил сам се, гре́јте ми ча́ј, гре́јте ми цџглу (Вој).

протиштџи́ се свр. **1.** *одсџојаџи љосле љриџреме и ослободџи се влаге (хлеб, љогача)*. – Протиштáл се ле́бат, са́ га мóж лóмимо (МСв). **2.** фиг. *добро се одморџи*. – Јá се ўбаво протиштџим по руч́к и после настáвим рабóту (МСв).

љроџосџнђер м *високо свеџџено лице*. – Че́сто тра́жиш ле́б, дете́, асли си протосџнђер (Брл).

протроби свр. *пробушии ударцем*. – А која неје чесна, када појде на – воду, стовнута протроше одоздол (ТД. Соп).

процејче с рет. *врйешка за намошавање пређе на калемове*. – Кажемо процепче, али почесто га кажемо рамче, това што с њега мотамо рамцето, прецуту (Зав).

прочистује свр. *чишићењем олакишаваи пролаз, проишцање, коришићење*. – Прочистујем га, прорчкујем, млого се саца навачало (МЈ).

прошара се свр. *йочети се йоийи снег и йојављиваи земља*. – Прошара се, топи се снег, ај да пуштамо овцете да оде (Зс).

прошета ж рет. (*краћа*) *шейња*. – Йдем малко у прошету (Зав).

прошивује несвр. *овлаш сјајаи иглом и концем, или жицом*. – Прво га прошивујемо сас бел конџ, па га после шијемо на машину (Пир).

прошкракан, -а, -о фиг. *йрошаран, нецеловий, невалийейан*. – Нема здраве јабалће, прошкракане (Д – ГК, Пир).

прошљачина ж пеј. *йросјак*. – Стоји некаква прошљачина пред вашу капију (Сре).

прошљачина ж гл. им. од прџи *йросјачење*. – Йде у прошљачину (Пир). Про- пило се и дошло до прошљачину (Км. Чин. Сре).

прошйиче свр. фиг. *изгубии дах*. – Млого си голем терет понел узбрдо, че прошйпчеш нагоре (Вој).

прпњори несвр. рет. *гунђаи*. – Бабичката прпњори, нешта ву неје право (Држ).

прпуран снег изр. рет. *млад и расйресий снег*. – Кад је прпуран снег зец не може млого да бега, стигнем га (ЦД).

прс м 1. *прси*. – Боли ме тија прс (БЧ). 2. изр. **с прс у нос** *йразних руку*. – Дошла на големо гџсје с прс у нос, а тетка је на младожењуту (Рас. Грш).

прскаво с поим. прид. *оно шйо се одваја од целине; шарй, ойиадак*. – Прскаво, отпадак, од њег сам изткала тија ћилим сиротинџи (Пир).

пртвје несвр. *сйоро се развијаи; не расйи*. – Нече да ми пртвје това цвеће, не знам зашто (ВС).

прутџ м део *ћилимарског йрибора*. – Ус – ћилим су потребни два пружа (Пир).

пувалник м део *гајда у који се дува*. – Пувалник йма пис, а на гајдуницу с прсти се враже (Пн).

пудерисује се несвр. *шминкаи се йудером*. – Само се пудерисује ко да неје баба, него девојћа за женидбу (Изв. Пир).

пузав, а, о *несйрейан; сйор*. – Таја девојћа је пузава, нема од њу голема слушка (Трњ).

пук сиромá изр. *йуки сиромах, онај који баш нишиџа нема*. – Ожени се веч и она, отóди у пук сиромá (Рос).

пуканче с *врсиџа цвейџне йправе Silene vulgaris*. – С пуканче се йграмо, удáримо се с цвёт по челó и óн пукне (Вој).

пукне дупе изр. *йрднуџи*. – Пушти га, утёче му, сврцну, пуче дупэто (Зс).

пұл м рет. *мало дугме (на кошуљи, блузи)*. – Пул је на кошуљу, а дугме је на цёмпер или капут, дугме је поголемó (Б – Са, Пир).

пұлени литáк изр. *дуга жєнєска халџина од невалáног сукна, без рукава, украшена дугмадима и ойшивена жуџиџим шириџиџима*. – С моју сестру́ смо се сликувáле у пұлени литáци (Д – Вч, Км, Пир). Пұлени литáци смо облачили́е за на сабóр (Д – Др, Пир).

пуй узв. *йодражавање йуџог ударца (о земљу, воду)*. – Врљиш кáмик у вóду, онó рече пуп, кљомбрцне (Пир).

пуйáк. На пупак му је порáсал изр. *досадила му исџа храна*. – Онó ми је на пупак порáсал тџја васуљ; свáђи дђн васуљ па васуљ (Вој).

пупуњáк м, мн. пупунци́, пеј. *(мала) деца*. – Што – чé ми тóлко мáлечка да ми нарáца пупунци́ (Изв).

пупчица ж дем. од пупка, анат. *брадавица дојке*. – Сас ређију пупчицете на пáзукуту да масира женá којá йма маститис (Чин).

пурдáње с *йровейправање йџела љуљањем халџине или њених делова*. – Ознојим се на рáботу на њиву, па кадá сам сáма јá се с пурдáње лáдим (Рос).

пустиња ж *жєнєски йолни орган; йолни орган уоџиџиџе*. – Йма да га ритнем у пустињу́ту и че га исћелáвим (Б – Ки, Бер).

пуши́лница ж *йчеларски йрибор за димљење йчела*. – С пуши́лницу на-дџимимо пчелёте (Сук).

пушта мýје изр. *лагáџи; обмáњивáџи*. – Пушта му мýје да че се сели из селó у град и да че продава све што йма (Пет).

пушта се у рáботе изр. *уџиџиџаџи се у сумњив йосао; йочињаџи неџиџо без йреџходног йромишљања*. – Нечу се упуштам у теквё рáботе, нечу да ймам нџкакву кóрис (Изв).

пчелице мáми изр. *говориџи умџаџио*. – Кад орáти, че речеш пчелице мáми (Сук).

пшешкóдрен м бот. *йасјáковина Rhamnus catartica*. – Пшешкóдрен, шџб, црне му бóбице, растё у грмање (Ш). Пшешкодрén је у вџду дрén, йма два – цвёта као близáнци, текв́ му рóдат (Зс).

пшешџи, шка, шко *йсеђи*. – Пшешџи лóј је лék од туберкулóзу (К – Цв, Пир).

пњћáло с *гунђáло*. – Свекрвётината је пњћáло големó, не мóгу да сам нџкада мџрна од њу (Грш).

п̄ћ м *п̄труџац на дрвљанику*. – Сече́мо дрва на п̄ћ (Рс).

п̄њџга ж аугм. пеј. *део извађеног њања*. – Извртú рупе у п̄њџгу и набíју клиње, и ту́рају со́л; по́густо клиње да је, да не иска́рују со́л (Зав. Ру).

п̄њџушка ж *остџаџак малог њања у земљи*. – П̄њџушка је у́зем што је оста́ло од сџтно др́во (Мр).

п̄пне се свр. фиг. *убаџиџи се*. – Їзмеђу двојџца у́бави ка сам се п̄пнула и с њи сам игра́ла (Цер).

п̄с, ма́чко, п̄шџт! изр. *бежи мачко одавде*. – П̄с ма́чко, п̄шџт, а́јде на вра́та (Вој).

Р

раатлџше се свр. *домоћи се богаџсџива, лагодног живоџа и уџивања*. – Те́ла је да се раатлџше, да у́зне ку́ћу (Зав).

ра́боџа. **Теква́ ли је ра́бота** изр. (*у љуџињи*) *зар џако; ако је џо разлог да; ако џако намераваш*. – Теква́ ли је ра́бота? Ка́жеш да ти несџм дал па́ре на за́јем?! (Чин. Вој).

ра́бушка ж *белег засечен на увеџу брава*. – Ра́бушка, беле́г на у́во, засече́ се; не́ки однапре́д, не́ки поза́ди одре́жу у́во (Мр).

ра́ван м *ход коња дресираног да се кређе наизменично десним џа левим ногама; брз коњски ход краџким кораџима, кас*. – Кад ко́њ џде ра́ван, не́ма да кљо́ца, не дру́са (Мр).

равнџчка ж дем. *зараван; џроџланак*. – Че́кај ме поди пу́тат на равнџкуту (Бер).

ра́вно прил. *једнако*. – Бџл им је о́чув и башта́, васпџтувал и ра́вно и не́је гледáл ко́је чи́о је (Брл).

равнџц м *хајдучка џрава*. – Їма бџл и џма жџт равнџц; бџлити ле́чи посечо́тину или беро́тину, а жџт равнџц је до́бар за апетџт (СГл).

равнџц м бот. *висока бела хајдучка џрава*. – Равнџц бело́ цвџтџ, ле́чи се сва́ка ра́на с њџга, и пи́ју га, а жџт равнџц је до́бар за по́д – груди кад бо́ли, од жељу́дац ле́чи (Гос).

ра́деник м *вредна и радна особа*. – Из мо́је село́ Берџловци сам си дошла́ ра́деник голџм за сва́ку ра́боту (Брц, ПРж, ВЈ).

ра́дица ж бот. *баџиенско цвџе звездан*. – У́век смо сади́ле звездáн, а зо́ве́мо га и ра́дица, у гради́ну (Ш).

ража́би свр. *раскинуџи као жабу*. – Јá че те ража́бим, че те рашче́пим (ВРж, Пир).

раже́њен, -а, -о *разведен*. – Же́њено, па раже́њено, и сџг џде о́д – руку на́ – руку (ВЛк).

ражењује несвр. *разводиши*. – Ни – стé ме женили ни – мé има ражењујете (Пир. Трњ).

раживи се свр. рет. *йресїаши биши близак, йрекинуши йријашельсїво*. – До сá смо си убаво живувáли, а сá има да се раживимо, и нéчу ти више праг прéјдем ни óчу да те видим праг да ми прескóчиш (Пир).

разбáчка свр. *разбиши, расїуриши*. – Разбачкáше стóгат, разнéсоше се-нóто, све растурише (ДД).

разбашкáри се свр. *оїусїиши се, йрейусїиши се уживању*. – Дошл њим нá-госје, па се разбашкарїл, па заборавїл кудé је његов дóm (Пир).

разбéли се свр. *йочешї свиїаши*. – Пре него штó се разбéли, сьњујем дошли Бугари да ме кóљу (Пир).

разбéре свр. *йочешї сазнаваши, йамїиши, мислиши (о деїеїу)*. – Já кад сам разбрáл бéше рат и голém стрá од Бугарéти (Рс).

разбрéје се свр. *йочешї јако блејашї (о овци)*. – Кад удáрим овцу на жéгу она се разбрéје и подује (ТД).

разбркује несвр. *мешањем разбијашї (уз додаїак шечностї)*. – Разбркујем крéч, че крéчим сóбете (Кр). Já разбркујем крéч, а он рабóти мајсторсће рабóте (Сре).

разбрóвља несвр. в. разбрóвљује. – Óкну жену којá знаје за гоцá да разбрóвља (Кс). Разбрóвљују ћенáр, разбрóји за једнó кроснó којéто да бúде тњко, а кóлко онóв дрúго (Кс).

разбрóвљује несвр. *разбрајашї*; уп. разбрóвља. – Жїчка, дїлка, чїшальћа. Чїшальћа у разбóј, кадá разбрóвљују (ВЛк).

разбúја се несвр. *развеселиши се и йочешї играши, йеваши*. – Дебелáне, кво си се тóлко разбујáл (Пок).

развáди свр. *начешї суд са конзервираном храном (сир, урда, йуришија, йекмез)*. – Нéчу да развáдим кáцу сїрење само за једну – грúчку (Изв).

развала ж *неумерено йрошење, расїиање*. – Нїкој нéма пáре на рáзвалу (Пс).

развáли се свр. *развесїи се*. – Развалїла се и врнула се код башту и мајћу (ТД).

развéва свр. *развејавашї*. – Не качї се гóре да не развévаш сенóто (Зав).

развéвује се несвр. *намеїаши се журбом или убрзаним йокреїшма*. – Развéвује се по кúћу: све она мóже, све она умéје (Вој).

разведé óчи изр. *чудно гледаши, имаши неусмерен йоглед*. – Дојдé дóма пијán, разведé óчи, поткрвавиле му, и почé да псује нáша децá (Пс).

развédенче с нов. *деїе разведених родишeља*. – Не мóже развédенче то да се йгра с вас (Тм).

развезе се свр. 1. *одвесити на разне сѝране, расѝуриити гомилу*. – Када прегорѝ, ђубре се развезе по њѝве (Км. НМл). 2. *фиг. расѝричаити се; ѝричаити ѝриче једну за другом*. – На седенђу се распричамо, развезе се, нема крај у причање (Рс).

развѝјан, -а, -о *који не уме да шѝеди*. – Сви смо циције, сиромá човек не мѝж да бѝде развѝјан (ЦД).

развѝје се свр. рет. *ѝросѝрѝти се; биѝти ѝредуг*. – Развѝјал се ко лѝтњи пѝтак (Јел).

рѝзвесан, -сна, -сно *савесѝан, ѝрезвен, ѝамеѝан*. – Баштá ти бѝше рѝзвесан човек, умејал је и да посаветује и да помѝгне човека у невољу (Пок).

развѝје се свр. мет. *ѝојачаити се (о веѝру)*. – Подгребе овцѝте југат, развѝје се и вáne и угрѝвушка (ДД).

развѝзен, -а, -о трп. пр. *који је вожен на разне сѝране*. – Вѝзено и развѝзено а тáм а овáм, па се разнизáло од климкáње и трускáње (Кр).

разврѝљује несвр. *извлачити конац (из ѝлеѝива, ниске); уѝ. разврѝује*. – Детѝто разврѝљује плѝтењето, њему до игрѝ (Пет).

разврѝује несвр. в. разврѝљује. – Разврѝујем стар цѝмпер, од њег че плетѝм чорáпци (Сук).

разврѝже се свр. рет. *ѝочѝти се множити; најѝредоваѝти*. – Дојде зѝт у туј куђу, нáстави се после дѝм, рѝзврза се, почѝше да се млѝже, да стѝцају (Д – Љу, Пир).

разврѝује крајѝшта изр. *расѝричаваѝти се и не умеѝти ѝресѝаѝти*. – Немѝј да разврѝујеш крајѝшта, него казуј за кво си дошъл, мен чѝка работа (Чин. Пир).

разврѝне свр. мет. мит. *ѝромениѝти ѝравац (о времену)*. – Разврѝни га, Цѝрмане, нѝка ѝде у пуству гѝру (Пок).

разврѝѝ свр. *буѝѝити врѝѝѝи (сврдло, нож, колац)*. – Нѝж држѝш, па разврѝѝш мáлко, направѝш рѝпу (ТД).

разврѝти се свр. *ѝочѝти ѝроѝѝити ѝреко мере*. – Онѝ, разврѝтели се како кáца без днѝ, и тѝв не мѝж да наплѝниш (Изв).

разврѝча несвр. *више ѝуѝа ѝолазити ѝа се враѝаѝти*. – Áјде ѝди, не разврѝчај се више, вáркам се (Пир).

разврѝчује вѝду изр. *скреѝаѝти ѝравац ѝока воде у сѝоредне ѝравце*. – Не разврѝчуј ми водѝту, не вѝдиш ли да наваѝујем (Вој).

разврѝша се несвр. *ѝочињаѝти ѝроѝѝити залиху хране*. – Кад се стѝг разврѝша, пренесѝмо га у две – плѝвње и под сáјвање (Ру).

разгáлен, -а, -о *размажен*. – Разгáлено детѝ не знáје нѝкакав рѝд, и нѝкога не слѝша и не почѝтује (Пл. Сре).

разгáли несвр. *размазиџи*. – Јединче, па га разгалили, па нече да ђи слúша (Чин, Грш).

разглавља изр. *садиџи расад зашиљеним и џовијеним комадом дрвеџа*. – У градину разглављамо пипёр, зелени лúк и зёлџе (Сук).

разглéзи свр. *размазиџи*. – Разглéзе и, децáта, па и пóсле бију што и не слúшају (Гра).

разглоба се свр. *џреџвориџи се у жиџику масу, блаџо*. – Пáда џопчúг, џи́гав снéг, бáрле големé, па се разглобáл (Зс).

разгóвњи се свр. *разнежиџи се; олењиџи се*. – Каквó си се тóлко расџишкáл и разговњíл (Пир). Почéле да жи́ве у град па се разговњíле, не вáчају више матíку ú – руку (Бз).

разгóди децá изр. *(џравилно) џоделиџи имовину својим џоџомцима*. – Тра́же децá да ђи разгóдим, ама не смéјем, че ме искáрају после (Кр).

разголéми се свр. *џорасџи, џосџаџи велик одрасџао човек*. – Разголеми́л се, па на́расал, момчé голéмо (Сук).

разгóни свр. *разјуриџи*. – Стáрцат óче да ми разгóни госјéти (ДД).

разгóрује (се) несвр. *расџаљиваџи (се)*. – Огђњат се разгóрује, че бúде (ВЈ).

разгра́бан мајстор изр. *врло џражен и џрезаузеџ мајсџор*. – Сá сам ста-нúл разгра́бан мајстор, нéмам врéме ни лéб да једéм (Пир).

разгра́ден, -а, -о трп. пр. фиг. *особа која олако џроши сџечено*. – Јá сам от-ишлá у сиротíњу; били су врédни и несú разгра́дени били́ (Гос).

разгра́њен, -а, -о *разгранаџи*. – У штíпку се дéне у разгра́њено дрво, па кóлко стáне (Пк).

разгрéва несвр. *загреваџи (јело, хлеб)*; уп. разгрéвује. – Разгрéвам мánцуту, обíчам жéжачко да је (Сук).

разгрéвује несвр. в. разгрéва. – Не разгрéвуј га, че се олади док до́јду на ручк (Држ). Не разгрéвујте мánцуту да се не поквáри (Јал).

разгрчу́је несвр. *оџкриваџи; разгрџаџи*. – Кóпај и разгрчу́ј му жи́лете, корењéто, да мóж да га извáдиш (Пет).

разгúгли се свр. *скинуџи гуглу, кайуљачу*. – Де прво да се разгúглим, да ме видите којí сам (ДД).

раздáвушка ж *расџурање имейка неумереним давањем џомоћи*. – При њи је раздáвушка големá, затóва и нéмају (Држ. Пир).

раздвóји свр. рет. *разликоваџи*. – У чíсто жи́то не мóж да раздвóјиш (сéме) ливадáр од жи́то (Зс).

раздóми се свр. *нађи свој дом; одомиџи се*. – Сви су се мојí сíнове раздо-ми́ли и сви íмају úбаве кúће (Дој).

раздрáзни свр. *раздражиџи*. – Раздрáзни ме само, па óн зáспи а јá се свџи-вам ко кúче (ДД. Зав).

раздрéбан, -а, -о *огроман, сīасиī*. – Муж раздрéбан, крúпан, акъл нéма, куротрéсина големá (Бла).

раздрéпа свр. *īокидаīи на комаде*. – Раздрéпáше лéбат глáдна децá (Ру).

раздрéпáви се свр. *īосīаīи дроњав*. – Раздрéпáвила ти се женáта, нéма кој да ђу закр́пи (Држ. Гњ).

раздрéсује несвр. *изазиваīи лучење млека јачим ударцима главе (дојенче)*. – Телéто ђу прво раздрéсује, после ђу млзéм (Пет).

раздужáва (се) несвр. *враћаīи дугове*. – Тíја човéк се óдма раздужáва, нéма га чéкаш за парú (Тм).

разд́ни се свр. **1.** *свануīи*. – Када да појдемо онó се веч разд́ни, оспáли смо се (Јал). **2.** *фиг. освесīиīи се*. – Какó ме íстрља, онó ми се разд́ни (Пир).

разд́њује се несвр. *раздањиваīи се*. – Чéкамо да пóчне да се разд́њује, па да поóдимо (Вој).

разђеле реч. *срећом*. – Сврну чíча ми, разђеле, и даде ми пáре да га кúпим (Рс).

разéва се свр. *īочейи се īрозеваīи*. – Разевáмо се двáта и рéкомо: – Áј да се стúрамо да си лéгамо (Зав).

разíде се свр. *развесīи се*. – На сíлу и саставíше, ама се после разидóше (К – ЈИ, Цер).

разíдује несвр. *разиђиваīи*. – Што онí зíдају д́њу, онó нóчу нéшто разíдује (ВЛк).

разјáгни се свр. *īочейи се груīно јагњийи (сīадо оваца)*. – Разјáгнiле се овцéте, свáку нóч спíм на појáту (Гос. Зав).

разјáдóше се свр. *разбеснейи се*. – Дојдé, па се разјáдоса, па разјáдоса и нас (Пир).

разјáсни се свр. *мет. разведриīи се*. – Разјáснiло се времéто, че попáри сланá градíнете нач́с (ВЈ).

разјéри кóсу изр. *раичуīаīи се; īоћи неочеш́ан*. – Разјéрiл кóсу а пош́л на сабóр девој́е да га глéдају (Гра).

разлáби (се) свр. *олабавийи (се)*. – Разлáбили се мáлко конóпцити, де ђи претéгни (Трњ).

разлагом прил. *īолако, разговейно, јасно*. – Óн разлагом говорi и с нéга се човéк зачáс мóж разбéре (Трњ). На разлагом смо оратiли; јá питúјем, а он одговáра пол́ка (Пир).

разлáје се свр. *īочейи лајаīи*. – Штóм се пцетáта разлáју, че се растрчiмо (Кр).

разлáнси се свр. *раскоīчаīи кошуљу и оīкриīи груди (мушкарац)*. – Разлáнсiл се свáтат, длáкави грúди, и теќв дојдé да ми је гóс, а јá сáма у кúћу (Јал).

разлења́ви се свр. в. разле́њи се. – Са́ сам се бѣш разлења́вила, само би спála (Кр).

разле́њи се свр. *олењийѝ се*; уп. разле́њи се. – Када́ се он разле́њи ни́какво ока́ње не пома́га, ама кáт – се ува́ти у ра́боту мло́го урабо́ти (Грш).

разле́чује несвр. *лечийѝ нао́йако, њогоршавайѝ болесѝ*. – Којé лечи, којé разле́чује, бађим се у тра́вђе разб́ира (БЧ).

разли́не свр. *расуѝи (кашасѝу масу)*. – Ма́јћа ми с качемилкуту разли́не качема́кат да б́уде т́нак ко лист́к (Зав).

различа́ва несвр. рет. *разликоваѝи*. – Несмо́ различава́ли на́род, исти смо на́род (Б – Па, Гњ).

различес, -та, -то *различийѝ*. – Да́му и́грамо с различес́та з́рна (Б – ЦГ, Гњ).

разло́жи се свр. *расѝросѝрѝи (у ѝанком слоју)*. – Разло́жи се се́но да се су́ши (Рс).

разлу́пује (се) несвр. *луѝийѝ (се)*. – Разлу́пује ми се ко́жа (Вој). Немо́ј да разлу́пујеш ра́нугу да се не подлу́ти (Грш).

разља́а се свр. *разлиѝи се*. – Разља́ла се река́та по њи́вете (ВЛк).

разљига́ви се ме́со изр. *исѝусѝийѝи влагу и ѝосѝаѝи влажан и клизав (месо, сир)*. – Ка се размр́зне ме́со оно се разљига́ви, па се подмо́ча (Пир).

разло́ви се свр. *мењаѝи длаку*. – У то́ва вре́ме разло́ве се ку́рјаци, раскубу́ се и врљу ту́ја дла́ку (Гос).

разма́вује несвр. *размахиваѝи се*. – Немо́ј се то́лко разма́вујеш да ти се не́кој не оте́па (Пет).

разма́гује несвр. *одуговлачийѝ; оклеваѝи; сѝоро радиѝи*. – Немо́ј се разма́гујете, ћи́ша че па́дне и че намóкри óткосјети (Рс).

разма́зљак м **1.** *маза*. – Му́шкото дете́ њим је голéм разма́зљак (Грш). **2.** *неодговорна и нерадна особа*. – Жену́ довел, деца́ му нараца́ла, а он разма́зљак како́ што – си́ је и бил (Сук).

разме́си свр. *обликоваѝи хлебо́ве од сѝасалог ѝесѝа*. – Кад разме́сим, после сас струга́лђу остружéм нчвѝити оди тестóто (Држ).

разми́њују се на ребро́ изр. *разилазѝи се на бок (ћуѝке, инацијски)*. – Не ора́тимо сас му́жатога, веч не́колко д́на се разми́њујемо на ребро́ (ВРж).

размла́чи се свр. *учини се млаким*. – Млекóто се размла́чило, стопли́ло се веч (Пир).

разм́зена овца изр. *овца коју су ѝочели да музу ѝре јагњења*. – Їмаше једна – овца́ разм́зена преди јагње́ње (Кр).

размлэ́ свр. *ѝочейѝи мусѝи овцу ко́ја се није јагњила или је ѝобаѝила*. – Иштетѝла се бéше овца́, али у разм́зомо, и дава́ла је помáлко млекó (Пк).

размрдује се несвр. *крей̑а̑и̑и се, разгибава̑и̑и се*; уп. размрдује се. – Мора се размрдујем да не осебнем (ДД). Размрдујемо се да се загревамо, да не осебнемо (Пок).

размрзје свр. *изгуби̑и̑и вољу; йрес̑а̑и̑и чини̑и̑и*. – Че завршава́м ту́ја ра́боту док ме не́је размрзеја́ло (Пир). Ле́ле, што ме размрзеја́ло (Ста).

размрзџина ж *лењивац*. – Он је стану́л голема́ размрзџина (Вој).

размрсује несвр. **1.** *рас̑ей̑а̑ава̑и̑и замршене конце*. – Цело́ јутро размрсујем конци́ти, глава́ ме заболé (Кр). **2.** *йойравља̑и̑и йоремећене међуљудске односе*; уп. размршује. – Са́ми сте мрс̑или, са́ са́ми размрсујте, напра́јте да се па саживите, брај̑алџк сте (Сук).

размрцује се несвр. в. размрдује се. – Не мо́гу мло́го да седим, него се ди́сам да се размрцујем (Пет).

размршује несвр. в. размрсује (2). – Са́ма си га мрс̑ила, са́ма си размршуј (К – Ћу, Зс).

разнизује несвр. *рас̑авља̑и̑и на делове (буре, огрлицу, йочак)*. – Немо́ј ми разнизујете огрли́чкуту (БЧ).

разноразан, -зна, -зно *разнорс̑ан*. – Ймам разноразне ра́боте по ку́ћу (Чин. Трњ).

разносач м *радник који разноси (и йрос̑ише) обликоване комаде глине*. – У циглар̑и сам бил простира́ч. а у црепар̑и разносач (Пн).

разоглави свр. *олабави̑и̑и, разлабави̑и̑и*. – Разоглави дрва́та да мо́гу да и сту́рам (Пк).

разоноцује се свр. **1.** *шири̑и̑и се; разлива̑и̑и се; одс̑иу̑а̑и̑и од жељеног облика*. – Не́ма да се разоноцује боја́та ако љу тека́ напра́јиш (Пир). **2.** *ради̑и̑и без журбе; губи̑и̑и време и не завршава̑и̑и йосао*. – Немо́ј се разоноцујете, та́ја ра́бота мо́ра дьн̑с да се завр̑ши (Вој).

разргује несвр. *нарушава̑и̑и целови̑и̑ос̑и̑; йробија̑и̑и, ой̑вара̑и̑и йу̑и̑и йро̑и̑ица̑у (воде, ваздуха)*. – Разргујем с тоја́гу да мо́же да истича по́више вода́ на ту́ја ру́пу (Изв).

разре́ди свр. в. разре́ти. – Разре́дете мору́зуту да мо́же да врзу́је класове (ВС).

разре́ти свр. *учини̑и̑и ређим, йпрореди̑и̑и*; уп. разре́ди. – Разре́ти ма́лко васу́лат, сипни му води́цу, да има за сви́ да се наједу́ (Кр). Ка́жемо разре́ти ма́нцуту, али ка́жемо разре́ди мору́зуту (ВС).

разреша́ва се несвр. *йрива̑и̑а̑и̑и ризик*. – Разреша́вам се да прода́дем во́ловете и да ку́пим ту́ја њи́ву (Пет).

разреш̑лив, -а, -о *одлучан*. – Она́ разреш̑лива, о́длучна жена́ (При). Башта́ ми бе́ше разреш̑лив чо́век (Црв).

разрѝза несвр. **1.** *расецаѝѝ (на комаде, кришке, кашиеве).* – Разрѝзај га нáдлго, на шушенице (Сук). **2.** *расѝодељиваѝѝ задужења у новцу или радној снази.* – Разрѝзали су кој кóлко жѝто да даде́ (Вој).

разрѝпује се несвр. *ѝочињаѝѝ весело скакаѝѝ (младунче сѝоке).* – Телéто се разрѝпује када́ га пúштим, а ѝсто и јáгништата (Сук).

разровé свр. *изазваѝѝ ѝлач, расѝлакаѝѝ.* – Баба кад се развѝка, разровé сви (Зс).

разрогáвчи свр. жарг. *ѝреѝуѝи.* – Бéјоше га разрогавчи́ли, јéдва си је дóма дош́бл (Дој).

разрóди се свр. удаљити се од родбине (непосеђивањем, неуважавањем, непомагањем, свађом). – Она га је разродила са – сви у његову фамилију (Гос).

разу́зне свр. *ѝоделиѝѝ; разделѝѝ (имање, робу која се ѝродаје, ѝоклоне који су донетѝѝ).* – Сéстре му имање све разузóше, за њéга ништа не оста́де (Цр).

разу́чује несвр. *одвикаваѝѝ (ѝод ѝриѝшском).* – Мај́ћа ме учѝла тóлко гóдине како́ да ора́тим, а ти че ме пак са́ разу́чујеш (Сук. Дој).

разь́знава несвр. **1.** *ѝочињаѝѝ ѝамѝиѝѝ и схваѝаѝѝ, разабираѝѝ (деѝе).* – У три – чéтри гóдине, па и пóрано, детé пóчне да разь́знава (Чин). **2.** *једва расѝознаваѝѝ (у мраку, магли).* – Мра́к, јéдва разь́знавамо пúтат кудé ѝде (Вој. Км).

разь́ркóри се свр. *расаниѝѝ се, ѝробудиѝѝ се; освесѝиѝѝ се.* – Још ми се спѝ, сачéкај да се разь́ркóрим па тьг че ѝдемо (Рс).

рајá. Нéје рајá изр. *није како ѝреба.* – Она́ нéје рајá са – жѝвци и све њóј нéшто нéје пра́во (Дој).

рали́чи несвр. *браздаѝѝ између редова ѝосебно ѝодешеним ѝлугом, коѝа чицом.* – Рали́чим њѝве ѝзмеђу рéдови с копа́чицу (ВСв).

ра́м м фиг. *го косѝур изгладнеле или болесне особе.* – Од ра́боту, а и од глáд, бéјо омршавéл; бéше остáл само ра́мат од мéне (Пет. Трњ).

рамања́ча ж в. рамења́ча. – Јер́м и поли́чка, рамања́че двé, жь́гле двé, привóј, зáворња на воѝште (Ру).

ра́мац м *врѝа музичког инсѝтруменѝа који се носи о рамену.* – Пь́клешѝи музика́нти има́ли су двá пóлубаса, ра́мац, кларинéт, тру́бу и тупáн (Дој).

рамења́ча ж *нейокреѝна ѝалица на јарму ѝосѝављена верѝикално;* уп. рамања́ча, ремења́ча. – На јер́м ѝма рамења́ча и поли́ца; рамења́ча ѝде нѝзбрд (Ру).

рами́ште с пеј. *раме.* – Де ми завѝ рами́штето (К – Ћу, Пир).

ра́мња́к м *музички инсѝтруменѝ, велика ѝруба.* – Он је свѝрѝл у ра́мња́к, али и у дру́ђи инструме́нти (Д – Сл, Пир).

ра́мсћи ба́с изр. *дувачки музички инструменти*. – Ра́мсћи ба́с се но́си на ши́ју, Ци́гање сви́ре у ње́га (ТД).

рамуни́ће ж мн. *хармоника*. – Научи́л да сви́ри у рамуни́ће (Рс).

ра́мчи несвр. *слагати́и гранчице лисника на нарамке њогодне за ѡреношење, сушење и дењење*. – Ра́мчимо шу́му це́л дь́н, сла́гамо у у нара́мци (ВЛк. Гос).

раниче́ с *п̀рво младунче у сезони млађења (јагње, јаге)*. – Раниче́ је које се прво ојагњило, а сугаре́ је које се касно ојагњило (Дој, Јел).

ра́нишиџе с **1.** *месџо ѡпored сеника где се, на ѡрави или снегу, ѡлаже сџоци кабасџа храна*. – Раниште́ је куде овцете́ ра́нимо без ја́сли на́ – шири́н (Дој, Јел). **2.** *оброк сџоци на ѡрави или снегу*. – Кад поокопне́је сне́гат, само једна́ ра́ништа ту́рамо (ДД).

ра́но на саба́ле изр. *врло рано изјуџра*. – Че по́јдемо ра́но на саба́ле, да-ле́ко је Видлич (Рс. ВРж).

ра́но – ра́но изр. прип. *врло рано; у свиџање*. – Волела́ сам шко́лу и ишла́ сам ра́но – ра́но сва́ко ју́тро (Пир).

ранобу́дник м *раноранилац*. – Ја́ сам ранобу́дник, ди́сам се преди сви и све услу́шам док се оста́ли ди́гну (Вој. ПРж).

ранче́ с **1.** *деџе које се ѡрерано родило; деџе зачеџо ѡре брака*. – Мло́го трчу́ по твоју́ уба́ву че́рку, мо́ж се де́си да чу́ваш ранчети́ја (Нш). **2.** в. рани́че. – Ситна́ је вџна од шљежетџна, па и рџтко и ши́шамо, а ра́нчета обично ши́шамо (ВЛк).

рапацџк м *арџаџик*. – Рапацџк идо́ те купи́, че са́дим црвџни лу́к (ТД).

рапо́нђа ж бот. *реџа Rapfatus sativus*. – Мло́го сам на́благо гризал рапо́нђе (Дој).

ра́с м *сџас, физиономија*. – Обојџца си́на су ми висоџи́и и уба́ви на ра́с (ТД).

раса́дник м *леја на сџаџњаку*. – Ра́садник је на џубре, а леја́ је на́зем кад га пра́јмо (П – Пж, Орљ, Бз).

раса́ља несвр. *смањиваџи со у јелу*. – Раса́љам ма́нцуту сас ва́рени ко́мпи-ре (Сук. Пир).

расви́ри се несвр. *џочџи свираџи и не ѡресџаџиџи*. – Расви́рили се сви-ра́чи, расви́рил се и младоже́њата, уба́во заврши́л ра́боту сас невесту́ту (Рс).

расџву́је несвр. *расџваџиџи*. – Трава́ се сама расџву́је (Км).

расџцу́је на́род изр. *грабџиџи и немџице разносџиџи ѡуџу својџну*. – Расџцу́је на́род, све покра́доше; она́ удовџца с ма́лечка деца́ не мо́ж да бра́ни (Сук).

расџпу́је несвр. *чиниџи џесџоко, немџице*. – Лопов́ голџем, ајду́к, кра́дне па расџпу́је (Ру). Би́је па расџпу́је (Грш).

раска́нта се свр. *развесџи се*. – Бо́ље да се раска́нтате, него да се ка́рате и би́јете (Сук).

раскладé свр. *угасиџи ваџиру (у огњишиџу)*. – Да раскладéш огњиштето, па после да излáзиш (Јал. Вој).

раскла́па несвр. *орáџи кружењем од обода љрема средини њиве*. – Какó раскла́па он затрúпује с браздúту мецéте и текá љи мáлко помáлко помéра, ши́ри си њíвуту (Сук).

расклапа́ње с *орање кружењем које љочиње од међа љрема средини њиве*. – Када се óре на расклапа́ње последња браздá усрéd њíву неје покрíјена, остане вадица (Вој). Мóже да се óре њíва на склапа́ње и на расклапа́ње (Сук).

расклíнчи свр. фиг. *развезаџи, размрсџи; разрешиџи љроблем; раиши-сџиџи*. – Тúже се за мецú не́колко гóдине и јóш не мóж да расклíнче (Вој).

расклíња несвр. *љониџи ваџи клеџву аниџклеџвама и одређеним љоџсџиџицама*. – Јетрва љу клне, а она́ расклíња, трља кáмење, прíча не́што у сéбе (Вој).

раскломбáца (се) свр. *разљуљаџи (се) у основи, љоџусџиџи (рабаџијска кола)*. – Раскломбацáла се колáта по камењáцити (Јал).

раскмéти свр. *смениџи сеоског љоглавара, кмéџа*. – Ђмајомо кмéта, онí га раскмéтише (Вој).

раскóв м бот. мит. в. раскóвиње. – Ђма травá раскóв, стáрцити љу знáју којá је, с њу се наóди злáто, ако неје лжá (Чин).

раскóв м мит. *љрава расковник*. – Раскóв, то не растé где пíле појé, то рас-тé у затúлене плáнине (Д – Рк, Грш).

раскóвиње с бот. мит. *расковник*. – Ђма раскóвиње травá, њу да нáјдем да мóгу до злáто да дóјдем (Држ).

раскóлац м *један од чеџири дрвена сџиџица коџи држе канаџе или ло-џре на заџрежним колима или саоницама*. – Мí кáжемо рáсколац, а овáм у Гњíлан кáжу слапáц (Б – Го).

раскóлник м в. раскóлница. – Кру́пицу сóл тúримо у рáсколник и намéстимо да мóже овцéте да лíжу (Зав).

раскóлница ж *дрвена најрава у коџој се држи камена со, љодешена да може више оваца исџовремено да љровлачи главу и да лиже*; уп. рáсколник, рáсколњак. – Раскóлница се прáви од гáбар или цёр, у њу се тúри краљак сóл (Зс). За кру́пицу сóл је големá рáсколница, тúрамо у њу кру́пице; за краљци, краљчéта је помалечка (Ш). Раскóлница је од четалéсто дрво за давáње сóл на óвце (Пк).

раскóљњак м в. раскóлница. – Извртú рúпе у пьњугу, набíју клиње, напрáје рáскољњак и тúрају сóл óвце да лíжу (Ру).

раскóмса свр. *искидаџи на врло фине комадиће; усџиџиџи и изгњечџиџи (кувано месо, љоврће)*. – Свáрим бéлото мéсо па га пóсле раскóмсам (НМл).

раскóпује несвр. *раскóпавати*. – Има лопóви који раскóпују грóбове у грóбишта, злáто да нáјду (НМл).

раскóпче свр. *раскóпчати*. – Óче да ми раскóпче блúзуту и да ми тóри рúку у пáзуку (Трњ).

раскóпчује несвр. *раскóпчавати*. – Не раскóпчуј се тóлко, че те олáди ветърат зачáс (Км).

раскóсује несвр. *косићи око зграда и у дворишију*. – Раскóсил стáрцат да се не плáшимо од змијетéрине (Пет).

раскóшáва се несвр. *раскóшавати се, разносићи се*. – Сéно се удíпли да се не раскóшáва, да се не растóра (Пк). Сéно се дéне на дíпле или се товáри на дíпле да се не раскóшáва (Бе. ВЛк).

раскрвáви се свр. *поићећи крв услед повреде*. – Раскрвáвило си детéто нóс (Јал).

раскркља се свр. *раскривати пољне органе после кошуца*. – Закрклáли се, па се не мóж раскркљају, па ђи одвэзли при дóктура (НМл).

раскрсина ж рет. в. рáскрсиште. – Видó га на раскрсинуту, чéкаше децáта (Зав).

рáскрсиште с *раскрсница*; уп. рáскрсина. – Бајáла му бáба на рáскрсиште (Мр).

раскрстóше се свр. *погодићи се без веће невоље*. – Чéкамо да се невестицата раскрстóше и да ни рóди здрáво унóченце (Рас).

раскрчмује несвр. *раскривати*. – Купúје свíње, кóље ђи и раскрчмује месóто; тека зарáчује (Пир).

рáскрштина с в. рáскрсиште. – Че найдеш на рáскрштину, па пóјди после лéво (Ш).

раскубé се свр. *раскучивати се*. – Нéколко óвце ти се раскúбле, немóј да су шúгаве (ВЛк).

раслав цвéће м бот. *врсита башиенског цвeћа*. – Раслáв цвéће цвtи, па зíне кад се расцвtи, зéвало кáжемо (ВЛк).

раслетí се свр. *дахити, убрзано дисати (од жеге, узбуђења, умора, болести)*. – Овцá кад се раслетí, нóј је за пуштáње крв (ДД).

расовáто дрво изр. *дрво од две, ређе више, ракле*; уп. рáсово дрво. – Расовáто дрво је из две – грáне, а каракáто растé кадá прáви широкú крошњу (Ш).

рáсовача ж *ракла (обично од два крака)*; уп. рáсовачка. – На рáсовачу на-тóрам сéно и свлáчим га до кóла (Бз).

рáсовачка ж в. рáсовача. – Дрэн íма згóдну рáсовачку, дóбар је за мотóвило (Зс).

рáсове м мн. анат. *међуножје*. – Висоћí чарáпци на женú до рáсове íду (ТД).

расовес, -та, -то *разгранай̄и*. – У Драђијину њиву има два – камика расовести (ВСв).

расово дрво изр. в. расовато дрво. – Крaкљесто дрво је чапуресто, има више, а расово дрво је када су два – чапура (ДД).

расбди се свр. *џрошеџай̄и се*. – Не могу да прекарам ноћ од реуму, а ако се расодим, оно олаби (Грш).

расолаца ж *крушка љогодна за џурицију*. – Расолаца крушка је добра за у чабрицу (Бз).

расопекљује се несвр. *скидаџи џанџалоне*. – Кад се он почé расопекљује, ја му побéго (ВЛк).

распадија ж *оронула зграда*. – Купише кућу, распадију некакву (При).

распадинка ж геогр. дем. *мала кориџасџа џадина*. – Цвеће цурцил мóжеш да најдеш и у гору куде је по распадинке (Гос).

распадотина ж **1.** *комад одеће или обуће који не може више да се крџи*. – Нóси некакве распадотине, стануло прошљак (Вој). Нéчу више да крпим теја распадотине (Сук). Оно несу ципеле, него распадотине (Пир). **2.** изр. **распадотина женá дроњава и џрљава жена**. – Оно неје женá ко женá, него распадотина (Пет).

распаранден, -а, -о трп. пр. *дроњав; неуредно обучен*. – Никад несџм ишљл распаранден (Бла).

распáри (се) свр. *загрејаџи грло врелим најџџком (чајем, врелим вином, грејаном ракијом)*. – Де, свáте, да се прво распáримо сас грејану ређију (Јал).

распáрује (се) несвр. *загреваџи грло врелим најџџком (чајем, врелим вином, грејаном ракијом)*. – Распáрува кáшљицуту саш – чај, ама не помáга (Вој).

распáрца се свр. рет. *џоделиџи имовину*. – Распáрцамо богáт дóм и постáдомо сиротиња (Ста). Распáрцамо имóт, брáђња, поделимо се (Ста).

распáчује несвр. рет. *не сџварай̄и веђ џрошиџи сџворено*. – Неје да пáти, óн нече ништа да запáти, него распáчује (Б – Из, Пир).

распечáти свр. *оџџечай̄иџи*. – Распечáтили млíнат, па млéли, и пóново га запечáтили (Зс).

расплáмсује несвр. *расџламсавай̄и*. – Не пали слóгат, ветџрат че га расплáмсује па че запáлиш цéло пóље (Зав).

расплује се свр. *расџасџи се; исџрулиџи*. – Крушка се расплује на мрзлицу; погледај како се расплуéла (Ста). Тíквете се расплуле (Цр).

расџљáчка свр. *оџљачкаџи, разнеџи нечију имовину*. – Распљачкáше све штó је остáло од шкóлу, разнесоше (Брл).

распогліја м *бахай̄; својеглав; расџџник*. – Сíнат му је распогліја, а и не трéзни се (К – Ћу, Пир).

распóличав, -а, -о који је у две различитије групе. – Располичава јáгништата, несú се једнóг јáгнила (Рс).

распóмéра свр. *промениши место предметима нејажњом или припреуеђивању*. – Све распомéрано, не мóгу си најдем алáтат (Пир).

распóнка ж део кола *пóдешених за превоз сена који одваја лошре*. – Распóнка држи литре да се не састáве (ВЛк).

распóпњак м *распóй*. – Їма у Пíрот једбн распóпњак, ама неје човек за прíмер (Соп).

распóчиња несвр. *пóчињаши проошиши залиху кабасше хране*. – Немóј да распóчињате лисникат, јóш нестé потрошили онова (Вој).

распрáвује несвр. пеј. *распрáвљаши, оцењиваши и савешоваши*. – Каквó че ти распрáвујеш влашће пátће и че саветујеш пóпаметни од тебе (Чин. ВС. Пир).

распрáји се свр. фиг. *породиши се*. – Јá се распрáји, раскрстí се и родí úбаво детéнце, мúшко (Рс).

распре (се) свр. *расећи (се), пробуразиши се*. – Козáта си распрлá лéву сíску (Ста).

распревеси се свр. *скинуши вео невести*. – Распревесе невесту на дрвник (ВЛк).

распремени се свр. *скинуши (нову) одећу; преобући се*. – Штóм дојдó из град, распременí се и óдма отидó на њíву (Сук).

распрéча свр. *уклониши пейео са жарá, распрéчашши вапíру*. – Распрéчам жáр и турим мáлко огризину да се распáли, да завáнем óгањ (ТД).

распржи свр. *испржешши*. – Нéma дрво да распржи пржено, а јá тражим од њéга да кúпим дирéци (ВЛк).

распродаде свр. *распрóдаши*. – Распрóдадоше úбаве њíвице да плáте бáштини дúгове (Трњ).

распрíда (се) несвр. *издвајашши се пóйка из лоше завезаног краја ћилима*. – Кад се ћилим заврши, оснóва се исечé мáлко дúже и завéзује се у чвóрове, да се ћилим не расткáвује, да се не распрíда (Пир).

распрскан, -а, -о трп. пр. *распресешши*. – Свибáк íма црни грóздови ко на аб́д, само је више распрскано (Гос).

распршиши се изр. *разићи се (деца), напóушиши родителски дом*. – Сви смо се распрштáли; кој одкудé је, пóдолеко је (ДД).

распрóдава несвр. *прóдавашши једно за другим*. – Почéл си распрóдава íмање, женúту да си излéчи (Трњ).

распúт ж в. распúтје. – Распúт је кудé се пúтове грáнају и састáвљају (ВРж).

распúтје ж *раскрсница*. – Идемó у Распúтје за здравац, ђурђевац и за млáду бúкову шúму (Пк).

распуцује несвр. *иџераџи* (*засџираџивањем, силом*), *иџогањаџи*. – Ма́чава њим, па ђи распуцује, че мо́рам да ђу иска́рам (НМл).

распушта се несвр. бот. *шириџи се на иллу*. – Тџква се распушта а ка́чи се и на плóт (Бе).

распуштенаџ м *онај који се развео*. – Ѐма му́жје удовџи, распуштенаџи, сваќакви и́ма (Зав, Пир). Распуштенаџ ли је, момче ли је, жењен ли је, удовџ ли је, не зна́м (ДД).

распушти љиђе изр. *иуџиџи бале*. – Остарело, распуштило љиђе, неје више човек (Бе).

распџра свр. *оџераџи иџиџе; иуџиџи голубове и иџи иџом их храниџи*. – Распџрам го́лубови и нара́ним ђи (Пир).

растаџич м бот. *расџаџи*. – Та́м уз реку́ту само ра́ставич расте (Пк).

растаџује несвр. *расџављаџи*. – Неје добро да растаџују мла́ди (Сук).

растаџче с бот. *расџаџи Equisetum arvense*. – Поди Врелó мла́го расте ра́ставче, њег ко́њи пасу́ (Вој).

расџиќа се свр. **1.** *иџоџаџи дом* (*умирањем или наџуџињањем*). – Кој ти се надал да че се текџв до́м растџка, текџа ку́ћа га́здинска (Пир, ДД). **2.**

умреџи. – Растџкаше се ста́рцити, не́ма кој да њим овџете пасе́ (Пк).

раџикан човек изр. *немоћан и излаџео ста́раџ*. – Ја сам раџикан човек, моје је време прошлó (БЧ).

раџкаџа несвр. *извљачиџи иџоџку, раџаџкаџи*. – Које погрџеши у ћили́м, оно́ мо́ра да раџкаџа (Пир).

раџкаџује несвр. в. раџкаџа. – Ка́д се ћили́м заврши, осно́ва се сече́ ма́ло ду́же и завезује се у чво́рове, да се ћили́м не раџкаџује, да се не распрџда (Пир).

раџкаџе свр. *раџаџкаџи*. – Погрџеши ли у ткање́, о́дма се раџкаџе; ћили́м мо́ра да бу́де без грџешку (НМл).

раџовина ж *храсџово дрво, храсџовина*. – За бџдњаќ у́век да је раџовина (Зав).

раџољује (се) несвр. *умножаџаџи се боџорењем*. – Када́ је њи́ва у́баво наџубрена, житóто се раџољује па се згу́сти (Цр).

раџомла́чи свр. *иџоџумачиџи*. – Сџн че ти пока́же, само ако знајеш да га раџомла́чиш (Гос).

раџопује несвр. (*иџостеџено*) *расџавараџи*. – У това́ котлџе раџопује́мо мо́дри ка́мик (Вој).

раџрџљује несвр. в. раџрџује. – Пази́ да не раџрџљујеш сирењето, па́да ти из у́ста на́земи (Кр).

раџрџује несвр. (*иџомало усџуџи*) *губиџи, расџураџи*; уп.раџрџује. – Пази́ да не раџрџујеш житóто, сипу́ј га у заџрпени ца́кове (Вој).

растрéбување с гл. им. од растрéбује *враћање све на своје месџо у једној љросџорџи*. – Не пазе кудé каквó че па у растрéбување по кућу гúbим млого врéме (Држ).

растрéбује несвр. *расџремаџи, уклањаџи неџоџребне џредмеџе и враћаџи све на своје месџо*. – Ђдем да растрéбујем голéму сóбу (Јел).

растришóја м особа која воли да џреврђе џо собама џражеђи неџџо за себе (*храну, новац*). – Растришóјо ти јéдан, тџ си изéл бомбóнете што сам за децáта купџла (ВРж).

расџрóји свр. *џодешаваџи укус џечне хране додавањем воде, млека, киселог млека, сирђеџа или јајеџа*. – У џсалото млекó сџпи прéсно да га растрóјиш (Пир. Вој).

расџури се свр. **1.** *разиђи се*. – Рáстури се џџна слóга и џџна бачџја, сá си пасу овцéте посебно (Рс). **2.** изр. **растури се сас жену / сас мужа развесџи се**. – Најстарити сџн ми се растури са – жену, она одвéде унучетата (Зс, Пир).

растуран, -рна, -рно *расџршен (село, џредео); рељефан; који има слабу џуџну мрежу*. – Наше село растурно (Мр). Наше је пóље растурно (Гос. Дој).

растыџња несвр. *џригуџиваџи ваџру; гасџџи ваџру измицањем жсера-вица*. – Не растыџњај огђњат, че вáрим тџкве (Сук).

расџита се свр. *оџиђи из дома на разне сџране (деца)*. – Расџитáла се децáта, деца сиротџнска без родџтељи (Сре. ВС).

расџишкáви се свр. *слинџџи; биџџи болешљив (због назеба)*. – Расџишкáвила сам се, бóлна сам, евé, нéколко дђна (Вој).

расџопáви се свр. *џочеџџи храмаџи*. – Расџопáвила се говéда, докарáли и при албáтина Сáнду (МЛк).

расцéпци м мн. *бочни џорез, има их два, леви и десни, на беневрецима, џанџалонама од абе из народне ношње, ркмач*. – Бревенéци џмају расцéпци, да мóж муж да се услуша кадá га припне зóр (ВЛк).

ратџја ж *харџџија; џаџир уоџџџе*. – Увџ ми бомбóнете у ратџју, џулавку напрајџи (Рс).

ратџшан, -шна, -шно *који је од џаџира, џаџирнаџи*. – Ратџшне пáре почéше да дáвају драђини, да џдемо на џџну стрáну (Зав).

ратлџсан, -а, -о трп. пр. *слободан, комоџан*. – Направи си све што ти трéбе, па да будеш ратлџсан док си жџв, да си кóмотан, слóбодан (Б – Вј, Пн).

ратобóрник м *обешењак; несџашко који брзо цеџа одеђу и обуђу*. – Кад бéше детé, бéше голém ратобóрник, градолéсник, све сцéпи што обуђе (Држ).

рачуна се несвр. *фиг. смаџраџи се, убрајаџи се*. – Сестрá се рачуна туђе детé и дáва вој се мирáз (Кс).

рашебáчи се свр. *раџириџџи се (у ходу)*. – Текá се рашебáчи ка óди; ко телевизор му мешљáкат (Зав).

раштрокави се свр. *лоше се умитӣӣ ња за̄ӣрља̄ӣ све са чим дође у додир*. – Раштрокавило се, а поставља ми ручџк, кани ме да једџм (Зав).

рашчегóли свр. *рашчегрка̄ӣӣ горњи слој (̄ӣе̄йела, земље)*. – Рашчегóли, да видим да ли мóже да се сѣје (ПРж).

рашчепрља свр. *разрӣӣӣ (ногама, њушком)*. – Там све рашчепрља́ле ко-ко́шке (Б – Кђ, Бла).

рашчегуља ж вулг. *женска особа уо̄ӣшӣе*. – Каквó ровѣш, рашчегуља, нѣ-мамо пáре и не мóж ти га кúпимо (Пир).

рашчѣша свр. *̄ӣовредӣӣӣ чеша̄њем*. – Немóј да рашчѣшаш рáнуту да се не подљу́ти (Пет).

рашчѣшује се несвр. *чеша̄ӣӣ се*. – Огладнѣјем, и само се рашчѣшујем (СГл).

рашчѣњује несвр. *рас̄ӣура̄ӣӣ ма̄ђије*. – Ђура и сѣн му Дра́га су рашчѣњува́ли, а несú бајáли (ЦД).

рашчовѣчи се свр. *̄ӣочей̄ӣӣ се недос̄ӣо̄јно̄ ̄ӣонаша̄ӣӣ*. – Оно се понѣкоје рашчовѣчи па óче да си ѣде, да бѣга од мýжа (Гос).

рашчумáви се несвр. в. рашчúми се. – Не очешља́ло се, рашчумавило се, асли́ пла́шило, како чýма да улѣзе при госѣти (Црв). Рашчумавила се, штрóка-ва, грóзна, да љу не погледаш (Ста).

рашчúми се свр. фиг. *рашчӯйа̄ӣӣ се*; уп. рашчумáви се. – Рашчумила се, рас-кúбла се, па ко да је из морúзете излѣзла (Вој).

рвот м *гласови сукобљених дивљих живо̄ӣӣња*. – Изидѣ рвот, уватиле диву́ ма́чку па се здавиле (Гос).

р́га у óчи изр. фиг. *бос̄ӣӣ очи некоме*. – Он њим р́га у óчи што умѣје и да рабóти, и да ст́ча, па га Присјáнци ѣч не трпú (ЦД).

р́гне свр. фиг. шаљ. *до̄й̄рей̄ӣӣ, ос̄т̄арӣӣӣ*. – Р́гнула сам у деведесѣто; у деведесѣто (гóдине) веч р́гам (Бс).

ребѣче се несвр. **1.** *весело фрк̄ӣа̄ӣӣ (коњ)*. – Ребѣче се ко коњ за зóб (ТД). **2.** пеј. *сла̄й̄ко и будалас̄ӣо се сме̄ја̄ӣӣ на нечӣји рачун*. – Дáвај пáмет на тво́јуту жену́, немóј по мѣне текá да се ребѣче, несѣм јá још стану́л за шегу́ (Сук. Вој).

рѣбра об́ира изр. *шиба̄ӣӣ, ба̄ӣина̄ӣӣ*. – Нѣчу више да дозво́лим да ми та́ја ала́ рѣбра об́ира (Сук).

ребърџ м зоол. *сӣйна водена живо̄ӣӣња која живи у хладним изворима*. – Пазí, сѣне, да не завáтиш ребрца́ у кла́денац (Бз).

ревѣн м бот. *вр̄с̄ӣа̄ ̄ӣовр̄ћа слична рену*. – Рѣн ѣма чѣтри лѣста, а ревѣн ѣма два́, или бѣше обр́нуто (ТД).

рѣд м **1.** *ред, ̄ӣорѣдак*. – На кошу́ту на рѣдови цвѣтовити, једън до дру́ђи, а ова́мо на глúмку (Зс). **2.** изр. *по једън рѣд гледано са̄ ̄ӣе̄ ̄ӣачке гледӣӣӣа*. – По једън – рѣд оно си је и текá (Вој).

редáк м *реџика и висока шума*. – Јá сам у редáкат нашъл úбаво дрво за теја работе (Бер).

реденик м *ниска дукаџа*. – Нам су украли реденик гóлемé жлтíце (Изв).

ре́ди свр. *говориџи као из књиге; реџиџоваџи*. – Бије овцúту по прљíцу и ре́ди, понáвља: – Дáј ми сóл! – Há! Дáј ми сéно! – Há! (Брл).

ре́ди се несвр. *йравиџи колону*. – Рéдете се, де́ца, одóвде (Пир). Селó се зáцрни од рóвови и војници се ре́де на чесмú за вóду (Д – Пш, Чин).

резáч м *особа која реже џесџером*. – Че ми нáјдеш два – резáча, íдем да обáрам шúму (Пет).

резенé с бот. *ароматична биљка која се сџавља у ракију *Folniculum vulgare**. – Резенé тúрамо у ређíју; намéстимо да течé крз њéга (ВЈ).

резéтла ж бот. *лезеџира*. – У саксију мушкáтла, лóзица, резéтла, покрívка, зéвалце (Гос).

рèзик м *ризик*. – Јá ништа не рабóтим на рèзик (Пет).

рèзикује несвр. *ризиковати*. – Че рèзикујем, па цá или бú (Бла).

рèзично прил. *ризично; ојасно*. – Рèзично је за женú да íде сáма крз гóру кудé у нáрод не познáва (Пк).

резник м *ласџар винове лозе који је резан йреџходне године*. – Резник на ђíжу је тóва што је рèзано лáни (Бла).

ре́јава овцá изр. *овца са грубим и ојвореним руном*. – Рудé óвце íмају гúсту, кратку и саби́јену вíну, а ре́јаве íмају отворено рúно и више стра́дају од студенú ђíшу, лáдно њим (Дој, Јел).

ремењáча ж в. *рамењáча*. – Јеръм íма две ремењáче (ВЛк).

ренáт, -а, -о *райав*. – Млóго је ренáто, гребé ми рúће (Рос).

рендíсује несвр. *сеђи на врло џанке лисџиће (реџу, кромџир, чичоку)*. – Рендíсујем на јáганци ре́пу и крómпир свé док не проједú (Зс).

рèп м *врџа коро́ва у окојавинама*. – Рèп је кру́пан и растé кудé је ђубре, а чичéк је пóситан од рèп и мóже да растé кудé је по – пóсно (Пк).

рèп да стíсне изр. *йокориџи се*. – Че мóраш рèп да стíснеш, да се по-кóриш (ВЛк).

рèпа ж бот. *биљка са најширим лисџовима, која расџе йоред сеновиџих шумских йоџока*. – У Ра́годеш га кáжемо рèпа, тóј што ти зовéш чобáнка (Рг).

рèпава лíска изр. *райава йлочаста сџена*. – Рèпава лíска је рáпав плóчас кáмик, стенá од т́нђи лíстови (ТД).

репóљ м бот. **1.** *самоникла биљка йо корену и лисџовима слична реџи*. – Јéли смо репóљ, кадá смо са – стóку па глáдни; онó íсто рèпа, једéмо у кóренат (Зс). **2.** *йодземно сџабло реџе (и беле цвекле)*. – Цвеклó íма репóљ што се једé, рендíсујемо га па га једéмо (Мр).

репу́в м бот. *вишегодишња биљка врло широких лисџова која растје уз њошџоке и уз сеновиџе ивице шума*. – Репув има лис као тикву, али млого широк (ТД).

репутља́к м *комади леда на улици*. – Окол Бањицу репутља́к, лед, разгазила га говеда (Соп).

репу́шје с бот. *репушина, чичак *Lappa major Gartin**. – Репушје или чичък, лекови́то је, расте на ђубре у градину, личи на стратор, главице бцкаве (П – Пж, Орљ, Бз).

реси се несвр. **1.** *избијаџи ресе*. – Леската се реси веч (Брц). **2.** *фиг. украшавџи се ресама; расџадаџи се на ресе (џиканина)*. – Реси се поставата, поче се на ресе распада (Пир).

реска́ ж 1. бот. *реса на неким биљкама (кукуруз, леска, орах, врба)*. – Реска поче да избџива, запролети се веч (Зс). **2.** *кожни набор у виду ресе исџод браде коза и (неких) оваца, каџикада и на ушима неких оваца*. – Имали смо овцу сас ресче и млого смо ју мазили (Ста).

реску́ша ж бот. *влаџасџа џрава *Agropyron repens*, која је зелена и у другој џоловини леџа и џогодна џаша за овце (и говеда)*. – Рескуша у реку расте; она је као пџр, па се распушта, и држџи се као на бустови (Зс). Рескуша расте у планину и кад се исуши друга трава преко лето, па у овците пасу (ВЛк). Рескуша, Гостушање у зову бробињарка, расте куде је камик и црна земља, на бробињало расте, високо расте; клас као на жџто, за говеда је добра, а овца има да умре од – глади, нема да у пасе (ВЛк).

ресна ж *украсна реса (на овчаревој џорби; на џојасу)*. – Јенцък је кожена торбица сас ресне на преклапач (Зс). Појас има ресне на крај, подвџива се да се не свлачи (Брл).

рети се несвр. *џрореџиваџи се (услед мрза, влаге, суше, болесџи)*. – Кадá је сува мрзлица, рети се жџто (Сук).

рџћи па́прат бот. *бујад*. – Там расте рџћи папрат, одма до шџму (Мр).

рџишља́к м пеј. *лоша ракија*. – Смрдиш на рџишља́к, на па́току, почел си да се трујеш (Бе. НМл).

реу́ша ж *овца са грубим и оџвореним руном*. – Рејаву овцу зове́мо реуша, она има рејаво руно (Зс).

ре́цкав, -а, -о *назубљен*. – Слпчеџвац, трава за живци и стра, жућкасто цвџти, јако сџтни цвџтови, лис јако сџтан и ре́цкав, као резџтла, а грана се као храст (ТД).

ре́цне свр. *резнуџи, џлиџко засеџи*. – Ре́цнул га мálко како́ се врџил с нџжат (Вој).

речли́ка ж 1. *женска особа која са лакоћом каже шџа жели*. – Оно́ је текво како џи, речлика, чувателно, како́ да су они снаџту родџли (Гра).

2. пеј. *женска особа склона оговарању и вређању*. – Мајһиштето је реч-лика, а и чёрката нече да бúde по́добра (Држ. МЈ).

решетáрка ж она која *йродаје решейта*. – Бајá ми Цыганка решетáрка (Кр).

рж м бот. *раж*. – Планинскáта сéла су по́више рж сејáла (Вој).

ржáва ж *залеђена гранчица брсйта са ледом око ње*. – Ржáва, на грáнку као лéd, тýга не смéјеш кóзе да пýстиш (Зс).

ржени́ца ж **1.** бот. *раж*. – Сéјемо рженицу там кудé жýто мóже да измр́зне (Дој). **2.** *ражсена слама*. – Од рженицу се отíмају кóњи, ама у једý кадá су глáдни (Рос, Д – Сн).

рженичáв лéб/рженичав лéб изр. *хлеб од ражи*. – У глáдне гóдине рженичав лéб смо јéли, а билó је и лéб промéшан сас овéс (Зав, Пок). – Рженичав лéб дóјде мóдар (ТД).

рзалија м *йрека и сйособна особа*. – Он је рзалија: лýт и спóсобан човéк (Сук).

рибóль м прип. *вулва (девојчице, девојке)*. – Дадý му да премéкне преко рибóљат на девојчето (Зс).

ридáк м геогр. *већи наноси речног майеријала који вуре из кори́та реке*. – У реку́ту ридáк, шодерлáк, и онý се тáмо ванýли меци рíдовети, па тој човéк кад глéда онó ко две – пцéта (Зав).

ридáрчек м геогр. дем. *крайика коса; хум*. – На ридáрчекат станýла па кад је затрубéла: – Мој Стáнко! Мој Стáнко! (Д – ТО, Пир).

рильáч м радник који риља. – Рильáчи плáчам, не мóгу да изрýлам градýну (Рос).

ри́пче с дем. и хип. *риба*. – Рипчети́јата врчам у реку́ту (ВЛк).

ри́тнула га бурмá /ри́тнуло га бýре изр. *оийо се*. – Немóј да те је рíтнула бурмá, јéдва óдиш (Пир). Рíтнуло га бýре, па се почé вáља нис – пýт (Јал).

ри́чко ж *рић мушкарац*. – Не мóгу, тáте, за то́га рíчка, не обíчам га (Зав, Гос).

ри́цав, -а, -о *рић*. – Кóчка је овцá којá је кóчава, ри́цава (Гос). Видó свéкра у ри́цаву дрéју, планинскý (Гњ).

р́ка несвр. *фркйайи (коњ)*. – Успрáје се пастýви ко човéци, па само р́ку јед́н на дрýгога (ТД).

рльóтина ж *исйљувак са слином*. – Згáдило ми је се оди теј твојé рльóтине (Гос).

р́мка несвр. мет. *йихо йадайи (сийна киша), ромињайи*. – Из маглúту р́мка сйтна һйша (ТД).

р́мче несвр. **1.** *грисйи у сласйи уз йосебан звук, хрскайи*. – Вóлим кад ми у зýби р́мче кóрица лéб или кочáн од зéлћу (Гос). **2.** рет. фиг. *йовремено се чудно*

оглашаваџи, икриџаџи. – О, Бóg те убíл у чешмúту те текá рmчеш, ршчеш (ДД).

робíња ж **1.** *ройкиња*. – Жéне робíње, причáла ми је бáба, отíду ли у ропство не врчу се (Чин). **2.** *фиг. мучена особа*. – Já сам у овúј кућу црна робíња, само траже да влачим и да се не бúним кад óкају по мéне (Кс).

ровајечи прил. од *рове љлачући*. – Кад отíдем при чéрку у Нíш, мúж остáне ровајечи, не умéје сам да спреми да једé (Бз).

рóвот м *чудни и неўриџаџни звуци (људи, живоџиња)*. – Кад тáмо, рóвот голéм, умрл Вóја (Гос).

рóг м **1.** *геогр. ошћар засек на коси*. – Гóре на рóгат íма глóg (Гра. Пок). **2.** *држач на дрвеном делу косе (каћкад од рога)*. – Косá íма косíло, на косíлото рóг за држáње, косú и забóжник којí стéса косúту (Зс). **3.** (мн). *шилци на љоїречним љалицама на лоїрама*. – Лítре за сéно, снóпје, шушће, онé íмају рóгови рéдом одозгóре (Цр). – На лítре рóговчици на пречáнћете да држú снóпје (Вс). **4.** (мн). *џање гредe у кровној консџрукцији*. – Једнí мертéци у кров зовéмо рóгови (ТД). **5.** *изр. рóгови да нéма да не буде оговарања*. – У селó трíјес удовíце, шеснáјес удовцá, нíкој не íде код нíкога да нéма рóгови (Дој).

рогачíца ж бот. *коров код сџирнина на слабим њивама чије семенке íмају бодље, Turgenia latifolia*. – Рогачíца се вáта за чарáпе у жéтву и бодé (Пк, ВЛк. Дој).

рогожáн м *врсџа зубуна, дуге женске хаљине љосџављене љамуком*. – Рогожáн заб́н íма крупне шáре (Сре, Кр).

родáк м *роћак*. – Óн ми је родáк, ўбаво че ми чúва овчíцете (Пок).

родíца м хип. (*драги*) *роћак*. – Баштíца – родíца, текá се кáже (Пн).

рóжница ж *дрво које љовезује лоїре*. – Рóжница повéзује óба лítрила, íма шилб́к (Зс).

рóзан-бéл, -а,-о *свеїлорозе*. – Јед́н рóзан – бéл на цвёт, а дрúги више плáв (Гос).

рóља м/ж *фиг. вулг. 1.* *љрљава и дроњава особа*. – Тíја рóља íма да те дрóља, за њег че íдеш (Дој). **2.** *изр. извлечé рóљуту обрукаџи се (заџечен је љри сношају са љућом женом)*. – Нéч се жéни, ама кá – га затечú нéгде, ка извлечé нéгде рóљуту, óн че вíди (Јел).

рóљав, -а, -о *љрљав; дроњав*. – А óн рóљав, нарúжен, пáрцав човéк (Дој).

рóпав, -а, -о *наборан; смежуран; који íма исџуичења*. – Óн рóпав у лицé, грóзан дóјде (Дој). Рóпаво облéкла, сá је теквó у мóду (Дој).

роїóнћа ж бот. *врсџа цвекле*. – Ропóнћа или ропóњ је као ћишíр, лís као на кúпус, ўзема као рéпа. И тó смо јéли, не кúва се а једé се, ўкусно; садíло се, а нéма га дíвље (Јел).

рѳталија м 1. *огромна и снажна особа, грмаљ*. – Он беше рѳталија, голѳм и јак човѳк, па смо га звали Рѳта (Соп). 2. *фиг. особа која незаустављиво напредује*. – Он је рѳталија, што замисли направѳи и само иде напред (Рс. БЧ).

рѳшкав, -а, -о *рајав (кожа, лице)*. – Рѳшкава му кѳжа и лице, не допада ми се (Тм).

рѳне свр. *заикријати (иод ногама)*. – Рѳну снег, стигоше тројѳца (кѳрјака) на нашу појату, уплашимо се (ДД).

ррр – с узв. којим се подражава ломљење (стакла, тањира, црепа). – Све падло, све рекло само ррр – с, и црепат нема кој да збѳре (Трњ).

рставичје с бот. *растивѳћ*. – Там мѳкра земља, расте рставичје (Мр).

рѳи м геогр. *исѳучени део земљиштиа (хумка, брежуљак, краћа коса)*. – Гѳре на рѳтат станул дѳда и ѳка ме (Бе. ВРж).

рѳања ж геогр. в. рѳ. – Поди рѳањуту лѳгал и заспал (ВРж).

рѳи се несвр. *јуначиѳи се*. – Немѳј тѳлко да се рѳиш: и снага и богатство су прѳлазни (Брл).

рѳика. **Гѳбла рѳка** ж *девојка без девојачке сѳреме*. – Кад се жениш, немѳј да узнеш голу рѳтку (Трњ).

рѳљак м геогр. *брисани ѳрѳѳор; коса*. – Гѳре на рѳљакат је наше мѳсто, там лежѳ ѳвце, ѳѳбре (Вр).

рѳѳ м *кика*. – Сплетѳмо рѳѳове, тека смо се носѳле у младо време (Д – ЈД, НМл).

руда ж *рачвастѳа греда која ѳовезује јарам и човрме, куку са два клина, која се набије у дрво или други ѳерейѳ, који се вуче*. – Дрво или друг тѳрет, руда се закачи за човрме, а онѳ има два – клина и набијено је у трѳпат којѳ че влачимо (ТД).

руда за плѳг изр. *дрвена гредица која сѳаја јарам са ѳлугом*. – Рудѳ за плѳг зѳвѳмо јѳш и цѳвга, стрѳкја или влачѳг (Кс).

рудача печѳрка ж бот. *рудѳача*. – Рудачу печѳрку сам најволѳла да печѳм, а јѳла сам и и живе (ВЛк).

рудинска трава ж *биљна зајѳдница слаѳких ѳрава, од којих сѳѳока даје више млека*. – У Равно бѳчје ѳвце помалко трѳше зѳѳи, там је рудинска трава (Дој).

рудинсѳи метѳљ м зоол. *мали мѳѳѳљ*. – Рудинсѳи метѳљ спѳмињамо у Пѳклешицу, има га коди нас (Пк). Рудинсѳи метѳљ је сѳтан и неје тѳлко ѳпасан, а онѳ лѳснати, крупан метѳљ је ѳпасан (Дој).

рудинсѳи млѳч м бот. *рудински млѳч*. – Рудинсѳи млѳч има над шкѳлуту, ѳдма до пѳтат (ВЛк).

рѳжа ж бот. *велика георгина*. – Голѳмото зѳвѳмо рѳжа, а помалечкѳто стамбѳл, а онѳ ѳсто изгледа (Гос).

рúжа лозјарска ж бот. *виноградарска њеруника, ирис*. – Лозјарску рúжу са́димо у лóзје да задржа́ва зéмљу, да у вода́ не одно́си (Бз).

рúжа столиста ж бот. *врста башиенске руже*. – Рúжа столиста гу́сто цвѣтí, црвени́ мо́рави цвѣтове (Гос).

рúжица месечарка ж бот. *врста башиенског цвећа*. – Рúжице месечарѣе да ми дадеш да си насáдим у градíнче (Пир).

рúжица ситна ж бот. *нарцис*. – Ѐма рúжица ситна, она́ је плава́ или жлта́ (Гос).

ружња́ ж рет. *грдња*. – Де́да се само понасмејé по нас и рече́: – Де́ца, па-зéте, немóј ме нéгде обрúкате! И то је билá сва ружња́ (Гос).

рúјев, а, о *јаркоцрвен*. – Рúјева боја́ се користíла у ста́ро вре́ме, несмо́ имáли па́ре да купу́јемо бо́је (Пн).

рујни́ца печурка бот. *врста њечурке оивореноцрвене боје*. – Ѐма и рујни́це печурѣе, и њи смо бра́ли (ВЛк).

рујно жíто изр. *њшеница њред само зрење*. – Житóто ни зрело ни зеленó, зарујнéло веч (Вој).

рука́вчек м мн. рука́вичи, дем и хип. од рука́в м *рукав на дечијем хаљейку*. – Исплéла сам му úбави рука́вичи, па сам и и извэ́зла (Соп).

ру́коша ж пеј. *женско чељаде које нерадо ради и које не уме да ради*. – Жéнско којé нéче и не уме́је да рабóти, ка́жемо да је рúкоша (Соп, Тм).

руку́је несвр. *ујравља́њи (закуљеним земљњи́њем, имовином, њрибором, машином)*. – Рукúј га, ако је мојé, својí смо и дај кóлко дадеш за њéга (Гос).

ру́ма несвр. *грисњи јако и чујно*. – Глáдна деца́ припадоше на зéљхуту, само рúмају, гризу́ ли гризу́ (Рс). Ка́жемо рóмче, а ка́жемо и рúма кочáн (НМл).

румúнка ж бот. *врста билке*. – Сејáли смо жíто румúнку, а чу́л сам íма и нéкаква трава́ румúнка (ВЛк).

ру́нса несвр. пеј. **1.** *њлакањи и кукањи; ридањи*. – Дегíштето почé да рúнса, óче и оно́ да по́јде на́ – госје с нас (Рс). **2.** *скињањи*. – Женáта му само рúнса по град, а óн гладúје на појáту у Рóвиње (Гос).

ру́нце с *већи комад сабивеног руна (оњран, али нечешъан)*. – Рúнце за но́ђе за бебé од плíставо рúно, пéре се и по́ново се корíсти (Гос).

ру́па ж нов. *рударско окно*. – Ѐма рúпа у Понóј стра́ну, там су копáли úгаљ, бéше рúдник (ВЛк).

ру́па несвр. *грисњи у сластí, хрскањи*. – Улэ́знемо у градíнете, набéремо зéљђе, после коча́ње рúпамо; тóв ни је и игра́ и јéдење (ТД).

ру́павица ж *врста њрешње крујних и чврстњих њлодова*. – Рúпавице црешње, мóж се носé у торбу́ (Ру).

рупча́га ж аугм. *њећина*. – Алá жíви у рупча́гу (МЛк).

рúсне свр. *йошкройиши босиљком*. – Рúсну ме с босиљакат по челó и да́де ми да целивам ќрс (Вој).

ручáло с део *гајда*. – Ручáлото на гáјдето сучи́ сууу – у, а до́ле гајдуница́та поје́ диду – лиду, ди́ – ду́ – ли́ – ду́ (Зс).

ручѝк м *йрви већи јуѝарњи оброк у йољу око 9 часова*. – Домаћи́цата за́бави ручѝкат (Пет). – На њ́иву су три́ обрóка: ручѝк, пла́дне и вечéра (Јел).

рѝавило с *рђа*. – Ува́ти ли рѝавило́ јексéр, óн неје́ до́бар, не мóж га за́ковéш како́ ти óчеш (Чин).

рѝља́к м *зарђао и безвредан йредмеј*. – Што – че́ ти ти́ја рѝља́к по поли́цу, вр́љи га (Грш).

рѝочá ж *йрљава и зайуши́ена особа*. – Рѝочá бéше у селó, а са́ се оправи́ла у гра́д (Гос).

рѝља́в, а, о *који је здравсѝвено зайуши́ен; слинав; који има зайушен нос*. – Ми́ ка́жемо Ђрљава овца́та, а Лукáнци ка́жу рѝљава овца́та (Пк).

рѝнђа ж *ноздрва*. – Ситне му́је налэ́зну на говéда у рѝнђе и говéдата липсу́ју од њи (Бз).

С

саб́ира (се) несвр. *сакуй́аши*. – Саб́ира се разне́сено, а неразне́сено се зб́ира (Цр).

савáи м, мн. саватје *суваи́; йросѝрано (йланинско) исѝасиши́е*. – Пла́нина је шумови́та, а савáт је ши́рина (Дој, Јел).

саведé се свр. *сагнуи́и се*. – Савéдо се да зб́ирам мани́ста (Пир).

сави́ва се рáна изр. *смањиваи́и йовршину и зарасѝаи́и (рана)*. – Почéла да се сави́ва рáната, скóро че зарастé ако љу пáзиш (Гра).

сави́је се свр. фиг. *йокори́и се; йриви́и се уз некога*. – Стáр си, мóра се нéгде сави́јеш, не мóже само како́ ти óчеш (Соп).

сажалéје свр. *сажали́и*. – Сажалéло се на волá за телé, па му́цнул (Соп).

сажалéње с гл. им. од сажáли *самилосѝ; разумева́ње и йомагање невољнику*. – Ако оно́ йма сажалéње, йма; ако нéма, нéма; ја́ се нéче скáрам (Зав).

са́ја ж *свечана горња женска хаљина*. – Са́ја је као аљ́ина, везé се напред и наса́д, разрéзана је изнад колéна и дра́п је по бо́ју (Б – Са, Пир).

са́јван м *оѝворени део у склойу куће, йтераса*. – Са́јван је хо́шка, терáса (Пн).

са́к м *врсѝа рибарске мреже*. – Са́к је од три́ рáсове, као вила др́во од три – слп́ће, и поста́ви се мрежа на њега кóлко држ́у слп́ћете, окол мéтар í – пол, и отéгне се (Ста).

сакладисује се несвр. *бринуџи, секираџи се*. – Млого се сакладисувала, њоње брије су големé, и те, са оболела (Пет). Немој се много сакладисујеш, све че си дојде на своје место (Кр, Чин).

салатисује се несвр. *изводиџи обред, обичај*. – Тека су се стари салатисували, изводиџи обичај (Б – Са, Пир).

салош м рет. нов. *амбар*. – Џмам пџн салош с морузу (Јал).

салтиње с *слуз са семеном (у џикви, дињи, красџавцу, лејки)*. – Стрино, што је на овуј жену толко стомак голем? – Млого је јела од тикве салтиње (Пир).

сам по себе изр. *џо својој вољи (без наредбе, џринуде)*. – Када је облачно и скоро че мрак, овце се саме по себе врчу на појату (Зс).

самеје се несвр. *живеџи сам (и немоћан)*. – Старејемо, деца отишла, самеје се у празну кућу (Кс).

саможивњак м *себичњак*. – Саможивњак је она, гледа само да има за у њону гузицу и на њону гузицу (Пир). Ми смо набрмњаци, саможивњаци, саможивни; само да живим ја, да не живиш ти (Ш).

самороче с *једино (и мало) деџе*. – Шкробну у тија бузальк и не могу да излезнем, а дете у љуљћу, самороче (Дој).

самосудница ж *женска особа која мисли да све зна и да само она зна*. – Она беше жена самосудница, не мож до реч да дојдеш; она све знаје и само она знаје (ДД).

самоџок м *вино у комини без додаџка воде*. – Кад ми дојде брат на – госје тражи да пије самоток (Чин).

самоцрнка пртенице изр. *небојено сукно од вуне од црних оваца*. – Од црне овце самоцрнка пртенице (Зс).

самбчак, -чка, -чко *који је (сасвим) сам*. – Била сам сама самбчка у појату, а ноц, ветар гуди, целу ноц несџм заспала (Брл).

сане ж мн. *џовар кабасџе хране на заџрежним саоницама од око 300 кг*. – Сане су од једну до две вејће или пласа, а то је окол триста кила, а може да џде и до песто (ТД).

сањеста коза изр. *коза свеџлосивог лица и загасџе боје џела*. – Сањеста коза је низ длаку црна и бела, па дојде голубова када џу гледаш одалек (СГл. Бер).

саџ м мн. сапове, сапови *дрвени држач на металном џредмеџу који се навлачи*. – Срп, нож, сабља, имају дрвену дршку, сап (Пет, Вој).

сарпав, -а, -о *џеџеластџа боја са зеленим, црним или жуџим џреливом*. – Сарпава боја дојде како зелена, црна, жлта (Мр).

сарѣк м дуга, *ѣрава* (и *дебела*) *моѣка* за разноврсну *уѣоѣребу ѣрилагођена ѣреношењу ѣреѣа* (*сена, сноѣова, казана, коѣла*), *сушењу* (*веша, ѣаѣрике*) или *бранању*. – Сарѣк, и *опаше се*, и *влачи се* (*њѣва*) с *волѣве* (Ор).

сасѣѣи се свр. *накнадно се сесѣѣи*; *досесѣѣи се*. – Причам на деца да *заспу*, *кво да се сасѣтим*, *причам* (ВРж).

сасѣѣав м (*блиска*) *родбинска* или *љубавна веза*. – Сас њи *немамо никакав састав*, *несмо род* (Ш).

свадбарѣѣја м рет. *свадбар*. – Музика се *усвирила*, *свадбарѣѣје ѣду* на *нашу капију*, *радос голема* (Пл).

свадбина ж рет. *свадба*. – *Заврши се свадба*, *саде што дојдо од свадбину* (ДД).

све помалко и помалко изр. *сваким даном све мање*. – Све *помалко* и *помалко сам кадѣр да се слушам* (Вој).

свѣ, свѣ (да је билѣ) изр. *шѣо год да се десило друго мање би ѣгодило*. – *Свѣ, свѣ*, али да ни не *беше текá скосило* (ТД).

свѣди главу и глѣде си рабѣту изр. *не обрађај ѣажњу*. – *Свѣди, чѣре, главу* и *глѣде си рабѣту*, *не мѣшај се* (Сре).

свекѣва ж *редуша која у ѣоку једне седмице меси хлеб и одређује шѣа да се кува и једе*. – *Која мѣси туј недељу*, она *свекѣва*; она *командује за ту недељу* с *јѣло* и *лѣб* (Вр).

свѣт га нема изр. *ѣако добар (лош) не може нигде да се нађе*. – То је *капѣчка убава*, *убава*, *свѣт ѣу нема* (Пир).

светевнѣ дрво изр. *миро, заѣис*. – *Отсѣкли светевнѣ дрво* у *Гѣрњу Корѣтницу* и *стѣгло* и *злѣ* (П – Лш, Пир).

свѣсти свр. *ѣврайѣѣи у свесно сѣање*. – *Беше млого пијан*, *јѣдва га свѣстѣмо* с *кѣнштраци* и *сас расѣл* (Пет).

светијѣванѣска трава ж бот. **1.** *ивањско цвѣће*. – *Ума жлтá* и *плава светијѣванѣска трава* (Вр). **2.** *ѣраве које се беру о Ивањдану (хајдучка ѣрава, каниѣарион, мајчина душица и друге)*. – *Свака травка коју набѣремо на Свети – Јѣван Биљѣбер је светијѣванѣска трава* и *лековѣта је* (Цр).

свакакве áле и ѣѣле изр. *неѣожѣне и изѣачене особе*. – *Там доде свакакве áле* и *ѣѣле*, *нејѣ ти мѣсто да си у теквѣ дрѣство* (Вој).

светѣња ж *црква, манасѣѣир, оброк, заѣис*. – *Не дѣрај у светѣњу да те бѣг не кáзни* (Б – МБњ, Пир).

свѣтлијаш м рет. *јѣло од млека и ѣѣринча, суѣлијаш*. – *За Бѣле поклáде прáвимо ѣбавезно свѣтлијаш* (Соп).

свѣчáрњак м *свѣћњак*. – *Купѣла сам си у цркву свѣчáрњак*, да *ѣмамо*, *ми смо домаѣинска кѣћа* (Км).

свиба́к м бот. *шиб са црним гроздасѝим ѝлодовима*. – Свиба́к ѝма црни грóздови ко на абѝд, само је више распрскано (Гос).

сви́в (у колéно) изр. *ѝрегиб у колéну*. – Сви́вци су испод колéно (ДД).

сви́ли се несвр. *избацаиваѝи сви́лу (кукуруз)*. – Сви́ли се мору́зата, сви́ла почéла да избѝва (Зс).

сви́на́к м бот. **1.** *врѝа жбуна сличног грабу који расѝе на исѝиом сѝаншиѝу*. – Сви́на́к је ма́лен, сѝтан, бѝцка и гребé, и не сечé се за брѝтину (ТД). **2.** *црни граб*. – Цр́ни га́бар и сви́на́к, ѝсто је; мо́же високо́ да растé али не мо́же дебéл да бѝде (Зс).

сви́нђу си ка́ра с њéга / с њу изр. *не уважаваѝи; ругаѝи се у свакој ѝрилицѝи некоме*. – Снаа́та си ка́ра сви́нђу с мéне, не посматра́ва ме (Вој).

сви́ња од чо́вéка изр. *необуздани ѝросѝак који силом све ѝокушава да реши*. – Това́ не било чо́вéк, това́ било сви́ња од чо́вéка (Д – ЈД, Пир).

сви́ња́рлѝк м *ѝосао око сви́ња на исѝаши*. – Бѝл сам гла́дно сирочé, сви́ња́рлѝк ме нејé замину́ло (Сук).

сви́њѝгар м зоол. *ѝѝица сеница*. – Сви́њѝгар тѝче, цѝганска му ра́са, тека́ ка́же башта́ ми што (о́н) ѝма црно́ (ТД).

сви́њокóља ж *сви́њокóљ*. – Сви́њокóља је мло́го ва́жна преко зи́му; уску́ичу се сви́ње по селó (Дој).

сви́ти га изр. кл. *клеѝва ѝрема имену: да се савије у клуѝко*. – Вита́, бéс да га сви́ти, па да се ви́тне, да се не ви́ди (Изв).

сви́ткалица ж зоол. *сви́тац*. – Пред са́му жéтву по́чну сви́ткалице да лету́ (Кс).

свла́да свр. *савладаѝи; намеѝнуѝи се*. – Зéт дошѝл у ку́ћу, растрѝгал ма́чку преди – њѝ да и уплаши и тека́ и свладáл да га слѝшају (Пк).

сво́јбина ж род; рођак. – Сво́јбина смо с њéга (Ру).

свра́ка ж *јело од свежé ѝрокуване суруѝке у коме има и урде и воде*. – Свра́ка је оди сѝрутку или цвѝк. Ёзне и ѝипне га, па ѝма и вурда и вода́. Не ѝисéли се, него тазé (ТД).

свр́же га изр. *оженѝи и ѝако ѝпринудиѝи да мисли на дом и ѝородицу*. – Уну́катаго да опр́лим, да га свр́жем да не лу́та (Зав).

свр́сти се свр. *изравнаѝи се са неким*. – Свр́сти́л сам се с њéга и мо́ж га и прѝсти́гнем са – сто́ку (Дој).

свр́т. **Нѝгде свр́т нéма** изр. *(неѝрекидно) луѝаѝи, нигде се не задржаваѝи*. – О́н је нéрадник и нѝгде свр́т нéма (Гос).

сврчу́је несвр. *ѝозиваѝи у госѝе*. – Сврчу́вала ѝју, кројѝла ву сѝкна, кошу́ље (Сук).

севда́ му изр. *ѝо воли*. – Севда́ ми је да ѝмам лóзје, па да си бéрем грóзје у мојé (Јал, Вој).

сéвер м мет. *северни ветар*. – Покáра сéвер, па се на старца смрзне гуња (ТД).

сeвтeлишe рúкy изр. *йочейи нешйю лоше чинийи йо навици (красйи, йући)*. – Севтелисáл рукúту, почéл да збíра чуждо и дóм да си донóси (Држ. Сук). Севтелисáл рукúту, почéл да си бíје женúту (Јал).

седéв м бот. *малено, зељасйю и зимзелено врйно цвеће које (не) мирише и не мрзне*. – Кóлко да је мрзлица, седéв не мрзне; нíкад не измрзйња (Зав). Седéв у лóзје, óн забóрљиво мерйше, лéк је за од зúби кад болú и главá кад болй (Соп).

сédне на перó изр. *сесйи бочно на ивицу (сйюлице, клуйе, кревейа)*. – Дóјде и сédне на перó, ко да је сирочé (Пир. Гњ).

сејáли и жéли изр. *добро йролазийи; биийи срећан*. – До – сá смо и сејáли и жéли, ама сá злó врéме дојдé (Гра).

секáч м *радник који у оквиру радне груйе сече (сирну масу йри изради качкаваља; йрийремљено блайю које се налива у калуйе йри изради цигала)*. – Йдемо све заједно – калција, количáр, секáч и простирач (Пн).

сељакуша ж пеј. *женска особа рођена и одрасла на селу*. – Учен си, сйне, ама мóж да залетйш у женйдбу; úзни сељакушу да те слúша (При).

сенáрка ж *женска особа која сакуйља сено*. – Дњнбс че смо сенáрће у Мóдрeж (Гос).

сенйдър м зоол. арх. *сеница*. – За сеницу је старó йме сенйдър, од дéду сам чул (Пир).

сéно с *велики сйюг сена на месйу складиййења*. – Сéно се на крај дéне уз појáту у сeњак и мóже да бúде и преко иљадо ћила (Рс).

сeновйто мéсто изр. *месйю у коме има сенки, хлада*. – Сeновйто мéсто, йма лúгове, добрó за стоку и пастйри (Нш, Брц).

серенђйја ж *смеша свих боја (код ћилима)*. – Свé смо серенђйје, измешáле смо све бóје (Пир).

сертовйт, -а, -о *вредан; уредан*. – Мájћа ми је билá сертовита за рáботу (Брц).

сéстричан м *сесйрин син, нећак*. – Сестрá и сéстрични че ми дóјду нá – гoсје (Пет).

сéти свр. рет. *йодсейийийи*. – Тй ме сéти, забóравйл сам кудé смо т́га ишли (Зав).

сéти се свр. *досейийийи се*. – Јá че се сéтим какó че ћу прóстрем и обрúкам, да вој врнем злó за злó (Вој).

сећин-докúз м *невољник*. – Óн је сећин-докúз, само глéда главу да спáси (ТД).

сечен ка́мик изр. *ӣсан камен*. – Направили кућу голему́, у́баву, све сечен ка́мик (Брц).

сеци́мка ж *удвоси́ручена (или учейвороси́ручена) врѣца; краи́ак кана̄и; ӣтањи коно̄ица*. – Сеци́мка је врца́ спрегнута о́тчетри (ТД).

сивоша ж *сива коза*. – Сивоша је клóт сива́ коза́ (ДД).

си́ла прил. *одлично, баш како ӣреба*. – Си́ла ме чу́вају уну́ци; ни́кој не́ма текви́ уну́ци како ја́ (Д – Нш, Гњ).

си́ла же́на изр. *одлична жена у сваком ӣогледу*. – Тетка ми бе́ше си́ла же́на у сваку ра́боту, билó у ку́ћу билó у по́ље (СГл).

сини́гарин м зоол. *сеница*. – Сини́гарин је као вра́бац голем, а она́ка као ла́сес до́јде, црне и белé пруге од челó до кљу́н, а окол óчи сивкасто – жу́ћкасто – бе́лкасто (Зс).

сини́герин м зоол. в. сини́гарин. – Сини́герин је ситно тиче, отима од коко́шке једење (Зав).

синци́р м *ӣанак и дугачак ланац*. – Тњак ла́нац је синци́р, а дебел ла́нац је коларсџи ла́нац (Зс).

си́њи óгањ изр. *ӣлаховӣи*. – Óн је си́њи óгањ за жену́; чим плáne, ја́ се о́ћутим и не ка́рамо се (П – ГГл, Пир).

си́њи́гар м зоол. *сеница*. – Си́њи́гар је ма́ло, као врабџц, има белó испод гу́шу и окол óчи, а стома́к жл́т (Гос). Си́њи́гар је ма́ло, сивó – жлто́, по́ситно од вра́пца (Гос).

си́пель м геогр. *сий*. – Под венци́ти у Видлич има си́пели (ВРж).

сӣӣӣӣ несвр. *ӣресијава̄и се од ле̄ио̄ӣе (лице, одећа)*. – Све сӣти́ на њу, све у́баво (Сре).

си́ренће с дем. и хип. в. *сире̄нице*. – Да́ј, ба́бо, си́ренће! Да́ј, ба́бо, месце́ (Зав).

си́ре̄нице с дем. и хип. *сир*. – Си́ре̄нице ми нај́благо (Цер).

си́ришл̄иво млекó изр. *ӣрво млеко ӣо мла̄ђењу, колоси́рум*. – Ско́ро се о́козила коза́та, још је млекóто си́ришл̄иво, не́чу га ру́чам (Пет).

си́ришӣе с бот. *биљка која се корис̄и за ӣо̄ӣсирава̄ње млека*. – Има си́риште, тра́вка, ли́сјети вој широ́и па ша́рени, до́јде како млéч; у си́риште смо ту́ј тра́вку тура́ли (Ру).

си́рње с *сир*. – Во́лим качама́к са – си́рње (Ру).

си́ромáто изр. *онај си́рома̄шни*. – Си́ромáто се згужв́ил, скрсти́л ру́ће (ДД).

си́ромáшче с дем. хип. од си́ромá *де̄ӣе ӣуког си́рома̄ха*. – Билó си́ромáшче, па зава́тили ра́тове, чу́дине, а немáл оп̄нци (ЦД).

си́рџк м *ӣогача лоја, воска*. – Óвчи лóј се саси́ри на си́рџк и чу́ва се (Рс).

си́тан ја́вор м бот. *врсӣа ниског ја́вора*. – Си́тан ја́вор има, óн је твр́д и до́бар је за ложи́це (Зс).

сѣтан осѣт бот. *бела боџа*. – Магáре једé сѣтан осѣт, а голéмјат осѣт, што пáви големé главѣце, óвце лéчимо од црвје (ТД).

сѣтѣна сáдина бот. *влайасѣна ѣрава слабог квалиѣеѣна која расѣе на сувом и ѣосном сѣанишѣу*. – Сѣтна сáдина је као белушáк, али ѣма вретéно (Пк).

сѣтан гúштер м зоол. *мали гушѣер*. – Ума сѣтни гúштери и ѣма зелéн гúштер (Зс).

сѣтан стамбóл м бот. *мала георгина*. – Од цвѣће садѣли смо кадивé у саксѣју, стамбóл, сѣтан стамбóл (од сéме), голéмо цвѣће (Бз).

сѣтан типѣц м бот. *ѣиѣаџ Nardus stricta*. – Типѣц ѣма сѣтан једѣн, и ѣма крупан типѣц (Пл. Сре).

сѣтна цвелѣка ж бот. *ниска кукуѣа*; уп. сѣтна цволика. – Сѣтна цвелѣка, она јé најотровна, ѣма сѣтни шлáнци и трúје с гáсови (Зс).

сѣтна цволика ж бот. в. сѣтна цвелѣка. – Цвелѣка ѣма о – две – рúће: поголéмата је окол љубре и óтровна је, а сѣтната растé у шúму и једé у стока, блáга је као тужни корен (Гос).

сѣтна црéва изр. анат. *ѣанко црево*. – Ума сѣтна црéва, крупна црéва и дебéло црево на крај (ДД).

сѣтнурѣја ж фиг. *безначајни људи*. – Ситнурѣја – боранија, нéка причу каквó óче, брига ме (неје) (Пир).

сјáгна овцá изр. *бременѣна овца*. – Умам тријес и двé сјáгне óвце (Вој).

скаѣóсује несвр. *скаѣаваѣи*. – Стáрци сáми, скапóсују глáдни и жéдни (При).

скачá несвр. рет. *скакаѣи*. – Мúшки више скачáју (Пс).

скéка свр. *ѣремлаѣиѣи (насамо)*. – Скекал га там у твѣницуту (Пет).

скéкан, -а, -о *који је лоше консѣиѣуѣје, извѣиоѣерен*. – Скéкано момчéто, ама школац, решѣла се да ѣде за њéга (НМл).

склáповчетина ж геогр. *велик, узак и ѣешко ѣроходан камени ѣеснац*; уп. склопéтина. – У нáше мéсто склáповчетине големé на све стране (ТД).

склепетѣше свр. **1.** *ѣовришно и лоше изградѣи*. – Склепетисáли сте га нéкако, на брзѣну, ама текá се несмó погацáли (НМл). **2.** *шалѣ. брзо изградѣи*. – Че склепетѣшем кúђу лéтоска (СГл).

склепóтина ж *лоше саграђена зграда; аѣараѣи или машина која лоше ради*. – Направѣл нéкакву склепóтину и с њу ѣде на орање (Чин).

склóѣ м геогр. *кањон, ѣеснац*. – Кажемо га Зáд – склоп, онó там стéне над рекуту, да те стрá увáти (Гос).

склопéтина ж геогр. в. склаповчéтина. – Онó, једна склопéтина мéсто, не мóж се мѣне (ТД).

склóтно седи изр. *сѣојѣи колена ѣри седењу (одрасла женска особа)*. – Чéрко, склóтно седи, мúжје проóде (Кс).

скокотѣн, -тна, -тно *фиг. шкрѣи*. – Они су скокотни, при њи не́ма големо́ гостува́ње (ПРж).

сколу́бица *ж коврца, локна, зулуф*. – Спушти́л и ши́шће, сколу́бице (Соп).

скопетрља *свр. рет. с муком састѣавиѣи крај са крајем; с муком обезбедиѣи; с муком завршиѣи*. – Да глѣдате да га некако скопетрљате дьнѣс, јутре имамо дру́гу ра́боту (ДД, Пир).

скопса *свр. жарг. ѣреѣуѣи*. – Скопса́ли га, затѣкли га кра́дне им се́но (Дој).

скораве́је се *свр. добиѣи кору*. – Скораве́ју се после палачи́нѣте па несү́ бла́ђе (Трњ).

скорња/скорња́ *ж омоѣ од сукна или ши́ављене коже који ши́иѣи ноге ѣастѣира од влаге и хладно́ѣе, као и руке везача снойља од убода и жуљања*. – Ско́рње су носи́ли и овчаре́ и козаре́, од мокре́ж и ладно́ћу да чу́вају но́ђе (ДД).

скору́је се *несвр. добијаѣи кору*. – Мокре́ж, па после мрзлица, и почѣше се дре́јете ско́рују на ме́не (Чин. Пир).

скра́кља *ж дугоног и висок мушкарац који хода круѣним корацима*. – То́ва је скра́кља, он ѣде нава́м (Рс. Јал).

скрѣжи га *изр. заледиѣи се (мокар снег, блаѣо, мокра одећа)*. – Скрѣ́ило га, голема́ мрзлица, не́че да је добро́ за житата́ (Нш).

скриѣѣц *м бот. јесѣива гљива у виду свињског уха Amanita cesarea*. – Скриѣ́ц се бе́ше вати́л на оре́ј, па голѣм, љубичас, сла́дак (ВЛк).

ску́ла се *свр. свуѣи се (као лоѣѣа, камен)*. – Не́што се ску́ла, вла́чи се ти́јо, оно́ било́ вѣк (ТД).

ску́ћи но́ђе *изр. ѣрикуѣиѣи ноге (брав)*. – На Крсто́вдан: ако кра́ве ску́ће но́ђе че бу́де ла́дна зимá, а ако и опру́же, че бу́де то́пла (Ос. Цр).

ску́чен, -а, -о *који је ѣешко ѣроходан*. – Мло́го ску́чено да се сла́зи од Ба́рску ливáду до реку́ту; мло́го кривѣне и мло́го трње и ка́мење ѣма. (Зс).

скулчи́ *несвр. 1. скичаѣи (свиња, ѣрасе)*. – Гла́дна свиња́ грди́ или пишти́, скулчи́ за једе́ње или за прашчи́ната, а кад у ванѣш она́ пишти́ (ТД). **2.** *рет. шкрѣѣаѣи*. – Ма́жемо то́чак с катра́н, да не скулчи́ (Зс).

скѣкче *несвр. сикиѣаѣи (од љуѣине, беса)*. – Папри́ка кад је љу́та, скѣкчеш, скѣкчеш, па једе́ш (Зав).

слабужак, -шка, -шко *који је слабе ѣелесне грађе; болешљив*. – Бе́ше слабужак и у мла́де го́дине, али на́дживи жену́ту, а она́ бе́ше си́лна, ја́ка (Пир).

сла́га *несвр. рет. сѣушиѣаѣи ниже (особу, ѣредмеѣ)*. – Не зна́м какво́ да пра́вим сас те́бе, нити́ ме сла́гаш нити́ ме узди́заш (Пн, Бла).

сла́га на-срце *изр. сакуѣѣаѣи горчину*. – Само сла́гам на-срце и трпѣм, а до када́ че, не зна́м (МСв).

слагај се куде је ниско изр. посл. *слушај оне којима мораш да се њокораваш*. – Слагај се ниско, сине, од њи млого зависиш (Зав).

сладун м бот. *сладун, врста храсна*. – Благун и сладун, стока им не једе лис, нече да обрска лисковаче, и сладун лоше гори (Ру).

сламењача (колиба) изр. *колиба њокривена сламом*. – Оно су некада куће све биле колибе сламењаче (Рос).

сланеж м *сланоси*. – Сланеж у саламуру се измери сас јајце (ВРж).

сланобијав, -а, -о *кога је њојарила слана*. – Сланобијаве шушпете, која добра, која неје (ВС. Пк).

сланобијавка (круша) изр. бот. *крушка која сазрева њосле њрвих слана*. – Имали смо круше сланобијавће, оне зреју када њи попари слана (Јел).

слапџи м *један од чешири дрвена сипуца који држе или лопје на запрежним колима или саоницама*. – Слапџ код слпчате сине неје пререзан, него продужен и зашиљен (Зс).

слијен, -а, -о трп. пр. *саливен*. – Све ко да је слијено, као да се не познава да има руб све што су моје руће работиле (Пк).

слимује несвр. *снимаи*. – Све је слимувал, све је слимено у Дебели дел, еве слиће (Зав).

слпчејвац м бот. *ниска зељасна биљка са сипним рецкавим лисовима у виду храснове гране и са врло сипним жућкастим цветовима, корисни се као лек од нервозе и од сираха*. – Слпчејвац је трава за живци и од стра. Цврти жућкасто, врло ситни цветови, ниска је и има ситан и рецкав лис као резетла, као – кад се грана хрст (ГД).

слуга ж *слуга*. – Нема света слуга нигде; када сам бил момк у јасли сам спал (Зав). Две слуђе смо испратили у војску (При).

слушачка ж *она која њослужује (уз свечану њирџезу)*. – Имам слушачће за свадбуту, а има које и да запоју (Зав).

смакне се свр. *сипушии се клизањем; њаси*. – Смакнул сам се из ора, седам метра висина (П – Сц, Вр).

смеђав, -а, -о *смеђ*. – Мој муж је бил смеђав, ни црн ни бел (Брл).

смеј – оратá изр. *разговор њун смеха и радоси*. – Смеј – оратá, смеј – оратá, али се све прекотура, синко, све пројде, и свака мука, и свака радос (Држ).

смесно с *сипкар боја на ћилиму*. – Које су све боје на ћилим, кажемо га смесно (Пир).

смешљив, -а, -о *склон шали и веселом расположењу, шалив*. – Вида Тóманова је смешљива, развесели свакога (МЈ).

смешује (се) несвр. *њомешаи више буљука у један*. – Смешују се овце у бачију (Зс).

смилí се свр. *сажалии́и се*. – Смилé ми се за дечи́цата па им да́до да рúчају и да си понесу́ (Вој).

смирја́ва несвр. *смириваи́и*. – Ѐдем да смирја́вам деца́та (Кр).

смленó с поим. прид. *браи́но*. – Ѐмамо смленó за два – ме́сеца (ПРж).

смлзé свр. *йомуси́и*. – Кој највише смлзé млекó, óн пр́ви узíма млекó од бачи́ју (Зс).

смоли́ше свр. *уйројаси́иши мољци й́канину*; уп. смоли́ше. – Че се смоли́шу сукна́та по ко́вчезити (ВРж).

смоли́ше свр. в. смоли́ше. – Не зна́м колко го́дине стоју́ но́ве панталóне од пртени́це и још несу́ смоли́сане, а чи́њене су у орејóву шу́му (Брл).

смои́на ж бот. *смоква*. – Купу́јемо смои́не за Ба́дњу ве́чер да й́ма (Цер).

смои́ца ж *змија смок*. – Смои́ца или смóк је дебелá, дл́га шéс до се́дам мэтра и й́ма две – гла́ве (Гос).

смрделја́на ж *йрла́ва и зайуи́ишена женска особа*; уп. смр́дна. – Смрделја́но, смрделја́но, оно́ и пцетáта бе́гају од те́бе кад те срéтну (Зав).

смрдли́ка ж бот. *јаребика*. – Божјó дрвце́, божјé дрвце́ или смрдли́ка, а у шу́мско га зову́ јаребика, рéтко га й́ма у на́шу шу́му. Растé колко сли́ва, али й́ма рéтко гра́не, и рóд й́ма црвенé бо́бице на ћитку (ТД).

смр́дна ж в. смрделја́на. – Окупи се и опéри, смр́дно, па тьг до́јди да оговáраш једно́га – дру́гога (Зав).

смр́знут, а, о трп. пр. фиг. *йрехла́ђен*. – Дојде смр́знут, би́ли га ћи́ша и ве́тар (Гос).

смр́кче несвр. **1.** *шмр́кче*. – Осéбал, па само смр́кче (Изв. Вој). **2.** *халайли́иво йи́иши (свиња)*. – Свиња́та смр́кче рéткото (ТД).

смр́ша свр. *омршави́и*. – Јá сам смр́шала ко леси́ца (Зав).

смúван, -а, -о трп. пр. *који је лоше на́йравле́н; који је лошег й́елесног скло́йа*. – Мálечко, смúвано, никакво нејé на гледу́ (Држ).

смúља свр. фиг. *уйројаси́иши иси́рањем (бујица)*. – Муљóтина је нýва коју́ је вода́ испрала, смуља́ла (Гос).

смутелы́сан, -а, -о трп. пр. *који се физички и й́елесно лоше осећа*. – Малак-сáла сам, сва сам смутелы́сана (Нш, Брц).

смúиши свр. *лукаво й́осиуи́иши; й́одвали́иши*. – Јá че смúтим, а ти́ не́ма да й́маш никакву криви́цу (Зс).

смькља́на ж *аљкаво обучена женска особа*. – Смькља́но, лы́гно, оно́ ме гáд да те погле́дам (Пет, Држ).

смькне меши́ну изр. *омршави́и*. – Смькнóул меши́нуту, увати́л се у ра́боту, згра́ду запраји́л (Сук).

смькне му ко́жуту изр. *сасвим личи́иши (на мајку, оца́, деду́, бабу́, ујака)*. – Ли́чи на не́га, смькнóул му ко́жуту (ТД).

смькнѣж м бот. *кантарион; ѿѿонац*. – Нї кантарионат о́камо смькнѣж, а ви па о́кате свла́кат, све рáзно по нáрод (Вој).

снавѣва свр. фиг. *кињийи*. – Она́ га мло́го снавѣва, љубо́морна, мѣсли да он ѣде по же́не (Зс).

снада́ле ж мн. мтз. од санда́ле *гумени оѿанци (без кашике)*. – При нас се ка́жу опѣнци, а Рсовчање о́кају снада́ле гумења́ци без каи́шку (ВРж. Дој).

снајѣца ж хип. од снаа́. – Нек по́јде с те́бе мѣлата снајѣца (Пир).

сневѣл, -а, -о перф. *који је оболео*. – Са́ и Го́рка сневѣла, а бе́ше мло́го убава и здрава же́на кад бе́ше мла́да (ВЛк).

снесѣ (се) изр. фиг. *ѿодераѿи (кожсу, одећу, обућу); ѿокидаѿи; уѿроѿастѿиѿи*. – Огу́ли се у игру́, снесѣ се, снесѣ но́ве дре́је и све зачáс упропа́сти (Чин. Вој).

соблечѣ се свр. фиг. *смакнуѿи кошуљѿицу (змија)*. – Ја́, соблѣкла се змија́ одвѣ, кошу́ља од змију́ (Зс).

со́л не лѣже изр. *ѿошѿена је, не скиѿа (удовица, жена уѿишѿе)*. – Ова́ј удови́ца со́л не лѣже (К – ЈИ, Цер).

сому́рка ж *слинавка, балавица*. – Тѣ да ћу́тиш, сому́рће; прво си ци́вћете обрѣши (Пир).

сопрѣтива прил. *насуѿроѿи; насѿрам; ѿреко ѿуѿа; близу*. – На́шата ку́ћа је сопрѣтива њ́нуду, комши́је су ми (При).

сопуља́т, -а, -о *балав, слинав*. – Сопуља́та деца́, с класѣ́њак че им брѣшем но́с (Цер).

сотѣња ж, мн. сотѣње *соѿона*. – Изла́зе сотѣње у чивлѣ́чко, плаши́ле су ме (Вр).

сочáк м бот. *врѣѿа шиба?* – Ёма једно́, зове́мо га сочáк, растѣ као гр́м (Гос).

сѿа́дне свр. **1.** *свуѿи се*. – Спа́доше вра́тата, не мо́гу да ћи затвáraм како тре́бе (Гра). **2.** фиг. *(нагло) омриавиѿи*. – Бо́шко до́ста спа́дал, закасáл с бо́лку (Пир).

спасѣв, -а, -о песн. *који је у вези са Сѿасовданом*. – Цвѣтѣло цвѣ́ће ѿу́рђево, цвѣтѣло цвѣ́ће спасѣво (Км).

спѣља га свр. рет. *сѿеѿѿаѿи, урадиѿи некако*. – Да спѣља́мо некако ту́ј ра́боту, па да ру́чамо (Гос).

спѣ на ме́ку мешѿну изр. *засѿаѿи гладан (нема хлеба, ѿрѿи казну)*. – Ако не послу́шаш башту́ си че спи́ш на ме́ку мешѿну (Вој).

сплачу́је несвр. *уорѿачиѿи се*. – Сплачу́јемо говѣ́да сас њи кад оре́мо (Пет).

сплто́сује се несвр. *ѿостѿаѿи иѿѿи као*. – Деца́та се сплто́сују све на њо́нуду вамѣлију и по сна́гу и по па́мет, па су свáта и грѣ́зна и глупава (Сук).

спопа́дне свр. *наѿи се; заѿеѿи се*. – Спопа́дла сам ту́ва, не́мам излаз (Д – Др, НМл).

сїоїрчи свр. *їприсилиїи; їпринудииїи*. – Спопрчиїли га милицајцити и он све признал (Бе. Пир).

споречé се свр. *размениїи їокоју увреду или замерку*. – Моја свекрва је била ма́чава на му́жа; несмо́ се спорéкле никад (Вр).

спотьциња се несвр. *с муком ходатиїи; храматиїи; сїоїициатиїи се*. – Остарé, почé се спотьциња́м ка óдим (Чин. Об).

спрчка́ једење изр. *брзо згоїиовиїи јело без насїојања да буде квалиїейно*. – Спрчка́ некакво једење на брзи́ну, варка́ се (Пир).

сра́м-їтрава́ бот. *врсиа коро̀ва који расише у сїїрницама, комїозиїиа са белом цвасиїи, слична кукуїи, у облику їлиїиког левка са црном їачком у средини*. – Сра́м-трава́ је као цвелика, али пра́ви грм; ода́вна билó све црно, само бело́ óколо (Зс).

сра́ма ж деч. рет. *їолни орган девојчице*. – Покри́ си, че́ре, сра́муту (Зав).

срамни́че с шаљ. *їоследњи комад у заједничком їањиру*. – Послéгњото парчé је срамни́че, че га ўзне кој не́ма мло́го сра́м (Пир).

средїчка ж рет. *средина хлеба*. – Изва́ди ми средїчку, да́ј ми ме́качко, не́мам зу́би (Цр).

сре́дњи летáч изр. *врсиа голу̀ба*. – Сре́дњити летáчи не лету́ мло́го високо́ (Пир).

средопóс м обич. *средња седмица ускршњег їосиа*. – Средопóс је срéгњата недеља преко ўскршњи пости́ (Зс).

сретњу́је несвр. рет. *сусретиатиїи*. – Не сретњу́јем ју више, не́ма ју, остарéло, не изла́зи (Зс).

сре́ћа петрóва изр. ирон. *губиїи́ник*. – Е, ти́, сре́ћо петрóва, од ко́цку че се за́треш (Гњ. Сук).

срмá – марáма изр. *врсиа мараме из градске женске ношње*. – Купи́ше ми срму́ – марáму за туј сва́дбу (Пир).

срмен, -а, -о који је од срме; који је украшен срмом. – Имаше срмено на́ – груди наши́јено (Ру).

срóв м мала гомила (камења, земље). – Врли́ на змију́ту срóв ка́мање (Зс).

срóвиште с *скровишїе*. – Та́м је на лиси́цете срóвиште (ЦД).

срóмче свр. *изгрисїи у сласи́ (кору хлеба, коцку шећера)*. – Даду́ ми шићер у ко́цће и ја́ óдма срóмчем све (Гра).

срте́јечи прил. *сїїриљиво и їиїаво радећи*. – Тека́ срте́јечи изгу́бим цел дб́н, а ма́лко извезéм (Пет. ВЈ).

сру́бен, -а, -о трп. пр. *који је оши́ро їресечен (у више делова)*. – Ле́бат сру́бен од дветé стране (Пир).

срце га ко́па изр. *їоїсїииче га нешїо изнуїира (да ради, бежи, воли)*. – Не мо́гу да седї́м, срце ме ко́па да ра́дим (Ос).

срце само кáпе изр. *дубока је њаиња*. – Патња голема, мука; срце само кáпе, чéрку сам изгубíла (Држ).

срченик м *срчани болесник*. – Он је срченик бил и од тоја је умрел (Пс. Пн).

стáлпен, -а, -о *који је најрављен од грубих дасака (џалии)*. – Стáлпена колиба: од б́уку цепáнице и једно́ и дрúго, па се истáлпи (ТД).

стáн м *део њлуга*. – Стáн држи браздú (Вој).

стáне свр. *њочети*. – Најубаву девојђу стáну да залáте пóрано (Пир).

стáре гóдине изр. *дубока стáроси*. – Тóв су ме веч стáре гóдине стíгле (ДД).

старéји, -а, -о *стáрији*. – Старéји сам од њега и мóра да ме слúша и пóштује (Б – ЦЈ, Гњ).

старéјство с рет. в. старешíнство. – По старéјство га слúшају сви у кúћу (Гњ).

старешíнство с *стáрешинство (њрема одмаклим годинама)*. – За трпéзу смо седели по старешíнство (Ру).

старíне. **За старíне** изр. *у стáро време, врло давно*. – За старíне је това́ билó, дéда ми је причáл да му је његов дéда причáл (Б – ЦЈ, Гњ).

старó лалé бот. *врети нарциса наизглед сличног лали*. – Старó лалé прáви трúбицу и жлтó цврти (Дој. Пк).

старовина́ трава́ изр. *њрава која њпредходне године није кошена*. – Старовина́ трава́ је која лáни не́је кóсена, па заостáло (Дој).

стародíја ж рет. (*зајушиена*) *кућа склона њаду, стáраћара*. – Кад сам отишла у његов дóм, стародíја је билó, само што не́је пáдло; и после напра́вимо кúћу, огаздéмо (Д – Пг, Пир).

старудíја ж *доџрајали њредмеј; стáро њосуђе; стáр алаи*. – Циција и старудíја у кућу, тóв иде зáједно (Пир). Кúпи, бре, нóво, немóј се више слúжиш сас теквú старудíју (Сре. Вој).

старудíна ж **1.** *стáра и оронула зграда*. – Старудíне кúће још íма у селó (Соп). Кућáрат старудíна, само што не́је пáдло (ДД). **2.** *фиг. стáра и оронула особа*. – Стану́л сам веч старудíна, тегљи ме земљáта (Нш).

ствáра лъжé изр. *лагати*. – Не ствáрам лъжé, не мóгу; само прáво че ти говорим (Зав, МЛк).

стíег м *ракљасиа грана којом се заџеже (њовар на колима, врх лисника, врх стíога)*. – Кад здéнем надрвњак, ўзнем стéг, од рáсову слпку стéг, па гóре óбе рáсове савíјем и превр́жем (ТД).

стéгне свр. *њоџравиџи и њреуредиџи (зграду, кола, кацу, буре)*. – Требе да стéгнемо сúдове да íма у квó да бéремо грóзје и чу́вамо вино́ (Гњ. ПРж).

стíеља ж *њоњава испод седла*. – Стéља је поња́ва испод седлó на коња́, штíти му лéђа (ТД).

сти́гла му рука́ изр. *поћи за руком; постићи, успети*. – Стигла му рука, огаздѐл, спаси́л се од сиротињу́ту (Вој).

сти́гне га изр. *супстићи га (заслужено) зло; супстићи га поклејство*. – Који заради, после проклетија стигне његово пото́мство (Мр). Проклетија и стигла, помреше (ВЛк).

сти́йжан, -жна, -жно *који је имућан, који може да кући шта пожели*. – Сиротиња смо били, несмо били стижни, несмо били могући (ТД).

сти́йскавац м фиг. *пврдица*. – Тија стискавац нече човеку да даде ни сливу да си раскваси уста (Сук).

стл́чен човек изр. *глуја; брижна и несрећна особа*. – Дооди ми често на -госје – једна сестра стлчена (Зав).

стисноча́ ж *пврдичлук; пврдица*. – Код њи је голема́ стисноча́ (Цер). Она́ је голема́ стисноча́ (Тм).

стовнѐнце с дем. и хип. од стовна *шестија*. – Куде је стовнѐнцето, волим из њега да се напијем воду (Мр).

стоглѐ с дем. од стог. **1.** *куја саденућог сена*. – Остаде ми само још једно – стоглѐ сено за недај – бже (Сук).

сто́жи несвр. *сварати, уздизати*. – Курва дом не стожи (Брц.ПРж. ВЈ).

сти́ојачевина ж *дрво које се осушило (и још стиоји) на корену*. – Стојачевина је дрво ако је исљо на корен (Ру).

сти́обл м *сидишије кађе на хоризонталном разбоју*. – Седим на стол када ткајем, кажемо и на – ногу (Бе).

столовња́к ка́мик изр. *камен сџанац, сџена*. – У моју њиву има столовња́к ка́мик (Ста).

столчѐ с **1.** *мала стиолица*. – Примкни столчето навам, очу на њег да седим (Рс). **2.** изр. *че седнеш и ти на това столчѐ доћићеш и ти на ово негодно месџо на коме сам ја сада*. – Че седнеш и ти на това столчѐ, па че видиш како је (Рс).

сти́ошник м *врши кукуруза са крајком вегетацијом од око стио дана*. – Башта ми је највише сади́л стотник морузу, она на време постигне да узреје при нас (ВЛк).

стóчна цвѐкла ж бот. *сточна реја*. – Шећерна цвѐкла се једѐ, а стóчна цвѐкла се не једѐ, она је за стоку (Зс).

страљив, -а, -о *лашљив*. – Ја несъм млого страљива (К – ЦВ, Гњ).

сти́ра́. Преузѐл га стра́ изр. *има Chesће найаде сџраха*. – Преузѐл га стра́ па га почѐмо водимо по бабе да му бају (Пк, ВЛк).

стра́ница на разбо́ј изр. *бочна сџрана рама на разбоју*. – Разбој има две – стра́нице, лѐву и дѐсну (Бз).

страшна па ра́бота изр. ирон. *велика сѝвар*. – Страшна па ра́бота, дете си избѝл и са си стану́л голѝм јуна́к (Вој. Чин).

сѝрашник м бот. *Inula helenium*. – Страшник жу́то цвѝта и прáј чулу́мчице, после скло́пи чулу́мчицуту. Бе́ремо га за деца́ да се не пла́ше, ста́вља се под ја́стѝк. (Гос).

стрѝви имање изр. *усѝињаваѝи ѝосед домаћинсѝва*. – Да – им се не стрѝви имање, он си узѝл ро́днину (Грш).

стрвнѝе/стрвѝѝе. Оти́де у стрвнѝе/оти́де у стрвѝѝе изр. *умањѝиѝи се количи-на због многобројних (сиѝињих) давања*. – Имам ја́ганци, оставѝл сам; до́јде ти сѝн, до́јде ти родá, оти́де у стрвнѝе, у стрвѝѝе (Ру).

сѝтрѝви свр. *ѝогодиѝи*. – Па́де шѝрпа, вода́ ћипелѝц, али не́је ми но́гу стре-ви́ло, него ме само попрска́ло (Зав).

стрѝја у стрѝју изр. *блиске комиѝје, додирују им се сѝтрехе*. – Комшѝје смо били́, стрѝја у стрѝју, и мло́го смо у́баво живува́ли (Чин).

строшљѝтина ж *јако оронула зграда*. – Купѝли смо јѝдну – строшљѝтину, јѝдну – пу́стињу, и у њи смо се насели́ли (ВЛк).

стрѝпен – спáсен изр. *онај ко ѝоднесе муку, сѝасава се*. – Стрѝпен – спáсен, чѝрко; претрѝпи, попу́шти; ко́ји је пáметан он попу́шта (Гос).

струја́рсѝи, -ска, -ско *који ѝриѝада мајсѝјорима елекѝричарима и елекѝричној мрежи*. – Лупнуше струја́рска врата́ на ауто́ на тѝја ко́ји опра́вљају стру́ју (Пе).

сѝтрука́ ж *сѝабло; јѝдно од неколико сѝабала која ѝаралелно расѝу из јѝдног корена*. – Зми́јино грóзје напра́ви чулу́мку, јѝдан плóд на струку́, ѝсто као шишáрка од бóр (Ру).

струкли́ја ж **1.** *женска особа са виѝким ѝелом и ѝанким сѝруком*. – Струкли́ја сам билá девојћа́ (Гњ). **2.** *фиг. (кафанска) флаша са дугим врати́ом*. – На сва́ћи аста́л у кавену́ту стојѝ дѝга вла́ша струкли́ја (Пир).

струња́ на језѝк изр. *има ѝосебан нелагодан укус*. – Ву́рдата струња́ на језѝк, у њу је мору́зно бра́шно ту́рено (Држ).

струња́ча цр́га изр. *ѝросѝирка од козје косѝирѝи, ѝогодна за одвајање зрна од ѝодлоге*. – Цр́ђе струња́че, ве́је се на њи, онѝ сла́бо осѝљ прѝмају, то им је добра́ страна́, а на њи се и жи́то су́ши (ТД).

сѝѝукне свр. *фиг. заусѝавиѝи нечи́је најредовање*. – Запали́ли ни да ни стукну́ (К – Ста, Пир).

сѝѝуѝа несвр. *ѝочињаѝи*. – Башта́ ми рече́: – У́месно га кро́јиш, Ру́жо, до-бро́ ступаш за домаћѝцу! (Гос).

ступали́на ж *ѝлеѝена сѝѝоѝама са ѝојачаним ивицама, ѝонека са везом*. – Ступали́не иду преко ступáло и мо́гу да бѝду ма́ло плѝтене ма́ло вѝзене (Б – Са, Пир).

стѣвни дѣн изр. *дочекаѿи крај дана*. – Дóјди да поорáтимо, да стѣвнимо дѣнат (Пир).

сѣйтна ж *женска особа која скиѿа; курва*. – Тáја сѣйтна само овíва úлицете и кавенéте, а децá штрóкава и глáдна сáма дóм (Пир. Вој).

сувáр м *нејосечено суво дрво*. – Сýво дрво на кóрен није зовéмо сувáр, а Ракíта стојачéвац (Д – Ву, Пир).

сувомлзеста која даје врло мало млека; која има крајíку лакíацију. – Мерíнће óвце су сувомлзесте и млóго су јéшне (Зс).

сувоу́зда ж зоол. *зоља, мушица која у ѿролеће наíада сѿоку (и људе), íа сѿока мршави од ње*. – Сувоу́зда те угризé кадá је жéга, зáпара (Ос, Бз).

судíћа м хип. *судија*. – Судíћата је бил на њего́ву стрáну, помогну́л му (Рос).

сузíма несвр. *обузимаѿи (хладноћа, дрхíавица, језа, сѿрах, лудило)*. – Почé ме сузíма грознíца, не знáм каквó ми је (ВЈ).

сукна́р м *кројач који шије сукна и лиѿаке за жене*. – Имáло си је сукнарé у Кáменицу и Слáвињу, којí шију само сýкна и литáци (Брл).

сукно́ литáк изр. *део народне ношње, дуга сукнена женска хаљина без рукава, о́йерважена гајѿаном и украшена шљокицама*. – Їма сýкна литáци и забь́е литáци; ль́скаво по њéга цик – цак дóле (Зс).

сукр́вична травá ж бот. *лековиѿа ѿрава за лечење рана*. – Сукр́вична травá, кáжемо у и сукр́вица, плавá дóјде, лéчи рáну, растé на орáницу, а лисíчина је дрýго (Зс).

сулиндáр м фиг. *висуљак слине*. – Сулиндáр му íде, пуштíл сулиндарé из нóс (Рс).

сумљив, -а, -о *сумљив*. – Онá ми је сýмљива, онá све пренóси што вíди и чýје у нáс (ПРж, Вој).

супрашица ж мет. *крајíка и слаба киша која само ѿокуѿи ѿрашину*. – Пáде супрашица, штрóкава ћиша, не можé да одми́је прашíштето од колáта (Цер).

суѿрóѿив(а) прил. *уочи*. – Идóмо супрóтива понедéлник и видóмо се (Бз).

сурíне свр. фиг. *уназáѿиѿи, уѿроуасѿиѿи*. – Сíн ни је нестáл, па ни је он сурину́л (Пир).

сусретно прил. *насуѿроѿи, од једне сѿране ка другој*. – Кукљáј вржемо, или сусретно, да се мáње вíди (Б – Са, Пир).

сцéпеншко прил. хип. *дроњаво*. – Тека́ сам навíкал, у сцéпеншко се облáчим кад нами́равам сто́ку (Сук. Чин).

сѣви зам. рет. *сви*. – Уз астáл смо сѣви пáметни (Изв).

сѣвне. **1.** изр. **сѣвне време разведриѿи се**. – Чéкамо да сѣвне време па да íдемо по њíве да рабóтимо (Сук. ВЈ). **2.** изр. **сѣвне пролет ѿочейи ѿролеће, оѿоулиѿи**. – Ка сѣвне пролет искар́ујемо óвце у пáшу (Вој).

с́дно мѐсто изр. *неїприсїуїачно мѐстїо међу сїїенама*. – Висїбабе кан-дїлчичи, једнї плаві, једнї белї, једнї црвенї, трџи цвту прџети, расту у јако с́дно мѐсто, не мџ да прїде чџек испод стѐну или у стѐну (Гос).

с́здан, -а, -о трп. пр. *саздан, сїворен*. – Чџек је за мџку с́здан (Пет).

с́к – с́к – с́к узв. *којим се їодражава звук косе їри косидби*. – Кџсим, кџсим, кџсим, а косата дџма с́к – с́к – с́к, море (бѐше) живџтк! (Рс).

с́клетїсује (се) несвр. *їуговаїїи; осеђаїїи мучнїну*. – Не с́клетїсуј се тџлко, неје само тебе тревїла таја мџка (Брл). Немџ да се с́клетїсујеш, па да вїкаш д́н – їзд́н (Дој).

с́нїште с пеј. *сан; сновиђење*. – С́нїште погаца некако чџека (Бла).

с́њева несвр. рет. *сниваїїи*. – Не знам да ли сам с́њевал или сам ств́рно видѐл (ДД).

с́їейї, -а, -о фиг. *невешїї; сїор; несналажљив; їриглуї*. – Она је с́пета у руђете, нече да мџ да ти бџде добра домађїца (Сук). Ако ти дџде некоје с́пето у куђу, че мџра повише ти да слџшаш (ВЈ. Вој).

с́петњїчав, -а, -о *невешїї; несїгуран у їослу*. – Васко је бил мџго с́петњїчав (Брл).

с́пиња́чка ж *оно чиме је живоїїиња саїейїа (коноїац, ланац, їводац)*. – На говѐдо тџрим с́пиња́чку и пуштим га да пасѐ преко – ноч, текá не мџж да отїде долѐко (Пет).

с́їре се свр. фиг. *сїоречкаїїи се; їосвађаїїи се*. – Са – жену не мџж да бџде да се не с́премо, да се не скáрамо, али брџо прџде (ТД).

с́рска свр. *сажсвакаїїи уз хрскање*. – Мџго сам обичáла да с́рскам ко-чán, неје имáло нїшта поблáго од њѐга (Јал).

с́сѐча се несвр. **1.** *їрисеђаїїи се*. – Кад прїчам полќа, ја се с́сѐчам ўбаво како је билџ (Грш). **2.** *домишљаїїи се*. – Ѓн се све с́сѐча како да се нашáли, ама шáли се с мѐру (Вој).

с́сїїгне се свр. *сїеђи, усїейїи*. – Тїја се с́сїїже, нáпраји си кáмено ко-рїто, снајете му надвџрка пѐру (Рос).

с́с́кне (се) свр. *наїујдаїїи їсе*. – С́с́кну се псѐта да се дáве (ТД). С́с́ка пцетáта на мѐне (Бс).

с́сџїња (се) несвр. *їујдаїїи їсе*. – С́сџїња се да се дáве п́сове, да вїдимо чијї је пџжак (ТД).

с́її м **1.** *бок, сїїрана*. – Рѐди цїглете на с́т, да се пџбрже осўше (Сук). **2.** изр. *на с́т їде вуче у сїїрану (во у јарму); нарушаваїїи ред*. – Тїја вџл све їде напред и свѐ на с́т їде (ТД).

с́ђе с *сађе*. – Спуштїла дечїштата с́ђето надџле и крáла мѐд (Пир).

Т

табáчница м *ћурчиска радионица за обраду и складишишење кожда*. – Табáчница је била у Рођинци код мós (Брл).

таблé с зан. *ишиика корйица у виду већег шањира за држање конца за украшавање*. – Таблé малечко ко шáчће, ко тепсичé, за канурчице úбаве (Пир).

таблétичарка ж руг. *она која сйално корисйи шаблейе и друге лекове*. – Брука снауту: – Таблétичарко, таблétичарко, не трéбеш ми у кúћу (Пир).

тáван м **1.** *шаваница*. – У íжу немáло тáван, дím је ишбл на све стрáне и излазил је прáво на крóв (Кп). **2.** *йод изнад йодрума*. – Милóсав Бéнин кад се женил тáван се сурíне у зевник, па кој ујашил бúре, кој се на врата истракаљал (ВЛк).

тавáшка ж *мала йољага*. – Тавáшку че ти направимо; íма да мáмиш овцете и да и пасéш (Ос).

таврá ж *целокуйна (свечана) одећа и обућа*. – Таврá су и ципéле, и чарáпе, и капúт, и шúбара, све зáједно је таврá (Км).

тавралисује се несвр. *кицошиши се*. – Ти се млóго тавралисујеш, млóго се тáвриш (Сук). У једно ако се премéни, кáже се: – Áла се тавралисује! (Км).

такмýк прил. рет. *йросечно*. – Врéчете су такмýк окол сто ћила (Рос).

талóга ж *шалог*. – Пазí да га не размúтиш, дýса се тáлога (Цр. БЧ).

тáм и тáм изр. *и шáмо и овамо, на оба месйа*. – Чу íдем и тáм и тáм (ВЛк).

таманлија ж *врсиа зелене мараме обрублене шарамá*. – Једнá íмаше млóго úбаву марáму таманлију (Рас).

тáмоте прил. *у йом йравцу; шáмо*. – Тáмоте íдете и че га срéтнете (Вој).

танићé с *зарћали йлех; йредмей сличан зарћалом йлеху*. – Врљи тóва танићé, да си не посечéш рúће с њега (Трњ).

тáнте за кукурíгу изр. *йо йи је за оно, сада смо изравнали рачун*. – Тáнте за кукурíгу, бýш за бýш, сá смо изравњаáli рачún (ПРж).

тањíрко м подр. *домазей*. – У мој крај зéта у кúћу зовéмо тањíрко (Б – Бг, Пир).

тáпа – тýпа изр. *подражавање звука воза у покрету*: – Тáпа – тýпа, тáпа – тýпа, стíгомо с вóзат у Пíрот (При).

таранá ж нејасно значење: – Мли́вото крúпно ко таранá (Зс).

таранчúг м рет. *љуйко сйворење*. – Вéсело и úбаво детéнцето, трчи ко таранчúг (Цер).

тарлаише (кашкавáль) несвр. *сушиши на сунцу койурове качкаваља йред йаковање*. – Предí да пакујемо кашкавáль, првó га тарлаишемо да се озно́ји и осúши (Пк).

тáрлица ж **1.** *дрвено седло за коња.* – Тárлица је дрвено седло сас рáсову за коња́ (ТД). **2.** *дашчице на коњском седлу.* – Дрвено седло́ има облук прѣдњи и зáдњи, а дашчи́ците су тáрлице, једна́ прѣдња, једна́ зáдња (ТД).

тáрлѣк м *ѿлеѣени наглавак за стѣоѿало са оѿлеѣеним рубом; сукнени наглавак за стѣоѿало са оѿлеѣеним рубом.* – Їма тарлѣци плѣтени, и од прте-ни́це (Д – Кв, ЦД).

тáслица ж *ѿоруб на крају рукава (кошуље, кайуѿа).* – Саку́, дѣг капут без тáслице, има́ли су мој башта́ и деда – Ђѣла (Вој).

тáчи несвр. *даваѿи ѿредносѿи, исѿицаѿи.* – Тачи́ли га да им бу́де сѿн (Сре).

ташна́р м пеј. (*високи*) *чиновник, он обично носи ташину.* – Ташна́рити дошли́ Ђоку да спаша́вају да га не иска́рамо (Пир).

твр́д на – уши изр. *наглув.* – Јá стану́ твр́д на – уши, вану́ да не дочу́вујем (Држ. При).

твр́дак м бот. *водоѿица Cichorium intybus.* – Твр́дак или гологу́за, она́ је за од прóлив и при љу́ди и при сто́ку (Д – ВО, Пир).

твр́деје несвр. *ѿосѿајаѿи све ѿвр́ђи.* – Покри́ ле́бат сас месáљ да не твр́деје (Пет. Пир. Изв). Сирењето́ твр́деје ако је мло́го солта́ (Грш).

твр́до мѣсто изр. *ѿесковѿио земљишѿе.* – Чеља́динће расту́ у кру́г, и у твр́до мѣсто, песковѿито́ до́јде (Пок).

твр́докорка ж *слаѿка ѿшква ѿвр́де коре, најчешће се једе кувана.* – Свиња́рће тѿкве су мекокор́ће и твр́докор́ће, ва́римо и и једемо́ и (Ш). С ко́ру од твр́докорку бра́шно гребемо́ (Ру).

твр́докуроња м бот. вулг. *шaљ. бели лук.* – Бѣли лу́к зове́мо твр́докуроња́, он је до́бар за ону́ја ра́боту (Зс).

твр́добљ м *сасушен и ѿврд комад хлеба.* – Не једѣ твр́долѣте, него ѿи вр́ља (Вој).

твр́дѣц м бот. **1.** *враѿи Lolium temulentum* љуљ, *оѿпровна влаѿасѿа ѿрава, коров ѿшенице.* – Твр́дѣц у жѿито́ има мло́го твр́до зр́но, и дѣго ко на ѿрже-ницу; љу́љају се љу́ди ко́ји једу́ ле́б у ко́ји је бра́шно од њѣга (Бз). **2.** *једна од ѿрава које заусѿављају ѿролив.* – Твр́дѣц трава́, ча́ј од њѣга за од прóлив (Тм). Твр́дѣц поло́жен до́јде, а пла́в цвѣт има; за од прóлив је (Дој).

твр́дѣц узвик, благослов и поздрав женама када праве црепуље: *да вам буду ѿвр́де црепуље!* – Ко́ј прóјде ка́же твр́дѣц, а женѣте му одговóре железѣц, да буду црепњете твр́де и цвр́сте ко желе́зо (Орљ, Бз, Гос).

те́ реч. *ево, еѿо.* – Те сам ја́, те на бра́та ми сѿн, па питу́ј кво си намисли́л (Пн).

те́гет прид. индекл. *ѿамноѿлав.* – Бе́јо се облѣкла у те́гет аљину́ и тѣг сам му се мло́го допа́дла (Држ).

теглач м *ишежак њредмеѝ на саоницама или на нечему ишѝо клизи, кори-
сѝи се ѝри намошшавању ѝређе на врашѝило разбоја*. – Једна навѝва на кросно,
а двојѝца сецају, или теглач туре па закаче (Рс).

тегли коцку изр. *бацаѝи коцку*. – Брајђа тегле коцку када се деле (Д – Пш,
Чин).

теговно прил. *иешко, са најором, са слабим учинком*. – С њега ѝде тај
работа млого теговно, тешко се мѝж разберемо кој какво ѝче (Б – Дч, ЦД).

тезђал м рет. *сирарски сѝо за цеђење сира*. – Тезђал је за цедѝе сѝр; ши-
рока дьска па сведено с дышчице, напрајено како шоборка (Зс).

теквова зам. **1.** *неишѝо ѝако; ѝако некако*; уп. теквоваја. – Ја немам бьш
теквова, али че си набавим (Вој). **2.** *ѝакво*. – Теквова лоше детѝште несъм
видѝла (Пир. Држ).

тека прил. *све више*. – Какѝ малѝемо у село тека се мрзимо и једѝмо (ВЛк).

теквоваја зам. в. теквова (1). – Даде ми теквоваја (Зс). Рече ми теквоваја (Зс).

текмѝ с *чеѝврѝасѝо дрвено коришѝо за мешење хлеба*. – Лѝб мѝсимо у
копању, текмѝ или у њчви (ТД). **телиште** с пеј. *ишеле*. – Телиштето утрча у
градѝнуту (Пет).

текѝвја, текваја/текваа, теквоја/теквоа зам. (*баи*) *ѝакав*. – Ѓн је текѝвја:
улѝзне ли ти у кућу, мора нешто да ти украдне (Пк). Текваја ми је работа, све
се умажем окол стокуту (ДД. Гра). Не трѝбе ми теквоа, нечу чуждо, ѝмам си
какво ми трѝбе (Дој. Гос).

темељато прил. *ишемељно; мирно*. – Детѝто је сталожно, че је темељато,
нема да брзга (СГл).

тѝнтаво прил. *са муком, иешко*. – Тѝнтаво удара, нема снагу (Ос).

тѝнтује несвр. *ѝодносѝи ишереѝи*. – Тѝнтувал му је, замѝт му правѝл, млого
му настоувал (Гос).

терало с фиг. *унуѝраишња духовна ѝошреба да се неишѝо уѝорно чини, мо-
ишв*. – Ѓма си терало, да рабѝти и да учи (Бри).

терђѝја м *завежљај (оѝреме) ѝривезан за задњи део седла*. – Терђѝја је
тѝв што трѝбе на коњаника у пѝт и штѝ – је врзано насад за седло; у пѝсму се
каже: – Коњу на терђѝју! (Км).

ѝерѝѝи несвр. (*сѝално*) *радиѝи ишешке ѝослове*; уп. терѝтује. – Једно пѝши,
једно терѝти, па омршавѝл је ко мѝтка (Бе).

терѝтно прил. *иешко се обавља*. – Ѓмамо две – краве, трѝ тѝлца, терѝтно
за чување (ВЛк).

ѝерѝѝује несвр. в. терѝти. – Млого деца у кућу, терѝтувала сам да ѝи очувам
(Пет. Сук).

терка си изр. *уживаѝи у угодном живѝѝу и не много иешком раду*. – Тер-
ка си ѝн помалко, жѝви си; средѝл си живѝт (Држ).

тесліми свр. фиг. *поклониџи; продаџи будзаџиџо*. – Тесліми волóвете, морáл сам да напрајм пáре за свáдбу (Сук).

теткóсује се несвр. *ословљаваџи са џеџко без основа*. (Исто: стринóсује се, ујнóсује се, багóсује се, дадóсује се). – Каквó се теткóсује тáја зáмлата кад знáје да му несáм тетка (СГл).

теткúша ж она која личи на неку своју џеџку. – Тí си теткúша, млóго лíчиш на тетку си (Пир. Трњ. При).

тéчица м хип. рет. *џеџак, џеџа*. – Тéчице ми детéто кáже кад ми се рáдује, а течóтино ми кáже кад ме задíркује (Пир).

течóтина ж пеј. в. тéчица. – Течóтина на врáта, дојдé пијáн, почé да пцúје (Пир).

тéшката бóлка изр. **1.** *џуберкулоза*. – Ёбаво, ама кусурљíво. Ёма си кúсур, тéшката бóлка, јéвтиката (Чин. Зс). **2. рак**. – Умрé оди тéшкуну бóлку, тáмо њéму уватíло и циђéрицу, и све (Пир).

тíја рéд изр. у *џо време (дана, вечери, месеца, годишњег доба)*. – Једни – пúти тíја рéд залíчи травá, а сá нéма влáга (ВЛк).

тíјајте, тáјајте, тóвајте зам. **1.** *џај*. – Тíјајте па не знáје нíкакав рéд, нéма обрáз (Сук, Вој). Тáјајте алá пијána пак бíје женицуну (Држ). **2.** изр. **тíја рéд / тíјајте рéд** у *ово доба (дана, нођи)*. – Јучéра тíјајте рéд стíгоше (ТД).

тíјо прил. *џихо, нечујно*. – Нéшто се скулá, влáчи се тíјо (ТД).

тíка несвр. *зубиџи*. – Пазí, немóј да тíкамо козéте (Јал).

тíка и тíка изр. и *џако и онако*. – Мóж да бúде и тíка и тíка (Цр).

тíкíрка ж *врсџа голубова*. – Ђн је чувáл гóлуби тíкíрђе (Пир).

тињáје бóлка изр. *сџоро се лечиџи; не мођи се излечиџи*. – Закасáла млáда женá: бóлката тињáје, ни текá ни текá (Сук, Чин).

тињáрка рíба ж *врсџа рибе која може да живи у муџиној води*. – Тињáрђе рíбе наватáмо (Гра).

тињóсује несвр. рет. *џриџремаџи се за рад а ниџиџа не радиџи*. – Коњóсује, капóсује, тињóсује, какó óче да рабóти па нíшта не рабóти по цéл дђн (Брл).

тисáг м *једна од двеју џорби бисага*. – Рáлникат ми процепíл тисáгат (Гос. Бе. Зс).

тиђе прил. *џек џада*. – Довéдо снау и засá је добрé, а ако се измóта клу-бéто тиђе, лóше че бúде (Пн).

тíчиште с мн. тíчишта, аугм. пеј. *џиџица*. – Тíчишта мóж да се кúпу там (Зав).

тíчја рúжа ж бот. *врсџа цвеђа које се гаји у врџу*. – Цвеђе из градíнче тíчја рúжа, то су нарцисí сítни (Пк).

тíчо прóсо с бот. *гроница*. – Тíчо прóсо íма зрнце белкó, а на вёр мáлко црнкó (Гос).

ткање ж мн. *разне врсте ткања*. – Зна́м пре́бир, па сам и ткање́та пре́бир уводи́ла на дру́ђе же́не (Ор).

тла́цка несвр. в. тла́чка. – Тла́цка, љу́ља или кла́цка, исто је. Тла́цкам кљу́чеве у ру́ку (Зс).

тла́чка несвр. *љуљаићи; цујкаићи деиће*; уп. тла́чка. – Немо́ј да тла́чкаш стовне́то, че га уда́риш да се стрóши (Тм. Зс).

тлечóр м мтз. од телчóр *шелад*. – Сабра́ла се тлечóр у зевни́к (ТД). Имамо тлечóр у трља́к, на па́шу (ТД).

тл́став, -а, -о *који има много масићи, лоја*. – Тл́става в́лна најбо́ље че мо́ж да запи́ши воду́ту (Бе).

тл́ч и мл́ч изр. *йучак и чуштура*. – Тл́ч и мл́ч су о́н и она́, тл́чник и чу́тура, начисто су затл́цани (Дој).

тл́чи – мл́чи изр. шаљ. *ован у време о́ллодње*. – На оно́га тл́чи – мл́чи, рога́тотога, намета́ла се све ја́ганци (Ру).

тму́л, -а, -о *йоимую*. – Има́м тму́ли бо́лови од ле́вуту стра́ну у ќкат (Км).

то́а зам. *йо*; *оно*. – Ка́жемо то́а, то́ва, а ста́рцити ка́жу и то́ва (Гос). Не зна́м да – ли́ је то́а било́ на Йгъатов д́н (Гос).

тов зам, в. то́а. – Не мо́ж тов тека́, не́чу да дозво́лим да ме а́рате (Пет. Вој).

то́ваја зам. в. то́а. – Тури́мо то́ваја у семе́то (Зс).

товариче́ с дем. рет. *сандуче или йосуда за йошребе рабаџије, уз јарам на самом йочейку руде*. – Рабаџи́је су има́ли ма́лечко товари́че за на је́рџм, окол два – ли́тра (Кр).

йо́ј зам. *йо*. – То́ј си је твоја́ кривица, ти че пла́тиш туј штéту (Рг).

тојага́р м шаљ. пеј. (*омања*) *йољага*. – Да́ј ми тојага́рат да се по́тпрем (Чин, Вој).

то́ли се несвр. *бокорићи се; умножавати се бокорењем*. – Оно́ се житóто у ја́ку њи́ву то́ли (ВЛк).

то́лко ми ч́ни изр. *свеједно ми је; не йиче ме се; баш ме брига*. – О́чеш ли, не́чеш ли, че иде́ш ли, не́ч ли, то́лко ми ч́ни (Вој).

то́п глава́ изр. прип. *квасићи главу*. – Реќл на пи́јац на ту́ја го́спођу то́п глава́, потсети́л љу када́ је билá сеља́нка и билá вшы́ва, топи́ла гла́ву с о́двару од чемери́ку (Изв. Држ).

то́п па́ре изр. *гомила новца*. – Да́до му тетóлћи то́п па́ре да си ку́ћу нап्रा́ј (Гос).

топéж м фиг. *брига, секираџија*. – Ако са́њам да га́зим ве́лики снéг, топéж че је, секира́џија (Пир).

йо́йка ж **1.** *лоји́асџа грудва; лоји́а*. – Ту́римо то́пку ма́сло дористра́шну у млеко́ и после пр́жимо (Рс). **2.** *лоји́асџа цваси*. – Ти́ја љи́љак има ма́лечко лисје, до́јде како амре́ла; само пра́ви цвёт на то́пће како грóнће (Зав, Гра).

ӣо̄ӣлӣк м *мес̄ио на коме снег брзо око̄ӣни*. – Види се ујутро како̄ излази пара из рупу; ако млого̄ гӯсто излази мьгла̄, текво̄ место̄ кажемо топлик, а понекој каже и вунара (МЛк).

то̄пчица ж дем. од топка *мали свежањ расада*. – Дај ми једну – то̄пчицу расад од паприку (Ос).

то̄р м **1.** *сӣајњак од оваца и коза*. – Купи то̄р из Држину и нађубри си њиву, па ми моруза роди налудо (ПРж). **2.** *изме̄и овце или козе на цедӣлки ӣри цеђењу млека*. – Када̄ цедимо млеко̄, остане то̄р на цедӯлху или талога (Мр. Кп. Бе).

торба̄л м пеј. *ӣорба*. – Торба̄лэ̄ закачени и у њи натурано једно – друго (Бс).

торбеља̄к м пеј. в. торбетина. – Цедило, диса̄си, торбеља̄к, једно се но̄си кад се појде на поја̄ту

торбетина ж пеј. *ӣорба*; уп. торбеља̄к. – Она̄ ме све згъете на седиштето, понела у град једне – торбетине големе (Јел).

тороме̄љеста жена̄ изр. *жена са јако израженим ӣуром*. – Тороме̄љесте жене су дупесте жене, а шишкаве жене су друга раса (Д – Нш, Пир).

тороче несвр. **1.** *ӣроизводӣӣи як и неӣрија̄ӣан звук*. – Тороче ко тарана (Цер). **2.** *неӣрес̄ӣано брбља̄ӣи*. – По цел дѣн садé тороче, а работата си му стоји (Рас. Пк).

то̄тола – **то̄тола** узв. *ӣодражава̄ња кло̄кѣа̄ња ӣри ис̄ӣја̄њу надушак*: – Довати чӯтурицуту и то̄тола – то̄тола, целӯ хӯ испи (Вој).

точка̄р м *ма̄јстӣор који о̄правља бицикле (и мо̄ӣоцикле)*. – Идем при точка̄ра да ми оправи то̄чак (Изв).

ӣрва̄ од змӣје бот. *једна од ӣрава којима се лечи од змӣјског уједа*. – Трава̄ од змӣје има бодље, лечим овце с њу (ВЛк). Трава̄ од змӣје неје лисичина, него има шиља̄сто лисје, оно се залепи заземи (ТД).

травичка ж хип. од трава̄ *ӣравчица*. – По вѣздан збира травичће да њи однесе на козу и на овцу (Пк).

ӣравник м зоол. *кр̄ӣељ Ixodes ricinus*. – Има крлеж, а има и травник; травник је пожит и помалечък (Дој). Крлеж је велики а травник је мали (Мр).

тра̄к м мн. тракови *једна од двеју уӣоредних ӣрака на уӣрӣачу (цедӣлу) или на ӣла̄ӣненој љӯлашки*. – Љӯлха̄ и цедило имају тракови (Бз). Љӯлха̄ има тракове (Пк). Цедило има тракове (ВЛк).

тра̄кавица тра̄ка изр. песн. нејасно значење. – Тра̄кавица тра̄ка /Мене воли свака (Сук. Пир).

тра̄мпав, -а, -о рет. *онај који је заӣус̄ӣио своје имање, неодговоран и нерадан*. – Тра̄мпав хӯ је мӯжат, нерадан и сиромá, а има добро̄ имање (Дој).

трапале́с, -та, -то рет. вулг. *чворновай̄, лоше уобличен; ѿревише дебео (о ѿенису)*. – Трапале́сто, ѿамбрле́сто, па не́че да улéзне (Зав).

тра́пне се свр. рет. *намеѿнуѿи се (као гостѿ)*. – Не ѿде да се тра́пнеш чо-
ве́ку у ку́ћу кад му го́сти доо́де (Пир).

тра́пушка ж дем. геогр. *край̄ика коса; брежуља́к; хум*. – Е на тра́пушкуту
там искарај јаганцити, на отради́ју да и ли́ди ве́тар, овде́ че се запале́ (Зс).

трапчѣ́к м в. тра́пушка. – Поја́ту су има́ли на трапчѣ́кат (Зав).

тра́ска несвр. *ѿрескаѿи*. – Какво́ тра́скаш, де́те, това́ ти не́је за игру́ (Трњ).

тра́сне (се) свр. *јако ударѿиѿи уз каракиѿерисѿичан звук, ѿреснуѿи*. –
Тра́сну плéкат и ѿсплаши овце́те (ПРж). Тра́сну се од ко́вуту и повре́ди си
но́гу (Кр).

трбуља́с, -та, -то *који има изражен сѿомак, ѿрбушасѿи*. – О́н бе́ше
трбуља́с чо́век (Б – ЦЈ, Гњ).

трга́ несвр. *сѿресай̄и (класје, сноѿове, грожђе)*. – Житото́ трга́но, све је
било́ изм́љено, сронѿло се, отпа́дла з́рна (Ш, Мр).

тргне́ јези́к изр. *одузей̄и моћ говора*. – Ку́рјак се залетѿи па те удари да те
упла́ши и да ти се тр́гне јези́к (Бла).

ѿргне́ се свр. **1.** *фиг. освесѿиѿи се*. – Дошло́ је вре́ме да се тр́гнеш, да се
осве́стиш, неси́ више дете́ које мо́же да рабо́ти какво́ о́че (ТД). **2.** изр. **тргал
вој се јези́к није у сѿању да говори**. – Од голéм стра́ тргал вој се јези́к и само
ћути́ (Вој).

трепетља́ка ж бот. *јасика*. – Растѿили смо и трепетља́ку, метло́вину не́мамо
(Пк).

трепњу́је несвр. *ѿреѿиѿаѿи (свеѿлосѿи, сунце)*. – Че до́јде када́ сьнче́то
пóчне да трепњу́је, да зао́ди (Зс).

тресу́ му се дрéјете изр. *ѿлашиѿи се*. – Тресу́ ми се дрéјете од ту́ја а́лу, не
обѿчам ни да га срéтнем (Вој. Трњ).

трешчора́к м зб. *иверје*. – Донéси трешчора́к, клечора́к, да потпа́лимо
огњѿат (Држ. Вој).

тријéри несвр. *ѿомоћу ѿријера одвајаѿи семе ѿшенице од семена коро-
ва, ломљених зрна и нечисѿоће*. – Излéзоше тријéри и почéмо да тријéримо
жи́то (Вр).

трињора́к м *ѿрина (од сена, од исѿрулелог дрвеѿа)*. – Из шупљу́ бую́
су́во, трињора́к, брзо се зава́ти с огњѿиво и кре́мик (Дој, Рс).

триста́ и тријесе́ бр. мит. *ѿрисѿа и ѿридесей̄и*. – Триста́ и тријесе́ си рекла́,
али ни једно́ ти не́је та́чно (Пир). Оно́ сам и ја видéла триста́ и тријесе́ (Сук).

трича́рка ж *ѿорба или врећа за мекиње за ѿсе, од иѿшављене јагњеће или
јареће коже*. – Брашњени́ца је за бра́шно, а трича́рка је за три́це за поми́је
(ТД). У трича́ркуту ма́лко ѿма, куче́то че оста́не гла́дно (Пк).

тр́рка гр̀сни́це изр. *млаїиїи коноїљу*. – На њино гувно тр́кам гр̀сни́це (Тм).
тр́рка др̀онци изр. *їрайи веш (на їоїоку, реци) (уз коришћење їракљаче)*.
 – Тр́камо др̀онци све на реку́ту (Тм).

трке́ћи рет. прил. сад. *їрчећи*. – Їдем трке́ћи с коња́ и на једну́ и на дру́гу страну́ (Зс).

їрља́вица ж болови у *стиомаку који се (наводно) ублажавају їрљањем*. – Їма кратка трља́вица, стома́к боли па се трља́ с ча́шу, и има си́лна трља́вица, ја́ко ка забо́ли стома́к (Гос).

їрља́к м део *їојати́е без надсти́решнице*. – У поја́ту трља́к и потка́пчина, куде́ овцете́ їду слободно́ (Дој). Рину́сте ли трља́кат (Орљ). Трља́к їма заго́н за мїзење, броје́ње овце́ и за шиша́ње (Зс).

трљне́ свр. обич. *замазати́и руком; їогладиїи; їроїрљаїи; засїругаїи їредмеїом*. – С бѣдња́к, када́ угасне, сва́ку овцу́ трљнемо по чало́ (Зс).

їрме́шка се несвр. *ваљаїи се (їо їейелу, їраиїни, слами)*. – Купемо се у реку́ту па се после трме́шкамо у песька́т (МЛк).

трма́р м рет. *їчелар*. – Он је бил најпознат трма́р у на́шјат Висо́к (Рос, ВРж).

трно́вача кру́ша изр. *врси́а си́аринске некалемљене крушке*. – Трно́ваче кру́ше две – со́рте їма: једне́ загрлчесте, а дру́жете ма́лко по́длђе; у вршу́ зреју́ и ни једну́ годину́ не́ма да не ро́де (Грш).

трно́грм м бот. *зечји їрн Ononis spinosa и Ononis repens*. – Нага́зим трно́грм с бо́се но́ђе, па не́што изва́дим о́дма, а не́што че́кам да загно́ји па да га изва́дим. Ка́жемо трно́грм, али се чу́је и грмо́трн (Зс).

трнска стовна́ изр. *неглеђосана їесїија која їма само један широки оїївор*. – Трнска стовна́ їма само ду́луч и добра́ је за на њиву, вода́та по ла́дна у њу (Држ).

трнци́ја м *особа која не враћа їозајмљени новац или їредмеї*. – Трнци́ја је кој во́ли да затр́ни, да ўзне а да не в́рне (Пир).

трње́ гази́ преко́ – главу́ изр. *їрїейи велике муке у їоку (дела) живоїиа*. – Она́ је оста́ла мла́да удови́ца и трње́ је гази́ла преко́ – главу́ (Гос).

трњора́к м мн. трњора́ци *їрња́к*. – Заглави́ле се овцете́ у трњора́кат (При. Јал).

троа́љ м мн. троа́ље *осїаїиак комадића хлеба (са їрїезе)*. – Они́ једу́ и пи́ју, а на деца́ дава́ју само троа́ље (Пир. Вој)

трџва́ ж *женска особа која се губила*. – Бе́ше се губи́ла, спа́ла на њиву, па љу крсти́мо трџва́ (Сук. Вој).

троја́нка ж **1.** *која је омладила їри младунца*. – Та́ј ми је овца́ троја́нка и мло́го је млечна́ (Нш). **2.** *која їоїииче из легла са їри младунца*. – Немо́ј да чу́ваш троја́нку, сла́ба је у сна́гу, недосиса́ла (ДД). **3.** *їри срасла їлода*

(*шљиве, брескве*); уп. тројанћа (1). – Двојанће и тројанће праскове или сливе се не једу, неје добро (Држ).

тројањаћа ж 1. в. тројанка (3). – Тројањаћу немој да једеш, неје добро (Зав).

2. *воћка са њри рачве*. – Која слива има две – гранће, кажемо двојанка, а ако има три кажемо тројањаћа (Зав).

тројанче с мн. *који њоиче из легла са њри младунца*. – Кажемо тројанче или тројанче, када тројани овца или коза (Гра).

њроји, -е, -а мн. *њри њара; њри врџе*. – Има кандилчици: једни бели, једни плави, једни црвени, троји има, троји цвту пролети (Гос).

трокира свр. в. трокне. – Машиницата ми трокира, че купујем нову (Пир).

трокне свр. *њресџаџи обављаџи своју функцију, оџказаџи (део аџараџи, аџараџи)*. – Неки – пут оче да трокне, да трокира; остарело веч (К – Ђу, Пир).

тромбол м *дувачки инструменти*. – Тромбол, дува се у њега, има чаркови, пулови за свирење с прсти (ТД).

троп м геогр. рет. (*краћа*) *коса*. – Излезомо горе на тропат и почемо да га окамо (Цер).

тропало с фиг. *брбљивац*. – Това па тропало, досади ми (Сук. Вој).

тророга ж *дрвена вила са њри рога*. – Виле дворође за мање сено, а трорође кад требе да подигнеш више сено (ТД).

троскалица ж *звечка од рачвасџог дрвџа са комадима џлеха које и најмањи веџар џокређе, корисџи се да џлаџи џџице у винограду или на њиви*. – Троскалица, а кажемо у и гроталаћа, плаши тичи у лозје, ветар како у дува (Соп).

трошкарџи несвр. *издржаваџи*. – Ја немам паре да те трошкарџим да се шеташ по Ниш, ти си там отишъл да учиш (НМл).

трпеза ж *врџа сџаринског сџола за обедовање, џрџеза*. – Јастегач је како круг, а трпеза има полукруг и дугачко дојде (Сук).

трпезан м *даска на џрему која служи, џоред осџалог, и за обедовање*. – Клас се износи на ћошку, там има дска трпезан, па се на њу остави (К – Кл, Пир).

трсачџна ж *крчење*. – Трсачџна, џдем да трсим, њиву да правим, за леб да орем (СГл).

џрџи се несвр. фиг. *неџрекидно и дуго нагнуџ радиџи*. – Ја се трти тамо, два – дџна реза лозје (Држ. ВС).

тртла ж пеј. *женска особа са јако исџуреном задџицом*. – Тртло, истртила си се, грозно да те човек погледа (Грш).

џрубељ м *ароматџчна биљка јаког неџриџаџиног мириса*. – На трубељ је цвелика дебела, па има слпће (Зс).

трѹбица ж *цветӣ у облику уског цилиндра*. – Старо лалé прáви трѹбицу и жлтó цвѹтí (Дој. Пк).

трубунка́ ж бот. *врсӣа ишӣоме шљиве дугуљасӣог илода*. – У Брлóг теј слíве óкају брдáнће и шебéци, а мојí у Рóсомач и óкају трубунће и шилјáрће (Рос, Брл).

трѹјен, -а, -о трп. пр. *ӣрован*. – Три – пути сам трѹјена, големé сам муће имáла у живóт (Пир).

трѹјење пл. им. од трѹје *ӣровање*. – И трѹјењето боли, и бесéњето боли, не знам кво да прáвим (Зав).

ӣрѹло магáре изр. *дечја игра засакања*. – Играмо трѹло магáре, навáчамо се једбн на дрѹгога (Чин).

трѹљав, -а, -о *ӣруо*. – Труљаве теј дáске, не одговáрају за туј рáботу (Б – Ц, Гњ).

ӣрѹӣ м *краӣак део ӣоиречно исеченог сѹабла*. – Цеплénка је длго дрво, а трѹп је крáтко дрво (Цр).

трѹпац м зан. *глина која је обрадом доведена до највеће ӣласѹичности*. – Кад земљá бѹде плáстична, исечéмо трѹпац на сítно да га пóљко увáљамо у лóптице, гѹк (Кр).

трѹпне се свр. пеј. *лећи и не ӣомератӣ се*. – Ка дóјде мѹжат она́ се трѹпне у кревет, напра́ви се бóлна и лежí (Цр).

трѹпчé с мн. трупчетӣја/трѹповчичи *врло краӣки комади ӣоиречно исеченог дрвесӣа*. – Дај ми трупчето да седнем (Држ). Дрвáта исéчена на трѹповчичи, па че и цéпимо на цеплénће (Цр).

трѹс – трѹс – трѹс узв. којим се подражава ударање машицом. – Мај́ња ми ме почé би́је с машѹ, трѹс – трѹс – трѹс (Рос).

трѹска (се) несвр. *ӣруцкаӣи се*. – Нéчу колáта да ме трѹскају низ камењáкат, бóље че си óдим (Јал. Вој).

трчка несвр. *ӣрчкараӣи*. – Само трчкају по телéто, рáдују му се (Кп).

ӣрчóбало с фиг. *гужва; врло чесѹе ӣосесӣе*. – Оно́, у њíну кућу трчóбало; једно дооди, дрѹго отóди (Вој).

тршљáк м *искрчена ӣовршина (са сий̄ним расѹӣњем)*. – Улéзле њего́ве óвце у тршљáк и онí га затечѹ и утéпају (При, Пет).

туберкулóзичав, -а, -о *ӣуберкулозан*. – Мојá бáба је билá туберкулóзичава (Зс).

тѹва нéгдева изр. *ӣу негде*. – Он је тѹва нéгдева, и́дем да га потрáжим (Вој).

тѹвајте прил. *есӣо ӣу; ево овде*. – Водáта је тѹвајте, поди лештáкат (Пс. СГл).

туглáра ж *зграда зидана ћерѹичом, нејеченом ци́глом*. – Билé су пóвише куће туглáре, ћерпичáре, сиротíнсће куће, нíсачће (Пир).

тужан, -жна, -жно *који је мучно – сладак (о воћу, колачима)*. – Јабалће има ра́зне; једне су сипкаве, дру́ђе водне, а једне па ту́жне (Зав).

џуџни́к м бот. *слајка џајрај*. – Има у гору́ ту́жни ко́рен (ВЛк).

тужни́к м бот. *слајка џајрај*. – Тужни́к и ту́жни ко́рен, исто је; оно́ блага, жвака́л сам га (Нш).

џуџни́к м *црвенило и свраб око усџа*. – Ди́гал ти се тужни́к окол у́ста, не́кој тугу́је за тебе (Пет, НМл).

ту́жно прил. *мучно – слајко*. – Ту́жно је за једење бџмуж (Зс).

ту́л м *мешално лежиише џочка у који улази крај осовине*. – Ту́л има то́чак, там куде ула́зи осови́ната (Зс).

џу́лица ж бот. *џурица Galium aparine*. – Ту́лица, ситачко, бело́, врзу́јемо га на Руса́лницу да ни не боли́ грби́на (Мр).

џулу́м м мн. *тулумје врси́а звона за овце*. – Тулу́м је за овцу́, а за козу́ голџм клопотар́ (Зс).

тулумче́ с *врси́а звона за овце*. – Тулу́м је по́голем и он је за говџда, а тулумче́та су по́малечка и она́ су за о́вце (Зс).

тумарџика ж *вредна, умешна и самојоузана жена*. – За готвење на сва́дбу по́требне су жџне тумарџи́е, које́ о́че да за́пну и да га урабо́те како́ тре́бе (ЦД).

ту́мба несвр. *ваљаји (буре, каџу, џразан суд, камен)*. – Тумба́ла сам га ко бу́ре, не мо́гу га поди́гнем (Нш).

тумбачџк м деч. фиг. **1.** геогр. *хумка; врло мало узвишење на равной џовршини*. – Куде не́када бе́ше кру́шата оста́ло само тумбачџк (Пок). **2.** фиг. *дечја брада; брада уојиише*. – На сва деџа по крајџк /А на де́ду тумбачџк (Зс).

ту́мбес, -та, -то *ваљкаси*. – Ту́мбесто, дугуља́сто, ле́к од шу́гу у њџга (Гос).

тумџт. Го́ни му тумџт изр. *џрогаџаји због (измишиџене) кривице; киџиџи*. – Го́ни му тумџт, не да́ва му да ди́гне гла́ву (ВЛк).

тупа́ загла́вка изр. *глуџа особа неџогодна за сараџу*. – Ега́ најдеш тупу́ загла́вку која́ не́че да тра́жи да њој препи́сујеш ако до́јде за тебе (Зав).

тупа́к м *ограничена особа, будала*. – Ду́шко је тупа́к, не уме́је ни па́ре да разли́кује (ВЛк).

тупа́ло с *дрвени џруџиџ са лоџиџом од филџа или коџе на крају, којим удара бубџар*. – Тупанџи́јата ко́лко ја́ко удара с тупа́лото, ја́ ми́слим че сџџпи тупана́т (Пк).

тупељи́в, -а, -о рет. *заобљен*. – Тупељи́в ка́мик је ло́птас и када́ га вода́ ва́ља, он не зво́ни (Бе. Дој).

ту́ра грџбенци изр. *џодмеџаји кривицу*. – Да не џдемо та́мо, да ни после не ту́рају грџбенци (Соп).

ту́ра капáк одозго́ре изр. *настојајџи рећи последњи; иресудиџи свакоме без обзира на чињенице*. – Нави́кло на сва́ку орату́ да ту́ра капáк одозго́ре (Чин. Вој).

ту́ра се у свѣт/ту́ра се у рѣд изр. *жениџи се, удаваџи се*. – Турѣли смо се и ни́ у свѣт, да ни́ има на брѣј (Бла). Вре́ме је да се ја́ и ти́ ту́рамо у рѣд и да се до́мимо (Пн).

ту́ра си је́рѣм на ши́ју изр. *жениџи се, удаваџи се*. – Не́чу си ту́рам је́рѣм на ши́ју ка ми не́је зѣр (Пк).

ту́рање на сто́ку изр. *полагање хране стоци*. – Ранѣње, ту́рање на сто́ку тре́бе да бу́де на вре́ме и да се гле́да да сто́ка не гладу́је (Мр).

ту́рска ба́ница изр. *џиџа са сиром од киселог џестџа у виду џрака које се кружно савијају у џеџи*. – Ту́рска ба́ница се не су́че са – сука́љу, него се одво́ј од џисало те́сто када́ ме́симо ле́б и у џега се ту́ре ја́јца и сирење, која́ кво́ има, и опече́ се за́једно с ле́бат у ву́рњу, а мо́же и у цре́пњу по́себно (Вој).

ту́рџи се́д изр. *седење (на џоду) са џрекришџеним ногама*. – Кроја́чи су кад рабо́те седе́ли ту́рџи се́д с укрстене но́ђе (Вс).

џу́рџиџа ж бот. *биљка у џиџу вилиног сиџа*. – Ту́ртиџа има џубичасто – бе́личас цве́т, си́тан, ма́ли, али као череме́тка (Брл).

ту́тмер м геогр. *џланинска коса; џревој*. – Најдо́мо га го́ре, на ту́тмерат бе́ше заспа́ло (ДД).

ту́тње несвр. **1.** *џоџмуло одјекиваџи*. – Ту́тње откуда О́доровци, че бу́де ло́ш об́лак с гра́д (Вој). **2.** фиг. *неџрекидно џрчкараџи и џако завршаваџи џослове*. – За кво то́лко женѣте це́лу но́ч тутња́ше (Пет).

ту́тње га изр. *грдиџи, кињџи*. – Па ме држа́, па ме тутња́, па му на кра́ј све ре́ко (Вој).

ту́тубѣја ж *глуџа, лења и невелиџа особа*. – Снаа́та тутубѣја, сувору́кава, ленчу́га, отсѣле ју ру́ћете, ни́шта не́је работѣла (Пк).

ту́тулу – ту́тулу узв. којим се подражава пијење из посуде са уским отвором. – У́зне стовне́ с вино́ и ту́тулу – ту́тулу, пи́је кри́шом (Држ).

ту́ту́че несвр. *звонџи џуџо и риџмички*. – Телефо́нат само звѣни, само туту́че (Пир).

тѣ – тѣ – тѣ узв. при вабљењу живине: *дођи, дођи!* – Тѣ – тѣ – тѣ, ба́бини пи́личи (Всв).

тѣгѣшањ, -шња, -шњо *џадашњи*. – Тѣгѣшњото вре́ме не́ма се врне́, а бе́ше у́баво (Сре).

џѣк(ѣ) – џѣк(ѣ) узв. при вабљењу пилића и кокошака: *дођи, дођи!* – Ма́ме се коко́шке: Тѣк-тѣк, цѣр-цѣр, пи́лки-пи́лки – пи́лки! И онѣ се збе́ру (Мр). Тѣк – тѣк, пи́ли-пи́ли – пи́ли, пи́л, – пи́л, – пи́л (Вој).

тњак литак изр. *дуга женска хаљина од ѿанке ѿређе и неваљаног сукна, без рукава, најчешће украшена шљокицама и оишивена жућим ширишима.* – Пред ратат су тњак литак све жене носиле, и старе. Тњко се преде у два – нита и лито се ткаје (Брл).

тње несвр. рет. *ѿонуѿи.* – Поче да тњем у воду (Д – Ву, Пир).

тњка црева изр. анат. *ѿанка црева.* – Има тњка црева и има дебела црева (ТД).

тњковѿјес, -та, -то *који је ѿанак у сѿруку, вижљасѿи.* – Тњковѿјеста девојћа је када је висока и мршава (Гњ, Држ).

тњкошијес, -та, -то *ѿанковраѿи.* – Волат тњкошијес, не допада ми се (Сре).

Ћ

ћаћи несвр. нег. *(не) ѿошиѿоваѿи, (не) уважаваѿи.* – Његовити се жале да и ѿч не ћаћи (Пк).

ће прил. *ѿек онако, усѿуѿи.* – Ја ће мину да те видим (ЦД).

ћеа м главни *ѿасѿир који одговара за сву сѿоку на ѿланинској исѿаши.* – Ћеа, како он нареди, слушамо (ТД, Мр). С говеда су ишли ћеа, поћеник и погонѿч (Зс).

ћебе с *дуг сукнени мушки каѿуѿи (до колена).* – Памуклија, па кратко, па прослук, и може сас ћебе или без ћебе (МСв).

ћев. Неје ми ћев што је текá изр. *ѿо ми се не доѿада, није у реду иѿо је ѿако.* – Черка ми побеге за удовца, неје ми ћев што је текá (ВСв).

ћевлика ж *женска особа склона ѿићу.* – Она је често ћевлика, пропила се (Изв). Имало је у наш комшилк неколко жене ћевлиће (Пир).

ћевѿѿи несвр. фиг. *узалуд гунђаѿи; узалуд галамиѿи.* – Што – ти се врљи, тој ти је доста; мој около само да ћевтимо (Зав).

ћел – тугá/ћелтугá ж *дубока ѿуга (са разлогом или без разлога) ѿраћена одсусѿвом било какве жеље.* – Уватила га ћел – тугá па само спи (Пир).

ћела ж арх. *рана.* – Имаше ћеле по – руће, по лице, гад да те је да га погледаш (Зав).

ћелеѿош м *бела ѿлаѿнена каѿица која се носила исѿод барле.* – У град се носило ћелепош испод барлу, бела капица оди платно (Пир).

ћелепшњак м *сѿара, ѿрљава и изобличена каѿа (код сѿаре и заѿушѿиене особе).* – Турѿла на главу ћелепшњак, некакв качкет (Пир).

ћемана ж рет. *виолина.* – Свирило се у моје време у цовáру, дудук, двојће, гáјде, дајре, ћеману (ВЛк, Пир).

ћенка несвр. *говориѿи ѿлачним гласом (уз ѿренемагање, ѿо навици).* – Мајћа ми нешто ћенка, жали се, болна је (ТД).

ћерај м *келнерај*. – У ћерај смо спали у стару кућу (ВСв).

ћесап м посл. *ћрићремљена сума новца за кујовину*. – Јесап, ћесап, торба и штап, това је трговина (Пир).

ћесери несвр. *досађиваји гунђањем и неоснованим ћриговорима*. – Немој, жено, више да ме ћесериш да те не бијем (Км. Цер).

ћећече несвр. *ћихо мекећаји (коза)*. – Коза мрмрче кад је за јаренце, ћећече кад је полка и врека кад је јако (ТД).

ћијанка ж шаљ. према глаголу ћија несвр. *кијати учесћало кијање у друћићу*. – Кад се неколико ћи исћијају, чула сам на седенћу, каже се: – Ама се исћијасте, направисте голему ћијанку (Пк).

ћијовска глтка изр. *велики гућљај*. – Дај малко да пинем, да отпијем ћијовску глтку (Вој).

ћико прил. рет. *како*. – Е, ћико пројде на пазар? (Об).

ћилавци м мн. *безвредне сћвари*. – Ћилавцити твојити да си узнеш, смитају ми (Дој). Пошли смо сас мужа за ћилавци по ћиве (ВС).

ћилерче с дем. **1.** *собичак за чување веша*. – Ја се у ћилерчето преоблачим (Гњ). **2.** *ћрозор од иже ћрема ћераси*. – Некој насрну из ћилерчето, виде ме да краднем, и ја побего (Пн).

ћилибар м *огрлица од ћилибара са разнобојним ћерлама*. – Ћилибар, маниста бела и жлта на огрлицу, носила се само кад се појде у цркву на голем празник (Пир).

ћилим м *ћоњава са ћоћком од разбијених крћа*. – Ћилим је црга с натку од дрндано (Км).

ћилимар м *ћрговац ћилимима*. – Кривошија је бил поштен ћилимар (Пир).

ћилка несвр. пеј. *сћоро се враћаји и млаћараји ћредмећом за који су га ћослали*. – Не ћилкај мањето, одма ми га донеси (Пир).

ћилц м мн. ћилци м мн. *немоћне и безвредне особе*. – Пошли смо с мужа на ћиву ко ћилци, нам неје место там, стари смо (ВС).

ћима несвр. **1.** *махачи*. – Она му поче ћима из вóзат (Брц). **2.** *фиг. косићи*. – Цел дћн сам ћимал, руће ми отпадоше (Дој).

ћине се от – срце изр. *родићи*. – Неје њој се ћинуло от – срце, па да у боли за њу (ВЛк. Вој).

ћипелк м *кујућа вода; врела вода*. – Оно жега, (као) ћипелк, а она пошла на пијац (Пир).

ћипи у кућу изр. *фиг. сваћаји се (чесћо)* – У ћину кућу поче да ћипи, да се бију (Пк).

ћипне му крв изр. *јачо се наљућићи, ћобеснећи*. – Готóво, ћипнуло ми је крв, са че се бијемо, мужу, па кво бóде (Зав).

ћиримиција м *циглар*. – Ћиримиција сам постао у петнајес године, да се мож преранимо (Кс).

ћисак м бот. *велики киселац Rumex acetosa*. – Ћисак, тесни му листовети, искара сукат, жвачемо копат (Соп).

ћисала врба ж бот. *ракија*. – У моју Јању рећиту окамо ћисала врба, ја си у и сџ текá окам (К – Јњ, Ста).

ћисала чорба изр. *чорба од расола са њајриком и другим додацима*. – Ћисалу чорбу од расол често смо јели (Нш).

ћисалка круша ж бот. *врста дивље крушке*. – Ћисалка круша је добра за оцџт (Вс).

ћисалкова шума изр. *лише дивље јабуке намењено бојењу пређе*. – За чинилку ћисалкова шума се користи а дрво не (ТД).

ћисалковина ж *дивља јабука (стабло, кора, лише)*. – Ћисалковину смо користиле за чинилку (ТД).

ћисало месо изр. пеј. *фиг. женска особа*. – Деда ми је рекл да немам рабóту с ћисало месо, него да си гледам школицу (Брц).

ћисало на – нос (иде) изр. *јадиши се и ћушаши*. – Оно ми иде ћисало на – нос, иде, иде, ама си прећута (Вој).

ћисало цедено млекó изр. *цеђењем угушењено кисело млеко*. – Ћисало цедено млекó, óвчо или крáвљо, млого је добро мезе за пред гóсје (Брл).

ћисалџ м бот. *киселац Rumex acetosa i Rumex acetosella*; уп. ћисељак. – Ћма ћисалџ, па дивó зелџе, па штављак (Дој).

ћиселица ж бот. *дивља јабука*. – Од ћиселице прáјмо оцџт (Сук. Јал. Вој).

ћисер м *шесла, кесер*. – Кóпа корито сас ћисер (ТД). Сас глетó и сас ћисер га длбé (Ру).

ћиџка ж **1.** *киџа (цвећа)*. – Невéста нóси ћитће на пáзуће (ВРж. Рос). **2.** *фиг. вуна на глави овце као украс*. – Ћма óвце које не кáрају ћитку и шију, онé су гúљаве (Зс). **3.** **ћитка големá** изр. *фиг. а. њрилика за гордоси, њнос*. – Завршил њим сџн школе големé, ћитка је големá (Кр. Пир). б. ирон. *велика срамоџа*. – Чéрката њу че рóди а још девојђа; тоvá је, за њу дигноглавесту, ћитка големá (Пир).

ћитнаста кокошка изр. *кокошка са израженом ћубом на глави*. – Ћмам једну ћитнасту кокошку (Б – Са, Гњ).

ћитчица. Истружé на ћитчице изр. *скине младу кору (леске) у виду рас-џресийих лóйџица*. – Бељáк оди лесковину истружéм на ћитчице и јáганци га рúчу сџрово (ТД).

ћићја ж рет. *нож ѡреклаџач; сџар нож*. – Јá си нóсим ћићју за појáс, да пúштам крв на овцу (Нш).

ћиу-ћиу, ћиу-ћиу узв. при подражавању пушчане паљбе. – Ћиу-ћиу, ћиу-ћиу, почеше мѣткове да пролаће окол мѣне (Јал).

ћиша́во паче́ изр. пеј. *болешљиво и нејако сѣворење*. – Она́ је ћиша́во паче́, све бо́лна, на ра́боту у по́ље не изла́зи (Пн).

ћишалка ж *мера од три ниѣи у љређи са моѣовила*; уп. ћишалка. – Тријес жичће у пасамце, а три у ћишаљку; десет чишалће у пасамце (Ру).

ћишаљћа ж в. ћишалка. – Три концá у ћишаљћу, а десет ћишљће у пасамце (Бе).

ћишељак м в. ћисаљц. – Ћишељак жва́камо па ни ћисí (К – ЦВ, Пир).

ћишка несвр. рет. *говорѣи уз ѣлач*. – Бо́лно, па си по́више ћишка, и ка орати ћишка, све завикује (Цр).

ћокне свр. *ударѣи рогом; убосѣи*. – Кра́ва ме бѣше ћокнула па сам лежа́ла у бо́лницу (Б – Км, Пир).

ћорави днí м мн. *дани немоћи, сѣаросѣи*. – Че зачу́вам па́ре за ћорави днí да íма (Зав).

ћоравци м мн. арх. **1.** *краѣковиде очи*. – Почѣше ми дрљавѣју ћоравцити (Чин. Сук). **2.** *шаљ. наочаре*. – Да́ј ми ћоравцити да уде́нем иглу́ (Пир).

ћорачћí прил. сад. **1.** *на слејо, не гледајући*. – Напи́па га, најдо́ га ћорачћí (ВРж. Кр). Слу́шам се ћорачћí (Држ). **2.** *фиг. без сѣида, без ѣошѣовања реда*. – Дошла́ сам ћорачћí, ништа несѣм донѣла (Јел).

ћорламé. На ћорламé изр. *невољно; срдиѣо*. – Не да́ва ми га како́ се да́ва, него ми га да́ва на ћорламé (Рс).

ћорлук м *ѣриѣајен ѣркос којим се изазива и ѣонижава друга сѣрана*. – Удара́ му ћорлук, као сра́мује се од му́жа пр́ву но́ч (При).

ћорѣц м мн. *ћорѣи немоћна (и ѣолуслеја) сѣара особа*. – Ти нечѣш да не íдеш при текви́ја ћорѣи да ти пра́ве сме́шку (Гос).

ћорша м **1.** *слејац*. – Ћорша се у теб загледа́л (СГл). **2.** *фиг. глуѣак; несѣреѣина особа*. – Ћоршо ћорави, што си не гледаш прѣд – но́ђе?! (Пн).

ћосавац м зоол. *мала црна ѣѣица која наѣада грозеђе, кос*. – Ћосавац је црн, а грозја́рѣц сур (Вој). Ћосавац је црн, íма по́кратку кљуни́цу од шморца́ и једе́ по једно́ зрно́, а живи више на гли́сте и на сли́ве маца́рће (Ру).

ћош м *ѣераса; балкон*. – Ту́ смо спава́ли на ћош (П – Кр, Пир).

ћоше́. Држí се за ћошѣтíја изр. *ѣијан*. – Почѣ се чѣсто држí за ћошѣтíјата и почѣ да бíје жену́ту (При).

ћошнíца (кућа) изр. *кућа са ѣерасом*. – Њего́ва кућа је кућа ћошнíца, пр́ва надóл, че у ви́диш (Бз).

ћоштíчанин м *вѣѣар који дува из ѣравца села Ћушѣице*. – Дувају два вѣтра – ћоштíчанин и кривѣц, али је кривѣцат по́опасан, најде све ру́пе и све живо́ раскрíва (Зс).

ћуало с, мн. ћуала, в. ћувало. – Ћуала се ућутала, буће се ујечале, па је страшна на планина, стра ме да замркнем (К – Ћу, Пир).

ћувало с мн. ћувала зоол. *ћук*. – Ћувало се оглашава *ћу – ћу, ћу – ћу* (Ста).

ћулавчица ж дем. *кујасџиа љаџирнаџиа кеса, фишек*. – Тате, купи ми онова што – је како жлџка у ћулавчицу (Влк).

ћуџе с *кујасџии лимени жижак на љеџролеј или зеџџин, са фиџџиљом и без сџакленог цилиндра*. – Башта ми је на ћупе целу ноћ правил тишљарај (Д – Сн, Пир).

ћуприја ж основна греда, носач кровне конструкције. – Това је дрво отскал за ћуприју на кћуту, поди њега су нашлџ некоји тепсију злато (Вој).

ћурументџа ж *врсиа минералне смеше којом се лечи сџока (коњи, свиње)*. – Ћурументџа је лек за црвени ветар (Пн).

ћустек м мн. ћустеци делови рибарске мреже у виду џеџова, џамо где је олово. – Ймам мрежу с ћустеци, с њу ловим рџбу (НМл).

ћутлџа м рет. *особа која нерадо говори*. – Ја сам причлџа човек, ја не волим да се дрџим сас ћутлџу, сас човека којџ само ћути (Јел).

ћуџџук м фиг. *глуџак; незналџа; невешџа особа; особа без занџа или школе*. – Остал сам ћуџук, без ништа, без занат (Рос).

ћутурес, -та, -то рет. *који има велику главу*. – Његов овџн је по – ћутурес од нашего (Зс).

ћућуковац м **1.** зоол. *мала шарена џџиџа која се оглашава са ћук – ћук – ћук, џуџавац *Urara erors**. – Ћућуковац чџни ћук – ћук – ћук, његова пџсма таква (Зс). **2.** руг. *Тоџлодолац*. – Топлодолци се облаче шарено а неукусно, па и зовемо Ћућуковци, а они се џуте, псују (Зс).

У

у предл. **1.** *за; џо*. – Йдемо у сџно (Ста). **2.** *од*. – Йде ко старц у сто – године (ДД). **3.** *са*. – Дџк – је бил у брџџа све је џн овчар бил (Пк).

уаленица ж *размажџено женско чељаде*. – Она је уаленица, че требе ти њу да слџшаш, не она тебе (Брл).

уалина ж геогр. *угнуџи део, увала*. – Уалина местџто, убава трава там растџ (Јел).

уаме свр. пеј. *ожениџи, удаџи*. – Дџ – га не уаме, па после че се и он навџкне на мџкуту како и ни (Кр).

уапџ се за дџпе изр. *касно увидџи своју круџну грешку, џокаџџи се*. – Че се уапџ за – дупе, ама че бџде доцкан (Држ, Трџ. Кр. Пир).

уара се свр. *џџроџасџџи се; џовредџи се*. – Уара се човек с голему рабџу, упропасти се (Бе). Уараше ми се прџти на – руће од комџнете (Пк).

убавачѝк, чка, чко *леѝушкастѝ*. – Бѝше ўбавачка женица, вредна, мѝрна, ама умрѝ без врѝме (Ор). Појѝ се у пѝсму да је најўбавачка девојачка млѝдос (Соп).

убавѝл м рет. шаљ. *леѝоѝан*. – Мојат убавѝл продал јѝгнето а требѝл је на доктурутога да га донесѝ (Д – Пг, Км).

убансѝви се свр. *олењѝѝи се*. – Тија банса кад се убансѝви не мѝж га покрѝнеш (Пир. Држ).

убѝје (се) свр. *ѝовредѝѝи (се)*. – Какѝ да затвѝри вратишата, оштипу га, убѝје си прѝс (Јал). Пази да ме са – срповете не убѝјеш (Изв).

убѝје дѝшу изр. *ѝремлаѝѝиѝи*. – Умодрил га, убѝл дѝшу (у ѝѝега) (Ш).

убѝјен, -а, -о трп. пр. фиг. *оѝѝѝећен усев (од заѝаре, града, мраза, слане, јаке росе, биљне болестѝи)*. – Убѝјено, шмркнуто, нѝма ништа од лѝк овѝј годину (ВСв).

убѝјен коњ изр. *коњ чија је леђа ѝовредило седло или самар*. – Убѝјен коњат, огулило га седлото. Коњ или магаре тѝшко заздравују кад се убију, не здравѝје засвет (ТД).

убѝковѝ се свр. *укруѝѝиѝи се; не ѝрихваѝѝаѝи чићенице; суѝросѝѝављаѝи се већѝни*. – Добѝл ко̀нску памет, па се убѝковѝл, па ни натам ни навам (Пир).

убѝло га брѝје изр. *бриге су га саѝрле*. – Убѝло га брѝје, чѝрка му јединица зађинула у најбоље године (Об).

ўближѝи, а, о *близак*. – Он је ўближѝи комшија твој, че му однесѝ аманѝт (Брл).

убоклуца̀ви свр. *заѝрља смећем и ѝрашином*. – Пази да не убоклуца̀виш ѝѝмперат окол плѝвуту (Вој).

убрѝни свр. *одбраниѝи*. – Зѝлуду га брѝниш кад не мѝж да га убрѝниш, големѝ је зло направѝл (Сук, Вој).

убрѝшни се свр. *заѝрљаѝи (се) брашином*. – Лѝле, убрѝшнила сам се све (Држ).

убрѝбѝсти свр. *рећѝ одједном много и неразумљиво*. – Она нѝшто убрѝбѝсти на врата и отѝде (Бз).

убрѝди свр. *усѝравиѝи*. – Бѝше убрѝл јексѝр да пробѝши гѝму (Рс).

ўбрдо прил. *навѝше*. – Лајѝе, ћѝвка кѝче ўбрдо (Мр).

убрѝчи се свр. шаљ. *кочоѝерно се држѝѝи (бркаѝ мушкарац)*. – Убрѝл се, дѝгал главу високо и прѝти (Цер).

убуђѝје се свр. *убуђѝавѝѝи*. – Не оста̀вљај га на полицу; оно се там убуђѝје и ишчамрѝје (Б – ЦЈ, Гњ).

убучѝавѝ се свр. *очешљаѝи се изазовно, раичешљаѝи се*. – Те текѝвја, убучѝавѝл се бѝше, ўбаво момчѝ (Зав).

убъзди се свр. *йочейи* *ширии* *нейријайан* *мирис*. – Запраји се да сам за-спала, и он леже до мен, убъздел се на ређију (Бла).

увалица ж **1.** геогр. *угнуйо* *месйо*, (*мала*) *увала*. – У увалицуту легло и за-спало, там га најдомо (Вр). **2.** *угнуйо* *месйо* *на йелу* *као йоследица йовреде*. – Тув има увалицу куде се беше убил (Вр). **3.** анат. *сузна јама код овце*. – Ува-лица испод око на овцу што има, там с нож бцкамо да капе крв (Д – Рд, Пир).

увезе му се у главу/увезе му се у мозак изр. *намеинуйи се* (*слика*, *мисао*). – Грожљива ствар је оно било; тов ти се увезло у главу (Зав). Беше љута, и то ми се увезло у мозак (Тм).

увеје се свр. *йочейи* *јак* *вејайи* *снег*. – Увеја се, упада се снег и ми раз-манумо да идемо по навацилк у Присјан (Пир).

увеличава несвр. *хвалии*. – Млого увеличава синатога, затова вој се смејемо (Пет).

увести се свр. *искрзайи се од уйоиребе* *и сшајања* (*комад одеће*). – Уветила ми се вутарката, требе ми нова (Цр).

увијалче за ногу изр. *кожни* *умеци* *или* *крје* *у ојанку* *и око* *ноге*. – Увијалчета за ногу од кожу, а мого и од крпе (Мр).

увисне се свр. *окиишии се йлодовима* (*воћка*, *йарадајз*, *боранија*). – Пре-родило, па се увиснуло, само што се не скрше гране (Пс).

увити (се) свр. рет. *омришавии* (*од глади*, *болеси*, *бриге*). – Арне увитила, не знам от – какво је закасала (Сук).

увитли га изр. *йринудии*; *сирого усмерии*. – Увитлимо га веч, очемо да га женимо (Гра).

уводљив, -а, -о *сидљив*: *йослушан*. – Срамежљива је, уводљива је, а нам теква требе да ни слуша (Вој).

увредно прил. *увредливо*. – За њега је увредно што га на свадбу нестé по-звали (Кп). Мало је може увредно, али че кажем (Зав). Увредно му реко, пре-груби малко (ВЛк).

уврља се свр. *йочейи* *разбацавайи* *йредмеи* *на све сйране*. – Кад се рас-пуца, па кад се уврља, чудо напраји (Цр).

уврсти се свр. **1.** *ујарии се*. – Уврстил се с Гордану, отидоше нагоре као замјани (Зав). **2.** *йоћи* *заједно*; *йосйайи оно шйо* *и вршњаци*. – Да имаш менђушће, па кад отидеш на – оро да се уврстиш у девојће (Изв).

уврти свр. пеј. *зайрљайи* *руке* *или* *ноге* (*блаиом*, *йесйом*). – Увртела нође, па узела опнцици у – руће (Гра).

уврти се свр. *ујресйи се*. – Власата вlnата, лоша, дlга, на витiљи се увр-тела (ТД).

уврчи се свр. *йочейи* *фијукайи*. – Уврчу се тојађе, бију се момчетија у Височћи Одоровци (Д – Рд, Пир).

увуња́ри се свр. **1.** *усраи́и се.* – Напи́л се на сва́дбу, па се увуња́рил уз аста́л (Сук). **2.** фиг. *обрука́и се.* – О́н се увуња́рил, погази́л реч и дру́гому прода́л њиву́ту (Вој).

уга́сал перф. од уга́сне, фиг. *би́и́и јако болесѝан, јако се ѝриближио смрѝи.* – Ста́рцат веч уга́сал, че́кају га да испу́шти ду́шу (Сук. Ру).

уга́си се свр. фиг. *ѝрезеѝи́и; ѝредуго гладоваѝи; ѝремориѝи се.* – Це́л дѝн га́зимо реку́ту па уга́сомо оди сту́д (Пк).

уга́сне свр. фиг. *умреѝи́и; несѝаѝи́и.* – Изле́земо на зла́к, че ни бу́де, да не уга́снемо (Зс).

угла́ба се свр. **1.** *ѝонуѝи́и.* – Їди по на су́во, немо́ј то́лко да угла́баш кола́та (Вој). **2.** фиг. *сувиши́м најрезањем ѝосѝи́же суѝроѝан резулѝаѝи́и.* – Што – се ви́ше пра́вдаш, ви́ше се угла́баш (Пет).

углаве́ прил. *са врховима насуѝроѝи́ сасѝављеним сѝаблима или мерѝеѝи́ма.* – Коша́ра је поја́та за о́вце и ко́њи, углаве́ и сво́дасто изведена одозго́ре, са – сла́му покри́јена и не́ма унутра́шњи зи́д, сли́чна на ве́јник (Мр).

угло́би се свр. *ѝоѝонуѝи́и (у блаѝио, дугове, бруку).* – Угло́бил се до́ – гушу у ду́гове (Држ, Трњ).

угре́вује несвр. *жусѝиро* и *кочоѝерно ѝокушаваѝи* *намеѝнуѝи́и своју вољу.* – Она́ гла́дна, само́ угре́вује, само́ тѝпче (Вој).

уго́тко прил. *угодно; ѝо вољи.* – Кад ми не́је не́што уго́тко с деца́, ја им ка́жем и она́ ми се не лју́те (ТД).

угу́жва се свр. *изгужсваѝи́и се.* – Куде́љћуту намота́мо да се не угу́жва (ВЛк).

уда́ра се несвр. рет. *ѝодударѝи́и се, ѝоклаѝаѝи́и се.* – Го́дина с го́дину се не уда́ра (Пир).

уда́ри усóви изр. вет. *добѝи́и заѝаљење (дојки, вимена).* – Уда́ри усóви у ви́ме, па́зимо га да је чи́сто (Мр).

удлбѝн прил. *дубоко.* – Па́дал је удлбѝн окол два́јес ме́тра (СГл. Бла).

удлбу́је се несвр. фиг. *заљубљиваѝи́и се.* – Како́ се удлбу́је у њу, она́ почи́ња да га во́ди за но́с (Вој).

удова́ља несвр. *чиниѝи́и некоме ѝо вољи, угађаѝи́и; уп. удово́љује.* – Неве́ста мо́ра сва́кому да удова́ља да не ѝде ока́ње по њу (Тм).

удово́љује несвр. в. удовоља́ва. – Све́ у је де́да купува́л, удово́љува́л у је у све́ (Гос).

удóмује несвр. *налазиѝи́и дру́ги дом, удаваѝи́и.* – Женéте ју, удóмујте ју (Црв).

удрѝви ре́п изр. *ѝодићи* и *ѝако задржѝаѝи́и реѝ (ѝас).* – Куче́то удрѝви ре́п и о́трча преди овце́те (ТД).

удрѝви цига́ру изр. пеј. *ѝушиѝи́и.* – Са мла́де же́не удрѝве цига́ру, пи́ју каветѝи́ја и оговáraју се (Рас, НМл).

удроња се свр. *обући много дроњавих хаљеџака*. – Што – си се тека удроњала ко баба (Чин).

удума свр. **1.** *уговорити (веридбу)*. – Удумамо, Каја че ни буде снаа (Вој). **2.** рет. *иревидеџи; заборавити*. – Договарамо се убаво, ама ја сам това удумала (Дој).

удѓне свр. *иодуџреџи*. – Кад нешто притурџи да потпре, да боље стојџи, кажемо дѓне га, удѓне га (Соп).

уђињује несвр. *џроџадаџи; боловаџи и умираџи*. – Слабо врба уђињује код нас (Зс).

ужегава се несвр. *загреваџи се; знојџи се (од рада, одеђе, џоџлог време-на)*. – Че стурџм џемперат, да се не ужегавам док сечем (ВЛк).

ужџи се свр. фиг. *сиџеџи џоверење и џосџаџи врло близак*. – Да џдем сас џега две – три вечеџи, да се уџџим, па че виџиш како че ме џзне (Зав).

ужѓгли свр. *уџрегнуџи, ујармиџи*. – Уџѓгли воловетџи, одма че поодџмо у дрва (Цр).

џзбаша ж *џредсџавник села у време џурске власџи*. – Бџмбаша је кмџт у село, а џзбаша је прџседник (Рос).

џзбрдо прил. *џраво навџше*. – Једна смрака, џма у само у Брезовџк, она расте џзбрдо (Зс).

џзбујала рабџта изр. *лудовање; забава; обављање сношаја*. – Не стављамо се (само) за џзбујале рабџте; стављамо се да се договарамо (Брџ).

џзбује свр. рет. *џзнемиџиџи*. – Гаџа се у кошницете и џзбује пчелџте (Рг).

џзвишно прил. *навџше*. – Пдем џзвишно, нечу да слазџм у села (Зс).

џзгладан, -дна, -дно *гладан*. – Дојдо џзгладна и најеџо се за двојџца (Б – Дч, ЦД).

џзравица, исполајте! изр. *наздрављање џри нуђењу гџсџију за сџолом џред џочџџак обрџка*. – Ајде, гџсти, добре дошли, џзравица, исполајте (ТД).

џзђњује несвр. *џздисаџи*. – Само лелџче, само џзђњује, и кад џма зашто и кад нема зашто (Бер).

џзел м мн. џзелје **1.** рет. *чвор на дрвеџу*. – Дрвоџо џма млоџо џзелје, че туџи трупаџат (Дој). **2.** фиг. *чвор нас конџу, канаџу, коноџу*. – На зџл џзел врзано, прекотруџп (ВРж).

џзимал лопату џ – руђе изр. *радио је џеџше физџчке џслове*. – Питај га прво да ли је џзимал лопату џ – руђе, па после оџени да – ли може да ти буде зџт (Пн).

џзџми свр. *засџџџџџџи од мрџа одлагањем у џраџ или џодрџм (кром-џџр, реџу, лук)*. – Ја џзџми кромџир да не измрзне (Дој).

џзнак прил. *наузнак, џолеђуџке*. – Лџгне џзнак и тека му прџђе дџн (МЈ). Кад – би се унџцитџи заџенили ја би лџгал џзнак од радџс (ТД).

узноји се свр. *ознојиџи се*. – Де да се одмóримо, да испрајм грбњакат, ја се узноји (Тм).

узрџа се несвр. *загледаваџи се, џиљиџи*. – Научило да се узрџа у жéне (Орљ).

ујигра свр. *џочейџи нервозно иџи назад (и најред) (о коњу)*. – Кóњ када ујигра, ујигра, ујплаши се од свирџије (ЦД).

ујида несвр. **1.** *уједатиџи*. – Не плаши се, окучило се на Блáговес, не ујида (ВЛк). **2.** *нагризатиџи*. – Турила сам крпу са – сол преко кору́ту. Солта ујида, једé дрвóто, кору́ту (Д – Пг, Пир).

ујјане с кóла изр. *џреџи колима џреко џрејреке*. – Ујјане с колáта знáкат и колáта се превр́ну (Бла).

ујјарми свр. фиг. *оженџи и џако обавезатиџи да сџвара дом и џородицу*. – Ујјармише и џега, оженџи га (Држ).

ујједé свр. рет. *џојестџи*. – Ћутете дéца, че дóјде баба – рóга да ви ујједé (Јел).

ујједé се свр. *усџроџиџи се; одбиџи сарадњу*. – Дéвер ми се ујједé па нéче да иде на мóс, а ја по њи прегази́ реку́ту, а билá сам привремџла (ТД. Сон).

ујједé се време изр. мет. *џогоршатиџи се мейеоролошко време*. – Бóже, што се ујједé овóј време, не дáва ни да кóсимо ни да жњéмо (Бз).

ујјерџми свр. *ујрегнуџи (зајрежна говеда)*. – Ујјерџми волóвете и прати́ детéто у воденицу да докáра брашно (Вој).

ујјестри се свр. пеј. в. ујјестри се (1). – Ујјестрило се детé на тарáбе и бéре прéшње (Рас).

ујјейџ, -а, -о *несџособан; несџреџан; сџор у џослу*. – Оно ујјето, нити́ разбџра нити́ мóже брџе да рабóти (Држ).

ујјéта ж *шаре на грудима на кошуљи*. – Ујјéта зовéмо шаре на гру́ди на кошуљу (Вр).

ујјечџ се свр. *џочейџи јако зујатиџи (о мувама)*. – Пладни́цете се ујјечáше, опéче жешчáва (ВРж).

ујјóстри се свр. пеј. **1.** *џојейџи се; уп. ујјестри се*. – Ујјóстрил се дéда у кру́шту да бéре кру́ше с ру́ће, текá му пóблађе (Пир. Бе). **2.** рет. пеј. *џојейџи високо*. – Ујјóстрила пани́цете високо́, не мóгу џи докáчим (Пк).

ујјáра се свр. рет. *џочейџи се сваџатиџи*. – Кадá се ја укарá, не знáм што све рéко, да прости́ш (ТД).

ујјовé свр. фиг. *оногоуџиџи џокреџе, џаралисаџи*. – Ујјовáло ме па не мóгу да мрднем (Пир).

ујјóве га изр. *добро се замрзнуџи (блаџо, снег, лед)*. – Студ голéм, ујјовáло га (Сук. Км).

ујјоњари се свр. *одујјираџи се џриџиску да сџуџи у брак*. – Ујјоњари се, нéче се жéни, оратá не помáга (Гос).

уко̀ћи се свр. рет. пеј. *очврсну̀ти*. – Са ме климакс пројде, са сам се уко̀чила и ништа ме не боли, са мо̀гу да вла̀чим (Држ).

укопéша се свр. рет. *йреврйаѝти се йри йарењу (о змијама)*. – Змијете се укопéшале, са̀мо се превр̀тају једна̀ преко дру̀гу преко здра̀вацат и преко руз-марйнат (ДД).

уко̀си свр. рет. *жигай̀ти, болей̀ти*. – Све ме укосило, уребрило и уболело од ра̀боту (Зав).

уко̀сти се свр. мит. *очврсну̀ти (йенац, вамйир)*. – Када та̀ја душá у први четйрес д̀на на̀јде вино̀, пи́јење и једење, она̀ се уко̀сти, увампири се (Пк).

уко̀тнчи се свр. рет. пеј. *укочий̀ти се*. – Осéбо, па се од тйја ветар уко̀тнчи (При, Пн).

укр̀ља се свр. *удебља̀ти*. – Удебелила се, па се укр̀љала, па се л̀уља сла-нината на њу (ВЈ).

укр̀сно свр. рет. *увесйи основу у разбој*. – Оснóвуту после уведу̀ у разбој, укр̀сне љу (Пир).

укр̀ши се свр. *окиййѝти се мношйвом йлодова (о во̀шки)*. – Кајсијете родиле, па се укр̀шиле (Пет). Кру̀ше, сли́ве, укр̀шило се све од род (Изв).

уку̀мри се свр. *заћуйаѝти и намриййѝти се*. – Укумрила се нешто комши́ката, а не казу̀је зашто̀ (Рос).

уку̀ткује несвр. *држай̀ти на окуй̀, у целини*. – Нестé да се поже́ним, него уку̀ткува, уку̀ткува, па ми сьв имо̀т оста́де на сина̀тога (Држ).

улéзне у брзйну изр. шаљ. *оиййѝти се и йочей̀ти неодмерено и много йрича-йи*. – Са́ је улéзал у брзйну, са́ че чу́јеш од њéга какво̀ ти се не слу́ша (Пир).

у́леле узв. очајања. рет. *јао мајко!* – Оно̀ ми је дошло̀ до у́леле (Бла).

улења̀ви се свр. *олењий̀ти се*. – Мло̀го се је улења̀вила, и удебелила, више не лйчи на у́баву жену̀ (Бер, НМл).

ули́тено прил. *глайко, јако клизаво*. – Оно̀ је то̀лко ули́тено да не сме́јем да ста́нем на лédат (Пир).

уло̀ви га кь̀ша изр. шаљ. *олењий̀ти се*. – Мани га, улови́л га кь̀ша, не пу́шта га на ни́какву ра̀боту (Кр).

уља́је свр. *йойрскай̀ти (водом, сирћей̀том, зејйином)*. – Уља́јемо зéмљу с во́ду па изметéмо, за од бь́ле (Дој).

умéкчи се свр. *омекшай̀ти; учиний̀ти да омекша*. – Сипува́л во́ду да се умéкчи земља́та (Сук).

у́мецу прил. *између*. – У́мецу њи́ има не́каква распрáвйја големá, али не зна́м за какво̀ (Б – Др, Пс).

умéша орату̀ изр. *йобркай̀ти личностйи и йок догађаја*. – Почé да прйча па у́меша орату̀ и не разбрáмо га какво̀ је тел да ка́же (Јал. Сук).

умéшује се несвр. *мешаџи се*. – Швика, óка, умéшује се на људи у кућу (Зс).

уми́ља се несвр. *уми́љаваџи се*. – Кад ти се уми́ља Цóлин човéк, пази се; ти́ја че ти подвáli (МЛк).

јуми́и м *грабова мейла, мейла од љрућа*. – Ўмит је дрвена метла за трља́к и за двóр да метéмо (Зс).

умлáти свр. *џремлаџиџи*. – Изльгáше га да сам ја крив и óн ме ўмлати за ни́шта (Гњ).

умл́сти свр. *џремлаџиџи*. – Премлáте поп – Сáнду, умл́сте га (Км).

умоломóчен, -а, -о трп. пр. *који је на измаку снаге (болесџан, уморан, гладан)*. – Цéл живóт сецáло, работи́ло, а сá умоломóчено седи и чéка смрт (Пк. Рас).

умоломóчи (се) свр. **1.** *џремориџи (се); исцрџиџи се*. – Умолочимó се сас жену́ту од рáботу, јéдва се дóм врну́мо (ВЛк). **2.** *одузетџи снагу (човеку, живоџиџи); угњавиџи; убиџи*. – Од големó милува́ње децáта умолочи́ше мачéто (Кп).

умори́ја ж рет. *велики умор; смрџи*. – Тóва је умори́ја, смрт, да се дрва на-беру нóчу и да се одвезу́ у Пíрот (ДД).

умргóтина ж *намигуша; џодругљивица*. – Оно́ несú жéне ко жéне, него све умргóтине, вáжне се прáве, умргу́ју се једнá на дрúгу и на свáкога кој прóјде (Пир).

умрда се свр. *џочетџи се креџаџи у свим џравцима (народ, сџока, змије, инсекџи)*. – Прóлетњо врéме, умрдáло се сто́ка и нáрод по пóље (МЈ).

умр́зне свр. рет. *смрзнуџи се; заледиџи се*. – Обрну́ло врéме лáдно и на Цурцовдén умр́зла сто́ка (Гос).

умр́л, -а, -о *умро*. – Ти́ја стáрц је умр́л, замину́л је (СГл. Гос).

умртвóше се свр. пеј. *умртвиџи се (од џића, болесџи)*. – Напи́ју се па се умртвóшу, па не знајеш да ли си прошáл поред кáцу или поред човéка (Об).

унасáди свр. *уназациџи*. – Бóлка унасáди човéка (Пк).

уни́же свр. *нанизациџи*. – Жлтице уни́зане од пúпак до гúшу (Бла).

уни́зи свр. *џонизиџи*. – Сáд нéма за кво да га пóштујем, не во́лим га, че га уни́зим још – пóвише (Б – Сц, Пир).

уни́ти кóнци изр. *џовезациџи конце (џри џкању)*. – Унитимó кóнци кад ткајемо ћили́м (Пир).

уокóлен, -а, -о трп. прид. (*јасно*) *заокружен*. – На кру́пниту сáдину дóјде чулу́мката више уокóлено (Зс).

убóчи се свр. рет. *наџастџи изблиза гледајући у очи*. – Óн се ўочи у мéне, не мóгу да се спáсим од нéга (ТД).

у́пад м женидба – удадба која нарушава поштовање сестејена сродства.
– Има у́пад понегде између сродне фамилије (Ос).

у̀пепеља̀ви (се) свр. зајрља̀тии (се) њејелом. – Како се то̀лко у̀пепеља̀ви да ти се само о̀чи ви́де (ВС. Рас).

у̀пѣре́жи се свр. њрип̀ремѝтии се за свађу. – Мо́ж се уперѣжи и да до́јде пак да се ка̀ра (Сре).

у̀песті́љи се свр. учинѝтии одузѐтиим, њаралиса̀тии. – Стреви́ло у на њи́ву, та́м се у̀песті́љи́ла, улогави́ла се одједну́ш (СГл).

у̀петлі́чи се свр. њочейи́и се кочојери́тии. – Упетлі́чи се, па рабо́ти и оно́, а пија́но (Кп).

у̀пито̀ви се свр. њрип̀шѝтомѝтии се. – Лиси́ците се упитови́ле, оне́ сас козѣте све (се дру́же) (Јел).

у̀пламте́је свр. расі́алии́и се; жесі́око боли́и. – Љу́то, љу́то, па ми се у̀пламте́ло у жељу́дац оди љу́то, па боли́ оди љу́то (Зав).

у̀плáтка свр. нехои́ице њојљува̀тии њричају́ћи дуго изблиза. – При́ча, при́ча, при́ча, па ме све у̀плáтка (Пир. Гњ).

у̀плив м удео; њраво на боравак. – Ма́лко наса́ди ко̀лко да има у̀плив у гради́нете (МСв).

у̀пљу́вана ра́бота изр. лоше обављен њосоа, брука. – Куде́ – год да прáтим моја́ деца́, не́је ми у̀пљу́вана ра́бота (Бла).

у̀посли свр. зајосли́и. – Ба́ба ни сви у̀посли́ла, не́ма ца́бе седење (ВЛк).

у̀прасно прил. најрасно. – У̀прасно умре́, срце́то му отказáло (Пк).

у̀прашља̀ви (се) свр. зајрља̀тии (се) њрашином. – Улази́л при сто́куту с нов капу́т и све га у̀прашља̀вил (Изв. Трњ).

у̀прдопáси се свр. осили́и се, не њоши́ује никаква њрави́ла њонашања. – С ње́га не́ма ора́та, мло́го се у̀прдопáсил (Пк).

у̀пре га пúт изр. довесі́и њуи́; омогу́и́и случај. – Упрл ме пúт да ви́дим и тво́јуту жену́ (ДД).

у̀пре́са се несвр. фиг. њреузима̀тии велику обавезу. – Немо́ј там да се зѣтиш и у̀пре́саш, то́ва је голѣм јерѣм (Км). Жени́ се, у̀пре́са се, тура́ јерѣм на ши́ју (Изв).

у̀пркља́ се свр. у̀пріи́и њерейи́, најовари се. – Упркља́ше се, натовари́ше се и одне́соше брашно́во (Ш).

у̀прло косá у ка́мик изр. не мо́ћи (ићи) даље. – Упрло́ косá у ка́мик, не мо́же више напре́д (Бе).

у̀пролет прил. сїроле́ћа. – Ти́ да до́јдеш у Дебѣли дѣл у̀пролет, да ви́диш кво је цѣвнуло по ливáде (Зав – ддл).

у̀прчка́ се свр. пеј. умеша̀тии се и њореме́и́и (ред, односе). – До́к се не заже́ниш, до ту́ва је живо́т; после се дру́ђи у̀прчкају́ (Пок).

упусти се свр. *доуспитији можку оно ишио се не сме, уиуситији се у сексуални однос*. – Девојћа се упусти, младос је това, и после дојде до зло (Соп).

упут м *савети; уиуиситиво; васитијање*. – Дај упут на дете да умеје после да се упрáвља (Ос).

ура – сѹра узв. *галама; свађа*. – Ура – сѹра, мѹж у бије, јѹри, пијаншина (П – Сц, Вр).

уребри свр. *болеји у иределу ребара*. – Све ме укосило, уребрило и уболело од рáботу (Зав).

уријује несвр. **1.** *фиг. неиромишљено се уиушитији у ризичан иосао*. – Немој да урипујеш тека, теја пáре че мóра да врчаш (Вој). **2.** *изр. урипује у голем бѹмбак* *изр. улазитији у велики ризик; срљатији*. – Сá урипује у голем бѹмбак, не знам да – ли че да исплива (Рс).

урита се свр. *иочетији ритиатији*. – Урита се коњат, не мóж га потковемо (Кп).

урица се несвр. *ирузиматији обавезу; обећаватији*. – Неје се урицáла да че га ўзне (При).

урнебес м *велика галама; гужва; свађа*. – Дишаш урнебес бес – пóтребу; неје све твоје, него је и нáше (Држ).

урнисано мéсто *изр. уироиашћена илодна иовршина*. – Што – гá је мéсто урнисано за теја кѹће; тѹв је било травá или се рацáло берећет (ДД).

урнише се свр. *сам себе уназидији*. – Ти си се урнисáл сас тија кредит; ўбаво ти рекомо да га не узимаш (Дој).

урнчи ћитће *изр. пеј. ионетији кише; окиитији се*. – Лéле, урнчимо ћитће, заћитимо се и појдомо на ерó на перó (Дој).

уроби свр. *заробитији*. – Јá уроби два војника и откарá ћи у комáнду (Изв).

уроњен, -а, -о трп. пр. рет. *закојан; сахрањен*. – Тројица сина су ми живи, а тија син ми је уроњен, уроњен, не мóже главу да дигне (Кп).

урочишта у брочишта *изр. бас. нека иде зло ишамо одакле не може да се вратији*. – Нек иду урочишта у брочишта, а ти да си жива и здрава (Рос. ВРж).

уруб м зан. *јединица мере код ситарих абаџија*. – У седлото два черека, једњн ўруб, два греја (МСв).

урубница ж *лажна невестиа са којом се изводи иредсвадебени обичај (урубница, лада, дена)*. – Урубница је онај девојка која је билá прва девојка на младожењу (Рос. Д – Мо, Пир).

урутка ж *сав алаи и ирибор који је иоиребан да се изведе одређени иосао*. – Мој брат док поправи сву урутку, па после че ми орé (Цер).

упугује несвр. *уиућиватији, усмераватији*. – Áко је стока, тражи да ћу упугујеш (Д – Пг, Пир).

усади клік изр. *йовредийи кук; ишчашиийи кук*. – Усадила сам клик па не могу да одим (Чин).

усева се свр. фиг. *йочейи жесйока йуцњава*. – Усева се борба, Бугари пуцају на нас и ни на њи (Сук).

усере рабoту изр. *обрукайи се*. – Мани, немóј њега да во́диш, че усере рабoту (Зав).

усили свр. **1.** *йрисилийи (йрейњама, наговарањем)*. – Усилише ме, припремише ме и зачас ме оженише (Ор). **2.** изр. *усили бoлка йојачаийи се болесийи*. – Усили ме бoлка, не могу да мрднем (Пк).

усиљава се свр. *йојачаваийи се (вайра, жезга, болесийи)*. – Усиљава се бoлка проклета, не знам какъв лек да тражим (Пет, Вој).

ускачује се несвр. *йейи се (уз дрво, зид, сийену)*. – Ускачујемо се уз дрвја, тражимо гњездала (Вој).

ускоруша ж бот. *оскоруша*. – Ускорушу смо имали, тој сам мло́го волела да једем (П – Шљ, Пн).

ускрци м мн. **1.** *оийадак од йлайна йри кројењу*. – Мајсторат од ускрци направи капу за моје сиротинско дете (Пир). **2.** *оийадак од конца йри йкану*. – Кад доткавујемо од основуту остану ускрци (Вој). **3.** *оийаци и други маийеријал који могу да се искористе за израду разних йроизвода*. – Там ускрци има, машинe (Рс).

ускуйче се свр. *йочейи скичаийи (свиње)*. – Свињокoља је, ускуичале се свиње по селo (Дој).

ускупно прил. *заједно; целовийо*. – Наше селo неје ускупно, него на мале (Ш). Сенoто довеземо и зденемо на једно мeсто, да је ускупно за зиму (Соп).

ускутњак м *мушко дейе из куће или блиске родбине које се даје невестийи да га йомилује, йoљуби и дарује, йре него шийо уђе у нови дом*. – Он ми је бил ускутњак, братанац је на мојeга мужа (Зав. ВЛк. Цр).

усметe рабoту изр. *зайейљаийи се; не умейи решиийи йроблем; наћи се у великој ойасносийи*. – Кад се чoвек уплаши, и мeн се това дешавало, он усметe рабoту, па на нигде (Грш. Сук).

усмради рабoту изр. *изневериийи очекивања; не ойравдаийи йoверeње; лоше обавийи йосао*. – Тi усмради рабoту, oбрука ме, немoј више за ништа да ме мoлиш и кумиш (Чин, Вој).

усмрдeлњак м *загађен комад веша*. – Нeчу више залуду да ти пeрем усмрдeлњацити (Сук. Вој).

усни се свр. *задремаийи; засийаийи*. – Усни ми се с њeгoво валење; садe он знаје и има, а нeма за кво куче да га ванe (Пк. Рас).

успарина ж мет. *зайара*. – Успарина времeто, све ме боли и нeмам вољу за ништа (Гњ).

успáрљиво вре́ме изр. мет. *заїара*. – Успáрљиво времето, доóде лóши óб-
лаци и ветрaт се почé обрча; че слáзи бóг нáзeми (Вој).

успíевује несвр. *успíевати*. – Плитка нíвaтa, не успéвује мору́зa у њу (Пок).

успíра несвр. *зауспíављати*; *задржаваћи*. – Наидóше дивé свíње прáво у
загóн, гóне и лóвци; јá и несéм успира́л (Зав).

успрáји (се) свр. *успрáвићи се*. – Бýдњакaт успрáји уз ку́ћу до врáтa (Ш).
Успрáји се, брaни се, не дáвaј да те гáзе (Мр).

ýсравци м мн. *који је заїрљан измеїом; који је слаб, закржљао*. – Остáла
ми само двá – три јáганци úсравци (Гос).

успрá је изр. *гневан је*. – Кад је јaдовít, кад је успрá, óче да ме ошaмáри
(ЦТ – Грацко, Гњ).

успáа. На свá úста изр. *сви о їоме їричају*. – Шьпчем ти да нíкој не чýје,
да нејé на свá úста (Чин. Пир).

устáл, а, о имперф. рет. *їораспáо (деїе, девојка, момак)*. – Кад смо устáле
големé девојће почéле смо да нóсимо мајчин литáк венчáлни (Д – Вч, Км, Пир).

усталамбáси се свр. *намеїнући се (као гостї, садруг)*. – Усталамбáси се
па све уз мéн, не мóгу да се куртaлишем од њeга (Вој).

ýстрану прил. *скраја, їо сїрaни*. – Запéрeстa козá је белá козá са црнý
мáлу шáру којá їде као úстрану (СГл).

успрáшљив, -а, -о *їлашљив*. – Бїл сам детé и бїл сам мáлко успрáшљив
(ТД).

ýстребан, -бна, -бно *їоїрeбан*. – Ако ти је úстребан, че ти га дaдém (ТД).

ýструпица ж *скок из мeстa*. – Јá úструпицу рїпну, ústrupачћи, и надрипи
га (Д – Ву, Пир).

устрúчи се свр. *уїарићи, їоспáвићи їаралелно (гредїцу, їоњаву)*. –
Устрúче се двé рúде, двé струћé за сáнће за прéвоз (Гос).

устýје свр. *їокушати уклонићи*. – Црвик кад улéзне у дрво ти му не мó-
жеш нїшта; мóж га устýјеш, мóж све да работиш, óн си вртї (Бла).

устýцује несвр. *задржаваћи; враћати назад; сїрeчавати у намерама*. –
Почéмо да устýцујемо невесту, млóго брљíва, не знáје за мéру и границу
(Пет).

усúкан, -а, -о трп. пр. фиг. *мршав; слаб*. – Усúкан дојде, рећíјата га усукáла
па станúл ко вретéно (НМл).

усúне се свр. фиг. **1.** *їокрићи се; увући се*. – Усунúл се у гýњу, само му се
óчи вїде (При, Пет). Усунúла се кришом у црђете и там заспáла (Јал). **2.** *кришом*
ући (лоїов). – Усунúл се у їжуту и укрáл погáчу из црeпњу на тétку си (Пк).

усупрóтиво прил. *насуїрої; насїрам; їреко їући; близу*. – Нашата је кућа
усупрóтиво њeгову (Бе).

усу́че се свр. фиг. **1.** *йовезаџи се неразмрсивим везама.* – У деца́ сам се тџ била́ усукáла, млого́ ситна деца́ (Држ). **2.** *имаџи йревише разних йослова.* – Усукамо се у ра́боте, не зна́јемо коју́ прво да рабóтимо (Сре. Кр).

уџа́ври свр. пеј. *йремлаџиџи.* – Уваџили га у лóзје и утаврили га, јéдва се је дóм врну́л (Цр).

утамáни свр. фиг. *йојесџи (без осџаџка).* – Ба́ницата бéше жéшка и ни џу све утамани́мо (Пир).

утана́би свр. рет. *униџиџиџи, саџирџи.* – Са́ че се све утана́би, униџти, за́тре, све што смо ствара́ли (Ру).

утвр́ди свр. *уверџи се* – Ја́ се заклé и она́ у́тврди да не л́жем (ЦД).

утвр́ди се свр. *йосџаџи йврд.* – Цре́пње кад га́зе, вре́ве: Да се утвр́ди, да се утвр́ди, да се утвр́ди! (Зс).

утегáри се свр. **1.** *укочиџи се.* – Утегарíло ме, не мо́гу бе – шта́п да óдим (Кп). **2.** *сџиснуџи се, сџегнуџи се.* – Утегáри се оди стúд (Пк).

утéпа пúт изр. *йремориџи се на дугом йуџу (йешак).* – Оно́ те утéпа онíја пúт, далéко, а у Нишóр ми се (кад одмáрам) придрéме, и текá сам пропуџил, научí се у му́куту (Гос).

утéпана земља́ изр. **1.** *ораница йод униџиџеним усевом йосле града или врло дуге и јаке кише.* – Утéпана земља́та од џишу големú (ПРж). **2.** изр. *уга-жсена ораница.* – Земља́та утéпана од газéње, мињува́ло сто́ка, наро́д (Трњ).

утечé му изр. *безвољно обавиџи ну́жду (и у нейо́годној йрилицџи).* – Пуџти га, утéче му, свр́цну, пúче дупéто (Зс).

ути́ви се свр. *навадиџи се.* – Утивíле се жéне у селó и највише кúде најубаву дево́јџу (Брц).

ути́к м *йословна сарадња.* – Пра́је си ути́к, родá су бли́жња (Вој).

ути́ка се у ра́боту изр. *йремориџи се од многобро́јних йешких йослова.* – Ути́кала сам се у ра́боту, не́мам вре́ме ни да једéм ни нóс да си обрíшем (Бер. Пет, Држ).

ути́ка сто́ће изр. *расџродаџи сџоку.* – Ути́камо сто́ће, не мо́жемо с ба́буту да рабóтимо како́ – што смо мо́гли (Пр).

ути́м прил. *баи џада, уџом.* – Ути́м дојде ми тáта из Шугрín (Ш. Мр).

ути́скује несвр. *йриџискиваџи; смањиваџи живоџни йросџор; гуџиџи.* – Сви́ ни ути́скују са́ све стране, да ни мо́ре, највише Америкáнцити (Рос, ВРж).

ути́снут, -а, -о *йриџешњен, гурнуџи у сџрану, йоџиснуџи, уђуџкан.* – Ја́ сам била́ ути́снута, несéм смеја́ла ни рéч да кáжем (ВЛк).

ути́ча мóчка изр. *не мо́ћи конџролисџи и задр́жавџи мокре́ње.* – На стáрцатого почé мóчка да ути́ча (Зав).

утлџан човѣк изр. фиг. *човек у великој невољи*. – Утлџан човѣк: жена му умрѣла, сиромá, деца млого (Кр).

утмѹрен, -а, -о *наѹмурен; нерасѹоложан*. – Убијен у пѹт, утмѹрен, ѹморан дојдѣ (Зс).

утоварáч м *уѹоваривач (човек, машина)*. – Повѣл сам два утоварáча за дрва (Јел). Товáримо с утоварáч голѣмете бѹђе (Дој).

уѹбѹи свр. фиг. *ѹоѹрошиѹи све ради осѹваривања циља*. – Утопил сѹв имот само тѹј кѹђу да направи (При).

уѹрáѹи свр. *намеѹнуѹи некоме да носи (у руке)*. – Утрапи ми бебѣ ѹ – руђе, да вој чувам, а она се вáну оро да играје (Сук).

ѹтре се свр. *ѹроѹасѹи, несѹаѹи*. – Ўтр се таја кѹђа, нѹкој не остаде по њѣга (СГл).

ѹтрка свр. *изгlačаѹи (међусобним) ѹрењем*. – Утркам љи, кѣштеници, да се сјајѹ (Пет, Брц).

уѹркување с пл. им. од утркује се *уѹркивање*. – Унѹкат ме побѣцује у уѹркување, па ми се смејѣ, рáдује се (Рас).

утрпѹ свр. **1.** мет. *ѹрођи без ѹадавина*. – Времето се гѹши, гѹши, ама че утрпѹ (Чин). **2.** *уздржáѹи се уѹркос (великом) изазову*. – Не могла да утрпѹ, него се издрдња́ла (Сук, Вој).

уѹрскује се свр. *кочоѹерѹи се*. – Утрскује се бáбичката да иде на свáдбу и она (Вој).

уѹрчује несвр. *уѹрчавáѹи; ѹоново улазиѹи уѹркос неѹрихваѹању*. – На једна врата да те бију, ти на другáта утрчуј (Рас).

утурáсује се несвр. пеј. *намеѹаѹи се*. – Штó – се, бре, утурáсујеш тѹва, кá – те несмó звáли да си ни гóс (Дој).

ѹтутук прил. *убрзо*. – Дојдоше ѹтутук по вечеру, врнѹше се на време (Рос. ТД).

утњоше се свр. вулг. *ѹнхо ѹусѹиѹи веѹар*. – Нѣма – нѣма, па се утњоше (Пир).

уђѹтка се свр. *окиѹиѹи*. – Ка би работѹл у бáнку на мене би билѣ уђѹткане пáре, а не кóнци (Пир).

уђѹша м/ж *онај који личи на ујака*. – Ти си уђѹша, на њѣга лѹчиш (Пир).

уђѹка се свр. *ѹреѹлашиѹи се*. – Какó ме видѣ да идем, он се ѹфука и све ми ѹсприча какó је билó (Рос).

уђáка се свр. *ѹочѹи гракѹаѹи јáѹо (сврака, врана, дроздова)*. – Учакáју се грозјарци, а јá óкам и лѹпам у кáнту да љи одбијем (Вој).

учвáка свр. *замазáѹи ѹљувачком ѹри ѹубљењу; изљубиѹи*. – Не чвáке више детѣто, све че га учвáкаш (Вој).

учеличи се свр. фиг. *очеличиџи се, ојачаџи*. – Порáсте, у́челичи се и рабóти барабáр с мéне (Кп. ДД).

учита се свр. *занеџи се у чиџању*. – Јá се нéшто овáмо учита́ и заборáви да по́јдем (Пир. Чин).

учурише свр. *охрабриџи некога да учини нешџо недолично или шиџеџно*. – Пази́ да те не учури́сују дру́ђи злó да прáвиш (Рс).

уцамлика се свр. *џочеџи кукаџи и џреклињаџи за џомоћ*. – Укúка се, у́цамлика се и јá му дáдо (ПРж).

уци прил. *џринуђен сам да*. – У́ци, нéмам те кúде, мóра ти дадém (Цр).

уципа се свр. *џочеџи се џраћкаџи*. – У́ципа се козетéрината, не мóж у удрж́имо (Зав).

уш реч. *џобоже, бајаги*. – У́ш заспáл бéше (Пир).

ушије свр. *уџрегнуџи говеда у јарам*. – Уши́ говéда и појдó да орém (Гос).
И́ди уши́ волóвете (Б – Са, Пир).

уши́ка се свр. *оџиџи се*. – Младожéњата се у́баво уши́кал, че обрúка не-вéстицуту начýс (Пир).

уши́љи уста изр. *исџуриџи сџиснуџе усне*. – Глéде кóлко је уши́љи́л у́ста, какó глéда у винóто (Рс).

ушља́ми се свр. *израсџи много бу́ног коро́ва и заџвориџи џролаз*. – Ушља́мило се бурја́н окол поја́гуту, не мóж да ми́неш (ДД).

уштаво́ри свр. *смежураџи се (кожа сџаре особе)*. – Бо́лка ме увати́ла, то́лко да сам се уштаво́рила (Пк).

уштлбóчи се свр. *џреџречиџи џуџи некоме*. – Уштлбóчи се будáла и не дáва ми преко њивуту да му ми́нем с кóла (Кр).

уштрóви (се) свр. *ушџроџиџи*. – Уштрóви се говéдо, ко́њ, овб́н, а чу́ка се ка́да му се пређ́ине ж́ила с ударáње (Пок. ЦД).

ушчúди свр. *зачудиџи; заџреџасџиџи*. – Цéл дб́н ви́кам за тéбе, комши́льк ушчудí (Гњ).

ушб́шка свр. *усџаваџи*. – И́дем да ушб́шкам детéнцето па чу се вр́нем (Кп).

уб́рмка (се) џишица изр. *џочеџи неџрекидно џадаџи (сиџина) киша*. – Уб́рмка џишица, че си и́дем (ТД).

Ф

фа́јга несвр. *џрскаџи водом и сирђеџом уџраво изаџкан џилим*. – Кад завр́шимо џили́м, чи́стимо га, пр́скамо га с во́ду (Пир).

фалéло је изр. *недосџајаџи*. – Ма́лко је фалéло да га оплéнсим, ж́ивога да га одéрем (ВЈ, Пир).

фíрмаџија м власник фирме; њословна особа. – Башта́ ми је бил фирмаџија, богáт човéк, а после рáт све однéсе (Пир).

Х

ха́ус м нов. *неред, хаос*. – Оно́ напра́јено ха́ус там кудé су пíли (ВЛк).

хѣ м жарг. *час*. – Сéдам хѣ је, јóш неје врéме за аутобúсат (Пир).

Ц

ца́јзла ж њишџа која живи у чеџинарским шумама и нешиџо је мања од врайџа, обично има браон или црвену кайџу, џамнозелено њерје са жуџом њругом њреко средине. – Ца́јзла је помалечка од штџглицу и од врапца́, а поголема од царџћа; има тамно – зелено перје сас жу́ту пругу ни(з) – средину, обично браон капицу, а једна́ има црвену капицу (Пир).

ца́кан, -а, -о лей; драг. – Ти си ца́кано девојченце, ти си ба́бино најмило (Пир. Вој).

ца́лав, -а, -о 1. њриглуџ, али добар и весео, и не брине ни о чему. – Он је ца́лав, наглупњичав а добар ко душа́, и увек весел, и за ништа се не сеџира (Тм). Када́ ка́жемо да је ца́лав више се на глупос односи, него на брљивос и друго (Цр). 2. који не уме да се њонаша и који нема самокони́ролу. – Ца́лаво је које не зна́је рéд и не зна́је када какво́ че ка́же, да – ли́ је безобразно или не́је, орати си рéдома (ДД).

ца́па-ту́па, ца́па-ту́па узв. којим се подражава корачање: – Цапа-ту́па, ца́па-ту́па, у́морни стџгомо до́ма усрéd но́ч (Пн).

ца́пка се несвр. њреџураџи се; њреврџаџи се. – Змија́ се почé ца́пка пред ме́не, њсплаши ме (Рс).

ца́џне свр. фиг. ухваџиџи болесџ (за део џела). – Ца́пну ме грип бџш у но́сат, свџће ми излетéше (Зав).

ца́џне се свр. 1. њреврнуџи се њреко главе (особа, брав, змија, џољага у игри цаџкања). – Саплéто се и ца́пну се, па́до насрéd пúт (Гос). Ца́пне се преко тра́кторат и мло́го се повреди́ (Пир). Ца́пне се змија́ преко гла́ву (Зс). 2. џасџи у несвесџ. – Ја́ се ца́пну, па́до у несвес (ТД).

царе́вина ж арх. рет. оно шџо се да́је ономе ко влада (џорез, разне даџбине). – Која́ да је влас, царе́вина се увек плача́ла (Гос).

ца́ревица ж кукуруз. – Ми́ зовéмо кукуруз ца́ревица (Б – БД, Пир. Д – Ж, Пир).

ца́ревчичи м мн. заг. цареви синови, џринчеви. – Сви ца́ревчичи у црвенó, а са́м ца́р у зеленó (дрен) (При, Пн).

ца́ровање с гл. им. од цару́је царевање; уживање у моџи, власџи. – Ми́ну и твоје́ ца́ровање, са́ че смо си пак рóднине како́ – што смо си не́када билí (Сук, Вој).

царчѐ с дем. и хип. прип. *царевић*. – Царчѐто се игра́ло сас деца́ (Гос).

ца́стри се свр. *грубо се чешаїи*. – Само се ца́стри ко шу́гав (Б – Дч, ЦД).

ца́ти несвр. рет. *цвейіаїи*. – Ка́жемо цвеће́то цџ́ти, али сам чу́л од ста́ри да ка́жу цвеће́то ца́ти (Зс).

ца́царка ж *велика храсїова шишарица*. – То́ва што ти зовѐш ду́длен ми зовѐмо ца́царка или ца́царка (Гос).

цвекло́ с бот. *цвекла*. – Цвекло́ или ћиши́р има репо́љ што се једе́; ренди́сујемо га па га једе́мо (Мр. Рс). Цвекло́ је ше́ћерна ре́па (Ру).

Цвекло́ је ли́сјето, зелѐното што бе́ремо за чорбу́, а оно́ва што је у́земи о́камо ћиши́р (Вој).

цвели́ка ж в. цволи́ка (1). **1.** бот. *кукуїа*. – Цвели́ка расте длішка, бело́ цвџ́ти (Ру). Ті́нак ко цвели́ка (Зав). Цвели́ће има ра́зне: једна́ је кру́пна, ми́рисна, има шу́пље ста́бло и жу́те пе́ге на ста́бло. Има и ситна цвели́ка, она́ је најотровна (Зс). Цвели́ка има од две – три стру́ће (Брл. Дој). Сра́м – трава́ је као цвели́ка, али пра́ви грм; по́рано је било́ све црно́, а само бело́ о́коло (Зс). Цвели́ка, тој је по́себно, а сра́м – трава́, тој си је дру́го (Зс). Цвели́ка мла́да је најотровна, по́ од чемери́куту (Зс). Мла́ду цвели́ку смо дава́ли сто́ка да једе́, она́ не́је то́лко о́тровна док је мла́да (Зав). Дво́је цвели́ће зна́м: једне расту́ големе́, једне ма́лечће. Од голѐмото деца́ пу́шће пра́је (П – Пж, Орљ, Бз).

2. *шуйље сїабло зељасїе биљке*. – Пра́вимо прстење од ста́бло од цвели́ку, оно́ је шупљикасто (К – Вр, Ш). Цвелика за шпри́цеви, пра́вимо шпри́цеви од њу (Мр). Цвели́ка дебѐла, па има сліпће, па га зовѐмо тру́белъ (Зс).

цвџ́тес, -та, -то *који је једнобојан и са белом шаром на глави (коњ, говече)*. – Цвџ́тко че је коњ који има цвџ́тесту ша́рку на гла́ву; а ако је коби́ла че је Цвџ́та (ТД). Цвџ́та коби́ла, цвџ́тесто којѐ је (ДД).

цвету́ља ж *девојчица која се развија и израсїа у леїу девојку*. – Цвету́ља ва́што девојче веч, почѐло се разви́ва (Пир).

цвейі́к м мн. цветі́чи *мали цвейі, цвейіић*. – Бело́ цвџ́ти, ма́лечћи цветі́чи, држі се за́земи (Зс).

цвећа́рка ж *она која негује цвеће у врїу у дворишиїу*. – За девојче ка́жемо кад се ро́ди да че бу́де водоно́ша, цвећа́рка, а за му́шко да че је војні́к, овча́р (ДД).

цвећеїїїја с мн. *разне врсїе цвећа (у врїу, букеїу, вази)*. – Отћінем по цвџ́т од по́више цвџ́етија́ и заћітим ку́ћу на тіја́ дџ́н (Гра).

цвећіи́ште с пеј. од цвеће *цвеће*. – То́ва цвџ́иште ми па не́што омр́зе, че са́дим дру́го (Црв).

цви́к м **1.** *суруїка*. – И сїруткуту о́камо цви́к, кој – како́ (ТД). **2.** *кувана суруїка по́сле издвајања урде*. – Сїрутку ва́римо, па се одво́ји ву́рда и оста́не

цви́к (Нш. Мр). Кад се сирутка ва́ри доби́је се вурда, и то́в што оста́не је цви́к (Цр).

цви́кне ве́тар изр. мет. *йочейи јако дуваџи веџар*. – Ова́м кад цви́кне ветџрат, па сече́ (Зав).

цволи́ка ж **1.** *кукуџа*; уп. цвели́ка (1), цвели́ћа. – Цволи́ка, има у о(д) – две – ру́ће: по́големата је окол ђубре и о́тровна је, а ситната је у шуму и једе́ у сто́ка, бла́га је као тужни ко́рен (Гос). Који́ је не́искусан овча́р, мо́ж да натру́је о́вце да поли́пшу све оди цволи́ку, жлтени́цу и дѣтелину (Дој. Јел). **2.** *шуйље сџабло зељасџе билџке*. – И крз цволи́ку се измлзе́ једна́ овца́ (Б – ГК, Пн).

цволича́к м *билна заједница у којој џреовлађује кукуџа*. – Отидо́мо да ко́симо окол поја́ту, оно́ само цволича́к (Гос).

цвр́к м **1.** *млаз млека из вимена џри једном сџиску*. – Сувомлѣ́ћеста овца́та, не́ма два цвр́ка млеко́ (ТД. Мр). **2.** *йоследњи млаз млека на крају муже*. – Послѣдњи пу́т када́ стџснем, то́ва млеко́ је цвр́к (ВЛк).

цврка́ње с гл. им. од цвр́ка (*весело*) *крџање, йодврџкивање*. – На свадбу́ту цврка́ње, веселба́ (Кп). Цврка́њето не би́ (после на) а́рно (Брл).

цвр́кне свр. **1.** *крџнуџи на уво оно́м ко се јако уџлашио да би се ослободио сџраха*. – Уплаши́ло се детѣто, цвр́кни му на́ – уво (Пл). **2.** дем. *измусџи, музнуџи*. – Де цвр́кни му ма́лко млеко́ у око́то, боли́ га окце́ (Цр).

цвр́кни си на до́ду изр. вулг. *не обрађај џажњу, гледај своја йосла*. – Не јаду́ј му. Цвр́кни си на до́ду, и се обр́ни, и гледе́ си ра́боту (Дој. Пир).

цврко́љ м (*йоследњи*) *млаз млека*. – Млзни ми је́дњн – цврко́љ млеко́ (Зс).

цврко́ри несвр. дем. хип. *крџаџи од радосџи (деџе)*. – Цврко́ри детѣто, ве́село, заигра́ло се не́шта са́мо (Вој).

цврста др́ва изр. *дрва која имају високу енергеџску вредности*. – Габро́ва др́ва, цврста др́ва, то́в су др́ва (Пир).

цврсто прил. **1.** *јако*. – Цврсто уда́рај с ту́пицу́ту да не́ма (џили́мат) це́рђе (Пир). **2.** *мно́го*. – Псе́та се ула́ју цврсто кад ви́де ку́рјака (Б – Ц, Гњ).

цврчи́ несвр. **1.** *йијукаџи џек исџиљени йилиџи*. – Кад су ма́лечка пи́личи, тамбн се извѣла, ка́жемо цврчу́ пи́личи, а кад поодрасту́ тџг (ка́жемо) пи́јучу (Цр). **2.** *цврчи́ од џисало* изр. фиг. *јако кисело; у йоку је алкохолно врење (у млеку)*. – Млеко́то џисало, па цврчи́ (Црв). Цврчи́ млеко́ џисало када́ престоји́ (Цр).

цвџкот м **1.** *цвркуџи*. – Ра́збуди ме на поја́ту цвџкот, ти́чичи по́чну да поју́ у сџвиња́ло (Јал). **2.** *граја*. – Дечи́шта се разигра́ла, иде цвџкот, иде ока́ње, обџчам да џи слу́шам (Сук, Вој).

це́в м/ж рет. це́в. – Да́ј ми ти́ја це́в, че ми тре́бе за не́што (Пет). Нагура́л покло́пац у цевту́ (Сук).

цевára ж *шуйља свирала у облику цевџ, цовара*. – Ти́ја ста́рц је свџри́л у цевáру (Цр).

цѣпкав, -а, -о који се лако усиїњава цѣйкањем (дрво). – Најбољи бојацк је од ћисалку; она је тврдо дрво и неје цѣпкаво (Зс).

цѣплѣнка ж; уп. цѣпѣнка **1.** цѣпаница од 1 до 5 м или више, код љриїремљених огревних дрва за љродају. – Цѣплѣнка кајемо дрво припрѣмено за продаву за огрев, од метар до чѣтри – пѣт метра и више (Ру). Цѣплѣнка је дїго дрво а труп је крѣтко дрво (Цр). **2.** цѣпаница од країко исеченог сїабла дрвѣїа, љрилагођена огњїшїу или шїорейу. – Дрвѣта исѣчена на труповчичи, па че и цѣпимо на цѣплѣнће (Цр). **3.** фиг. будала, шїуїак. – Ти испѣде најголемѣ цѣплѣнка у твоју вамїлију (Пет).

цѣплѣнка метровска изр. дуга цѣпаница (од једног метїра); велика будала. – Тї си цѣплѣнка метровска, немам јѣ каквѣ да распрѣвљам сас тѣбе (Вој).

цѣпѣц за разбѣј изр. љрибор љри љїкању који који омогуђава да су конци основне размакнїшї. – Цѣпѣц: да се одбїра зевтѣ на цѣпѣцат; зевтѣ да се отвѣри (Рс). Цѣпѣц држју платнѣ да је размѣкнута (Влк). У кроснѣто се тїри цѣпѣц и се одбїра и навїва на кроснѣто (Рс).

цѣрезубав, -а, -о који има круїне реїке зубе који шїїрче. – Онї све црвѣњѣсти љуђе, и цѣрезубави (Зс).

цѣтка ж метїална цѣдїљка (за млеко, чај). – Дѣј ми цѣткуту да процѣдим чѣјат (Пир).

цїв – цѣвѣра ж песн. дувачки инстїрументї, цѣвара. – За појас ти цїв – цѣвѣра / Под појас ти ваклѣ јѣгне! (Ру).

цївка / цѣвка ж арх. врло уска цѣв; сламка. – Пїје полѣка реїїју на цївку, а кају и на цѣвку, од паздѣр, или на слѣмку (Цр).

цївкѣн м слинавко; онај који је назѣбао ља слини. – Јѣ стану цївкѣн, евѣ неколко дїна држї ме големѣ кашљїца (Јел).

цївкѣна ж слинавка; балавица. – Стѣну веч девѣјѣна а їмаше си све цївѣ, клѣбуци и гмурци на – уста, па смо љу окѣли цївкѣна (Пир).

цїврїк м рет. слина. – Обесїл си цїврїк ко Слѣва Вїденћин (Цр).

цїга – мїга изр. **1.** руг. на рачун просјачѣња Цигана: – Цїга – мїга, товарї га (Вој. Пет). **2.** узв. којим се подражава звук виолїне: – С цїгїљѣ се усвирїли: цїга – мїга, цїга – мїга (ПРж. НМл).

цїганин м зоол. **1.** врсїа мале црне љїшїце. – Цїганин, црнѣ као врабѣц (Зс). **2.** фиг. врабац. – У Гостїшу врапцѣ ѣкамо цїганин, што је црн, шѣлимо се (Гос).

цїганска вурїна изр. сунце. – Припѣче цїганската вурїна, нек се понагрѣју осѣбли (Пир).

цїганско пѣдалиште изр. усїуїно коначишїе скиїница; љрљава и заїушїїена кућа. – Че попрѣкрѣчимо малко кућуту, понапушїили смо љу лѣтоска, станула цїганско пѣдалиште (Сук.Чин).

циганџи пџж м зоол. рет. *џуж голаћ*. – Гóлити пџжови зовемо циганџи пџжови (Зс).

циганче с зоол. *мала црна џиџица која најада џиџеницу*. – Циганчета су малечка и црна, и млого прáве штéту у зрело жíто (Пк).

цигáрка ж хип. *цигареџа*. – Ёдем да си кúпим цигáрће (Зав). Нитí цигáрку нитí пи́је, добрó момчé (Бе).

цигúља ж **1.** *џредмеџ на коме може да се свира, џодешен или не (играчка од кукурузовине, лисџ џиџенице, лисџ харџиџе, чешаљ, даска на враџишма)*. – Свири́ла сам у цигúљу, у лис од жíто зелено; децá, џграмо се (Чин). Цигúља мóже да бúде чешаљ, лис од рети́ју, или кáд се трљају врата с прс (Кр). Сџг чу ти покажем како смо свирили на цигúљу од ша́шку од морúзу (ТД). **2.** *било који џримџиџван музички инсџруменџ домаће израде*. – Сáми си прáвимо цигúље рáзне и свíримо, џграмо се (Цр. Чин). **3.** *свирала уоџиџе*. – Цигúља кáжемо свé у каквó се свíри (Зс). **4.** *џжичани инсџруменџ; виолина*. – Виоли́ну смо ока́ли цигúља (ВЛк).

цијúка несвр. *цијукаџи*. – У áмбарат цијúкају погáнци (ПРж).

цијúче несвр. *цијукаџи (мишеви, џаџови)*. – Једнí кáжу: – Цéлу нóч цијúкају погáнци! Дру́ђи кáжу: – Цéлу нóч цијúчу погáнци! Вáжи се и једнó и дру́го (Пир).

ци́ма се несвр. *џрзати се; џуљаџи се*. – Пређине се вóл оди тéрет; цíма се, цíма, липше и готóво (ТД. Цр).

цинíгар м зоол. *сеница; џарић*. – Тој тиче зовемо цинíгар, у књíге је џарић, гледáл сам (Ста).

ци́нка ж *слина*. – Малијатог само би́ју, а онó пушта цин́ће дó – уши (Рг).

ци́нка несвр. *уњкаџи; џригушено џлакаџи*. – Научíло да цин́ка, све ми кроз нóс говорí (Цр).

цинкулáр м *циркулар*. – У сáло украли цинкулáр (Ос).

ципéлће ж мн. хип. *циџеле*. – Ајд се жени, сине, док су ми нóве ципéлћете, да не купúјем дру́ђе (за свáдбу) (Пир).

ципелáци м мн. пеј. аугм. *циџеле*. – Ципелáцити сецáше баштá ми, натáкне џи на нóђе (Пир). Кóлко сам џим само ципелáци почистíла (Пир).

ци́ци га изр. *ударџи џесниџом или лакџом (у нос, чело, џоџиљак)*. – Кáд би те, дéте, ци́цила ти би се брзо оћутáло (Б – Ос, Пир).

цицијáр м *шкрџиџа*. – Онí су цицијáри, коди џи се нéма наједéш (Зав).

ци́цка се несвр. *сакуџаџи се, гомилаџи се (вашке)*. – Вџшћете се ци́цкају окол ушíти и на тíлат (Јал).

ци́цири га изр. *џаџљиво џосџуџаџи; држати као на длáну (о особи)*. – Цицирише џу, мазише џу, држáше снау́ту на длáн, а она побéже за дру́гога (Пир).

ци́цири (се) несвр. фиг. **1.** *весѝи (врло) сѝи́не шаре.* – Не во́лим да везѐм, трѐбе мло́го да се ци́цири, без о́чи оста́нем (Држ). **2.** *ѝисаѝи сѝи́но (и леѝо).* – Кад пи́сује, о́н ци́цири, ци́цири, ци́цири, ко да ни́же мани́ста (Сук, Вој).

цова́ра ж **1.** анат. *цеваница*; уп. цовари́ца. – Ко́кала су кру́пне ко́сѝе – цова́ра, плѝчна ко́с (Дој. ДД). За́дња нога́ има цова́ру, кљу́ч, бу́тну ко́с и у њу је кашѝк (Јел). **2.** *буѝна косѝ и цеваница.* – Ѐспод ко́лено је до́лна цова́ра, а ѝзнад ко́лено го́рња цова́ра (ТД). **3.** *дувачки музички инсѝруменѝ, цовара.* – Ја сам прави́л цова́ру од орло́ву но́гу (Зс).

цовари́ца ж в. цова́ра (1). – Бо́ли ме цовари́цата, удари́ се оди др́во (МЛк).

цова́рка ж анат. *цеваница.* – Цова́рка је кошчи́на од ко́лено до до́ле (Јел. Дој).

црвачѝи бе́га изр. *бежаѝи (кричеѝи) главом бе́з обзира.* – Она́ бе́га црвачѝи од њѝга (Вој).

црве́је – модре́је изр. *меѝаѝи боју ѝод уѝицајем јаких емоѝија (беса, сѝраха, сѝида, бола).* – Ра́збеснеја се, па црве́ја – модре́ја, али пређута́ (Цр). О́н црве́ја – модре́ја, па ре́че: – Бо́ље да си ме уби́л, него што́ си ми то́ва рекѝл (Пир). Кад му ре́коше за че́ркуту, о́н црве́ја – модре́ја, па до́рим позелене́ оди срáм што́ га је мло́го обрукáла (Соп).

црвѝн зве́здан м бот. *врсѝа лейѝирѝаче у ѝиѝу звездана.* – Ту́ј тра́ву, што њу цвѝт ли́чи на о́вчуту срамóту, о́камо овча́ пи́чка или црвѝн зве́здан (Јел).

црвѝн качу́н м бот. *мрзовац Colhicut aututpnale.* – Црвѝн качу́н по́чне да изла́зи по́дјесен, слана́ кад по́чне да се јавља (ДД).

црвена́ бу́ка ж бот. *буква Fagus sp.* – Од црвѝну́ бу́ку не пу́ца држа́ље, шини́к, копа́ња, растака́лѝа, вретѝно, ложи́ца (Зав – ддл). Црвена́ бу́ка за ку́ћу, ја́ча је и у њу не ѝде црвѝк, али да не доби́ва вла́гу (Ру).

црвена́ сараѝи́ца ж бот. *врсѝа шљиве.* – Црвѝнете сараѝи́це су ја́ко сла́тке и добре́ су за ређи́ју (Гос).

црвѝначѝи, чка, чко *црвенкасѝ, румен.* – Цурѝи́л има кру́пан црвѝначѝи цвѝт као божу́р (Нш).

црвѝни ве́тар м *болесѝи која се одликује црвеним круговима на кожи.* – Црвѝни ве́тар је това́, штом се јављу црвени́ кру́гове на ко́жу (Кр).

црвѝни грао́р м бот. *врсѝа лейѝирѝаче у ѝиѝу грахори́це као коров у ѝше-ниѝи који се ѝење ѝреко класја и цвѝта црвено.* – Црвѝнјат грао́р мло́го изла́зи на ту́ја њѝву и гу́ши му жи́то (Пк).

црвѝни́кав, -а, -о *црвенкасѝ; муѝно – црвен; кафене боје.* – Црвѝни́каво до́јде парче́то, каве́ – реңђи́ја, не допа́да ми се за су́књу (Об. Чин).

црвѝница ж **1.** рет. *врсѝа ѝрешње црвених ѝлодова.* – Ѐма црѝшње црњи́це, бели́це, црвени́це, у шу́му све расту́ (Зс). **2.** *ѝрошлогодишње лиши́е ѝо грмовима као ѝаша за овце у рано ѝролеђе.* – Овце́те зби́ру црвени́цуту по грма́њети (ТД).

црвенічава земља изр. *ѿиѿ земљиѿиѿа са наглашенијом црвеном бојом*. – Земља́та црвенічава там, али на обрис, убаво ми жито раца та́ја њіва (Гос. Пок).

црвенічина земља изр. в. црвенічава земља. – На́ша њіва там црвенічина земља́, по́сно, ја́лово, се́мето не мо́ж да в́рне (Пн, МСв).

црвѣнкав, -а, -о *црвенкасѿ*. – Видова трава́: једна́ плава́, му́шка, за му́шке, а црвѣнкава же́нска трава́ за дево́јче (П – Пж, Орљ, Бз).

црвѣнкес, -та, -то *црвенкасѿ*. – Кокóшчице, ма́лечѿи цветічи, држі се за́земе, и бело́ и црвѣнкесто цвѣту́ (Зс).

црвеншкó с поим. прид. *руменило*. – Ми́ смо црвѣншкото изгубіли ода́вна, пожитѣли смо, потьвнѣли (Цр).

црвеншѣк, -шка, -шко *црвен*; *румен*. – У́бав човѣк, црвеншѣк у лице́ (Чин. Вој).

црвења́с – жлтуња́в, -а, -о *који има ѿособну оѿворено – црвену боју*. – Же́нска видова трава́ је црвења́ста – жлтуња́ва по бо́ју (ВЛк).

црвења́кав, -а, -о *црвенкасѿ*. – Ми́шко не́је бил чісто црн, бил је по-ма́лко црвења́кав (ВЛк).

црвија́рка мува́ зоол. *врсѿа муве која иде на месо*. – Црвија́рка мува́ је крúпна, на месо па́да и се́ре црвчичи (Зав).

црвѿик м, мн. црвје, црви, црвици зоол. **1.** *црв*. – Овој ле́то оди црвје за́каса-мо, напа́доше (говѣдата) и у пло́дови; кра́вете под о́паш, волóвети на мо́ч (Зс). Ме́не стра́ црвје че поло́ве овце́те (Пк). **2.** *ларва (у ѿлоду, брашну, месу, сиру, земљи)*. – Сирење́то вану́ло црвје (Јал). **3.** *сиѿне црволике живоѿиѿње у води*. – Црвици́ има́ разни у воду́ту (Зс). **4.** изр. *има да ва́не црвје биѿи јако несѿрѿљив*. – Не мо́гу да седім це́лу зи́му, има да ва́нем црвје (При).

црвјо́ше свр. **1.** *уцрвљаѿи; ѿосѿиѿи неѿѿѿребљив*; уп. црвљо́ше. – Сли́вете цврјоса́ле, че и врљѿим (Пет). **2.** *фиг. умреѿи расѿадајуѿи се ѿосѿеѿено*. – Не́ка га не пу́шту ота́м, та́м у тьвни́цуту да црвјо́ше (В).

црвља́ци м мн. *уцрвљали ѿлодови*. – Да́ла си ми црвља́ци ле́шници (Бе).

црвљо́сује несвр. *ѿосѿеѿено се расѿадаѿи (због црва, ларви, ѿаре) (греде, дрва, кожа)*. – Црвљо́сују гредѣте од па́руту што іде од говѣдата (При, Пет).

црвљо́ше свр. в. црвјо́ше (1). – Месóто црвљоса́ло (Цр). Сирење́то че црвљо́ше ако га не ре́диш како тре́бе (Соп). Штро́кава си, не́прана, па си се црвљоса́ла ко црвја́ва ја́балка (Гњ).

црву́ља ж *крава црвене боје*. – Имаше црву́ља, црвена́ кра́ва, њој сам се највише ра́дувал (ГД).

црвѿик м мн. црвје, дем. мн. црвчичи. *црв*; *ларва*. – Црвија́рка мува́ на месо па́да и се́ре црвчичи (Зав).

црга козиња́вка изр. велика њоњава од козје длаке (њогодна за вејање њшенице). – Црђе козиња́вће за жито кад се врше, па вејемо жито на њу, не набива се прашина и осил у њу (ТД).

црга на поли́чће /на вр́це изр. врста њоњаве према начину израде и изгледу. – Црђе на поли́чће на вр́це: једна ткаје сас совелђу а једна с поли́чку од дрво (Бз).

цреварí м мн. **1.** неозвани гости, који, њо свадбеном обичају, долазе заједно са стругарима, који њакође нису њозвани, да њоједу осѡаѡке са свадбе. – Увечер, на крај на свадбу, саберу се незвани гости цреварí и стругарí и траже да им се дава да једу и пију од тој што је остало (Цр). **2.** руг. варошанин, онај који једе оно ѡѡо сељаци бацају, црева. – Дошли цреварí из град, они воле мувте да једу (Мр).

црѡвму́ж м бот. сремуш, медвеђи лук *Allium ursinum*. – Ја сам јел црѡвму́ж у Ђуштицу; он мерíше на бели лук, има јак уку́с и тражи јак стома́к (Бз).

цревушља́ци м мн. пеј. црева. – Крчу́ ми нешта цревушља́цити, не знам кво ми је (Вој). – Болу́ га цревушља́цити (Цр).

цревушња́к м зб. пеј. црева. – Узни ма́чкуту, па че зби́раш цревушња́к да у раниш (Зав).

црѡвца́ 1. ж бот. башѡенски коров *Portilaca oleracea*. – Црѡвца је коров у башчу; укрпи ко пипѡр (П – Пж, Орљ, Бз). **2.** с мн. бот. башѡенска коровска биљка која има сѡѡне беле цвѡѡве. – Црѡвца су ситна, бело цвѡтају и у градину расту (Зс).

црѡмуш м бот. сремуш, медвеђи лук *Allium ursinum*. – Врани лук и црѡмуш имају сличан лис, али је на црѡмуш поширок, како на зеље, једу се (ТД). Црѡмуш на баре има. Сличан на бели лук, има цвѡт; као бели лук шире и доле (Зс).

цремúшница ж врста крушке сѡѡног и слаѡког ѡлода. – Крушка цремúшница има ситни и слатки плодови (СГл).

црепња́ша ж земља њогодна за израду црејуља. – Црепња́ша земља има у Кукаљину парасину (Ру).

цреју́ља ж ошѡећена црејуља. – Кажемо црепња, а црепуља кажемо ако је оштрбена (ТД).

црепу́ља ж дем. и хип. од црепуља. – Пѡкли смо лѡб у црепу́лку (П – Ч, Пир).

црепури́на ж **1.** аугм. и пеј. од црепуља црејуља. – Тѡшка црепури́ната, не могу у подигнем (ВЛк). **2.** кри од црејуља, ћерамида, грнчарије. – Црепури́не у земљу наодимо там куде је млекарата (ВЛк).

црепутља́ци м мн. **1.** искрзани и окрњени судови од грнчарије (ѡсѡѡије, ибрици, ручконоше, ѡаѡири, шоље). – Че купим нѡви судове, нечу црепутља́ци да ми кра́се куђу (Пок). Тѡв црепутља́ци, старудија, нече си купе

но́ве стóвне (МЛк). **2.** *кри од цреїуља, ћерамида, грнчарије.* – Окол водúту има црепутља́ци, на́род живи́л, во́ду точи́л (Пок).

црешња́р м *врси́а иїицие која се храни иїрешњама.* – Једно – тиче иде на црешње, о́камо га црешња́р (При).

црешњóва реїи́ја изр. *ракија од иїрешања.* – Пékли смо и црешњóву реїи́ју, а сýг нéма кој да бéре, пропáдају црешње (Пр).

црешњóвка ж в. *црешњóва реїи́ја.* – Црешњóвка је у́бава реїи́ја, пékли смо, пiл сам (Ру).

црквени́к м *црквено двориши́е, иорси́а.* – Сабра́мо се у црквени́кат, чéкамо попáтога (Брл).

црквénсћи, -ска, -ско *црквени; који се односи на црквене иослове.* – До-не́се ми си́нат црквénсћи календа́р (Пн).

цркне свр. **1.** *црћи; умреи́и.* – Кад ли́пше бра́в, ка́жемо цр́кло (ТД). Овца́ липса́ла од бо́лку, цр́кла одједну́ш (Мр). **2.** изр. **цр́кло је дете́ на у́ћу да се мéтне деца,** *суи́роїно очекивању, најчеи́ће личе на ујака, женину родбину.* – Цр́кло је дете́ на у́ћу да се мéтне, тека́ највише ка́жу свекр́вете, лúте се (Кр).

цркльо́ше свр. руг. *црћи; умреи́и.* – Сеља́к си, сеља́к че си цркльо́шеш (Брл).

црмошњи́ца ж *врси́а слаи́ке крушке која је си́оља зелена.* – Црмошњи́ца кру́ша, зелена́ је однадво́р, а уну́тра је гни́ла и бла́га како ме́д (Д – КВ, Пир).

црн пели́н м бот. *врси́а иели́на.* – Пели́н је од две – стру́ће: има бéл пели́н и има црн пели́н (Чин. Мр).

црна́ бу́ка ж бот. *врси́а букве Fagus sp.* – Црна́ бу́ка је за осови́не, про́цеп, јер́м, да му дру́га дрвја не опо́ју врат (Зав – ддл).

црна́ вьшкá на васу́љ ж зоол. *инсекати́ који наи́ада иасу́љ на корену.* – Има црне вьш́ће, иду на васу́љ (Гос).

црна́ габрóвина ж бот. *црни граб.* – Има свинакóвина, бéла габрóвина и црна габрóвина (Зс).

црна жлтéница изр. мед. *болеси́.* – Обо́лела невестата од црну жлтéницу, од нéкакву стра́шну бо́лес (Вој).

црна́ змија́ ж зоол. *врси́а ои́ровне змије која се одликује црном бојом.* – Шару́ља, краторéпка и црнете зми́је су óпасне; само воднете несú óпасне (Ста).

црна ли́ша изр. мед. *врси́а гљивичног обољења коже.* – Кóј има црне ли́ше, на Цурцовдén оти́не туј тра́вку, и ба́ју му, и ли́ша óдма нестáне. Не пáмтим да ли бéше растáвичје (П – Сц, Вр).

црна са́дина ж бот. *врси́а влаи́аси́е ираве која раси́е у виду бусена.* – Црна са́дина иде гу́сто нагóре, а бéла са́дина је пóниска (Ру).

црна тру́ба ж бот. *врси́а јеси́иве иечурке.* – Има печу́рка црна тру́ба, и она́ се једé (ВЛк)

црна черемика ж бот. мтз. од чемирика *врсиа чемерике* *Veratrum nigrum*. – Црна черемика не цвѣтї, а оно што цвѣтї је отровно (Соп). Чемерика црна и белá, обе су отровне (Ру). Црна чемерика је опасна (Зс). Црна черемика трује стоку и сузбїва шугу. Кўвамо, па с крпу мажемо шугаву овцу, и добро лечи (Зс).

црне очи. Не иде за црне очи изр. *не ићи без циља и без њосла*. – Ти не идеш там за црне очи, него наро̀д да научиш (Зав).

црни брес м бот. *врсиа бресїа*. – Главина је добра од црни брес, њему гранће иду надоле, а на бели брес гранће иду нагоре и он је ломав, неје добар за јерѣм (Ру).

црни габар м бот. *врсиа ниског и жилавог граба* *Ostria caprinifolia*. – Црни габар је нисак, жилав и добар за ўмит (ТД).

црни гавез м бот. *врсиа гавеза*. – Црни гавез плаво цѣвти и има зво̀нас цвѣт (К – Ћу, Пир).

црни глог м бот. *врсиа глога чији се њло̀д и лишће корисїе за лек*. – Црни глог је за од срчане ма̀не, башта ми га користи (Цр).

црни граор м бот. *врсиа легуминозе у њшеници која се њење њреко и обара је*. – Лѣскавка или црни граор, исто је, он ујаши жїто и обори га (Пк).

црни јасен м бот. *црни јасен*. – Црни јасен је сїтан и добар је за вѝле, а бели јасен високо расте и мо̀ж се од њега трупове режу за дѣсће (Зс).

црни трн м бот. *врсиа њрна који расїе ниско и има гусїе бодље*. – Црни трн је за брану̀ најбољи (Мр).

црни ћос м зоол. *њишица кос*. – Пїтоми ћос, то̀ј се мо̀же рўча, а црни ћос не (Ш).

црниљњак м фиг. *одећа која се носи у жалосїи*. – То̀лко ми је натежало од овїја црниљњак да не мо̀гу главу да подїгнем (Цр). Чекам да мѝне година на свѣкра ми, да се спасим од овїја црниљњаци (ВЛк).

црнка (кокошка) изр. *црна кокошка*. – Има кокошће дїлје и црне како гавран, зовемо и црниће; са̀ме се изведу у плѣвњу и излѣзну с пїличи (Мр).

црнка вїна изр. *власна вуна од црне овце*. – Црнка вїна је добра за чара̀пе (Брл).

црнок с поим. прид. *црна боја; круг црне боје*. – Кад се срáмувал наро̀д срáм – трава̀ је имала више црнок, са̀ има ма̀ње (Гос). Тичо про̀со има зрнце белко̀, а на вѣр ма̀лко црнок (Гос). Калушка овца̀ ўши калушѣсти има: по̀ла бели, по̀ла црни, или окре очи има црнок (ДД. Ру. Зс).

црно трње с бот. в. црни трн. – Та̀м куде расте црно трње, у трњети се заглавила овца̀та (Гос, ВЛк).

црновлатица ж бот. *црнкасиа влаїасїа њправа коју казивач не њознаје*. – Чу̀л сам да има црновлатица трава̀, али ја не знам која је (Пк).

црновршка ж бот. *врсиџа љрава којом се лечи кашаљ*. – Црновршка је лек од кашљицу (Б – Сл, Пир).

црновршче с бот. *вранилова љрава *Origana vulgaris**. – Црновршче је лековиџа трава за од кашљицу, а и за од друго (Зс).

црнокласица ж бот. *влаџасџа љрава у љиџу безосног власена*. – Црнокласица је слична на овуј траву коју ти окаш безосни власен. Она љма мали класовчичи, љма плаво, наоколо цвџти, а високо расте (Влк). Црнокласица, говџда у јџду, клас тамноцрвенкасте боје и као сабијена метљица уз вретџно, као вијук, власен (Гос).

црномустаџититестачџк, чка, чко брз. *онај који има црне бркове*. – Ајде рџчи: – Црн човџк црномустаџититестачџк (Пн).

црнољирица ж бот. *љиревина *Triticum repens**. – Црнољирица дава добро сџно, али да ти неје комџиџа уз љиџу (Гос). Йма црнољирица, а башка је љир (Бз). Сенџто од црнољирицу, товариџмо га с виџе како – год жиџе за биџиџу (Б – ДС, Бла). Црнољирица је за од град; клас као на јџжевиџу (Рг).

црнољирка ж бот. в. црнољирица. – Разлиџујџмо љир и црнољирку, ни јџдно од љи неје добро у љиџу да ти се усџли (Ш).

црџа несвр. *црџаџиџи; умираџиџи као живоџиџиџа*. – Теџа че црџаџмо, бабо, саџми у куџуџу, ко стоџа (Пок).

црџавџе с дем. *црџав*. – Дај ми црџавџето да га прџстрџм на асталџето (Вој).

цџка несвр. *сисаџиџи*. – На детџ дадо прџс, оно цџка, цџка (Брл).

цџлаџ м љенис *бравџа (овна, јџрџа, бика)*. – На цџлаџат овџнат ванџл црџје (Зав).

цџр – **цџр** изр. *идџ; љолаџо иде, али наљредује*. – Цџр – цџр, че буџде, посачџкај јџш маџлко (Пир).

цџџа несвр. *клаџџаџиџи*. – Дај ми унџчетата да џи цџџам на колџна (Рс).

цџџне свр. фиг. *оџиџи на љраво месџо и заврџиџиџи важан љосоџ*. – Неџа кој да љде да цџџне, да траџи; неџе ти ниџкој ниџшта донесџ (Брл).

цџка несвр. **1.** *љџџеџиџиџи (лед, сџџаџло)*. – Цџка стаџклоџо како гџзимо по љџга (Пет). **2.** *џџџџи (саџи)*. – Шџтом саџатат маџне да цџка, ја се џдма разбуџдим (Рс. Кр). Само цџка саџатат цџк – цџк – цџк, цџка – цџка – цџка (Цр).

цџка пиџичи изр. *вабиџиџи љиџиџе*. – Цџџам пиџичи да дојду да и нараниџм (Гос). Баџи ни лџшници и орџси и цџка ни цџк – цџк – цџк (Гос).

цџка – цџка – цџка узв. којим се подраџава куџаџе часовника. – Дџн – нџч, саџатат чџни цџка – цџка – цџка, не џџуџује се (Нш).

цџклаџе џчи изр. *бисџџре џчи, радџзнаџе; џчи љуне радџсџиџи*. – Деџџата им биџстра, љмају цџклаџе џчи (Пн).

цѣклес, -та, -то *који је радознао*. – Он млого цѣклес, оче све да види и да знаје (Брл).

цѣкли несвр. *биѣи ѡун сјаја, свейлосѣи; ѡресѡјавѡи се*. – Жега голема, па путат дорим цѣкли (Пир).

цѣкъ – цѣкъ – цѣкъ – цѣкъ узв. који се више пута понавља при вабљењу кокошака: *дођи, дођи!* – Кокóшће мáмимо цѣкъ – цѣкъ – цѣкъ – цѣкъ или тѣк – тѣк – тѣк (Цр).

цѣнка ж хип. *црна овца*. – Цѣнка ми је млого умиља́та овца́ (ДД).

цѣр – ѣр, цѣк – цѣк – цѣк узв. при вабљењу кокошака. – Цѣр – ѣр, цѣк – цѣк – цѣк, пѣли – пѣли – пѣли, тека́ мáмимо кокóшћете (ТД).

цѣти в. цати. – Гороцвѣт жлтó цѣти́ (Зс).

Ч

чаавáња ж в. човáња. – Кáжемо чаавáња тóј што с њега гребемо брашно (Ру).

чáв – чáв – чáв узв. којим се опомиње онај који заостаје у послу забављајући се причањем и посматрањем пролазника. – Чáв – чáв – чáв, само се зачáвувѣш и ора́тиш, ама не рабóтиш (ВС).

чавáња ж в. човáња. – Чавáње сам правѣл оди др́во, с њу гребемо брашно из мýчник (Ру).

чавгáр м *безоѡасан ѡас који честѡ кевће*. – Кáжемо да је кучето чавгáр, само ца́вка (Цр).

чáвезан, -зна, -зно *ѡамейан; свесѣан; ѡрибран*. – Несѣм чáвезна с гла́ву од бри́ђе (Зав).

чáвка (чáвкава) изр. хип. *беба која радознало ѡосмаѣра оне који је окружују*. – Чáвко ти, чáвко чáвкава, како́ ме ўбаво глѣткаш (Пир).

чавчáг м **1.** *шуѡаљ ваљкасѣи дрвени ѡредмеѣ за захваѡање брашина, оѡворен са ѡредње и горње сѣране*. – Чавчáг је грѣпка са – дршку, до́де као издубљен тањѣр са – једну – дршку (Тм). **2.** вулг. *вулва*. – Кáд се ша́лимо, жѣнскуту рабóту о́камо мокру́ља или чавчáг (Зс).

чáвка несвр. *галамиѣи; мољакаѣи*. – Заштó да идеш да чáвкаш, да ца́мличеш сва́кога (Зав).

чавчáљ м *дрвена ѡасѣирска чаша*. – Овчáр си сам напра́ви чавчáљ, дрвѣну ча́шу, и с њу си пѣје во́ду (Пк, ВЛк).

чавчѣ ба́бино изр. *бабина драга унука*. – Чавчѣ ба́бино, онó си ба́бу во́ли (Вој).

чавчица ж дем. хип. *вулва (код мале девојчице)*. – Чавчицата ти се види, дево́јћо, покрѣ се (Сук, Чин).

чáвчичи. Глѣда у чáвчичи изр. *зверати̑и*. – Ене́ га та́м се́дал и глѣда у чáвчичи (Пир).

чáгав, -а, -о **1.** *који има ману у очима*. – Чáгава је, има ману́ у очити (Рос, ВРж). **2.** *који има црну шару на глави (ован)*. – Овѣн који́ има црну́ шару на гла́ву, ка́жемо чáгав овѣн (Зс).

чáди се несвр. *излаже се диму, задимљава се*. – Чáдим месóто над огњиштето, да ми замери́ше ма́лко на дѣм (Соп).

чáј за грло бот. *лековиџа биљка за лечење грла Delfinium consolida*. – Набѣрем си чáј за грло да си има́м преко зѣму (Гос).

чаѣр м турц. рет. *ливада*. – Деца́та излѣзну на чаѣрат да се и́грају кли́су (Пир).

чајѣ несвр. **1.** *шишиџаџи сирово дрво у огњишиџу, ѣушиџи се, и (сѣоро) горети̑и*. – Чају́ дрва́та, сѣрова су (ВРж). **2.** *фиг. не ѣомерати̑и се; дангубиџи*. – Сѣдне уз огњиште и чајѣ, това́ му је це́л дѣн ра́бота (Вој).

чáкавац м зоол. *дрозд Turdus iliacus*. – Чáкавцити слету́ у лóзје и зачáс нап्रा́ве голему́ штѣту (Пет). Чáкавци и грозјарци́, ѣсто је (Држ).

чáканац м *косачев чекић за окивање косе*. – За косу́ за кова́ње нóсим на́ковању и чáканац (Гра).

чакма́ра ж *зграда од кованица ѣуњених блаџом; сѣтаринска кућа од чаѣме*. – У Сóпот слáмња кóчина, слáмњи крóв, плѣвња и чакма́ра кућа (Ру). – Чакма́ра је зграда од пру́ђе (ВЛк).

чакр(е)та́ло с *део воденице који ѣандрче у додиру са воденичним каменом који се окреће, чекеџало*. – Кој – како́, ка́жемо чакрта́ло, чакретáло, чекретáло (Чин).

чаку́н м мет. *каћун Colchicum autumnale*. – У Дојђинци ка́жемо чаку́н, а ова́м у Пѣклешицу ка́жемо качу́н (Дој, Пк). Чаку́н је ста́ро ѣме за качу́н (Гос).

чалаб́рц м нов. *брзо обедовање с ногу*. – Чалаб́рц је тиће óд – ногу, на граб́ц (Пир).

чалди́ше свр. *жесѣоко ударѣи̑и клис у ваздуху у игри клиса*. – Удари́ш кли́сат и óн отскóчи, па га сустѣгнеш с мóткату, погóдиш га и чалди́шеш га да одлетѣ кóлко мóже пóдалеко (Пир).

чалѣ с *ѣређа на моѣовилу*. – Пре́ца на вртѣшку, тој ка́жемо чалѣ (Бз)

чáлка се несвр. *изводиџи игру чалка́ње, гађање руѣе ѣредмеџом из руке*. – Чалка́ње, чáлку се деца́, ба́цају из рúку да се погóди рúпа; које́ погóди, побѣди́ло је (ВЛк).

чалка́ње с пл. им. од чáлка се *дечја игра гађања*. – Чалка́ње сам најво́лел да се и́грам, сва́кога сам побѣђува́л (МЛк, Пир).

чалма́ ж **1.** *лоѣиџаџи облик кудеџице на имѣровизованој кудеџи*. – Влну́ врже на чалму́, па предѣ́ (Брл). **2.** *пеј. фризура у виду ваљкастио ѣресавијене*

косе која њодсећа на каију. – Чалмата ти млого добро стоји на – главу (Пир). **3.** изр. **че му туре чалму на – главу** ирон. *наградиши; високо њодићи.* – И кво са: он си брата издал, а они че му туре чалму на главу (Вој).

чалнута година изр. *изојачена година; неродна година.* – Дојдоше чалнута године, сушне, неродне, немамо леб децата да изранимо (Зав. ДД).

чалó с анат. *чело.* – С бѣдњак, када угасне, сваку овцу по главу трљнемо, по чалó (Зс).

чалобрѣне свр. нов. **1.** *кришом узетиши; украсиши.* – Воли да чалобрѣне у туђе (Ш). **2.** вулг. *водиши љубав ван брака.* – Нема – нема, па чалобрѣне у чујдо (Брл).

чалће прил. *без чараиа, на босу ногу.* – Обул се на чалће (Зав).

чам м *бор; боров њруиац.* – Довезал сам неколко чамá за дѣсће (ГД).

чамá ж **1.** *ѡиѡиуносѡ, целокуѡносѡ; неоѡиѡећена целина.* – Стáрцат више неје у чаму, ишчамрејал (ВЛк). **2.** изр. **у чаму с памет излаѡеѡи.** – Сѣднем па си тумлáчим, тумлáчим: ја сам у чаму с памет (Зав).

чамба се несвр. *куѡиши се у реци са уживањем.* – Отѡдемо на рекуту и чамбамо се и ѡграмо по цел дѣн (Рс. НМл).

чамѡш м мн. чамѡшје *неуравноѡежена женска особа.* – Закасáмо од тѡја чамѡшје, само ни оговáрају по селó (Вој).

чамóвина ж **1.** *ѡруѡац или даска од бора, желе.* – Требе ми чамóвина, амбар прáвим (Нш). **2.** изр. **мерѡше на чамóвину ѡриближава се смрѡном часу.** – Стáрцат веч мерѡше на чамóвину, дошло му крај (Цр).

чампав, -а, -о рет. *ѡраѡав, несѡреѡан;* уп. чáплав. – Чампави двојѡцата, и он и она, ама је она пóвише чампава, испáдају вој чáше ѡз – руће (Соп).

чампурѣс, -та, -то *нескладан, ружан.* – Јáгнето чампурѣсто, бѡје на áлу, неје ѡзмично, згýрено ко клу́вче (Зс).

чаму́га ж (*украшени*) *врх каѡе или шѡѡаѡа у виду кићанке, лѡѡѡе.* – Владáика ме крстѡл у брлóшку цркву, он је из Доћинци; имáл је златну чаму́гу на штáп (Брл).

чангрљѡв, -а, -о *брљѡв; неодмерен.* – Чангрљѡво, брљѡво, óдма ти казује у óчи и каквó мѡсли и каквó не мѡсли (Мр).

чандијáр м *врсиа голуба коѡи ниско леѡи.* – Чандијáрити су нисколѡтáчи, чувáл сам и њѡ (Пир).

чапарѣс, -та, -то *ракљасѡ; чворновáѡ.* – За свѡнћу је добро чапарѣсто дрво од леску, б́уку или гáбар, по три крака да ѡма (Бе).

чапарѣсто пошлó изр. *ѡчеѡи (суѡроѡно очекивању) лоше.* – Óдма је чапарѣсто пошлó, несу моглѡ да се слóже кој че комáндује а кој че слу́ша (Дој).

чáпес, -та, -то **1.** *коѡи има велике шаѡе (о ѡсу).* – Чáпесто је куче које ѡма белó на шапу, или ако је белó, ѡма дрýгу шарку на шапу (Пет). Нáшето куче

има големé шапе па га крстíмо Чáпа (Сук). **2.** *који има суїроїно обојену йо-йколеницу или кичицу (йас, овца, коњ).* – Óкамо овцу́ чáпа ако има ша́рку од колéно надóле (Јал). Чáпес коњ́ има како пр́стен на но́гу, како чара́пу да је обу́л (Рос, ВРж).

чáплъав, -а, -о в. чáмпав. – Млóго си чáплъава, пóтроши ми чáшете (Соп).

чáпоњак м мн. чáпонци, чáпоњци *йайак код йайкара.* – Големí чáпоњци додírују зéмљу, а мáлечћи чáпоњци не додírују (Мр).

чáпоњћа ж *йайак код йайкара.* – Чíжмоша је белá овца́ на коју́ је једнá ногá до изнад колéно обóјена, од чáпонћу нагóре ко да је чíжму обу́ла (При, Км).

чáйор м в. чапур. **1.** *чвор на дрвейу који шйрчи, йайрљак ойсечене ракље.* – Чáпор је чвóр на дрво који штрчí; мóж да бóде кад отсечéш грáну, или се пречéпи ластáр па закáча но́гу, а мóж да бóде и високó кад се грáна пречéпи (Цр). **2.** *закуцан клин (у дрво, зид) ради вешања йредмейа.* – Чáпор је клíн који набíвамо да нéшто задржáва, да држí (Зав).

чaпpáг м **1.** *йовремено йрављење размака на зуйцима йсешере у йоку рада како би лакше резала.* – Развóдим зупци на тестéру, прáвим чaпpáг (ЦД). **2.** изр. **пpáј чaпpáг** *олакшавайи, убрзавайи.* – Дáј мезé, да пpáјмо чaпpáг за пíјење и јéдење (ЦД).

чáйур м **1.** *чвор на дрвейу; йайрљак гране, рачва.* – Острóга за у дубáр има више чапúра, а с́брани (да су) више под в́р (Зс). **2.** *клин.* – Набíју се у трúп чапур́је, кли́ње, да држú солту́ (Зав. Ру).

чaпyрáг, а, о в. чапурéс (1). – Дрвóто чaпyрáто, не мóже за тúја рáботу (ВРж).

чaпyрéс, -та, -то **1.** *ракљасй; чворновай; груб, неуглађен (о дрвейу).* – Тóва дрво чaпyрéсто (Вој). Че ўзнем чaпyрéсто дрво, све че да те смлáтим (Пир). **2.** пеј. *йврдоглав; нейредвидив.* – Чaпyрéста жената ми: твр́да, не по-пúшта, несавлáдива (ДД).

чaпyрíт, -а, -о *који има више ракљи (о дрвейу).* – Крáкљесто или чaпyрíто дрво́ има више, а рáсово дрво́ је кадá су две – рáсове (ДД).

чaпýк м мн. чáпци деч. *чарайа.* – Детéто си изгубíло чaпýк па се развика́ло (МЈ, Кр).

чаралéја м заг. *рабацйја.* – Чéтри четírка /Двá беђírка /И једýн чаралéја /И једýн баралéја (Цер).

чарапéс, -та, -то *који им йрсйенасйу шару на нози (йас, коњ, овца, кокошка, йейао).* – Имáли смо чарапéстога петлá, а има и чарапéсте кокóшће, коњи, óвце, кúчишта (Соп).

чарапéтина ж аугм. пеј. од чара́пак, чара́пок *чарайа.* – Удáрен сас сврлйшку чарапéтину (Цр).

чарáйка ж дем. од чара́па *чарайа.* – У голéм стрá на чара́пћете побéгал (Ру).

чарапчѐпина ж аугм. пеј. в. чарапѐтина. – Таја чарапчѐтина се почѐ расплѐта (Бе. Зав. Гњ. Цр).

чарапчичи с мн. дем. и хип. од чарапа *дечје чарайе*. – Ўбави си му чарапчичи исплѐла (Цр).

чарапчѐтина ж аугм. пеј. в. чарапѐтина. – Ја сам момчѐ, нѐчу теквѐ чарапчѐтине да нѐсим (Пс).

чарба ж рет. **1.** *сок из љода*. – Чарба од вѐчѐ излѐзне (Ру). **2.** *чорба*. – Чарбу смо правѐли од ливадско зѐље, лѐбоду, спанак, печурѐе, кѐмпир, лѐк (Ру).

чардак м **1.** *џераса (део куѐе)*. – Ѐспред кућу чардак, там лѐти спѐмо (ВЛк). **2.** *саденуѝ лисник у дрвѐиу и на соје око њега*. – Дѐнемо шу́му на чардак у големо́ дрво и ту́римо соје около (Зс). У дрво надрвњак дѐнемо, а кажемо га и чардак (Мр).

чардоше свр. *омађијаѝи*. – Чардосала га да се (не) ожѐни (ДД. Пк).

чаренѐ да изр; уп. чѐрене да. **1.** кл. *дај боже да (не); не верујем да*. – Чаренѐ да не ѝдеш, и ти да не појдеш (Цер). **2.** *вероваѝно не; дај боже да не*. – Чаренѐ да је билѐ, прошљл (При). Чаренѐ да нѐје билѐ (Цер).

чаркови м мн. *дугмад за свирање ѝрсѝима на дувачком инсѝруменѝу ѝромблону*. – Тромблон ѝма чаркови, по њи се свѝри с прѝсти (Пир).

чаршија ж *улица са радњама*. – Чаршија је там кудѐ занатлије и трговци држу радње и ѝмају муштерѝе (Пир. Гњ).

час. **1.** изр. *ѝдем час зачас*. – Ѐдем час до сестру́ ми да пита́м (Пк. ВЛк). **2.** изр. *не – бѝ тија час убрзо*. – Не – бѝ тија час, ѐн дојдѐ (Цр). **3.** изр. *нѐје по туја час не уѝишѝаѝи се у недолѝчне ѝослове*. – Краца, лгање, прѐваре, ја несѐм по туја час (ТД. Км. Об). **4.** изр. *у тија час ѝренуѝно, у магновењу*. – И дѐси се у тија час, рѐзби се (Цр). **5.** *час и чѐс* изр. *часѝ и ѝошѝовање, свака часѝ*. – Њѐму час и чѐс, спасѝл ме је главу да не изгубим (Цр. Вој).

часан, -сна, -сно *часѝан; невин*. – Снаа ми је дошла часна у кућу (Кп). Пази си лице, девојѝо, часна да отѝдеш при му́жа (При). – Ан је часан чѐвѐк, нѐче ти подвѐли (Сук).

чатрљаво прил. *грубо*. – Рабѐтиш и орѐтиш чатрљаво, срдѝт си нѐшта (Сре).

чауж м **1.** *шереѝ на свадби; учесник свадбе који има улогу да засмејава гостѝе*. – Ан је бил чауж на мло́го свадбе, умѐје да развесѐли наро́д (ВЛк). **2.** изр. *ѝрави се на чаужа*. – Немѐј се правѝш на чаужа, него слѐшај каквѐ ти кажем (Цр).

чауш м *вођа свайѝова; весник који ѝре свадбене ѝоворке сѝиѝе у младожењин дом*. – Чауш вѐди свѐтовете и трчи (с коња) да јави да свадбата с невесту́ту веч стѝса (Сук, Вој).

чаш-чу изр. *каснѝе ѝу*. – Чаш-чу дојдем, не мо́гу бѝш ѐдма (Вој).

ча́ша ж бот. *тшкџа лејка*. – Овчар си носи воду с њега у ча́шу са – стиснуту дршку (Мр). Крату́нка је крива́, а ча́ша је пра́ва (Гос). Крату́нка је кратка а ча́ша ду́га; вода се носи, врже се дршка на крату́ну (или ча́шу) (Ру). Ча́ша је сас пра́ву дршку, а крату́нка је сас загрлчесту дршку (Ру). Ка́жемо крату́нка или ча́ша. Крату́нка је сас кратку и дебелу, а ча́ша је сас т́нку и д́гу дршку (ВЛк).

ча́шка ж дем. **1.** анат. *зглоб; део коси́и који улази у зглоб*. – Кошчи́не су ко́ше које ула́зе у големí згло́бове, и куде се саста́вљу ча́шке (Јел. Дој). **2.** *ча́ша за ракију*. – Ча́шке су за ре́ију а ча́ше за вино́ (МЛк).

ча́шурка ж *дуга лејка*. – Свири́л је у ча́шурку (Пок. Гос). Ча́шурка íма стиснуту дршку на сре́дину, па у там просечу́ и отвóре, и мо́же там да се заврже, на сре́динуту, и да се носи на грб́ину (ВЛк).

чва́ка несвр. **1.** *мљаца́иши; жвака́иши безубим уси́иша*; уп. чва́ти. – Чва́кам га, чва́кам, ама не́мам зу́би, не мо́гу га згризе́м (ПРж, Трњ. Цр). **2.** *фиг. пеј. љуби́иши*. – Не чва́ке више дете́то, све че га учва́каш (Вој).

чва́та несвр. в. чва́ка (1). – Чва́та или чва́ка, ка́жемо кој – како́, кад не́маш зу́би а жва́чеш (Цр). Учвата́ла се ба́бичка: чва́та и пи́је, само смр́кче ре́ткото (ТД).

чвата́ње с пл. им. од чва́та *мљацакање; жвакање безубим уси́иша*. – Оно́ ми се смучи од њего́во чвата́ње (Цр).

чва́ти несвр. в. чва́ка (1). – Чва́тим, чва́тим, дошло́ време́ бе – зу́би да се раним (ЦД).

чво́р м *йаи́рљак гране*. – Чво́р ка́жемо тој што оста́не на др́во кад отсе́чемо слп (Зс).

чвора́ив, -а, -о *који има много чворова*; уп. чворл́ив. – Несмо́ се текá договорили: ти си ми дове́зал све чвора́ива др́ва (Пк. Вој).

чворл́ив, -а, -о в. чвора́ив. – Чворл́иво дрвóто, не́је у́баво и те́шко је за рендиса́ње (Кр).

чвору́гљав, -а, -о *који има чворугу*. – Били га не́где, глава́та му све чворугл́ава (Зс).

чвр́ка несвр. (*чести́о*) *обавља́иши ну́жду (због йролива)*. – Чвр́кам на сва́ћи саат, да́ј ми ле́к не́какв (Пир).

чвр́кне свр. **1.** *йомуси́и један млаз, шти́рцуни́и*. – Чвр́кне по не́колко пу́ти и пу́шти овцу́ недомл́зену (Пк, ВЛк. Рос). **2.** *йосра́иши се одједном (због йролива)*. – Дете́то чвр́кну насре́д со́бу, а у со́буту плíно го́сје (Пир).

чврко́љ м в. *йоследњи млаз млека йри мужи*. – Још јед́н чврко́љ и гото́во мл́зење (Рос. Пк. Гос).

че́ несвр. рет. *йика́иши*. – Че́мо памучно платно́. Ни́ти, набр́дила, че́мо сас њи (П – Пж, Орљ, Бз).

че ми је тóлко изр. *довољно ми је*. – Че ми је тóлко (дóста), не тóуре ми више (Пир. Соп).

чебрé с *мали чабар*. – Ѐмамо си пóсебно чебрé за кíсело млеко за зíму, усрéd зíму за свáдбу (Зс).

чебри́ца ж дем. *чабар*. – Кајмак од сметáну у чебри́цу сипу́јемо (Ру).

чебрња́к м 1. *дебља моѝка ѝодешена за ношење ѝерейта удвоје (каце, бурейта, чабра, казана, великог коѝла)*. – С чебрња́к нóсимо котѝл наповѝлице (Б – Лс). 2. *дрвена ѝолуга за мешање млека које врѝје у казану*. – Чебрња́к је дрво с које мéшамо млеко које грéјемо у голém казán (Пк, ВЛк). 3. *крива ѝољага за игру свинѝе*. – Чебрња́к је кривá тојага за играње свинѝу (Б – Лс).

чебѝр м *чабар*. – Чебѝр је пóтесан од качé (Зс).

чегалѝва рáбота изр. *ѝиѝав ѝосао који се сѝирѝиво ради*. – Чегалѝва рáбота, тéшка и пѝпава (Сре).

чегáри несвр. *ѝуѝи*. – Че те чегáрим, једну́ш да се оѝути́ш (Зав).

чегр́че свр. 1. *шкриѝаѝи*. – Када́ дува вéтар па се трља слѝп од слѝп, онó чегр́че, пла́ши деца́ преко нóч (Пл). 2. *греѝѝи нокѝима*. – Погáнац нéгде чегр́че (Цр). Чегр́че ма́чката, ама не мóж да увáти погáнцатога (Дој). 3. *фиг. ѝеваѝи гласом који ѝодсеѝа на шкриѝање (О ѝѝици)*. – Чегр́че пѝле нéкакво, рáзбуди ме (ДД. Вој).

чезѝја. На чезѝје изр. *на махове*. – Пáда ѝиша на чезѝје, како на снóпове, текá се вѝди (Брц).

чезнéје несвр. *ѝуговаѝи*. – Нéчу да ми дете́ ѝде долéко, да не чезнéјем (Кр).

чекáрче с *мало ѝљоснаѝио звонце од ѝлеха за коње и магарце, мала клеѝе-ѝуша*. – На козúту што и вóди вр́жем чекр́че (ТД).

чéклес м рет. *врсѝа влаѝасѝе ѝраве у ѝиѝу лаѝице; лаѝица*. – Ѐма травá чéклес, како лати́ца је (Пк, ВЛк). Чéклес и лати́ца, ѝсто је (Бла).

чекмáра ж *зграда од кованица ѝуњених блаѝом, сѝаринска куѝа од чаѝме; ѝлеѝара*. – Чекмáра: тóуриш дирéци, исплетéш плóт па измáжеш плóтат. Чекмáра се плетé, као да се успрáве лесé, па измáже (Зс).

чéкмеце с *кеса са новцем, злаѝом*. – При ѝи је чéкмецето, парéте (НМл). Ѐма он у чéкмецето пáре, за ѝи се пла́ши (Сук, Чин).

чекрлѝја м *разрока особа*. – Он бéше чекрлѝјес, разóкав, па смо га окáли Мѝја Чекрлѝја (Пир). Чекрлѝја је које ѝма ману́ у óчи (ВЛк).

чекргáлѝа ж *наѝрава која ѝлаши ѝѝице (у винограду, кукурузу)*. – Чекргáлѝа др́нка, тресé и тѝчи бéгају, пла́ши и (Зс).

чекѝл м *ѝлиѝка ораница са много сѝѝног камења, осеѝљива на сушу*. – Чекѝл је осéтљив на сýшу; сѝтан кáмен ѝма млóго, па га изорáвамо, трéбимо (Орљ).

челá ж зоол. *йчела*. – Лукања и Бела кажу чéле, а Пáклештица и Гостуша кажу пчéле (Гос. Зс).

челади́нка ж бот. *сиїна јестива гљива са израженим шеширом, розе на наличју*; уп. челединка, чељадинка. – Челадинка печурка: ситна, има широк шешир, по млого расту заједно, рóзе на́личје, драпаста по боју (Цр. ТД. Јел).

челеб́рка несвр. *загађивајићи храну мешајући (йрљавим) рукама йо њој*. – Не челебркај тува по шерпугу да те не бијем (Пир. НМл).

челеди́нка ж в. челадинка. – Челединће печурће, и онé се једу; исте као рудњача, али бело́ на́личје (Гос).

чељади́нка ж бот. в. челадинка. – Чељадинће печурће у Шугрин се зову играорће; као у ко́ло да су се уватиле па играју, тека расту (Ш). Чељадинће расту у кру́г и у тврдо мéсто, пескови́то које до́јде (Пок).

чеља́та коза́ изр. *коза која се удаљава од сти́ада и йрави шиїейу*. – Козá бéше чеља́та, прегризе млада са́дена дрвја док трéпнеш, па у заклáмо (Мр).

чељати́чѝк, -чка, -чко *йрилично свадљив*. – Свекрва ми је чељатичка, али је добра домаћица, пáметна, збирáла је до́м (ДД).

чеља́то с поим. пр. *бес; йрека нарав*. – Напéл је се, че му пр́сне жлчката од чеља́то (ВРж).

чеља́че /чељачé с рет. *(млада) особа*. – Било је мирно чељачé; од мирно неје умејало по пуг да о́ди (Зав). Чёрка ми је била чељачé без грéшку (К – Вр, Ш). Уну́ка му, побоље чељачé не́ма (К – Ђу, Пир).

чеља́то бравчé изр. *нейокоран брав који йрчи у шиїейу*. – Тај коза́ бéше чеља́та, пáкосник, штетник, кáчи се уз дрво, по стéне (ТД).

чељни се несвр. **1.** *свађајићи се*. – Она́ се само чéљи с једну – дру́гу, не умеје мирно да орати саш – чо́века (Гос). **2.** мит. *кревелийићи се и говоријићи изојачено*. – Он га помамил: – Дéдино јарéнце! а онó почéло да му се чéљи и да понавља: – Дéдино јарéнце, дéдино јарéнце! О́дма видéл да је со́тона (Кп).

чељу́ска ж рет. *(горња и доња) чељуси*. – Кáжемо горња чељу́ска и до́љња чељу́ска, и кáжемо чељу́сте ме болу́ (ВРж).

чељусти́на ж *чељуси*. – Кáд је била јарéнце, искривили њу чељусти́нугу и после постаде грóзна коза́ (Д – Ви, Јал).

чембéр на ко́су изр. *ојачани руб косе*. – Изéл се чембéрат на ко́су (Вој. Рос).

чемери́ка ж бот. *чемерика*. – Йма чемери́ка црна́ и белá; црната је óпасна а белата йма цвёт жл́т (Зс). Чемери́ка црна́ и белá, обе су óтровне (Ру). Чемери́ка, једна́ је класáта, а дру́га се не клáси (Зс). Чемери́ка једна́ до́јде тњка, а дру́га лéбна (Зс). Чемери́ка тру́је на шећерину а не на горчину, пробáл сам у (Зс). Чемери́ка, док је млада, óровна је (Зс). Да ти свáрим чемери́ку да те

отрујем, да те не гледам (Мр). Чемерику ва́ре па ча́пкају гове́да од ва́шке и шу́гу; нато́пи и натр́ља с ва́рену чемерику (К – Вр, Ш. Бз. ТД).

чемери́чав, -а, -о *који је закржљао (и има слаб айеишии)*. – Чемери́чаво ја́гне као недоспе́лац, ка́жемо пра́жено с плу́нку (Зс). Кра́вата чемери́чава на једење, че ђу прода́вам (ВСв. ВС).

ченабе́т прил. индекл. *који је лош; који не одговара*. – О́н је ченабе́т чове́че, о́тето, ло́ше, за́дрто (Пир).

че́йав, -а, -о пеј. **1.** *искривљених удова (или усана, лица)*. – О́н има че́паве но́ђе, вла́чи де́снуту (Зс). **2.** *склон свађи и нарушавању реда*. – Че́паво дете́ште, у́пропасти ми та́рабете (Мр. Трњ).

че́йаво прил. *изобличено; ишчашено; не йоишиује ред*. – Та́ј овца́ све иде че́паво, само по њу трчи́м (Бе).

че́йаи́о прил. *зло*. – Све га рабо́ти чепато́, наинат́ (ДД).

че́пе му се уста́ изр. *изобличаваиши се усџа*. – Бо́г му че́пи устата́, искривише се на – двапути́ (Зав).

чеперес, -та, -то *који је изузејних сјособносџи за џенџирање, која уме да корисџи и најмања избочења као могућносџи*. – Де́ла је мло́го чеперес чове́к, уз најма́зно дрво се мо́ж ука́чи, или уз стџну, кро́в (Рс).

че́џи се несвр. **1.** *шириџи ноге без џосебне џоџребе и џако оџкриваџи сџидне делове џела (жџенска особа)*. – Че́пи се, изаџива му́жје ко́ји проо́де по пу́тат (Рс). **2.** пеј. *ругаџи се (уз џодругљиву гримасу)*. – Како́ која́ женá зами́не по пу́т, она́ се све че́пи по њу и опа́да ђу (Држ. Рс. НМл).

чепља́зи се несвр. *џенџираџи се џамо где је оџасно (сџџена, високо дрво)*. – Це́л дџн се чепља́зимо по шумáкат да насече́мо шу́му за овце́те (Пк. Рас). Чепља́зи се дете́то, чепља́зи, па ти́е дру́сну на́зџми (Пк).

чепља́нси се несвр. пеј. **1.** *дречаџи, викаџи*. – Немо́ј се чепља́нсиш да те још не би́јем (Рос. ВРж). **2.** *кревељџи се*. – Она́ се само чепља́нси на једно́га – дру́гога, о́че да ка́же да је најпа́метна (Јел).

чепља́ц м *особа која се (џо навиџи) сваком кревељџи, руга, џодсмева*. – Доо́ди ми да уте́пам тога чепља́ца, че́пи ми се пред на́род (Пир).

чепра́к м **1.** *квадраџни меџални оквир са џлазиџом, иглиџом на каишу (оџанка, оџасача)*; уп. чепра́шка, чепре́шка. – О́тџину ми се чепра́кат, не мо́гу да се зако́пчем (Брл). **2.** *џроугласџи оџвор између два зуџца џесџере*. – Подџси ми чепра́кат, позату́пила се тестџрата (Дој. Брл). **3.** изр. **отва́ра му чепра́к за орату́** *џружа му џрилику да се расџрича*. – Ма́ни га там, нек иде; не отвáрај му чепра́к за орату́ (Брл).

че́йра́шка ж в. чепра́к (1). – Че́прашка на каи́ш је метáлни о́квир с игли́цу (Брл).

чепре́шка ж; уп. чепра́к (1). – Че́прешка или плази́ца, она́ ула́зи у каи́ш (Ру).

чепрљуш. На чепрљуш изр. *мимо очекивања; није како требало*. – Оно све пошло на чепрљуш при њи, само се карају (НМл). Сватат си отиде на чепрљуш (Држ). Дојде силан, поче да прети, али зачас излетје на чепрљуш (Трњ).

чепрња ж *глеђосан бокал од њечене земље*. – Чепрња је глеђосана, има шопу за сипување; бокал је исто, ама има фигуру, више украшен. У Власотинце чепрњу зову оке. Кажу: – Пијемо из окичи (Б – ВБњ, Пир).

чепурлијав, -а, -о **1.** *који је нејогодан (за обраду)*. – Дрвото чепурлијаво, има много чворове, неје добро за рамове (ВРж). **2.** *фиг. који је шежак за сарадњу*. – Ти си чепурлијав, не можемо ти и ја заједно да се ваћамо за текву работу (ВРж).

чѣпчи се несвр. пеј. **1.** *викаѣи; ѡлакаѣи без ѡсебног разлога*. – Само се нешта чѣпиш на мене, а не знајеш ни за какво ни за што (Пет). **2.** *(кришом врѣћећи уста и) ѡравиѣи ѡдсмешљиву гримасу*. – Навикло да се чѣпчи, да врти уста, да мења глас ко да че тија час умре (Цр).

черана ж, в. черица (1, 2). – Доста сам те трпела, не може текá више, черано (Вој).

чераѣа ж **1.** *сѡѡало и горњи део чараѣе заједно*. – Само преко черапе да су ступáлѣе, кад се обувам за у собу (Ру, Цер). **2.** *део чараѣе уз ногу*. – Черáпа има ступáло и черáпу, черáпа је уз нóгу (Ру, Цер).

черѣк м *сѡаринска абаѣиска мера за дужину*. – У седлóто два – черѣка, једн руб, два греја (МСв).

черемѣтка ж бот. *вилино сѡѡ*. – Черемѣтка је млого блага, јели смо од цвѣтат (Брл Гос). Тој кажемо копáва или черемѣтка (ГД).

черемѣка ж бот. *чемерика Veratrum album, V. nigrum*. – Једна черемѣка је класáта, а óтровната има два или три листа и бес – цвѣт је (Пк).

черемѣчав, -а, -о *који је слаб, болешљив (особа, брав)*. – Черемѣчаво ми детето нешто, ослабело (Брл).

черѣца ж пеј; уп. черана, черица **1.** *жена жену у свађи: женска особа која на-рушава ред*. – Не може текá, черѣце, нечу ти дозволим (Вој). Кажемо черѣце, черкано или черано, на теквó које óче да бóде нади сви (Пет, Вој). **2.** *жена жени при оговарању: (кочоѣерна) женска особа*. – Јá тáја черѣца, нá – прсти се дѣса да бóде поголемá од нáс (Пл).

чѣс м **1.** *часѣи; ѡшѡовање*. – Нема образ, нема чѣс како човѣк домаћин (Чин). **2.** изр. **вóди чѣс / прáви чѣс** *исказиваѣи ѡшѡовање*. – Несѣм јá млада невеста да ви вóдим чѣс (Пир). Млада невеста мóра да вóди чѣс на сви (Цр). Кум је, прáве му чѣс (Км, Јал).

чѣс, -та, -то *чѣсѣи*. – Чѣската њим чѣста госјánка (Цр).

чѣстѣти свр. *чѣсѣиѣиѣи*. – Срѣто га и честитѣ му невесту (Сук. При).

честитује несвр. честитавати. – Чули сви да жéнимо унуку, доóде, честитују (Изв). Стáрцат њим сá честитује, мило му (Пир).

чéсто прил. *зусио*. – Житóто чéсто нíкло, не́је га мрзлицата мло́го оште-тила (ВРж).

чeтáљeс, -та, -то **1.** *рaчвасӣ*. – Раскóлница је од чeтaљeстo др́во за давáње сóл на óвце (Пк). **2.** *рaзгрaнaӣ*. – Мóрскo кáмeњe, чeтaљeстo, ситно теквóа, у Дрезгú смо наодíли (Сук).

чeтвeркa ж *увиишeс̄тyрyчeнa зaйрeгa кoјa вyчe шeжaк шeрeӣ*. – Чeтвeркa је кaдá двá или вишe пáрa вúкy голéм тeрeт (Мр).

чeтвeричкa бр. дем. *чeтвeрo*. – Мí смо си чeтвeричкa у кúђy, пa смо си мло́го ўбaви (Цр).

чeтвeрoнoгa ж кл. *брaв*. – Дa нe вíдиш чeтвeрoнoгy у пoјáтy (Гoc).

чeтíркa бр. **1.** дeч. *чeтíри*. – Чe ми дaдeш и тíјa, дa си íмaм чeтíркa (Вoj). **2.** зaг. *чeтíри*. – Чeтри чeтíркa /Двá бeђíркa /И јeдýн чaрaлeјa /И јeдýн бaрaлeјa (Цeр).

чeтíњa ж *чeкињa*. – Змíјe у бóр скóрo дa нeмa, чeтíњe од бóр њoj смíтaју (МЛк).

чeтмáрa (кúђa) изр. *згрaдa од кoвaницa иуњeних блaӣoм, сiшaринскa кúђa од чaӣмe; илeшaрa*. – Їдe нa чeтмáру кúђy пa бúши рúпe (Oc, Бз).

чeтpипáркa ж *сiшaри бaкaрни нoвчиӣ од двe ӣрe*. – Чeтpипáркa је бaкрeнa и вpeдeлa је двe – пáрe у тóвa врeмe (Pc, НМл).

чeћíјa ж **1.** *нoжиӣ ирeклaйaч (кoји сe нoси o ӣojacy)*. – Нoсил сaм чeћíјy, нóж пpeклaпáч у кoрицe од рóг и сa – зaврнут вёр, врзaн зa пóјeс (Пeт). Чeћíјa је кoвáчиӣ нóж зa у цeп, a брítвa је кúпeн нóж кoји сe склáпa (Пк). **2.** *иуӣ нoж; зaрђao нoж*. – Тóлкo чeћíјe, нeмa с квo дa зaкóлeм свињу (Пир).

чeшa несвр. **1.** *чeшлaӣи (кocy, вунy, кyчинa)*. – Јúтрe чe чeшaмo влну, чe доóдe жéнe дa ни пoмáгу (ВЛк). **2.** пeј. *иуӣи*. – Їмa дa тe чeшa зeт; óн пóвишe грeбe нeгo штo чeшa (Дој).

чeшa сe од њeгa изр. *иeцкaӣи; изaзивaӣи*. – Нe чeшaј сe од мeнe, нe зaкáчaј сe, нeмóј дa си смрáдим рúђe дa тe бíјeм (Цр. Стa. Грш).

чeшлa гoвeдa (кoњá) изр. *ишмaриӣи*. – Гoвeдa сe чeшлaју сaш – чeшáлo (ВЈ. Сук). Кoњ сe чeшa сaш – чeткy a тимáри с чeшáгијy (Грa).

чeшaљ м фиг. (*нaсилaн*) *мyшкaрaц*. – Aкo дóјдe лóш мyшкáрaц у кúђy, óн свe пpoчeшлa у њy, пa гa зoвú чeшaљ (Б – Сa, Пир).

чeшaљнa зa пoвeсмa изр. *чeӣкa зa кyчинa*. – Чeшaљнa зa пoвeсмa је од свíнскy длáкy (Вoj).

чeшкa сe несвр. *чeшaӣи сe (рaздрaжливo)*. – Мóрe, дeтeтo сe нeштo мло́гo чeшкa, мóж дa íмa вíшћe (Цр).

чeшлa сe несвр. *ишмaриӣи*. – Кoњ сe тимáри a гoвeдa сe чeшлaју (Мр).

чешљика ж бот. *чешљика Dipsacus fillorum*. – Чешљика прáj високо бѣцкаву чулу́мку ко палами́да (Гос. СГл).

чешљак м хип. *чешаљ*. – За уну́куту сам купи́ла чешљак и огледа́лце (Цр).

чѣбрав, а, о *слаб, мршав, без айейишиа*. – Детето млого чѣбраво, не једе му се и не напредује (ВРж).

чибуклóвина ж бот. *врѣша шиба*; уп. чибуков прут. – Од чибуклóвину се прáве чибу́ци (Пк).

чибуков прут изр. бот. в. чибуклóвина. – Од чибуковѣ прутје прáве се чибу́ци (Гос).

чибу́чинка ж *биљна заједница разноврсног шибља и дрвећа (дрен, граб, горун, цер, буква) које брѣше козе, ња оно не може да расѣе*. – Чибу́чинка је грмањак од дрѣн, гáбар, горун, цер, бую, који не мóже да порасте зато што га стално брстују ко́зе (Ру).

чѣв. 1. м мн. арх. *ѡар*. – О, он богáт, ѡма два – чѣва говѣда (ВЛк. Пк). Говѣда и овце, купувáло се на чѣв, рѣтко на нѣпарно, а ко́зе и свиње на нѣпарно (Јел). Абе, како ѡде ценáта на овцете? Пет – бáнће је чѣват! (Јел). Исплѣла сам два – чѣвта чарáпци (Цр). **2.** бр. *два*. – Кóлко зрнца држим у руку́ту, чѣв или тѣк? (Вој).

чѣвесан, -на, -но (*није ѡамейан; (није) свесѡан; (није) ѡрибран*. – Нѣје чѣвесан, нѣје саш – чѣсту памет (Пок). Чѣвесан (не)је, али је бил о́пасан ѡјак, најбољѣи (К – Ст, Ш).

чѣвијарлѣк м *склоностѣ ка обманáма и ѡодвала*. – Коди туј вамѣлију све је чѣвијарлѣк, пазѣ се оди њѣи (ВЛк).

чѣвѣл м *угурсуз*. – Он бѣше чѣвѣл, баксуз, звáли смо га у селó Тоза Чѣвѣла (Бз).

чѣвѣћа ж дем. *мали (дрвени) клин*. – Тóлка чѣвѣћа на ѡобѣк, и нѣкој не отвáра, нѣкој не крáдне (Вр).

чѣвична рѣч изр. *нѣпрѣстојна рѣч*. – Нѣма да казује чѣвичну рѣч, домаћинсѣи васпѣтано (Зав).

чѣвлик ж *чѣфлик*. – Обрѣновац је бил чѣвлик у турско врѣме (Об).

чѣвтáра се несвр. *риѡаѡи, удараѡи задњом ногом (коњ, магарац)*. – Дóрча се чѣвтáра, немóј те закáчи кад се не нáдаш (Кр. Рс. ТД).

чѣвѣ врља изр. **1.** *удараѡи задњом ногом (коњ, магарац)*. – Пазѣ се, тѣја коњ врља чѣвтѣ (Јал). **2.** *браниѡи се галамом; ѡуѡиѡи се без разлога*. – Кóј се ѡáвол врљаш ко коњ чѣвтѣ (ТД). Немóј цабе да врљаш чѣвтѣ (Ста. Вој).

чѣвтѣтѣја с мн *ѡурске ѡушке*. – Имáли су шеснáјес чѣвтѣтѣја, пушкѣ у турско врѣме (Ор).

чивтоше свр. *ударити задњом ногом (коњ)*. – Пазі се да те коњат не чивтоше (Пет).

чигра ж *игра (на леду) са чигром; чигра*. – Чигра се бије сас кант, а врнда-ло окреће од два комада макарé (Ру).

чигра женá изр. *јакó вредна и окрејина жена*. – Она је чигра женá: и знаје, и умéје, и зачáс све урабóти (Цр. Соп).

чѝк прид. индекл. рет. *леј*; *најбољи у нечему*. – А ја сам билá девојћа чѝк: најубава, најубаво облчена, вéсела, најбоље íграм, и најбогата, и мáсаѝка (Зав).

чѝка се несвр. *ѝакмичити се (весело)*. – Па се чѝкамо, па се чѝкамо, па се претѝчамо кóј че пóбрже кóси (Јал).

чѝлагер м жарг. хип. *мушкарац средњих година, чѝка*. – Дóбар си ти чѝлагер, даваш ми црешње (Вој).

чѝлé с (*рачвасѝи*) *део виѝла за намоѝавање ѝређе*. – Түримо паму́к на чѝлé, а кáжемо га и процéп на витáл (П – Пж, Орљ, Бз).

чѝлкање с тоја́гу изр. *дечја игра ѝољагама*. – Чѝлкамо се с тоја́ђе или се прерѝпујемо да не осéбнемо (ВЛк. Пк).

чиљаѝ, -а, -о (човек, брав) **1.** свадљив; напрасит; прек. – Ѐма чиља́то или сéрт говéдо, овцá, човéк (ТД). Чиља́т, па че му пр́сне жл́чка (ТД). **2.** *ѝргав, жусѝар (човек, брав)*. – Чиља́то, све ѝде напред, све насѝт ѝде (ТД). Једно трóмаво, дру́го чиља́то, мóра да промењ́јем волóви (ТД). **3.** *нейослушан*. – Кадá овцá бéга у штéту зовéмо у чиља́та овцá (Зс).

чѝни си парéте изр. *вреди, добро је*. – Ску́по, ску́по, ама чѝни си парéте, врéди (Чин, Вој).

чѝни ти човéк изр. посл. *ѝружсѝи ѝомоћ, заѝѝѝѝу*. – Ка ти чѝни човéк, че му чѝниш и ти ѝéму (Вој. Пир).

чѝнимисће реч. *изгледа ми*. – Чѝнимисће мáлко крéну напред (Бла. Вој).

чѝњен, -а, -о трп. пр. *бојен*. – Ѐмам белó мање и ѝмам чѝњено (ТД).

чѝѝ, а, о **1.** *краѝкоух*; уп. чѝпес. – Чѝпá овцá ѝма крáтће ишчу́лене ўши (Дој, Брл, Јел). **2.** *краѝкосиса (овца, крава); која има мало виме*. – За крáтће ўши кáжемо чѝпá, а за виме кáжемо чѝпава, чѝпаве сѝће (Км). Кáжемо чѝпава, по ўши, и кáжемо чѝпкава по виме (Д – ГД, Пир). **3.** *фиг. краѝтак уоѝѝѝе*. – Чѝпаво, нéма травá за пáшу дáко је кéј (Ру).

чѝпáр м **1.** *ракља*. – Донéси ми др́во с трѝ чѝпáра (ВРж). Чѝпáр је расовáто др́во, па с ѝнега стүрамо шушенѝце (Рс). **2.** *краѝки рог на дрвеној вили*. – На вѝлуту се прéби чѝпáрат (Кр. Вој).

чѝпес, -та, -то в. чѝп (1). – Чѝпеста овцá, ўши мáлечћи; и чѝпѝ јáрци је имáло (Пет).

чѝпка ж овца са краѝким сисама. – Од чѝпку не остављам домазлѝк (ГД. Мр).

чѝпкав, -а, -о краѝак, низак. – Кáрај камто Прчевицу куде је по – чипкаво, пóниска трава́ (Зс).

чѝпкаво мѝсто изр. *ѝлийко земљишѝе*. – Чѝпкаво мѝсто́то, плѝтко, не ра́ца (Рг).

чѝпѝе ж мн. *чѝйке*. – И чѝпѝе су поста́вци, има ји ра́зличите: на́броне, пра́ве, насли́кане (мотѝви од сли́ће), и има на́брани поста́вци (Б – Са, Пир).

чѝрѝз м *ѝлеѝеница од ѝесѝа (за свадбу)*. – Чѝрѝз пра́вимо, плетени́цу од тѝсто (Пир).

чѝрѝк м *ускришѝи хлеб који доноси кума венчаној куми долазећи код ње на ручак*. – Чѝрѝк се носѝло при куми́цу на Вели́гден (ВРж).

чѝрене да изр. в. чаренѝ да (1, 2) *дај бо́же да није; сумњам да није*. – Чѝрене да га несѝ видѝла (Цер).

чѝриклó с рет. *сѝирашило*. – Пра́вѝли смо чѝриклó на тојáшку, пла́шило у њѝву (НМл).

чѝри́чав, -а, -о *који нема айѝшѝа; који је закрѝљао*; уп. чѝри́чкав. – Ово́ја јáгње чѝри́чаво, не зна́м каквó му је (Пк, ВЛк).

чѝри́чкав, -а, -о в. чѝри́чав. – Кад нѝче да једѝ пра́се или јáгње, ка́жемо да је чѝри́чкаво (ВРж. Пк, ВЛк).

чѝсаљѝа ж *ѝри одбројана конца ѝри одбројавању за основу*. – Ка́жемо па́самце и чѝсаљѝа; у па́самце де́сет чѝсаљѝе има (Мр).

чѝста погáча изр. *ѝогача од ѝшеничног брашна*. – Омѝсимо чѝсту погáчу и че́камо кúм да до́јде (Нш. Пок).

чѝсти́на ж *брисани ѝросѝор; чѝсѝѝ ваздух, здрава живоѝина средина*. – Овде́ је чѝсти́на, овде́ је убавѝло, тека́ ка́же свађи кад до́јде у селó на дýн – два (Гос, ВЛк).

чѝсто прил. *сасвим; једнако*. – Ми́шко нѝје бил чѝсто цр́н, бѝл је помáлко првењѝкав (ВЛк). Чѝсто сам заборавѝла да че ми до́јде тѝтка на́ – госје (Брл).

чѝсто вре́ме изр. мет. *ведро време, без облака и измаглице*. – Кад је чѝсто вре́ме, од Доброглед вѝди се и Цáриброд скóро (Ру).

чѝѝа несвр. фиг. *нейрекидно и ѝреѝерано савеѝоваѝи; брбљаѝи без ѝресѝанка*. – Цѝл дýн ла́је, цел дýн чѝта, и мóра или да се бѝјеш или да бѝгаш да те нѝма (Зав, Гра).

чѝчер м *мало узвишење (са расѝињем)*. – Излѝзал гóре на онѝја чѝћѝр и ма́ми пцѝта́та (Чин. ВС).

чѝчени́к м бот. *врѝа ѝправе*. – Чу́ла сам да има трава́ чѝчени́к; не зна́м да ли има или сам јá ло́ше чу́ла (Пк, ВЛк).

чичџк м **1.** бот. *ѿреїежно шумска биљка врло широких лисѿова, која расїе уз ѿїїоке.* – Од чичџк се правїло лѣк да не опада коса (Дој). **2.** *врсїа ѿлода односно семена разних биљака; ѿлод у види заобљеног ваљка са бодљама.* – Кад бѹду големѣ ѿїше ўпролет, па после на пѹтат за Сѣлиште излѣзне чичџк, не мѳж да мїнеш (Вој). Рѣп је крупан, растѣ кудѣ је ѿѹбре, а чичџк је пѳситан рѣп и мѳже да растѣ и кудѣ је пѳпосно (Пк). Чичџк је једѢн, плѳд му како васѹљ и їма бѳдље (Пк). Ако ѳч да се освѣтиш на момчѣ или девојчѣ, само му наплїни с чичџк глаѹу (Цр).

пма трновїти чичкѳве разни (Зс). пма трї чїчка: сїтни, крупни што расте поред вѳду и јѳш једѢн крупан, којї кад се увати за вѹњен параман не мѳж га стѹриш. Тај трѣћи растѣ поред зграде где је ѿѹбриво и плѳд му је окрѹглији; тѹрамо га на паприку да у брани од пацѳви (Зс).

чїшалка ж в. чїшалѿа. – Чїшалка їма трї концја, а пасамце трїјес концја, дѣсет чїшалѿе; на мотавїлку мѳтамо (Гос. Брл).

чїшалница ж **1.** в. чїшалѿа. – Чїшалница је од трї концја, а од шѣс су двѣ чїсалнице, а пасамце је од дѣсет чїшалнице (Б – Са, Пир). Чїсалница је од трї концја, а пасамце је од дѣсет чїсалнице, трїјес концја (П – Цч, Гра). **2.** пеј. *оговарача.* – Дѳјде једна чїсалница по кѹћу, ѳче да збрка, све да ти помѹти по кѹћу (Б – Са, Пир).

чїшалѿка ж *їри одбројана конца їри одбројавању за основу;* уп. чїсалѿа, чїшалница. – Кажемо чїшалѿка, пасанце, лак (ВЛк, Пк. ВРж. Соп). Чїшалѿка, кад одбројавамо кѳнци, по трї (Нш). Жїчка, дїлка или чїшалѿа. Чїшалѿа у разбѳј када разбрѳвљују (ВЛк).

чїшељак м бот. *киселац Rumex acetosa i R. acetosella.* – Кад сам жѣдан, ја жваќам чїшељак (Гос).

члавѹљѿи несвр. недовољно јасно и вулгарно значење: *уврїаїи; врдаїи.* – Немѳј да члавѹљѿиш ко мачѣ ўво (Орљ).

чмајї на огњат изр. *їїиїїаїи на ваїри; дуго сїајаїи на їихѳј ваїри, не мора да крчка.* – Нек почмајї манцата на огњат (Цр).

чмајѳше несвр. *дрѣждаїи; губиїи време.* – Само чмајѳшемо, седїмо, рѿсамѳ се, и нїшта не рабѳтимо (Трњ).

чобанка ж **1.** бот. *вишегодиша биљка врло широких лисѿова, која обично расїе уз ѿїїок или на ивици сеновиїе ивице шуме.* – Чобанка тражи ладовїну и влажно (Пк). Чобанка растѣ поред вѳду (Брл). Чобанка, лїс голѣм, смрдї кад га отѿїнеш (Сук). **2.** бот. *весник їролеђа у їиїу висїбабе.* – Чобанка растѣ само у шѹму, рано се расцѹвти; за неку кажу да је скроз белја као чобанка (Мр). Чобанка је као висїбаба, їма млѳго цѣтови од кѳрен (Ру). Чобанка је тој – штѳ ти зовѣш крївдеда, а висїбаба је пѳсебно (Бз). На кукуљдеду су пѳситни лїстови, а на чобанку су и лїс и цѣт пѳкрупни (Дој, Јел, Пк). Чобанка, їсто

висібаба, саамо је крупнији лис и цвет (К – Вр, Ш). **3.** изр. **разврже чобанће** рећи нешто; *расиричаји се*. – Ајде Цветанће, развржи твојете чобанће (Км).

чобаноша ж фиг. име козе чија је длака сасвим бела. – Која је коза скроз бела као чобанка, зовемо ју чобаноша (Мр).

човањ м в. човања. – Дрвен суд човањ, тлчејоше лук у њега (Вр).

човања ж **1.** дрвена здела; уп. човањ. – Човања је дрвена паница (ВЛк. Зс. Ру). **2.** велики дрвени суд *лојџасте шуљине који се користе при исхрани сивоке, свиње или њаса*. – Зоб смо давали на стоку у шиник или у човању (Ру). **3.** грубо издубљен њањ за храњење њаса. – У човању смо псета ранили (Цер). **4.** њосуда за преручивање брашна, као и зрнастиог и њрашкастог материјала, обично њолукружна на њресек и са дршком (као њрибор у воденици); уп. чавања, чавана. – Човања је дрвена паница, поплитка од паницу, за гребење брашно (ВЛк). С човању се гребе брашно, полуокружна је на пресек, и има дршку (Мр). **5.** фиг. велика будала. – Асли си човања, ништа не знајеш (Цер).

човек из /од место изр. личности достојна њоштовања. – Он је човек из место, ретко се најде теква душа широка (Вој). Бил је човек од место, ама нестаде и он (Пир).

човесан, -сна, -сно рет. њамеџан, савесиџан, њрибран. – Он је човесан човек, мој те посаветује за све и нече да ти подвали (Цр).

човечак м анат. в. човечек (3). – У гушту има човечак испред ждрело, ресица (Орљ).

човечек м дем. и хип. **1.** беба; мало дете. – Стануло човечек, порасло и оно (Сук). **2.** пеј. *кржљава особа малог расџа*. – Жгурав једн човечек, че речеш будала, ама што знаје, има се чудиш (Дој). **3.** анат. *јабучица грла; ресица у грлу, неџце*; уп. човечк (3). – Човечекат че ти извадим (Тм. Вој). Човечек је код непце (Дој, Јел. Зав). Човечек је ресица у грло (Вој).

човеченце с хип. *мало и леџо дете*. – Какво је човеченце џбаво, мани се (Зав).

човечџк м анат. в. човечек (3). – У човечџкат је муката, там ме боли (Зс).

човџа ж рет. пеј. глава. – И ја имама нешто у човџку да запамтим и да урадим (ВРж).

човрме с кука са два клина њомођу које се за руду закачи дрво или други џтерџи који се вуче. – Човрме има два клина, с њи се закачи терет за руду да га може волџви влече (ТД). У трупат се наџије човрме, желџзан клин у челџ. За човрмето си има искључиво скрапуша од избушено желџзо (Зс).

чџгав, а, о који има ману у очима (о овну). – Чџгав тија овн, има ману у очџти (Пк, ВЛк. ДД).

чо́ка (се) несвр. *луїаїи; куцаїи; куцакаїи*. – Чо́ка се ш-ча́ше, а чу́ка се саш-чукле́ или сас ка́мик (Цр). Ка́жемо: – Де́тево чо́ка по те́глете. Али ка́жемо: – Ш-ча́ше се чу́камо (Тм).

чо́кало с **1.** *дрвено сїпрашило*. – Чо́калото са́мо чо́ка, бра́ни на́ше ло́зје (Пир). **2.** пеј. *брбљива особа*. – Ї́де оно́ј чо́кало у нас, гла́ву че ни разми́ри с њо́но вреве́ње (ТД).

чо́кара – чо́кара – чо́кара узв. којим се подражава звук који производи дрвено страшило на ветар: – Чо́калото само чо́ка чо́кара – чо́кара – чо́кара (Пир).

чока́рче с *метални висуљак у виду игле у звоницу или клеїеїуши*. – Чока́рче је висуљак у клопотар или звонџц (Мр).

чо́киш узв. магарету да стане: *сїој!* – Чо́киш ма́рко, да одмо́римо ма́лко у пу́т (Рс).

чо́крк м арх. *чекрк*. – Чо́крк се врти́ с ру́ку како тријер, а с длан се врти́ сука́ло (Зс).

чо́кун м бот. мтз. *каһун Colchicum autumnale*. – Ми́ качу́н зове́мо чо́кун (Ш).

чо́лиџав, -а, -о *који има ошићењене їрсїе, сакаїи*. – Ти́ја ста́рц їмаше чо́лтави пр́сти, сака́т бе́ше у прстїти (Зав).

чо́лте ж мн. *крїљени оїанци*. – Напрајїло чо́лте, обу́ло се, пошлó на појату́ по снѐг (Км).

чома́чек м хип. *нога малог деїеїа*. – Изела́ ти ба́ба чома́чек (Вој).

чо́мбав, -а, -о анат. *који је лоше констїиїуције; асимейричан*. – Чо́мбав до́јде, ло́ше скрóјен а кру́пан (Зс).

чо́мне свр. *украстїи*. – Не оста́вљај че́ркуту ту́ва да љу не́кој не чо́мне (Брл).

чо́мрзга ж *задебљање у виду чворуге (на смуку, їољаги)*. – Ка́д се наљу́ти сму́к, напра́ви чо́мрзгу на ре́п, задебљање (Соп).

чо́перкује се несвр. *кочоїерїи се*. – Чо́перкује се петџл кад слезне од коко́шку, коко́ши се (Мр).

чо́пне свр. **1.** *шчейаїи; угрїстїи (їас)*. – Чо́пну ме куче за но́гу (Бе). **2.** фиг. *изненада оболеїи*. – Чо́пну га бо́лка, па́де одједну́ш (Нш).

чо́прка несвр. *(їокушаваїи) месїи хлеб*. – У́чи се девојче́то, чо́прка, ме́си (Пк).

чо́пршка (се) свр. *куїаїи се (у їрашини, сувој земљи, сувом їеску, їлеви, їїрини)*. – Чо́пршка се ко коко́шка у праши́ну (Мр).

чо́пурат, -а, -о *чворноваї; грубо издељан; неуглађен*. – Та́ј дрвја све чо́пурата, не одговара́ју ми (Бс. Пк).

чо́пурато прил. *не одговара; мучно*. – У́баво се догово́рїмо, ама после испа́де чо́пурато (Бе).

чорав, -а, -о арх. **1.** *ћорав*. – Чораво човече, не види си пред – нође (Зав). **2.** изр. *нема ни чораво ни слејаво нема никога; нема нишиџа*. – Стануло пустоод, нема ни чораво ни слéпаво (Зав).

чорáпак м мн. чорáпе. – Јá у чорáпак пáре не чувам (Б – Цр, Гњ). На свáдбу чорáпе на рóгове на тај говéда што вóзе невесту; тóј се врши тíја зáкон (Зс. Мр. Пет. При. Км. Бер). Кад прóјдеш влáсен се назабада у чорáпе (Ру).

чорáпок м мн. чорáпци, чарáпци *чарáџа*. – Невéста тóри јáболку у чорáпок и прáти на младожéњу (Зав. ВЛк. Пк. Чин). Сýга или сýрка, сýгава овца, ни црна ни белá, за чорáпци в́лна од њу (Гос).

чорáџес, -та, -то *који њодсећа на оџвор чарáџе*. – Чорáпéста у устáта, она вој од ўво до ўво (Вој).

чорбá. **Нéма чорбý у глáву** изр. *глуџ је; неодмерен је*. – О́н нéма чорбý у глáву, мóж ни запáли зачáс (Пет). Да íмаш мáлко чорбý у глáву не би текá напрајíл (Цр).

чорбáвít, -а, -о *чорбáсџ*. – Јá вóлим чорбáвít васу́љ (Цр).

чорбáс, -та, -то, в. чорбáвít. – Вóлим васу́љ чорбáс, нáгусто, с пипéр (Ру).

чорбáџија м фиг. *онај који лако даје, часџи, кавáљер*. – Станíмир је бил голéм чорбáџија: што стечé, све раздадé (Вој).

чоротн́ик м *ружна особа*. – За тóга ли чоротн́ика óчеш да се жéниш? Текá кáжемо, тóва је нáша п́кклешка рéч за грóзнога човéка или жену́ (Пк).

чóчав, -а, -о рет. закржљао. – Чóчава, нíкаква нéје, а свáком се потсмíва (Ру). Тáмо нéма ни трн ни грман, нíкло (па) чóчаво (Ру).

чрkáг м мтз. *крчаг; ибрик*. – Чрkáг зовéмо ибрик, шу́ле (Зс).

чýбрица ж бот. *рџањски чај *Origanum vulgare**. – Бели лúк, души́чина и чýбрица се тóрају у мéсо, чорбý (Ру).

чубу́р м бот. в. чýбрица. – Чубу́р бéремо за ча́ј и за мéсо кад печéмо (Рг).

чубурíсана кýћа изр. *кућа од кованица омазана блаџом, у које се, док је свежје, убадају њарчићи бигра, како би могла да се малтерíше*. – Чубурíсана кýћа је од кóванице и бла́то; а у бла́то се тóрају парчићи од биггér, да мóж да се малтерíше (Цер).

чуван, -а, -о *који је очуван, здрав*. – Мóј мýж је ўбав мýж, чуван мýж (Пир).

чувáт, -а, -о *чуваран*. – Чувáт је бил, и рáдан, и умејáл је дóм да дóми (К – Ст, Рг).

чувáтелник м *шџедљива особа*. – Ако несí рáботан и ако несí чувáтелник, нéма да íмаш (Сук. Чин. Вој. Пир).

чувáч м мн. чувáчé **1.** *чувар; зашџиџник*. – Имáли смо две – псéта ко кóњи. Нá – ширин спú, и не смéју кúрјаци да дóјду. Били су ўбави чувáчé (Зс). **2.** *шџедљива особа*. – Дéда и бáба су били голéми чувáчé и умејáли су да стíчу (Тм).

чүвци. **Чүвци га изели** изр. кл. *клейивена реч йрема речи чува, брине.* – Чүвци, да бóg да, те изели, ако је това чување (НМл).

чүд. **У чүд се турил** изр. *јако се узнемириши; не знаши како изаћи из невоље.* – Ја сам се у чүд турил, не знам више каквó да правим (Дој). У чүд сам се турила, не знам каквó че испадне (Рас).

чүдан, -дна, -дно рет. *лоше изгледаши; биши лоше одевен.* – О, сине, млого сам чүдна станула, остарела сам, бóлна сам, почела сам да се нóсим ко стáра баба (Рг).

чүдес м *мношииво.* – Чүдес нóђе минуле по туј пртину (Бз).

чүдила с мн. **1.** *велика мука, невоља.* – Урнисала се, па се прегрбила, убила ђу чүдила па се изгубила (Нш). И мён умрe мўж, па ме убише чүдила (Зав). **2.** *брука, срамоша; оно шио изазива велико згражавање.* – Дéца, немóј си изнóсите чүдилата, да се нáрод (не) звéри (Пир). Тí не знајеш нашата чүдила, нашете бруће и нашете бриђе (Цр).

чүдине ж мн. **1.** *нарушавање реда; сйрахоше.* – Билó сиромáшче, па заваћили рáтове, чүдине, а немáл опънци, па од овцу опънци направи (ЦД). **2.** **чүдине прáви** изр. *йонашаши се недолично, нарушаваши ред.* – Не смéјем да га глeдам кад се напијe и кад прáви чүдине (Чин).

чүдна рáбота изр. *нешшо шу није јасно.* – Чүдна рáбота, ја, бре, не знам каквó ми тој причаш час овак час онак (Цр).

чүдно чүдо изр. *чудна ми чуда.* – Чүдно (ми) чүдо, побéгла девојћа за момчe (Сук).

чүдо с **1.** *мука; невоља.* – Убило га чүдо, смрт, мрење (Нш). **2.** *брука; срамоша.* – Да óче да умрем, чүдото да ви не глeдам, а ви после јашeте бели кóњи ако óчете (Зав). Изидe големó окáње у њи, не знам каквó се чүдо направи (Држ). **3.** изр. **түри се у чүдо збуниши се, йомесиши се; избезумиши се.** – Туримо се у чүдо, чeрка побeже за ожeњенога (Цр). **4.** изр. **удари чүдо у главу йогодиши невоља.** – Удари ме чүдо у главу, не мóгу се сврнем (ВРж).

чүдо прил. **1.** *много.* – Понeл чүдо пáре у град (Грш). **2.** *лејо, йогодно.* – Мeко местóто, убаво та чүдо (Вој).

чуждинсће пáре ж мн. *йуђи новац; сйрана валуша.* – Имáл је чуждинсће пáре, сйн му прачáл из Нeмачку (Пир).

чүждица ж **1.** *йчела из шиуђе кошнице.* – Чүждица је пчелá из чүжду кóшницу (Рс). **2.** *сйранац, йуђин.* – Дојдe чүждица у нашу кўћу, тражи баштў ми (ВРж).

чүје се рeч изр. *нейовольна обавешшења о нечијем йонашању.* – Нeје му се чүло рeч да се швалерише (Зав).

чүјен, -а, -о *йознаш; славан.* – Баштá му бeше чүјен човeк (Чин. Вој. ВСв).

чүјење с *слух.* – Попўшта ми чүјењето, áрне оглувe (Чин).

чүк – **мајстор** изр. *невешӣ мајстӣор; лош мајстӣор*. – Тӣ си, бре, чүк – мајстор, никакав мајстор, а тражиш големé пáре да направиш прóсту ствáр (Вој).

чүка ж геогр. *ошӣар врх сӣене, брда*. – Мала чүка, па чүка, па брэг, па брдо, па плáнина (Ш).

чүка се несвр. *куцайӣи се (чашама)*. – Ш – чáше се чүкамо, а чóкамо у стáкло, у плéк (Тм). Чóка се ш – чáшу, а чүка се саш – чуклé или сас кáмик (Цр).

чүкала с мн. **1.** *йрибор уоӣишӣе*. – Понеси и чүкала за косӣлбу (Зс). Дá(ј) – ми чүкалата да наковém косúту (Зс). **2.** изр. *надӣгне чүкалата йонесе сав йрӣӣьаг са собом*. – Збрáла си неvéстата чүкалата и отишлá си (Цр). Надӣгли чүкалата и отишлӣ (Рос). **3.** изр. **чүва чүкала** *чувайӣи лоше йриӣлодњаке*. – Твóјти овнóве нáјбољи, а кво мӣ, чүвамо чүкала (НМл. ВЛк).

чүкало с **1.** фиг. *йенис; йолни орган уоӣишӣе*. – Оно дрӣльһа тóвајте, дрӣльһа, па се истӣни кóжата, па остáне само чүкалото (ВЛк). **2.** фиг. *курва*. – Мишиното чүкало почéло да трчӣ по нáшетого сӣна (Пет).

чүкан, -а, -о трп. пр. фиг. *ојаловъен йуцањем мошњи*. – Чүкају се јáрци, а овнóве и бӣкови, па и кóњи, мóгу да се чүкају или вију; кóњи и магáришта се óбично штројéвљају (Брл. Мр. ТД).

чукáр м геогр. *чука; каменийо йле*. – Тáм чукáр, не рáца се морúза (Грш. Цр).

чукарчé с геогр. *мала чука*. – Гóр на чукáрчето заспáло детéнцето (Бе).

чуклénце с *врло мали чекић*. – Да се не стрóши, тӣ га излбко удáри га с чуклénцето (Вој).

чүкне се ў-главу изр. *накнадно се сеӣишӣи како је йребало; ойамейишӣи се*. – Чүкнул се ў-главу, сá се сетӣл да поштује родитељи (Држ. НМл). Че се чүкне ў-главу, ал че бúде дóцкан (Црв).

чүкнуло га ў-главу изр. кл. *сӣишӣи зло*. – Чүкнуло га ў- главу што текá прáј с нáрод (Дој).

чукóри несвр. хип. од чүка *радийӣи мајстӣорске йослове (чекићем)*. – Мајстор – Лáца још чукóри помáлко, ама мáну веч да чүка, остарé (Држ. Чин).

чукúnче с *чукунунук*. – Ймам три – сӣна, пéт унúчета и једнó чукулúnче (Б – Го, Гв).

чукúр м *гомила расквашене земље за йрављење цигала*. – Припрéмимо мóкру зéмљу за цӣгле, кáжемо һу чукулúр (ПРж).

чүли ўши изр. *ћулийӣи уши*. – Кóњат нéшто приметӣл, чүли ўши (Мр).

чулумáс, -та, -то *који има ћубу на глави*. – Чулумáсто је, йма чулумку нá – главу (ТД).

чулумéнка ж *кокошка која има ћубу на глави*. – Немóј чулумéнку да кóљеш, она ти крáси кокóшћете (Гос).

чулѹмка ж **1.** *цвасѹи или ѹлод у облику главице на цвекѹном вреѹиену.* – Ѐма чулѹмка од лѹк, од паламѹду (Цр). На круѹпну саѹину дојде чулѹмката више уокѹлено, него на бѹволско челѹ (Зс). Лѹскавка је на шуѹше, а коколѹ на чулѹмку (Зс). Змијино грѹзје направи чулѹмку, једѹн плод на струку, као шишарка од бѹр, ѹсто (Ру). Рѹп прај чулѹмѹе поголемѹ од метар, округле као лѹптице (ВЛк). **2.** (*сѹара*) *вуна на глави овце.* – Овца је ѹмица која ѹма чулѹмку од стару вуну (СГл).

чулѹмчица ж дем. од чулѹмка. **1.** *клас; лѹиѹасѹиа цвасѹи.* – Тај трава чулѹмчице прави, у обложине растѹ, магаре једѹ бѹцколѹети (ВЛк). Ливадар ѹма чулѹмчице и унутра зрно ко жѹто да је, бѹји лѹб модро, па поцрнеје лѹб (Зс). Страшник као жѹто цвѹта и прај чулѹмчице, а после склѹпи чулѹмчицуту (Гос). **2.** *ѹба на глави у виду кићанке (код овце и козе).* – Коза бѹлоша: чулѹмчица напрѹд, а на челѹ ѹма белѹ длѹку. Мѹже и црна коза да ѹма чулѹмчицу. Овца бѹлоша, чулѹмчице напрѹд, на челѹ ѹма белѹ длѹку, а мѹже и црна да ѹма чулѹмчицу (СГл).

чуљ м *ѹрокраки ѹредмеѹ од дрвекѹа који се удара ѹѹлагом ѹри игри чуле.* – Тој што ударамо с тојаѹе када се ѹграмо чуљу, зѹвѹмо чуљ (При).

чуља м *брав који ѹма краѹику или ошѹећену ушну шкољку (или ошѹећене рогове).* – Чуља је чул овѹн (ВЛк).

чуљѹи несвр. *не уклаѹиѹи се у целѹну, шѹирчаѹи.* – Лѹше си натоварѹл, онѹ малко чуљѹи од овѹја страну (Вој). На тѹја страну чуљѹи ти блѹзата, намѹсти ѹу ѹбаво (Пир).

чуљѹа се несвр. *играѹи се чуле, ѹасѹирске игре ѹѹлагама.* – Ајде да ѹдемо да се чуљѹамо, да не осѹбнемо (При).

чума ж **1.** бот. *биљка са ѹлавим цвекѹом, иначе ѹпаразиѹи (на сѹаблу) зелѹасѹиѹх биљака.* – Чума ѹма плав цвѹт и ѹде узи струк, паразит је (Ру). **2.** ж пеј. *ѹрљава жена; оѹака жена.* – Таја чума дојде, па ни затѹр кућу (Цр).

чуп – чуп – чуп узв. којим се подражава куцање. – Чуп – чуп – чуп, некој ѹде у нас (Дој).

чунгуљ м *ѹаѹрљак од оѹсечене гране на сѹаблу.* – У дрвѹто остѹали само чунгуљѹе (Вој).

чундрак м в. чунгуљ. – Чундрак остѹало само од дрвѹто (Б – ЦЈ, Бла).

чуѹи м *окрѹена шесѹиѹа која се корисѹи за сирѹе, чување зрневља и друго.* – Чуп је од стѹвну, а ѹп је врчва (Нш). Цѹл чуп сам збрѹла сѹме (Пн). Чуп је кад стрѹшимо стѹвну, кад у окрѹнимо, а врчва је за рецѹл, пѹкмез, турѹију (Ру). Чуп пѹре вода однела, и зграду што је правѹл (Ру).

чупаво дрво изр. *дрво са гусѹиом круном.* – Чуваѹли морѹзу од мѹчѹе у чупаво дрво, да не мѹж мѹчка да се укачи (ВРж).

чуѹѹе с хип. *млада девојка.* – Ваѹто чупѹе че бѹде ѹбава девојѹа (Пир. Вој).

чуји несвр. **1.** *кидаӣӣ йомало; чуйка̄ӣӣ.* – Детето је чупило земљу па јело, гладно, сирото (Кр). **2.** *извлачӣӣӣ садржај (из махуна, ораха).* – Чупила сам васуљ (Рос). Чупимо ореси дњџс (Чин).

чупка ж *овца са слабо развијеним роговима.* – Чупка је овца која има маненћи рогови, чуповчичи (Гос).

чупџк м мн. чупчичи, чуповчичи *рошчӣӣӣ, закрџљали рогови.* – Искарало чуповчичи, че буде рогато (Бе). Овцата има чупчичи (Влк).

чурав, -а, -о **1.** *џруо.* – Немој ми даваш теј чураве дџџе, не одговару ми за туј работу (Зс). **2.** *фиг. болес̄ӣан.* – Ти си чурав у главӯту, с теб се не могу разберем (Зс).

чури се несвр. *излазӣӣӣ дим, димӣӣӣ се.* – Још се чури куде је запалено сеното (Јал).

чуриљак м *дрво йогодно за мешање и йодс̄ӣӣцање ва̄ӣре у огњӣӣӣу.* – Чуруљћу да најдем, чуриљак, да се распале дрвата (Брл).

чуриљат, -а, -о *који има изобличене усне.* – Ако му се усне подвале, или једна, кажемо да је чуриљат (Зс). – Детето убаво, ама чуриљато (Зс).

чуриљњак м *дрвена мешалица са че̄ӣӣри йера на једном крају, йодешена за дробљење куване хране (йасуља, шљива, ко̄ӣрива, скроба).* – Свекар ми направи убав чуриљњак за мешање варене покриве (Влк).

чурка (се) несвр. **1.** *излага̄ӣӣ јачем мешању.* – Чурка се млеко у шџрпу (Цр). **2.** *разбија̄ӣӣ йри мешању (кувано воће, зрнеље, ко̄ӣриве).* – Ш – чуркало чуркамо варен боб, лечу, васуљ, покриве (Јал). **3.** *фиг. сла̄ӣӣ некога, не увек са добрим разлогом, час йамо час овамо.* – Чуркају га те йде около на терен, а понапред почесто сврчаше (Бе). – Не дозвољај да те жената чурка натам – навам, нема њу угодиш текá (Ру).

чуркало с *пеј. йӯйак, будала.* – У, чуркало једно. Станула си асли чуркало (Зс).

чурљавина ж *велики дим; облак йрашине.* – Оратише, оратише, па све испаде на чурљавину, све се растури (Пир).

чурњава. **Даде му чурњаву** *изр. йринудӣӣӣ.* – Ти ми даде чурњаву, голем зор, и ја заврши туј работу (ЦД).

чуро с *рет. вулг. особа недос̄ӣојна дома из кога йо̄ӣӣче и свог йорекла, ис-йрдак, изрод.* – Од какву лозицу какво чуро испаде (Зс).

чурукљив, -а, -о **1.** *џруо; до̄ӣрајао, изломљен, неӯй̄о̄й̄ребљив.* – Свӣти мертеци чурукљиви, несу за моју работу (При). **2.** *болес̄ӣан (особа, брав).* – То̄ва говедо чурукљиво, нема га буде (ГД). Свиња ми болна, чурукљива (Мр).

чуруљћа ж *в. чуриљак.* – Чуруљћа и чуриљак, кажемо и једно и друго, а йсто је (Брл).

чу́тара ж *дубока, уска дрвена њосуда од њирешњиног сѣабла за њуцање (ражи, њшенице, њиринча, њањрике, соли), дрвена сѣуѡа*. – За кавѣ тлчѣмо прегорѣн рж у чу́тару (Соп. Ор).

чуѡѡурѣс, -та, -то фиг. *масиван*. – Ако су на краву нође чутурѣсте нѣма да бѡде добра млекѡља (Изв).

чу́чѣста овца́ изр. *краѡиконога (и широка) овца*. – Чу́чѣста овца́ је која́ је ма́ла и кра́тка (ВЛк).

чу́чка ж **1.** *ниска сѣолица (код ћилимарки)*. – И ћилимарћете седѡ на теквѡ столицу како и ја́, на чу́чку (Сук. ВЈ). **Даж** чу́чкуту да сѣднем (Пир). **2.** *ѡодметѡач (у виду јасѡучѣѡа) на (ниској) сѣолицѡи*. – Чу́чка је јастѡче на столицу, кажемо га и столоварка (Б – Са, Пир). Чу́чка је подметач на столицу за сѣдење; ба́бичће обѡчају да седѡ на њу (Пир).

чучу́љ м **1.** *оно ѡѡо је на самом врху; ѡиљастѡ врх*. – Прајѣни опњнци ѡмају чучу́љѣ (Ру. Зс). **2.** фиг. *важна каѡа за досѡѡјансѡивеника*. – Кој на народ угоди трѣбе чучу́љ да но́си како петљл (Пир). **3.** фиг. *особа која се намеће да буде изнад свих*. – Ёпа не мо́жеш ти да бѡдеш чучу́љ одозгоре (Цр). Оче да бѡде чучу́љ, све да је нади нас (Ку, Црв). **4.** изр. **тоја́га с чучу́љ ѡољага са благо ѡовијеним дебљим крајем**. – Тоја́га с чучу́љ прѡви се, крива́ доле, напрајѣно, да ѡграмо свѡнћу (Зс).

чучу́љѡг м *дика, ѡнос*. – Дѣдино Ло́ке, дѣдин чучу́љѡг! тека́ ме је дѣда ока́л када́ ми се ра́дује (Б – Вв, Пир).

чучу́љћа ж (*исѡакнуѡѡ и украшен*) *врх на оѡанку (од коже)*. – Опњнци: врца́, жа́пће, а ма́ма им напра́ви чучу́љће, вѡрове (ВЛк).

чучумѡж м *ћорава бака, врѣѡа дѣче игре завезаних очију*. – У прѡзну поја́ту ѡграмо се чучумѡж (Брл).

чучу́рчица. **Печу́рчица – чучу́рчица** изр. хип. *драго мало дѣѡе*. – Ђбаво ба́бино. Ба́бина печу́рчица – чучу́рчица, ба́бино зла́то (Пир).

чу́шка се несвр. фиг. *сваћѡѡи се; ѡѡући се*. – Чу́шкају се за мецу́, ка́рају се за јѣдну – штра́пку зѣмљу (Зав).

чѡкна ж *ћакнуѡѡа женска особа*. – Чѡкно јѣдна, ти ли си нашла́ да ми па́мет да́ваш (Нш).

чѡкне се свр. фиг. *задѣнуѡѡи се*. – Чѡкне се ко́лко да зара́ди бијење (НМл. Изв).

чѡнчало с *гунћало*. – Којѣ је текво́ ко ти, кажемо да је чѡнчало или пѡнћало, све му нѣшто нејѣ пра́во (Пл, Чин).

чѡпурѣсто прил. **1.** *ѡѡешко реѡиво*. – Че га ре́шимо не́како, ама са́ – за – са до́јде чѡпурѣсто (ВРж). **2.** руг. муцавцу, понављањем поздрава: *неугодно*. – Како́ си Бла́шко? Чѡ – ѡ, чѡ – ѡ, чѡпурѣсто! (Ми, Пир).

чѡрша́в м *чаршав*. – Изѡтка́ла сам чѡршавјѣ за у да́р (Цр).

ч́чкав, -а, -о који *и́пражи времена и сӣри́љења, и́и́ав*. – Чистење лешници је млого ч́чкава ра́бота (Цр). Ситно, ч́чкаво за ткање (Пир).

ч́чкалица ж *чачкалица*. – Што – че му ч́чкалица, има трње окол мене за ч́чкање зу́би (Пн).

Ц

ца́в – ца́в, расправља́ше се изр. *бучно се договара́иши*. – Тува стануше и ца́в – ца́в, расправља́ше се, договара́ше се (Брл).

ца́вга несвр. **1.** *кеви́аиши (и́ас)*. – Кучето ца́вга целу но́ч, оста́до бе – спање (Пн). **2.** пеј. *доса́живаиши и́онављањем захи́ева; чеси́о и́рекореваиши*. – Де, немој да ца́вгаш, са́м си знајеш да си ти крив (ВЈ).

ца́вгаљ м *безо́йасан и́ас који сӣи́ално кевће*. – То́ва куче је ца́вгаљ, ца́бе једе поми́ју (Гос).

ца́вка несвр. фиг. *гунђаиши; доса́живаиши чеси́им (неумесним) захи́евима*. – Немој ми ста́лно ца́вкаш, до́сади ми (Пир). Ца́вка цел д́н, само ми пр́пње (Кр). Не ца́вке млого, него се ва́чај за ра́боту (Пир).

ца́вне свр. **1.** *закеви́аиши, и́а и́реси́аиши, лану́иши (и́ас)*. – Пала́шката ца́вну и и́скара за́јека из гр́м (Пир). **2.** фиг. *умреи́ши*. – Деда – Ра́нча ца́внул, чу́сте ли (Вој). **3.** фиг. *укра́сиши*. – Мо́ж ни не́кој ца́вне бици́клуту, дру́га ни пр́тка и не тре́бе (Зав, Гра).

цаврли́ја м *неодмерена особа; и́одругљивац*. – Он је цаврли́ја, зач́ас чо́века убоде у о́чи (Цр).

ца́гара – ца́гара узв. којим се подражава дечја граја: – Ми́ деца́, ца́гара – ца́гара, не мо́ж да спу́ од нас (Пл. Сук).

цака́ње с гл. им. од ца́ка *галама*. – И́де цака́ње, све једно – исто (Гос).

цамада́н м *и́радиционални мушки и́рслук са једним џејом*. – Цамада́н је пру́слук сас једн – це́п (Вој).

ца́мба се несвр. в. ча́мба се. – У ти́ја ви́р на Ниша́ву највише смо се ца́мбали (Пир).

цамбрље́с, -та, -то рет. вулг. *чворноваи́, лоше уобличен; и́ревише дебео (о и́енису)*. – Трапаље́сто, ца́мбрље́сто, па не́че да улэ́зне (Зав).

цана́ри́ка ж бот. арх. *шљива цанарика*. – Цана́риће је по́старо име за теј сли́ве, а ја́ралиће по но́во (Цр).

ца́нгаза́ ж *ћудљива, неодмерена, и́река и неодговорна особа*. – Немој с њега да има́ш ра́боту; оно́ је ца́нгаза́, сурту́к, серсе́м, пр́гаво, не́згодно, брљиво чо́вече (ВРж, Дој, Вој, СГл).

ца́нгаљ ме́сто изр. *јалова и́еичана или камении́а и́овршина*. – Куде́ је пескаи́иво, ца́нгаљ ме́сто, овце́те не́ма какво́ да пасу́ (Зс). Туј ца́нгаљ, не́ма какво́ овце́те да пасу́ (Зс).

џангаљив, -а, -о *који је њесковић, каменић, њлићак и јалов (о земљишићу)*. – Садина расте по лоше место, по џангаљиво, остро, плитко, пескалајиво, по орштине (К – Вр, Ш).

џанђа се несвр. *бучно се расцрављаћи*. – Какво се толко џанђате, што се мирно не договорите (ВЛк).

џанкавица ж *ракија од шљива џанарика*. – Ајде, пробај нашу вучуделску џанкавицу (Д – Ву, Пир).

џанкање с гл. им. од џанка *мољакање; њпросјачење*. – Досади ми твоје џанкање дџн-издџн (Вој).

џанкач м *особа која њреклињањем и мољакањем изнуђује њоклоне и услуге*. – Оно џанкач, само тражи, сваћи дџн те џанка (Грш).

џајне се свр. фиг. *жесџоко најасџи*. – Кад вој спомену това што је вревила, а она кад се џајну на мене, очи да ми извади (Цр).

џаран м *ђерам. Бучка на џаран* изр. *бућкалица на њринцићу њолуге (као код џерма)*. – Имали смо бучку на џаран, с њу се пољко бучка кад је млого млеко (Зав).

џау. **Дава му џау** изр. *налазићи некоме више њосла*. – Давај му џау, нек трчи по стоку, нек спрџма дрва, па че ти бџде мџран (ВРж).

џврсне свр. жарг. *жесџоко ударићи*. – Пијано, плашим се да ме не џврсне с некој камик да ме утепа (Зав).

џевљик м *рачва као део рала*. – Џевљик је расовао дрво за рало (Зав).

џевше (се) свр. пеј. **1.** *изгубићи (се)*. – Куде се џевосаше маказицити? (Рс. Гњ). **2.** *оџићи незнано куд*. – Џевосало се негде детџште, тражише га цел дџн (Пир. НМл).

џеврда несвр. *храмаћи, мучно ходаћи (због немоћи, сџаросџи)*. – Још џеврду сас бабуту, стоку чуву (Рс).

џезме прил. *редом; њречицом; не базирући се много на околносџи*. – При њџга је све џезме, и кад иде преко поље, и кад орати, и кад пџује (ВРж).

џелџпин м рет. *сџочар који има много сџоке; велики њрговац сџоком*. – Црновљнац, џелџпин бил голџм, он је држал тија саватје (Дој).

џембар м *(ојачана) кружна ивица у виду венца (код џесџије, цреџуље, било ког суда)*. – Пљни котлове до џембар (Соп).

џембер м арх. *џемџер*. – Наши старџи су џемпер окали џембер (Дој).

џепле с дем. од џџ мали *џеџ*; уп. џепле. – У џеплето да си туриш парџцуту (Пет).

џепленце с дем. в. џепле. – На торбџцуту сам му направџла и џепленце (Сук).

џерџма ж мит. прип. *неџџо велико, јако, незајажљиво; ала*. – Дошлџ некак-ва џерџма и однџла га долџко (НМл. Рс).

џибáн м 1. дрвена њосуда за кишелење веће количине млека (на леињој *исџаши*); уп. џибанче. – У џибáн смо млекó квасили, да имамо у плáнину кво да једемо (ВЛк). 2. дрвена њосуда за ношење млека (ручно или на коњу). – Џибáн је дрвен сýд за носење млекó (Зс). 3. *дугуљасџи чабар са њоклоџцем на коме су један оџвор за џуњење и један за џражњење, жбан*. – Џибáн је од чáмово дрво за млекó али и за вођу, затворено, плъсно, као буретиђа мáленка да мóж да се нóси на грбину, на коња, дéсет до петнајес ћила (Зс).

џибáнче с дем. од џибáн, в. џибáн (1, 2). – Мáлечко, дебело, асли џибанче (Цр).

џибљџкав, -а, -о *мршав*. – Мојé крáве су мáло џибљџкаве, тњће, а овáј рáса има бéдре (Гос).

џивгáр м зоол. фиг. *вработ*. – У Бéровицу кáжу вработ, а у Јáлботину кáжу за вработ да је џивгáр (Јал).

џиврáк м рет. 1. *честáр*. – У џиврáкат има змије (Цр). Џиврáк је ситна шúма, трњáк (Цр). 2. *гомила сувих грана и гранчица; суво џрње и шибље*. – Донеси ми оди џиврáкат да си напáлим вурњу (Вр).

џивца мáс изр. *мазиво*. – Џивца мáс је пóдмаз, трéбе мáлко а кóшта млого и тешко се наоди, па мáјстор прéти на лóшега чирака: – Че ти вáдим џивцу мáс, ако ме не слúшаш! (Пир).

џида с *коџе*. – Џида је кóпље, текá сам чýл, али несъм сигуран (Пир).

џиздáви несвр. *киџиџи, украшавáџи*. – Свадба, џиздáвимо венџ (Гос).

џилéџка ж *џемџер без рукава, џуловер*. – Џилéтка је пúловер (ВЛк). Џилéтка је плéтено јелечé без рукавé (Пк).

џилип м бот. рет. *вработ*. – Лескóвчање вработ кáжу џилип, па га и јá почé текá зовém на шáлу (Пир).

џилиџка ж в. џилéтка. – Пúловер кáжемо џилéтка, а Лукáнци га кáжу џилéтка или јелечé (Гос).

џилиџне (се) свр. 1. *одскочџи (џољага у игри)*. – Мóјта тојáга се нáјвише џилéтне кадá се џграмо драњеш (Пк). 2. *одлеџеџи као сџрела џри бацању (џољага, крај коноџца)*. – Кадá се џилéткамо с тојáђе јá мóјуту тојáгу нáјдалеко џилéтнем (Цр). Óн џилéтну једњ крај на јужето до мéне (Пир).

џилне (се) свр. 1. в. џилéтне (се) (2). – Јá се џилнем с мојú мáзну лескóву тојáгу и побéдим свити (Јал. Вој). 2. *џојуриџи као сџрела*. – Јá се џилну по њега, увати га и ўбаво му се отепá (Вој).

џимбáр м (*звоздена*) џолуга којом се џоџречно расџеже џанко џлаџно џри џкању на разбоју. – Џимбáр је пручка за зéв, за разáпињање (Рс).

џиџка се несвр. *играџи џасџирску игру џиџкање*. – Џипкамо се с тојáгу (СГл).

ципкáње с гл. им. од ципка *йасийирска игра са савийљивим шологама, при чему шолога одскочи и више иуџа се иреврне по дужини*. – Када је убаво и суво време играмо се на некоју нибрдицу ципкање с тојађе (Пн).

цирне свр. *силовишо заљуљати онога који се љуља на љуљашки*. – Цирне га на љуљашку, бутне га с конопац (ГД).

цока м (неки) *одевни предмет*. – Вучуделци окају једну – дрēju цока, не знам беш коју (Гњ).

цомáк м *задебљање; кврга, чвор*. – Тојага с цомáк за свинћу је најбоља (Б – Бг, Пир).

цондáрин м мн. цондаре *жандар*. – Дојдоше два цондара и уапсише Току (Гос).

цóрило с ром. *сйрашило*. – Ја плашилото окам цóрило, по цигансћи, шалим се (Бе).

цубé с **1.** *крайак каиуи йосйављен јагњећом кожом*. – Цубé је кратак капут поставен изнутра с јагњећу кожу (Вр. Влк). Цубé је од пртенице, али потплатено с кожу (Ру). Цубé је од пртенице, за разлику од капут, има коси цёпове са – стране и доле је поширокó (Зс). **2.** *горња свечана женска хаљина од абе*. – Цубé је женска дрēja с рукавé, украсена с гајтање (Влк). **3.** *свечана горња мушка или женска хаљина од сукна или коже*. – Цубé се некада правилó у Брлóг, носиле су га старе жéне, неје билó од пртенице, имáло је гајтан с крзно окол појас и крзно на таслице (Брл).

цуглúк м **1.** *ћубре које смрди*. – Боклук и цуглук, боклукат не смрди а цуглукат смрди (Дој. Пир). **2.** изр. *цуклук и боклук груја безвредних особа*. – Збрáло се там цуклук и боклук; које пије, које пцује, које штíпе жéне које ми́ну (Сук. Пир).

цúмка ж *ћуба од сйаре вуне на глави овце*. – На најубаву овцу дéда остављаше цúмку на главу, она је од стару, нешишану вуну (ЦД).

цуриéвак м бот. *биљка са жујом цвасйи у виду главице*. – Цуриéвак цврти окол Цурцовден, бéремо га за у венци (Рос).

цуриéво цвёће бот. в. цуриéвак. – Цуриéво цвёће бéремо за Цурцовден (Ш).

цуриил м бот. в. цуриéвак. – Цуриéвка, а кáжемо га и цуриил, он цвне за Цурцовден; мóж га најдеш и у гóру кудé је по рáспадинке (Гос).

цýпне свр. рет. *зграбийи*. – Штó ме текá цýпну за – груди, стоко ти поквáрена?! (Зав).

Ш

шаварáк м *шевар; месйо где расйе шевар*. – Там шаварáк, само мóж коњи да пасу́ (Јал. Орљ).

шаворáк м в. шаварáк. – Немóј да накáрујеш овцете у шаворáкат (Зс).

шáвлес, -та, -то *који има њодвијене усне њрема сѝоља*. – Брнсава, шáвлес-ста, а неје мло́го ни пáметна (Рос).

шавóљ м *дрвена њосуда, обично од десетѝак лиѝара, у ѝиѝу ведра, али не-ѝиѝо шира и нижа*; уп. шавóљче. – Сири́ли смо у котѝл, а после и у шáвољ (ТД).

шавóљче с дем. в. шавóљ. – Има́ли смо шáвољче, дрвено, сири́ли смо у њега (Соп).

шавра́дес, -та, -то *који има широка усѝа и усне њодвијене њрема сѝоља*. – Ду́рлеста девојѝата, шавра́деста, има ражљéбене уснице и несклóпена уста (Зс). – Нечу га, где кѝв је шавра́дес, има големá уста (Зав).

шавраћéла ж *женска особа великих и оѝворених усѝа; њодругљивица и оговарача*. – То́ва су све шавраћéле. Уста́та отвори́ле да се потсмѝвају, да се потшегúју, да ти најду манú и да те оговóре. Шавраћéла је, има големá уста, широка́ (Гос).

шакламá ж *ћакнуѝа особа*. – Он је големá шакламá, нѝкакв човéк неје (Пир).

шакламáнин м *ћакнуѝа и необузdana особа, склона насиљу*. – Ти́ја је ша-кламáнин, аловѝт човéк, развéјан, бије без вéзе, óче на сѝлу (Дој).

шáкоѝис м *рукоѝис*. – Неје мло́го писмен бил, али је имáл мло́го úбав шáкопис (Сук, Чин).

шáлав, -а, -о *ѝричљив; који је неодмерен у ѝричању*. – Já сам шáлава, казу́јем га како́ га зна́м, па не́к се лúти кој – óче (ВРж, ВЛк).

шалáви несвр. *брукаѝи, грдиѝи; говориѝи без мере о свему и свачему*. – Сна́ата шалáви, шалáви, бру́ка и, орати свáшта, и добрó и лóше (Зав).

шаланци́ја м в. шалапáндрија. – Шаланци́ја је бил голéм, дружи́ли смо се (Км).

шалапáндрија м *шалѝивица*; уп. шаланци́ја. – То́за Брдáр је шалапáндрија, језѝкат (му) орати и каквó трéбе и каквó не трéбе (Зав).

шáлвас, -та, -то *који је ѝревелик ѝа не одговара (о обуђи)*. – Неквé ми шáлвасте ципéлете, дѝђе, големé (Зав).

шамѝја ж *дугачка марама, део народне ношње*. – Шамѝја је големá ма-ра́ма (ВЛк). Марáма је кратка и врже се само једампúт, а шамѝја је поголемá и преврже се два – пути окол врат (Пир). Шамѝја, насáд се врзу́је (Ру).

шампóне ципéле изр. *врѝа луксузних (женских) цѝиела*. – Шампóне ци-пéле, мло́го úбаве, боја́ теква́, носѝле се пре рáта (Сре).

шанкутлѝја забън изр. *врѝа зубуна, дуге женске хаљине њосѝављене ѝамуком, наранцасѝе боје и са сѝињим белим шарама*. – Шанкутлѝја забън: наранцасто, са – сѝтне белé жѝчће (Сре, Кр). Шанкутлѝја забън, цѝгла боја́ у тáмне и свéтле штрафте (Сре, Пир).

шáнӣправ, -а, -о фиг. *искривљен; који се не креће њ правилно*. – Колáта ти шáнтрава, тра́же ма́јстора да ји постéгне (Цр).

шáп м вет. *болесн̄ сн̄оке*. – Шáп ударил коња́ у – но́ђе (Мр). Кривочá и шáп не́је бш̄ исто: кривочá је кад улéзне земља́ у шáпете, ђубре, калиште, раскрíви се, а шáп је бóлес (Дој, Брл, Јел). Неко́ја свиња́ ако закрíви, ка́жемо шáп наишáл (Мр). Жáбица, шáп. Вáне ли га шáп за двá – три сáата готóво, а вáне га у језикат (ТД). Шáп је дрúго, кривочá је дрúго. Шáп га вáне у језикат и мóра да црца у нáјскоро време (ТД).

шáпá ж *сн̄ојало*. – Шáпата ме дóле боли́, на лéвуту но́гу (Зс). Кóжине тóрамо само на шáпуту, на стопáлото (Зс). Шáпа је стопáло код човéка (ТД).

шáпá несвр. *ѡружáшн̄и руку; хвáшáшн̄и шаком*. – Деца́ шáпају, узíмају бáни-цу, не чéкају да се ола́ди (Јел).

шáпар м мн. *шáпарé нога ѡса*. – Чáпа íма шáпарé големé (Гос, Зав).

шáпарéсто прил. *широко; које се јáко бокори (о сн̄рнини)*. – Житóто растé шáпарéсто, широкó (Дој).

шáр-шáр узв. при вабљењу и терању стада оваца: *хајде, хајде!* – Само што по-мамиш шáр -шáр, овца́ воду́ља с гломотáр поведé трíста óвце (ТД).

шáра ж *бела овца са крун̄нијим кружним шарама ѡ усн̄има и носу*. – Дóчка је дóчекста овца́, íма ситне шáре по úста и нóс, а шáра íма пóкрупне зрнасте шáре од пóла сáмтим до сáмтим големé (Дој).

шáра на плéтиво изр. *разноврсне шаре на ѡлеш̄иву*. – Шáре на плéтиво íма на дув́е, вијен бóд, на кóла. Кóла или на кру́гови мóже на чорáпе, а мóже и на цéмпер, а измисли́ле смо га и за на блу́зе. Шáра за вéзене чорáпе мóже да се плетé а мóже и да се ткáје (Б – Са, Пир).

шáрен, -а, -о вулг. *који је склон курвању*. – Тáј и тáј шáрена, при њу да íдеш за туј рáботу (Пн).

шáрен заб́н изр. *врсн̄а зубуна, дуге женске хаљине ѡсн̄ављене ѡамуком*. – Шáрен заб́н смо окáли бóрдо кадивé с белí цвётвочичи (Сре, Кр).

шáрена змијá ж зоол. *змија шарка; било која змија која има шаре*. – Íма у Белáву шáрена змијá камењáрка, отрóвница, пази́ се (Ста).

шаренíкакав, -ква, -кво *који је чудно шарен; чије шаренило није ѡ укусу*. – Купíла сам си шаренíкакву блу́зу, не́је ми по во́љу (Цр, Вој).

шáреншък, шка, шко хип. вулг. *који је склон курвању*. – Пази́ се од њéга, девој́ђо, тíја је шáреншък, че те изнесé на глáс (Пир).

шáрка ж **1.** *овца која има ѡге у виду зрнаца ѡ лицу*. – Белá овца́ са – шáрће по лицé, óкамо ђу шáрка (ВС). **2.** *кучка која има веће шаре ѡ шелу*. – Шарка је кучка којá íма шáрће по сна́гу (Сук, Чин. Зав). **3.** *мусн̄ира*. – Шáрка мóже да бóде и у вéзење, и у плéтење, и у ткање́ (Цр).

шаркав, -а, -о *који има веће зрнастије шаре њо лицу (овца)*. – Ако је шаркава овца по бело лице, че је зрна, ако су шарћете ситне и густе, а шара че је ако су покрупне шарће ко зрнца (Км). Пешоша је бела коза шаркава по лице, а пипће ситне и крупне (ВЛк). Коза кањоша или кања дојде малко шаркава, напрскана по снагу (Зс).

шарко м 1. *који је његав њо белом лицу (човек, брав)*. – Дадомо му прекор Шарко, што је много кочкав у лице (Вој). 2. *који је шарен њо телу (брав)*. – Имали смо шарено куче, окали смо га Шарко (Пет).

шаркује несвр. вулг. *курваџи се*. – Шаркује му жена, а он трпи, има деца сас њу (Дој).

шарне свр. 1. *написаџи*. – Нека шарне и нека ми прати писмо, али мужат да не знаје (Пир). 2. *шврљнуџи; нацрџиџи*. – Шарну ми на њртију, оче да нацрта бабу (Цр).

шаротина ж *земљиштије на коме се, у виду шара, ошито снег*. – Кад има големе шаротине пуштамо овце у пашу (Зс).

шарће за кола изр. *окови којима се њовезују делови рабаџијских кола (ојлен са осовином)*. – Шарћете држу опленат и облогу (Чин).

шатица ж зоол. *џловка*. – Ђмају воду там, чуву шатице (Трњ. НМл).

шаће ж мн. 1. *шаке као мера за зајремину*. – Дадо вој три шаће брашно да нап्राј на децата качемак (Пет). Дадо њој једне – шаће васуљ (Цр). 2. *мера за њовршину*. – Малечко ко шаће, ко шаће, плитко тепсиче за канурчице убаве (Цр).

шачће пљаште изр. деч. *џљескаџи длановима*. – Унученцето се радује, па и оно пљаште шачће (Зав).

шашавија ж *неразумно њонашање; бес; лудосџ*. – Деца, немој да пражте пак некакве шашавије, немој да брукате родитељи (Кр).

шашавштина ж в. *шашавија*. – Сами си правите шашавштине па ви после боли глава (Пок).

шашање стојачево изр. *неџосечена кукурузовина на њиви*. – Шашање стојачево имамо на њиву, појдомо да га исечемо (Кр).

шашардише свр. *џочџи се сулудо њонашаџи; шенуџи*. – Шашардисал од узбујало па не знаје какво оче (Пир. Сук).

шашарма ж *неразумно њонашање*. – Ватило џу шашарма па не знаје какво бланта (Пир).

шашењак м пеј. *кукурузовина; обрџиџена кукурузовина*. – Шашењак има по њивете, џдем да га приберем (Вој). Че имате ли јоште од шашењакат (Гра).

шашење с *сасушена кукурузна стџабла; џлевице са кукурузног клиџа*. – Ђма крупно шашење од морузу, њега дџнемо да има за стоку преко зџму;

има и ситно ша́шење, од клáсовети, с њега рáнимо сто́ку, а пл́нимо и ја́стџи (ВРж).

шашѝт м рет. *глуѝа и неуредна особа*. – У те́ја ста́ре дрѣје ти си се напрајѝла асли́ на шашѝта (Вој, ВЛк).

ша́шљак м *неразумна особа; неодговорна особа*. – Оно́ ша́шљак, не мо́гу да се разбе́рем с њѣга (Вој).

шашо́не ж мн. *сокне*. – Исплѣла ми сестра́ шашо́не (Пк, ВЛк).

ша́шће с *суве сѝабљике кукуруза*. – Ка́жемо ша́шћето реза́мо, а ка́жемо и ша́шње превозимо (Зав). Да ску́там ша́шћето (Ру). Да́до им сно́п ша́шће, на кра́вете (Соп).

шашѝк м *касно ѝоѝодне; време за ужину*. – Кад поогладне́јемо по обе́д, че́камо шашѝк да је́днемо још ма́лко (Пк, ВЛк).

ши́ узв. грлу при упрезању у јарам. – Ши́, Бу́ле, о́у ши́, кѝш-кѝш-кѝш (ТД).

швалѣ́р м *врѝѝа цвећа које ноћу јако мирише*. – Їмам сва цвећети́ја, па ѝмам и једно́ које не́маш, о́кају га швалѣ́р (Пир).

швалѣ́рово о́ко с бот. *врѝѝа собног цвећа*. – Ку́рвинско о́ко или швалѣ́рово о́ко, ѝсто је (Пир).

шви́ка несвр. *звиждаѝѝи*. – Шви́ка, о́ка, уме́шује се на љу́ди у ку́ћу (Зс).

шви́кало с *ѝиѝѝѝаљка*. – Де́да купи́л на сва́ко дете́ по шви́кало, па село́ размири́мо сас шви́кање (Дој).

шви́ркало с в. шви́кало. – На ва́шар ми купи́ше шви́ркало, несú има́ли по́више па́ре за ме́не (Цр).

шви́сне свр. *ѝибнуѝѝи*. – Шви́сни га с прúтат да се оћу́ти (Мр). Када́ те шви́сне с пололе́јникат, с коно́пчето, оно́ ти свѝтће искóче на́ – очи (Зав).

шволѣ́раш м *швалѣ́р, љубавник*. – Би́л је у́бав чове́к и добар домаѝи́н, али је бил голѣм шволѣ́раш (Цр).

швоље́рка ж *љубавница*. – Швоље́рка на моје́га сина зу́би ми укра́де (Пир).

швра́ка ж зоол. *сврака*. – У Крупѝц ка́жемо швра́ка, а ова́м Чинѝгловчање ка́жу свра́ка (Кр, Чин).

шврѣ́дав, -а, -о *ѝреврѝљив, несигуран (особа)*. – Сна́јката ма́лко шврѣ́дава, врдала́ма је (Вој).

шебе́к м *врѝѝа шљиве круѝнога ѝлода слична сѝенлејкама*. – Їмамо сли́ве шебе́к, кру́пне, и до́јду како стенле́јћете (Брл, Пир). Сли́ва шебе́к је крупна, жлта́, а ѝма и црвени́ шебе́ци, ѝсто бе́лвице (Брл). Їмамо сли́ве брдáнће и шебе́ци (Брл).

шебе́че се несвр. *ѝијано ходаѝѝи; заносиѝѝи се у ходу*. – Не зна́м да ли је пијáн или се шебе́че (Зс).

ше́ва несвр. фиг. **1.** *ѝѝранѝуѝѝицом; недолично се ѝонашаѝѝи*. – Бе́ше добро́ момче́, ама са́ почѣ мло́го да ше́ва (НМл, Гњ). **2.** *завараваѝѝи ѝраг*. – На-

учило да ше́ва, па не мо́гу да га разбе́рем када ми при́ча куде́ је бил и какво́ је работи́л (Чин).

шеварља́к м в. шаварља́к. – У шеварља́кат му се удави́ла овца́ (Рос, Д – Сл).

шеве́рница ж вет. **1.** кл. *болесѝ коза, када се коза креће кривуда̀во и када неї̀рекидно мекѐће.* – Шеве́рница да ви уло́ви, ду́шу ми извади́сте вре́кавци (Зс). Коза́ од шеве́рницу вре́ка и иде́ како зашаша́вена (Зс, ТД). **2.** *болесѝ оваца, када је овца узнеми́рена ња мрда враї̀ом, реї̀ом, лежи, усї̀аје, иде назад, не даје да је ухваї̀е, не може да стої́и мирно.* – Ка́д је овца́ бо́лна од шеве́рницу она́ мрда с вра́т и с ре́п, ди́гне се па ле́гне, иде́ наса́д и напре́д, не да́ва да ју уло́вим и не мо́же да стої́и ми́рно (Дој, Јел. ДД).

шеве́рњичав, -а, -о који је оболео од шеве́рнице, болесѝи оваца и коза. – Шеве́рњичава овца́ је неми́рна овца́ (ВЛк). Коза́та шеве́рњичава, ово́ј вре́кавица голема́ (Зс). Шеве́рњичаво је вртогла́во, иде́ па се заноси. После извртоглаве́је или иде́ на́стран па се ко́лне и па́дне (ТД).

ше́вне свр. фиг. *їочейи се сулудо їонашаїи.* – Ше́внула ма́лко, тека́ кажу за ме́не (Пир).

шеврду́ља несвр. **1.** *ићи цик – цак, кривудаїи (їочак).* – Ле́ви са́гњи то́чак поче́ да шеврду́ља (ВРж). **2.** фиг. *врдаїи; одусїајаїи од договора.* – Немо́ј после да шеврду́љаш и да ка́жеш да се несмо́ тека́ догово́рили (ВРж).

шеврља́ несвр. *курваїи се.* – Почела́ и она́ да шеврља́ сас шумаре́ти (ВРж).

шевтелија́ ж бот. **1.** *сїара сорїа кајсија сїїнијих їлодова.* – Има́ли смо три́ шевтелије́ у на́ше ло́зје, одједемо́ њим се (Пет). **2.** *кајсија.* – Ми́ зове́мо шевтелије́ и ди́вете, сїтнете, старе́те, а и кале́мене кајсије́ што набави́мо из расадник (Ш). Кале́мене шевтелије́ у дебелїште добро́ расту́ (Ру). **3.** ж бот. *шљива џанарика (са жуїим їлодовима).* – Ми́ ди́вете шљїве зове́мо шевтелије́ (Б – Рц, Бла).

шевуља́р м вулг. *курвар; курва.* – Сестра́ ми је шевуља́р, иде́ куде́ се ни пџ не завла́чи, а му́ж у трпї́ (Зав, Пир).

шевуљи несвр. *не ићи їравим їуїем; їражиїи їрави їуїи у їоку креїања.* – Шевуљи́ли, шевуљи́ли, а магла́ било́, и пре́ду грани́цуту (Брл).

шевуљћа́ ж луж од їозлаћеног шириїа око усека на сукну на грудима. – Имаше́ сукна засече́на сас две́ шевуљће́, па чџк и сас три́ шевуљће́, а имаше́ и пра́ва сукна сас три́ шевуљће́ (Брл). Сас две́ шевуљће́ је сукно́, или сас једну́ шевуљћу́ (ВРж).

шега́ ж *ругање; брука.* – На́ште ше́је дру́ђи ви́де, а ми́ ви́димо чу́ждете (Бе).

шегацїја́ м/ж/с рет. *їодсмевало, їодругљивац.* – Шегацїја́ је, а у село́ је он за најголе́му шегу́ (Дој).

шегљив, -а, -о *їодругљив*. – Шегљив је бил, куражил се, важан се правил (Зав).

шегобијан м *їодсмевало, їодругљивац*. – Он је шегобијан, а бш је он за најголему шегу (Пир).

шеремѣйка ж бот. *вилино сиїо Carlina acantifolia All.* – Ми и Доћинчање кажемо шеремѣтка, а Гостушање кажу копава (Пк). Пóчесто туј траву што личи на четку, зовемо копава, али у зовемо и шеремѣтка (Зс). Најдо копаву, заслади се (Зс).

шerpелъ м *врсиа кецеље*. – Шerpелъ је од влїнено кецеља без валте (При).

шесїа несвр. *оцењиваїи; мерїи очима (їовршину, їросїор)*. – Ја глѣдам, шестам, ако дојде до невољу накуде да бѣгам (Јал. Сре).

шестó прил. *їуно*. – Чула сам да кажу да је шестó када је довољно, плно, али несъм бш сїгурна (Пк, Пир).

шестоóкав, -а, -о *који добро све уочава; који се са лакоћом руга оном шїо није како се їриказује*. – Он је шестоóкав, све види зачас, и добро и лоше, и насмеје се па каже комé каквó фали (ВРж).

шестóше свр. *биїи озбиљно болесїан; добиїи надун (брав)*. – Шестосал ми овънат, не мóж да гóни овцете (Бс. ДД. Пк).

шѣтају – орате изр. *забављаїи се; водиїи љубав (момак и девојка)*. – Почѣли да шѣтају – орате и свѣ су заједно, и свѣ се глѣдају у вѣр у óчи (Сук, Чин).

шѣталица ж *їокреїни дубак, їодешен їрема деїеїу које се учи да хода*. – У дубак детé стоїј, а у шѣталицу їма óтвор за нође (Цр).

шећерїна ж в. *шићерїна*. – Чемерїка трўје на шећерїну а не на горчїну, пробал сам у (Зс).

шїба м **1.** *(їосечено) шибље*. – Шїба је габрак, трњак, свинак (Зс). Шїба су сїтна дрва исечена за грејање (К-Ћу, Ш, Цер). **2.** изр. **направи на шїбу изгрдїи**. – Ја сам овчари направил на шїбу (Ру).

шибáк м *(їосечено) шибље или грање са високог дрвећа*. – Шибáк сечемо за вурњу (Цр. Мр).

шїба се несвр. **фиг. 1.** *размѣїаїи се*. – Шїба се нис – пút у нóвуту вутарку, óтиде надóле (Цр). **2.** *їревише їрошиїи*. – Откуде им пáре да се шїбају тóлко (Пир).

шибља́к м *ластїар из корена дрвеїа*. – Шибља́к, тóва је ластár покре дрво (Цр).

шїбова шўма изр. *ниско расїиње, чесїар*. – Там је пóвише шїбова шўма, добра за козе да у пасу (Гос).

шивáч м *онај који шије у фабрици одеће; кројачки радник*. – Запослїше се да су шивáчи у фáбрику Први мај (ДД, Пир).

шива́чки, -ка, -ко *кројачки*. – Купимо шивачку машину за девојћу да се учи да шије (Рс). Купи ми шивачће игле (ВРж).

шија́ви се несвр. *јогунити се*. – Шија́ви се синат, јединац, оче све да буде по његово, да га слушамо (Об, Пир).

шија́чка ж *кројачица; радница у текстилној индустрији*. – Била је шија́чка у фабрики преко тријес године (Пок).

ши́ле с в. шилег. – Шлэже, а кажемо и ши́ле, је до једну – годину (Дој). Када се ши́ле оја́гни, кажемо копилило (Дој, Брл).

шилэг м мн. шилежетина *шиљеже*. – Липца́ ми шилег, штету́ има́м у овце (Пет).

шилега́р м *шасир који чува шиљежад*. – Бил сам и шилега́р, и овча́р, и говеда́р, неје ме прескочи́ло ништа (Мл).

ши́љ, -а, -о арх. **1.** *шиљаси*. – Ђобек: шиљо́, па се зака́чи реза́, па се ту́ри чиви́ја; на дру́гу страна́ има дувку (Зс). Шиљото́ иде напред и семе́то се ва́та за чара́пе (Ру). **2.** изр. **шиљо́ дупе шиљаси́а, слабо развијена карлица**. – Кравата́ има шиљо́ дупе, сла́бо развијено (Цер. Ш).

ши́љав човек изр. *мршава и висока особа*. – Беше у́бав и ши́љав човек, и увек ве́сел (Цр). Ши́љава жени́ца, вре́дна, добра́ (Ку).

ши́љав шта́вљак бот. *врсиа шта́вљака *Rumex obtusifolius**. – Ши́љав шта́вљак горчи́, а они́ја дру́жити не горчи́ (Јел).

ши́љава ка́па изр. *шиљаси́а шубара, носили су је млађи мушкарци*. – Ши́љаву ка́пу су носили по́млади му́жје, а округлу шубару или ба́рлу, исто је, ста́ри људи су носили (МСв).

шиљава́рка ж **1.** *шиљаси́а илеи́ена колиба љокривена бусењем*; уп. шилева́рка, шилева́рска колиба. – Шиљава́рка колиба, у њу спи́мо, а испред њу дрво с четáљи, остро́га (ВЛк). **2.** *шубара са шиљаси́им врхом*. – У́бав човек беше и но́сеше шилева́рку шубару (ТД).

ши́љави оп́нци изр. *ојанци од говеђе коже које је најравио обућар*. – Држеше се високо́ и на сабо́р је излази́л увек обу́јен у ши́љави оп́нци, пра́јени (Цр).

ши́љавшк у лице́ изр. *мршав у лицу*. – Беше ши́љавшк у лице́ и по́више си ћуте́ше кад је у наро́д (Зав).

шиља́рка ж бот. рет. *врсиа иши́оми шљиве у иши́у љожегаче*. – У Брлог ка́жу брдáнће и шебе́ци, а моји́ у Рóсомач и ка́жу трубу́нће и шиља́рће (Рос, Брл).

шиља́т, -а, -о *шиљаси́; мршав; који има главу дивље живои́шње*. – То́ва пра́се шиља́то, дивља́ ра́са, не́ма да мо́ж да га ура́ниш (ТД).

шилева́рка ж в. шилева́рка (1). – На по́рту су укрстене прекóвће на и́кс, а код шилева́рку дрвја се збо́ду на ја́рци, а мо́же и с прекóве (ВЛк).

шиљевársка колиба изр. в. шиљевársка (1). – Шиљевársка колиба је покрíјена сас па́прат, сла́му или се́но (Гос).

шиљер м *слабо вино од воде која је сíајала са дрождином ìосле оíакања вина, комиња́к*. – Шиљер или комиња́к: ко́лко отóчиш, то́лко присíпеш (Чин. БЈ). Комиња́к, сто́ји вода́ у коми́ну ко́лко да ју покрíје; шиљер је исто, али се ўбрзо пи́је, и има више во́ду, и по́слаб је (Цр).

шиљка ж *шиљасíа шубара*. – Има шиљка ка́па и има ка́па тупáча (Мр).

шиљћа се/рет. **шиљка се** несвр. *губиíи време, бесíосличíи*. – Оне се по це́л дьн шиљћају, а башта́ и ма́јћа са́ми на жéтву (Сук, Чин). Само се шиљќа ната́м-навáм и ни́шта не ра́ди (Цр).

шиљовърес, -та, -то *који има шиљасí врх (ўредмеí, биљка, лисí)*. – Има жи́лав вла́к шиљовърес, он је му́шћи, и има као с окрúгал лís, он је жéнсћи (Зав).

шиљогу́з, -а, -о *мршав (о особи)*. – Шиљогу́з, али о́кретан и вре́дан човéк (Пир).

шиљогуза́н м *мршав човек*. – Шиљогуза́не, ти си јéдва панталóнете но́сиш, а о́чеш да се би́јеш с ме́не (Нш. Тм).

шиљонóсав, -а, -о *који има шиљасí нос (о особи)*. – Це́лата фáмилија, све шиљонóсави (Брл).

шиљопръес, -та, -то *који има шиљасíу губицу (о браву)*. – Нéчу да чу́вам теквó шиљопръесто говéдо, че ми грóзи она́ја другáта (ВЈ).

шиљћа несвр. *изоши́праваíи врх (коца, клина)*. – Шиљћам др́во за кобáсице (Брл).

шиљћав, -а, -о *који је ìанак а висок*. – Шиљћаво дево́јчето у сна́гу, не зна́м каквá ма́јћа че бу́де (Рс).

шиљћав у лице́ изр. *који има дуго и мршаво лицу (и изражену браду)*. – Он до́јде шиљћав у лице́ (Вој). Шиљћаво је ко́је има дíггавесто лице́ и шиљаву бра́ду (Пир).

шиљќк м мн. шиљќи/шиљќи **1.** *шиљасíи и заи́прављени део међе*. – На сва́ћи шиљќк пíр има, тре́бе да се очíсти (Ру). **2.** *шиљак; ìањи крај нечега*. – Надéни га на шиљќкат и опéчи га (Изв). **3.** рет. *(шиљасí) ìласí*. – Има два шиљћа се́но, два пла́ста (Пок). **4.** рет. *сíог са сíожилом и и́рии́кама*. – Намалé сенóто, íмам само још једьн шиљќк се́но сас прítће и сто́жило (Пок). **5.** изр. **надéнут на шиљќи** у *и́ешком ìоложају*. – Мí смо надéнути на шиљќи, нéмамо ни пару́ ни здравé (Јал). **6.** изр. **удáра шиљќи** *изазиваíи; вређаíи*. – Сва́ћи дьн му удáра шиљќи, ду́шу му ва́ди (Цр. Тм).

ши́ница ж *краи́ко, дуго и ìанко и́рче ме́нала*. – Зако́ви нéколко ши́нице одозгóр и отстрану, да га држу́ (Чин. Сре).

ши́нда ж *шиндра*, *даска којом се покрива (кућа, таван) или израђује ковчег за девојачку сирему*. – У старо време сас шинду се покривало таван (ВЛк. Пк). Ковчег од шинду је за премѣну (Зав – ддл).

шинича́р м мн. *шиничар је мајстор који прави и продаје дрвене мериче*. – Поштичање окамо шиничарѣти. Те – и, дојдоше шиничарѣти (ТД). Поштичање су правили шиници, наћве, ковчези, па ји зовемо шиничарѣ (Мр).

шињер м *шињел*. – Дали му црн шињер, стар (Ру).

ши́й м **1.** *сѣуб који држи тарабе*. – Тарабе држу шипове, да не падну (ЦД. СГл). **2.** *једно од три веришкарна јојачања на коњској јошковици*. – Шип је плѣкче на конску плочу, иде уз копиту, да држи, да коњ не окрњи копиту (ТД). **3.** *дуга игла за везање старинске чипке*. – Плѣла сам на шип (Бла, Кс). На шип смо везле старинске чипке (Сре, Кр). **4.** *игла у јунђи*. – Шип је игла у јунђу (Сре, Кр). Шип: жицу савијемо одве, па у нагрѣјемо, па после навѣјемо косуту уз жицуту, кажемо навѣјене ларме. Закопчемо сас шнале, а жицуту извучемо (Гос).

ши́йар м **1.** *мушјак свиње пре полне зрелости, шийарац*. – Имамо једнога шипара, че га чувамо (Црв). **2.** *млада свиња, шийарица*. – Младу свињу кажемо шипар или шипарица (ВЛк. Зс).

шипара́к м *шипаражје*. – Заглавиле се овце у шипаракат (Ру).

шипари́чка ж дем. и хип. од шипарица. – Шипаричката убаво једе (Пс).

ши́йарче́ с мн. *шипарци мушко тарасе; мушко или женско тарасе по одабирању за прилод*. – Прво је шипарче малечко, а кад поодрасте оно је шипар, ако је мушко, или шипарица, ако је женско (ДД. Мр).

ши́йарџи́ м **1.** *мушјак свиње пре полне зрелости*. – Ако је мушко, шипарџи је; ако је женско, шипарица је док се не прегони (НМл). **2.** *фиг. шал. млади момак*. – Бил сам веч шипарџи; тѣг од дѣчка прејдо у шипарџи (Зс).

шипора́к м *чештар, шипраг*. – Оно њивата урасла све у шипорак (ТД).

ши́ри се несвр. **1.** *несмејано чиниши; слободно живеши*. – Че останеш сам у кућу па че се после сам шириш (Цр). **2.** *изр. шири му јерѣм повлађиваши некоме како би се сагласио*. – Од башту сам чул: – Ширѣ му јерѣм да не рка! (МЈ).

ши́рина ж **1.** *просѣранство; просѣрано исѣасишије*. – Стока у планину добије ширину, има куде да се напасе (Дој, Јел). **2.** *изр. ване ширину одскишати, ошши негде*. – Ване муш ширину, а ја сву рабату сама завршавам (Вој). **3.** *изр. излезне на – ширин: а) преселиши се на нов и широк љац (на рубу насеља)*. – Излезомо на – ширин, а брат ми остаде у стару кућу (Трњ). б) *изаћи на брисани просѣтор, на видиковац*. – Кад излезнем на – ширин, лѣкне ми и отвори ми се апетит (Јал).

широкó на стóвну изр. *шири оџвор на ѿесѿији*. – Стóвна има пис и ши-
рокото. Оно на писат свѿри ка пѿјеш на ширóкото (ВЛк).

широкогрудóња м онај који има врло широке груди. – Волéла сам који је
широкогрудóња и који има рúтаве грудѿи (Гос).

широкопрѿстес, -та, -то који је склон расѿинишиѿву. – Он је широкопрѿстес,
не држи парú (Пир).

ши́рома прил. *широм*. – Отвóрете вратáта шѿрома (Вој).

широ́һи прѿсти има изр. *расѿи́ник је*. – Има широһи прѿсти, ништа му не
остањује (Цр).

широчѿк, -чка, -чко ѿрилично широк; ѿрилично ѿросѿиран. – Местóто ши-
рочкó, нéма њѿве, и зарáвњено (Дој).

ши́һа ж сѿуб који држи кайѿу. – Ши́һа је дрво којé држи капијуту (Дој.
Пк, ВЛк).

шићерѿна ж *јачина сласѿи; ѿроценáѿ шећера*; уп. шећерѿна . – Грóзјето
има úбаву шићерѿну, че бúde добрó винóто (Вој. Држ).

шићерѿк м хип. од шићер *шећер*. – Шићерѿк, оризѿк, накупува си све квó
ми трéбе (Зав).

шићерчѿк м в. шићерѿк. – Кúпим си шићерчѿк у кóцће да има каквó да
си тóрим у úста (Цр).

ши́цка се несвр. *изазивáѿи мушкарце заводљивим ходом*. – Мúж у Нéмач-
ку на печалбу, а она се ши́цка по гра́д, само мéша с но́ђе да мúжје глéдају по
њу (Пир).

ши́ш м 1. *жица за набадање меса ѿри ѿчењу на скари*. – Дај ми ши́шат,
óчу да печém мéсо на ска́ру (Пир). 2. изр. **да не горѿ ни ши́ш ни ћебáп да не**
ѿрѿе ши́еѿу ни једна ни друга сѿирана. – Че га прáјмо текá, да не горѿ ни
ши́ш ни ћебáп (Пир).

шишанé с *врѿѿа сѿиаринске ѿушке*. – Имáло нéкада нéкаква пúшка ши-
шанé (Пир).

шишáње с гл. им. од ши́ша *шишање уоѿиѿѿе; сѿирижа оваца*. – При нас че је
дњнс шишáње óвце, че печемо јáгње (Мр).

шишáрка ж *шишарица*. – Од цёр сѿтното је шишáрка а крупното је цѿ-
царка (Гос). Има големá и мánенка шишáрка (Ру). Од дубѿцу бéремо шишáрће
и дúдлени, голéмото је дúдлен (Вој).

шишéнце с мн. шишéнцета, шишетѿћа, дем. и хип. од шише с *флашица*. – Донéси
ми десетѿна шишетѿћа да си збѿрам сéме за цвéће у њи (Цр).

ши́шкав, -а, -о *здеѿасѿи, јак и омањег расѿа (особа)*. – Дéда му бéше
ши́шкав, óмалечѿк и јáк човéк (Чин, Об. Цер. Цр).

шишóне ж мн. в. шошóне. – Љи́лана Вучудéлка сóкнете óка шишóне (Пир).

шкóдно прил. *шїеїно* (*їо здравље*). – Кад дојдем у град одма ми шкóдно од овїја вáздук грацїи и главá ме пóчне боли (ВЛк).

шкóља ж *школа*. – Ишла сам чéтри рáзреда у шкољу у селó (Рс). Óбичаји су били добрá шкóља за децá, рéд нау́че (Зс).

шкрáбав, -а, -о прил. *који је неуредно заїсан; који је лоше нацрїан*. – Ѐма шкрáбав шакопис (Држ).

шкрáбаво прил. *лоше нацрїано; лоше руком наїсано*. – Ти млóго шкрáбаво црташ; де да ти покáжем какó се цр́та (БЧ).

шкрáка несвр. *смешно ходаїи, као скакавац (деїе, болесник, хрома особа, особа са врло дугим ногама)*. – Детéто почéло да шкрáка, нéје више бебé (Цр). Оздравéл, па почéл да шкрáка (Ста).

шкрáпа несвр. зоол. *високо дизаїи сїоїала у їоку хода, газїи из висока*. – Немóј да шкрáкаш нависокó, че ти се смéју (Пок).

шкрáпља ж зоол. *велика гусеница живих боја, са рошчићем на носу* *Gastropacha quercifolia*. – Скрáпља је како гусéница, їма млóго нóђе, али је поголемá (Ш).

шкр́к м зоол. *рода*. – Кáд је једнó кáжемо шкр́к, а кáд су више кáжемо штркóви (Ста).

шкрóбне свр. *сїаїи, нагазїи*. – Сáмо што шкрóбну у пúтат, јá се сети кудé сам и излéзо из маглúту (ВЛк).

шкрóкне свр. *коракнуїи*. – Сáмо што шкрóкну, змијá ме ујéде (Ста).

шкр́ца несвр. *шкрїаїи*. – Мрзал снéг, па шкр́ца под нóгу (Зав).

шлéг м мн. шлeжетїна / шлeжетїна *шлeже*; *одрасло јагње (од одабирања до укључивања у їрїиод)*; уп. шлeже, шлeг, шлeже. – Црче ми једьн – шлéг (Јел, Брл).

шлéже с в. шлeг. – Јáгне којé одбéремо за домазл́к, онó је шлéг или шлeже до једну – гóдину (Дој, Брл).

шл́ака несвр. шаљ. *газїи (босоног) їо жиїком блаїу и води*. – Јá си цéл дьн текá с нóђе мóкре по двóр шл́акам (Зав).

шл́акне свр. жарг. *ошамарїи*. – Шл́акну ме баштá ми ўбаво, пáмет да ми дојде (Дој).

шл́ама несвр. пеј. *халаїљиво јесїи*. – Бéго млóго огладнéл, па придó и шл́амá, шл́амá, шл́амá, и ўбаво се најéдо (ДД).

шл́амóти несвр. фиг. **1.** вулг. *говорїи скаредно*. – Каквó па тáја алá шл́амóти, онó срáм не знáје (Сук, Држ). **2.** *їричаїи смислено и бесмислено*. – Шл́амóти, блéзга, орати што нéје за у нáрод (Пир). Онó и јá млóго шл́амóтим, а не – бї́ требáла (Зав).

шља́нак м рет. *размак између два њрсиена на сѣаблу (код њрешње, жиѣарица, неких биљака), чланак*. – Сѣтна цвелика, она је најотровна, трјује с гасови и има сѣтни шља́нци (Зс).

шља́п – шља́п – шља́п узв. којим се подражава плускање по води, лош ход, плескање длановима: – Шља́пче по воду́ту шља́п – шља́п – шља́п (Цр).

шља́пи несвр. рет. *ѣљуснуѣи (ѣадајући у воду)*. – Одједну́ш шља́пи дете́ у воду́ту, једва га извади́мо (Д – Ву, Гњ).

шља́пи́к м *врсиа сѣине рибе, ѣлаѣица, ѣлиска*. – Налови́ли само сѣтну рибу, шља́пи́к (Трњ).

шље́г м в. шлѣг. – У Изво́р кажу шље́г, у Су́ково шиље́же, а у Лукању слѣже за ја́гне до једну – го́дину (Вс). Шље́г је му́шко, а шље́же је же́нско (Зс). Му́шко, док се не одво́ји за домазлѣк, оно́ је ја́гне, а после је шље́г, рѣтко ка́жемо шље́же, и после је двѣшче́ (ТД). Кад одби́јемо ја́гне и по́чне само од па́шу да жи́ви па до го́дину дѣна, оно́ је шље́г, било́ му́шко било́ же́нско, а после је двѣска док се не оја́гни (ДД). Му́шко ја́гне, па шље́г, па двѣзѣц, па ма́торац (Мр). Слѣже, шље́же или шље́г, ѣсто је (Пк, ВЛк). Одозго́р баба́н шље́гове, ши́роћи ко аста́лат (Пк). Ска́рај шље́говети да пи́ју во́ду (Рос).

шљега́рица ж *ѣастѣрица која чува јагњад и шиљежад*. – Била́ сам коза́рица, овча́рица, шљега́рица, а и коса́ч сам била́ (Дој).

шље́же с в. шлѣг. – Ја́гне је дого́д се не одво́ји за домазлѣк, преко ле́то је шље́же, а кад га у́јесен одлу́чим из шљежината, поста́не двѣзѣнце (ТД). Одби́јена ја́ганци преко ле́то су ја́гништа, а у́јесен су шљежетѣна. Шље́же је једно́, а кад су мло́го ка́жемо шљежетѣна (Мр). За му́шко ка́жемо му́шко шље́же, шље́г или овне́; за же́нско ка́жемо шље́же или двѣска, овца́ на го́дину (Ру).

шљема́к м *кабасѣа нечисѣоћа коју наносе вода или веѣар*. – Нанѣла во́дата шљема́к и затвори́ла пролаз, не мо́же да отѣча у реку́ту (Вр).

шља́йча м пеј. **1.** *онај који иде ѣуѣем не обазирајући се на блаѣо и локве*. – Шља́пчо ма́мин шља́пави, умаза́л си се до – гушу у кали́ште (Вој). **2.** фиг. (*неуредан*) *глуѣак*. – Гле какѣв сам шља́пча испа́дал, превари́ло ме дете́ ма́лечко (ПРж).

шља́йче м пеј. *онај који ѣљуска ѣри ходу*. – Ђде посре́д пу́т и на́право шља́пче преко кали́штето (Пет).

шља́йс м в. шља́йче. – Са́ми си напра́јмо како ски́је, о́камо га шља́йчу́је, шља́йче или шља́йс, и по це́л дѣн се во́зимо на ле́дат (ВЛк).

шља́йсне свр. *реско одјекнуѣи; закључаѣи браву*. – Шља́йсну им кључа́нка, не пушѣише ме да улѣзем уну́тра (Дој).

шља́йчка се несвр. *клизаѣи се*. – Бе́ше се река́та заледи́ла па смо се преко њу шља́йчка́ли (Брл).

шљичће ж мн. *крайике дрвене клизаљке (скије), ручне израде*. – Сами смо си прајили шљичће (Кс).

шљова (се) несвр. фиг. *оговараџи*. – Само се шљовају од једнога – другога (Рос).

шљове несвр. пеј. *халайљиво гуџаџи (без жвакања)*. – Кришом узне шёр-пугу и само шљовé у ћошé (ВЛк). Немóј да шљовéш тóлко, немóј се после кáјеш (ВЛк). Само шљовé, нагњита у ўста, не глéда да – ли че йма и за нас (Јел, ВРж).

шљог м кл. *одузетјостј, шлог*. – Нéма поголéма рђа од њéга; нестé тóва кўче шљог да изедé, да липче (Зав).

шљогйра свр. *одузетји се*. – Онá си манўла мўжа, шљогирáл; те пáре кво рабóте (Зав).

шљодочка ж рет. *ласџар; изданак из корена дрвџа*. – Извадй и пресады трй шљодочће од слйве сарацйце (ВЛк).

шљопација м **1.** пеј. *онај који маже зидове блаџом, мајсџор најнижег ранга у дунђерској груџи*. – Шљопација је којй је лóш зидáр, па му давамо калиште да се распрáвља и да мáже зйдови (Ста). **2.** (*лош*) *молер*. – Дрáган бéше лóш мóлер и рабóтеше само на пијáно (НМл. ВЈ).

шмандрóше свр. пеј. *зайуриџи*. – Мóра да је óн ћесерат пак нéгде шмандросáл (Зав. Рс).

шминга несвр. *шминкаџи*. – Шмингáла сам једнога старóга човéка с кармйн, то се не скида (Б – Км, Пир).

шморьц м зоол. *йџица која врло агресивно найада грожђе и брзо га обара*. – Шморцй йду по лозјá на йљаде, на јáта. Шморьц йма по óблик йсту кљунйцу као ћосавац, али йма поголемá ўста и пóдлгу кљунйцу, па по три – зрна једé одједнуш (Ру).

шмркне се фиг. *смањйџи се обим и йуноћа зрна йред зрење*. – Шмркнул се клáсат мáлко (ВС). Житóто шмркну нéшто, жéга големá дьн – йздьн (НМл). Ўпролет нéшто у Бáрје мóра да шмркне житóто (Км).

шмркнут, -а, -о трп. пр. *ошйећен усев (због зайаре, мрза, јаког сунца, јаке слане, биљних болестй)*. – Убйјено, шмркнуто, нéма ништа од лўк овўј гóдину (ВСв).

шмрчка несвр. *увлачйџи на усџа и нос, шмркаџи*. – Од медунику цвётете шмрчкамо (ВЛк).

шмўга несвр. фиг. *јесџи брзо и не жвакаџи*. – Загладнёл, па само шмўга, нéма врéме да жвáче (Рс. Изв).

шмўгне свр. *жигнуџи, йробосџи, изненада јако заболейџи*. – Жмўгну ме у колéното и јá само сéдо (Гь).

шнајдерáј м *кројачки занáј, кројачки њосао*; уп. шнајдерлџк. – Баштá ни је издржавáл од шнајдерáј (Пир).

шнајдерлџк м в. шнајдерáј. – Баштá ми ишџл по шнајдерлџк па излџгáл мáјћу ми и довел у дóма (Бе).

шнóла ж *укосница, инала*. – Já си сас шнóле намéштам кóсу (Пет, Држ).

шњéва несвр. *сањáйи*. – Шњéвам цéлу нóч и све стрáшно шњéвам (Ос. Цр). Ка зáспим, цéлу нóч шњéвам (Рг, Ку). Шњéвáла сам, нáрод издоодíло пíно (Цр).

шóбарка ж *цев са које њече вода*. – Сéкнула водáта на шóбаркуту, помáлко íде (Зс).

шољњáчи се несвр. *шалџи се*. – Сабéру се па се шољњáче, а кадá пíну пóвише пóчну и да појú (ДД).

шољњобíја м/ж *шалџивица; њодругљивац*. – Óн је голéм шољњобíја, али пóвише на тúђ рачúн (Пс).

шóна ж **1.** *крайке чарáје*. – Че даде чарáпци, че даде шóне, дáр (Зс. Цер. Ру. ВЛк). **2.** вулг. *она која се уџишава (крава, жсена)*. – Шóне јéдна, мóчно јéдна, каквó óчеш од мéне (Дој).

шóпа ж *цев на чесми*. – Цевкá на íзвор вóду, кáжемо шóпа (Бе).

шóпурка ж *олучастá камена њлочица, ћерамида или кора дрвеџа на извору, њодешена за захвáйање воде за џиће*. – Шопúрку од кóру, или од ћеремíду, кáмик, цéв, тúре на клáденац кудé истíча водá, да мóже нáрод да пíје или да тóчи вóду (Цр).

шóпчица ж дем. од шóпка *цев или жлеб са кога исџиче вода; жлеб уоџиџе*. – Кокóшчица íма крупначџк цвéт, па како на шóпчице (Соп).

шóца несвр. вулг. *курвáџи се*. – Твојá женá се шóца сас мојéга мúжа, искáрај ћубре из кућу (Пир).

шошóнће ж мн. *крайке чарáје, доколенице*. – Плетéм шошóнће, че íдем на вáшар (Зав).

шпáјез м *осџава, шџáјз*. – Имáли смо шпáјез и лéтњу кúјну (Пир).

шпáралија м/ж *шџедџа*. – Óн је дóбар домаћин, шпáралија је (Соп).

шпéнатче с *игла њрибадача*. – Сас шпéначе ми приборé ћиткуту, заћити ме (ДД).

шпíгла ж рет. *џеџно огледало*. – Кáд сам бил мóмак у цéп сам носíл шпíглу (Б – Бг, Пир).

шпíцеста бакарíја ж *врсџа голуба бакарне боје која има бео реџ*. – Имáл сам и шпíцесту бакарíју гóлуби, волéл сам и тúја рáсу (Пир).

шприцује несвр. *давáџи њеџције*. – Дњнџ ветеринарити че шприцују гóвэда (Ста).

шџáвен, -а, -о *ушџавџен*. – Опњнци оди штáвену кóжу пóвише трајú (Кр).

Бил је Ђиздав, носио је штáвени опњци на сваћи сабор (Сре).

штá-га (ли) је изр. *много је; зар није много*. – Штá-га ли је мéсто урнисано, тув би било травá или би се рацáло берећét (ДД).

штáка ж мн. в. штáкла. – На штáће пређи́гам Јέρму и прéјдем у Братáју (Сук).

штáкла ж *шйула*; уп. штáка, штáкла. – Оди́ли смо на штáкле, а óкамо ћи и штáкље и штáће (Вој).

штáкља ж в. штáкла. – Закасáл с но́ђе, но́си штáкље (Вој. Држ). Са – штáкљу óди (Рас). Мо́ј му́ж је ишýл на две штáкље (Б – Грн, Пир).

штáла ж *сйаја за круйну сйоку*. – Кошáра и трља́к је за óвце, а за говéда штáла (Ру). Штáла је кадá је одво́јена згра́да, али и кадá је у скло́пу ку́ће, а севни́к је ако је за на́мирнице а не за сто́ку (Зс).

штедли́ја м/ж *шйарач*. – Му́ж ми је штедли́ја чо́век (Зав). Штедли́је су били́ Вéлковци (Кс).

штéта ж *особа која погрешно ради и и́ако наноси шйеи́у*. – Какво́ рабóти ова́ј штéта та́мо, погледа́ј (Ру).

штéти несвр. **1.** *ошйећиваи́и, наноси́и шйеи́у*. – Штéти ме, поди́да ме, а не́че ништа да ме помо́гне (Јал). Не́чу да штéтим чо́века (Вој, Држ). **2.** *неи́равлно корисйи́и*. – Не́ма да и са́дим да не штéтим местóто (ВЛк).

шйеи́ник м *брав који и́рчи у шйеи́у*. – Та́ја овца́ коња́р, висо́ће но́ђе има, и штетни́к, пра́ви штéту (ДД).

штíмкава вла́с изр. *гусйа и край́ка саби́јена вуна*. – Рудá овца́ има гýсту, кратку и саби́јену вл́ну; не́ма вла́с па је штíмкава, па иде на штíм, а ма́ње се ва́ди вла́с (Дој, Јел).

шйи́йка ж **1.** *лисник у рачвасйом дрвеи́у*. – Шу́ма се де́не у др́во с две – гра́нће, расова́то, а на штíпку се де́не се́но (Зав). **2.** *лисник у високом и разграна́иом дрвеи́у*. – Штíпка се у др́во де́не, па ко́лко ста́не, у разгра́њено др́во; ка́жемо на штíпку, у др́во штíпка (Пк). **3.** изр. **штíпка на ра́стоку** изр. рет. *и́роугласи́и део задњег дела зайрежних кола, која је клином, и́реко срчанице, и́овезана са и́редњим делом*. – На штíпкату на за́дњити тра́п има кли́н, који́ у повéзује с ра́стоку (ВЛк).

штíпка несвр. *шйи́иайи́и*. – Де́те на шáлу штíпкају, па му ка́жу: – И́маш б́гле па те и́штем! (Пет).

штíпће. Ка́ко крзи штíпће и́ешко, мучно, једва. – Прооди́ла је како крзи штíпће, једва (Гос).

штирýк м бот. хип. од шти́р *коров у око́йавинама Aramanthus retroflectus*. – Дево́јчето рече: – Бе́рем си штирýк за праси́ћи! (Бз).

штирýц м *онај који не може да о́лоди, јаловак (човек, брав)*. – О́н је бо-лува́л оди заву́ше и не́ма деца́, штирýц је (ВЛк).

штџитник м онај који *штџити* (особа, предмет). – Он појде с наас да нам бúde штџитник, да ни заштићује (Зс).

штџица ж *даска*. – Омалечку дьску зовемо штџица (Пир).

штџицьц м нејасно значење: – Идóмо при једнога штџица, човека, стоку да кúпимо (Бе).

штџоб зам. *оно штџо*. – Зимá приóди, штó си нанел, че једеш (Пн).

штџо-гá ли (си) је изр. **1.** *врло много*; уп.што – гá си је. – Што-гá ли (си) је слива, што-гá ли (си) је круша, што-гá ли (си) је грóзје наврзáло (Чин). **2.** *велико мноштџво*. – Што-гá ли (си) је нáрод надoшлó, притисну́ло све окол манасти́рат (Вој).

штџо-гá си је изр. в. што – гá ли (си) је (1, 2). – Лэле, што-гá су си набрáли мо-рузу (Вој).

штó је изр. *да је*. – Не видиш ли штó је стока овáм, не плаши́ ђу (ДД. Кр).

што-ли́ је изр. *колико је само*. – Што-ли́ је рáботу заврши́ла, што-ли́ га је помагáла, што-ли́ му је пáре надавáла, и он не призна́ва (Зав).

што-чé му изр. *није му њошребно*. – Што-чé му женá убава, самó за сеши́рацију (Јал).

штрбне свр. *штрбинуши*; уп. штрбне. – Дáј само мáлко да штрбнем од лéбат, нéчу пóвише (Цр).

штривлэта ж *џаџуче, као џоклон за невестџу*. – Штривлэта се дáва на не-весту, бабá – ми је тека звáла (Пир).

штрпне свр. в. штрбне. – Дáј да штрпнем оди сирењето мáлко, а нéје лóше и пóвише да ми дадеш (Пет, Вој).

штрвóљине ж мн. *џраг(ови) крађе (у воћњаку, винограду, босџану, башџи)*. – У градину́ту има штрвóљине, брáл ми од нéкој пиперáт (Влк. Кп).

штриблэта ж нов. *кожна обуђа у виду циџеле*. – Носила сам штриблете; дóјде како ципеле, и од кожу је (Гос, Влк).

штривлэта ж *дубоке собне циџеле*. – Штривлете су длбоће сóбне ципеле; носило се у стáро време, видел сам (Рс, Зав).

штрикађа (мáшина) изр. *машина за џлетиње*. – Билá је штрикерка, имáла је штрикађу (мáшину), лéко се ожени́ла у богáт дóм (ВРж).

штрк-штрк узв. којим се узнемиравају говеда на паши како би бежала као од штркља: *бежи!* – *Сý – сý – сý*, штрк – штрк, кáжемо кадá óчемо да се говеда штркљају (СГл).

штрка се несвр. *штркљати се, обадаџи се (говече, магарац)*. – Штом кáжемо зý – зý – ууу, говедата се óдма штркљу, бегу ко лúда, нам до игру́ (Јал).

штркаљ говеци м зоол. *говеђи шџркаљ*. – Кадá је задушчина, задушно време, говеда се млóго штркљају, бéгају од говеци штркаљ (Кп). Кáжемо ли сьър, штркаљ, говеда се уштркљају, не мóж и нáјдемо по шумáцити (Гос).

штркља м *дугоног, висок и мршав дечак*. – Штркльо, чији беше? (НМл. Пет).
штркљавица ж кл. *безглаво бежање говеди од обада, обадање*. – Кленмо говеда: – У бре, штркљавица те ванула (Гос). Говеда се штркљају, кажемо уловила и штркљавица (Цр).

штркољ м зоол. **1.** *говећи ширкаљ*. – Сугрци су црви од штркоља на грбину на говеда (Ста). **2.** *говећи обад*. – Штркољ је говећи обад, ја текá знам (Рс). Штркољ код говеда је обад, он им пије крв кад је запара (Ста). **3.** *буба златица*. – На штркољ туримо сламку у дупе и он летí (Ста).

штркљаје се несвр. фиг. *штрчкараиши, журиши се (деца у игри)*. – Деца, немóј прво да се штркљајете па после да улазите у водуту (Гра).

штровљевач м *штројач*. – Једно белско момче је штровљевач у нашта села, и чиста му работа (ВЛк).

штрóјен, – а, – о трп. пр. *уширојен(а) вађењем јајника, мошњи*. – Вепрат је штрóјен, почемо да га гојимо (Ста). Пастув може да буде вијен, чуќан или штрóјен, исто и бик (Мр).

шипрокави несвр. *шрлаиши*. – Ја по њега одма штрокавим, добро да је, да прекречим (ВЛк).

штрокљоше свр. *сасвим занемариши чистиоћу шела и одеће*. – Штрокљосала толко да њој се штрóката залепила за кожуту, ко корá црно (Цр).

штрóкне свр. рет. **1.** *шроиши на екс*. – Ја се примкнóу па и ја штрóкну рећију (Цер). **2.** фиг. *јакó удариши; шришиснуши*. – Са да ми је да ју либнем, да ју марнем, да ју штрóкнем (Цер).

штрокуљаци м мн. *врло шрљава одећа; велика шрљавишина на одећи*. – Најнечисте су жене у Нишор; какви штрокуљаци у Бањицу сперу (Нш).

штрóпи свр. *коракнуши, шоћи најред; нагазиши*. – Какó штрóпил, змија излезла из травуту (ВРж).

штрца свр. *бригаиши*. – Направил штрцало па штрца воду у једнога – другога (Брл).

штóрав, -а, -о **1.** *шразан (махуна, клас)*. – Васуљат штóрав, шушћете му празне (Бе). Класовети штóрава, испила и маглата (ВЛк). **2.** фиг. *шразноглав; сенилан*. – Штóрно штóрава, до када че тува блајиш, иди нешто работи (Пир).

шишурка несвр. **1.** *шочињатиши ходатиши (деише)*. – Детенцето почело да штóрка, проодило (Пир. Сре. Цр). **2.** *ићи са муком, храмаиши*. – Штóркају старцити по двóрат, и једн и дрући на четири – ноће (Рс).

штóрне свр. *шобећи; одједном неситаиши*. – Куде па таја са штóрну, побече да не тражимо да иде с нас на работу (Пир).

штуротије прáј изр. *чиниии нешиио недолично*. – Штуротије почела да прáј, брука си родитељи (Чин). Ка се напије мџат прáви после штуротије, глупости (Сук).

штурочá ж **1.** *излајелосӣ*. – Гóдине ме састíгоше, штурочáта дојде и до мен (Трњ). **2.** *неумешина и ӣразноглава особа; сенилна особа*. – Таја штурочá све погубила алáтат (Вој).

шӣу́рча м *глӯиак*. – Штúрчо штúр, онí те лџу (Вој). Штúрча један, он дош́л да ми дáва пáмет (Вр).

штúца по свѣт изр. *неӣрагом нес̄ијајиӣ; скӣӣаиӣ*. – Já че штúцам по свѣт, с овúја пијáницу не мóгу више ни д́н (Зав).

шúба ж арх. *крзно*. – Билá је големá гóспођа, шúбу је носила (Пир).

шúбара ж *шӣљас̄ӣа шубара*. – Шúбара је шӣљаста и мóже árне да се зашӣљи, млади су љу носили, а пóстари су носили рáвне шúбаре, кáжемо тупáча кáпа (Брл).

шúга ж **1.** пеј. *коза*. – Шúго, шúга да те улóви, шúгу ти јá твојú (Зс). Кóзе зовемо шúга, а онé нéмају никад шúгу (Гос). **2.** подр. *сиромашина особа која с̄ӣално мо̄љака, ӣреклӣње за ӣомо̄ћ*. – Јучér сам морáла да се задúжим у једну – шúгу, у најшúгаву жену; пáре нéмам, а нéмам кудé да најдем (Зав).

шúжба ж *скӯи махуна са једне цвас̄ӣи*. – На шúжбугу су попу́шће на зељис б́ље, онé штíте од мѣтак (К – ББ, Пир. К – Ћу, Пир).

шужбурка ж **1.** *ӣлода ораха*. – Зб́ирамо шужбурће од ореси, че ч́нимо мање (Брл). **2.** *фиг. (ӣразна) глава*. – Ако си се напи́л, несí си испи́л шужбуркуту (Рс).

шúждав, -а, -о *који има с̄ӣино и лоше зрно*. – Житóто шúждаво, испи́јено, нéма ништа од з́рно (Бла). Васу́љат шúждав, нéче да б́де дóбар за варење (Вој).

шуклúк / шúk-лúk м *лоше главице лука; оӣӣад од лука*. – Лúкат живиничав, па млóго шуклúк испáде (Пк).

шúле с **1.** *мањи кондир за ракију*. – Кондир и шúле су за ре́ију; кондир је пóголем а шúле пóмалечко (Цр. Пир. Вој). Мáло је шúле, а големó за ре́ију је јебрíк или га кáжемо кондир (Дој. Гњ). **2.** *мала ӣес̄ӣија за воду*. – Стóвне за вóду за децá óкамо и шúле (ВЛк, Гос).

шúм-шúм узв. којим се подражава шум лиш́на донешеног бадњака: – Кад га донес́м, кáжем: – Шúм-шúм, íдем! И уз кúћу успрáјм б́дњака (Ру).

шúма ж **1.** *лиснáӣа грана; лиш́ће уо̄ӣӣе*. – Какó га је сланáта закач́ила, опáдло шúма (Цр. Вој). Брстíна је з́мња ранá, штó се сечé или не сечé за стóку, а шúма је лéти, кад брстúје стóка, или се сечé за брстíну (Јел. Дој). **2.** *лисник*. – Отишли да сечú шúму за стóку (Цр). Шúма за стóку је добрá од границу и горúн, а с́кло се и од ќн, врбú, топóлу (Ру). Шúма се дéне у дрво с

две – гра̀нће, расова̀то, а на штíпку се дéне сéно (Зав). Шúма, на снóпове се врзу̀је, али снóп нéма посебно íме; лísник се ка̀же и ка̀да́ је на зéмљу и ка̀да́ је у дрво (Дој, Јел).

шúмав, -а, -о јако шуй̀љикав (*хлеб, њогача, сир*). – Да̀де ми тетка – Ђурга шúмав ле́б, у́бав, шупл̀јикав (Б – Км, Пир).

шумади́нка ж бот. *врста баши́енског цвећа, које расíе у виду грма, са лисíовима величине длана и кру́жним лóйíасíим њавим, љубичасíим или белим цвеíовима*. – Шумади́нка је цвеће које се нóси на мр̀тви (ВРж. ВЛк).

шумáн м *хризанíема*. – Једна́ Космóвчанка гми́тровче зовé шумáн, а овáм у Пíрот голéмото зовéмо јесéнче а малóто мишé (П – Кр, Пир).

шумáчек м дем. и хип. од шúма *шумарак*. – У онíја шумáчек у́трча за́јак (Гос).

шúмица ж дем. и хип. од шúма *лиши́е*. – Ивáнско цвеће, сítна му шúмица, цвéт жл́т, óбичан (Зс).

шúмка ж **1.** *лисí дрвeíа; лисí шиба; (већи) лисí биљке уоíиши́е*. – Нађубрено, па на малинете шúмће, ко ша́ка (Об). По лís, по шúмћете се разликују та́ја цвећети́ја (Гос). **2.** *гранчица храсíа или родног дрвeíа, реíко букве, коју коледар или њоложа́јник уноси у дом који њосеíи*. – Са – шúмкуту промéшамо жар и остáвимо у до огњíштето (При. Пн). Шúмку унесé од родно дрво и у шпóрет ба́је (Ру).

шумоглáвес, -та, -то *ћакну́и; узнемирен*. – Óдим ко шумоглáвеста, мíр нéмам (При).

шúмсћи погáнац м зоол. *шумски миш*. – Шúмсћити погáнци, и онí наóде у шúму од каквó да жíве (Зс).

шúмка ж мн. шúмће **1.** *лисí (дрвeíа); лисна́а гранчица*. – Вет́рат на-нел шúмће по двóрат (Сре). **2.** *фиг. шума*. – Завóјцити плíзнули по шúмћете, печу́рће бéру (Бе).

шунтóри несвр. шаљ. *ради́и било које њослове, забавља́и се радећи*. – Пóчнем од саба́ле да шунтóрим (Гос).

шúња несвр. *лу́иа́и као месечар*. – С мр̀тви сам се расправља́ла у с́н, шúњам ко занéсено (Зав).

шúњало с *особа која се о́йрезно или чудно креће и њојављује њамо где је не очекују (ло́вов, ски́иница)*. – Óн је голéмó шúњало, тиће искр́сне кудé му се не на́даш (НМл).

шуй̀е́ља ж **1.** *шуй̀љика (у хлебу, сиру)*; уп. шúпка. – Обíчам т́пкану погáчу и сíрење на шупе́ље (Чин). **2.** *музички инструмен́и од њечене глине, окари-на*. – Научíл нéгде да свíри у шупе́љу, онó од пéчену зéмљу (Вој).

шуй̀и (се) несвр. *фиг. не укла́и се како ва́ља, не њрилега́и једно уз дру-го*. – Тóва не мóже с онóва, че се шúпи које је подебело (Зав). Нејé у́баво лéгло, шупí на лéвуту стра́ну (Јал).

шўпка ж в. шупеља (1). – Лебат на шўпће, млого ўбав (Пир). Обичам жешку погачу и сирење на шўпће (Вој).

шўпкано сїриње изр. *сир са много шуйљика*. – Млого шўпкано сиринево, прозўкло оди врућинуту (П – Пж, Орљ, Бз).

шуйљар м *шуйље живо дебело дрво (у шуми)*. – У шупљар живе осе, пчеле, стршеље, а живили су и овчари и ајдўци (Ру). Стршеље сам наодил у шупљар, па и разрчкам и ме изеду; има и осе, али осе имају осило и ўзем (Зс).

шуйљеје несвр. *йосїајаїи све више шуйље*. – Шупљеје дрвото, че овисне и нема да роди (Гос).

шупљина ж *размак између два секушића код овце*. – За три – четри године равнају се зуби, а после кад почне да се јавља шупљина мецу предњити зўби овца се све полоше напасује, па у продадемо (Дој, Јел).

шупљикас, -та, -то *шуйљина у сїаблу (зелеасїе) биљке*. – Правимо прстење од шупљикасто стабло, играмо се (К – Вр, Ш).

шупрѓн м *сајван; део йојаїе који је ойворен йрема њеној средини*. – Терај кола под шупрѓн, па(к) наиде ћиша (Ру).

шутак м *шуйи ован*. – Имали смо и шутаци и сас рогове овнови, и бију се (Ру).

шућурче с рет. *украсна йиква*. – Шућурче је тиквица, малечка тиква за ўкрас (Гра).

шўшина ж **1.** *йокривени йросїор уойшиїе*. – У шўшинуту најлоње се веју, сўше се (Д – Ви). **2.** *йокривени део йојаїе који има дугу ойворену сїрану*. – Појата је затворена од све стране, а шўшина је отворена и испред појатуту је (Зав).

шўшка ж **1.** *махуна лейїирњача*. – Овам у Лукању кажемо попушка за шўшпу од пипер, а ако је од багрена кажемо шўшка (ВЛк). **2.** *махуна йаїрике, йлод*. – Пипер је биљка и млевено, а плод је шўшпа, а Сїња Главá каже попушка (При). За плод оди паприку Гостушање кажу шўшка, Луканци кажу попушка, а у Пќклещицу кажу шўшпа (Пк). Шўшћете ўбаво наплњене с месо, али проћисле (Гос). Брложање ўпролет купују расад, а ўјесен шўшће (Гос). **3.** *йлевица кукурузног клиїа*. – Шўшће је од клас ка лупимо, сїтно шўшће (Ру, Цр). Кажемо, шашиње од морузу и шўшће оди клас (Ру). **4.** *суво сїабло кукуруза*. – Турї на говедата шўшће да једу (Црв). Йдемо по њиве, врзујемо шўшће (Цр). Сїтно и крупно шўшће, и обрстено стабло, све је шўшће (Цр). Шашка је стабло од кўкуруз, кукурузовина, а шўшка је тој што олупимо од клас (Рг). Стабла од кўкуруза кажемо шўшће, а онј што олупимо од клас кажемо сїтне шўшће (Вр).

шушка несвр. **1.** *одвајајти зрневље од махуна.* – Шушкам васуљ цел дѣн дѣнѣс (Гра). **2.** *фиг. радијти (наизглед) безначајне њослове.* – Шушкам, рабѣтим, залуд не седѣм (Брл).

шушкав, -а, -о *који има махуне; који шушијти (када је сув).* – Мртва покрѣва је најстара у све траве, шушкаво па цвѣтѣ плавко, сува нагѣре, има на шушѣ бѣцковчичи (Гос).

шушкавче с бот. рет. *шушкавац, ѡросак Rhinanthus minor; ниска ѡрава жуѡиога цвѣта, најѡпаснији коров на ливадама и у ѡиеници.* – Шушкавче или шушњар неје добро за ливаде и жита, а беремо га за украс за зиму (Вр).

шушко вулг. *ѡѡишанко.* – Не давај ми бар ти, шушко, памет; ти се јѡш умѡчујеш (Зс).

шушљав, -а, -о **1.** *ѡрашњав, који је ѡун сувог смеѣа.* – Шушљав васуљат па га превѣвујем (Цр). **2.** *који је зајрљао одећу (ѡрашином, ѡлевом, ѡрином, сѡругѡином).* – Нѣ смо си шушљави, све смо покре стѡкуту (ЦД).

шушљак м **1.** *пеј. безвредна особа; неморална особа.* – Он је шушљак голѣм, с ѣга нечу да имам рабѡту (Сук. Пл. ВЈ). **2.** *зб. пеј. гѡмила безвредних и неморалних особа.* – Требе се најурѣ тѣја шушљак све (Сре). Сабрало се там све ашљаѣи, вѣшљаѣи и шушљаѣи, чувај бѡже! (Зав).

шушна година изр. посл. *сушна година.* – Шушна година не глади, а ѣишна глади (ТД).

шушњар м **1.** *једна лейѡирњаѣа.* – Ливадар има плав цвѣт и цвѣтѣ како граѡр, а шушњар је жѣт (ВЛк). Шушњар се бере за лѣк (ТД). **2.** *врѣта баѡиенског цвѣта из фамилије Composita, које цвѣта жуѡио, наранѣасѡио и жуѡионаранѣасѡио, ѡа се осуѡи и сѡавља у вазу.* – Шушњар цвѣѣе из градѣну, суво и после гѡдину дѣна стојѣ у вазу, вода му не требе (Гос. Пир). Шушњар је суво цвѣѣе за у вазу које шушѣи (Брл).

шушпе сас сѣрење изр. рет. *врѣта конзервираног јела (за мезе).* – Шушпе сас сѣрење: узну се свеже бабуре, па се сѣпе млеко у тѣја суд и тури се маја, и све се потсѣри (Рс).

шушпа ж пеј. *глуѣак.* – Шушпо, шушпо, немаш ништа у главуту (Чин, Вој).

шуштѣкла ж *ѡкан, хеклан или везен мањи комад украсног ѡлајѡна, шу-сѡишѣла.* – Натурала тканѣ шуштѣкле и украсѣла целу кућу (Пир).

шушулика несвр. *шайѡаѡи; ѡговараѡи.* – По цел дѣн шушуликају, цело село прѡтресу (Држ. Пир). Она само шушулиѣе од кућу на кућу (Пир).

шушулише – мушулише изр. *ѡговараѡи, клеветѡаѡи; ѡравиѡи смиѣалиѣе.* – Она шушулисала – мушулисала и одбѣше ме, не дадоше ми рабѡту (Пир).

шумумѣга ж *лоше одевена особа.* – Има жѣне шумумѣѣе, не умеју да се облѣчу (Пир). Све се збрали шумумѣѣе, пѡјди да украсѣиш свадѡту (Пет).

шушурбина ж фиг. (*їразна*) глава. – Прошло ми је из шушурбинуту, заборайл сам (Зс).

шущица ж дем. *мала махуна дивљих лейицирњача*. – Ливадар има белá сїтна зрнца у сваку шущицу, по једно или две (Брл).

шушурњак м *мали їразан клиї кукуруза*. – Малечак клас бе – зрна кажемо шушурњак (ВРж).

шчепи свр. **1.** *извући из зглоба (їрсї, руку, ногу); сломїиши*. – Оћути се да ти не шчепим рúку (Цр). Че ти шчепим браду па че идеш грóзан по свёт (Соп). **2.** *їоломиїши (се)*. – Родїло и преродїло, па се на некоје струће савїле дóземи а на некоје се шчепїле (Цр). Падал из дрво и шчепїл нóгу (Ру).

шчепује несвр. *ломїиши; кїдаїши*. – Јá како кúрјак, глédам óтстрану и їдем óтстрану, па кадá ми пáдне јá шчепујем óдма (Јел).

шчетїрес бр. *око чеїрдесей*. – Има шчетїрес гóдине, нéма пóвише (Бер. Држ).

шчóйа свр. *шчейаїши*; уп. шчóпи. – Шчопáли му књїгугу и побéгли (ДД).

шчóпи свр. в. шчóпа. – Óн ме шчóпи и óдма почé да ме бїје (Бз).

шчýва свр. *сачуваїши*. – Евé пéшес гóдине, шчувáл бóг, нéмá злó у нáшу кúћу (Јал. Вој).

шб. **1.** изр. *мáлко је шб ģакнуї је, лакоуман*. – Јá сам мáлко шб, лѣка с пáмет (Зав). **2.** изр. шáљ. *шб без пѣшашав и без їамейи*. – Óн је мáлко шб без пѣ (Пир).

шбк узв. којим се подражава прдеж. – Нóгу дїгнеш, пшб /Дрúгу дїгнеш, шбк / Óјле – бóјле /Чúк (При, Пн).

шбнтав, - а, -о *глуї; неугледан*. – Каквї шбнтави, све постадоше дóктору (Тм).

шбпца несвр. рет. *шайїаїши*. – Мájћа ми је шпцáла каквó да рабóтим (Пн).

шбћу – шбћу – шбћу, ћу – ћу – ћу – ћу, ћбу – ћбу – ћбу узв. којим се тера и управља стадо оваца. – Шбћу – шбћу – шбћу, ћу – ћу – ћу – ћу. ћбу – ћбу – ћбу, бéке – бéке, дé – ч ти Зрно (ДД).

Ь

ьвé реч. *ево*. – ьвé га, чérко, на плóтат закáчено (Чин).

ькхб – Ё, Ёкхб – Ё узв. при терању паса, курјака: *мариш, бежи!* – Ёкхб – Ё, Ёкхб – Ё, мáрш тáм, бéс те ватїло (Вој).

ёр м мн. Ёрове геогр. арх. рет. *країка коса*. – Кáжемо ёр, рт, рїд или трап, кој – какó (Гос, ВЛк). Ёмам појáту у Тѣнћи ёр (Бе).

ёр м мн. Ёрове, Ёрови. арх. рет. *иїшала за коње; иїшала за круїну сїоку везану за јасла*. – Бáте, из онїја ёр кудé је клѣчат? Тáм кудé га тáта тúра у цепóтинуту мецу дирéцити (Зс)

Ѕрга несвр. **1.** *босѿи; ѿробадаѿи*. – Ѕрга ме у слабинуту како – год с иглу (Вој). **2.** *ѿѿераѿи рибе ка мрежи*. – Једн Ѕрга испод камање и корењаѿи у рекуту, рибеѿе бегају и ја и ваѿам у мрежу (Рс). **3.** *фиг. иѿи насумиѿе ѿо мраку; луѿиѿи*. – Он Ѕргал пијан с колата у народ (ТД).

Ѕрга се несвр. арх. вулг. *курваѿи се*. – Ѕргала се сас геометрити, сас шума-рети, са – свакога кој најде у селу (Цр).

Ѕргало с *моѿка ѿодешена за ѿѿерање риба у реѿи*. – Ѕзни Ѕргалото и поѿ-ни одозгоре да Ѕргаш, а ја чу и чеѿам доле на тесноту (Рс).

Ѕргне свр. **1.** *ѿогодиѿи у осеѿљиво месѿо, сѿѿреѿиѿи*. – Ѕргну ме како с ноѿ (Сук). **2.** *налеѿиѿи; слеѿо кренуѿи; изненада уѿасѿи*. – Белити облаци се промиѿу камто појатуту, че Ѕргне облак (Зс). Не гледа куде оѿи, него Ѕргну па се утепа (Цр).

Ѕрж м бот. *раж*. – Када се орало с рало, јело се Ѕрж, Ѕржениѿа (Вој. Бз).

Ѕржен, -а, -о *ражан*. – Ѕржен сноп, па одвржем, па распрострем; неје било ни рогоѿа, и тека спим на појату (Ш).

Ѕржиште с мн. Ѕржишта **1.** *ѿалиѿа на лоѿри, зашиљена са горње сѿране*. – Литрила су кривата дрѿја, а Ѕржишта су пречеѿе, тојаѿше (ВЛк). **2.** *ражањ за ѿреношење сноѿова*. – Направи Ѕржиште за носење снопове (Ру).

Ѕржњ м мн. режњови, Ѕржњове **1.** *ражањ*. – Опечемо јагне на Ѕржњ (Бе). **2.** *режањ, дугуѿасѿи одрезак (меса, сланине, ѿшкве, лубениѿе, воѿке)*. – Даде ми једн – Ѕржњ месо да опечем на деѿата (МЛк). Тиква печенка се на Ѕржњове сече за реѿел (Ру).

Ѕрј-Ѕрј-Ѕрј узв. којим се терају овце, козе, свиње: *хајде, бежи!* (Мр).

Ѕрја-Ѕрја узв. којим се терају овце, козе, свиње. – Ѕрја-Ѕрја, беке, беке (Вој). Ѕрја-Ѕрја, коз – коз (Вој). Ѕрја! дѿр-дѿр-дѿр! ош, – ош! (ТД. Цр).

Ѕрка несвр. **1.** *њиѿиѿи (коњ, кобила)*. – Коњат Ѕрка (ТД). Кобилата насети-ла нешто и поче да Ѕрка (ТД). **2.** *слиниѿи и дуваѿи на нос (овѿа)*. – Метиљава овѿа пушта ѿвѿе, Ѕрка на нос (ТД). **3.** *издуваваѿи нос; избаѿиваѿи слуз из грла*. – Немој тува да Ѕркаш, помери се малко на – страну (Црв). **4.** *хркаѿи*. – Ѕрка у сн, не могу да спим од ѿега (Цр).

Ѕркман м пеј. рет. *својеглава будала*. – Не може тека, Ѕркмане, кој че те јутре рани (Чин. Вој).

Ѕркољ м мн. Ѕркоље *исѿљувак слине, служи*. – Насред собу испљује Ѕркољ, па га згази (Сук).

Ѕркољина ж мн. Ѕркољетине аугм. *велики исѿљувак слине, служи*. – Пљује зади кревет, бразде напрја од Ѕркољине (Зав).

Ѕрљав, -а, -о *мршав, слаб, здравѿивено заѿуѿиен; који је заѿушеног носа*. – Ми кажемо Ѕрљава овѿа, а Луканѿи кажу рљава овѿа (Пк). Ѕрљава, бољно, једва оѿи (Цр).

Ѕрљавац м пеј. *слаба и мршава овца*; уп. Ѕрљавица. – Ѐмам пёт Ѕрљавца за продаву (МЛк. Пок). Тија Ѕрљавци забодоше главу ўзем, запладнише (ТД).

Ѕрљавица ж **1.** в. Ѕрљавац. – Теја три Ѕрљавице че закољем да ми не грóзе стадо (ДД. ВЛк). **2.** фиг. *мали ѓриход, цркавица*. – Са свака удовица има по једну Ѕрљавицу, па не мора да се пожењује, не мора некога само да слўша и да ћути (ТД).

Ѕрмбав, -а, -о *нескладан; ружан*. – Момчёто Ѕрмбаво, неје ти прилика (ТД). Не знам на кога су текви Ѕрмбави (Пир).

Ѕрмбалија ж *снажна и глуѓа особа; амалин*; уп. Ѕрмбација. – Срётко је бил Ѕрмбалија, млого је сецал и работил, а ништа неје створи́л (Пир).

Ѕрмбација м в. рмбалија. – Нечу да сам Ѕрмбација само, очу да се одморим, доста сам работил (Гра).

Ѕрмка ћиша изр. мет. (*ѓолако*) *ѓадаѓи киша*. – Ѓиша Ѕрмкало, они седели под венѓц (ТД).

Ѕрнка ж мн. Ѕрнће *ноздрва*; уп. Ѕрнћа. – Ѕрнка једна и друга, заједно су Ѕрнће (Дој, Јел).

Ѕрнћа ж мн. Ѕрнће, в. Ѕрнка. – Овај Ѕрнћа ми се огули (Зав). Исёрке си Ѕрнћете (ВРж).

Ѕрпацѓк ж *арѓаѓик*. – Ливадар има црно зрно на Ѕрпацѓк лўк, као леча (Гос).

Ѕрска несвр. *шкриѓаѓи; хрскаѓи*. – Само Ѕрска сѓ – зуби комто ѓу (Вој).

Ѕрт м в. Ѕр (1). – Е на Ѕртат гóре га остави́ (Пк). Слэзем прво у селó па идем у тија Ѕртове; нема куде да идеш, наше је место слóжно (Гос).

Ѕрца ж *рђа; ѓрљавиѓина; жуѓа нежељена нијанса на вешу*. – На кошўљете излэзла Ѕрца, трéбе да се избéле (Цр).

Ѕрѓоше се свр. *заѓусѓиѓи се; олењиѓи се*. – Ѕрѓосало се па се напрајило на Ѕрђу (Цр).

Ѕршче ў-груд изр. *шкриѓаѓи у грудима*. – Ѕршче ми ў-груд, ѓмам некакав кўсур, по цел дѓн кашљем (Пет. Трѓ).

Ѕр-Ѕр узвик при терању оваца: *хајде, крени!* (Цр).

Ѕрн-таталија м арх. *гунђало*. – Оста́ла турска реч Ѕрн-таталија, ти си тија, само нешто прпњеш (Пир).

Ѕрѓѓр узв. којим се терају овце, а понегде и козе: *хајде, крени!* – Кажемо Ѕрѓѓр! пóстари овчаре́ на óвце да крену, а са пómлади само кажу еј! и óвце крену (ТД).

Ѕшу узв. при терању кокошака: *бежи!* – Ѕшу, пѓпка ви вати́ла, каквó тражите у лејўту? (Пок).

Ѕшь, ајде узв. овцама да крену или да ўју у појату, тор: *хајде!* – Ка́д на овцете́ кажем Ѕшь, ајде! онé крену или улэзну куде́ и ка́рам (Ру).

ЪРЪР, ЪР-ЪР узв. при терању оваца: *хајде, иди!* – ЪРЪР, ЪР-ЪР, тека́ тѣрамо ѓвце (Цр). Ми смо тера́ли ѓвце њрњр, а са мла́ди овча́ре само ка́жу ѓј-ѓј, ѓј-ѓј (ТД).

ЪЪРП-ШЪЪТ, е-еје! ееј! узв. при терању оваца: – Др́та, ѓЪРП шЪЪТ, е-е – ѓје! ееј! (ВЛк).

ЪЪРП-ЪЪЪРП узв. којим се подражава звук који производе магарци гулећи кору са оборене букве: – ЫЪРП, ЫЪЪРП, по целу но́ч мага́риштата стружу́ бу́кову ко́ру (ТД).

Ъ-Ъ, Ы-Ы узв. при терању пса: *бежи, иди даље од мене.* – Дошло́ једно – мини-че́, приоди́ му. И он се у́плаши па поче́ да орати́: – Ы-Ъ, Ы-Ъ оту́ка (Пир).